

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT

MIRATOHEM
KRYETARI I KKT-së
Z. EDI RAMA

N/KRYETAROLLA KKT-së
Znj. EGLANTINA GJERMENTI

Kryetari i Këshillit të Bashkisë
Z. HYSEN HOXHA

Miratur me Vendim të Këshillit të Bashkisë
Nr. 87 Datë. 26/12/2016

Kryetari i Bashkisë
Znj. JULIANA MEMAJ

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË PRA VAJGURORE
STRATEGJIA TERRITORIALE

MIRATUAR ME VENDIMIN E KKT-së Nr.3, datë 08.02.2017

DPKZHT	ALTIN PALI	
Studio Projektuese: (Përfaqësuesi Ligjor)	GAIA S.A. MELETON DIMITRIOS MAMOUNIS	Nr.Lic. 554
Planifikues Urban	Kornilia Kalkopoulou	Nr.Lic. 18480
Inxhinier Transporti	Marios Miltiadou	Nr.Lic. 19024
Inxhinier Gjeologo-Inxhinierik dhe Hidrogeologjik	Eygenia Karanasiopoulou	Nr.Lic. 20443
Inxhinier Mjedisi	Efstathios Oikonomou Diana Bardhi	Nr.Lic. 82492 Nr.Lic. LN-9869-07-0215
Inxhinier Agronom	Vasileios Tziakas	Nr.Lic. 16868
Inxhinier Hidroteknik	Vasileios Strakali	Nr.Lic. 16946
Inxhinier Elektrik	Georgios Bellas	Nr.Lic. 19041
Ekspert GIS	Odysseas Spiroglou	Nr.Lic. 83636
Ekspert Ligjor	Etmira Kanani	Nr.Lic. 7682
Arkitekt	Elton Toska Boriana Golgota	Nr.Lic. A.0840/I Nr.Lic. A.1193

TABELA E PËRMBAJTJES

PARATHËNIE	7
ANALIZA DHE VLERËSIMI I TERRITORIT	8
1. ANALIZË E SITUATËS AKTUALE.....	8
1.1. Pozicioni Strategjik	8
1.2. Evolucion historik	11
1.3. Analiza dhe vlerësimi i mjedisit natyror	14
1.3.1. Klima	14
1.3.2. Gjeologjia	17
1.3.3. Kushtet hidrogeologjike	24
1.3.4. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik	29
1.3.5. Peisazhi	38
1.3.6. Boniteti i tokës.....	44
1.3.7. Topografi- Modeli Dixhital i Lartesisë (D.E.M.) – Hidrologji	56
1.3.7.1. Njësitë geomorfologjike	56
1.3.7.2. Karakteristika geomorfologjike – analiza sasiore	57
1.3.8. Analiza e elementeve kimike	70
1.3.9. Te dhëna për gjeomjedisin.....	71
1.3.10. Të dhëna për burimet gjeologjike	72
2. ANALIZA, RISHIKIMI I PLANEVE EKZISTUESE, STRATEGJITË, POLITIKAT, NORMAT DHE STANDARTET	75
2.1. Analiza dhe rishikimi i legjislacionit kombëtar dhe lokal të planifikimit të territorit dhe kuadri ligjor 75	
2.1.1. Plani territorial në Shqipëri - Hyrje.....	75
2.1.2. Strategji dhe direktiva të Planifikimit sektorial	81
2.1.3. Kuadri European për planifikimin territorial.....	91
2.2. Shqyrtimi i direktivave të planifikimit urban dhe sektorial, standardet dhe normat ekzistuese kombëtare.....	94
2.2.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar.....	94
2.2.2. Plani i Integruar Bregdetar Ndërsektorial	103
2.2.3. Plani i Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës	108

2.2.4.	Zonat dhe objektet me rëndësi kombëtare.....	111
2.2.5.	Shqyrtimi i standardeve ekzistuese kombëtare dhe normat.....	112
3.	ANALIZA E DOKUMENTEVE TE PLANIFIKIMIT TE ISH NJESIVE TE QEVERISJES VENDORE	118
3.1.	Rishikimi i planeve të Përgjithshme Lokale ekzistuese.....	118
4.	ANALIZA E ELEMENTEVE TË MJEDISIT – NIVELET E NDOTJES – ZONAT E MBROJTURA	122
4.1.	Elementet e Mjedisit.....	122
4.1.1.	Burimet ujore.....	122
4.1.2.	Resurset Natyrore.....	122
4.1.3.	Biodiversiteti.....	124
4.2.	Zonat e mbrojtura natyrore.....	125
4.3.	Problem mjedisore – ndotja.....	126
4.3.1.	Ndotja industriale.....	126
4.3.2.	Ndotja e Ajrit – Ndotja Akustike – Ndotje të Tjera.....	126
4.3.3.	Rreziqet- Ndikimet.....	128
4.3.3.1.	Presioni i Akuifereve.....	129
4.3.3.2.	Rreziqet gjeologjike.....	129
4.3.3.2.1.	Klasifikimi Gjeologo-lithologo-inxhinierik i shkëmbinjeve dhe dherave.....	129
4.3.3.2.2.	Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre.....	134
5.	ANALIZA E VLERËSIMEVE DEMOGRAFIKE, ASPEKTET SOCIAL - EKONOMIKE DHE KULTURORE.....	137
5.1.	Analiza e vlerësimeve demografike.....	137
5.2.	Analiza dhe problem për gjendjen e strehimit.....	144
5.3.	Analiza e aspekteve ekonomike.....	159
5.4.	Analiza dhe probleme në situata të punës.....	169
5.5.	Analiza e tokës dhe çështja e pronës.....	172
5.6.	Analiza e shërbimeve publike.....	175
5.7.	Analiza e aspekteve sociale.....	179
5.8.	Analiza periferike.....	186
5.9.	Zona dhe monumente të trashëgimisë kulturore dhe historike.....	191

5.10.	Të dhëna për Personat me Aftësi të Kufizuar	194
5.11.	Të dhëna mbi arsimin profesional	196
6.	ANALIZA DHE VLERËSIMI I SHFRYTËZIMIT TË TOKËS DHE NDËRTIMI I MJEDISIT	199
6.1.	Sistemi i përdorimit natyror të tokës	199
6.2.	Sistemi i përdorimit të ujit të tokës	200
6.3.	Sistemi i përdorimit të tokës bujqësore	201
6.4.	Sistemi i përdorimit të tokës urbane të përgjithshme	201
6.5.	Sistemi i përdorimit të tokës së infrastrukturave lokale	205
7.	ANALIZA DHE VLERËSIMI I INFRASTRUKTURËS	207
7.1.	Transporti	207
7.2.	Sistemet e furnizimit me ujë	212
7.3.	Sistemet e kanalizimeve	213
7.4.	Sistemet e grumbullimit të ujërave të shiut	215
7.5.	Trajtimi i ujërave të zeza	217
7.6.	Menaxhimi i mbeturinave komunale	217
7.7.	Rrjetet teknologjike komunale	217
8.	ANALIZA E INVESTIMEVE	220
9.	STRUKTURA E QENDRAVE URBANE, FUNKSIONET EKZISTUESE, TIPOLOGJITË KRYESORE	226
9.1.	Struktura e përgjithshme e qendrave urbane	226
9.2.	Regjistrimi i hapësirave publike	238
10.	DATABAZA TERRITORIALE	240
10.1.	Analiza e situatës aktuale	240
10.1.1.	Të dhëna të inventarit	240
10.1.2.	Hardware dhe software	240
10.1.3.	Pajisje të tjera teknike	240
10.1.4.	Burime njerëzore	241
10.1.5.	Telekomunikacioni	241
10.1.6.	Çështje të lëvizshmërisë	241
10.1.7.	Veprimet e rekomanduara	241
10.2.	Përditësim i të dhënave ekzistueses	242

10.3.	Krijimi i strukturës bazë e të dhënave (database)	242
11.	VLERËSIMI TË DHËNAVE, PROBLEMEVE DHE PERSPEKTIVAVE	253
	STRATEGJIA TERRITORIALE	258
1.	STRATEGJIA TERRITORIALE	258
1.1.	Rezultatet për konsultimit me publikun	258
1.2.	Udhëzime të detyrueshme dhe dispozita	264
1.3.	Analiza e metabolizmit dhe vlerësimi i përgjithshëm i territorit të njësisë	269
1.3.1.	Të përgjithshme	269
1.3.2.	Energjia	270
1.3.3.	Uji	277
1.3.4.	Materialet	282
1.3.5.	Mbetjet dhe emetimet	282
1.3.6.	Konkluzione	287
1.4.	Përcaktimi i territorit sipas pesë sistemeve	288
1.4.1.	Sistemi Natyror	288
1.4.2.	Sistemi Ujor	289
1.4.3.	Sistemi Bujqësor	289
1.4.4.	Sistemi Urban	290
1.4.5.	Sistemi Infrastrukturor	291
1.5.	Identifikimi i nevojave, potenciali dhe kufizimet	292
1.5.1.	Analiza SWOT e Sistemit Natyror	293
1.5.2.	Analiza SWOT e Sistemit Ujor	294
1.5.3.	Analiza SWOT e Sistemit Bujqësor	295
1.5.4.	Analiza SWOT e Sistemit Urban	296
1.5.5.	Analiza SWOT e Sistemit Infrastrukturor	297
1.6.	Vizioni i Zhvillimit & Strategjia	298
1.6.1.	Vizioni i zhvillimit	298
1.6.2.	Strategjia e Zhvillimit dhe Objektiva	298
1.6.3.	Parimet dhe politikat kryesore	300
1.6.4.	Parashikime demografike	305
1.6.5.	Rezervat e strehimit	310

1.6.6.	Parashikimet financiare	312
1.6.7.	Struktura e ndërtimeve	313
1.6.8.	Nivelet e cilësisë së mjedisit	313
1.7.	Ndryshime të mundshme të sistemeve	315
2.	METODOLOGIA DHE PROGRAMI PËR KONSULTIM PUBLIK	316
3.	ANEKS.....	318
	RAPORT PËR KONSULTIMIN PUBLIK	328
	REFERENCAT.....	347

PARATHËNIE

Ekstrakti përmban «Fazën 1: Vlerësimi dhe Analiza» dhe «Fazën 2: Strategjia Territoriale» të raportit teknik "Hartimi I Planit Te Pergjithshem Vendor" të Bashkisë Ura Vajgurore. Në kuadër të Fazës I me pikënisje kornizën referuese (planifikimin rajonal dhe sektorial, kornizën ligjore aktuale, pozicionin strategjik e komunës në rajonin më të gjerë, etj) jepet përshkrimi i plotë, i detajuar dhe vlerësimi i situatës aktuale në zonën e studimit. Eksaminimi i çështjet çështjeve elementet e mjedisit natyror (kushtet klimatike, gjellogjike, hidrogjeologjike, sismike, peisazhi dhe të dhëna gjeodezike), të dhënat e mjedisit kulturor, zonat e mbrojtura, evolucioni demografik, karakteristikat sociale dhe ekonomike, çështjet që kanë lidhje me përdorimin e tokës si dhe pronat, sistemet territoriale ekzistuese për përdorimin e tokës, infrastrukturën teknike ekzistuese, strukturat e qendrave urbane etc. Në Fazën 2, referohen direktivat e detyrueshme dhe të parashikuara të planifikimit territorial që përbënë pikënisjen për hartimin e strategjisë territoriale. Në vazhdim përmbledhen karakteristikat kryesore të pesë sistemeve territoriale në territorin e Bashkisë, në përputhje me përfundimet e Analizës dhe Vlerësimit të Territorit (Faza I) dhe vlerësohen duke përdorur metodën e analizës SWOT. Bazuar sa më sipër shtohen përfundimet kryesore të vlerësimit, përcaktohen vizioni për Bashkinë deri në vitin 2030 si edhe objektivat strategjike si pjesë e strategjisë territoriale për zhvillimin e qëndrueshëm dhe të balancuar të Bashkisë. Për secilin objektiv strategjik paraqiten boshtet specifike të prioritetëve/politikave. Së fundi, kryhet referimi përmbledhës i ndryshimeve të sistemeve territoriale që mund të ndikohen nga ndërhyrjet/politikat e propozuara.

ANALIZA DHE VLERËSIMI I TERRITORIT

1. ANALIZË E SITUATËS AKTUALE

1.1. Pozicioni Strategjik

Bashkia e Urës Vajgurore, bashkë me Bashkinë e Beratit, Kuçovës, Skraparit dhe Poliçanit i takon administrativisht Qarkur të Beratit, një prej dymbëdhjet Qarqeve në vend. Ky qark ndodhet në jug të vendit dhe ka kryeqendër qytetin me të njëjtin emër.

Bashkia e Urës Vajgurore zë pjesën veriperëndimore të qarkut dhe kufizohet në veriperëndim dhe perëndim-jugperëndim me Bashkinë e Lushnjës dhe Roskovecit të rajonit fqinj. Në verilindje dhe juglindje kufizohet me Bashkinë e Kuçovës dhe Beratit pjesë e të njëjtit qark. Sipërfaqja e Bashkisë arrin në 15,680 ha.

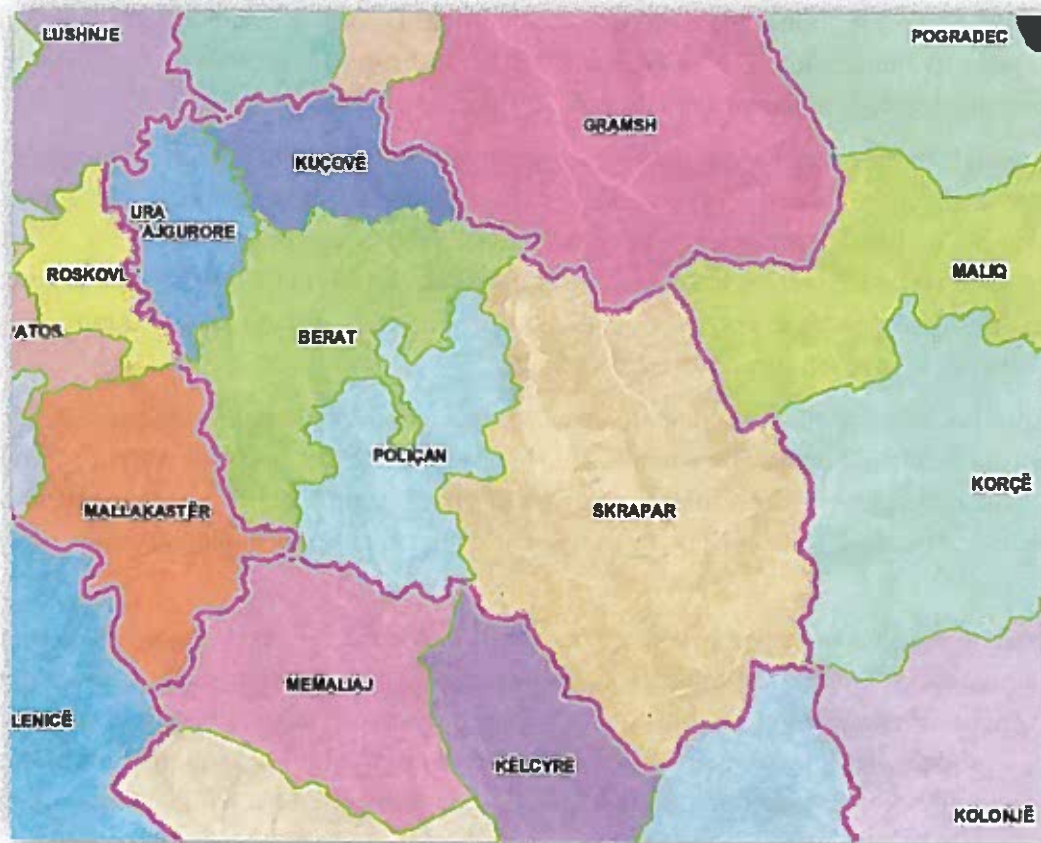

Figura 1.1.1: Vendndodhja e Bashkisë së Urës Vajgurore në qarkun e Beratit.

Kryeqendra e Bashkisë së Urës Vajgurore është qyteti homonim. Bazuar në reformën e fundit territoriale, sipas Ligjit nr. 115 të vitit 2014 “Për ndarjen administrativo-territoriale të njësisve të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, kjo Bashki përfshin këto ish-Bashki:

- Ish Bashkinë e Urës Vajgurore, me qytetin homonim, së bashku me fshatrat Bistrovicë, Konisbaltë, Pashalli, Vokopolë dhe Skrevan.
- Ish Bashkinë Poshnjë, e cila përfshin fshatrat Poshnjë, Polizhan, Çiflik, Arrëz, Banaj, Gajdë, Malas Grporë, Syzez, Sheq Gajdë, Hingë dhe Kuç.
- Ish Bashkinë Kutalli, e cila përfshin fshatrat Kutalli, Sqepur, Drenovicë, Samaticë, Pobrat, Rërëz, Protoduar, Goriçan Qendër, Goriçan Çlirim dhe Malas Breg.
- Ish Bashkinë Cukalat, e cila përfshin fshatrat Donofrosë, Slanicë, Cukalat, Allambres, Krotinë dhe Çetë.

Pozita gjeografike e Bashkisë është e rëndësishme. Ajo shtrihet në afërsi të bregut perëndimor të vendit dhe është e lidhur me rrugë me qendrat e afërta urbane, si Fier dhe Lushnjë. Rruga SH72 (rrjeti kombëtar rrugor primar) siguron lidhje me qytetin e Lushnjës dhe përmes SH4 lidhet me Durrësin, rruga SH73 ofron qasje në qendrat urbane si Roskovec dhe Fieri. Afërsia e Bashkisë me bregdetin është një avantazh, pasi ka qasje të shpejtë dhe të mirë me терминаlet kombëtare (portet e Vlorës dhe Durrësit.) dhe në përgjithësi me transportin detar dhe infrastrukturën e turizmit.

Kalimi i autostradave kryesore SH72 dhe SH73 nga Bashkia e bën atë një nyje të kryqëzimit të transportit kryesor rrugor. Rrugët kombëtare janë të lidhura me segmentë të tjerë të rrjetit rrugor kombëtar dhe sigurojnë lidhje me qendrat e mëdha urbane, zonat e brendshme të vendit dhe ato bregdetare etj. Vendndodhja gjeografike dhe pozita në rrjetin e transportit kombëtar e bëjnë Bashkinë «nyjen lidhëse» në mes të qyteteve të Beratit dhe Kuçovës.

Në nivel rajonal, Bashkia është shumë afër kryeqytetit të Beratit dhe për këtë arsye ka qasje të mirë në shërbime të nivelit të lartë. Lidhja rrugore me qytetin e Beratit bëhet përmes segmentit SH72, i cili vazhdon më në jug dhe ofron qasje në selitë e Bashkive Poliçan dhe Skrapar të të njëjtit rajon. Në avantazhet e Bashkisë përfshihet afërsia e saj me zonën funksionale urbane Berat - Kuçovë. Si përfundim, Bashkia gjendet e vendosur relativisht afër Tiranës dhe ka qasje të mirë në qendra urbane, në brendësi të vendit dhe në zonat bregdetare.

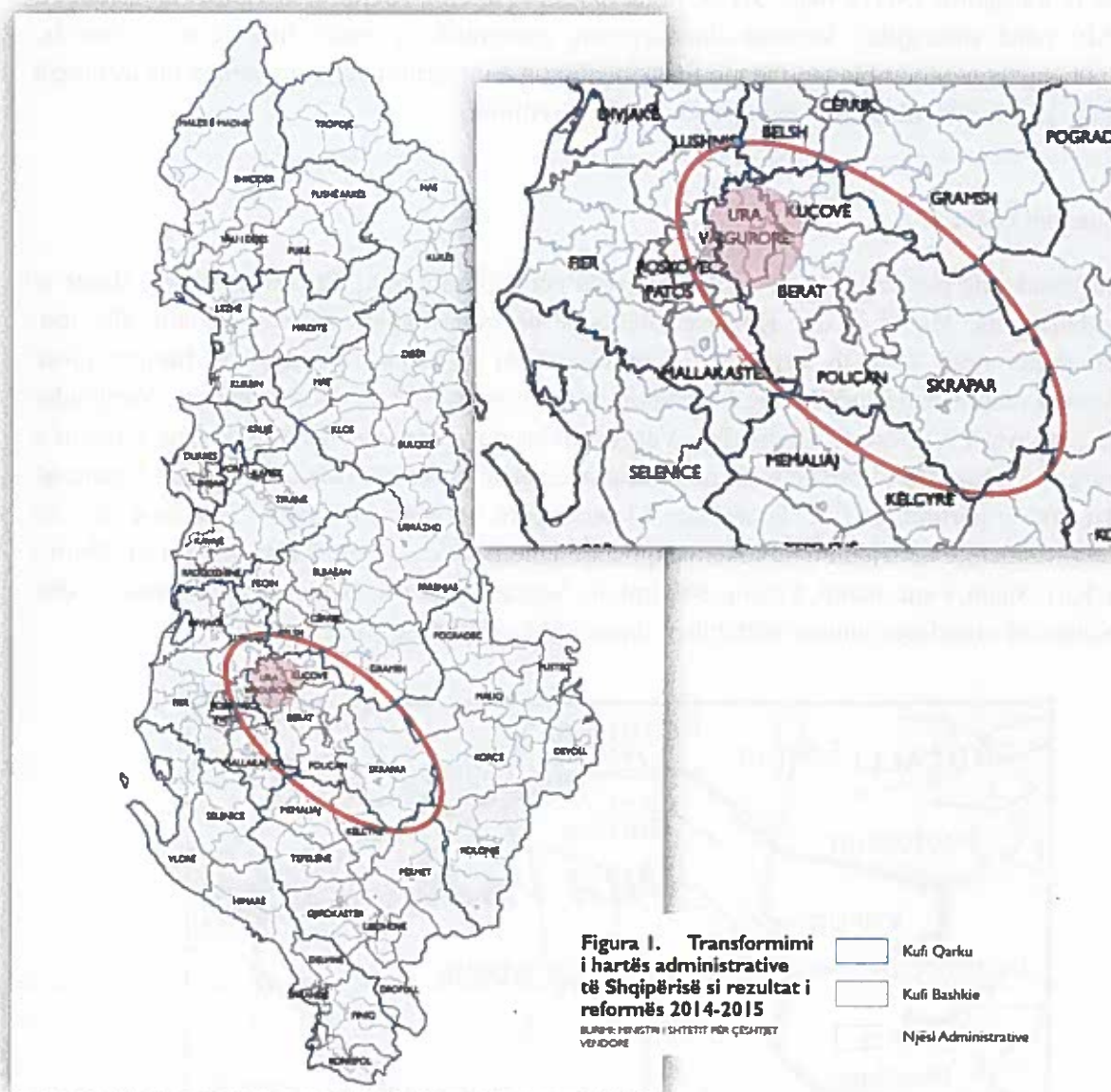
Historikisht, Bashkia ka ruajtur lidhje të ngushta me qytetin industrial të Kuçovës, një rajon tradicionalisht i begatë në industrinë e naftës. Emri i zonës i referohet urave të ndërtuara mbi lumin Osum që kanë qenë pjesë e infrastrukturës rrugore për transportin e naftës nga Kuçova në portin e Vlorës. Selia e Bashkisë është një qytet modern i krijuar nga lëvizjet masive gjatë shekullit të kaluar.

Marrëdhëniet e ngushta me rajonin e Kuçovës zhvillohen edhe në nivel ekonomik, pasi pjesë e madhe e aktivitetit ekonomik të Bashkisë ka lidhje me aktivitetet e nxjerrjes së naftës, nxjerrjes së gurit etj. Zhvillimi ekonomik i Bashkisë lidhet edhe me sektorë të tjerë të tillë si prodhimi dhe përpunimi i produkteve bujqësore, i cili mbështet prodhimin bujqësor vendas. Bashkia disponon toka të gjera bujqësore me gjeo mundësi dhe kultivime intensive në sera, fakt që tregon gjerësinë e bazës ekonomike.

Ish Bashkitë Poshnjë dhe Kutalli kanë një traditë të prodhimit të perimeve, që furnizojnë tregjet e brendshme dhe ato ndërkombëtare. Në ish- Bashkinë kodrinore Cukalat, tradita rurale kombinohet me aktivitetin blegtoral dhe peisazhi i mahnitshëm natyror ofron mjaft për zhvillimin e turizmit alternativ. Zona e Bashkisë Ura Vajgurore është kryesisht urbane, ka një traditë industriale dhe grumbullon aktivitete tregtare dhe transporti. Qyteti me të njëjtën emër ofron shërbime administrative të përfitimit publik (zyra komunale) dhe shërbime të tjera lokale (banka, shërbime

tregtare, transport periferik dhe urban, qendra shëndetësore, stacione policore, zyra postare, etj)). Qyteti është qendra administrative dhe ekonomike e Bashkisë.

Vendbanimet e tjera të ish-Bashkisë Ura Vajguore dhe ish Bashkisë Poshnje janë të sheshta dhe kanë kryesisht një strukturë të dendur. Vendbanimet e ish Bashkive Kutalli dhe Cukalat janë më gjysmë malorë dhe të largët nga rrugët kombëtare. Në përgjithësi, zhvillimi vendbanimit është i parregulluar dhe i shpërndarë, dhe vihet re mungesa e kufijve të qartë midis zonave urbane dhe rurale si edhe fenomene të planifikimit urban problematik me infrastrukturë jo të plotë sociale.

Pamja 1.1.2: Pozicionimi i Bashkisë Ura Vajguore në nivel kombëtar dhe në rajonal, dallohen kufijtë e rinj administrativë (burimi: PLANIFIKIMI DHE ZHVILLIMI I TERRITORIT NË SHQIPËRI MANUAL TEKNIK USAID).

Bashkia ka arritur të mbajë popullatën e saj, krahasuar me shifrat në rënie të popullsisë të regjistruara në Bashkitë e tjera të vendit, pas viteve '90. Popullsia sipas regjistrimit të fundit (2011) është 27.295 banorë.

Topografia është e sheshtë dhe përfshin toka buke, me ndërhyrje intensive antropogjene, dhe në një përqindje të vogël është kodrinore dhe gjysmë-malore. Elementët bazë ujorë janë lumi Seman dhe lumi Osum, të cilët janë edhe kufijtë gjeografikë -natyrorë të Bashkinë në veri dhe verilindje.

Si përfundim, Bashkia është një zonë fushore me traditë bujqësore dhe industriale, pjesë e trungut të brendshëm qendror të vendit.

I përket gjeografikisht pjesës së brendshme menjëherë pas zonës bregdetare dhe në nivel rajonal dhe në kufi me rajonin më të gjerë urban të saj, Kuçovë - Berat. Pozicioni i Bashkisë në rrjetin kombëtar të transportit (SH72 nyje, SH73, pranë porteve) dhe në rrjetin e energjisë (tubacionet e TAP, IAP) është strategjike. Vendndodhja kryesore gjeografike e zonës (në afërsi të Tiranës, bregdetit dhe qyteteve) kombinuar dhe me funksionalitetin e integritimit në rajon përbën një avantazh dhe krijojnë kushte për mbajtjen e popullsisë dhe për zhvillimin.

1.2. Evolucioni historik

Shqipëria gjendet në gadishullin ballkanik, në pjesën perëndimore të tij dhe kufizohet me shtete si Greqia, Maqedonia, Mali i Zi dhe Kosova; ndërsa në perëndim laget nga deti Adriatik dhe Jon. Malet mbulojnë rreth 75% të territorit, i cili vlerësohet si shumë i pasur me burime ujore mbitokësore e nëntokësore; ndërsa pjesa perëndimore e vendit është kryesisht fushore. Vargmalet shqiptare janë Alpet Veriore të Shqipërisë, Vargu Lindor në zonën e Kukësit e deri në Liqenin e Ohrit, Vargu i Maleve Qendrore që nisin në Dukagjin e përfundojnë në Korçë, Vargmalet Detare që nisin në Lezhë e përfundojnë në Tiranë dhe Malet Jugore që nisin nga jugu i Korçës e deri në Gjirokastrë. Lumenjtë që rrjedhin në tokën shqiptare janë Bistrica, Buna, Drini (Drini i Zi, Drini i Bardhë), Kiri, Shala, Fani, Ishmi, Erzeni, Shkumbini, Semani, Devolli, Osumi, Vjosa, Shushica dhe Drino. Ndërsa në sipërfaqet lumore përfshihen liqeni i Shkodrës, Ohrit dhe Prespës.

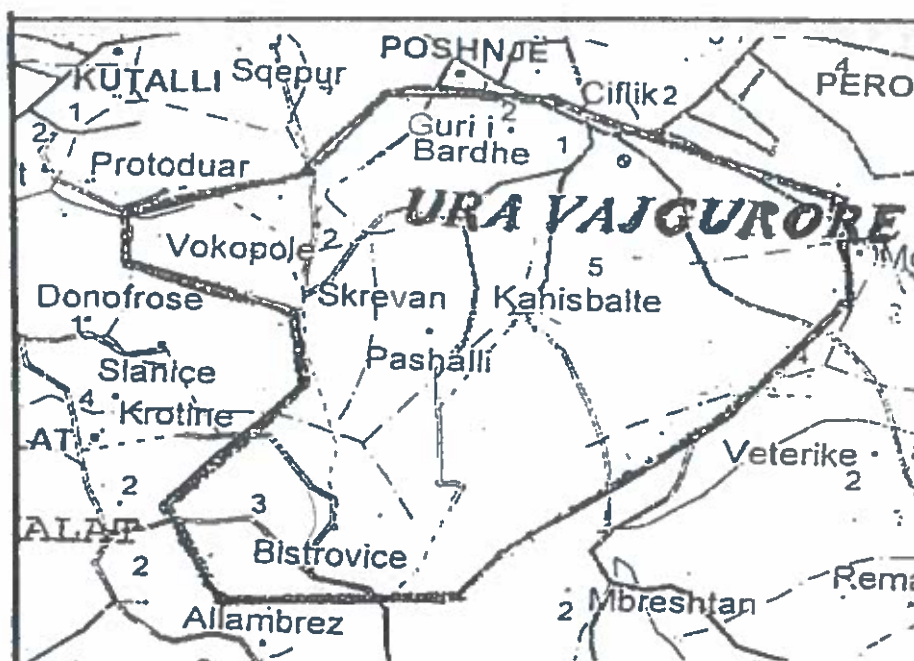

Figura 1.2.1: Harte e Bashkisë Ura Vajguore (burimi: Pasha, E., "Nën harqet e Urës Vajguore", fq. 16).

Qyteti i Urës Vajgurore është pjesë e qarkut të Beratit dhe kufizohet në veri me qytetin e Lushnjes, në lindje me Kuçovën në jug me Beratin dhe në perëndim me Roskovecin (sipas ndarjes së re administrative me 61 bashki).

Figura 1.2.2: Harta e vendeve të lashta në Shqipëri (Burimi: Raporti i sezonit të parë "Dimal në Iliri" 2010).

Qyteti i sotëm është ndërtuar nga zhvendosja e banorëve përreth duke punuar në gurore, prej më shumë se 100 vjet më parë. Megjithatë janë gjetur gjurmë të vendbanimeve edhe më të herëshme në këtë zonë, siç është qyteti i Dimalit vetëm 18 km larg Urës Vajgurore. Qyteti i lashtë i Dimalit ka lulëzuar në kohën Ilire dhe në pjesë përbërëse të tij kishte kalanë e Krotinës. I ndërtuar në një kodër të lartë, siguronte një fushëpamje të mirë si edhe mbrojtje natyrore nga gjeografia përreth (mali i Shpiragut, përronjtë e Cukalatit dhe Allambrezit etj). Fushat përreth kanë qenë gjithmonë shumë të favorshme për bujqësinë e blegtorinë. Si pjesë përbërëse e Urës Vajgurore janë edhe vendbanime të

tjera të lashta në formë qytezash të cilat kanë patur Kala si Mbjeshtova e Margëllici; por edhe fshatra si Cukalat, Donofros, Skrevan, etj¹.

Figura 1.2.3: Harta e Rajonit të Dimal (burimi: Report of the first season "Dimal in Illyria" 2010).

I ndodhur midis dy anëve të Osumit, qyteti ka shfrytëzuar pozitën e favorshme gjeografike për të zhvilluar tregëtinë, bujqësinë, blegtorinë dhe përpunimin e gurit. Në shek. XIX qyteti i Urës Vajgurore njihet me emrin "Qelbësirë" (për shkak të tre burimeve kuruese por me erë të rëndë) e më pas "Ura e Hasanbeut" (për hir të Urës mbi Osum të ndërtuar nga Hasan Beu). Pas vitit 1945 qyteti morri emrin që mban edhe sot për shkak të rreth 25 rezervuarëve që grumbullonin vajgurin që dilte nga përpunimi i naftës në Kuçovë dhe minierës së gurit që kishte përthithur një pjesë të punëtorëve përreth. Gjatë periudhës së komunizmit, në qytetin e Urës Vajgurore funksiononin gurorja, SMT, Ndërmarrja e Ndërtimit dhe e Tullave, Parku i Transportit dhe i Karburantit dhe Ndërmarrja e Tregëtisë.

Folklori i zonës është shumë i pasur duke përmendur këngët e vallet polifonike dhe instrumentet muzikore shoqëruese. Mund të përmendim fshatrat Konizbalte, Pashalli, Vokopolë, Skrevan e Bistrovica ku ruhet akoma folklori myzeqar.

Përsa i përket arkitekturës së Urës Vajgurore, deri në fillim të shek XX mbizotëronin banesat prej kashteje. Më pas filluan të ndërtoheshin shtëpi një ose dy katëshe me gurë të cilat mbuloreshin me tjegulla të prodhuara në mënyrë artizanale apo rrasa guri. Pas viteve 1950, banesat e ndërtuara

¹ Pasha, E., "Nën harqet e Urës Vajgurore", fq. 17.

kishin hapësira më të mëdha, me dyer të drejtuara nga lindja, me dysHEME e tavan të shtruar me derrasa, e më pas lyheshin me gëlqere. Pas viteve 1990, si në të gjithë Shqipërinë ku u lejua lëvizja e lirë e popullësisë, u krijuan shumë venbanime të reja e të shpërndara në të gjithë territorin, ndërsa në qytet pati shtime të ndërtimeve të larta nga të cilat disa informale. Në përgjithësi mbizotërojnë banesat 1-3 katëshe të ndërtuara sipas parcelave të pronësisë. Banesat shumë katëshe janë përqëndruar në qendrën e qytetit të Urës Vajguore dhe nuk paraqesin veçanti arkitekturore.

1.3. Analiza dhe vlerësimi i mjedisit natyror

1.3.1. Klima

Në studimin «ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline» (2013) që është përgatitur për projektin "Trans Adriatic Pipeline, TAP" referohen kushtet klimatike (temperatura dhe reshjet), si janë regjistruar në stacionet pranë zonës së studimit për periudhën 1951-1990. Sipas studimit, pas vitit 1990 të dhënat për kushtet klimatike nuk janë të vazhdueshme apo të besueshme për shkak të ndryshimeve politike dhe historike në vend në atë periudhë. Figura 1.3.1.1 tregon stacionet meteorologjike që gjenden pranë zonës së studimit. Stacionet më të afërta gjenden në pjesën qendrore perëndimore dhe në pjesën perëndimore të hartës. Në veçanti të dhënat i përkasin stacioneve: Corovode, Nishove, Terpan, Berat, Roskovec, Fier.

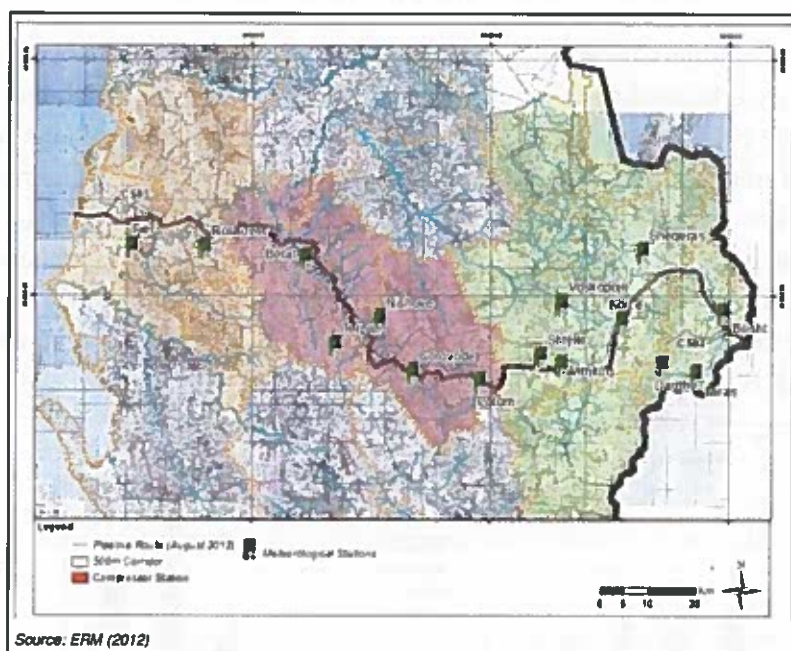
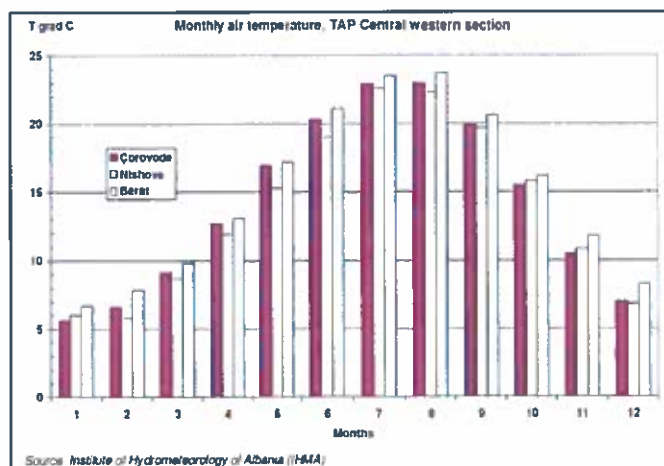

Figura 1.3.1.1: Pozicionet e stacioneve meteorologjike pranë zonës së studimit (Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013)

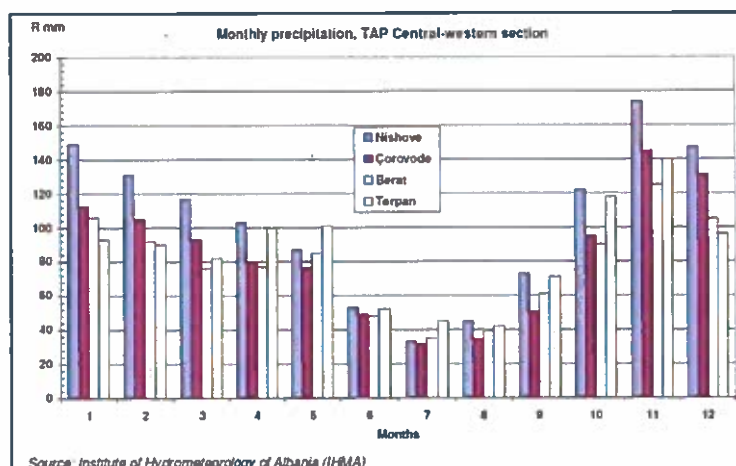
Pjesa Qendrore Perëndimore: Sipas klasifikimit të klimës në territorin shqiptar, kjo pjesë përfshihet në nënzonën e Fushës Mesdhetare Jugore, që karakterizohet nga ekstreme, dimër i lagësht dhe verë e nxehtë, pothuajse i thatë. Parametrat kryesorë të temperaturës së ajrit për seksionin Qendror Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 1.3.1.1 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë gjithë vitit.

Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare e ajrit varion nga 6.0°C në dimër (Janar) në 23.7°C në verë (Gusht), dhe temperatura mesatare e përgjithshme varion nga 13.7°C deri 15.0°C në vit. Këto të dhëna reflektojnë në mënyrë të qartë karakteristikat Mesdhetare klimatike të kësaj pjese. Temperaturat ekstreme variojnë nga një maksimum prej 43.2°C në një minimum prej -13.5°C. Parametrat kryesorë të reshjeve për seksionin Qendror Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 1.3.1.2 paraqet shpërndarjen mujore të temperaturës gjatë gjithë vitit.

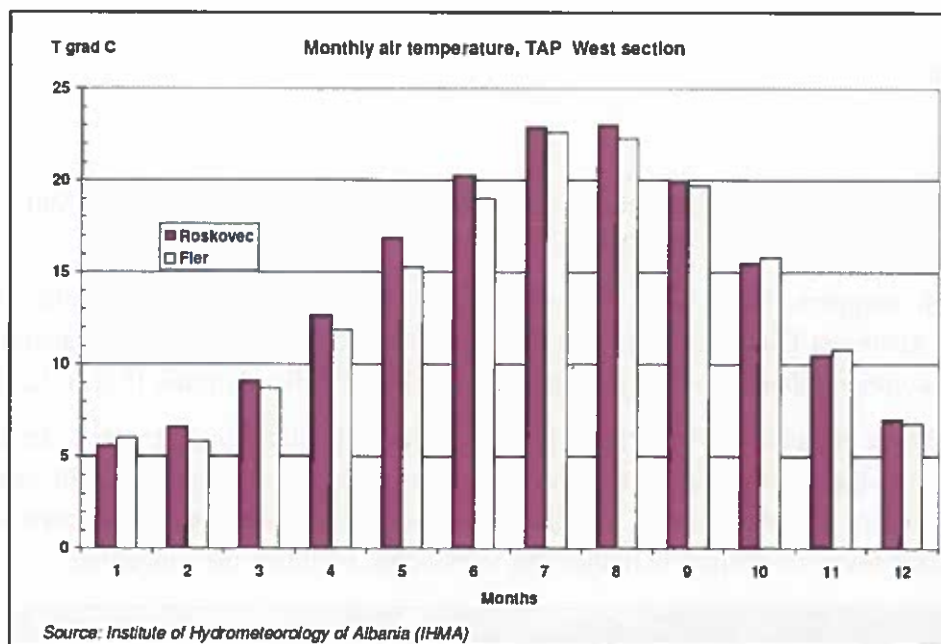

Skema 1.3.1.1: Shpërndarja e temperaturës së ajrit (1951-1990). (Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013)

Pjesa Perëndimore: Nga një perspektivë e klimës Seksioni Perëndimor është në zonën Qendrore Fushore Mesdhetare, e cila karakterizohet nga dimër i butë, i lagësht dhe verë e nxehtë dhe e thatë. Deti Adriatik luan një rol të rëndësishëm në kushtet klimatike ekzistuese në këtë pjesë. Parametrat kryesorë të temperaturës së ajrit në seksionin Perëndimor të përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 1.3.1.3 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë gjithë vitit. Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare e ajrit në pjesën perëndimor është mbi 15°C, me një temperaturë mesatare minimale prej 7.2°C në Janar dhe një temperaturë mesatare maksimale prej 23.9°C në Korrik. Temperatura minimale absolute e vërejtur në këtë pjesë ishte -13°C dhe temperatura maksimale absolute ishte 42.5°C.

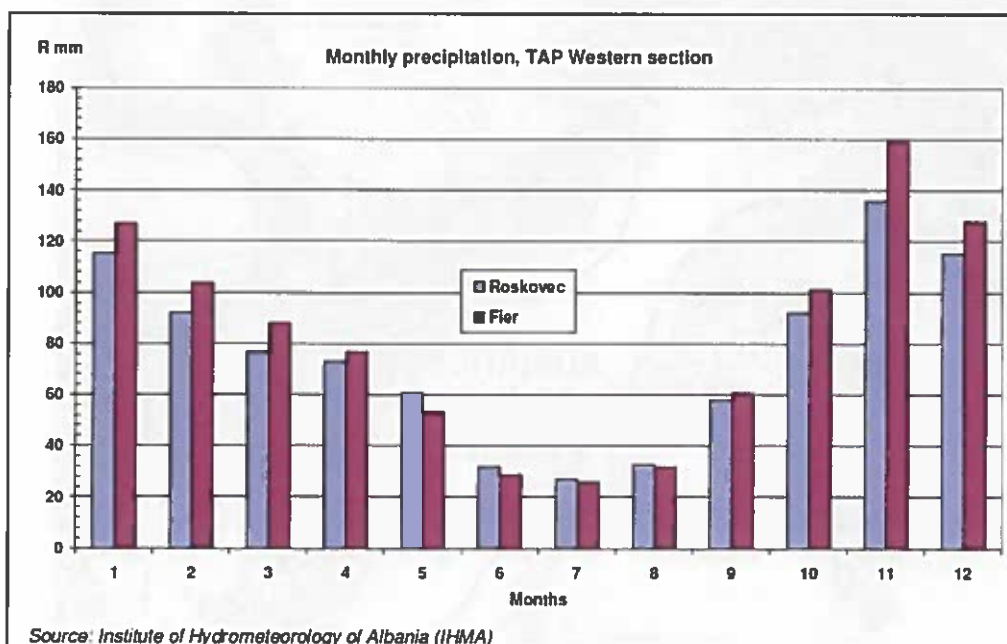

Skema 1.3.1.2: Reshjet mujore (1951-1990). (Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013)

Skema 1.3.1.3: Temperatura mujore e ajrit. (Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013)

Parametrat kryesorë të reshjeve në seksionin Perëndimor përdorur në studimin e ESIA u bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 në 1990. Skema 1.3.1.4 përfshin shpërndarjen mujore reshjeve gjatë gjithë vitit.

Skema 1.3.1.4: Reshjet mujore (1951-1990). (Burimi: "ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline", 2013)

Sipas këtyre të dhënave, reshjet në Pjesën Perëndimore përbëhen kryesisht nga shiu, duke qenë se bora e dimrit është një dukuri shumë e rrallë. Reshjet vjetore në këtë pjesë janë më pak se 1000 mm në total.

1.3.2. Gjeologjia

1.3.2.1. Hyrje

Shqipëria ndodhet në kufirin e jashtëm të Detit Adriatik, midis Dinarideve në veri (Mali i Zi, etj.) dhe Helenideve në jug (Greqi) (Fig. 1.3.2.1.1).

Gjeotektonikisht, Shqipëria është pjesë e zinxhirit Peri-Adriatik të sistemit orogjenik Alpin. Ky sistem përfshin Albanidet-Dinaridet-Helenidet dhe Apeninet, që janë produkt i subduksionit të tyre dhe historisë së kolizionit dhe aktualisht janë të ndara nga kepi Puglia- Adriatik (Fig. 1.3.2.1.2).

Lëvizjet përkatëse të nënplakës Adriatiko-Apuliane, ndërmjet, pllakave Europiane Aziatike dhe Afrikane gjatë periudhës kohore nga Mesozoi në Terciare, kanë kontrolluar kryesisht evolucionin tektonik të Albanideve. Gjatë periudhës Jurasike dhe pjesës më të madhe të asaj Kretake nënplaka Adriatiko-Apuliane lëvizi në drejtim të lindjes dhe verilindjes, në lidhje me Euroazinë.

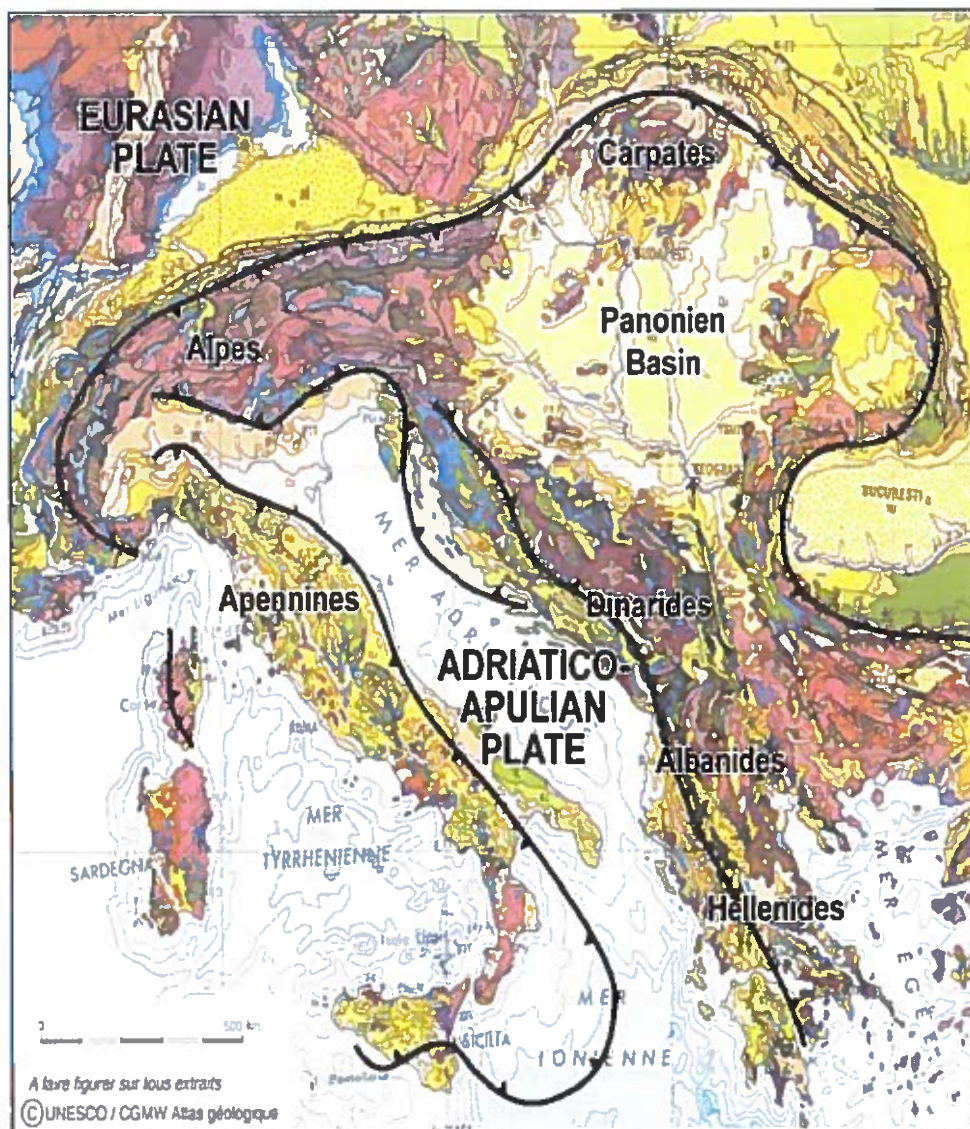

Figura 1.3.2.1.1: Pozicion rajonal Shqipërisë (Burimi: <http://aea-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>)

Në këtë kohë u prek kryesisht nga tektonikat zgjatuese duke formuar kështu një seri kreshtash paralele dhe hullish. Për shkak të mjedisëve të ndryshme depozituese, këto ndryshime të strukturave horst dhe graben formuan një seri zonash tektonike me alternim litofacie të thella e të cekëta marine. Si rezultat i një lëvizjeje të mëtejshme të nënplakës Adriatik-Puglia drejt JL gjatë Kretakut të Vonë, stili tektonik ndryshoi nga zgjatues në shtypje. Gjatë periudhës Neogjenike lëvizja drejt veriut e Plakës Afrikane, përmirësoi shtypjen, duke çuar në një palosje të shkallës së lartë dhe shtyrje në drejtim JP në Shqipëri dhe VP të Greqisë².

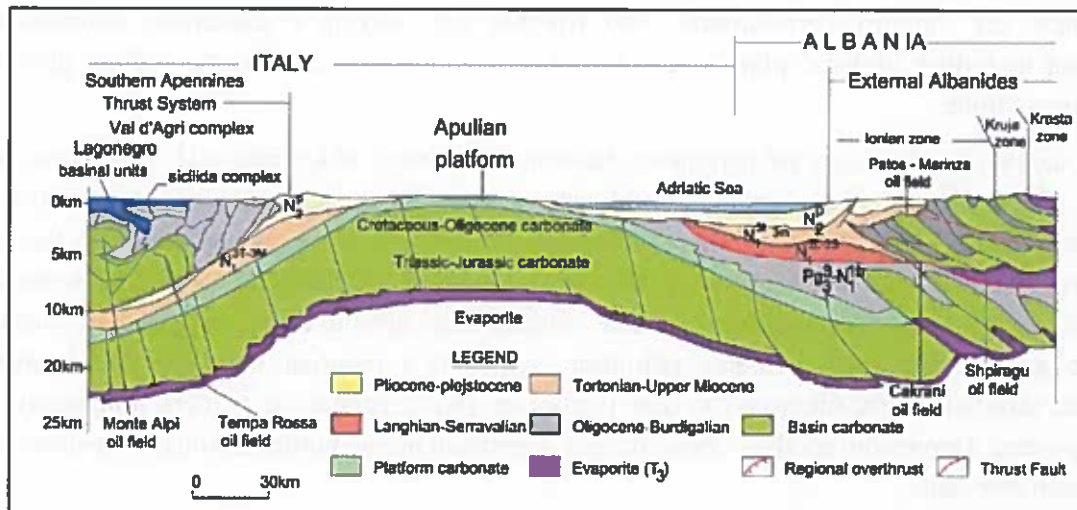

Figura 1.3.2.1.2: Profili rajonal në zonën e Adriatikut (Shqipëria dhe Italia) (Burimi: Velaj, 2015).

Palosjet, shtyrjet dhe napet janë struktura tipike që shënojnë tkurrje në brezat orogjenikë që rrethojnë kepin Puglia-Adriatik. Për shkak të mbishtyrjes së vazhdueshme dhe të paparashikueshme nga lindja në perëndim ka disa shtresa tektonike, amplitudat e të cilave janë reduktuar dhe ato lëvizin për nga perëndimi (Velaj, 2015).

1.3.2.2. Gjeologjia rajonale

Sipas Velaj, T. (2015) gjeologjikisht, mund të dallohen tre njësi të mëdha gjeologjike (Fig. 1.3.2.2.1) në Albanide: (i) në kepin autokton Puglia-Adriatik, (ii) orogjeni i Albanideve që ndahet në Albanidet e jashtme, të zhvilluara në Shqipërinë perëndimore nga njëra anë dhe Albanidet e brendshme të Shqipërisë lindore nga ana tjetër, dhe (iii) depresioni Periadriatik.

Kepi autokton Puglia-Adriatik (zona e Sazanit në Shqipëri) shtrihet në detin Adriatik dhe Jon dhe pjesërisht në breg (Itali, Shqipëri dhe Greqi), kryesisht në depresionin Peri-Adriatik dhe Basenin e Adriatikut Jugor. Kjo është një njësi autoktone, pjesërisht e palosur dhe lëviz drejt lindjes nën ndikimin e Oroqjenit. Zona e Sazanit karakterizohet nga facie karbonate me pjerrësi deri në platformë, me sekuenca trasha të biokalkareniteve të Kretakut që përmbajnë shtresa të dendura të moluskeve rudimentarë. Puset kanë arritur në nivel lokal Dolomitët Jurasike dhe Triasike. Depozitat Burdigaliane klastike jo konforme dëshmojnë për një fundosje relativisht të vonët në formë përkuljeje për zonën e Sazanit.

Orogjeni i Albanideve ndahet në dy pjesë. Në pjesën e parë përfshihen *Albanidet e brendshme* me dy zona tektonike: Korabi (Pelagonia në Greqi) dhe Mirdita (Subpelagonia në Greqi), që karakterizohen nga prezenca e magmatizmit (Jurasiku i Sipërm), disa faza mbështjellëse (Jurasiku i

² (Burimi: <http://aea-al.org/wp-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>)

Sipërm, Eoceni, etj.) dhe aloktoni e përgjithshme. Përbëhen prej sekuencave metamorfike mbi të cilat janë formuar Basenet terciare post-orogenike (Basenet e Korçës dhe Burrelit), që ndjekin fazën kryesore të Orogenit Alpin.

Në fazën e dytë janë *Albanidet e jashtme* që përfshijnë zonat e mëposhtme tektonike: zona Joniane (Joni në Greqi), zona e Krujës (Dalmacia në Malin e Zi dhe Gavrovo në Greqi) dhe zona e Krastë-Cukalit (Pindi në Greqi dhe Budva në Malin e Zi). Ka një lëvizje të të gjitha zonave tektonike drejt perëndimit, pjesërisht duke maskuar njëra-tjetrën. Albanidet e jashtme të Shqipërisë perëndimore bëjnë pjesë tek zinxhiri Peri-Adriatik. Ato rrjedhin nga shtypja e sekuencës sedimentare të depozituar në kufirin lindor të pllakës së Pulias dhe zhvendosjes së saj drejt perëndimit gjatë fazës Orogjenike Alpine.

Së treti, *depresioni Peri-Adriatik* përfaqëson basenin midis brezit të kodrinave të Albanideve (zonat Joniane dhe të Krujës) dhe sistemit të strukturës së Apenineve (Itali). I gjithë depozitimi post-karbonat përfaqësohet nga një sedimentim terrigjen, i cili nga ana e tij përfshihet në Basenin e Adriatikut Jugor. Ky basen mbivendoset mbi zonën Joniane në juglindje të saj dhe në perëndim të zonës së Krujës. Ai është një sediment i trashë i mbushur me njësi të trasha terrigjene sin-fleksurale (Flish oligocen) dhe sin-kinematike (Mollasa neogjene) i mbuluar nga depozita kuaternare. Depozitat rërë-baltë Seravaliene (N_1^2s) dhe Tortoniane (N_1^2t) zgjaten në mënyrë transgresive mbi njësitë e vjetra. Depresioni mollasik Peri-Adriatik konsiston në një numër të konsiderueshëm megasekuencash rërë-baltë.

Stili tektonik në Albanide i përfaqësuar nga nënheqja e strukturës së hollë kontinentale në kufijtë e pllakës Pulia-Adriatik rezultoi në një masë të madhe shkurtimi horizontal nga formimi i kodrinave. Evaporitet e Triasikut të Sipërm formojnë planet kryesore rrëshqitëse të lëvizjes së sipërme. Stili tektonik në Albanide i përfaqësuar nga nënheqja e strukturës së hollë kontinentale në kufijtë e pllakës Pulia-Adriatik rezultoi në një masë të madhe shkurtimi horizontal nga formimi i kodrinave. Evaporitet e Triasikut të Sipërm formojnë planet kryesore rrëshqitëse të lëvizjes së sipërme.

1.3.2.3. Gjeologjia lokale

Sipas studimit "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise", për Qarkun e Beratit dhe Hartës Gjeologjike të Rajonit të Beratit, në shkallën 1: 100.000 të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë, në Bashkinë Ura Vagjurore identifikohen formacionet e mëposhtme nga më të vjetrit në më të rinjtë (figura 1.3.2.3.5).

Kretaku i poshtëm - (Cr_1). Këto depozitime kanë një përhapje shumë të vogël, në antiklinalin e Shpiragut në jug të fshatit Mbreshtan dhe janë depozitimet më të vjetra që dalin në sipërfaqe për zonën Jonike në rajonin e qarkut të Beratit. Përfaqësohen nga gëlqerorë mikritorë fosilifere ngjyrë hiri të bardhë, shtresë hollë – mesëm me ndërthurje të shumta strallesh, shistesh argjiloro – mergelore, gëlqerorë argjilorë, rrallë gëlqerorë organogjeno – coprizorë.

Kretaku i sipërm - (Cr_2). Ato vendosen normal mbi depozitimet e Kretakut të poshtëm. Në prerjet sipërfaqësore përfaqësohet nga gëlqerorë organogjeno – coprizorë, biointramikritorë shpesh turbiditikë shtresë mesëm – trashë deri massive me ndërthurje gëlqerorësh biomikritor dhe më pak mikritor fosilifere me ndërthurje e thjerëza stralli dhe me vidhisje nënujore. Trashësia e depozitimeve të Kretakut të sipërm në Shpirag është 385m, në pusin Plashnik 1426m, në Mbreshtan afërsisht 700m. e dukshme.

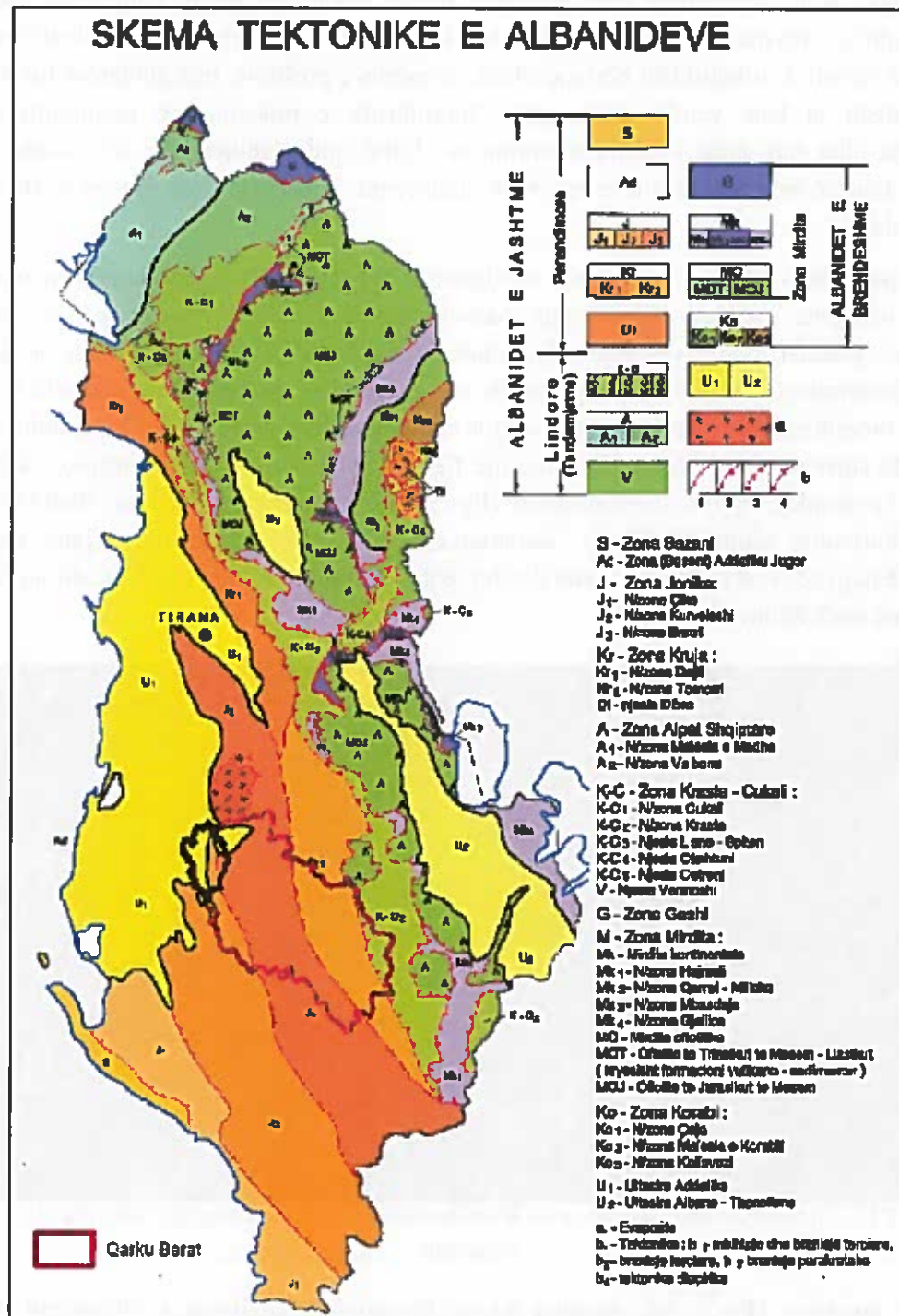

Figura 1.3.2.2.1: Harta skematike e njësive tektonike në Shqipëri. Shënohet pozicioni i Bashkisë Ura Vajgurore (Burimi: Harta Gjeologjike Qarku Berat, Shkalla 1:100.000, e modifikuar nga autori).

Paleoceni - (Pg₁). Takohet pothuajse në të gjitha strukturat antiklinale të nënzonës së Beratit, brenda rajonit të qarkut, duke ndërtuar bërthamat e këtyre strukturave me daljet e tyre fragmentare. Gjithashtu janë takuar edhe në puset e shpuar. Depozitimet e Paleocenit vijnë normalisht mbi ato të Kretakut të sipërm. Litologjikisht përfaqësohen nga gëlqerorë turbiditikë masiv, të ndërthurur me gëlqerorë pllakorë mikritikë e mikroshpatik, me ngjyrë të bardhë. Trashësia e tyre arrin deri 150m.

Eoceni - (Pg_2). Këto depozitime kanë përhapje më të madhe se ato të Paleocenit dhe vijojnë normalisht mbi to. Ato marrin pjesë në ndërtimin e krahëve dhe mbylljeve periklinale të strukturave antiklinale të rajonit. Litologjikisht përfaqësohen, në pjesën e poshtme, nga gëlqerorë turbiditikë, të cilët gradualisht ia lenë vendin gëlqerorëve biomikritik e mikritik me përmbajtje argjilash mergelore, të cilat më sipër bëhen predominuese. Edhe midis gëlqerorëve të Eocenit vërehen thjerëza dhe konkrecione silicorësh me ngjyrë të kuqërremtë. Trashësia sipas prerjes së Beratit është 160m (jo e plotë).

Oligoceni i poshtëm - (Pg_3^1). Depozitimet e Oligocenit të poshtëm në sipërfaqe përhapen pothuajse në të gjithë nënzonën e Beratit. Kalimi nga shkëmbinjtë karbonatik të Eocenit, për në depozitimet flishore bëhet gradual, nëpërmjet pakos kalimtare mergelore. Kjo e fundit ndahet në dy paketa simbas mbizotërimit të komponentëve përbërës: a - e poshtëmja, përbëhet nga mergele me shtresa gëlqerorësh biomikritik; - e sipërmja, nga argjila mergelore, argjila të kaltërta me ndonjë shtresë gëlqerori. Më sipër prerja vijon në fillim me një flish të hollë deri të mesëm argjilo - alevrolito - ranorë (Pg_3^1) e mandej, argjilo - alevrolito - ranorë (Pg_3^1); b - e sipërmja, përbëhet nga flish i hollë deri i trashë me horizonte vidhisëse (Pg_3^1). Karakteristikë e këtyre depozitimeve janë ndryshimet litologjike në hapsirë si në drejtimin vertikal ashtu edhe në drejtimin horizontal. Trashësia në prerjen e Beratit është rreth 840m.

Figura 1.3.2.3.1: Flish argjilo-alevrolito-ranor me horizonte vidhisës dhe olistolite gëlqerorësh ($Pg13$) në rajonin Konisbalte.

Oligoceni i mesëm - (Pg_3^2). Në gjysmën jugore të rajonit depozitimet e Oligocenit të mesëm përhapen, me shtrirje JL-VP dhe ndërtojnë krahët e strukturave antiklinale dhe sinklinale. Trashësia më e madhe e tyre është në pjesën veri - verilindore. Në përgjithësi përfaqësohen nga flish ranoro - argjilor me vithisje nënujore e me shtresa të rralla gëlqerorësh.

Oligoceni i sipërm - (Pg_3^3). Përfaqësohen nga ndërthurje argjilo - alevrolito - ranorë, me ranorë masiv, vithisje nënujore dhe rrallë shtresa gëlqerorësh. Në përgjithësi, në pjesën e sipërme të Oligocenit të sipërm, predominojnë ranorët, të cilët herë - herë kalojnë në ranorë masiv. Në prerjen e Beratit kanë një trashësi 1140m.

Akuitaniani - (N_1^1). Përfaqësohet, në pjesën e poshtme, nga ndërthurje flishore argjilo-alevrolitoranore, ritëm hollë 3-5-7 cm. Në pjesën e sipërme me ranorë shtresë trashë (60-80 cm) deri masiv kokërr mesëm – kokërr mëdhenj, gravelitikë, deri në konglomerat të pangopur me masë çimentuese argjilo – alevrolito - ranore. Midis tyre ka dhe thjerëza të vogla qymyri.

Burdigaliani - (N_1^1). Depozitimet e Burdigalianit vendosen në mënyrë suksesive mbi depozitimet e Akuitanianit dhe shoqërojnë ato në fushëpërhapje. Në pjesën e poshtme prerja, ka pamje flishore, flishoidale ku spikasin kryesisht argjilat e më pak alevrolitët e ranorët. Më sipër kalon në argjila mergelore ngjyre gri të kaltër me kompaktësim mesatar, të cilat në shtrirje kalojnë në argjila karbonatike e ranore.

Langhiani - (N_1^2). Vendosen normalisht dhe shoqërojnë depozitimet e Burdigalianit. Pjesa e poshtme përfaqësohet nga mergele masive me ngjyrë të bardhë në të cilat ka material argjilo - ranor. Midis tyre vërehen shtresa mergelesh organogjen dhe nga fundi i saj shfaqen dhe litotamniet. Pjesa e sipërme përfaqësohet nga pakua e gëlqerorëve bioklastik shtresorë me trashësi 0.2 - 0.4 m deri masivë që ndërthuren me mergele alevritike.

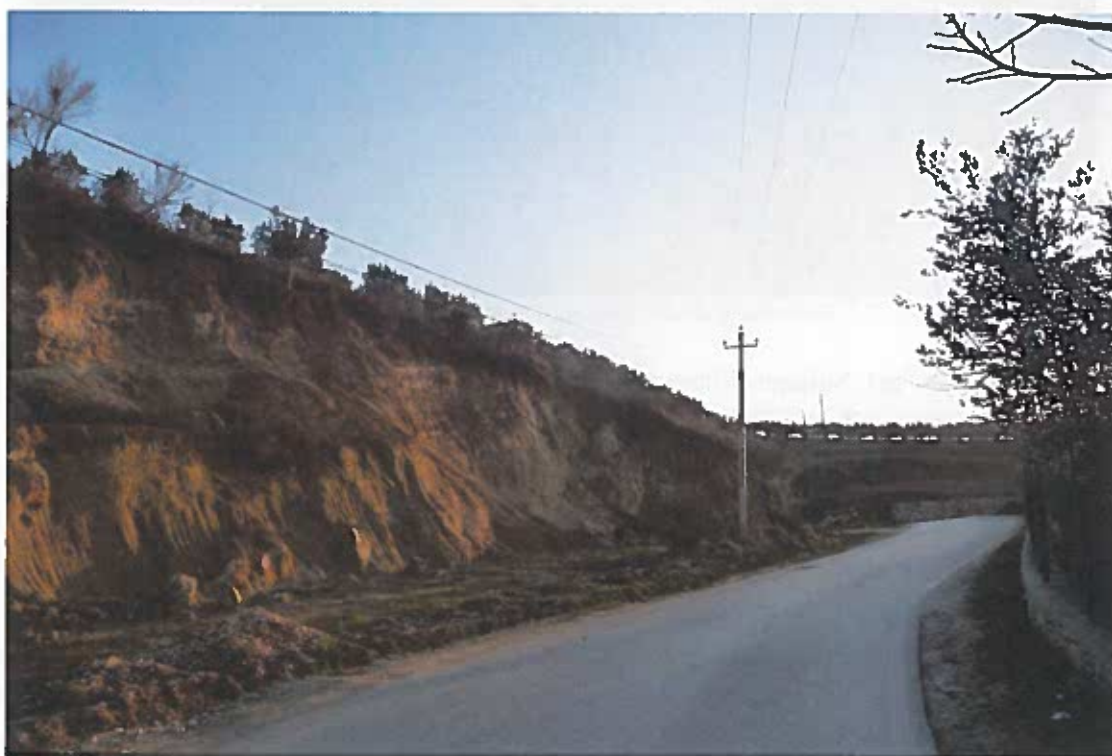

Figura 1.3.2.3.2: Langian. Argjila mergelore, argjila dhe ranorë (N_2^{11}) në rajonin Malas Breg.

Seravaliani - (N_1^2). Ka përhapje të njëjtë si Langhiani dhe është takuar edhe në disa puse. Shpesh depozitimet e këtij kati vendosen transgresivisht mbi të vjetrat. Pjesa e poshtme përfaqësohet me shtresa ranorësh mergelore e me litotamnie, sipër të cilëve vendosen argjila shumëngjyrëshe e ranorë gati masiv, midis të cilave ka ndërthurje të alevroliteve e ranorëve. Trashësia arrin deri në 700m në prerjen e Allambrezit.

Tortoniani - (N_1^3). Përhapen në pjesën perëndimore të rajonit të qarkut nga fshati Allambres e drejt veriut. Këto depozitime takohen edhe në pusët e shpuar Gajda - Ietj. Në dyshemenë e këtyre depozitimeve ka shtresa ranoro-gëlqerore me litotamnie e makrofaunë. Më sipër vazhdojnë argjila

alevritore të ndërthurura me ranorë dhe alevrolitë. Takohen dhe ranorë me trashësi 1-2 m. Përgjithësisht vijnë normalisht mbi depozitimet e Seravalianit, por ka dhe raste që vendosen në mënyrë transgresive mbi të vjetrat.

Figura 1.3.2.3.3: Ranorë, argjila dhe gëlqerorë litotamnikë (N13t) në rajonin Allambres.

Kati Messinian – (N_1^3m). Shfaqet shumë pak në perëndim të qytetit URA. Vendoset në mënyrë të terthore mbi formacionet Tortoniane.

Plioceni i poshtëm – (N_2^1h). Vendoset transgresivisht mbi depozitimet e nënshtrira. Përfaqësohet nga ndërthurje argjilash, alevrolitësh e ranorësh. Argjilat janë me ngjyrë të kaltërt, të kaltër të hapur, massive me shtresëzim jo të qartë në formë vidhisjesh. Ky nënseksion përkon me suitën “Helmësi”, trashësia rreth 225-325 m.

Pleistocen - holocenit – ($Qp-h$). Shtrihen në pjesën veriore lindore dhe veri perëndimore të pjesës të Bashkisë Ura Vagjurore. Përbëhen nga depozitime të përziera aluviale – proluviale (rëra, zhavore, alevrite).

Holoceni – (Qh). Depozitimet e Holocenit përfaqësohen nga depozitime aluvione, në lumenjtë e Osumit, të përbëra nga rëra, zhavore. Këto depozitime janë objekt i shfrytëzimit si inerte. Depozitimet proluviale takohen gjithashtu në rrjedhën e mesme e të sipërme të lumit të Osumit të përfaqësuara nga materiale në përputhje me litologjinë e shkëmbinjve ku kalon dhe shpëlan, konglomeratë me zaje të madhësive të ndryshme 3 – 5 cm deri 15cm. Janë kryesisht zaje gëlqerorësh e magmatikësh, etj.

Figura 1.3.2.3.4: Holocen. Depozitime aluviale: alevrite, rëra, zhavore (Qh) në rajonin Gajde

1.3.3. Kushtet hidrogjeologjike

Sipas studimit «Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë» për Qarkun e Beratit të Institutit të Gjeologjisë të Shqipërisë në Bashkinë Ura Vagjurore bëhet vlerësimi i burimeve ujore në bazë të hartës së akuifereve dhe vlerësimi i parametrave hidrodinamikë dhe hidrokimikë të ujërave nëntokësore. Sipas këtij kriteri akuiferët do të ndahen në:

- Akuiferë nëpër të cilët uji qarkullon nëpër pore (porozitet ndërkokrrizor).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër tipe të ndryshme boshllëqesh (porozitet i përzier).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër çarje/karst (porozitet çarje/karst).
- Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër çarje (porozitet çarjesh).
- Jo Akuifer.

Në vijim klasifikohen formacionet e bashkisë Ura Vagjurore sipas karakteristikave të tyre hidrogjeologjike (Burimi: Harta Hidrogjeologjike e Qarkut të Beratit, Shkalla 1:100.000, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar) (Figura 1.3.3.1).

1.3.3.1. Akuiferi me porozitet ndërkokrrizor me ujëpërcjellshmëri mesatare - të ulët

Ky akuifer përfaqësohet nga depozitimet aluviale të Holocenit - Qh - alevrite, rëra, zhavore dhe Pleistocen - Holocen - Qp - h - Depozitime të përziara aluviale - proluviale rëra, zhavore, alevrite.

Gjithashtu këto depozitime shtrihen në pjesën perëndimore të masivit të Shpiragut në një sipërfaqe të konsiderueshme. Kanë trashësinë e vogël të shtresës ujëmbajtëse e cila është nga 2,4 – 8,7 m. Prurjet specifike variojnë në 0,5 – 2 – 4 l/sek/m..

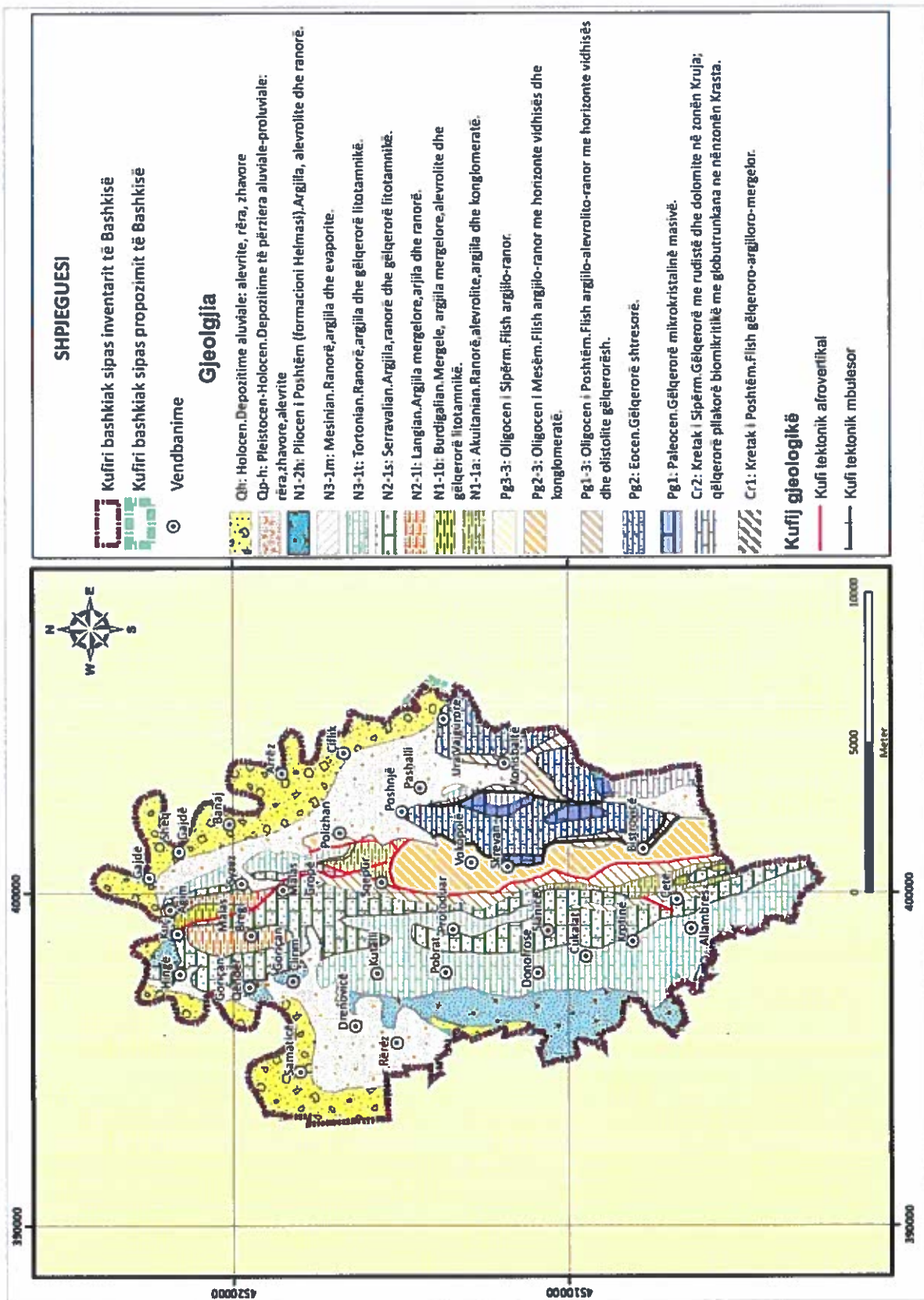

Figura 1.3.2.3.5: Harta gjeologjike në Bashkinë Ura Vajturë.

Lidhja hidraulike e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore është e mirë, por sipërfaqja dhe trashësia e këtyre depozitimeve është e kufizuar. Nga këto depozitime dalin një numër i vogël burimesh me prurje që luhaten nga 0,5 – 65 l/sek.

Si rrjedhim rezervat e shrytëzueshme në këto akuiferë janë të pakta. Ato mund të shërbejnë për furnizim me ujë të pijshëm për fshatra të vegjël. Shfrytëzimi realizohet kryesisht me anë të shpimeve por herë here edhe me burime. Vetitë fiziko - kimike të tyre në përgjithësi janë të mira, Cilësia e ujrave është e mirë, mineralizimi i përgjithshëm luhatet nga 420 – 600 mg/l ndërsa fortësia e përgjithshme nga 8.26 - 14 – 25° gj. Ujrat janë të tipit HCO_3 - Mg - Ca.

1.3.3.2. Akuiferët me porozitet poro- çarje me ujëpërcjellshmëri të ulët

Ky akuifer përfaqësohet nga depozitime të:

Mesianianit - N_1^3m - Ranorë, argjila dhe evaporite.

Tortonianit - N_1^3t - Ranorë, argjila, konglomerate dhe gëlqerorë me litotamnie.

Serravalian - N_1^2s - Argjila, ranorë dhe gëlqerorë me litotamnie në zonën Jonike dhe Ultësirën Adriatike.

Langian - N_1^2l - Argjila mergelore, argjila dhe ranorë.

Burdigalian - N_1b - Mergele, argjila mergelore, alevrolite dhe gëlqerorë litotamnikë e makroforaminiferikë.

Nga pikëpamja e përbërjes kimike, ujrat nëntokësore të akuiferit me poro çarje kanë një ndryshueshmëri relativisht të lartë : mineralizimi i përgjithshëm lëkundet nga 700 - 1300 mg/l. Në përgjithësi këto ujra janë të tipit hidrokarbonat –sulfat – magnezium – kalçiumi.

Këto depozitime paraqiten të varfëra nga ana e ujëmbajtjes dhe me interes shumë të vogël për shfrytëzimin e tyre.

1.3.3.3. Akuiferët me porozitet çarje

Ky akuifer përfaqësohet nga gëlqerorë të:

Pg_2 - Eocen. Gëlqerorë biomikritikë dhe turbiditikë në zonat Jonike dhe të Krujës; Flish argjiloranor me konglomerate e gëlqerorë në nënzonën e Krastës.

Pg_1 - Paleocen. Kryesisht gëlqerorë turbiditikë me horizonte vidhisës në zonën Jonike.

Cr_2 - Kretak i Sipërm.

Cr_1 - Kretak i Poshtëm. Gëlqerorë argjilorë, gëlqerorë porcelanikë dhe silicorë në zonën Jonike.

Fenomeni i karstit është shumë i zhvilluar. Këto depozitime kanë një koeficient infiltrimi që varion nga 0,5 – 0,7. Ujëmbajtja e tyre është e konsiderueshme. Cilësia e ujrave është shumë e mirë. Mineralizimi i vogël shpjegohet nga kontakti i shkurtër ujë – formacion si dhe për arsye se shkëmbinjtë janë pak të prishur kimikisht.

Akuiferi karbonatik i Shpiragut

Ky akuifer ndërtohet kryesisht nga gëlqerorët e paleocenit të mesëm me ndërfaqe të rralla strallesh. Gëlqerorët janë pelitomorf, shtresë hollë deri në pllakorë, me ngjyrë të bardhë deri në të çelur. Shpesh takohen edhe gëlqerorë copëzorë. Sipërfaqja e akuiferit është rreth 109 km^2 .

Gëlqerorët paraqiten në formën e gishtave të zgjatur që fillojnë nga Buzi i Madh dhe Shalësi në jug dhe vazhdojnë deri pranë Urës Vajgurore në veri, duke ruajtur një drejtim të përgjithshëm VP-JL, me gjatësi rreth 38 km. Këto “gishta” gëlqerorë me gjatësi nga 2 – 4 - 6 apo 14 e 16 km dhe me gjerësi që varion nga 100 m deri në 2 km, me një sipërfaqe të përgjithshme rreth 109 km², të japin përshtypjen sikur notojnë në formacionet flishore të Pg₃. Kontakti i gëlqerorëve me formacionet flishore ruan një kënd rreth 25-30°. Pikërisht gjatë këtyre kontakteve dalin disa burime ujorë të rëndësishme që duke filluar nga pjesa më jugore e akuiferit drejt ekstremit verior të tij. Burimet kanë prurje që luhaten nga 0,5 – 5 – 10 – 80 l/sek. Burimet me prurjet më të mëdha dalin në pjesën veriore të akuiferit. Mund të përmendim burimet e Poshnjës dhe ato të Urës Vajgurore me prurje 50 deri 150 l/sek.

Si bazë ushqimi për burimet e këtij akuiferi shërbejnë reshjet që bien dhe magazinohen në formacionet karbonatike të akuiferit të Shpiragut. Ujrat nëntokësore që dalin nga ky akuifer kanë veti të mira fiziko - kimike, mineralizimi i përgjithshëm luhatet në vlerat 401 - 409 mg/l, fortësia e përgjithshme merr vlera 12 - 13° gjermane dhe pH = 7 - 8. Ujrat janë të tipit hidrokarbonat kalçiumi dhe rreth 40 % e tyre përdoren për pirje. Me këto ujra furnizohen qyteti i Urës Vajgurore dhe një pjesë e qytetit të Kuçovës si dhe fshatrat përreth.

Kur ka shumë reshje dhe lumi i Osumit rritet, ky i fundit bëhet shkak për ndotjen e ujrave në veprën e marrjes pranë Urës Vajgurore, fenomen ky që ka ndodhur disa herë duke krijuar mjaft shqetësime për banorët.

1.3.3.4. Jo akuiferë të cilët nuk kanë porozitet të mjaftueshëm ndërkokrrizor, nuk kanë çarje karst të zhvilluar nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon me vështirësi.

Përfaqësohen nga këto depozitime:

Pg₃³ - Oligocen i Sipërm. Flish argjilo-ranor me shtresa gëlqerorësh, ranorë masivë në zonat Jonike e të Krujës.

Pg₃² - Oligocen i Mesëm. Flish argjilo – alevrolito - ranorë me horizonte vidhisës dhe konglomerate në zonat Jonike dhe të Krujës;

Pg₃¹ - Oligocen i Poshtëm. Flish argjilo – alevrolito - ranorë me horizonte vidhisëse dhe olistolite gëlqerorësh.

Burimet janë në përgjithësi të tipit zbritës. Me përshkueshmëri relativisht më të madhe paraqitet pakoja e flishit të trashë ranor, por duke qenë ranori masiv e duke kontaktuar direkt me zhavorret aluviale, bën që ujrat nëntokësore të shkarkohen në këto të fundit dhe të mos kemi pothuajse fare pika ujore. Në përgjithësi, të gjitha pakot e tjera të këtij kompleksi paraqiten të varfra nga ujrat nëntokësore. Në to dalin burime të rralla me debite maksimale 0.2 l/sek. Burimet zakonisht janë të kaptazhuar me mur guri dhe përdoren për nevoja komunale. Burimet dalin zakonisht në kontaktin e shtresave të vogla të ranorëve me argjilat si edhe në kuotat e ulëta (buzë përrenjve) ose në vendet e thyerjes së terenit. Meqenëse flishet dhe argjilat kanë vlera të vogla të koeficientit të infiltrimit pjesa më e madhe e reshjeve rrjedh në mënyrë sipërfaqësore duke zhvilluar një rrjet hidrografik të pasur dhe vetëm një pjesë e vogël e tyre harxhohet për ushqimin e ujrave nëntokësore.

Si burim ushqimi për këtë joakuifer janë reshjet atmosferike, gjë e cila vihet re nga fakti se një pjesë e mirë e burimeve janë sezonale ose në kohën e thatë zvogëlojnë mjaft prurjen e tyre. Nga pikpamja kimike, ujrat janë me cilësi të mirë, mineralizimi lëkundet nga 295 mg/l deri 784 mg/l, fortësia e

përgjithshme në shumicën e rasteve lëkundet nga 14,56 deri në 22.54°gj. Ujrat kryesisht janë të tipit hidrokarbonat – kalçium – magneziumi.

Depozitimet e këtij joakuiferi shërbejnë si bazament për zhavorret aluviale të luginës së lumit Osum. Ky jo akuifer ka rëndësi si ekran ruajtës i ujrave të zhavorreve, njëkohësisht shërbejnë si ekran i daljes së ujrave nëntokësore nga depozitimet karbonatike. Si përfundim mund të themi se nga pikpamja e shfrytëzimit të ujrave nëntokësore nuk ka ndonjë vlerë praktike, me përjashtim të shfrytëzimit të ndonjë burimi nga ndonjë lagje fshati.

1.3.4. Makrozonimi – mikrozonimi sizmik

1.3.4.1. Hyrje

Megjithëse Shqipëria është një vend me sizmicitet në masë të moderuar, shumë prej qyteteve dhe zonave rurale të saj shkretohen herë pas here nga tërmete të ndryshme të mëdha e mesatare (Muço et al., 2000). Siç është referuar në studimin “Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania” (Aliaj S. et al., 2010), në Shqipëri, vlerësimi i riskut sizmik kryhet në një mënyrë propabilistike, bazuar në intensitetet e tërmeteve të forta historike, të tërmeteve të këtij shekulli, si dhe në një sintezë sizmotektonike. Përcaktimi i zonave të burimit sizmik është një hap themelor në analizën propabilistike të riskut të tërmeteve. Një model kryesor i burimit të sizmicitetit, ose i ashtuquajturit model sizmogjenik, për Shqipërinë përshkruan shpërndarjen hapësinore-kohore të tërmeteve, duke përdorur prova nga lista e tërmeteve, sizmotektonikat, shkarjet aktive dhe modelet gjeodinamike (Aliaj & Dushi, 2007).

Epiqendrat e tërmeteve janë përqendruar më së shumti gjatë shkarjeve aktive ose zonave të shkarjeve. Shkarjet aktive përfaqësojnë zona dobësie, “dëmtime” të kores që hapet periodikisht dhe krijojnë tërmete. Prandaj identifikimi i shkarjeve aktive është një hap shumë i rëndësishëm në analizën sizmotektonike, që kërkon një përcaktim të mirë të burimeve sizmike, që janë shkarjet aktive gjatë së cilës ndodh tërmeti. Shkarjet aktive përfaqësohen në harta të ndryshme për Shqipërinë, si shkarjet aktive neotektonike dhe ato sizmotektonike (Aliaj & Dushi, 2007).

1.3.4.2. Lista e Tërmeteve

Shqipëria, e karakterizuar nga sizmiciteti i cekët i kores, është një nga vendet më aktive sizmike në Evropë (Aliaj & Dushi, 2007).

Shpërndarja e sizmicitetit të cekët në Shqipëri sugjeron se aktiviteti sizmik është i lidhur me procese endogjenike që zhvillohen brenda kores së tokës. Marrëdhënia e ngushtë ndërmjet tërmeteve dhe zonave të shkarjes aktive është provuar në shumë raste dhe përcakton potencialin sizmik maksimal të pritur të këtyre zonave (Muço et al., 2000).

Tërmetet më të forta ndodhin në 3 breza sizmike të përcaktuar mirë (figura 1.3.4.2.1) (Aliaj & Dushi, 2007):

I. Brezi tërmetor bregdetar **Jonian-Adriatik**, në anën lindore të mikro-pllakës së Adrias me shtrirje veriperëndim-juglindje.

II. Brezi tërmetor **Peshkopi-Korçë** me shtrirje veri-jug, dhe

III. Brezi tërmetor **Elbasan-Dibër** me shtrirje veri-lindje.

Sizmiciteti i Shqipërisë karakterizohet nga mikroaktivitet sizmik intensiv ($1.0 < M < 3.0$), nga shumë tërmete të vogla ($3.0 < M < 5.0$), nga tërmete të rralla mesatare ($5.0 < M \leq 7.0$) dhe nga tërmete të forta shumë të rralla ($M > 7.0$). Madhësia e tërmeteve jepet në magnitudën e valëve sipërfaqësore M_s (Aliaj S. & Dushi E., 2007).

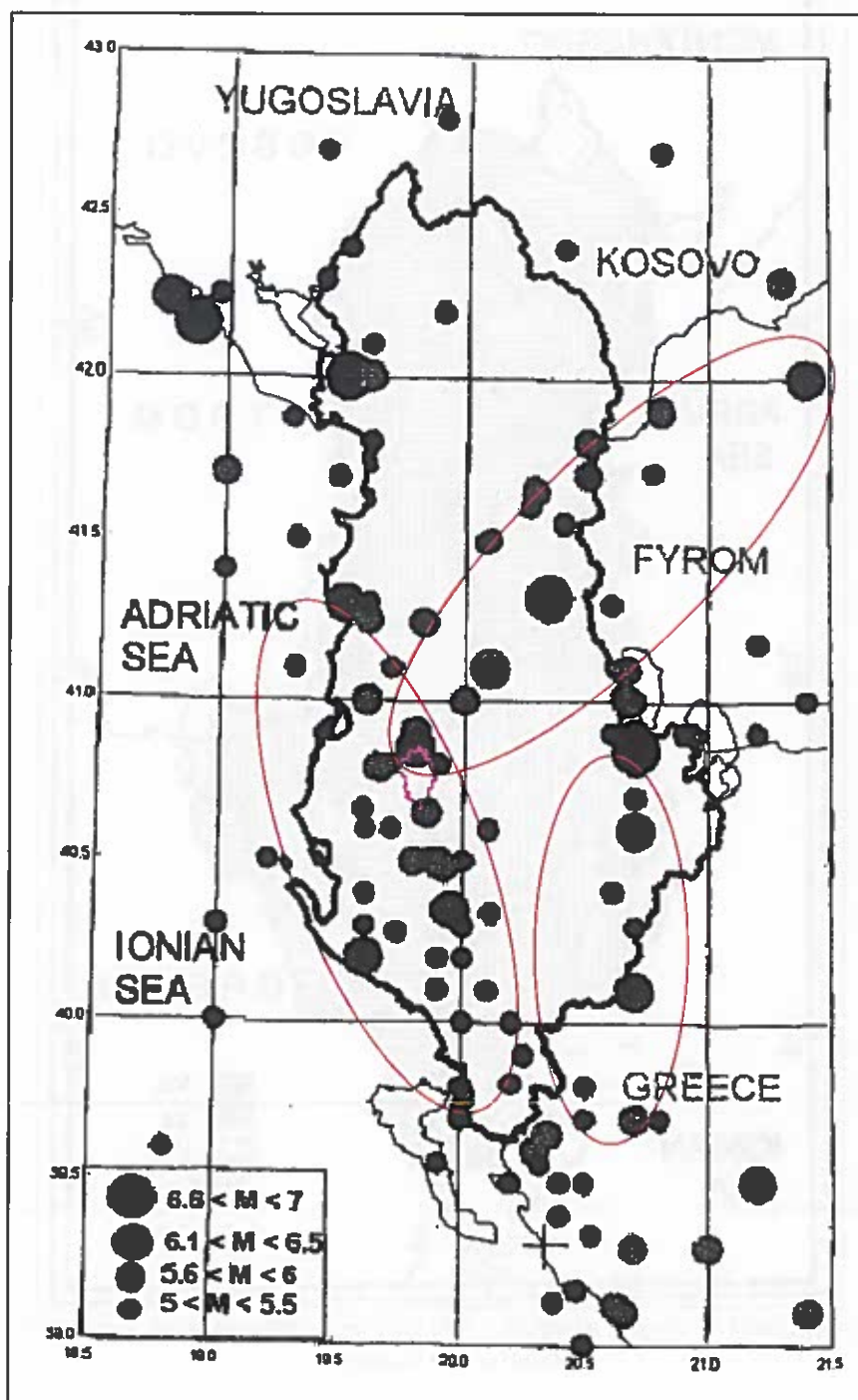

Figura 1.3.4.2.1: Epiqendrat e tërmeteve në Shqipëri me $M \geq 5.0$ për shekullin e 20-të. Shënohen tre zonat e dallueshme sizmike dhe pozicioni i Bashkisë Ura Vagjurore. (Burimi: Aliaj et al., 2010).

Bazuar kryesisht në regjistrimet historike dhe me instrumenta të stacioneve sizmike të Shqipërisë, Harta e Zonimi Sizmik të vendit (në shkallë 1: 500.000) është hartuar nga Sulstarova et al. (1980).

Kjo hartë (Figura 1.3.4.2.2) paraqet intensitetin e pritshëm për kushte mesatare të tokës për 100 vitet e ardhshme, me një normë probabiliteti 70% (Muço et al., 2000).

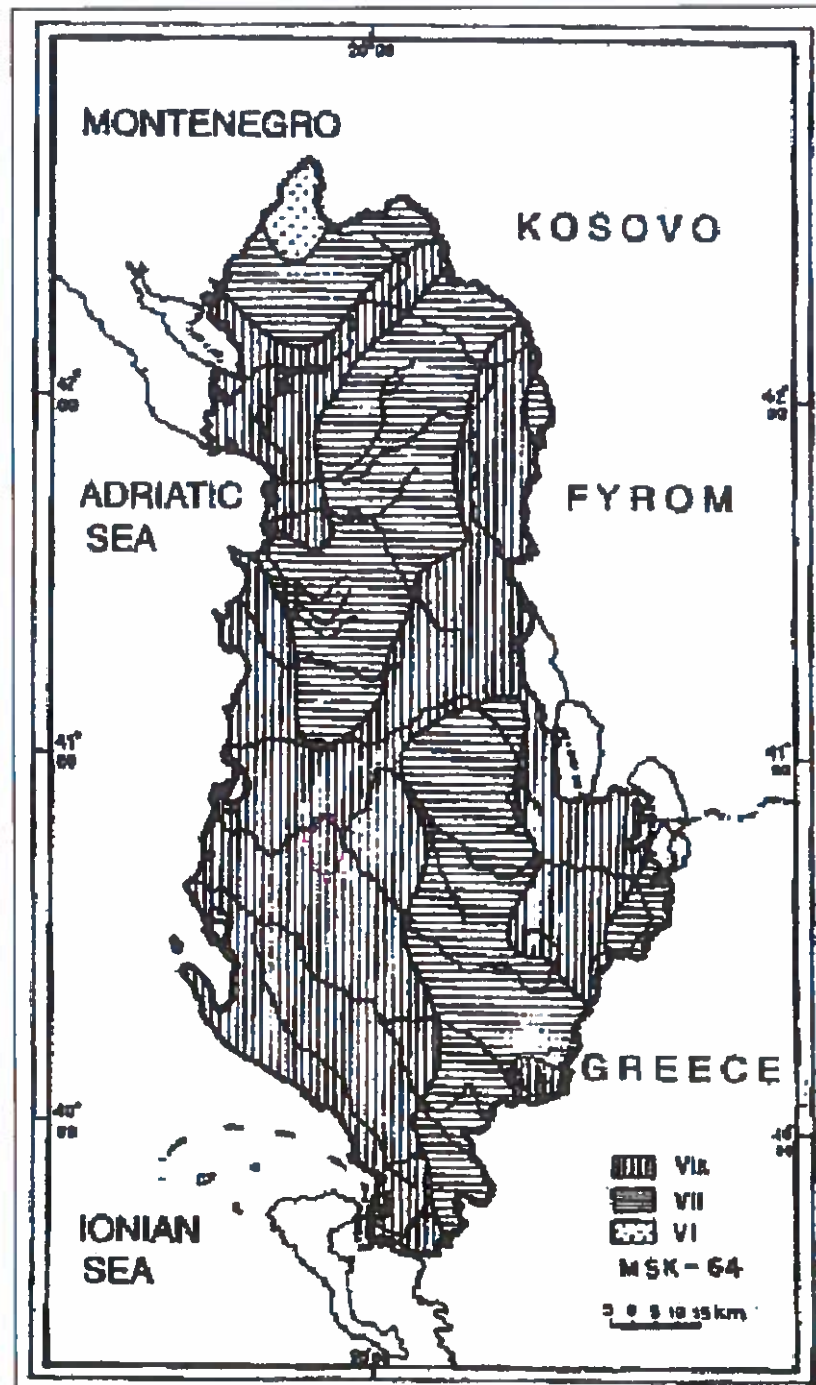

Figura 1.3.4.2.2: Zonimi sizmik në Shqipëri në shkallën 1:500.000 (nga Sulstarova et al., 1980). Shënohen e pozicioni i Bashkisë Ura Vagjurore.

Disa informacion të detajuara në lidhje me sizmicitetin e vendit janë marrë pas ngritjes dhe funksionimit të vazhdueshëm të ASN, që ka 13 stacione të pajisura me sizmografë me regjistrimi analog me periudhë të shkurtër, me tre-komponentë. Të dhënat e këtij rrjeti kanë hedhur dritë sidomos në mikrotërmetet shqiptare, duke dhënë prova të reja të aktivitetit edhe për rajone të cilat janë konsideruar më parë si sizmikiisht "të heshtura". (Muço. et al., 2000)

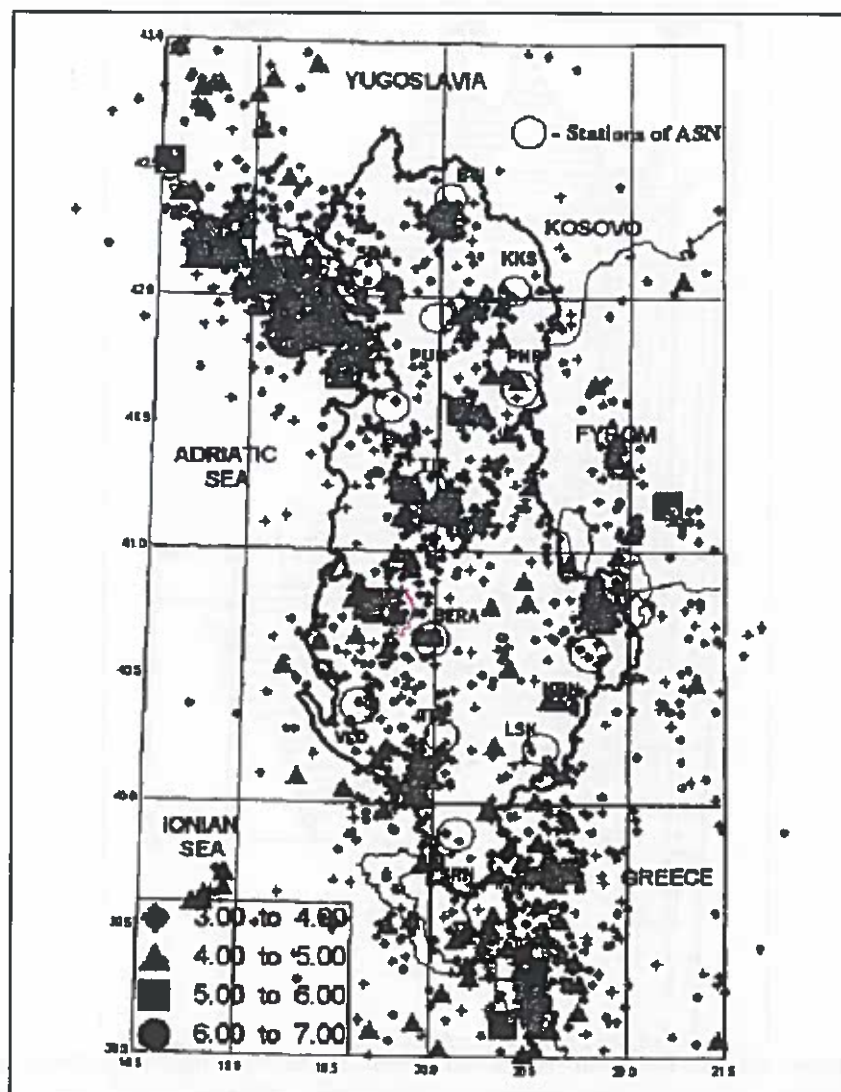

Figura 1.3.4.2.3: Tërmetet në Shqipëri $ML \geq 3.0$ për periudhën 1976-1995 dhe stacionet e Rrjetit Sizmologjik Shqiptar. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Ura Vagjurore.

1.3.4.3. Struktura Neotektonike

Në Shqipëri njihen katër njësi të mëdha neotektonike, bazuar në sensin, intensitetin dhe kronologjinë e lëvizjeve vertikale (Aliaj S. & Dushi E., 2007):

- Njësia e Brendshme Alpine e ndikuar nga tektonikat zgjatuese të post-Pliocenit.
- Njësia e Brendshme Alpine e ndikuar nga shtypja e para-Pliocenit.
- Sedimenti i trashë Peri-Adriatik, i ndikuar fortësisht nga shtypja e post-Pliocenit.
- Kepi në bregdetin në detin Adriatik and Jon.

Gjeomorfologjia neotektonike e pjesës së brendshme të vendit ka një vendosje Horst-Graben për shkak të shkarjes normale së Pliocen-Kuaternarit, ndërsa në pjesën e jashtme ajo është malore, me përjashtim të Depresionit Peri-Adriatik. Njësia e brendshme përfshin terrenet në lindje të zonës së Krujës, ndërsa pjesa e jashtme përfshin terrenet e zonave të Krujës, Jonit dhe Sazanit (Aliaj & Dushi, 2007).

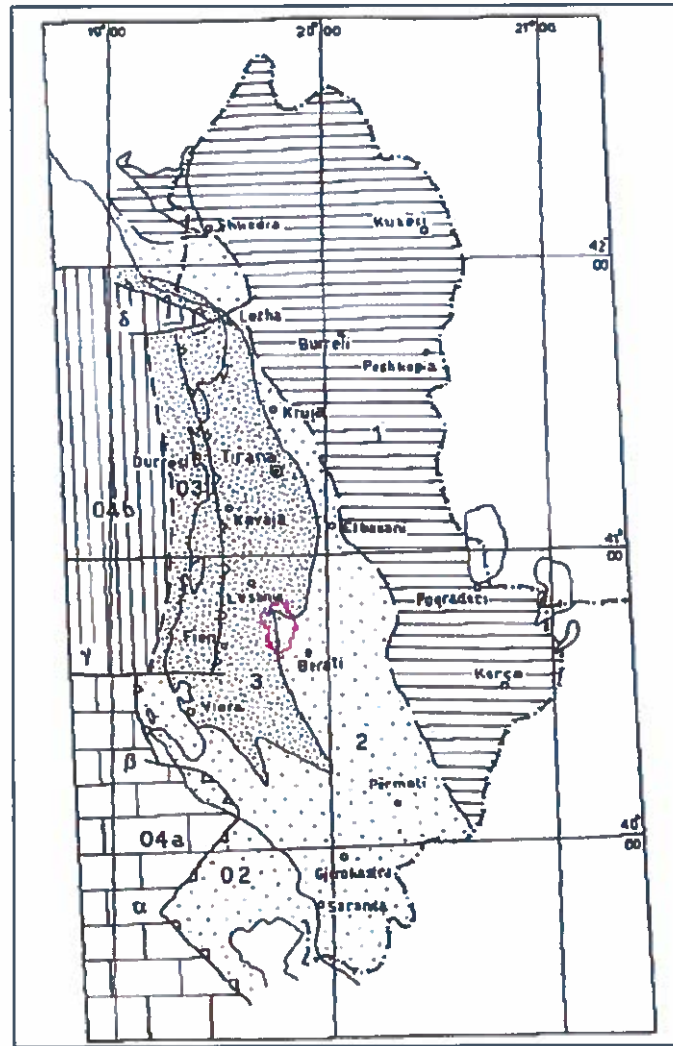

Figura 1.3.4.3.1: Harta e zonimit neotektonik (Pliocen-Kuaternar) të Shqipërisë (nga Aliaj, 2000a). Të katër njësitë e mëdha neotektonike njihen prej numrave në hartë. 1-Njësia e brendshme; 2-Njësia e jashtme (02=sektorët e saj të detit të hapur); Kepi Peri-Adriatik (03=sektori i tij në det të hapur); Kepi në det të hapur (04a=Platforma e Pulias, 04b=Baseni Shqiptar). Pjesa e përparme Orogjenike Shqiptare është e prerë dhe e zhvendosur nga jugu në veri, Ishulli i Otonit-Dhërmi, a), Gjiri i Ariut-Duk(b), Veriu i Ishullit të Sazanit (c), dhe Gjiri i Drinit-Lezha (d) shkarjet horizontale. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Ura Vagjurore.

1.3.4.4. Shkarjet Aktive

Në Orogjenin Shqiptar vihen re tre zona shkarjeje aktive gjatësore dhe dy zona aktive tërthore (figura 1.3.4.4.1) (Aliaj & Dush, 2007).

- Zona e shkarjes së strukturës Jon-Adriatik, me tendencë Jug-Veri deri në Veri-Veri-Perëndim.
- Zona e shkarjes “Graben” Shkodër-Mat-Librazhd, me tendencë Veri-Perëndim.
- Zona e shkarjes Peshkopi-Korçë me tendencë Jug-Lindje.
- Zona e shkarjes normale Shkodër-Tropojë me tendencë Veri-Lindje.
- Zona e shkarjes normale Elbasan-Dibër, me tendencë Veri-Lindje.

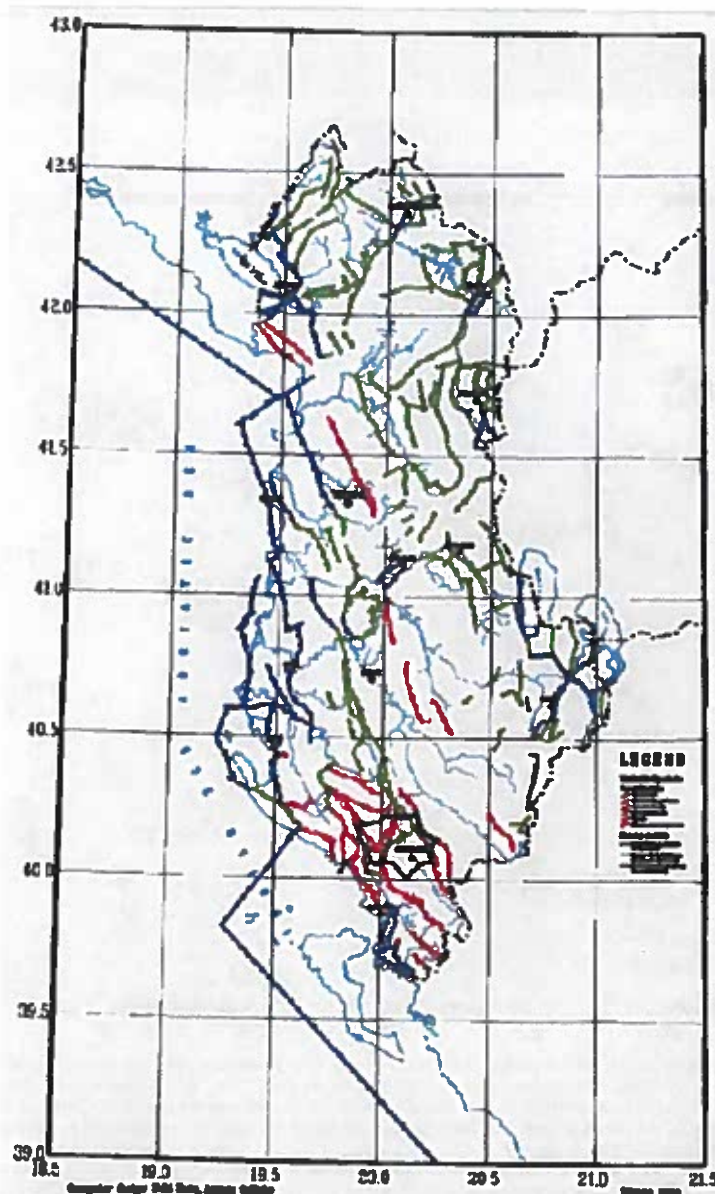

Figura 1.3.4.4.1: Harta e zonave të shkarjes aktive në Shqipëri (nga Aliaj, 2000b) Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokaster (Burimi: Aliaj & Dushi, 2007)

1.3.4.5. Modelet gjeodinamike

Nga konsiderimet gjeologjike dhe gjeomorfologjike, Shqipëria mund të ndahet në dy fusha. E para, ajo e jashtme, përmban pjesën perëndimore dhe jugperëndimore të vendit. Njësia më e rëndësishme gjeologjike këtu është Depresioni Peri-Adriatik. Sedimentet e Kuaternarit janë zhvilluar këtu në masë të madhe, kryesisht në pjesën perëndimore bregdetare dhe përgjatë sinklinaleve ulëse të Mio-Pliocenit. Trashësia e depozitave Quaternare përgjatë Depresionit Peri-Adriatik varion nga disa dhjetëra deri në më shumë se 150 m (Muço et al., 2000).

Në fushëm e jashtme boshti mesatar i shtypjes është i drejtimit VL-JP (azimuti mesatar 2250), ndërsa në fushën e brendshme boshti mesatar i zgjerimit është i drejtimit VVP-JJL (azimuti mesatar 3400) (Aliaj & Dushi, 2007).

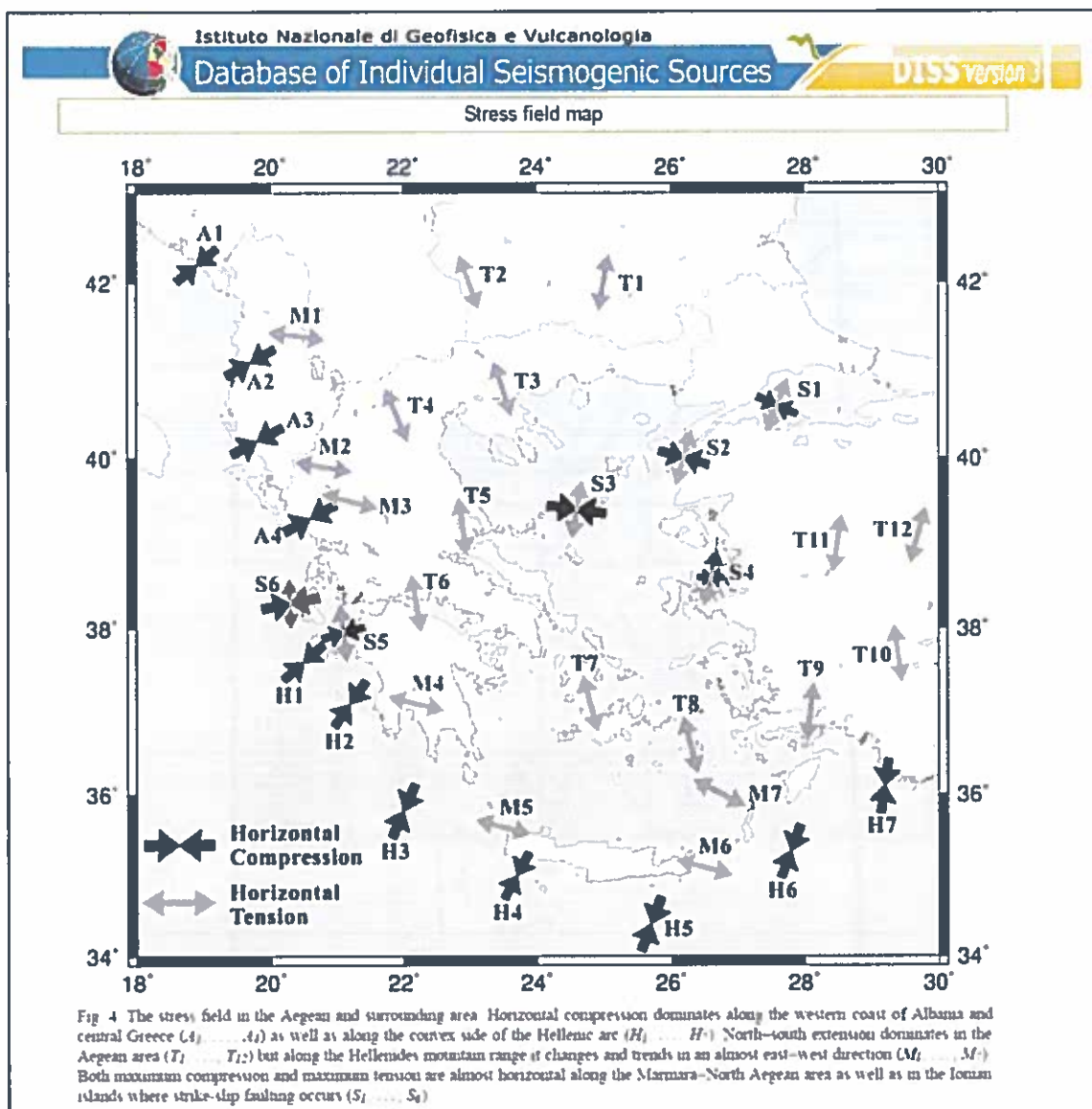

Figura 1.3.4.5.1: Harta e shthypjes horizontale dhe akseve të presionit në gjithë Egjeun dhe rajonet përreth. Akset e tensionit të miratuara për zonën e burimit në det të hapur të Shqipërisë Jugore janë shënuar si A3 (Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>)

Terreni që shtrihet në lindje të zonës së Krujës dhe prapa napës së zonës Krastë–Cukali, është pjesë e fushës së brendshme të palosjes Alpine, e prekur nga regjimi i tensionit zgjatues që nga Plioceni. Për shkak të këtij regjimi kanë ndodhur basenet e reja të liqeneve brenda strukturave graben dhe tërësisë horst–graben. Vargmalet u ngritën duke arritur lartësi deri në 2000–2800 m., ndërsa depresionet ndodhen në terrenet e ulët dhe kufizohen me njëra-tjetrën në buzët e tyre me çarje normale (Muço B. et al., 2000).

1.3.4.6. DGA, vlerat e Shpejtësisë dhe Zhvendosjes

Sipas studimit “*Seismic zonation in Albania using a deterministic approach*”, (Muço et al., 2000) vlerat DGA për Shqipërinë (figura 1.3.4.6.1 a) janë në gamën e 68–311 cm/s^2 . Zona me vlera më të mëdha është një vend i vogël në jug të Shqipërisë, në kufi me Greqinë (DGA mbi 300 cm/s^2). Zona e dytë mbulon 80% të territorit shqiptar (DGA ndërmjet 150 dhe 300 cm/s^2). Zona e tretë (DGA

ndërmjet 80 dhe 150 cm/s²) është e shpërndarë në të gjithë territorin e Shqipërisë, nga veriu në jug. Zona e fundit vazhdon në pjesën veriore të Shqipërisë (DGA ndërmjet 40 dhe 80 cm/s²).

Vlerat e shpejtësisë (figura. 1.3.4.6.1 b) mund të ndahet kryesisht në dy zona, e para (V midis 15 dhe 27.1 cm/s²) mbulon shumicën e pjesëve jugore dhe juglindore të Shqipërisë dhe e dyta (V ndërmjet 8 dhe 15 cm/s²) mbulon shumicën e pjesës qendrore dhe veriore të vendit. Gjithashtu janë gjetur disa pika të vogla me V ndërmjet 4 dhe 8 cm / s, në pjesën veriore të Shqipërisë. Për sa i përket zhvendosjes (fig 1.3.4.6.1 c), mund të ndahet në dy zona: një shumë në jug të Shqipërisë, në pjesën lindore dhe në pjesën veriperëndimore (D në mes të 7 dhe 9.7 cm) dhe një tjetër në më shumë se 80% të territori shqiptar (D në mes të 3,5 dhe 7 cm).

Komuna	Koordinatat		Probabilitet	PGA	SA			
Bashki	N	E		0.01s	0.2s	0.5s	1.0s	2.0s
Cukalat	40.73	19.79	10%/10 10%/50	0.137 0.272	0.323 0.637	0.168 0.367	0.084 0.187	0.035 0.08
Kutalli	40.79	19.79	10%/10 10%/50	0.138 0.272	0.328 0.639	0.172 0.369	0.086 0.189	0.036 0.081
Poshnjë	40.78	19.82	10%/10 10%/50	0.138 0.272	0.328 0.639	0.172 0.369	0.086 0.189	0.036 0.081
Ura Vajgurore	40.76	19.84	10%/10 10%/50	0.137 0.272	0.323 0.637	0.168 0.367	0.084 0.187	0.035 0.08

Tabela 1.3.4.5.1 Vlerat e riskut sizmik (PGA dhe SA (g)) për 4 bashki dhe komuna në Shqipëri me probabilitet 10%/10 vjet (95 vjet periudhë kthimi) dhe 10%/50 vjet (475 vjet periudhë kthim) në kushte terreni shkëmbor (Burimi: Aliaj S et al., 2010).

1.3.4.7. Zonat sizmogenike

Njihet dhjetë zona burimi sizmik në territorin shqiptar dhe rrethinat e saj. Parametrat e zonave janë përshkruar në tabela 1.3.4.7.1. Bashkia Ura Vajgurore ndodhet në PL (ultësira Peri-Adriatike) (Figura 1.3.4.7.1). Zona e ulët Peri-Adriatike (PL) është një zonë bregdetare që përfshin mbirrëshqitje shtypjeje të pjerrët post-Pliocene, me goditje V për VVP, që priten nga thyerje të rralla goditëse-rrëshqitëse me tendencë LVL.

Gjatë zonës së mbirrëshqitjes së Tokës së ultësirës Peri-Adriatike, janë regjistruar shumë tërmete të forta si më poshtë: Mars 1273 Ms=6.6; Tetor 17, 1851 Ms=6.6; Dhjetor 17, 1926 Ms=6.2; Shtator 1, 1959 Ms=6.2; Mars 18, 1962 Ms= 6.0 Studimet mikroteknike dhe zgjidhjet e mekanizmave fokale të tërmeteve demonstrojnë që kjo zonë e thyerjes tani është në regjim shtypës të pjerrët. Tërmetet e ardhshme në Ultësirën Peri-Adriatike mund të ndodhin me $\bar{M}_{max}=7.0$. (Aliaj et al., 2010).

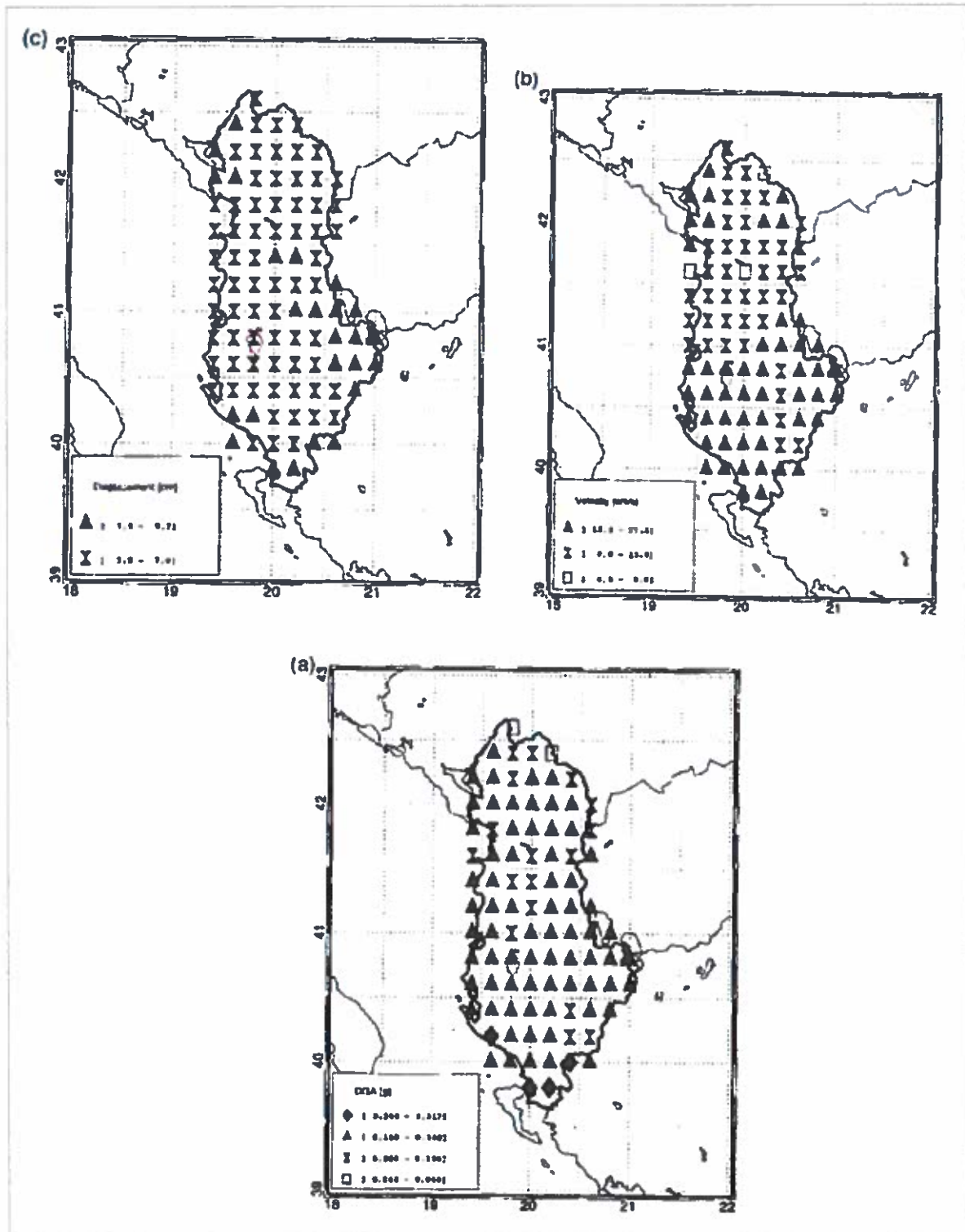

Figura 1.3.4.6.1: Vlerat e parametrave të lëvizje së tokës: (a) Projekti i Përshpejtimit të Tokës (b) Shpejtësia (c) Zhvendosja. Shënohen e pozicioni i Bashkisë Gjirokastr (Burimi: Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania, Aliaj S., et al, 2010)

Istituto Nazionale di Geofisica e Vulcanologia

Database of Individual Seismogenic Sources

DISS version 3

Seismicity parameters of Albania

Table 1. Parameters for the ten seismic source zones

Zone Name / Code	Zone Area (km ²)	Earthquakes used	Beta	Alpha (No)	M _s	Rate of M>6 p.a.	Rate density
Otrid-Korca, KO	2760	44	1.44	242	6.9	0.0315	11.4
Kukesi-Peshkopia, KP	1480	21	1.75	481	6.9	0.0104	7.0
Ionian Coast, IC	16600	151	1.40	692	7.0	0.115	6.9
Elbasani-Dibra-Tetova, EDT	2660	46	1.99	3142	6.9	0.0167	6.3
Periadriatic Lowland, PL	7460	75	1.61	914	7.0	0.0458	6.1
Lezha-Ukajini, LU	5140	39	1.52	293	7.2	0.0272	5.3
Skopje, SK	3300	5	2.08	2541	7.2	0.00913	2.8
Shkoder-Tropoja, ST	1570	11	1.99	778	6.9	0.00418	2.7
Peja-Prizreni, PP	1740	5	2.03F	418	6.8	0.00173	1.0
Eastern Albanian Backgr. EAB	57200	75	2.03F	6075	6.5	0.0199	0.35

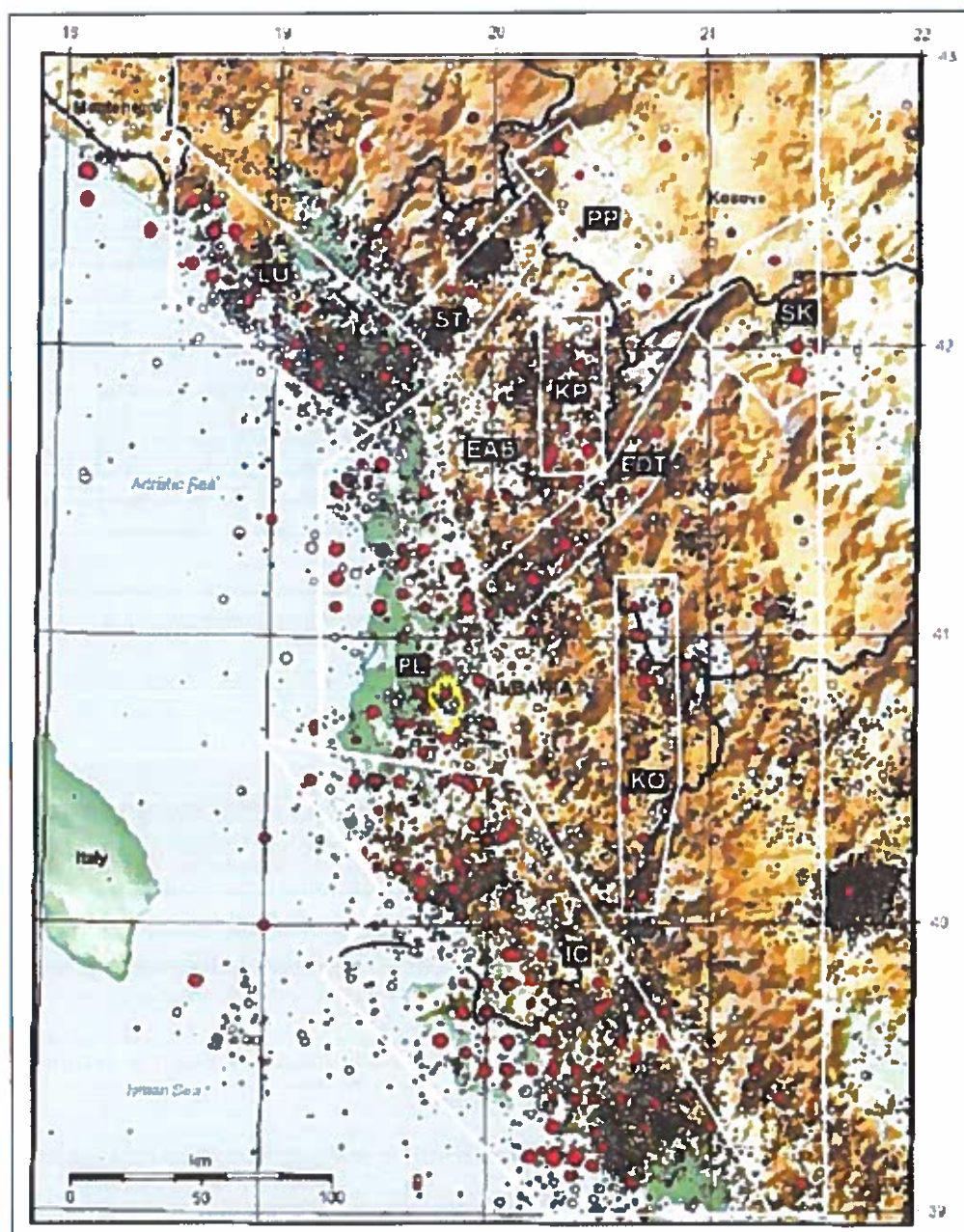
Notes: Skopje values adopted from [22]. "Rate density" is 10⁶ times annual rate for M>6 per km². F-slope fixed as discussed in text.

Tabela 1.3.4.7.1: Tabela e listave të parametrave të dhjetë zonave të burimeve sizmike të Shqipërisë. Zona e burimit në det të hapur e Shqipërisë Jugore bie në rajonin e quajtur BJ (Bregdeti Jonian) (nga Aliaj et al., 2004) (Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>)

1.3.5. Peisazhi

Sipas Konventës Evropiane të Peisazhit (Konventa e Firences), peisazhi është përcaktuar si një zonë ashtu si ajo perceptohet nga njerëzit, karakteri i të cilit është rezultat i veprimit dhe ndërveprimit të faktorëve natyrorë dhe/ ose njerëzore. Përfshin si të dhëna natyrore- ekologjike edhe kulturore- ekonomike. Gjithashtu, në ndryshim të vazhdueshëm, evoluon dhe nuk mbetet statik dhe inert, dhe pranon stimuj të ndryshëm me origjinë ose nga natyra ose nga aktiviteti njerëzor. Nëpërmjet këtij perceptimi të zgjeruar, peisazhi:

- Është i njohur si një komponent kyç i trashëgimisë natyrore dhe kulturore evropiane dhe luan një rol përcaktues në stabilitetin e identitetit evropian.
- Është i domosdoshëm për prosperitetin dhe cilësinë e jetës së banorëve kudo, në zonat urbane dhe rurale, në zonat e klasifikuara si të degraduara dhe ato klasifikuar si të cilësisë të lartë.
- Përbën burim të favorshëm për veprimtarinë ekonomike dhe faktor për të tërhequr kapitalet.
- Kështu, integrimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të peisazhit në planifikimin hapësinor kontribuon:
 - Që së bashku të mbrojnë mjedisin natyror dhe kulturor, që nuk është e mundur të bëhet me identifikimin individual të zonave të mbrojtura dhe vendeve arkeologjike, monumenteve, etj.
 - Në përmirësimin e cilësisë së jetës.
 - Në zhvillimin e balancuar dhe
 - Në kohezionin ekonomik dhe social me paraqitjen e mundësive të reja për zhvillim dhe vende pune, madje edhe në zonat pa peisazhe me vlerë të lartë.

Albanian Seismicity

Red - historical unified catalogue (used for hazard determination) Grey - recent catalogue
 M < 2.0 M 2.0 - 2.9 M 3.0 - 3.9 M 4.0 - 4.9 M 5.0 - 5.9 M 6.0 - 6.9 M 7.0+
 Historical unified Catalogue - all earthquakes larger or equal to Ms 4.5 to the end of 2000
 Recent Catalogue - all earthquakes for the period 1964-2000 inclusive

Figura 1.3.4.7.1: Sizmiciteti i Shqipërisë. Pikat e kuqe tregojnë tërmetet e përdorura për vlerësimin e riskut, pikat gri përfaqësojnë tërmete të tjera. Shënohet pozicioni i Bashkisë Ura Vagjurore.

Studimi i peisazhit, i cili kërkon një qasje multidisiplinare dhe eksplorimin e proceseve natyrore dhe kulturore përmes hapësirës dhe kohës, nuk është subjekt i PPV, sepse nuk integrohet në specifikimet e studimit edhe pse ka kërkesa të ndryshme në kohë dhe instrumente, të tilla si planifikimi i hartave, hulumtimi i peisazhit dhe typologjisë (sistemi klasifikimit të zonave të peisazhit) bazuar në metodologjinë dhe aplikimin e instrumenteve. Megjithatë, në këtë studim bëhet

një qasje fillestare e konceptit të peisazhit që përfshin një përshkrim të përgjithshëm të peisazhit dhe identifikimin e llojeve të përgjithshme të zonave dhe kërcënimeve kryesore që ato pranojnë.

Peisazhi rural

Në të gjithë shtrirjen e Bashkisë, tipik është peizazhi rural i kultivuar. Njihen dy nën-seksione.

Thjesht kultura bujqësore dhe peisazhe të shtrirë kryesisht në zonën fushore në veri, me toka shumë pjellore aluviale. Pjesën më të madhe e zënë serrat dhe të lashtat, ndërsa kulturat e përhershme si ulliri dhe agrumet, zënë pjesën më të vogël. Karakteristike është horizontaliteti i terrenit dhe mozaiku me forma të vogla të rregullta gjeometrike që korrespondon me pronat e vogla dhe që dalin në pah nga shfrytëzimi intensiv, ujitja dhe kanalet e kullimit si dhe rrjeti rrugor i dendur rural. Një element të rëndësishëm që thyen rregullsinë përbën lumi Seman - Osum, që ka gjarpërime të forta, pavarësisht nga projektet rregulluese. Shfrytëzimi intensiv dhe veprat bonifikuese kanë çuar në zëvendësimin e pothuajse të gjitha tokave nga gjendja natyrore, duke shkatërruar habitatet natyrore dhe duke lënë në gjendje relativisht natyrore vetëm ujrat e rjedhës së vazhdueshme. Gjithashtu, identifikohen të shpërndara struktura të ndryshme, shpesh me cilësi dhe estetikë të dyshimtë (ndërtesa, rrugë). Duke iu afruar qytetit të Urës Vajguore, por dhe përgjatë akseve rrugore, peisazhi rural tregon intensitet më të madh dhe mungesë ekuilibri, pasi ndërtimet dendësohen, duke ndërprerë mozaikun e sipërfaqeve të kultivuara. Kemi të bëjmë pra me një formë të peisazhit bujqësor bashkëkohor.

Foto 1.3.5.1: Pamje e peisazhit modern rural në jug të ish komunës Kutalli (burimi: grupi I studimit).

Foto 1.3.5.2: Pamje e peisazhit modern rural përreth fshatit Goriçan Çlirim (burimi: grupi I studimit).

Foto 1.3.5.3: Sera që rrethojnë fshatin Rërëz (burimi: grupi I studimit).

Më në jug, kryesisht në tokat kodrinore të ish komunës Kutalli, sipërfaqet janë zakonisht të përziera, me variacione nga fusha të kultivuara, livadhe të hapura dhe plantacione pemësh. Kjo ndihmon në pasurimin e florës dhe mbijetesën e jetës së egër. Vihen re zhvillimi i bizneseve familjare, peisazhi shumë tradicional, serat si dhe rezervuarët e ujit.

Foto 1.3.5.4: Pamje e luginës nga fshati Cukalat me rezervuarin e ujit që dominon peisazhin (burimi: grupi I studimit)

Foto 1.3.5.5: Peisazh "tradicional" rural në zonën e fshatit Bistrovicë (burimi: grupi I studimit)

Foto 1.3.5.6: Zona rreth fshatit Allambres: reliev i butë, përzierje e sipërfaqeve natyrore dhe të kultivuara dhe sipërfaqeve ujore (burimi: grupi I studimit)

Lidhur me peisazhin e pozicioneve të banimit, në njësinë e parë ka shumë fshatra, të vegjël apo të mëdhenj, të cilët ndodhen larg ose në një distancë shumë të vogël nga rrugët kryesore. Janë të dallueshëm ndërkohë që janë shumë koherentë. Struktura e tyre është moderne, duke ndjekur standardet urbane dhe e larmishme për nga madhësia dhe morfologjia. Megjithatë, ndërtimi intensiv në zonë dhe përgjatë rrugëve ka krijuar një gjendje të çrregullt dhe të mbipopulluar që shkakton konflikte dhe konfuzion. Nga ana tjetër, fshatrat kodrinore- gjysmë malore (p.sh. Bistrovicë) janë të shpërndarë dhe të integruar në peisazhin përreth pasi zakonisht janë më të vegjël dhe të shpërndarë ose të përbërë nga lagje që ndodhen në një farë distance nga njera tjetra dhe përfshijnë kopshte perimesh ose dhe pemë, kjo edhe për shkak të ekzistencës së ndërtesave të vjetra, të cilat përbëhen nga vëllime më të vogla dhe më të ulta.

Foto 1.3.5.7: Pamje nga zona e fshatit Hingë, ku dallohet përzierja e vendbanimeve dhe tokave bujqësore (burimi: grupi I studimit)

Foto 1.3.5.8: Pamje e fshatit Poshnje, ku dallohet ntensiteti ndërtimeve dhe përzierja e tipeve të ndryshme të ndërtimit (burimi: grupi I studimit)

Monumente të mbrojtura me interes kulturor në Bashki janë shumë pak (dy ura dhe një kështjellë).

Një karakteristikë të veçantë të pjesës veriperendimore të Bashkisë, dhe veçanërisht të zonave përreth fshatrave Arrëz dhe Çiflik, dëshmojnë pusët e naftës. Shënjojnë këtë aktivitet të veçantë në mënyrë të qartë, si me erën e fortë që përhapet në zonë edhe me ndërtimet vertikale që thyejne horizontalitetin e mjedisit të peisazhit. Së fundi, tregues sinjifikativ, por në mënyrë më të drejtpërdrejta dhe intensive, ofrojnë gurroret, të vendosura kryesisht në kodrat rreth selise të Bashkisë. Ato përbëjnë një aktivitet intensiv, tipik tëzonës dhe me ndikim katalitik dhe të shpejtë në peisazh.

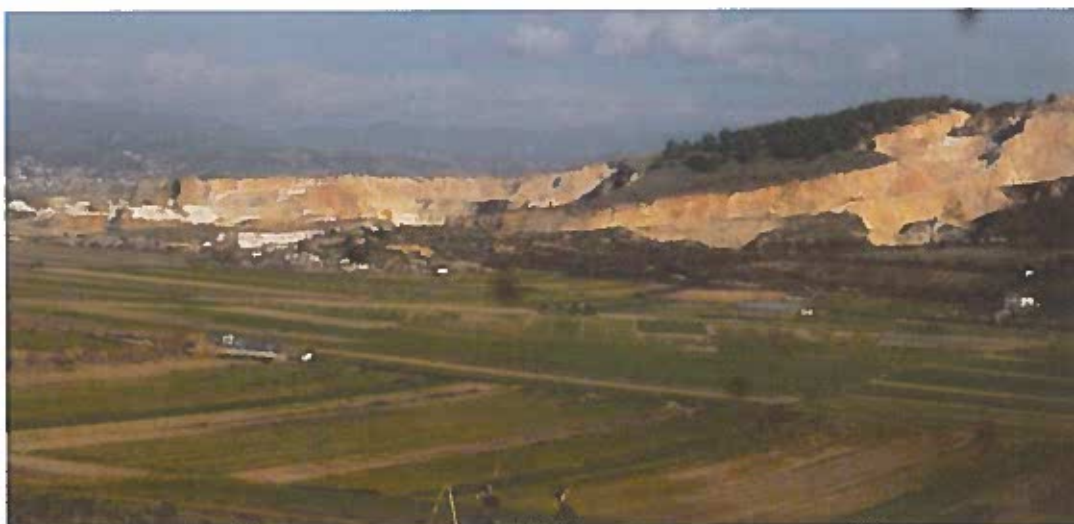

Foto 1.3.5.9: Pamje nga guroret në jug të fshatit Poshnje (burimi: grupi I studimit)

Foto 1.3.5.10: Pamje nga guroret në periferi të fshatit Konisbaltë (burimi: grupi I studimit)

Bazuar në sa më sipër, konstatohet se zona e peisazhit të Bashkisë është rezultat i ndërhyrjes intensive të njeriut dhe nuk paraqet vlera të veçantë kulturore, natyrore ose estetike pasi është një peisazh i zakonshëm (pjesë e një zone fushore më të gjerë) dhe nuk përfshin njohje ose elementë të mbrojtur. Ndoshta është me rëndësi lokale. Megjithatë, është e rëndësishme, vlera lokale si një burim për sektorin primar dhe sektorin e naftës. Kërcënimet kryesore për peisazhin në zonën e studimit janë:

- Ndërtimi intensiv dhe i përhapur, veçanërisht linear anëve të rrugëve.
- Depozitimi i paligjshëm i mbetjeve të ngurta, sidomos në lumin Osum.
- Shfrytëzimi bujqësor intensiv (p.sh. ngarkesa nga përdorimi plehrave kimike, prishja bimësisë në anë të rezervuarve, depozitimi i mbetjeve të kompanive përpunuese, mbushja e zonave pjellore).
- Kontaminimi i ujërave sipërfaqësore (transportuar nga zonat në rrjedhën e sipërme dhe nga vetë bashkia) dhe
- Nxjerrja intensive e naftës që ndryshon peisazhin dhe dëmton vendbanimet fqinje dhe tokat bujqësore.

1.3.6. Boniteti i tokës

Gjatë tridhjetë viteve të fundit, në Shqipëri është mbledhur një përvojë e çmuar sa i përket sondazhit të tokave dhe aplikimeve të tij. Fillimisht, ishte Departamenti i Shkencave të Tokës i Universitetit Bujqësor të Tiranës ai që ndërmori disa aktivitete në lidhje me tokat dhe më pas Instituti i Studimit të Tokës (IST) i Tiranës, i krijuar në vitin 1971, i cili drejtoi të gjitha veprimtaritë që lidheshin me të. Ky i fundit është nën varësinë e Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit dhe është i vetmi institucion në vend i specializuar në shkencën e tokës. (Zdruli P., Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

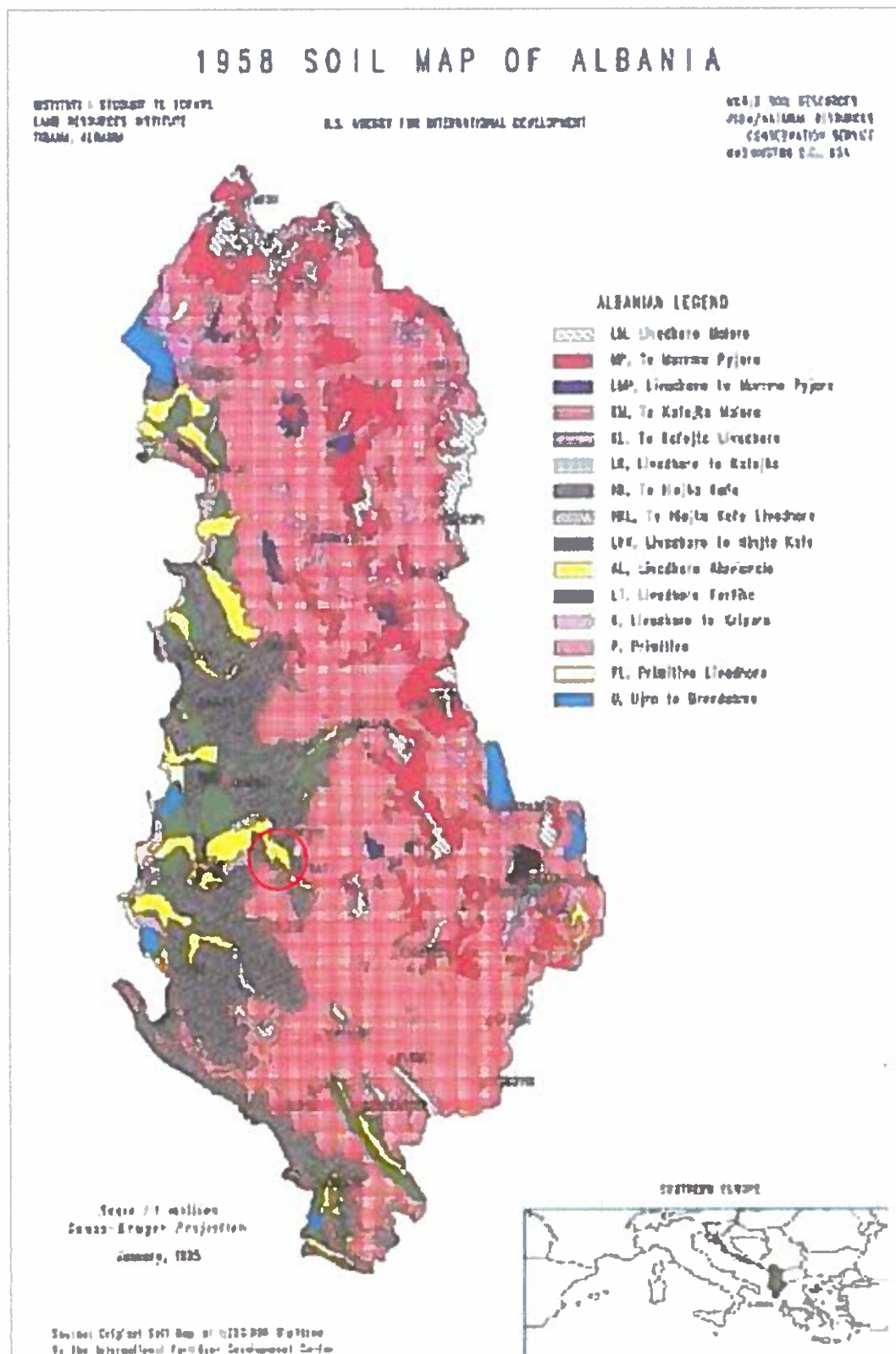

Figura 1.3.6.1 Harta e parë e tokave të Shqipërisë e vitit 1958 (Burimi: Zdruli P. & Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt))

Klasifikimi i tokës në Shqipëri nga viti 1950 deri më 1990-ën bazohej tek lartësia, kushtet klimatike dhe bimësia natyrore, përshtatur nga Klasifikimi rus i Tokave. Harta e parë e tokave me shkallën

1:200000 doli në vitin 1958 (figura 1.3.6.1). Nga viti 1970 deri më 1990-ën, për cdo kooperativë bujqësore, fermë shtetërore apo rreth, përgatiteshin harta të detajuara të tokave në shkallën 1:10000 dhe 1:50000. Këto sondazhe toke përdorëshin për planifikimin e praktikave dhe teknologjive bujqësore. Sipas Sistemit Kombëtar të Klasifikimit të Tokave (SKKT), tokat ndahen në katër breza bazuar tek ndryshimet klimatike, bimësia natyrore, lartësia, pjerrësia, faktorët e formimit të dheut dhe tek karakteristikat e tyre fizike dhe kimike.

	Brezat	Lloji	Shpjegimi	%	Sipwrfajia ³ në 1000 Ha
Tokat zonale					
I	Kullota subalpine	LM	Lëndina malore	0.5	3.2
II	Pyje ahu dhe pishe	MP	Pyje malore të errëta	3.0	20.2
		LMP	Pyje lëndina të errëta	0.6	3.4
III	Brezi i pyjeve të lisit	KM	Kanellë mashkull	17.7	121.3
		KL	Lëndinë kanellë	5.4	37.0
		LK	Lëndinë kanellë	7.5	51.3
IV	Shkurre mesdhetare	HK	Kanellë gri	25.7	176.2
		HKL	Lëndina kanelle gri	6.4	50.7
		LHK	Lëndina kanelle gri	18.5	127.1
Toka azonale					
	Aluviale	AL	Toka me origjinë fluviatile	11.8	80.9
	Kripore shtufore	LT	Toka moçalore	1.4	10.0
		LKr	Toka me origjinë solonchak, solonetz	1.4	9.7
	Toka malore primitive	PM	Toka të pazhvilluara	0.1	0.4
	Plazhe ranore	PL	Toka të pazhvilluara		0.2
TOTA LI				100.0	691.6

Tabela 1.3.6.1: Tabelë e përgjithësuar e tokave shqiptare dhe sipërfaqeve të tyre në raport me totalin e tokës bujqësore në vend (Burimi: Zdruli P., Lushaj S., 2001).

Shpërndarja e tokave (Zdruli & Lushaj, 2001):

- Brezi i kullotave subalpine në lartësinë 1600-2700 m.
- Brezi i pyjeve të ahut dhe pishës në lartësinë 1000-1600 m.

- Brezi i pyjeve të lisit në lartësinë 600-1000 m.
- Shkurre mesdhetare në lartësinë 0-600 m.

Brezat e mësipërm tregojnë shpërndarjen tokave, e cila ndjek një rregull vijues mbizotëruar nga lartësia dhe bimësia. Këto toka quhen toka zonale. Karakteristikat e tyre lidhen me faktin që formimi i tyre ka ndodhur në kushte biologjike, gjeologjike, topografike dhe klimatike specifike dhe vendndodhja e tyre përcaktohet mirë sipas lartësisë. Tokat e njërit brez nuk gjenden në asnjë brez tjetër (Zdruli & Lushaj, 2001).

Në zonat ku formimi i tokës nuk lidhet thjesht me bimësinë natyrore dhe lartësinë, tokat konsiderohen azonale dhe përfshijnë tokat me origjinë aluviale, shtufore, kripore dhe tokat e pazhvilluara ose primitive. Ato mund të gjenden në të gjithë brezat e tokave të përmendur më sipër (Zdruli & Lushaj, 2001).

Deri në vitin 1990, pjelloria e tokës monitorohej në të gjitha tokat bujqësore çdo 4 deri në 5 vjet. Të dhënat tregojnë se 44.6% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët humusi që gjenden kryesisht në zonat kodrinore dhe malore dhe pjesërisht në zonat fushore perëndimore. 78% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të N. 75% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të P. Më shumë se 90% e tokave klasifikohen si toka me nivel të lartë dhe mesatar të K (figura 1.3.6.2) (Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

Pas vitit 1990, me qëllim unifikimin e Klasifikimit Shqiptar të Tokave me Sistemin Ndërkombëtar, Instituti i Studimit të Tokave (IST) i Shqipërisë në bashkëpunim me Byronë Evropiane të Tokave zhvilloi hartën pedologjike në shkallën 1:1 milion. (Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

Bashkëpunimi i IST-së me Institutin Mesdhetar të Agronomisë (IMA) në Bari realizoi një studim dhe përgatiti hartën pedologjike në shkallën 1:250.000 për të gjithë sipërfaqen (figura 1.3.6.3) dhe një hartë në shkallën 1:50.000 për zonën bregdetare. (Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

Shumica e tokave shqiptare klasifikohen si toka *cambisols*, *luvisols*, *regosols*, *leptosols*, *phaeozems* në zonat bregdetare perëndimore si *fluvisols* (figura 1.3.6.4). (Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)).

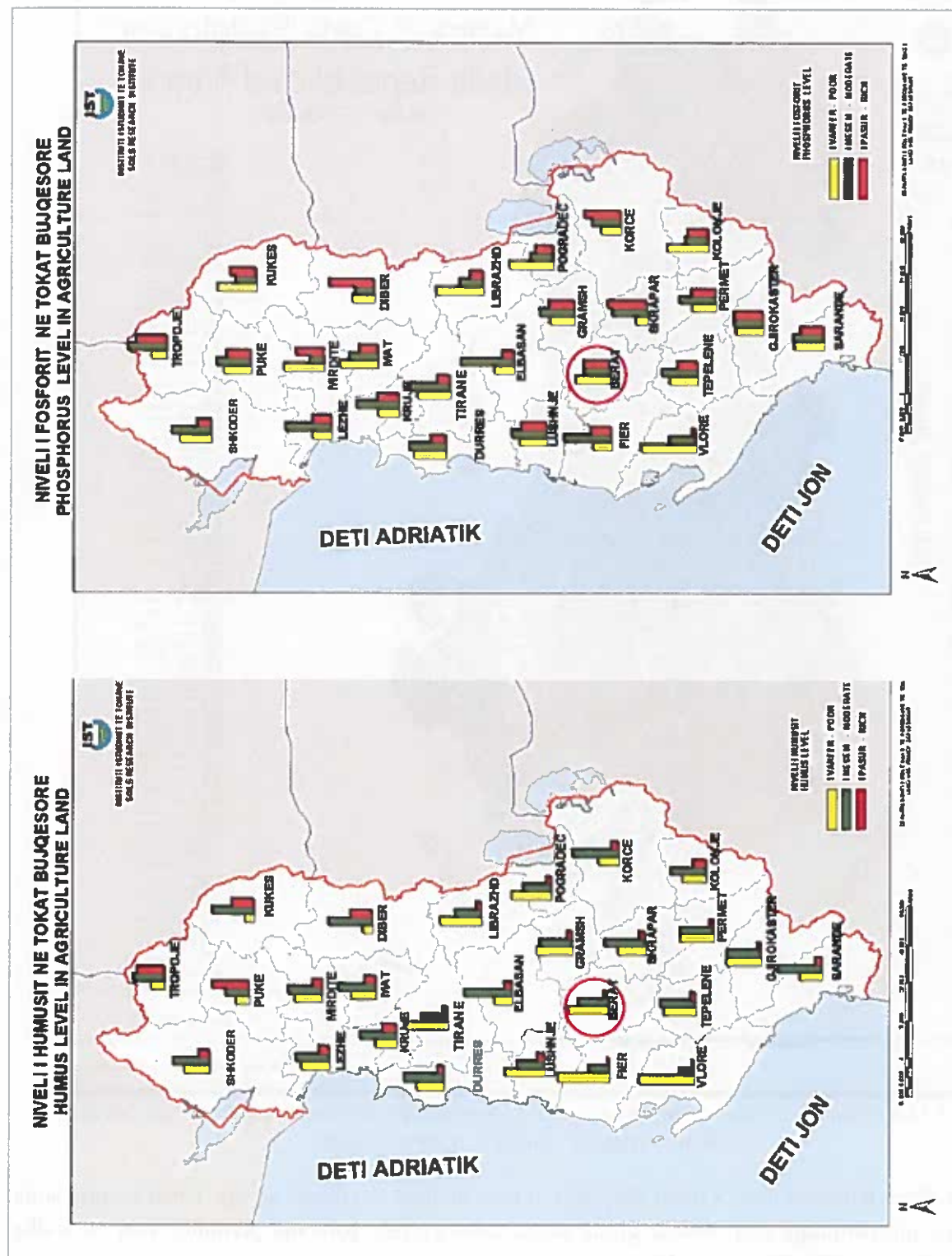

Figura 1.3.6.2: Niveli i humusit dhe fosforit në tokën bujqësore (Burimi: "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007)

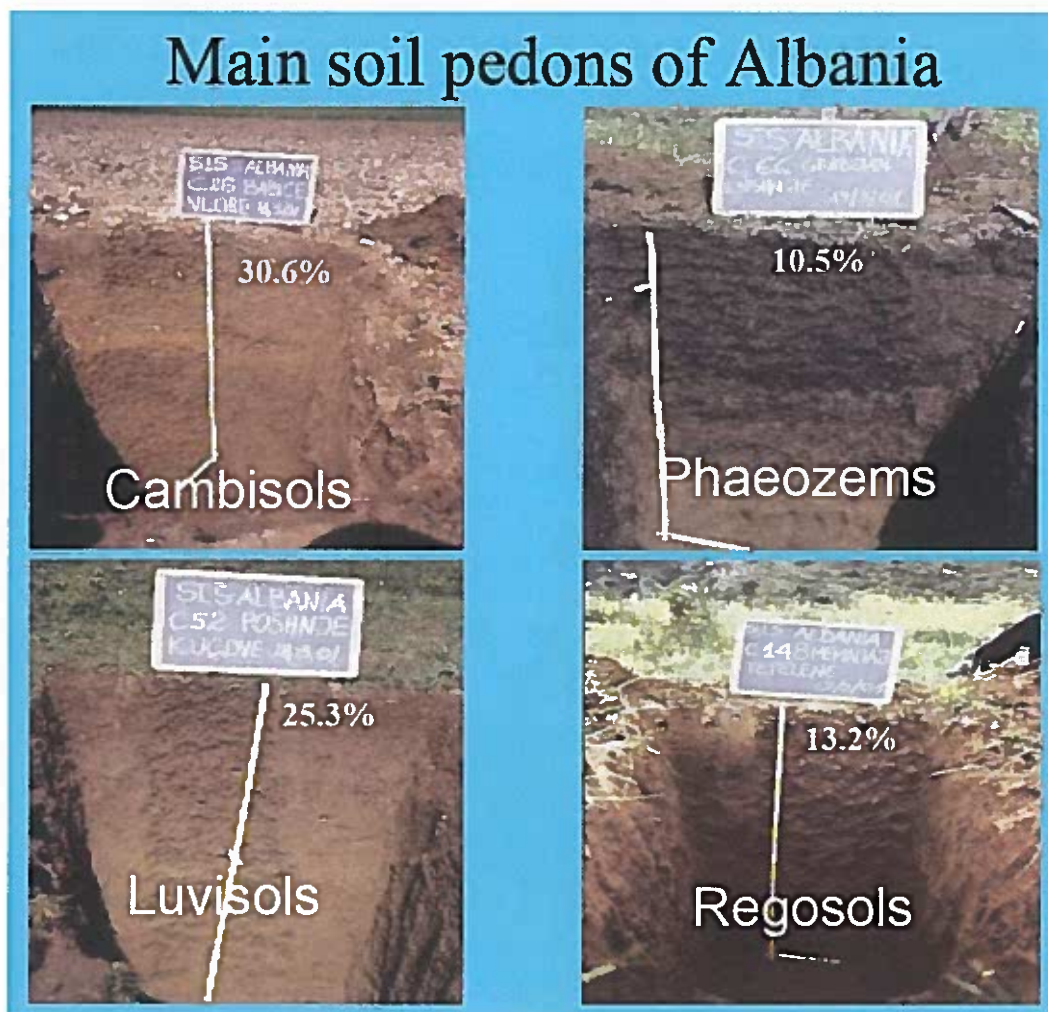

Figura 1.3.6.4 Pedologjia e tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)).

Për sa ka të bëjë me thellësitë e tyre, tokat në territorin shqiptar dallohen në (figura 1.3.6.6):

- Toka të thella që dominojnë në zonat fushore bregdetare dhe
- Toka sipërfaqësore që dominojnë në zonat kodrinore dhe malore.

Ka disa faktorë që kontribuojnë në përshpejtimin e erozionit të tokës, të cilët përfshijnë faktorët natyrorë (d.m.th. periodiciteti jo i rregullt i reshjeve, tokat e cekëta, pjerrësia e madhe, brishtësia e materialit të tokës) dhe faktorët njerëzorë si braktisja e tokave të pjerrëta, shpyllëzimi, kullotja pa kriter dhe keqpërdorimi apo keqmenaxhimi. Një formë tjetër degradimi janë edhe rrëshqitjet e tokave, të cilat gjenden në shumë zona në vend, duke ulur ndjeshëm jo vetëm qëndrueshmërinë e bujqësisë, por edhe sigurinë afatgjatë të strehimit rural.

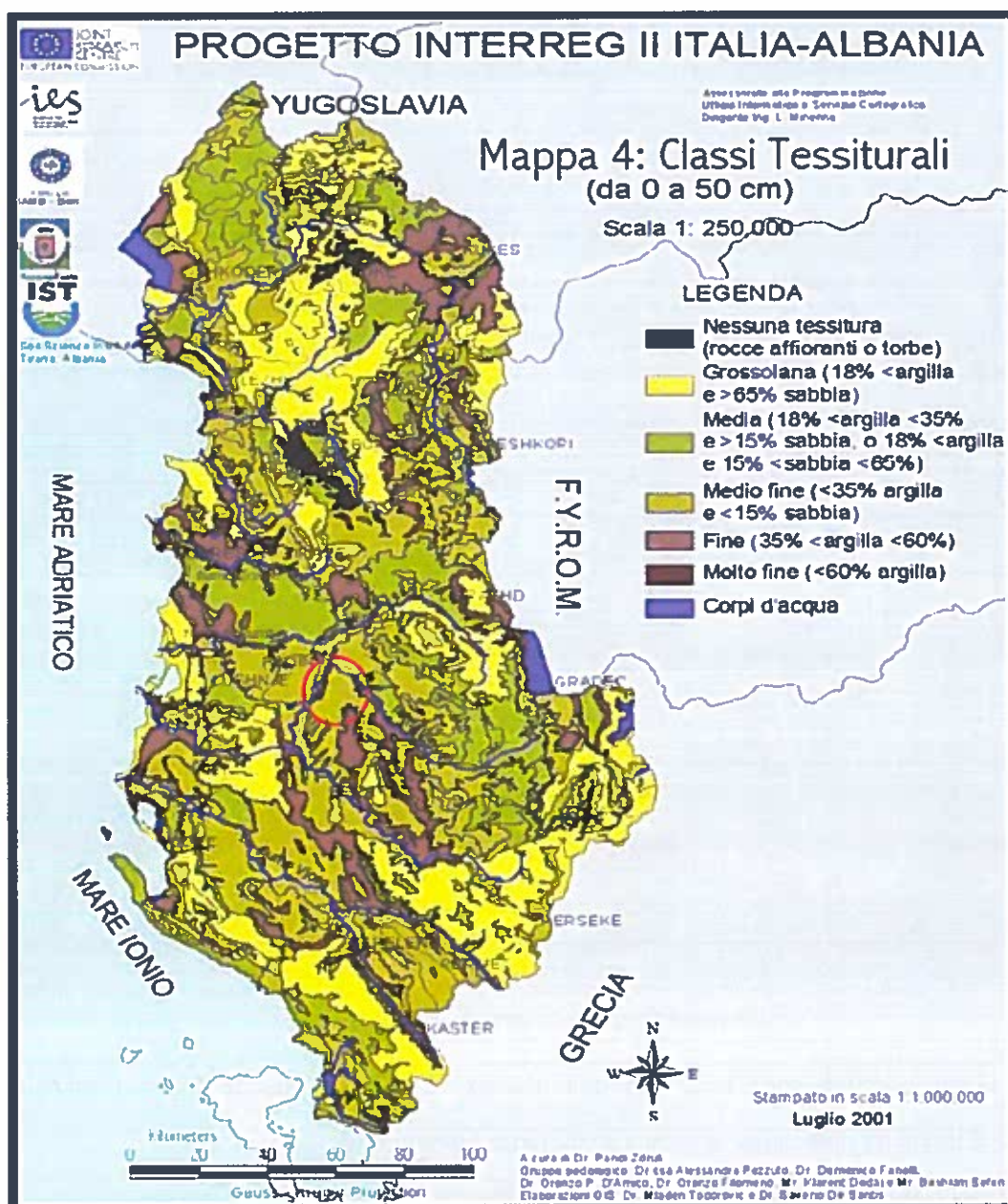

Figura 1.3.6.5 Shpërndarja e strukturës së tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe mbi Mbrotjen e Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.).

Sipas një studimi të vlerësimit të tokës, i cili përfundoi në fund të viteve 1990, toka bujqësore ndahej në dhjetë kategori sipas nivelit të përshtatshmërisë së tyre. Kategoria e parë ishte më e mira, kurse e dhjeta më e keqja. Si rregull, nga perëndimi në lindje, cilësia e tokës ulet për shkak të klimës më të ashpër dhe rritjes së pjerrësisë dhe lartësisë (Kaleshi et al., nga Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: probleme aktuale dhe tendenca në të ardhmen, Lushaj S. & Zdruli P.,).

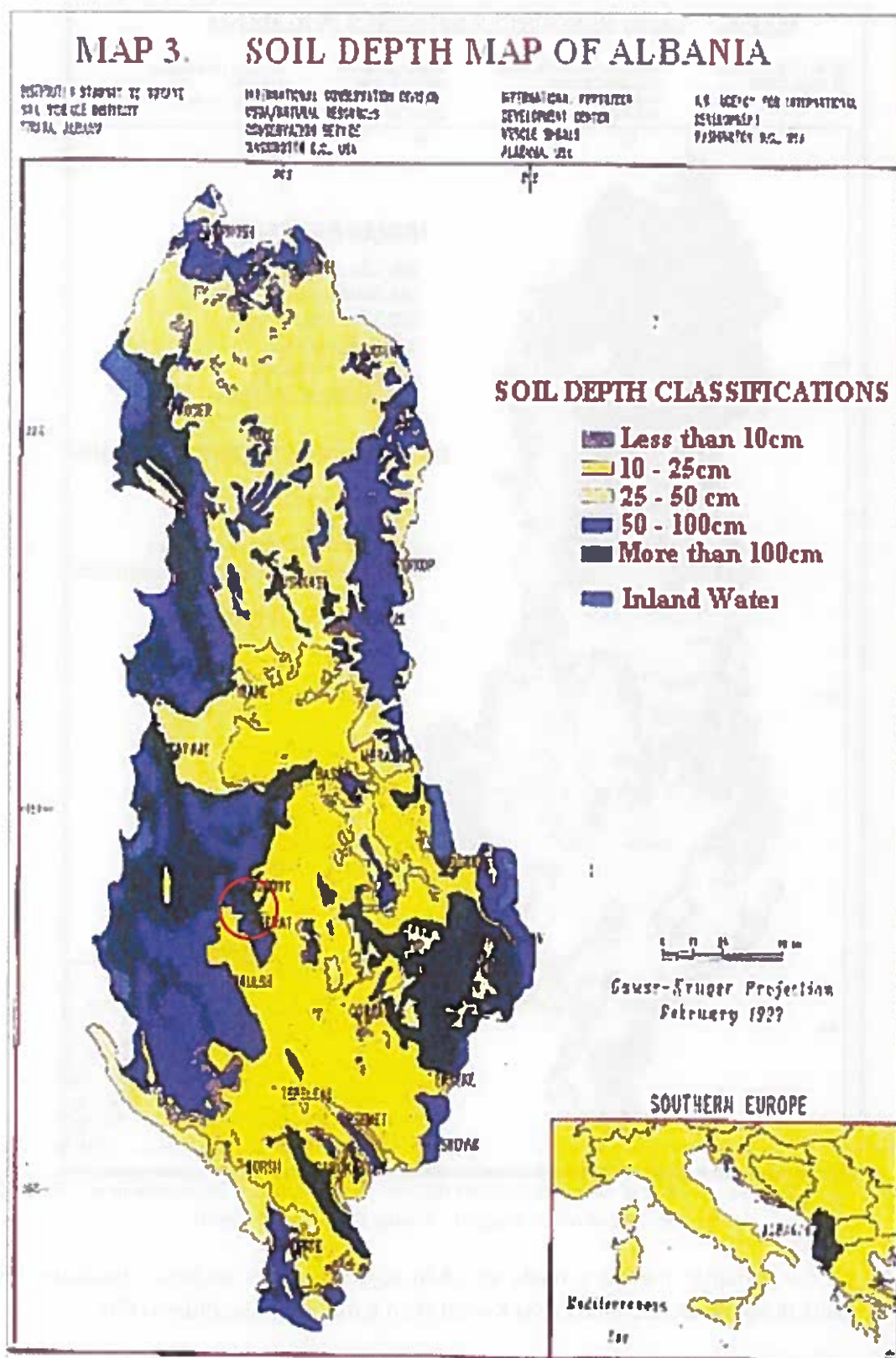

Figura 1.3.6.6 Harta e thellësisë së tokave të Shqipërisë (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrotjtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P., (ppt)).

Në figurën 1.3.6.7 duken llojet e presionit që ekzistojnë në tokat e Shqipërisë.

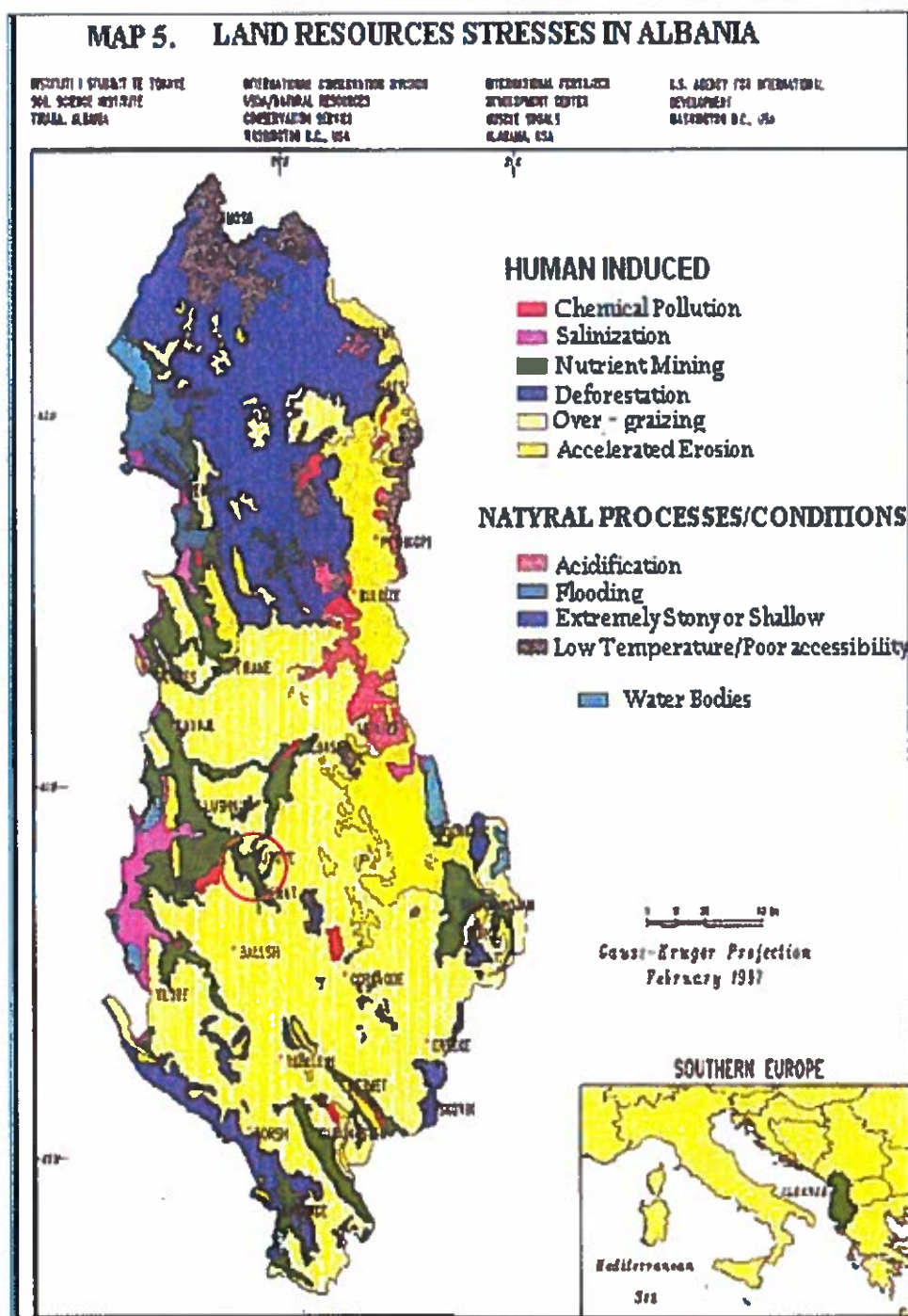

Figura 1.3.6.7: Burimet e streseve të tokave në Shqipëri (Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)).

Në figurën 1.3.6.8 paraqiten metalet e rënda në tokën bujqësore sipas rretheve– bashkive. Tokat e Gjirokastrës janë të ngarkuara me Nikel (Ni) Kobalt (Co) Krom (Cr) dhe Plumb (Pb).

DETI ADRIATIK

DETI JON

LEGJENDE

- RO BATA
- Mineral Processing (Iron-Nickel Mine)
- Mineral Processing (Copper Mine)
- Mineral Processing (Iron Mine)
- Mineral Processing (Manganese)
- P.V.C. Soda Factory
- Soda Plant
- Soda Plant
- Soda Plant
- Soda Plant

Source: SSI

Fertiliteti i tokës bujqësore në Bashkinë Ura Vagjurore renditet në bazë të klasifikimit të mësipërm siç duket në tabele 1.3.6.2.

Emri I fshatit, komunes	Klasa mesatare e tokës (Boniteti)	Boniteti (me shkrim)
Lapardha 1	V	peste
Lapardha 2	VI	gjashte
Morave	III	trete
Orizaj	III	trete
Dyshnik	V	peste
Ullinjas	VII	shtate
Qereshnik	VII	shtate
Balibardhe	VII	shtate
Otllak	IV	katert
Komuna Otllak	VI	gjashte
Velabisht	VI	gjashte
Remanice	V	peste
Veterik	VI	gjashte
Duhasas	V	peste
Kodras	VI	gjashte
Veleshnje	VI	gjashte
Gjroven	VI	gjashte
Palikesht	VI	gjashte
Starove	IV	katert
Malinat	VII	shtate
Bilçe	VII	shtate
Drobonik	VII	shtate
Bardhaj I ri	VII	shtate
Komuna Velabisht		
Poshnje	III	trete
Çiflik	I	pare
Arreze	I	pare
Syzez	III	trete
Banaj	I	pare
Sheq-Gajda	III	dyte
Malas grope	VI	gjashte
Gajde	III	dyte
Hinge	IV	katert
Kuçove	IV	katert
Agimi	VI	gjashte
Polizhan	III	trete
Komuna Poshnje		
Guri I Bardhe	V	peste
Pashalli	I	pare
Konezbalte	III	dyte
Vokopole	VI	gjashte
Skrevan	VII	shtate
Bistrovice	VIII	tete
Komuna Ura- Vajgurore		
Kutalli	V	peste
Samatice	III	dyte
Drenovice	III	dyte
Rrereze	III	trete
Sqepur	V	peste
Pobrat	V	peste
Protoduar	V	peste

Emri i fshatit, komunes	Klasa mesatare e tokës (Boniteti)	Boniteti (me shkrim)
Goriçan Qender	V	peste
Goriçan Çlirim	VI	gjashte
Malas Breg	VI	gjashte
Komuna Kutalli		
Donofrose	VII	shtate
Slanice	VII	shtate
Cukalat	VII	shtate
Allambrez	VII	shtate
Allambresi Ceta	VIII	tete
Krotine	VII	shtate
Komuna Cukalat		

Tabela 1.3.6.2: Klasifikimi i tokës bujqësore në bazë të vendimit nr 703 dhe datë 1995/12/18 dhe Direktiva e Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit nr 1, datë 1995/12/29.

1.3.7. Topografi- Modeli Dixhital i Lartesisë (D.E.M.) – Hidrologji

1.3.7.1. Njësitë geomorfologjike

Zona në Bashkinë Ura Vagjurore paraqet kontraste geomorfologjike që krijojnë sipërfaqe fushore, kodrinore dhe malore.

- **Sipërfaqet fushore**

Kjo njësi geomorfologjike shfaqet në pjesën veriperëndimore (vendbanimet Samatica dhe Drenovica) dhe verilindore të Urës Vagjurores (vendbanimet Gajda, Banaj, Arrez dhe Poshnja. Bëhet fjalë për fushën aluviale të lumenjve Osum dhe Seman. Sipërfaqet kanë pjerrësi shumë të vogël që varion nga 0-3°. Pjesa veriperëndimore ka lartësi nga 13-20 metra, ndërsa ajo verilindore nga 20-50 metra. Njësia geomorfologjike karakterizohet nga sipërfaqe të punuara dhe rrjet i dendur vaditës dhe kullues. Gjithashtu ka edhe përrenj të vegjël që përfundojnë në lumenjtë kryesorë.

- **Sipërfaqet kodrinore**

Sipas studimit "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat" njësia morfologjike kodrinore zhvillohet në pjesën më të madhe të territorit të qarkut. Menjëherë sapo përfundon njësia fushore shfaqen format e kodrave të cilat kanë kuota nga 100 mbi nivelin e detit deri në 700 m. Në vartësi të strukturave gjeologjike ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rudhosura të cilat janë dominuese.

Rajon ku shfaqen format morfologjike të strukturave monoklinale, jo shumë të dallueshme, është brezi I kodrave nga Kuçi-Cukala-Allambras e më në jug. Në këtë brez të kodrave shfaqen forma morfologjike të dhëmbëzuara, të dallueshme, për shkak të prezences në to të pakove litologjike me fortësi të ndryshme dhe për pasojë proceset e erozionit që ndikojnë në shkallë të ndryshme.

Në vitet 70 deri 80 të shekullit të kaluar, ky sistem kodrash ju nënshtrua procesit të tarracimit, si dhe mbjelljes me kultura bujqësore, proces i cili largoj pamjen natyrale të tyre. Në pjesën më të madhe këto kodra janë të mbjella me pemë frutore, por ka dhe raste kur ato janë të veshur me pyje natyrale.

Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur së tepërmi nga erozioni dhe fenomene shpati të tipit rrëshqitje të dherave dhe të shkëmbinjve flishorë apo ato me domin argjilorë. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske si në drejtim të detit, ashtu edhe në drejtim të fushave dhe qyteteve kryesore të qarkut. Nuk janë shumë të rekomandueshme krijimi i ballkoneve piktoreske, pasi kërkohen investime shtesë për marrjen e masave mbrojtëse paraprake për të eliminuar mundësinë e ndodhjes së fenomenit të rrëshqitjeve, pasi ndodhja e tyre shkatërron të gjithë investimin e bërë.

- Sipërfaqe malore

Kjo njësi gjeomorfologjike paraqitet në pjesën juglindore të Urës Vagjurorës. Atje gjenden skajet e masivit malor të Shpiragut. Ka lartësi nga 550 deri në 1000 metra. Strukturat gjeomorfologjike varen në shkallë të madhe nga përbërja litologjike e formacioneve dhe në përgjithësi janë dy llojesh: *Format karstike* përfaqësohen nga shpella, uvala, polje, basene karstike, erozion me brazda. *Mosvazhdueshmëritë tektonike* shfaqen pothuajse kudo dhe mund të jenë thjesht lineare ose dhe më komplekse duke krijuar struktura të shkallëzuara. Në këtë njësi gjeomorfologjike pjerrësitë variojnë nga 20-30° deri tërësisht vertikale. Në shpate të tilla shfaqen fenomenet e rënies dhe rrëshqitjes. Tektonika përcakton rrjedhën e përrenjve, të cilët gërryejnë formacionet dhe si përfundim ndryshojnë drejtimin dhe pjerrësinë e shpateve. Gjithashtu karakteristike janë forma lapidare të masiveve të voglave gëlqerore, të cilat ngrihen në lartësi prej disa metrash dhe kanionet. Njësia gjeomorfologjike në Bashkinë Ura Vagjurore karakterizohet kryesisht nga ekzistenca e kullotave.

1.3.7.2. Karakteristika gjeomorfologjike – analiza sasiore

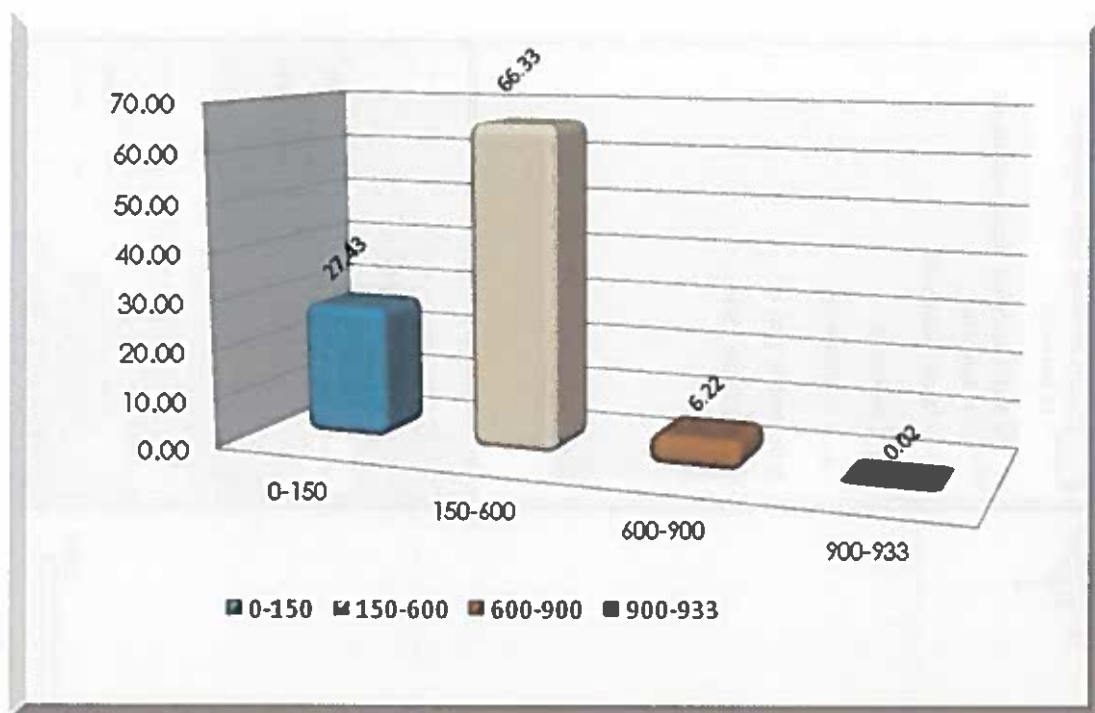
Për kuptimin më të mirë të morfologjisë të zonës së studimit dhe nxjerrjen e përfundimeve për sa i përket proceseve gjeomorfologjike, u krye analizë e relievit me ndihmën e modelit dixhital të relievit (Digital Elevation Model/D.E.M.). Nga analiza rezultuan të dhëna gjeomorfometrike derivateve, dmth harta e lartësive dhe harta e pjerrësive të zonës së studimit që ndihmon në njohjen e formave të ndryshme gjeologjike dhe në kuptimin e zhvillimit të zonës.

Sipas Dikau (1989), klasifikimi i një relievi të një zone mund të karakterizohet sipas lartësisë që paraqet mbi nivelin e detit (tabela 1.3.7.2.1).

Siç duket në hartën hipsometrike (Figura 1.3.7.2.1. & 1.3.7.2.2) dhe në histogramë (Skema 1.3.7.2.1), sipas klasifikimit të Dikau 66,33 % e relievit karakterizohet si kodrinor, 27,43 % si fushor dhe 6,24 % karakterizohet si gjysmëmalor dhe malor. Një parametër të rëndësishëm për analizën e mëtejshme të relievit të një zone, rëndësishëm përbën pjerrësia e tij. Në bazë të saj mund të nxirren përfundime në lidhje me shkallën e erozionit që kryhet në një zonë.

Lartësia (m)	Lloji i relievit	Shtrirja (km ²)	% Sipërfaqja
0-150	Fushor	42,94	27,43
150 – 600	Kodrinor	103,83	66,33
600 – 900.	Gjysmëmalor	9,74	6,22
>900	Malor	0,03	0,02

Tabela 1.3.7.2.1: Klasifikimi i relievit (sipas Dikau, 1989) i zonës së studimit

Skema 1.3.7.2.1: Histograma e lartësive të Bashkisë Ura Vagjurore (sipas DIKAU, 1989).

Një parametër i cili mund të llogaritet dhe të kuantifikohet nga analiza e mëtejshme e modelit dixhital të relievit (DEM) është pjerrësia e relievit. Pjerrësia e relievit është madhësia më e përhapur topografike dhe me rëndësi të madhe për çdo kërkim gjeomorfologjik. Si pjerrësi përcaktohet ndryshimi maksimal i lartësisë në çdo pikë të një sipërfaqeje. Sa më e vogël vlera e pjerrësisë, aq më i sheshtë është relievi, ndërsa sa më e madhe vlera e pjerrësisë, aq më i pjerrët është relievi. Pjerrësitë llogariten ose në gradë ose në përqindje (%). Duke marrë parasysh klasifikimin e pjerrësive të relievit që propozoi Demek (1972), i cili më pas u adaptua nga Komisioni i Kërkimeve Gjeomorfologjike dhe i Hartografisë (Commision on Geomorphological Survey and Mapping) të Bashkimit Gjeografik Ndërkombëtar (IGU – International Geographical Union), u bë klasifikimi i pjerrësive në 6 kategori kryesore (Demek, 1972).

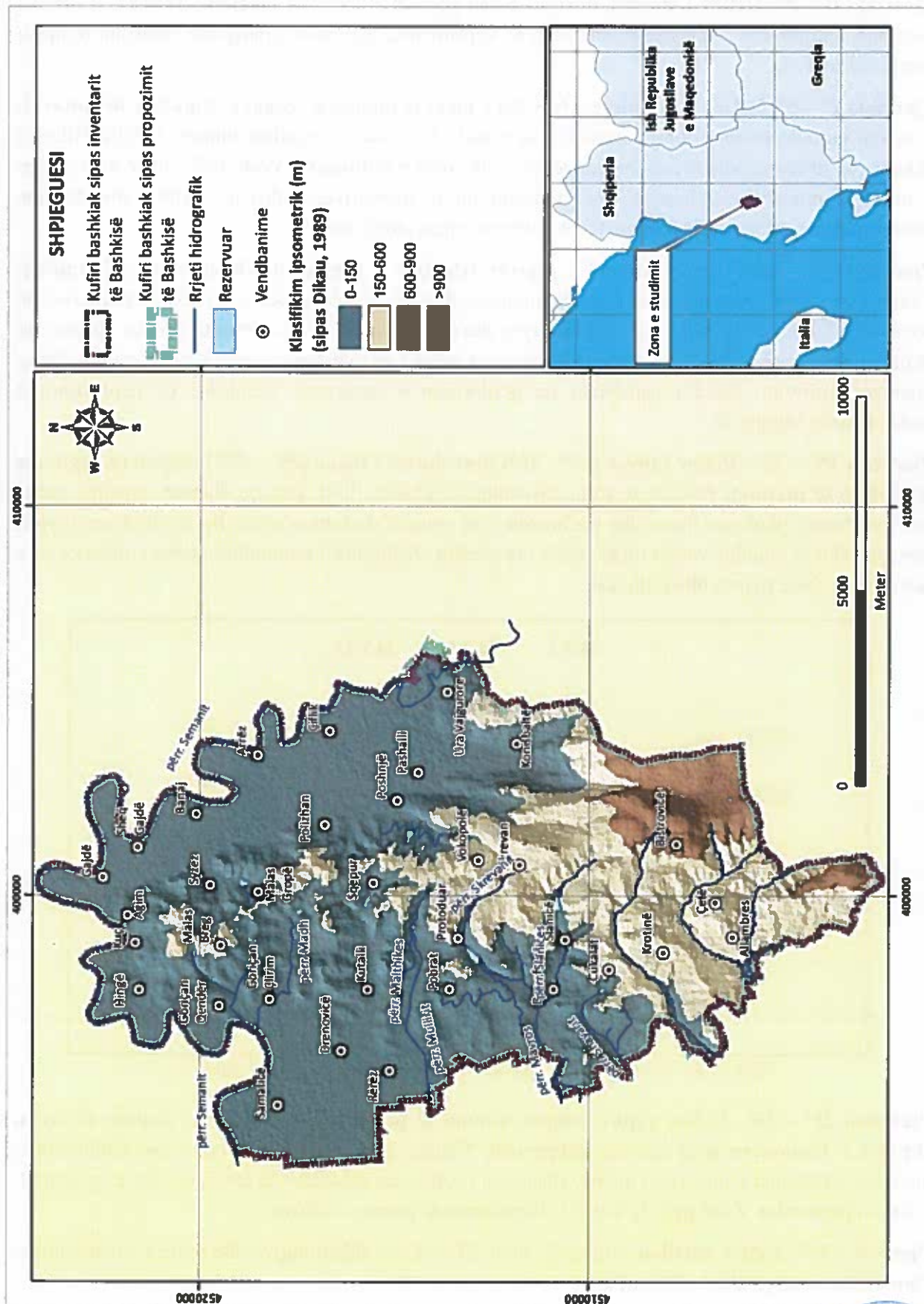

Figura 1.3.7.2.2: Klasifikimi i lartësisë në Bashkinë Ura Vajguore, sipas Dikau, 1989.

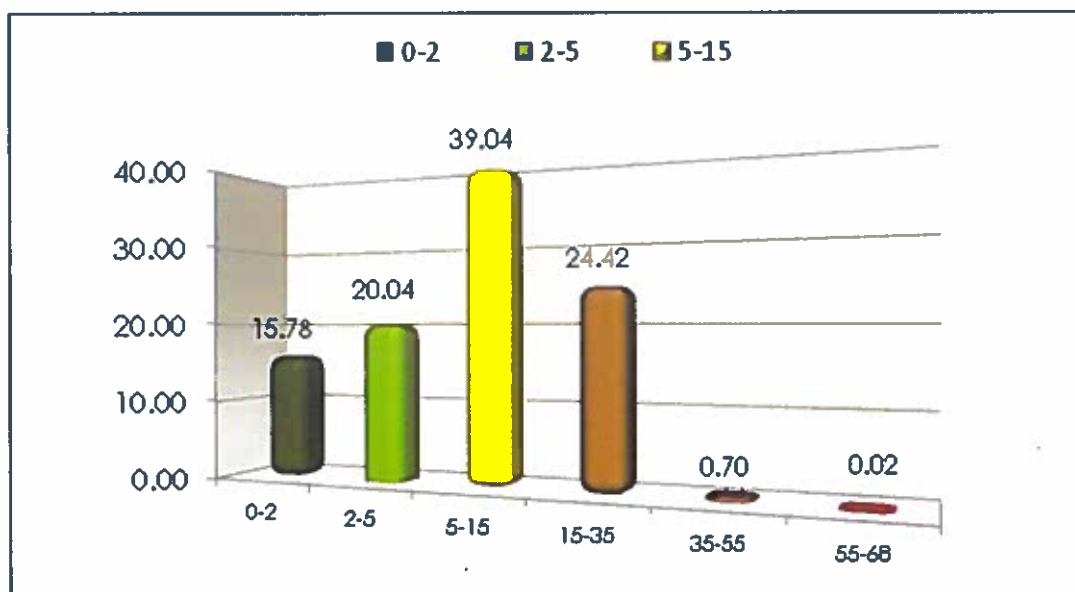

Pjerrësia 0 – 2°: Reliev i sheshtë deri në pak i pjerrët (Sipërfaqe nivelimi, Tarraca). Fillimi i erozionit tip mbulesë. Mungesë problemesh në veprimtaritë njerëzore (transporte, ndërtim, bujqësi, prerje e drurëve).

Pjerrësia 2° – 5°: Reliev pak i pjerrët (nivelet e ulëta të luginave, zonat e shpateve të dunave). Erozioni i mbulesës dhe fillimi i erozionit me brazda. Në zona me mbulesë bimore, vërehet fillimi i shkarjes së dherave. Masat e mbrojtjes së tokës në zonat e kultivuara. Vështirësi e lehtë në lëvizjen e mjeteve, mundësi vendbanimi dhe funksionimit të industrive. Kultivimi është i mundur me përdorimin e makinerive. Rekomandohet kultivimi sipas izohipsave.

Pjerrësia 5° – 15°: Reliev shumë i pjerrët (shpatet e luginave), shkallëzime tektonike.). Lëvizjet e masive, erozion i fortë i tipit të mbulesës dhe me brazda, procese të theksuara erozive, në zona me mbulim të ulët bimor por fillimi i tyre dhe në zona me mbulim bimor të dendur. Rrëshqitje të mundshme të dherave dhe shkarje. Vështirësi të mëdha në ndërtimin e rrugëve dhe në lëvizjen e mjeteve. Kultivimi është i pamundur pa përdorimin e tarracave. Vështirësi në përdorimin e mekanizmave bujqësore.

Pjerrësia 15° – 35°: Reliev i thyer (15° - 25°) deri shumë i thyer (25° – 35°) (shpatet e luginave të maleve të mesme). Procese të forta zhveshjeje të çfarëdo lloji, shkarje dherash, rrjedhje balte, erozion shumë i theksuar linear dhe me brazda si në zona të zhveshura ashtu dhe të mbuluara (pyje). Lëvizja është e mundur vetëm mekanizma me zinxhir. Kultivimi i pamundur, prerja e drurëve jo e favorshme. Zonë pyjesh dhe kullotash.

Skema 1.3.7.2.2: Histograma e pjerrësive të tokës në Bashkinë Ura Vagjurore.

Pjerrësia 35° - 55°: Reliev rëpire (shpate shumë të pjerrëta të luginave të maleve të larta, shpatet e kanioneve prej gurësh gëlqerorë). Shtresë toke shumë e hollë, e pavazhdueshme, zhveshje e theksuar e materialit mëmë, ekspozim i fortë ndaj faktorëve të erozionit dhe të gravitetit. Kalimi i pamundur. Zonë pyjesh, kufiri i shfrytëzimit të prerjes së druve.

Pjerrësi > 55°: Reliev vertikal. Mungesë dheu. Zhveshje e shkëmbinjve dhe rënie e shkëmbinjve. Pamundësi e shfrytëzimit ekonomik.

Pjerrësitë e tokës në zonën e studimit variojnë nga 0-68°. Sipas histogramës (Skema 1.3.7.2.2) dhe hartës së pjerrësive (Figura 1.3.7.2.3) nxjerrim si përfundim që zona e studimit karakterizohet kryesisht nga reliev me pjerrësi të madhe prej 39,04 % të shtrirjes së përgjithshme të zonës së studimit, ndërkohë që vijnë sipërfaqet me pjerrësi të menjëhershme deri shumë të menjëhershme prej 24,42 %. Sipërfaqet e sheshta deri me pak pjerrësi (0-5°) zënë 35,82% ndërsa sipërfaqet e rrëpirës deri vertikale zënë vetëm 0,72%.

1.3.7.3. Hidrologjia

Totali i shtretërve natyrorë dhe rrjedhave të një baseni kullues përbën rrjetin hidrografik dhe në thelb është kalimi natyror i ujërave sipërfaqësore të një baseni. Rrjeti hidrografik i një zone zhvillohet në varësi të strukturës gjeologjike dhe tektonike si dhe të kushteve klimatike që mbizotërojnë dhe ndikojnë në shkallën dhe llojin e proceseve erozive.

Analiza e rrjetit hidrografik të zonës së studimit u bazua në hartat topografike të Shërbimit Gjeografik Ushtarak me shkallë 1:10.000.

Në bashkinë Ura Vajgurore rrjedhat ujore kryesore janë lumi i Semanit, i cili përshkon kufirin P-L të zonës së studimit, lumi i Cukalatit i cili gjendet në pjesën jugore të Bashkisë dhe mori emrin e tij nga vendbanimi Cukalat, lumi Allambresit i cili gjendet dhe ai në pjesën jugore dhe mori emrin e vet nga vendbanimi Allambrez, lumi i Mullirit i cili gjendet në pjesën perëndimore të Bashkisë dhe kalon nëpërmjet vendbanimeve Kumarak dhe Pobrat, lumi Mavros i cili gjendet në pjesën jugperëndimore dhe lumi i Shavarit (figura 1.3.7.3.1).

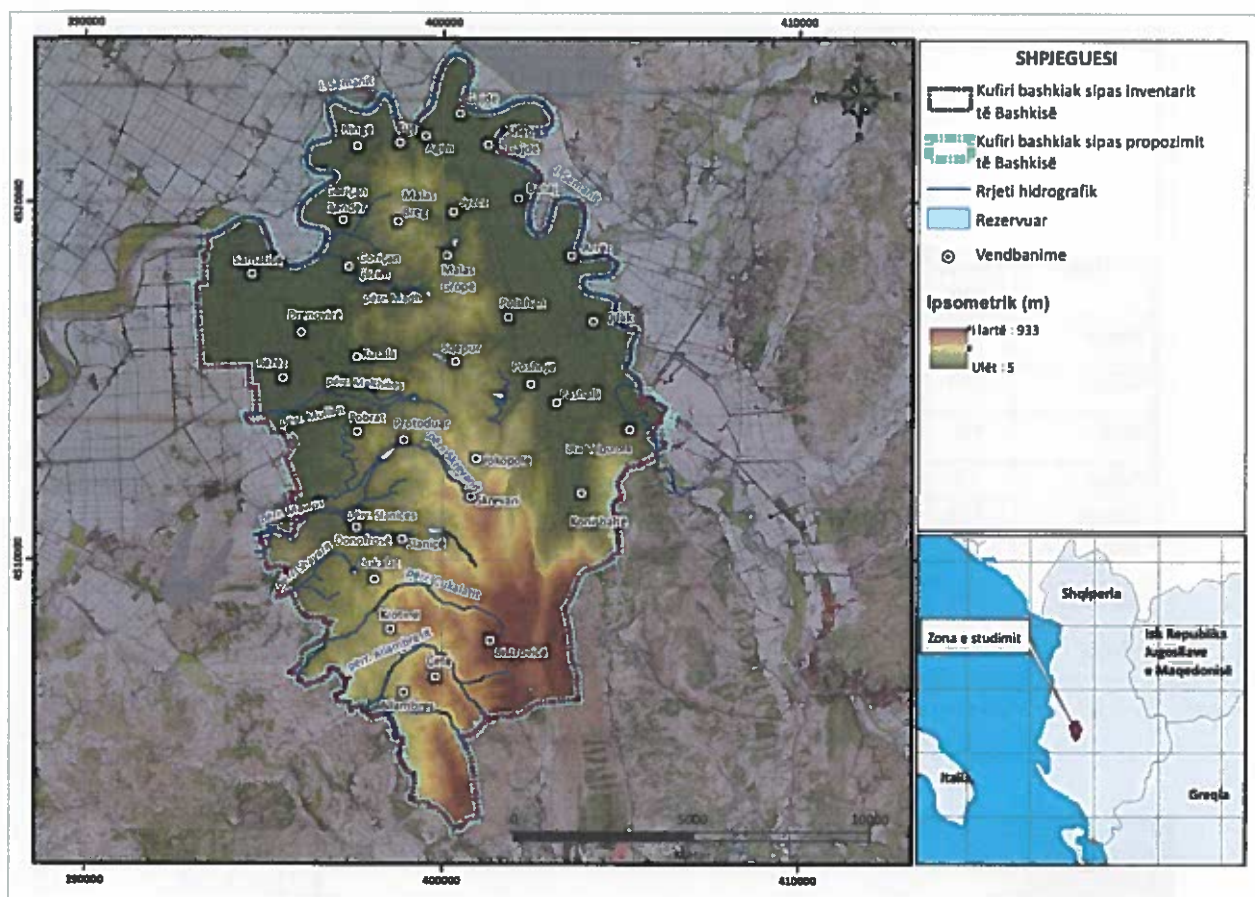

Figura 1.3.7.3.1: Harta hidrografike e rrjetit për Bashkinë Ura Vajgurore.

Bashkia Ura Vajgurore kufizohet nga veriu me lumin e Semanit dhe në verilindje degën e Osumit. Të dy lumenjtë paraqesin lakore (meandrik) të theksuara dhe luginat e tyre në këtë pjesë gjenden në fazën e maturimit.

Lumi i Semanit ka gjatësi 281km dhe rrjedhje mesatare $95,7 \text{ m}^3/\text{s}$. Baseni kullues i tij ka sipërfaqe 5649 km^2 (figura 1.3.7.3.2).

Lartësia mesatare e pellgut ujëmbledhës të lumit Seman prej 863 m mbi nivelin e detit tregon se ky lum grumbullon ujrë në një territori të theksuar malor. Vlerat e larta dhe pothuajse të përafërta të lartësive mesatare të pellgjeve ujëmbledhëse të lumenjve Osum (825 m) dhe Devoll (950 m), tregojnë se jo vetëm Semani në përgjithësi, por edhe dy afluentët e tij në veçanti, karakterizohen nga e njëjta natyrë malore e konfiguracionit të pellgut ujëmbledhës.

Lumi Seman dhe dy degët e tij kryesore: lumenjtë Osum dhe Devoll, përshkojnë të gjitha zonat tektonike të Shqipërisë, të cilat karakterizohen nga një strukturë e ndërlikuar me toka të përshkueshme prej 21% të sipërfaqes së përgjithshme të pellgut ujëmbledhës gjysëm të përshkueshëm prej 51% dhe të përshkueshme prej 28%.

Uji i lumit Osum ka mineralizim të përgjithshëm 0.36 gr/l dhe fortësi 9.5° gjermane. Vlerat e pH të ujërave të lumit janë $\text{pH} = 7.7$.

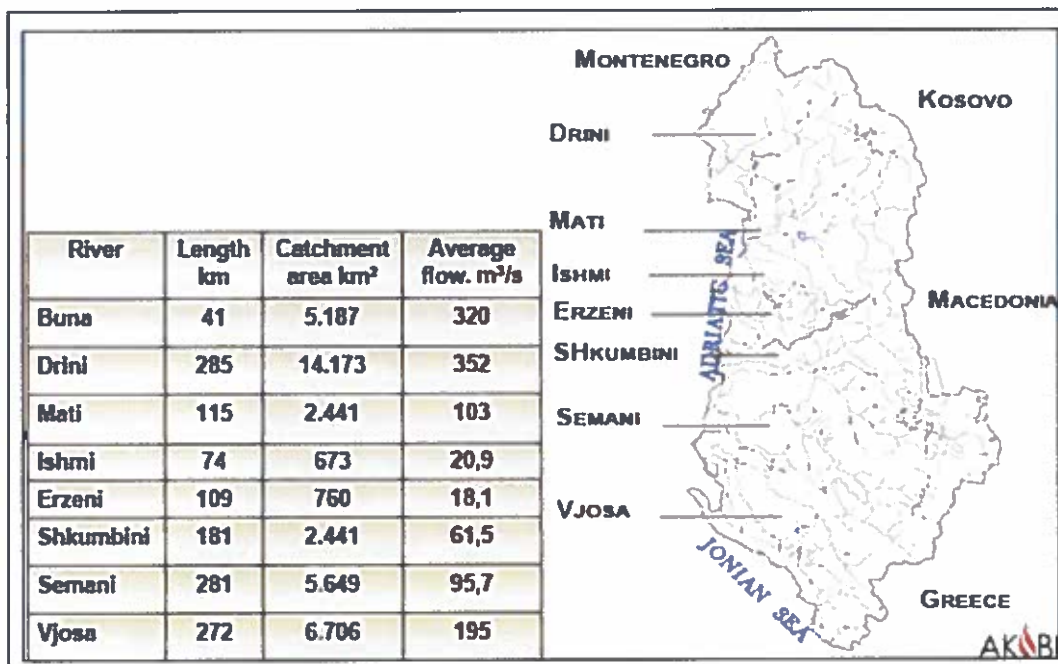

Figura 1.3.7.3.2: Të dhëna të përgjithshme për lumenjtë e Shqipërisë. (Burimi: DIKTAS "Protection and Sustainable Use of the Dinaric Karst Tranboundary Aquifer System", 2012).

Foto 1.3.7.3.1: Lumi Seman në zonën Ura Vagjurore.

Foto 1.3.7.3.2: Lumi Sema në zonën Agim .

Foto 1.3.7.3.3: Fitoplankton në lumin Sema në rajonin Ciflik.

Foto 1.3.7.3.4: Lumi Allambres në rajon Allebras.

Foto 1.3.7.3.5: Rema në rajonin Perez.

Foto 1.3.7.3.6: Rezervuar në rajonin Bistrovicë.

Foto 1.3.7.3.7: Rezervuar në rajonin Malas Grope.

Foto 1.3.7.3.8: Rezervuar në rajonin Allambres.

Foto 1.3.7.3.9: Rezervuar në rajonin Pobrat.

Foto 1.3.7.3.10: Rezervuar në rajonin Samatice.

1.3.8. Analiza e elementeve kimike

Sipas nenit “Preliminary quality report for some important Albanian Rivers” të shkrimtarëve Çullaj et al. (2003) nga tabela 1.3.8.1 rezultojmë se tek lumi i Semanit ekziston përqëndrim i lartë i grimcave të mbetura pezull (për periudhën e Majit 2002 – 280 mg/l).

Lumi Seman	pH		Përcjellshmëria në $\mu\text{S}/\text{cm}$		TSS në mg/L		Temperatura në $^{\circ}\text{C}$	
	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002
	8,2	8,1	411	88	280	52	-	12,4
Lumi Seman	<i>N-NO₃</i> (mg/L)		<i>N-NO₂</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>N-NH₄</i> (mg/L)		<i>P-PO₄</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)	
	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002
	0.87	0,20	0.009	0.011	1.28	0.116	0.008	0.023
Lumi Seman	<i>Pb</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Cd</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Cu</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Zn</i> (mg/L)	
	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002
	2.4	0.5	<0.1	0.3	0.8	1.14	<0.01	0.01
Lumi Seman	<i>Ni</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Cr</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Mn</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)		<i>Fe</i> ($\mu\text{g}/\text{L}$)	
	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002	Maj 2002	Nëntor 2002
	-	4	0.8	2.2	0.09	0.05	0.03	0.14

Tabela 1.3.8.1: Të dhënat e matjeve fiziko-kimike dhe përqendrimit e metaleve të rënda në ujë në muajin maj (lart) dhe në nëntor (poshtë) 2002. (Çullaj et al., 2003).

Kjo situatë u vu re jo vetëm gjatë sezonit të lagësht të vjeshtës, por edhe nga fundi i pranverës kur niveli i ujit ishte i ulët (për periudhën e nëntorit 2002-52 mg/l). Sipas Cake et al. (1999), grimcat e ngurta përgjatë Shkumbinit u rritën deri në 264 mg/l në Paperi (Sh2), me një vlerë ekstreme prej 8,770 mg/l në shkurt 92 në derdhjet e mbetjeve të Fabrikës Metalurgjike. Përveç kësaj, këto vlera të larta vijnë për shkak të shkallës së lartë të erozionit që ekziston në të gjithë Shqipërinë. Ajo është një pasojë e drejtpërdrejtë e shpyllëzimit të madh në zonat përkatëse ujëndarëse. Kjo çon në depozitime masive të materialeve të ngurta në zonat bregdetare, sidomos në lagunat bregdetare, që vijnë edhe si rrjedhojë e kushteve të pafavorshme për jetën ujore në lumenj dhe në bregun detar, si dhe për aktivitetet ekonomike që lidhen me to si bujqësia, peshkimi dhe turizmi. Përqendrimet e metaleve të rënda ishin përgjithësisht të ulëta.

1.3.9. Te dhëna për gjeomjedisin

Gjeomonumente është një pozicion gjeologjik - gjeomorfologjik, i shtrirë në një pozicion konkret dhe na tregon jo vetëm historinë e zonës por edhe historinë e planetit tonë. Gjeomonumentet paraqesin momente të rëndësishme të Tokës dhe janë dëshmitarë të evolucionit të gjatë të një vendi pasi demonstrojnë procese të rëndësishme fizike dhe gjeologjike bashkëkohore që vazhdojnë të zhvillohen në sipërfaqen e Tokës.

Gjenden në natyrë, në male dhe fusha, si dhe brenda në qytete. Ato janë pjesë e trashëgimisë natyrore- gjeologjike dhe kanë nevojë për t'u zgjedhur, për tu identifikuar dhe për tu mbrojtur me ligje të veçantë për planifikimin e duhur. Ato duhet të ruhen për qëllime hulumuese, mësimdhënie, arsimore, ekologjike, turistike, estetike dhe kulturore në përgjithësi.

Gjeomonumentet mund të jenë destinacione të turizmit cilësor. Rrugëtimi në pika lokale të geotopeve është një formë e turizmit alternativ, e gjeotourizmit. Ndërlidhja e geotopeve përmes një geotrails mund të krijojë një Gjeopark që kombinon aktivitetet për kërkime shkencore me edukimin e gjerë mjedisor. Kjo jep mundësinë për të krijuar vende të reja pune dhe qasje të reja ekonomike dhe në fund favorizon krijimin e drejtimeve të reja dhe pasuron produktin ekzistues turistik.

Gjeomonumentet kategorizohen sipas klasifikimit të bërë në studimin 'Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë' për Qarkun e Berat të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë.

- Gjeomonumente Stratigrafike. Këtu futen prerjet stratigrafike unike e klasike të shkëmbinjve karbonatikë në Alpet Shqiptare, në zonat tektonike Jonike, Kruja dhe Krasta-Cukali, prerje të plota të formacionit mollasik në zonën Pranë-Adriatike dhe në gropat e brendshme, si edhe prerje të formacioneve më të vjetra në Shqipëri, ato Paleozoike në zonën Korabi.
- Gjeomonumente të shkëmbinjve magmatikë, metamorfikë e sedimentarë, me veçori tipike petrologjike, tekstura e struktura të tyre. Këtu inkludohen prerje të stratifikimit të ofioliteve në zonën Mirdita e amfibolitet në dysHEME të tyre.
- Gjeomonumente me vlera mineralogjike e ekonomike, vendburime unike si ai i Bulqizës dhe me vlera tipike gjenetike për vendin tonë e më gjerë si mineralizimet e grupit të platinut, disa vendburime të bakrit sulfur etj.
- Gjeomonumente tektono-strukturore ku hyjnë: rrudhosjet e shumta të shkëmbinjve karbonatikë dhe atyre ultrabazikë, kupolat diapirike të Peshkopisë, strukturat antiklinale e sinklinale me forma të rregullta, thyerjet regjionale etj.

- Gjeomonumentet gjeomorfologjike dhe peisazhet. Ky është grupi më i madh i gjeomonumenteve dhe takohet pothuajse në të gjitha rrethet e vendit. Këtu inkludohen fenomenet erozionale, të cilat paraqesin interes estetik dhe gjenetik, fenomenet karstike ku bëjnë pjesë shpellat, fushat e peisazhet karstike, sidomos në shkëmbinjtë karbonatikë të platformave neritike dhe evaporitet, gjurmët akullnajore në lartësitë e maleve, të cilat përfaqësohen nga liqenet mahnitëse akullnajore, cirqet dhe morenat e shumta etj.
- Gjeomonumente të pllakave tektonikedhe të shkallës kontinentale-oqeanike, të tilla si kontakti midis pllakës Afrikane dhe Euroaziatike, apo shenja të hapjes oqeanike të Ofioliteve të Mirditës.
- Gjeomonumente historike, të cilat përbëjnë gjetjet e para apo janë objekt diskutimesh në gjeologji.
- Gjeomonumente paleoambientale, të cilat shprehen me transgresionet, pushimet në sedimentim apo me format e shumëllojta të sedimentimit në formacionet mollasike.
- Gjeomonumente Paleobotanike, të shprehura me gëlqerorë stromatolitikë, me mbetje të bimësisë së ngurtësuar në shtresat e qymyreve etj.
- Me zbulimin në mikroskop të sferoliteve është evidentuar edhe grupi i gjeomonumenteve të astroproblemeve.

Ne zonën që studiojme nuk identifikohen vende të interes të konsiderueshem.

1.3.10. Të dhëna për burimet gjeologjike

Në zonën në Bashkinë Ura Vajgurore gjenden në shfrytëzim burime natyrore si hidrokarburet dhe materiale ndërtimi.

1.3.10.1. Mineralet Jometalorë (Mineralet dhe Shkëmbinjtë Industrialë)

Sipas studimit “Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat” në këtë kategori bëjnë pjesë: Gëlqerorët, inertet.

• **Gëlqerorët**

Vendburimi i gëlqerorëve Goricë: Ndodhet në Bashkinë Ura Vajgurore. Është studiuar e zbuluar në vitin 1968-1969 dhe ka filluar të shfrytëzohet në vitin 1974.

Vendburimi ka origjinë sedimentare. Tektonikisht bën pjesë në zonën Jonike. Minerali kryesor është karbonati i kalciumit. Përbërësit kryesor janë: $\text{CaO} = 54.58\%$; $\text{SiO}_2 = 0.33\%$; $\text{Fe}_2\text{O}_3 = 1.1\%$; $\text{MgO} = 1.8\%$; $\text{Al}_2\text{O}_3 = 1.25\%$. Vendburimi vendoset në formacione karbonatike, Kretak i sipërm Cr_2 . Rezervat e llogaritura $6\,178\,000\text{ m}^3$, me $54.62\% \text{ CaO}$.

Gëlqerorët kanë formë shtresore e pllakose bien me kënd rënie 15-20°. Vlerësimi për këtë vendburim është i mirë gëlqerorët janë cilësor dhe ka rezerva të mëdha. Infrastruktura e zonës është e mirë lidhet me rrugë makine dhe linjë të energjisë elektrike. Perspektiva e vendburimit është e hapur dhe plotëson kushtet sasiore dhe cilësore si lëndë e parë karbonatike për prodhimin e çimentos. Shfrytëzimi i vendburimit bëhet me karrierë, nuk ndikon në ndotjen e ambientit mbasi ndodhet larg qendrave të banuara, ka leje shfrytëzimi. Aktualisht punohet.

Vendburimi i gëlqerorëve Kodra e Bedenave: Ndodhet në Bashkinë Ura Vajgurore rreth 800 m larg nga karrierat ku punohet për prodhimin e gurëve dhe inerteve gëlqerore.

Është studiuar e zbuluar në vitin 1968-1969 dhe ka filluar të shfrytëzohet në vitin 1970.

Për këtë vendburim ka një raport gjeologjik të vitit 1974 dhe studim gjeologjik, viti 2000, i cili ndodhet në Arkivin Qendror të Gjeologjisë, në Sh.Gj.Sh. Vendburimi ka origjinë sedimentare. Tektonikisht bën pjesë në zonën Jonike. Minerali kryesor është karbonati i kalciumit. Përbërësit kryesorë bazuar në analizat kimike janë: $\text{CaO} = 46.77-55.03 \%$; $\text{SiO}_2 = 0.65-7.9\%$; $\text{Fe}_2\text{O}_3 = 0.13-1.4\%$; $\text{MgO} = 0.12-0.75\%$; $\text{Al}_2\text{O}_3 = 0.12-0.37 \%$. Vendburimi vendoset në formacione karbonatike të Kretës së sipërme Cr_2 . Rezervat e llogaritura $20\,027\,000\text{ m}^3$, me përmbajtje mesatare të $\text{CaO} = 53.68 \%$ dhe $\text{MgO} = 0.31\%$ dhe mbetje të pa tretshme 1.37% . Gëlqerorët kanë formë shtresore e pllakore, bien me azimut $250-270^\circ$ e kënd rënie $10-20^\circ$. Vlerësimi për këtë vendburim është i mirë. Gëlqerorët janë cilësorë dhe ka rezerva të mëdha. Infrastruktura e zonës është e mirë lidhet me rrugë makine dhe linjë të energjisë elektrike. Perspektiva e vendburimit është e hapur dhe plotëson kushtet sasiore dhe cilësore si lëndë e parë karbonatike për prodhimin e çimentos. Shfrytëzimi i vendburimit bëhet me karrierë, nuk ndikon në ndotjen e ambientit, pasi ndodhet larg qendrave të banuara. Ka leje shfrytëzimi, ku aktualisht punohet.

Vendburimi i gëlqerorëve Ura Vajguore: Ndodhet në Bashkinë Ura Vajguore. Është vendburim i cili është shfrytëzuar që nga viti 1958.

Për këtë vendburim ka një raport e relacione gjeologjike, por një studim i fundit gjeologjik është i vitit 2007. Vendburimi ka origjinë sedimentare. Tektonikisht bën pjesë në zonën Jonike. Minerali kryesor është karbonati i kalciumit. Përbërësit kryesor janë: $\text{CaO} = 53.96 \%$; $\text{SiO}_2 = 1.96 \%$; $\text{Fe}_2\text{O}_3 = 0.4 \%$; $\text{MgO} = 0.12-0.75\%$; $\text{Al}_2\text{O}_3 = 0.34 \%$. Vendburimi vendoset në formacione karbonatike të Kretës së sipërme Cr_2 . Rezervat e llogaritura janë në $19\,124\,000\text{ m}^3$, me përmbajtje mesatare të $\text{CaO} = 53.68 \%$; $\text{MgO} = 0.29 \%$. Gëlqerorët kanë formë shtresore e pllakore, bien me azimut $255 - 270^\circ$ e kënd rënie $15 - 20^\circ$. Vlerësimi për këtë vendburim është i mirë se gëlqerorët janë cilësorë dhe ka rezerva të mëdha.

Infrastruktura e zonës është e mirë lidhet me rrugë makine dhe linjë të energjisë elektrike. *Perspektiva e vendburimit:* Është e hapur dhe plotëson kushtet sasiore dhe cilësore si lëndë e parë karbonatike për prodhimin e gëlqeres, çimentos etj. Shfrytëzimi i vendburimit bëhet me karrierë. Ka leje minerare shfrytëzimi.

- **Inertet**

Objekti i Inerteve Lumi Osum: Ndodhet në rrethin Berat, rreth 1 km në veri të komunës Poshnjë.

Kanë origjinë sedimentare – lumore, bëjnë pjesë në zonën Jonike.

Mineralet kryesore rëra, zhavore, argjila, ndërsa minerale dytësore janë feldshpati, mikat, kuarci etj. Analiza për madhësinë dhe përqindjen që zenë përbërësit e inerteve nuk ka.

Zona produktive e inerteve vendoset në shtratin e lumit Osum e Seman.

Forma e tyre është shtresore. Shfrytëzimi bëhet me impiant (karrierë). Nuk ndikon në ndotjen e ambientit, por ndikon shumë në prishjen e profilit të shtratit të lumit. Ka leje shfrytëzimi, aktualisht punohet.

Nr.	Nr. i Vb në hartë	Vb. ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezervat gjeologjike 000/m ³	Perspektiva
1	25	Bogovë	Skrapar	154	E hapur
2	31	Corovodë	Skrapar	173	E hapur
3	9	L.Osum	Ura Vajgurore	95	E hapur
4	4	L.Seman	Ura Vajgurore	145	E hapur
5	23	Ierpan	Polican	577	E hapur
6	5	Vrapaj	Ura Vajgurore	345	E hapur
7	6	Banaj	Ura Vajgurore	145	E hapur

Tabela 1.3.10.1.1: Vb dhe shfaqjeve të mineralizuara jo metalore (për mineralin nerte).

2. ANALIZA, RISHIKIMI I PLANEVE EKZISTUESE, STRATEGJITË, POLITIKAT, NORMAT DHE STANDARTET

2.1. Analiza dhe rishikimi i legjislacionit kombëtar dhe lokal të planifikimit të territorit dhe kuadri ligjor

2.1.1. Plani territorial në Shqipëri - Hyrje

Zhvillimi historik i planifikimit territorial në Shqipëri lidhet në mënyrë të drejtpërdrejtë me zhvillimet e mëdha politike dhe social-ekonomike që ka kaluar vendi gjatë dekadave të fundit. Këto zhvillime kanë ndikuar në perceptimin mbi kuptimin dhe rolin e planifikimit, si dhe mbi përmbajtjen dhe kuadrin ligjor që e rregullon atë.

Planifikimi urban (dmth planifikimi i zonave urbane) u evidentua për herë të parë gjatë periudhës 1922–1944 (periudhë e monarkisë zogiste), si rezultat i marrëdhënieve të ngushta që kishte vendi me fqinjin e tij, Italinë. Forma kryesore e planifikimit ishte përcaktimi dhe vendosja e kufijve me <Vijën e verdhë> (yellow line concept) në zonat urbane, brenda së cilave do të lejohej ndërtimi dhe jashtë të cilave do të shtihej unaza e qytetit. Përmbajtja e planeve të zhvillimit ishte e thjeshtë, lidhej me planifikimin e rrugëve të reja dhe me zhvillimin e banesave rreth tyre, dhe në shumicën e rasteve ilustruhej vetëm në mënyrë grafike, pra nuk shoqërohej nga asnjë tekst. Në kuadër të mbështetjes ekonomike të vendit nga Italia³, kompani italiane dhe profesionistë u përfshinë në planifikimin urban dhe arkitektonik të qyteteve më të mëdha të Shqipërisë, dhe morrën përsipër ndërtimin e infrastrukturës publike në të gjithë vendin (p.sh lidhje me rrugë të qendrave të mëdha urbane).

Pas Luftës së dytë Botërore dhe me themelimin e Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë, shteti kishte kontroll të plotë mbi zhvillimi territorial të çdo lloji aktiviteti)⁴. Në vitin 1945 është bërë reforma agrare në të cilën përfituan familjet e varfra dhe fshatarët nën idenë se toka meriton për ata që punojnë në të. Duke e parë në kuadër të një avancimi qendror të përqindjes midis zonave urbane – rurale (35% përfaqësonte zonën urbane), mjeti kryesor i planifikimit ishte Plani Rregullues. Plani Rregullues u bazua dhe shtriu në më shumë zona mjetin <e linjës së verdhë>. Planet përcaktonin ndarjen territoriale, të përdorimeve të lejuara të tokës në zonat urbane dhe janë hartuar kryesisht nga arkitekte. Në përfundim, sipas analistëve⁵, zhvillimi i planifikimit nga periudha e monarkisë (1922-1944) deri në periudhën e regjimit totalitar komunist (1945-1990), ishte i vogël dhe lidhej me konsolidimin e karakterit urban (Planifikimit Urban).

Me rënien e sistemit komunist dhe demokratizimin e vendit, filloi një periudhë tranzicioni (1990 - 2009), e cila çliroi të gjithë shtypjen sociale të akumuluar ndër vite dhe inkurajoi zhvillimin e flukseve të mëdha të migrimit të brendshëm. Dëshira për të jetuar në qendrat urbane çoi drejt

³ Në këtë drejtim u themelua Shoqëria për Zhvillim Ekonomik të Shqipërisë

⁴ Si rezultat, profesioni i planifikuesit / inxhinierit projektues, gjatë kësaj periudhe kishte kuptim krejt të ndryshëm nga ai që ka sot, për shëmbull merrte në konsideratë vetëm zhvillimin natyror të popullsisë, pasi ishte e ndaluar lëvizja e lirë e qytetarëve.

⁵ Ndryshimi I Kulturës së Planifikimit- Rasti i Shqipërisë, Ledio Allkja, July 2012

urbanizimit intensiv dhe në zgjerimin e ndërtimeve pa leje, pa marrë parasysh në të njëjtën kohë dhe kujdesin për të siguruar infrastrukturën e nevojshme teknike dhe sociale.

Gjatë viteve të para (1990 – 1993) planifikimi territorial mbështetej tek kuadri ligjor ekzistues i kohës dhe nuk mundi të përshtatej me ndryshimet e shpejta që ndodhën. Nuk kishte parashikime për zonim të zonave urbane ose planifikim të zonës jashtë saj (unaza). Gjithashtu, mbizotërontë perceptimi në shoqëri se planifikimi institucional ndërhyr në liritë e tyre për të menaxhuar si ata duan pronën e tyre private. Përhapja e gjërë e ndërtimeve pa leje në kombinim me pamundësinë e institucioneve shtetërore për ta kontrolluar, çoi drejt konsolidimit të kësaj praktike në territorin shqiptar. Pasojat e para negative të tranzicionit lidheshin me fenomenin e ndërtimeve informale, pamjaftueshmërisë së infrastrukturës, mjediseve dhe shërbimeve publike, përdorimi i paqëndrueshëm të burimeve natyrore, degradimi i cilësisë së hapësirave të ndërtuara etj.

Nga viti 1991 e tutje, qeveria miratoi ligje dhe masa, me qëllim që të kishte kontroll mbi blerjet dhe përdorimin e tokës. Një sërë ligjesh kishin të bënin me të drejtat e pronësisë (të drejtat e tokës dhe pronës) dhe disa të tjerë trajtonin çështje të planifikimit territorial, zhvillimit rajonal dhe strehimit (shiko tabelat 2.1.1.1 dhe 2.1.1.2).

Pas vitit 1993, dallohen tre periudha, që korrespondojnë me një numër të barabartë ligjesh për planifikimin (Ligji Nr. 7693 i vitit 1993, Ligji Nr.8405 i vitit 1998, Ligji Nr. 9482 i vitit 2006). Ligjet Nr.7693 i vitit 1993 dhe Nr. 8405 i vitit 1998, që njihen si Ligjet e Urbanistikës, përcaktuan udhëzimet për zhvillimin dhe vendosjen e përdorimeve të tokës. Megjithatë, nuk “preknin” çështjet e fundit dhe ndryshimet në vend, të tilla si privatizimi i prodhimit dhe ekonomisë.

Ligji nr.7693, datë 06.04.1993 “Për urbanistikën”, përbën dokumentin e parë ligjor për planifikimin e territorit pas rrënies së komunizmit në Shqipëri. Kryesisht, ky ligj përfshiu përvojën e tre viteve të para (periudhën 1990 – 1993). Nga njëra anë vendosi rregullat themelore për përcaktimin e vendeve për përdorimin e tokës në të gjithë territorin e vendit, nga ana tjetër ndarjen e përgjegjësisë në nivelet administrative përkatëse të planifikimit. Përcaktimi si detyrimi bashkive me popullsi me më shumë se 10,000 banorë në qendrat urbane për të hartuar një plan strategjik, masterplan, plan rregullues dhe studime urbanistike të pjesshme.

TE DREJTAT MBI TOKËS DHE PASURITË E PAJUATSHME	
KUADRI LIGJOR BAZË	
viti	Ligji/ vkm
1991	Ligji nr. 7501 datë 19-7-1991 "Për tokën"
1992	Ligji nr. 7652 datë 23-12-1992 "Për privatizimin e banesave shtetërore"
1993	Ligji nr.7698 datë 15-4-1993 "Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish pronarëve"
1994	Ligji nr.7843 datë 13-7-1994 "Për regjistrimin e pasurive të pajuatshme"
1995	Ligji nr. 7980 datë 1995 "Për shitblerjen e trojeve"
2001	Ligji nr. 8744 datë 2001 "Për transferimin e pronave të paluajtshme publike të shtetit në njësite e qeverisjes vendore "

2004	Ligji nr. 9232 datë 2004 "Për programet sociale të strehimit" VKM nr. 8143 datë 12-2004 "Për standartet e strehimit për familjet që përfitojnë nga programet sociale të strehimit" Ligji nr. 9235 datë 29-7-2004 "Për kthimin dhe kompensimin e pronës" Ligji nr. 9404 datë 29-10-2004 "Për legalizimin dhe planifikimin urban të zonave informale"
2006	Ligji nr. 9482 datë 3-4-2006 "Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje"
2007	Ligji nr. 9780 datë 16-7-2007 "Për inspektimin e ndërtimit" Ligji nr. 9786 datë 19-7-2007 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9482 të vitit 2006"
2008	Ligji nr. 9895 datë 9-6-2008 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9482 të vitit 2006"
2012	Ligji nr. 33 datë 2012 "Për regjistrimin e pasurive të paluajtshme" Ligji nr. 55 datë 2012 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9235/2004"
2013	Ligji nr. 141 datë 2013 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9482/2006"
2014	Ligji nr. 50 datë 2014 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9482/2006"

Tabela 2.1.1.1: Të drejtat mbi tokën dhe pasuritë e paluajtshme: kuadri ligjor bazë.

Gjithashtu, përcaktoi detyrimin e rretheve për hatimin e planeve rajonale në zonën e jashtme të tyre (unaza) dhe themeloi Këshillin e ri të Rregullimit të Territorit- KRRT duke i dhënë kompetenca për miratimin e planeve të përgjithshme rregulluese dhe studimeve të pjesshme urbane. Sipas burimeve të literaurës, ky ligji nuk sqaron përmbajtjen e saktë të planeve rregulluese, ndërsa disa prej projekteve të pakta në numër që u hartuan ishin teknike, dokumenta rregullatore që ilustroheshin në mënyrë grafike dhe shpesh herë nuk miratoheshin.

Duke përfituar nga përvoja e akumuluar, Ligji nr. 8405 i vitit 1998 "Për urbanistikën", paraqiti disa përkufizime shtesë lidhur me planet territoriale, të tilla janë planet rajonale. Gjithashtu, sqaroi disa paqartësi të ligjit të mëparshëm në lidhje me kompetencat e planifikimit. Ashtu si në ligjin e mëparshëm, planifikimi i territorit lidhej me tipin rregullator të përcaktimit të rregullave të përgjithshme të vendndodhjes dhe strukturës së përdorimit të tokës, me formë themelore dhe konceptin e linjës së verdhë.

PLANIFIKIMI URBAN DHE TERRITORIAL		
KUADRI LIGJOR BAZË		
viti	ligji	Akti rregullator
1993	Ligji nr. 7693 datë 1993 "Për urbanistikën"	
1998	Ligji nr. 8405 datë 1998 "Për urbanistikën"	
2007	Ligji nr. 9780 datë 2007 "Për inspektimin e ndërtimit" Ligji nr. 9743 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën" Ligji nr. 9843 "Për disa ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën"	
2009	Ligji nr. 10119 datë 2009 "Për Planifikimin e Territorit" Ligji nr. 10078 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për	VKM nr. 1190 datë 13.11.2009 Për mënyrën e organizimit dhe të funksionimit të Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të

	urbanistikën dhe ndryshimet e mëvonshme” Ligji nr. 10097 “Për disa shtesa në ligjin nr. 8405 të vitit 1998 Për urbanistikën”	Territorit.
2010	Ligji nr. 10258 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 të vitit 2009 Për planifikimin e territorit Ligji nr. 10360 date 16.2.2010 Për disa ndryshime në ligjin nr.10119 të vitit 2009 Për planifikimin e territorit	VKM nr.459 datë 16.6.2010 "Për miratimin e standarteve të përbashkëta gjeodezike dhe GIS" VKM nr.460 datë 16.6.2010 "Për organizimin dhe funksionimin e regjistrit të planifikimit të territorit" VKM nr.480 datë 22.06.2011 "Për miratimin e rregullores model të planifikimit" VKM nr.481 datë 22.06.2011 "Për miratimin e rregullores uniforme të instrumenteve të planifikimit" VKM nr.502 datë 13.07.2011 "Për miratimin e rregullores uniforme të kontrollit të zhvillimit të territorit"
2013	Ligji nr. 22/2013 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 Për planifikimin e territorit” Ligji nr. 110/2013 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 10119 Për planifikimin e territorit”	
2014	Ligji nr.107/2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit" Ligji nr.183/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9780 të vitit 1998	
2015	Ligji nr.73/2015 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 107/2014 " Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit "	VKM nr..408, datë 13-5-2015 "Për miratimin e rregullores së zhvillimit të territorit" VKM nr.671, datë 29-7-2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit" VKM nr.672, datë 29-7-2015 "Për një ndryshimin në VKM nr.408, datë 13-5-2015"

Tabela 2.1.1.2: Planifikimi urban dhe territorial: Kuadri ligjor bazë.

Duke përfituar nga përvoja e akumuluar, Ligji nr. 8405 i vitit 1998 “Për urbanistikën”, paraqiti disa përkufizime shtesë lidhur me planet territoriale, të tilla janë planet rajonale. Gjithashtu, sqaroi disa paqartësi të ligjit të mëparshëm në lidhje me kompetencat e planifikimit. Ashtu si në ligjin e mëparshëm, planifikimi i territorit lidhej me tipin rregullator të përcaktimit të rregullave të përgjithshme të vendndodhjes dhe strukturës së përdorimit të tokës, me formë themelore konceptin e linjës së verdhë.

Si një përpjekje për të kontrolluar urbanizimin e vrullshëm dhe ndërtimet pa leje dhe pa kriter, u miratua Ligji nr. 9482, datë 3.4.2006 “Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje”. Ky ligj përcakton kuadrin ligjor për përfshirjen e zonave informale në planifikimin kombëtar

me qëllim zhvillimin rajonal dhe zhvillimin e infrastrukturës. Gjithashtu, përcakton mënyrën për legalizimin e ndërtimeve pa leje që ishin ndërtuar deri në muajin Maj të vitit 2006. Ligji pësoi ndryshime dhe amendime më pas si Ligji nr. 9786, datë 19.7.2007, Ligji nr. 9895, datë 9.6.2008, Ligji nr. 141 i vitit 2013 dhe Ligji nr. 50 i vitit 2014 bazuar në burime të literaturës⁶ nuk arritëni të kufizonin flukset e reja të ndërtimeve pa leje.

Ligji – bazë nr. 10119 i vitit 2009 “Për planifikimin territorial” përkufizoi për herë të parë konceptin e planifikimit territorial, duke i dhënë përmbajtjes së tij dimension zhvillimi dhe karakter shumëdimensional. Qëllimi kryesor i ligjit ishte përcaktimi i parimeve bazë, rregullave dhe procedurave të planifikimit territorial, për të promovuar një zhvillim të qëndrueshëm. Zbatimi i ligjit ishte i dobët, për shkak të kompleksitetit të tij, të dallimeve me kuadrin ligjor të mëparshëm dhe të vështirësisë së përshtatjes së institucioneve dhe shërbimeve me ndryshimet.

Ky ligji parashikonte planifikime të përgjithshme, sektoriale dhe ndërsektoriale, në dy nivele, kombëtare dhe rajonale si dhe në bashkëpunim midis tyre. Në mënyrë specifike parashikonte, zbatimin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar Territorial, në të gjithë territorin e vendit dhe planifikimeve kombëtare të llojeve të tjera në përputhje me Planin e Përgjithshëm Kombëtar Territorial. Gjithashtu, parashikonte zbatimin e planeve rajonale dhe planeve ndërrajonale (në dy ose më shumë njësi vetëqeverisëse). Një risi e këtij ligji ishte ofrimi i gjashtë instrumentave të kontrollit të zhvillimit⁷. Këto janë: ngrija e zhlimit, servituti publik, rezervimi i tokës publike, e drejta e transferimit ose transferimi i të drejtave të zhvillimit, e drejta e preferencës. Një tjetër risi e tij ishte parashikimi i krijimit të regjistrit kombëtar të planifikimit të territorit. Regjistri do përmbajë në format analog dhe dixhital të dhëna për përdorimin e tokës, rregulloret, leje zhvillimore dhe aplikimet, leje ndërtimi etj. Në zbatim të këtij parashikimi u miratua edhe Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 460, datë 16.6.2010 ‘Për organizimin dhe funksionimin e regjistrit të planifikimit territorial’.

Gjithashtu, në zbatim të këtij ligji u miratua VKM nr. 1190, datë 13.11.2009 “Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit – AKPT”. AKPT është kompetente për zhvillimin e politikave territoriale, zbatimin e legjislacionit në këtë fushë, bashkëpunimin mes institucioneve qendrore dhe lokale, etj.

Ligji nr. 10119 i vitit 2009 ka zhvendosur parashikimet bazë të legjislacionit evropian lidhur me zhvillimin rajonal dhe kohezionin territorial në kuadër të harmonizimit me standartet evropiane. Tenton të decentralizojë procesin e vendimarrjes, pasi transferon planifikimin nga administrata qendrore tek ajo lokale. Disavantazhe të këtij ligji janë detajimi i terpuar në disa fusha por edhe varësia e madhe që ka ndaj ligjeve të paplotësuara dhe rregulloreve.

Më 31 Korrik 2014 u miratua ligji nr. 115 “Për ndarjen administrativo - territoriale të njësive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, i cili hyri në fuqi më 15 Shtator të të njëjtit vit. Territori i Republikës së Shqipërisë u organizua në 12 Qarqe (u la në fuqi ndarja e mëparshme), dhe në 61 Bashki, të cilat u formuan nga bashkimi i 373 ish komunave. Qëllimet kryesore të reformës territoriale janë:

⁶ Policy Brief, Analiza dhe ndikimi i mundshëm i Politikave të Bashkimit Evropian në Planifikimin e territorit në Shqipëri, Mars 2013, Paul Rabe, Rudina Toto, Sibora Dhima

⁷ Lidhet me <mjetet të cilat janë miratuar dhe zbatuar nga autoritetet e planifikimit për të siguruar një interes publik> (Këshilli i Ministrave, 2009, neni 3, paragrafi 39)

- Forcimi i qeverisjeve vendore për të ofruar shërbime moderne dhe cilësore,
- Decentralizimi i kompetencave administrative,
- Tërheqja e më shumë fondeve evropiane dhe ndërkombëtare.

Në përfitimet afatgjata të riorganizimit të ri administrativ përfshihet edhe modernizimi dhe përmirësimi i infrastrukturës publike dhe shërbimeve në nivel vendor si dhe promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm rajonal. Zbatimi i reformave administrative është akoma në proces.

Pas katër rishikimeve–ndryshimeve (shiko tabelën 3.1.1.2) ligji nr. 10119 i vitit 2009 u zevëndësua më 1 Tetor 2014 nga ligji nr. 104 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit". Ligji i ri përcakton parimet, rregullat dhe procedurat e planifikimit territorial në territorin e Shqipërisë dhe parashikon:

- Një sistem planifikimi në nivel hierarkik, me instrumentet përkatëse,
- Një sistem kontrolli të ndërtimeve me leje, standartet dhe rregullat teknike.

Ligji i ri i planifikimit nr. 107 i vitit 2014 më konkretisht:

- Përcakton autoritetet përgjegjëse për planifikimin e territorit dhe funksionet e tyre përkatëse. Në nivel qendror përgjegjës është Këshilli i Ministrave, Këshilli Kombëtar i Territorit dhe Ministria përgjegjëse për planifikimin territorial. Këshilli rajonal dhe Këshilli Bashkiak janë përgjegjëse përkatësisht në nivel rajonal dhe vendor. Përcaktohen, gjithashtu, kompetencat e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit dhe të Ministrive të tjera.
- Ripërcakton strukturën e planifikimit territorial në dy nivele. Në nivel qendror do ushtrohet nëpërmjet Planeve të Përgjithshme Kombëtare (PPK), Planeve Kombëtare Sektoriale (PKS) dhe Planeve të Detajuara për Zona të Rëndësisë Kombëtare (PDZRK). Në nivelin vendor të planifikimit përfshihen Planet Sektoriale në Nivel Qarku (PSNQ), Planet e Përgjithshme Vendore (PPV) dhe Planet e Detajuara Vendore (PDV). Koordinimi i këtyre planeve synon krijimin e një sistemi të plotë të planifikimit të territorit në Shqipëri.
- Përcakton qëllimet e planeve territoriale të cituara më lartë.
- Përcakton kuadrin për procedurat e koordinimit, konsultimit publik dhe inspektimit/ mbikëqyrjen e planeve territoriale.
- Krijon një seri instrumentesh për kontrollin e zhvillimit, të tilla si servitut publik, transferimin e të drejtës për zhvillim (TDZH), zhvillimin e detyrueshëm të tokës, të drejtën e preferences, intensiteti i ndërtimit me kushte, pezullimin e zhvillimit etj.
- Evidenton mjetet e kontrollit të zhvillimit, lejen e zhvillimit, lejen e ndërtimit, deklarimin paraprak për kryerjen e punimeve, çertifikata e përdorimit si dhe procedurat përkatëse për kontrollin e zhvillimit (aplikimi për leje ndërtimi, shqyrtimi i kësaj kërkesë, taksat në infrastrukturë, dorëzimi i lejes së ndërtimit, vëzhgimi, inspektimi, miratimi etj).
- Së fundi, përcakton funksionin e Regjistrit të Integruar të Territorit si dhe një sërë dispozitash të përgjithshme dhe kalimtare.

Më 9.7.2015 u miratua ligji nr. 73, i cili parashikonte disa ndryshime në ligjin 107 të vitit 2014. Më 29.7.2015 u miratua Rregullorja e Planifikimit të Territorit (VKM nr. 671, datë 29.7.2015 "Për miratim e rregullores së planifikimit dhe territorit"), me qëllim institucionalizimin dhe zbatimin e

rregullave të njëjta në përmbajtje si dhe me procedurat e planifikimit, implementimit dhe monitorimit të planeve territoriale që parashikohen në ligjin nr. 107.

2.1.2. Strategji dhe direktiva të Planifikimit sektorial

Kuadri ligjor, i cili ndikon indirekt në planifikimin territorial kombëtar është:

- Kuadri ligjor për zhvillimin dhe integrimin,
- Kuadri ligjor i bujqësisë dhe zhvillimit rural.
- Kuadri ligjor mjedisor.
- Kuadri ligjor për turism.
- Kuadri ligjor për trashëgiminë kulturore.
- Kuadri ligjor për mbrojtjen sociale.
- Kuadri ligjor për energjinë.
- Kuadri ligjor për transportin.
- Kuadri ligjor për furnizimin me ujë, kanalizime dhe mbetje.
- Legjislacion tjetër (miniera, teknologji, etj).

Strategjia e dytë Kombëtare për Zhvillimin⁸ (Strategjia Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2014 - 2020) paraqet vizionin kombëtar për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit për periudhën 2014- 2020 dhe përbën një nga komponentët kyç të Sistemit të Integruar të Planifikimit në Shqipëri (SIP)⁹. Bazuar në vizionin e përmirësimit të nivelit të jetesës në një shoqëri ligjore dhe kohezioni, dhe në integrimin në Bashkimin Evropian, përcaktohen synimet për secilen fushë politike. Paraqiten prgramet sektoriale në mënyrë të detajuar për arritjen e objektivave. Në përputhje me vizionin evropian përcaktohen përparësitë kryesor kombëtare në fushën e energjisë, të infrastrukturës së transportit, infrastruktura të tjera teknike (ujë, kanalizime etj), të zhvillimit rajonal, të fushës së bujqësisë, të turizmit, të mjedisit dhe të planifikimit territorial.

Në nivel zhvillimi rajonal, problemet ekzistuese janë rezultat kryesisht i migracionit të brendshëm në masë. Lidhen me fenomene si mbipopullimi, përdorimi i paqëndrueshëm i burimeve dhe pabarazi rajonale (midis komunave, zonave rurale- urbane, zonave bregdetare dhe malore). Me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm dhe të ballancuar kërkohet:

- Forcimi i aftësive konkurruese të rajoneve.
- Forcimi i kohezionit rajonal (reduktimi i pabarazive).
- Menaxhimi efikas dhe real i zhvillimit rajonal.

Në kuadër të adoptimit të standarteve evropiane, territori i vendit u nda në tre rajone statistikore bazuar në klasifikimin evropian NUTS II, në rajonin e Durrësit dhe zonat veriore, Tiranë dhe Elbasan, dhe zonat jugore.

⁸ Strategjia e parë Kombëtare mbulonte periudhën 2007- 2013.

⁹ Me miratimin e VKM-së nr. 692, datë 11.10.2011 u krijua Sistemi i integruar i Planifikimit Shqiptar, një sistem kombëtar vendimmarrës për përcaktimin e orientimeve strategjike të zhvillimit dhe zhvendosjen e burimeve.

Prioritetet strategjike në fushën e prodhimit bujqësor lidhen me modernizimin e sektorit agro-ushqimor dhe me zbatimin e metodave ekologjike, miqësore në prodhim. Gjithashtu, lidhen me menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve dhe me zhvillimin e balancuar territorial të zonave rurale. Objektivat specifikohe dhe politikat përkatëse propozohen në kuadër të Strategjisë Kombëtare Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2014-2020.

Sektori i turizmit, vitet e fundit ka rritur kontributin e tij në ekonominë e vendit, kjo është rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve. Objektivat strategjike lidhen me reklamimin e vendit në nivel ndërkombëtar, si një destinacion turistik dhe në shumëllojshmërinë e produktit turistik. Gjithashtu, lidhen me zgjatjen e sezonit turistik, shfrytëzimin turistik të pasurive natyrore dhe kulturore në zonat rurale dhe në gjithë territorin e vendit, si dhe në përmirësimin e shërbimeve turistike.

Mbrojtja e mjedisit shtrihet në disa fusha, të tilla si, cilësia e ajrit, ndryshimet klimatike, ndotja industriale, menaxhimi i burimeve ujore, regjistrimi i zonave të mbrojtura etj. Objektiva strategjike kombëtare janë zhbllokimi i zonave urbane nga ndotja atmosferike dhe akustike, reduktimi i gazrave dhe përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike. Gjithashtu, objektiva të tjera janë rritja e numrit të zonave të mbrojtura dhe menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i pyjeve, kullotave, burimeve ujore dhe ujrave ndërkombëtare.

Në vazhdim të orientimeve sektoriale, u hartuan strategji të ndryshme të cilat specifikojnë objektivat e tyre, parashikojnë një sërë masash dhe politikash dhe krijojnë bazën për pajtueshmërinë e kuadrit ligjor kombëtar me legjislacionin evropian.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014 - 2020, është vazhdimi i strategjisë së kaluar (Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2007- 2013), u miratua nga Këshilli i Ministrave me Vendimin nr. 709, datë 29.10.2014. Përbën kuadrin strategjik kombëtar për zhvillimin rural, në përputhje me udhëzimet evropiane.

Përcakton politikat, me qëllim që të bëjë sa më konkurrues sektorin agro-ushqimor përballë sfidave të tregut evropian. Ndërhyn në tre fusha, në politikat e zhvillimit bujqësor, skemat mbështetëse për mbështetjen e fermerëve dhe infrastrukturës dhe në zbatimin e normave evropiane.

Prioritetet kryesore të politikave të ndërmara për zhvillimin rural për periudhën 2014- 2020 janë:

- Përmirësimi i prodhimeve bujqësore, me qëllim përshtatjen me standartet evropiane duke ju përgjigjur kërkesave të tregut ndërkombëtar.
- Adoptimin e një modeli për prodhimet bujqësore i cili do të sigurojë mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve natyrore.
- Zhvillim territorial dhe ekonomik i balancuar i zonave rurale, duke synuar kryesisht diversifikimin e aktivitetit ekonomik, krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e nivelit të jetesës.
- Ndarja e njohurive, informacionit dhe inovacionit në fushën e bujqësisë dhe pyjore midis zonave rurale.
- Strategjia kombëtare është baza për harmonizimin e kuadrit ligjor kombëtar në sektorin bujqësor me ata legjislacionin evropian.

Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 “Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural” përcakton objektivat e politikave kombëtare bujqësore dhe përcakton kuadrin ligjor, institucionet publike përgjegjëse dhe format e organizimit të aktiviteteve bujqësore dhe blegtorale.

Në kuadër të programit të asistencës së para-anëtarësimit (IPA II)¹⁰, u themelua Programi për Zhvillimin Rural bazuar në instrumentat e asistencës së para-anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë 2014- 2020. Ky program promovon investimet në sektorin argo-ushqimor dhe në shërbimet/strukturat mbështetëse për të forcuar konkurrencën. Objektivat e programit, nga njëra anë janë në përputhje me drejtimit përkatëse të ISARD 2014-2020, nga ana tjetër përputhen me objektivin kryesor të vendosur nga Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020¹¹ për zhvillimin rural. Synimi është zhvillimi i qëndrueshëm, inovativ dhe konkurrues i sektorit argo-ushqimor. Ky program ndihmon në përmbushjen e objektivave nëpërmjet:

- Nxitjes së investimeve në sektorin agro-ushqimor me synim përmirësimin e aftësive konkurruese dhe në mbrojtjen e mjedisit,
- Përkrahjes së investimeve në zonat rurale me synim shumëllojshmërinë e ekonomisë bujqësore, përmirësimin e mundësive për punësim dhe kohezionin social.

Me identifikimin e rëndësisë së sektorit të turizmit në ekonomi dhe punësim, Strategjia Kombëtare e Turizmit 2014-2020, përcakton udhëzimet, politikat dhe mjetet për një zhvillim turistik të qëndrueshëm dhe konkurrues. Bazuar në vlerësimin e thelle të situatës aktuale (produktet dhe shërbimet e turizmit, kuadrin ligjor etj), por edhe në strategjitë e mëparshme¹², u përcaktuan objektivat kryesore dhe parimet, objektivat financiare dhe strukturore (tregje, produkte, destinacione industriale). Për realizimin e objektivave është propozuar një platformë me 14 drejtime strategjike, të grupuara në pesë sektorë, dhe në më shumë se 100 masa. Në kuadër të masave zbatuese, janë përcaktuar treguesit si kriter minimalqë duhet të realizohet brenda 2020, ndërsa përcaktohet dhe sistemi i monitorimit/menaxhimit. Të gjitha propozimet janë hartuar me bazë vizionin e vitit 2020, i cili është për ta bërë vendin destinacion terheqës, konkurrues në nivel evropian dhe destinacion lehtësisht të aksesueshëm. Shtyllat kryesore janë:

- Rritja e kontributit të turizmit në të ardhurat kombëtare (krijimi i vendeve të punës, rritja e të ardhurave, forcimin e sipërmarrjes), me një shpërndarje të balancuar të dobive ekonomike në të gjithë vendin.
- Qëndrueshmëria e zhvillimit të turizmit, me mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve dhe respekti ndaj mjedisit dhe komuniteteve lokale.

Ligji nr. 9734, datë 14.05.2007 “Për Turizmin” (i ndryshuar me ligjin nr. 9930 të vitit 2008 dhe ligjin nr. 73 të vitit 2013) rregullon marrëdhëniet, të drejtat dhe detyrimet e subjekteve publike dhe private, personave fizik apo juridik që përfshihen në aktivitete turistike. Përcakton parimet, standartet dhe rregullat që mbulojnë të gjithë spektrin e turizmit. Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore janë ndër prioritetet kyç të Strategjisë, në kuadër të harmonizimit

¹⁰ U krijua me Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe Këshillit nr. 231/2014

¹¹ Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020 përcakton prioritetet e mbështetjes financiare të vendit nga BE, për periudhën 2014- 2020 në rrugën drejt anëtarësimit. U përgatit në kuadër të Programit IPA II, i cili është mjeti i përkrahjes financiare dhe teknike për reformat në vendet aspiruese.

¹² Strategjia Sektoriale e Turizmit 2007- 2013, u miratua me VKM nr. 884, datë 11.6.2008 “ Për miratimin e Strategjisë Sektoriale të Turizmit”

me objektivat evropiane. Në politikën kombëtare mjedisore është përfshirë edhe legjislacionin përkatës.

Pas nënshkrimit të Konventës për Diversitetin Biologjik, në Janar të vitit 1994 dhe në përmbushje të detyrimeve përkatëse, u hartua në vitin 1999 Strategjia e parë e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit¹³. Që atëherë, vendi ka shënuar progress të madh në zhvillimin e kuadrit institucional dhe ligjor për mbrojtjen e biodiversitetit. Politikat dhe legjislacioni mjedisor u forcuan edhe më shumë pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim- Asocimit (MSA) me Bashkimin Evropian. Në vitin 2007 u miratua Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007- 2013 ose ndryshe Sektori i Mjedisit dhe Strategjia Ndërsektoriale (SMSN) 2007, e cila ishte pjesë e pandashmë e Strategjisë Kombëtare për Zhvillimi dhe Integrim.

PLANIFIKIMI SEKTORIAL : KUADRI LIGJOR BAZË	
BUJQËSIA - ZHVILLIMI RURAL - BLEGTORIA	
viti	Ligji / vkm
2001	Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2004	Ligji nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2005	Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë"
2007	Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
2010	Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2013	Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2014	Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës " Ligji nr. 131, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
MJEDISI NATYROR	
viti	Ligji/vkm
2002	Ligji nr. 8906, datë 6-6-2002 "Për Zonat e Mbrojtura" Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
2003	Ligji nr. 9010, datë 13-2-2003 "Për Administrimin Mjedisor të Mbetjeve të Ngurta" I ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11-5-2009
2005	VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "
2006	Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
2007	Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"
2008	Ligji nr. 9868, datë 4-2-2008 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8906 "Për Zonat e Mbrojtura"
2011	Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 10440, datë 7-7-2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis" Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 " Për Lejë të Mjedisit" Ligji nr. 10436, datë 22-9-2011 " Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve"

¹³ U bazua në programet ekzistuese, të tilla si Plani I Veprimit Kombëtar për Mjedisin (Komisioni për Mbrojtjen e Mjedisit, 1993) apo Strategjia Mjedisore e Shqipërisë (Banka Botërore, 1993) etj.

2012	Ligji nr. 111 i vitit 2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”
2013	Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedis”
TRASHËGIMIA KULTURORE	
viti	Ligji/vkm
2003	Ligji nr. 9048, datë 7-4-2003 “Për Trashëgiminë Kulturore” i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003
TURIZMI	
viti	Ligji/vkm
2007	Ligji nr. 9734, i vitit 2007 “Mbi Turizmin” i ndryshuar me ligjin nr. 9930/2008, ligjin nr.76/2013

Tabela 2.1.2.1: Planifikimi Sektorial: Kuadri Ligjor Bazë.

Në Janar të vitit 2016 u miratua Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit, i cila përbën mekanizmin kryesor të zbatimit të Konventës së Diversitetit Biologjik (KDB). Përcakton hapat dhe veprimet që duhet të ndërmarrë vendi për të realizuar objektivat e KDB për të mbajtur dhe përdorur në mënyrë të qëndrueshme biodiversitetin. Në kuadër të kësaj Strategjie, përcaktohen objektiva/prioritete të përgjithshme dhe qëllimet përkatëse:

- Futja e konceptit dhe e nevojës për mbrojtje të biodiversitetit në politikat sektoriale përkatëse.
- Reduktimin/ ujlën e faktorëve që çënojnë biodiversitetin.
- Monitorimin e veprimeve që degradojnë biodiversitetin dhe ndikimet përkatëse.
- Promovimin e ruajtjes së biodiversitetit dhe përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve.
- Sensibilizimin e opinionit publik, arsimim dhe informim.
- Sigurimi i një qasje për ndarjen e drejtë dhe të barabartë të përfitimeve që vijnë nga përdorimi i burimeve gjeneruese.
- Rritje dhe përhapje e njohurive shkencore lidhur me biodiversitetin.

Për arritjen e objektivave, propozohen masa/veprime konkrete për një periudhë pesë vjeçare si dhe përcaktohen burimet e financimit. Së fundi, parashikohet një plan veprimi për zbatimin e kësaj strategjie, në formë tabele, që përmban objektivat, masat, kohën dhe koston e realizimit.

Kuadri ligjor kombëtar i cili rregullon mbrojtjen dhe menaxhimin e burimeve natyrore përmban një numër të madh ligjesh dhe vendimesh, të cilat u hartuan dhe u miratuan kryesisht pas vitit 2001. Pas miratimit të ligjit nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit” u përcaktua kuadri bazë për mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të biodiversitetit, bazuar në Konventën e Diversitetit Biologjik (CBD)¹⁴. Në vitin 2011 u miratuan katër ligje mjedisore, më ndihmën teknike të Bashkimit Evropian dhe në kuadër të programit CARDS 2000- 2006¹⁵ (shiko tabelën 3). Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit” përcakton parimet, rregullat dhe procedurat për të siguruar mbrojtjen e mjedisit. Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” synon parandalimin dhe trajtimin e degradimit mjedisor si dhe përcakton direktiva, organet dhe

¹⁴ Konveta u paraqit për nënshkrim në 5 Qershor të vitit 1992 në kuadër të Konferencës së Kombeve të Bashkuara për Mjedisin dhe Zhvillimin (Samiti për Tokën në Rio) hyri në fuqi në 29 Dhjetor 1993. Shqipëria ka ratifikuar këtë Konventë në 5 Janar 1994.

¹⁵ Programi Evropian Cards për periudhën 2000-2006, ka dhënë ndihmë dhe asistencë teknike vendeve të Evropës Juglindore që ishin pjesë e procesit të Stabilizim Asociimit me Bashkimin Evropian.

procedurat për vlerësimin e ndikimeve në mjedis. Në vitin 2013 u miratua ligji nr. 91, datë 28.2.2013 lidhur me Studimet Strategjike të Ndikimeve në Mjedis.

Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 “Për Trashëgiminë kulturore” i ndyshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.7.2006, ligjin nr. 9882, datë 28.2.2008, ligjin nr. 10137, datë 2009 dhe ligjin nr. 77, datë 2013 përbën kuadrin ligjor bazë që rregullon menaxhimin e trashëgimishë kulturore kombëtare. Identifikon elementët mbrojtës të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale, të luajtshme dhe të paluajtshme. Gjithashtu, përcakton detyrat e institucioneve përgjegjëse dhe organeve qëverisëse, si dhe ndëshkimet në rast të shkatërimit të pasurisë kulturore.

Për sa i përket Strategjisë Sektoriale të Transportit në Shqipëri, kjo është përcaktuar nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (ish Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Komunikacionit). Deri më tani, kuadri bazë për sektorin e transportit ishte Rishikimi i parë pesë vjeçar i Planit Kombëtar të Transportit në Shqipëri i vitit 2010, i mbajtur dhe i përditësuar çdo vit që atëherë, me objektiva të përgjithshme për të promovuar një sistem dhe infrastrukturë të sigurt, të besueshme, eficiente dhe plotësisht të integruar, duke plotësuar nevojat e udhëtarëve dhe të mallrave, ndërsa bëhej ekologjikisht dhe ekonomikisht e qëndrueshme. Aktualisht “Strategjia Përfundimtare dhe Plani i saj i Veprimit” është duke u përpunuar me fondet dhe asistencën teknike të projektit të Bashkimit Evropian IPA, dhe ndodhet në fazën e fundit të miratimit. Strategjia dhe Plani i veprimit do të mbulojë periudhën 2016–2020, me qëllim zhvillimin e mëtejshëm të sistemit kombëtar të transportit dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë, ndërlikojnë, ndërveprimin dhe integrimin e tij me sistemin e transportit ndërkombëtar, në përputhje me Politikën e transportit të Bashkimit Evropian dhe të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2015- 2020, e cila synon përmbushjen e dispozitave të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, detyrimeve që rrjedhin nga statusi i vendit kandidat për tu futur në BE (për sa i përket politikave të transportit – Kapitulli 14 dhe Sistemit trans- evropian- Kapitulli 21) dhe pjesëmarrjen në Iniciativën e Ballkanit Perëndimor që ka përcaktuar së fundi shtrirjen e rrjetit të transportit trans-evropian dhe koridorret kryesore në rajon.

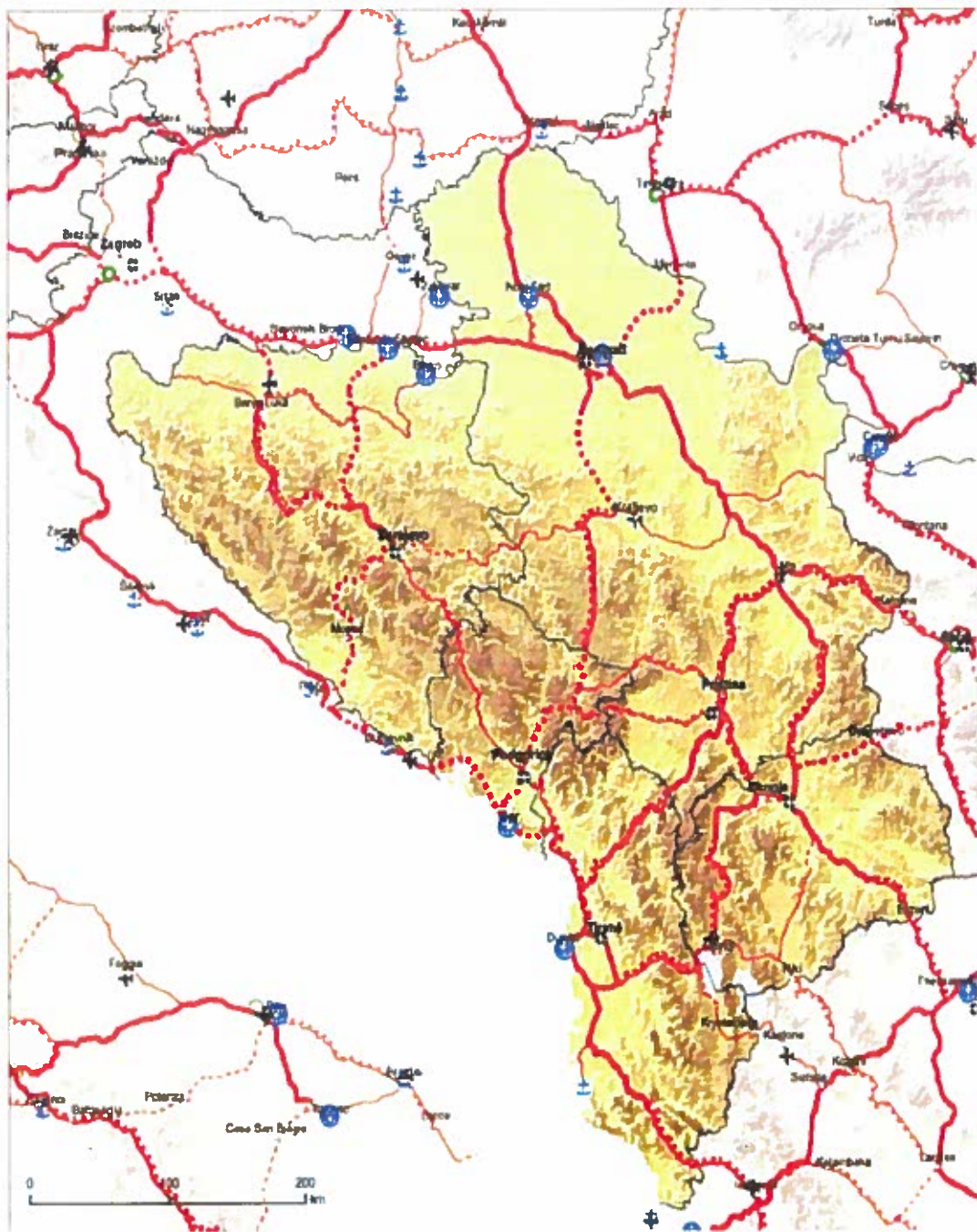

Figura 2.1.2.1: Rrjeti trans-evropian i transportit në Ballkanin Perëndimor: Hekurudha, përfshihet edhe deti dhe portet RUB¹⁶.

Modernizimi dhe zhvillimi i infrastrukturës së transportit në Shqipëri është një prej prioriteteve kryesore, me synim krijimin e parakushteve për zhvillimin e sektorëve të tjerë të ekonomisë, rritjen e aksesit dhe kontributit në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e përgjithshme të ekonomisë dhe zhvillimin ekonomik.

¹⁶ burimi: Komisioni Evropian, DG Lëvizshmëria dhe Transporti

Figura 2.1.2.2: Rrjeti trans-evropian i transportit në Ballkanin Perëndimor: Rrugët, përfshihet edhe detin dhe portet RUB¹⁷.

Shqipëria ka investuar shumë në transport, duke patur parasysh mungesën ose cilësinë e dobët të infrastrukturës bazë, kryesisht në rrugë (97,2% e investimeve totale në periudhën 2010- 2014) dhe në shtyllën e rrjetit kombëtar, ndërsa me prirjet e përgjithshme në rajonin e Ballkanit Perëndimor për kreditim, vëllime të konsiderueshme janë alokuar nga buxheti i shtetit.

¹⁷ burimi: Komisioni Evropian, DG Lëvizshmëria dhe Transporti

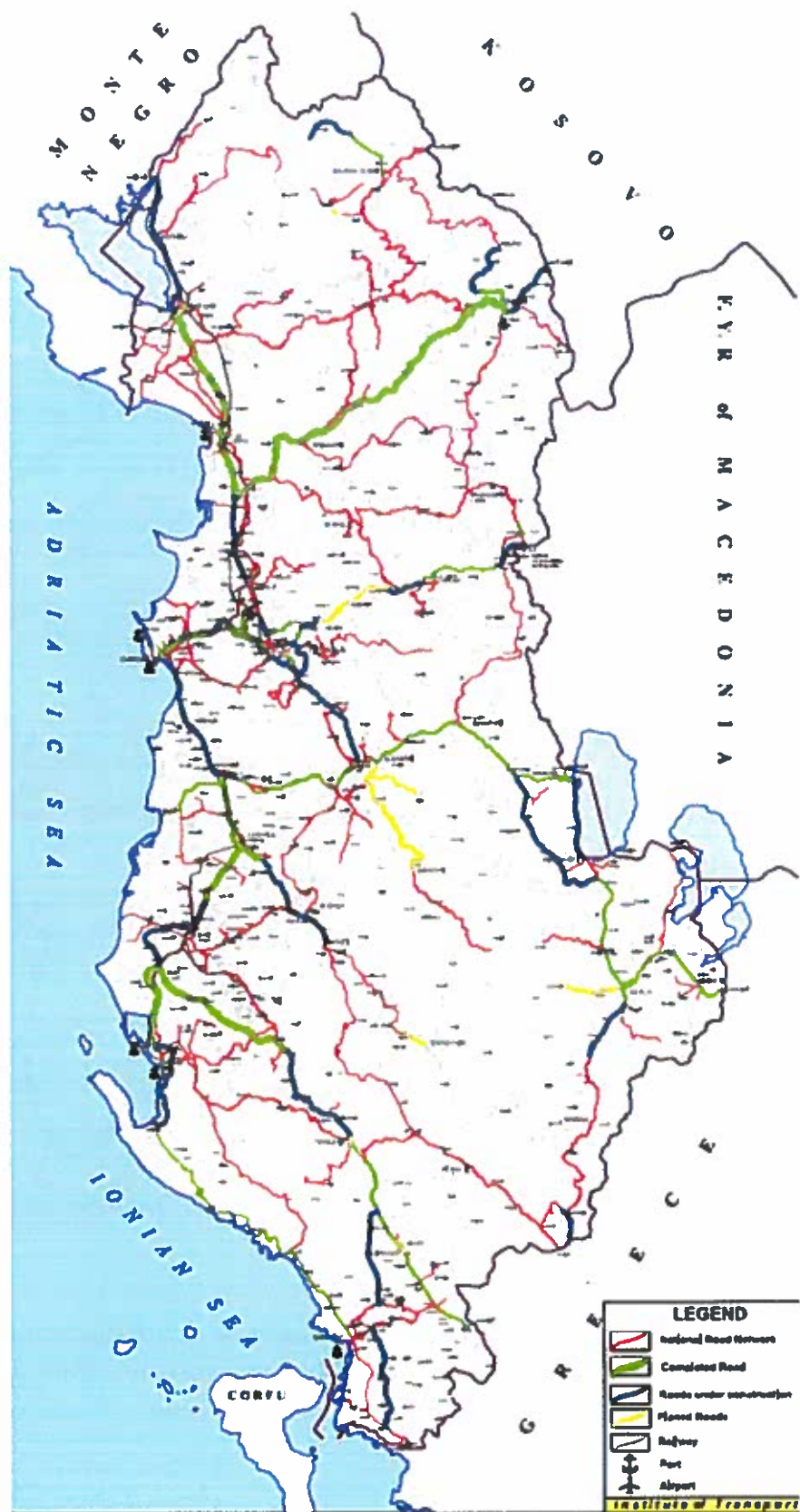

Figura 2.1.2.3: Infrastruktura e transportit në Shqipëri¹⁸

¹⁸ burimi: Instituti i Transportit

Veçanërisht për zhvillimin e infrastrukturës së transportit, Strategjia Kombëtare për Transportin ka parashikuar si më poshtë:

- Për infrastrukturën rrugore, prioritet strategjik është përfundimi dhe modernizimi i rrjetit rrugor primar dhe sekondar i vendit, duke vendosur lidhjen interurbane dhe ndërkombëtare si dhe sigurinë në rrugë. Megjithë investimet e fundit në rrjetin rrugor lokal dhe rajonal, cilësia e infrastrukturës rrugore është e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes në tregje dhe shërbime bazë. Rrjeti rrugor në vend është ende i kufizuar si në shtrirje ashtu dhe në cilësi, dhe vuan nga mungesa e mirëmbajtjes, pavarësisht nga investimet e bëra nëpërmjet Fondit Shqiptar të Zhvillimit (FSHZH). Mirëmbajtja dhe performanca sipas standardeve të BE-së, si dhe dendësia e rrjetit, duhet të përmirësohet, me anë të një sistemi të menaxhimit të pasurive rrugore dhe zgjerimin e rrjetit rrugor kombëtar me pjesë të rrjetit rural. Në këtë drejtim, kontributi në zbatimin i Bankës Botërore (IBRD) me projektin e Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë (RRSP) deri në vitin 2020 dhe zbatimi i një programi shtesë, bashkë-financuar nga IPA, për mirëmbajtjen e rrugëve kombëtare që nuk janë të mbuluara nga projekti i Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë, por janë konsideruar si prioritet i lartë nga Deklarata e Samitit të Vjenës për Ballkanin Perëndimor (BB 6 Initiative - Axhenda Lidhshmëria).
- Gjithashtu, rishikimin e klasifikimit funksional të rrjetit rrugor, rritjen e zhvendosjeve të buxheteve vjetore për funksionimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor kombëtar, promovimin e prodhimit dhe koncesioneve të bazuara në performancë (partneriteteve publike-private) për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrugëve, jo vetëm për rrjetin kombëtar, por edhe për rrjetin rajonal dhe lokal dhe shqyrtimin e mundësisë së përcaktimit të një tarife të caktuar të përdoruesve të rrugëve për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor.
- Për më tepër, për të siguruar lidhjen nëpërmjet Europës Juglindore dhe BE-së, strategjia parashikon përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e rrjetit që mungon në Rrjetin Gjithëpërfshirës Trans-Europian SEE, duke siguruar në të njëjtën kohë lidhjen e këtij rrjeti me pjesën tjetër të rrjetit primar dhe sekondar të vendit. Projekti i Gazësjellësit përfshin sektorin Rreshen- Milot, Korridori 7 (siç shikohet në figurën 2.1.2.3) që lidh Nishin (Serbi) – Prishtinën (Kosovë) dhe Durrësin, Korridorin Adriatik- Jon (seksioni Thumanë- Kashar/Vorë, Fushë Krujë- Shkodër, dhe bypass-in e Tiranës, Lezhës dhe Tepelenës), rikonstruksionin e rrugës së lumit të Vlorës dhe fillimin e ndërtimit të rrugës së Arbërit. Përveç këtyre projekteve të cilat janë në një fazë të avancuar maturimi në kuptimin e përgatitjes dhe financimit, ndërtimi i korridorit VIII (Bypass-i i Elbasanit, Korçë- Kapshticë, Elbasan- Qafë Thanë) mbetet prioritet dhe është planifikuar për këtë periudhë, edhe përfundimi i urës dhe tunelit në Kukës-Morinë, në korridorin 7 në drejtim të Prishtinës.
- Për sa i përket infrastrukturës hekurudhore, prioritet është vendosja e vendit në tregun hekurudhor evropian si një lojtar në korridoret e transportit të Evropës Juglindore. Kjo kërkon përpjekje për rritjen e performancës së hekurudhave dmth, të reduktohet koha e kalimit transit dhe kostot logjistike, lehtësimin e kalimeve kufitare duke vendosur kalime të përbashkëta kufitare dhe duke tërhequr investimet e nevojshme për të lidhur aspektet rregullatore teknike dhe të tjera në përputhje me standardet e BE. Është planifikuar një korridor tërheqës dhe konkurrues hekurudhor nga Porti i Durrësit në Tiranë (ndërtimi dhe modernizimi i linjës të Terminalit të Transportit Publik të Tiranës dhe të lidhjes munguar me aeroportin e Tiranës), së bashku me rehabilitimin e linjës nga Durrësi deri në Rrogozhinë - Elbasan - Pogradec dhe Linja ndërtimi i

linjës Qafë Thanë drejt kufirit me ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, përgatitjen e rinovimit të linjës Vorë - Hani i Hotit drejt kufirit me Malin e Zi.

- Lidhur me Portet, vazhdimi i zhvillimit dhe modernizimit të infrastrukturës dhe shërbimeve në porte është parashikuar deri në vitin 2020, përmes zbatimit të modernizimit dhe rehabilitimit të planeve investuese në portin e Vlorës, Shëngjinit dhe Sarandës që do të përpunohet deri në vitin 2018. Qëllimi i përgjithshëm është që të rriten ndjeshëm vëllimet e mallrave dhe udhëtarëve.
- Së fundi, për aeroportet, po përpunohet një Master Plani për të gjithë vendin për 20 vitet e ardhshme, me theks të veçantë në zhvillimin dhe ndërtimin e një aeroporti të ri në jug të vendit (po punohet për të filluar në 2019), në mënyrë që të shërbejë si një qendër për fluturimet ndër-evropiane dhe mesdhetare, në zgjerimin e aeroportit të Tiranës pas vitit 2025 dhe modernizimin e aeroportit të Kukësit në periudhën 2018-2019.
- Prespektiva e zhvillimit është për një transport multimodal dhe transport i kombinuar, qëllimi është për të integruar planifikimin terminal dhe zhvillimin në planifikim më të gjerë të transportit dhe të përdorimit të tokës, për të përmirësuar qasjen në terminale dhe objektet e terminaleve dhe kapaciteteve operacionale dhe për të drejtuar investimet për të adresuar pengesat, për të siguruar transport efikas të integruar me zinxhirët logjistike, kosto të ulët dhe të reduktohet trafiku i mjeteve të rënda, nga portet kryesore shqiptare në vendet fqinje (duke përfshirë ato të izoluar, të Kosovës dhe Ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë) dhe më gjerë, duke kontribuar në këtë mënyrë në zbatimin e zbatimit boshteve të anijeve në rajon (shih figurën 2.1.2.4). Shqyrtimi i zhvillimit të qendrave të logjistikës në Milot dhe Elbasan, duke siguruar akses hekurudhor në Portin e Durrësit do të shqyrtohet në vitin 2017 dhe ndërtimi i tyre është parashikuar për vitin 2019. Investimi në qendrat e rrethinat logjistike bi-modale bashkë me korridoret është parashikuar gjithashtu, në përputhje me projektin rajonal të autostradës Durrës-Tiranë "Durana".

2.1.3. Kuadri Evropian për planifikimin territorial

Shqipëria është pjesë e procesit të Stabilizimit dhe Asocimit me Bashkimin Evropian, pasi e ka nënshkruar Marrëveshjen në vitin 2006 dhe hyri në fuqi në Prill të vitit 2009 (MSA). Në Tetor të vitit 2012 Komisioni Evropian rekomandoi dhënien e statusit të vendit kandidat, me kusht që të zbatohen plotësisht reformat e nevojshme. Vendi u thirr të përfshijë në legjislacionin e vet direktivat kryesore të Bashkimit Evropian dhe të ndërmarrë reforma të rëndësishme, një proces ky që ndikon edhe në kuadër të politikave kombëtare të planifikimit territorial.

Planifikimi territorial është përgjegjësi ekskluzive e shteteve anëtare, me Bashkimin Evropian që ka një rol ndihmës dhe indirekt. Politikat sektoriale evropiane (politika rajonale, zhvillimi bujqësor, mjedisi, transporti, kohezioni territorial etj.) dhe drejtimet për kohezionin territorial kanë ndikuar në kuadrin ligjor të planifikimit territorial në vend.

Me nënshkrimin e Traktatit të Lisbonës, kohezioni territorial u përcaktua si objektiv kryesor i Bashkimit Evropian. Përmbajtja e saj lidhet me integrimin e dimensionit territorial në çdo faze të programit të zhvillimit, në formimin e politikave të plota territoriale dhe në bashkëpunimin midis rajoneve evropiane. Në Maj të vitit 2007 u miratua <Axhenda Territoriale> e cila u bazua në

dokumeta politike të mëparshme të Bashkimit Evropian. Më i rëndësishmi është Plani i Zhvillimit të Territorit të Rajonit i vitit 1999 (perspektiva evropiane e zhvillimit territorial të vitit 1999)¹⁹.

Perspektiva evropiane e zhvillimit territorial të vitit 1999 (PZHTR), përcakton një kuadër të përbashkët të parimeve, me qëllim koordinimin sa më të mirë të politikave sektoriale evropiane që ndikojnë në territor. Synon koordinimin horizontal ndërmjet fushave të ndryshme të politikës, në atë vertikal ndërmjet nivele të ndryshme të qeverisjes dhe në atë gjeografik ndërmjet rajoneve të ndryshme administrative. U projektua për të nxitur vizionin evropian për konkurrencë të balancuar, për kohezion ekonomik dhe social, dhe mbrojtjen e mjedisit. Për këtë qëllim ka identifikuar tre drejtime kryesore:

- Zhvillimin e rrjeti urban të ekuilibruar, policentrik dhe bashkëpunimin ndërmjet qytetit- fshatit.
- Promovimin e një rrjeti transporti dhe komunikimi të plotësuar për të mbështetur zhvillimin policentrik dhe lehtësimin e integrimin evropian.
- Mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe kulturore.

Axhenda Territoriale i ka zgjeruar këto tre drejtime në gjatë linja:

- Zhvillimin e formave të ndryshme bashkëpunimi midis zonave urbane dhe rurale.
- Krijimin e rrjeteve rajonale dhe urbane.
- Krijimin e nyjeve rajonale të konkurrencës dhe inovacionit.
- Fuqizimin e rrjeteve trans-evropiane.
- Promovimin e menaxhimit të rrezikut trans-evropian.
- Përmirësimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe kulturore, si një vlerë e shtuar për zhvillimin.

Bashkëpunimi Territorial Evropian (ETC) përbënte një nga tre shtyllat kryesore të politikave evropiane për periudhën 2007-2013, me mjet kryesor Iniciativen e Komunitetit INTERREG. Iniciativa u paraqit për herë të parë në vitin 1990 dhe që atëherë përbën një mjet të rëndësishëm financiar për të mbështetur bashkëpunimin në tre nivele, ndërkufitar, ndërshtetëror dhe ndërrajonal. Në këtë mënyrë kontribuoi në zhvillimin e balancuar dhe të qëndrueshëm territorial. <Grupi Evropian i Bashkëpunimit Evropian> është gjithashtu një mjet për promovimin e bashkëpunimit territorial. Përbën kuadrin ligjor për bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve vendore dhe rajonale dhe ka si qëllim shkëmbimin e përvojave dhe promovimin e praktikave për bashkëpunim territorial.

Objektivat Evropiane për kohezionin territorial dhe direktivat evropiane për planifikimin territorial ndikuan politikat përkatëse, në përgjithësi në vendet e Evropës jugore. Nxitën ndryshime dhe në disa raste justifikuan përpjekjet kombëtare për reforma. Po kështu ndihmuan transformimin e sistemit shqiptar të planifikimit territorial nga një qasje urbane në një planifikim më të gjërë, me karakter strategjik. Përpjekja e parë legjislative për të krijuar një model të tillë u bë nëpërmjet Ligjit nr. 10119 të vitit 2009.

¹⁹ Policy Brief, Analiza dhe ndikimi i mundshëm i Politikave të Bashkimit Evropian në Planifikimin e territorit në Shqipëri, Mars 2013, Paul Rabe, Rudina Toto, Sibora Dhima.

Legjislacioni shqiptar, si në planifikimin territorial edhe në fusha të tjera me ndikim në territor, të tilla si zhvillimi rural, mjedisi dhe transporti ka përfshirë parashikimet në përputhje me tre drejtimet kryesore të PZHTR.

Lidhur me parimin e parë, reforma e politikave kombëtare të planifikimit nga një qasje urbane në atë rajonale/hapësinore është në përputhje me zhvillimin policentrik dhe marrëdhëniet e ngushta qytet-fshat. Legjislacioni kombëtar zgjeroi planin në zonën extrurbane dhe përshtati një model të plotë të planifikimit që mbulon zonat urbane dhe ato rurale/natyrore. Aplikohet në nivele të ndryshme (vertikal, horizontal dhe gjeografik) nga shumë organe dhe caktohet për konsultim publik. Zhvillimi policentrik zhvillohet gjithashtu, nga politikat kombëtare në bujqësi. Veçanërisht, është në përputhje me objektivat për forcimin e zonave rurale dhe reduktimin e pabarazive rajonale, të miratuara në kuadër të përshtatjes me standartet evropiane.

Politika kombëtare në sektorin e transportin promovon, zhvillimin e qëndrueshëm policentrik dhe integrimin evropian, pasi ka si qëllim:

- Një rrjet rrugor kombëtar që do të ketë aksesueshmëri dhe do të anashkalojë zonat e populluara,
- Një sistem shumëdimensional të transportit që nxit integrimin rajonal.

Qëllimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të qëndrueshëm të kapitalit natyror dhe kulturor është promovuar përmes strategjisë përkatëse kombëtare në mjedis. Kjo përkthehet në një kuadër të gjerë ligjor, i cili ndër të tjera paraqet detyrimin (sipas nenit 108 të MSA-së) për të vlerësuar ndikimin mjedisor të projekteve dhe studimeve.

Në përfundim, procesi i zhvendosjes legjislative dhe politike me standartet evropiane shtrihet në fushën e planifikimit territorial. Sjell ndryshime të mëdha pasi planifikimi territorial në vend është në fillimet e tij dhe imponimi i autoriteteve evropiane sa vjen dhe intensifikohet dhe zgjerohet (direkt ose indirekt përmes politikave sektoriale). Transformimi i kuadrit ligjor mbi planifikimin nga një qasje urbane në një model hapësinor me shumë nivele, me qëllim përshtatjen me praktikën evropiane, u realizua me ndihmën e përvojës ndërkombëtare. Në praktikë, ka ende një rrugë e gjatë për të arritur mirëkuptimin, pranimin dhe zbatimin e legjislacionit të ri kompleks nga ana e autoriteteve lokale, por edhe për të përshtatur konceptin social të planifikimit.

2.2. Shqyrtimi i direktivave të planifikimit urban dhe sektorial, standardet dhe normat ekzistuese kombëtare

Legjislacioni kombëtar urban, konkretisht Ligji i fundit “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit” 107/2014 parashikon materializimin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (National General Plan, PPK), Planeve Sektoriale Kombëtare (National Sectoral Plans, PKS) për të gjithë territorin kombëtar ose pjesëve të tij dhe të Planeve të Detajuara për Zona me Rëndësi Kombëtare (Detailed Plans for Areas of National Importance, PDZK), si mjetet bazë të planifikimit hapësinor kombëtar. Në zbatim të legjislacionit, por dhe në përputhje me standardet evropiane, Ministria e Zhvillimit Urban (MZHU), përgjegjëse për planifikimin e territorit në Shqipëri, në bashkëpunim me AKPT, ka hartuar në tetor 2013, draftin e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (National General Plan), të Planit të Integruar Ndërsektorial për Bregdetin dhe Planin e Integruar Ndër-Sektorial për zonën ekonomike Tiranë-Durrës.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) është i pari në hierarkinë e planit urban kombëtar, përcakton kuadrin për zhvillimin e të gjithë territorit dhe jep udhëzimet bazë për planet sektoriale dhe politikat analoge. Plani i Integruar Nder-Sektorial për zonën ekonomike Tirane-Durrës (PINS_DURANA) planifikon zhvillimin e rajonit Tiranë-Durrës sipas strategjive kombëtare të zhvillimit të përcaktuara nga PPK, me synim zhvillimin ekonomik, social dhe të territorit dhe përbën si shembull përfaqësues për planet e ngjashme. Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin (PINS_Bregdeti) përcakton udhëzimet bazë për zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, social dhe urbanistik të zonës bregdetare me rëndësi kombëtare. Hartimi paralel i planeve të mësipërme lehtëson koordinimin dhe zbatimin e politikave të propozuara.

2.2.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (National General Plan) pritet të miratohet dhe parashikon një periudhë afatgjatë zhvillimi deri në vitin 2030. PPK siguron kuadrin referues strategjik për zhvillimin e qëndrueshëm e afatgjatë të territorit kombëtar. Specifikon nevojat dhe ndërhyrjet e nevojshme në këtë fushë, duke adoptuar një qasje të integruar të kombinuar (p.sh. konflikteve midis objektivave sektoriale). Përbën bazën për harmonizimin dhe koordinimin e politikave sektoriale dhe ndërsektoriale kombëtare dhe mbështet organizimin e ri administrativ të territorit kombëtar (Ligji 115/2014). PPK përbëhet nga tri pjesë:

- Politika dhe strategji territoriale zhvillimi.
- Plani.
- Rregullore të planifikimit dhe zhvillimit.

PPK shoqërohet me Vlerësimin Strategjik Mjedisor, i cili vlerëson ndikimin mjedisor të planeve të veprimit e investimit për të realizuar një zhvillim të qëndrueshëm dhe vlerësimin ekonomik e financiar të politikave / masave të propozuara.

Zhvillimi i një ekonomie konkurruese dhe të larmishëm në Ballkan dhe integrimi në sistemin ekonomik evropian janë pjesë përbërëse e vizionit kombëtar. Në nivel kombëtar, PPK synon qasje të barabartë në ekonomi, dhe infrastrukturë, mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, historike dhe kulturore dhe vlerësimin e saj për të kthyer vendin në një destinacion turistik ndërkombëtar.

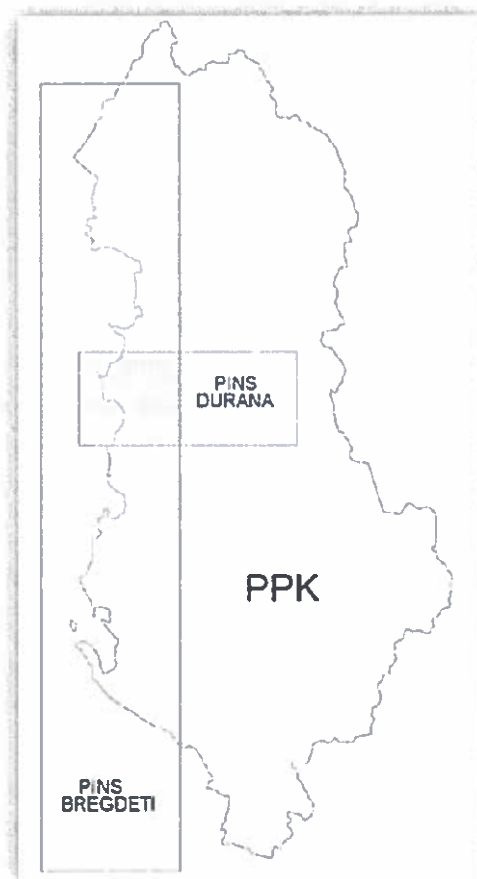

Figura 2.2.1.1: Planet ekzistuese kombëtare urbane (Burimi Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, DRAFT Narrativ i plote i Planit).

Në mënyrë të veçantë janë vendosur katër objektiva strategjike:

- Integrimi shumë nivelesh i vendit në zonën evropiane. Vendi është në kryqëzim të rrugëve të rëndësishme evropiane, të tilla si aksi horizontal Madrid-Romë-Stamboll që lidh Detin e Zi dhe Detin Mesdhe. Për të shfrytëzuar pozicionin e favorshëm gjeografik në territorin e Mesdheut dhe Evropian propozohet zhvillimi i një rrjeti kombëtar të infrastrukturës së transportit që lidh vendin me akset e transportit Pan-evropiane. Është propozuar përfundimi i pesë rrugëve me rëndësi strategjike, të cilat do të shërbejnë lidhjes dhe do të funksionojnë si boshtet e zhvillimit.
- Konsolidimi i vendit si një qendër e fortë dhe konkurruese ekonomike në rajonin e Ballkanit, si qendër që lidh Ballkanin me Evropën dhe një faktor stabiliteti. Për këtë qëllim, është propozuar të jetë një pike kyçe e metejshme për energjinë dhe infrastrukturën në rajoni.
- Objektivi i tretë strategjik përbën sigurinë e integritetit fizik dhe territorial të trashëgimisë historike, kulturore, natyrore dhe urbane në të gjithë territorin kombëtar (Sigurimi i integritetit fizik dhe territorial të peizazhit historik, kulturor, natyror dhe urban në të gjithë territorin shqiptar).
- Përmirësimin e kushteve të jetesës përmes sigurimit të qasjes së lirë në infrastrukturë dhe njohje, për reduktimin e pabarazive rajonale dhe rritjen ekonomike.

PPK identifikon pesë sistemet territoriale me objektiva specifike dhe politika, të cilat janë të organizuara veçmas me ndihmën e qendrave, akseve dhe zonave. Bëhet fjalë për një sistem urban, sistem agrare, sistem natyror, sistem hidrik dhe sistemin e infrastrukturës.

SISTEMI URBAN

Me qëllim zhvillimin "inteligjent urban", është propozuar dendësimi dhe zhvillimi policentrik i tij, i cili do të shmangë izolimin dhe do të lehtësojnë pabarazitë nëpërmjet:

- Kontrollit të shtrirjes urbane të qyteteve dhe të zonave urbane dhe dendësimit / kufizimit të shpërndarjes urbane.
- Përmirësimit të aksesit në infrastrukturën shumë mënyrëshe dhe miqësore ndaj ambientit.
- Promovimit të funksioneve të përbashkëta dhe plotësuese.
- Menaxhimit racional të ekosistemeve urbane.
- Ruajtjes dhe integritetit të trashëgimisë natyrore dhe kulturore në jetën urbane.

Figura 2.2.1.2: Fragment nga diagrami me hierarkinë e propozuar për banim në territorin shqiptar, dallohet Ura Vajgurore si qendër lokale dhe Berati si qendër banimi e specializuar (Burimi: Qendrat Hierarkia, Draft, PPK).

PPK paraqet një sistem hierarkik urban, në bazë të potencialit të disponueshëm, i përbërë nga:

- Nëntë qendra urbane të nivelit të parë (Qendra Primare), të cilat do të mbështeten nga një infrastrukturë teknike / sociale, në mënyrë që t'u shërbejnë banesave me rreze shërbimi 45 minuta. Qendra kryesore më e afërt e zonës së studimit është qyteti Fier që ndodhet në pjesën perëndimore, qendra e Qarkut me të njëjtin emër.
- Gjashtë rajone ekonomike bazë (rajone ekonomike parësore).
- Dhjetë qendra të specializuara (Qendra të specializuara), të cilat do të fuqizohen për sa u përket karakteristikave të tyre të veçanta në mënyrë që të tërheqin popullsinë. Në to përfshihet qyteti i Beratit, qendra e Qarkut me të njëjtin emër, në të cilën bën pjesë edhe Bashkia Ura Vajgurore.
- 42 qendra lokale (qendra lokale), ndërmjet të cilave selia e Bashkisë Ura Vajgurore.

Bazuar në organizimin e propozuar, propozohen projekte dhe investimet publike, të cilat do të forcojnë qendrat / fushat në mënyrë që të përmbushin rolin e tyre. Objektivi është mbulimi plotësisht i nevojave teknike, të infrastrukturës sociale dhe cilësisë së jetës urbane dhe zhvillimi i qyteteve dinamike, tërheqëse dhe konkurruese.

SISTEMI AGROKULTUROR

Duke synuar një sektor prodhimi bujqësor konkurrues dhe efikas, është propozuar një politikë forcimi dhe modernizimi, e cila konsiston në:

- Mbrojtjen maksimale e tokës bujqësore përmes dendësimit të zhvillimit urban (Ruajtje maksimale e fondit të tokës bujqësore - me anë të politikave të intensifikimit të zhvillimit urban).
- Krijimin e një zinxhiri të efektshëm të furnizimit (mbledhjen, prodhimin, përpunimin, tregtimin-eksporti).
- Uljen e kostove të prodhimit dhe përmirësimin e cilësisë së produktit nëpërmjet modernizimit teknologjik dhe investimeve në infrastrukturë mbështetëse (rrjeteve të vadijes, stacionet e pompimit, etj).
- Bashkëpunimin me sektorët e tjerë të ekonomisë, si turizmi (vlerësimin turistik të produkteve vendore të fermave), transportin (grumbullimin efikas dhe shpërndarjen e produkteve) dhe energjinë (përdorimin e Burimeve të Ripërtëritëshme të Energjisë për promovimin e produkteve).
- Krijimin i qendrave/poleve rurale.
- Specializimin i prodhimit e përpunimit bujqësor dhe ofrimin e prodhime të çertifikuara sa i përket origjinës së produkteve, (bimë medicinale, perime vendore etj).

SISTEMI NATYROR

Me qëllim mbrojtjen dhe zhvillimin e sistemeve natyrore, propozohet:

- Forcimi i rrjetit të zonave të mbrojtura (20% e zonës tokësore dhe 12 - 15% të hapësirës detare) përmes vendosjes së prioritetit për përdorimin e zonave të lira natyrore, me përparësi mjedisin; krijimi i korridoreve natyrore mbrojtëse përgjatë kanaleve të ujit / luginave, dhe përmirësimin e aksesit dhe njohjen e zonave të mbrojtura.
- Përdorimi i kapitalit natyror si një burim kombëtar ekonomik, me vepra në këtë drejtim një rrjet kombëtar të rrugëve çiklistike, Parku i Alpeve dhe Parku i lumenjve të Vjosës e Bunës.

SISTEMI HIDRIK

Me qëllim integrimin hapësinor, rritjen e aksesit dhe shpërndarjen e balancuar të flukseve (INTEGRIMI HAPESINOR, RITJA E AKSESUESHMERISE SË VENDIT DHE SHPERNDARJE E BALANCUAR TE FLUKSEVE) propozohet:

- Vendosja e Linjave Blu për mbrojtjen e burimeve ujore nga marrja e parregullt e zhavorrit, shkarkimi i mbetjeve urbane dhe ndotja nga aktiviteti bujqësor dhe industrial.
- Krijimi i korridoreve mbrojtjes natyrore të lumenjve dhe luginave.
- Forcimi dhe përmirësimin I infrastrukturës urbane te sistemit hidrik dhe kanalizimeve, në përputhje me nevojat / kërkesat që dalin në qendrat e banimit.

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Me qëllim integrimin hapësinor, rritjen e aksesit dhe shpërndarjen e balancuar të flukseve (INTEGRIMI HAPESINOR, RITJA E AKSESUESHMERISE SË VENDIT DHE SHPERNDARJE E BALANCUAR E FLUKSEVE) propozohet zhvillimi i një rrjeti teknikash të integruara në infrastrukturë, të përshtatura me rrjetin e banimit. PPK propozon një tërësi sistemi transporti i specifikuar më pas në atë rrugor, hekurudhor, portualë dhe ajror. Në përgjithësi, i jepet përparësi zhvillimit të një sistemi multimodal transporti, të integruar dhe miqësor me mjedisin, i cili siguron lidhjen dhe qasjes në nivel kombëtar. Propozimet kryesore janë:

- Ndërtimi i dy aeroporteve të reja në qytetet Kukës dhe Delvinë, në jugperëndim të Gjirokastrës. Investimin e dytë, e cilëson si më të mirë, sepse forcon rolin e qendrës urbane të Gjirokastrës dhe siguron afërsinë me bregdetin, pa pasur ndikim të drejtpërdrejtë.
- Tre kyçe kombëtare intermodale në Fier, Elbasan, Berat, të cilët do t'u shërbejnë nevojave të lëvizjes së brendshme dhe ndryshimit të mjeteve të transportit. Bashkia Ura Vajguore lidhet përmes rrjetit rrugor kombëtar me të tre nyjet e propozuara, me nyjen më të afërt atë në Berat, qendra e Qarkut.
- Dhjetë qendra si nyje ndërkombëtare multimodale në Tiranë, Durrës, Lezhë, Shkodër, Kukës, Pogradec, Korçë, Vlorë, Sarandë dhe Gjirokastrë, në shërbim të nevojave të lëvizjes ndërkombëtare të njerëzve dhe mallrave.
- Pesë akse rrugore me rëndësi strategjike. Veri-Jug, Korridori gjelbër, Korridori Veri-Jug Blue, Korridori 8 (Rruga e Arbërit), Korridori 10 (Durrës - Kukës - Morinë), dhe Aksi Jugor-Qëndror. Përfundimi i akseve është i rëndësishëm për të përmirësuar lëvizjen brenda vendit, lidhjen me vendet fqinje dhe integrimin me zonën evropiane. Pozicioni i Bashkisë Ura Vajguore në rrjetin aktual të propozuar transporti vlerësohet si pozitiv. Lidhet përmes rrjetit rrugor kombëtar me qendrën e Qarkut Berat, me qendrën urbane Fier dhe në vazhdim, me zonën bregdetare dhe me Korridorin Blu Veri-Jug. Me përfundimin e Aksit Jugor-Qëndror do të rivendoset lidhja me zonën jugore të vendit (përmes Beratit).
- Rrjet hekurudhor me një gjatësi të përgjithshme prej 4,500 km.
- Katër porte (Durrës, Vlorë, Shëngjin, Sarandë).
- Përfundimin e rrjetit rrugor kombëtar deri në vitin 2030, i cili do të kontribuojë në një rritje prej 6% të kontributit të sektorit të transportit në rritjen e PBB-së.
- 20% më pak CO₂ nga transportet.

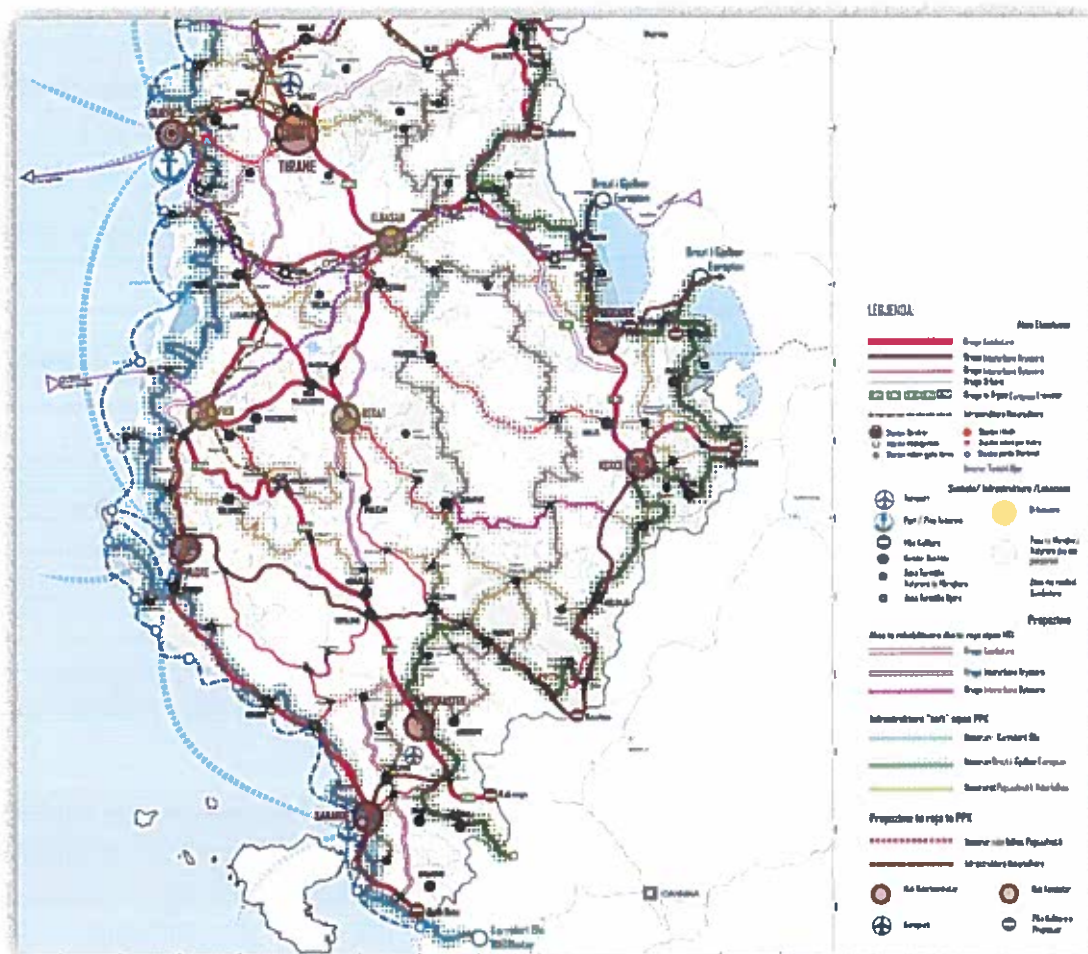

Figura 2.2.1.3: Fragment nga diagramin në infrastrukturën e transportit, dallohen nyjet kombëtare të propozuara përreth zonës së studimit dhe lidhja me segmente të propozuara rrugore aktuale (Burim: Infrastructure Transport, Draft, PPK).

PPK propozon gjithashtu edhe infrastrukturën energjetike, me qëllim zhvillimin e një rrjeti efikas energjetik, duke i dhënë përparësi dallimit/zhvendosjes në drejtim të përdorimit të energjisë së rinovueshme. Në mënyrë të veçantë propozohet:

- Rrjeti i energjisë do të ketë karakteristikat e mëposhtme, 15% e kursimit të energjisë, përdorimi 20% i energjisë së rinovueshme, rritje 20% në efikasitetin e energjisë, reduktimin e 20% të emetimeve të gazta të CO₂ (sipas Strategjisë Kombëtare të Energjisë 2013-2020).
- Zero importet e energjisë.
- Pajisjen e portit të Porto Romano dhe Vlora 2 – Terminal Naftëmbajtes me infrastrukturën e duhur për depozitimin dhe shpërndarjen e produkteve të naftës e gazit të lëngshëm.
- Krijimi i një tregu të brendshëm të energjisë që do të jetë i fuqishëm, konkurrent në nivel evropian dhe do të sigurojë kushte sigurie.
- Katër korridoret e energjisë: TAP - IAP - WBR - Kosovë, të cilat do të integrojnë sistemin e brendshëm të energjisë në infrastrukturën e energjisë në Ballkanin Perëndimor dhe Evropën (lidhje të mundshëm nënujore të energjisë me Italinë). Pozicioni i Bashkisë Ura Vajguore në

rrjetin e energjisë është kyç, pasi përmes saj do të kalojë si gazsjellësi TAP²⁰, ashtu edhe degë e gazsjellësit IAP²¹ (WBR) në pjesën Veriore.

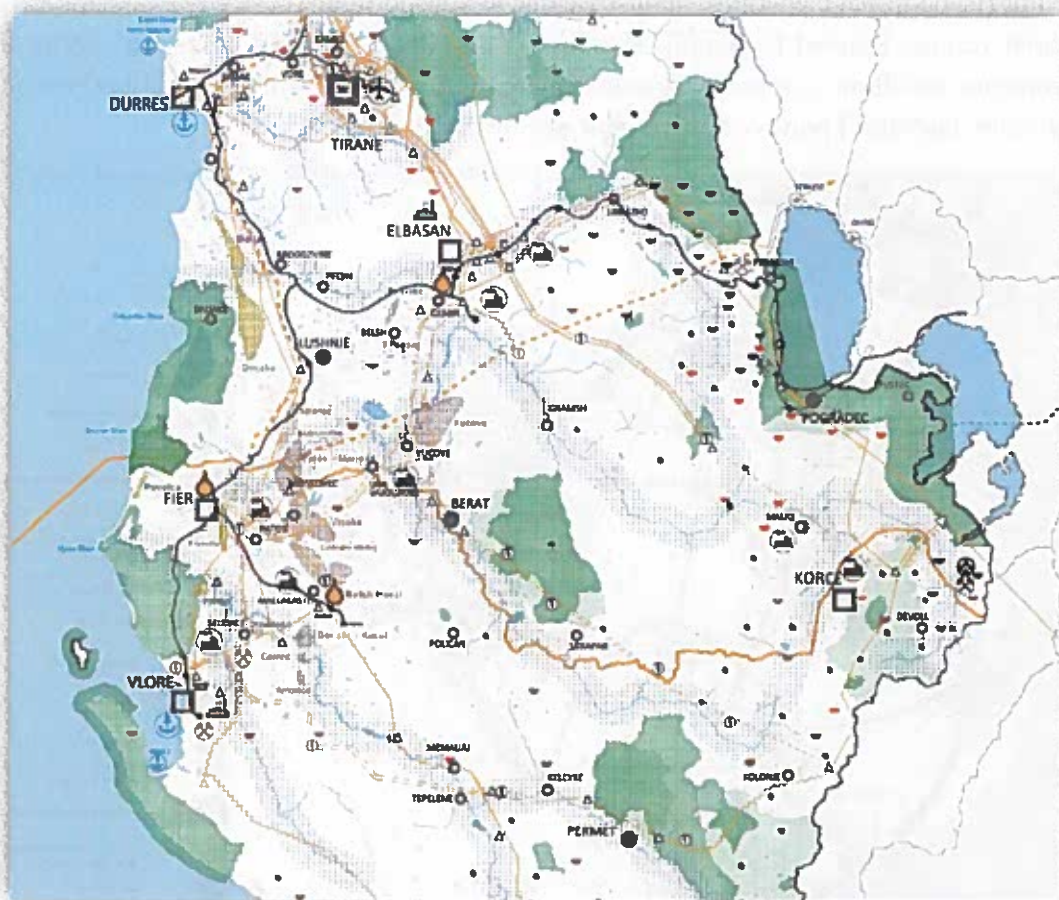

Figura 2.2.1.4: Pjesë nga diagrama me infrastrukturën energjisë, dallohen gazsjellësit që kalojnë në zonën e studimit (burimi: Energji Industri, Draft, PPK).

Një parakusht për arritjen e qëllimeve strategjike kombëtare është të krijojë bazën për një zhvillim të balancuar rajonal. Në këtë drejtim, PPK përcakton Rajonet Kombëtare Ekonomike, siç u përmend tashmë (sistemi urban). Ai gjithashtu përcakton Rajonet Kufitare dhe Rajonet Ekonomike të Specializuara.

Një nga rajonet me të rëndësishme ekonomike në nivel kombëtar është rajoni Tiranë-Durrës, për të cilin është përgatitur një plan të veçantë (Plani i Zonës Ekonomike Ndersektoriale Tiranë-Durrës, shih par. 2.2.3). Qëllimi i PPK për 2030 është që të forcojë më tej rajonet/zonat, në mënyrë që të përbëjnë pole rëndësishme ekonomike në nivel kombëtar. Këto janë:

²⁰ Pjesa e gazsjellësit Trans Adriatic Pipeline, që do të kalojë në Shqipëri, me gjatësi totale 215km do të fillojë nga Bashkia Bilisht të Prefekturës Korçë (në kufi me Greqinë) dhe do të kalojë 17 km në Veriperëndim të qytetit Fier. Gazsjellësi TAP do të lidhë gazsjellësin e gazit natyror Anatolias (TANAP) me rrjetin Italian të gazit natyror të Italisë së Jugut (<http://www.tap-ag.gr>).

²¹ Gazsjellësi Ionian Adriatic Pipeline do të kalojë nga sektori perëndimor i vendit (nga Fieri) dhe do të përfundojë përmes Malit të Zi dhe Bosnjë- Hercegovinës në Split të Kroacisë. Në Fier do të lidhet me gazsjellësin TAP. Degë të gazsjellësit IAP, si psh dega IAP-Kosove dhe seksion që bën pjesë në WBR (Western Balkan Rings) do të lidhin me vende të tjera të Ballkanit Perëndimor.

- [illegible]

- Rajoni Ekonomik Vlore-Berat-Lushnje-Fier, që shtrihet në sektorin perëndimor të vendit dhe përfshin Bashkinë Ura Vajgurore dhe qendrën e Qarkut, Beratin. Profili ekonomik i prefekturës karakterizohet kryesisht veprimtari bujqësore, blegtorale dhe turistike. Strategjia e fuqizimit të saj përfshin sa më poshtë vijon:
 - Fuqizim të qendrës urbane kryesore Vlorë me qëllim që të realizohet një port i fuqishëm turistik dhe qendër inovacioni.
 - Fuqizim të qendrës urbane kryesore Fier në lidhje me infrastrukturën e përpunimit industrial dhe energjisë (karburant, gaz natyror) dhe promovim të inovacionit dhe turizmit kulturor.
 - Fuqizim i qendrave të mësipërme në lidhje me shërbimet parësore (plotësueshmëri).
 - Fuqizim i qendrës së specializuar Berat në lidhje me infrastrukturën e arsimit dhe kulturës.

- Fuqizim i qendrës së specializuar Lushnja në lidhje me infrastrukturën e prodhimit – përpunimit të produkteve bujqësore dhe kërkimit në sektorin bujqësor.
- Park natyror në luginën e lumit Vjosa.

Për Rajonet ndërkufitare²² merren fonde të BE-së për promovimin e bashkëpunimit ndër-rajonal në fushat e ekonomisë, infrastrukturës rrugore, trashëgimisë natyrore-historike-kulturore dhe infrastrukturës sociale. Rajonet kufitare janë grupuar në katër kategori: zonat në kufirin Shqipëri - Greqi, zonat kufitare Shqipëri – IRJ Maqedoni, zonat kufitare Shqipëri - Kosovë dhe zonat kufitare Shqipëri - Mali i Zi.

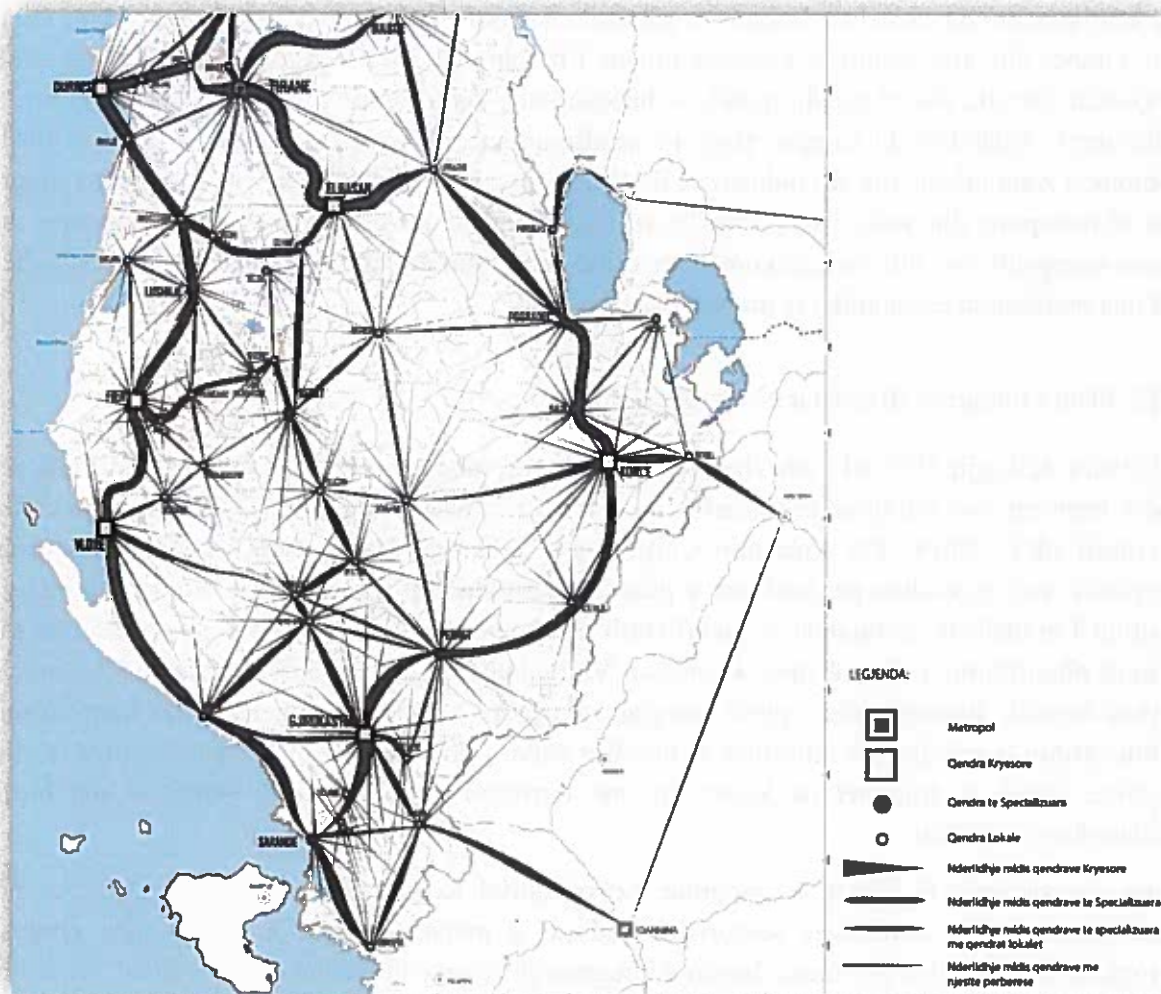

Figura 2.2.1.6: Fragment nga diagramin për lidhjet hapësinore të qendrave të banimit (Burimi: Qendrat Nderlidhja Hapesinore, Draft, PPK).

Në Rajonet Ekonomike të Specializuara përfshihen:

- Rajoni Dibër-Mat-Bulqize, e cila është e specializuar në sektorin e nxjerrjes dhe përpunimit të lëndëve të para minerale.
- Rajoni Malësi e Madhe- Tropojë, i cili është një zonë veçanërisht piktoreske natyrore dhe është e përshtatshme për turizëm malor.

²² Rezultojnë nga programet ndërkufitare të IPA.

- Rajoni Mirditë-Pukë-Fushë Arrëz, e cila është e specializuar në nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve dhe ka karakteristika piktoreske natyrore.
- Rajoni Skrapar-Përmet-Këlcyrë, e cila është e specializuar në bujqësi, blegtori, turizmit mjedisor dhe prodhimit industrial.

Zbatimi i politikave/strategjive në sistemin territorial do të promovojë arritjen e objektivave strategjike dhe planin kombëtar për një Shqipëri të integruar në hapësirën evropiane, qendër e Ballkanit, me mjedis tërheqës dhe konkurrues urban, natyror e kulturor dhe zhvillim të balancuar mjedisor.

Në këtë kuadër, Bashkia Ura Vajgurore gjendet relativisht në një pozicion të favorshëm. Gjendet afër Tiranës dhe afër qendrave kryesore urbane Elbasan dhe Fier. Gjendet gjithashtu afër qendrës së Qarkut, Beratit, dhe si rrjedhim afër, në hapësirë dhe kohë, në një nivel më të lartë shërbimi dhe shërbimesh. Njëkohësisht ka edhe akses në qendra urbane, në brendësi si edhe në bregdet. Bashkia kombinon zona urbane me ato industriale dhe bujqësore, ka traditë në sektorin e bujqësisë, tregtinë, dhe në transporte dhe selia e saj përfshihet në rrjetin e qendrave urbane të vendit. Pozicioni i saj në rrjetin energjetik me shtrirje ndërkombëtare është kyçe (gazsjellësit TAP, WBR) dhe përfshihet në një nga prefekturat ekonomike të propozuara të vendit.

2.2.2. Plani i Integruar Bregdetar Ndërsektorial

Në zbatim të Ligjit 107/2014 për zbatimin e planeve kombëtare sektoriale (Planet sektoriale për të gjithë territorin ose një pjesë të tij, neni 16, 17) dhe në bazë të Vendimit të Këshillit Kombëtar të Territorit 14/7-3-2014 “Për miratimin e nismës për të hartuar Planin Ndërsektorial të Integruar të Bregdetit” nisi procedura për hartimin e planit të përgjithshëm ndërsektorial të zonës së bregdetit. Zbatimi i modelit të përfunduar të planifikimit në zonën bregdetare është një nga prioritetet më të larta në planifikimin urban në nivel kombëtar. Vizioni për rajonin është që të bëhet një destinacion i vërtetë turistik shumëplanësh, pjesë integrale e rrjetit të zonës mesdhetare. Me koordinimin e administrimit të mjedisit, të mbrojtjes së mjedisit natyror dhe kulturor dhe të plotësimit të nevojave në nivel lokal, të trajtohet në koordinim me territorin në brendësi të vendit si një burim i rëndësishëm kombëtar.

Sipas programimit të Planit të Integruar Ndërsektorial të Bregdetit (PINS_Bregdeti), u morën parasysh strategjitë kombëtare sektoriale, studimet e mëparshme për rajonin si dhe udhëzimet evropiane dhe politikat për menaxhimin e integruar të zonave bregdetare të Mesdheut. Koordinimi me objektivat sektoriale kombëtare, por edhe formësimi i objektivave dhe politikave sipas fushave, vërtetojnë karakterin ndërdisiplinor të studimit. Zona e studimit të PINS_Bregdeti përfshin katër zona me renditje B-N:

- Zonën A, e cila përfshin bregdetin me portet, qytetet e zhvilluara, ekosistemet bregdetare natyrore dhe specializimin e turizmit.
- Zona B me kodra, lugina dhe specializimin rural.
- Zona C, e cila shtrihet në brendësi të tokës dhe përfshin qytetet me trashëgiminë historike / kulturore dhe monumentale, si Gjirokastra.
- Zona D, e cila shtrihet në zonën e detare me gjerësi 12 milje.

Të katër zonat kanë karakteristika të ndryshme dhe nevojat në aspektin e planifikimit dhe ritmin e rritjes, por janë pjesë përbërëse të zonës së studimit. Është e nevojshme një qasje e përgjithshme që do të kombinojë politika të ndryshme shënjestruese dhe do të përmirësojë ndërveprimin midis zonave me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm të integruar.

Figura 2.2.2.1: Katër zonat territoriale (Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, Prezantimi publik).

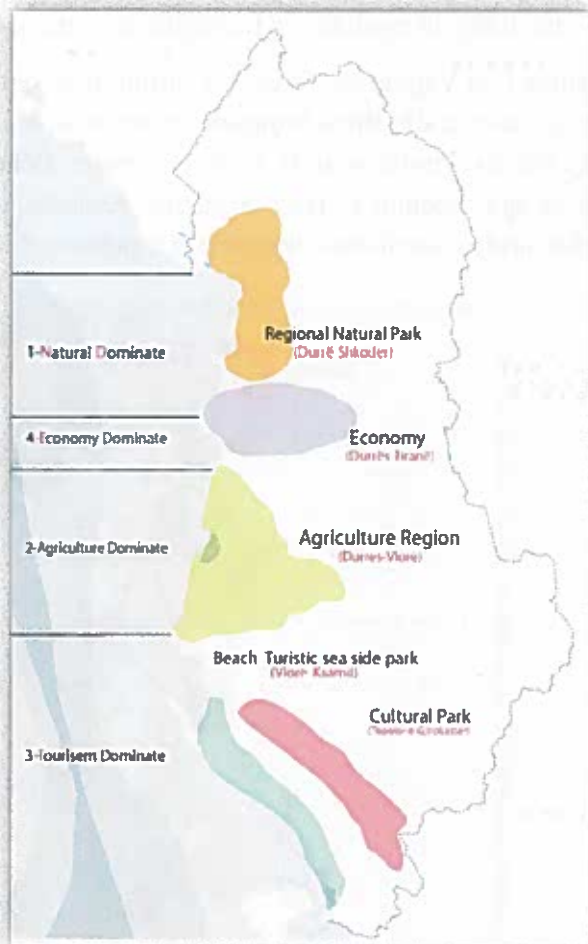

Figura 2.2.2.2: Park Rajonal Potencial (Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, DRAFT Narrativ i plote i Planit).

Zona e studimit e PINS_Bregdeti ndahet dhe në planin horizontal, në bazë të morfologjisë, mjedisit, zhvillimit urban, faktorët natyrorë, të mbrojtur dhe karakteristikat e veçanta. Në bazë të diferencimit në planin horizontal është propozimi përkatës për specializimin, zhvillimin e zonave:

- Bregdeti Verior. Shtrihet nga Durrësi në Kurbin, Lezhë, Shkodër e deri në Liqenin e Shkodres dhe përfshin si zona urbane ashtu edhe ato natyrore të ndjeshme. Problemet kryesore lidhen me shtrirjen e madhe dhe të dendur urbane si dhe në nënvleftësimin serioz të zonave të mbrojtura. Zona mund të jetë një Park Natyror Rajonal.
- Zona Qëndrore. Përfshin bashkitë Vlorë, Fier, Divjakë, Rrogozhinë, Kavajë, Durrës. Përfshin zonat e ekosistemeve natyrore të mbrojtura dhe mund të jetë Park Bujqësor i specializuar në tregtinë ushqimore e agroturizëm. Zona në veri të zonës së mesme është përjashtuar, siç studiohet në kuadër të Planit të Integruar Ndërsektorial të zonës ekonomike Tiranë-Durrës.

(zona bregdetare e Durrësit është plotësisht e urbanizuar e komplekse dhe kërkon trajtim të ndryshëm). Kjo zonë mund të përcaktohet si Park Ekonomik për vendin.

- Bregdeti Jugor. Kjo zonë përfshin zonën jugore të Shqipërisë duke nisur nga Vlora dhe përfshin Bashkitë e Vlorës, Sarandës, Himarës dhe Konispolit, drejt brendësisë së territorit. Zona e bregdetit jugor mund të konsiderohet Parku i ri i bregdetit me destinacione tërheqëse turistike dhe lidhje të ngushtë me trashëgiminë e pasur kulturore të zonës (Park Kulturor).

Bashkia Ura Vajgurore gjendet në kufijtë lindorë të zonës së studimit të PINS B me drejtim për nga brendësia e vendit. Pjesa bujqësore e Bashkisë mund të përfshihet në Parkun Bujqësor/Agricultural Park (në nivel horizontal) të zonës së mesme. Bëhet fjalë për fushën Myzeqe nga Vlora në Kavajë, e cila ka një prodhim të lartë në farëra, pemë frutorë dhe ullishte dhe mund të funksionojë si park prefektural që kombinon ekspertizën bujqësore dhe peizazhin natyror.

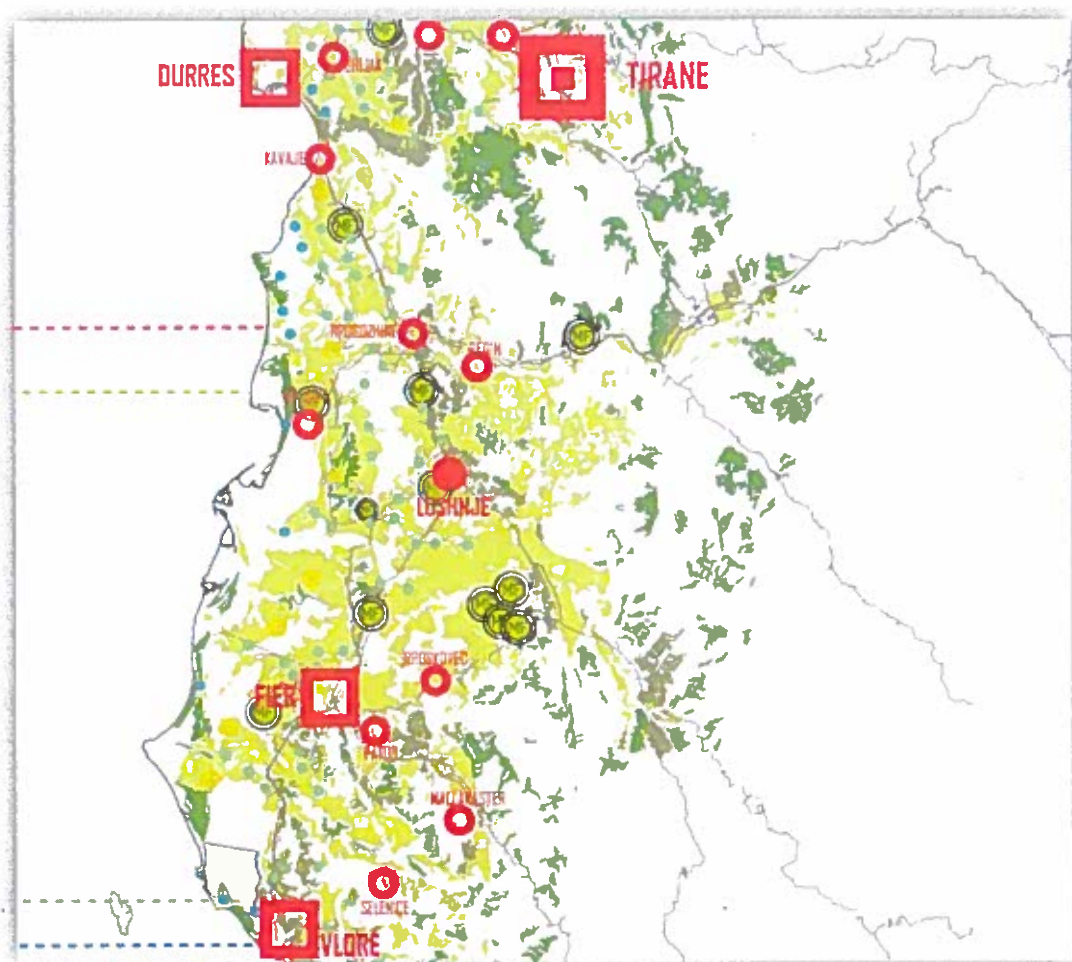

Figura 2.2.2.3: Pjesë nga diagrami me propozime për bujqësinë (burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, Draft_Bujqesia)

Në Veri të Bashkisë kalon segmenti i propozuar rrugor mjedisor/për ecje, që lidh bregdetin perëndimor turistik me brendësinë bujqësore. Bën pjesë në një rrjet më të gjerë të rrugëve «horizontale» natyrale që kanë si qëllim lidhjen e turizmit bregdetar me vlerësimin turistik të burimeve mjedisore, bujqësore dhe kulturore të zonës epirote (përhapje të turizmit dhe zhvillimit në brendësi të vendit).

PINS_Bregdeti përcakton objektivat dhe politikat sipas sektorëve, në veçanti për sistemet urbane, infrastrukturën, turizmin, energjinë, ekonominë, bujqësinë dhe mjedisin natyror. Synimet për qendrat urbane kanë të bëjnë me zhvillimin e qëndrueshëm urban dhe formimin e një boshti tradicional arkitektonik. Propozohen:

- Dendësimi i boshtit urban në qendrat urbane, me qëllim reduktimin e shpërndarjes urbane në zonat natyrore, rurale dhe të mbrojtura (vende arbitrarë pa infrastrukturë teknike dhe sociale).
- Rritjen urbane në brendësi të territorit (forcimin e qendrave urbane lokale dhe të specializuara), në mënyrë që të zhbllokohet bregdetin.
- Zhvillimi policentrik, me një hierarki të qendrave urbane në kryesore, të mesme dhe të specializuara në nivel lokal dhe fuqizimin analog të tyre. Gjykojkastra përfshihet në qendrat kryesore urbane përkatëse, siç është përcaktuar në PPK, për të cilën kërkohet mbulimin e plotë me infrastrukturë teknike dhe sociale dhe përmirësimin drastik të boshtit urban.
- Vepra restaurimi dhe rehabilitimi.
- Financime për ndërtimin e banesave tradicionale.
- Promovimi dhe zhvillimi turistik i arkitekturës tradicionale vendore.

Përmirësimi i aksesit dhe i ndërlidhjes në zona të zhvilluara dhe turistike dhe mbulimi i plotë i vijës bregdetare me infrastrukturën themelore të transportit, energjisë, kanalizimeve, etj janë qëllimet kryesore për sektorin e infrastrukturës. Disa prej politikave të propozuara janë:

- Përdorimi i infrastrukturës së butë në zonat e ndjeshme natyrore.
- Ndërtimi i rrjetit rajonal (rrjet infrastrukturor unazor), më të përshtatshëm për zonat bregdetare.
- Promovimi dhe lehtësimi i lëvizjes së këmbësorëve.
- Forcimi i infrastrukturës detare.
- Forcimi i transportit hekurudhor.

Në sektorin e energjisë, është propozuar përdorimi i qëndrueshëm i energjisë së rinovueshme dhe mbështetja e institucioneve publike dhe private në këtë drejtim. Propozohen mbështetja e iniciativave private për prodhimin e energjisë diellore, duke promovuar përdorimin e materialeve ndërtimore energjitikisht efikase, mbulimin e plotë të bregdetit me infrastrukturë energjetike etj. Objektivi është shpërndarja e përshtatshme dhe efektive të energjisë përmes rrjetit ekzistues dhe linjave të reja dhe mbulimi i plotë i nevojave të tanishme dhe të ardhshme të energjisë.

Zona bregdetare e vendit karakterizohet nga diversiteti dhe ndryshim në furnizim, prodhimin dhe aktivitetin ekonomik. Përdorimi i qëndrueshëm i karakteristikave unike vendase dhe burimeve të çdo zone (natyrore, kulturore, monumentale, etj) do të japë një avantazh konkurrues dhe do të nxisë zhvillimin ekonomik. Qëllimi është që të bëhet një nga zonat më të zhvilluara të vendit dhe një zonë konkurruese ndërkombëtare turistike. Disa nga politikat e propozuara për rigjenerimin ekonomik janë:

- Përdorimi i qëndrueshëm i të gjitha burimeve të disponueshme dhe mundësive vendase.
- Informimi, edukimi dhe trajnimi i aktorëve lokalë në çështjet ekonomike dhe turistike.
- Pajisja e qendrave urbane dhe zonat turistike me infrastrukturë grumbullimi, dhe informimi.
- Forcimi i sipërmarrjes lokale.

Figura 2.2.2.4: Pjesë nga diagrama me propozimet për turizmin, dallohen segmenti rrugor natyral i propozuar në veri të bashkisë dhe «segmenti rrugor i gjelbërt» në të dyja anët dhe në gjatësi të lumit Osum (burim: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, Draft_Turizmi).

Në veçanti, në sektorin e turizmit, objektivi kryesor është ndërlidhja e turizmit detar me degët e tjera të turizmit dhe shtrirja e sezonin turistik. Ndër të tjera propozohen:

- Diversifikimi i turizmit dhe zhvillimi i formave të veçanta të turizmit alternativ që do të shfrytëzojë burimet historike, kulturore dhe mjedisore, traditat dhe produkte vendase.
- Forcimi i diversitetit, promovimi i duhur i karakteristikave unike vendase (monumente, produkte, etj) dhe ndërlidhja e tyre me rrjetet tematike / rrugët.
- Zhvillimi i butë turistik i zonave të mbrojtura natyrore.
- Kombinimi i formave moderne dhe tradicionale të turizmit.

Në bujqësi, qëllimi kryesor është që të bëhet një nga sektorët kryesorë ekonomikë dhe të mbështesë zhvillimin e turizmit. Politikat kryesore të propozuara janë:

- Nxitja e ekonomive të përshkallëzuara në bujqësi.
- Mbrojtja e ullishtave, vreshtave, drurëve frutorë dhe kullotave.
- Bashkëpunimi i sektorit bujqësor dhe turizmit.
- Promovimi i produkteve tradicionale (subvencion, reklamat etj).
- Modernizimi i sistemeve të ujitjes, në mënyrë që të rrisin produktivitetin dhe cilësinë.

Figura 2.2.2.5: Fragment nga grafiku që mbledh parametrat e rekomanduara sipas fushave. Dallohet Gjirokastrën si qendra kryesore urbane. (Burimi: Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, Draft Total).

Së fundi, në nivel mjedisor, prioritetet të menëhershëm ka mbrojtja e zonës së ndjeshme bregdetare nga erozioni, rrëshqitjet e tokës, përmytjet e rreziqe të tjera dhe rritjen e zonave të mbrojtura. Propozohen:

- Mbrojtja e baseneve të lumenjve (integrimi në zonat e mbrojtura).
- Përcaktimi i kufijve të mbrojtjes së Detit Adriatik dhe bregdetit Jon.
- Mbrojtja e ekosistemeve pyjore dhe pyllëzimet.
- Zhvillimi i infrastrukturës mbrojtëse të bregdetit nga ndotja.

2.2.3. Plani i Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës

Siç theksohet në PPK, rajoni Tiranë-Durrës është i vetmi rast i polit ekzistues ekonomik, më i rëndësishëm në nivel kombëtar. Për zonën është përpiluar Plani i Integruar Ndër-sektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës (PINS_DURANA), i cili është pjesë përbërëse e Planit të Përgjithshëm Kombëtar (PPK).

Sipas legjislacionit, plani përfshin Strategjitë dhe Politikën e Zhvillimit të territorit, planin dhe rregulloret e planifikimit të zhvillimit, të cilat shoqërohen nga Vlerësimi Strategjik Mjedisor (Strategic Environmental Assessment) dhe Plani i Veprimit të Investimeve. Karakteri ndërsektorial projektit është dokumentuar duke marrë parasysh të gjitha strategjitë sektoriale kombëtare (p.sh. Strategjia për Turizmin 2014-2020, Strategjia Ndër-sektoriale e Mjedisit 2014-2020, etj), që veprojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi në zonën e studimit.

Zona e Tiranë- Durrësit është qendra ekonomike më e rëndësishme e vendit dhe në vitet e fundit është zhvilluar me ritme shumë të shpejta, me rezultat zhvillimin e rëndësishëm mjedisor. Projekti ka për qëllim të rregullojë përdorimin e tokës dhe të sigurojë infrastrukturën e nevojshme për zhvillimin e qëndrueshëm. Zona e studimit përfshin, në veçanti, qytetet e Tiranës, Kamzës dhe Vorës, Durrësit dhe Shijakut.

Vizioni për rajonin është ta shndërrojë atë në një bosht konkurrues ekonomik, si në Ballkanin Perëndimor ashtu dhe ndërkombëtarisht. Në nivel ndërkombëtar, qëllimi është të përthithë investime të reja, biznese, konsulencë, fuqi punëtore krijuese dhe të specializuar, me një nivel të lartë arsimor dhe kapacitet profesional. Gjithashtu, të jetë një mjedis tërheqës me nivel të lartë jetese, infrastrukturë të modernizuar sociale, lëvizshmëri dhe qasje në shërbimet lokale dhe mundësi punësimi e strategji lidhjesh me zonat e tjera.

Duke konkretizuar sa më sipër, janë caktuar katër objektiva strategjike dhe synimet përkatëse (vit – synim 2030) si dhe politikat si më poshtë:

- Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik. Duke synuar një mjedis konkurrues, i cili nxit risi dhe ekspertizë, inkurajon krijimin e grupimeve (clusters)²³ dhe zhvillimin e sistemeve të prodhimit të tipit të mbyllur. Propozohen:
 - Krijimi i poleve ekonomike me karakteristikat / specifika të veçanta.
 - Mbështetja e grupimeve.
 - Promovimi i ekonomisë së gjelbër.
 - Politikat e pjesshme për të mbështetur turizmin (me vlerë të lartë ekonomike), si hapja e rrugëve kulturore, krijimin e një fondi të përbashkët nga operatorët turistikë dhe profesionistë të zonës konkrete, etj
 - Politikat e pjesshme për të mbështetur sektorin e bujqësisë (duke kontribuar në zhvillimin ekonomik në funksion të zhvillimit të synuar rural), si promovimin / marketingut e produkteve bujqësore, aplikimin e teknologjisë së zgjuar në industrinë bujqësore etj.
- Përmirësimi i cilësisë së zonave urbane - rurale. Me qëllim përmirësimin e mjedisit të strukturuar (përqendrim të lartë në zonat urbane krahasuar me pjesën tjetër të vendit) dhe mbrojtjen / rehabilitimin e mjedisit rural / bujqësor. Janë propozuar, midis të tjerash:
 - Zhvillimi policentrik dhe hierarkia e qendrave urbane, me theks të veçantë në prioritetet specifike.
 - Përmirësimi i shërbimeve publike.
 - Rigjenerimi urban.
 - Përfshirja në planifikim të zonave informale (Integrating informal zones).
 - Zbatimi i programeve sociale të strehimit.
 - Përdorimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë.
 - Përmirësimi energjetik i blloqeve ndërtimore.
 - Rigjallërimi i qendrave rurale.

²³ Bëhet fjalë për biznese dhe institucione gjeografikisht të afërta (universitete, institucione kërkimore), të cilat bashkëpunojnë dhe ndikohen nga njeri-tjetri me ndihmën e teknologjisë për materializimin e energjive në sektorë konkrete (Michael Porter, 1990).

- Përmirësimi i infrastrukturës së transportit dhe lëvizshmërisë. Me qëllim përmirësimin e komunikimit të biznesit, furnizuesve dhe konsumatorëve, aksesin e banorëve ndaj strukturave / shërbimeve dhe përmirësimin e asketit në nivel ndërkombëtar. Ndër të tjera propozohet:
 - Zhvillimi i lëvizjeve të këmbësorëve dhe biçikletave.
 - Përmirësimi i infrastrukturës së transportit në zonat rurale.
 - Përmirësimi / zhvillimi i transportit publik ndër urban.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit natyror. Për përdorimin e teknologjisë me zero ndikim të dëmshëm ndaj mjedisit, përmirësimin e daljes në detin Adriatik, mbrojtjen efektive të ujërave, etj. Ndër të tjera rekomandohet:
 - Trajtimi dhe menaxhimi i rreziqeve nga përmytjet.
 - Menaxhimi i përgjithshëm i mbetjeve.
 - Ballafaqimi me ndikimin e ndryshimeve klimatike.

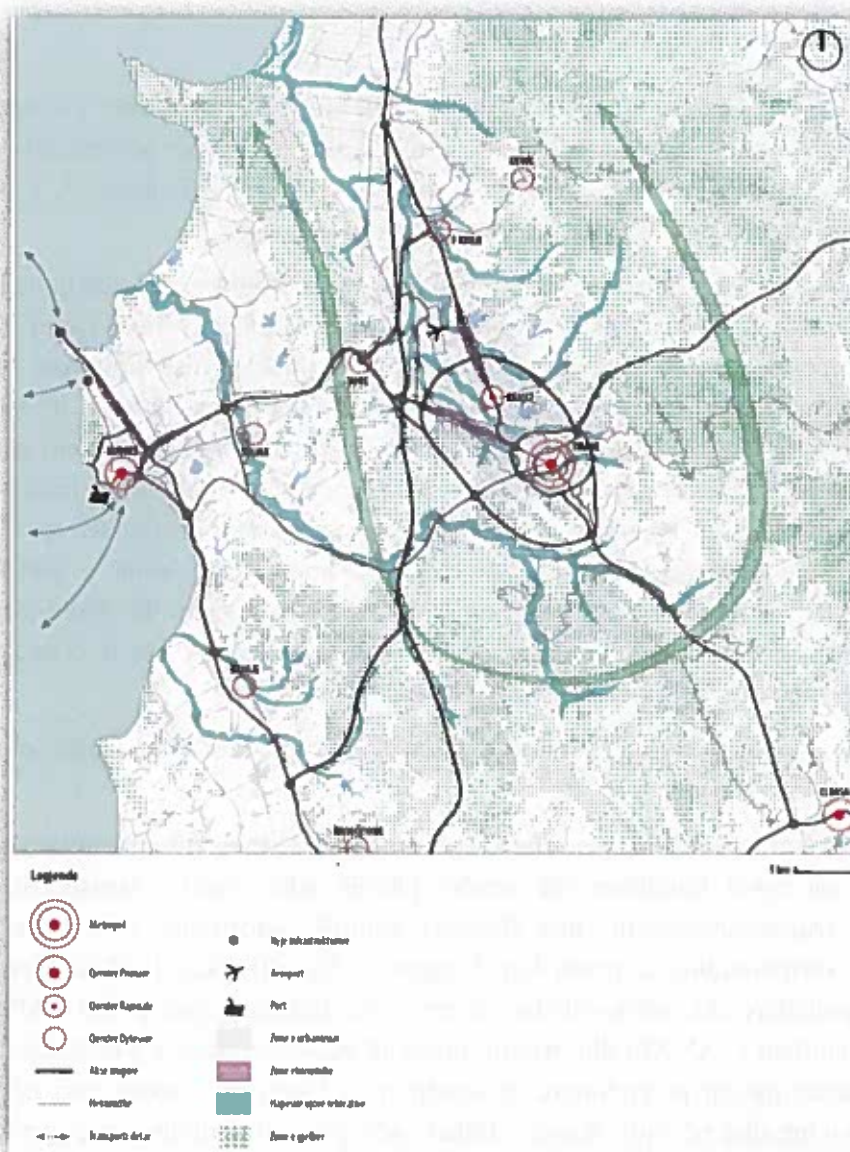

Figura 2.2.3.1: Grafiku me vizionin e rajonit kryesor ekonomike Tiranë-Durrës, paraqitet hierarkia e banimit e propozuar, zonat urbane ekonomike dhe të dhëna të tjera (Burimi: Vizioni_Draft, PINS Tr-Dr).

Bashkia Ura Vajgurore nuk ndikohet direkt nga parashikimet e PINS_DURANA, pasi gjendet në jug të rajonit ekonomik Tiranë-Durrës dhe bën pjesë në një rajon tjetër ekonomik kombëtar, në atë Vlore-Berat-Lushnje-Fier (siç përcaktohet në PPK, shiko paragrafi 2.2.1). Lidhja e dy rajoneve bëhet, kryesisht, përmes lidhjes bregdetare të qendrave urbane kryesore Fier dhe Durres (shiko figurën 2.2.1.6).

PINS_DURANA është plani i parë ndërsektorial që hartohet për një zonë të caktuar të vendit dhe përbën shembull përfaqësues për hartimin e projekteve të të ardhme të të njëjtës natyrë. Objekte të një studimi të njëjtë mund të jenë rajonet e tjera të rëndësishme ekonomike të identifikuar nga PPK, duke përfshirë rajonin Vlore-Berat-Lushnje-Fier. Rajoni kombinon turizmin bregdetar, bujqësinë dhe tregtinë dhe mund të nxitet me drejtim infrastrukturën e industrisë përpunuese, energjisë, prodhimit bujqësor, kulturës dhe turizmit dhe të mbështesë zhvillimin ekonomik në nivel kombëtar. Në këtë kuadër, është e rëndësishme të ketë një projekt përkatës me atë PINS Tr-Dr.

2.2.4. Zonat dhe objektet me rëndësi kombëtare

Me VKM 676 / 20.12.2002 u shpallën si monumente natyrore një numër elementësh të mjedisit natyror në të gjithë vendin. Brenda kufijve të komunës Ura Vajgurore përkatësisht në ish-komunën Poshnje përfshihet Lisi i Pashallisë. Sipas ligjit 8906 / 06.06.2002, nenet 5, 7 përcaktohet zonë tampon e barabartë me 100 m. nga kufijtë e monumentit natyror.

Për sa i përket trashëgimisë kulturore, shpëtohen gjetje arkeologjike dhe rrënoja të kohëve moderne që janë karakterizuar si monumente dhe mbrohen në nivel kombëtar. Sipas Ligjit 9048 /2003/07/04 «Për trashëgiminë kulturore» objektet e mbrojtura të trashëgimisë kulturore kategorizohen si Objekte nën vërtetim, Objekt në mbrojtje paraprake, monument kulture të kategorisë II dhe monument kulture të kategorisë I. Sipas nenit 32 të Ligjit autoriteti kompetent për të shpallur një zonë monument përcakton zonë mbrojtëse për monumentet e kulturës në bazë të vlerës së tyre arkitektonike, estetikë dhe mjedisin e tij. Në rastet që nuk përcaktohet zonë mbrojtëse nga legjislacioni në fuqi ose nuk shpallet nga ministria kompetente është e vlefshme një gjerësi minimale prej 100 metra në bazë të Vendimit 671 /2015/07/29, Neni 96. Monumentet kulturore të Bashkisë Ura Vajgurore përkojnë në kategorinë e I-rë të mbrojtjes, për të cilat aplikohen kushtet dhe kufizimet e nenit 28 të Ligjit N. 9048 / 07.04.2003.

Monumentet e shpallura të mjedisit kulturor janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme dhe përshkruhen në detaje në seksionin 5.9.

Përveç elementëve të mjedisit natyror dhe kulturor që janë të mbrojtura në nivel kombëtar, element i rëndësishëm në nivel kombëtar për zonën, përbën edhe rrjeti i transportit. Përsa i përket infrastrukturës rrugore/transportit, nga Bashkia kalojnë autostradat SH72 dhe SH73, të cilat kryqëzohen në veriperëndim të qytetit Ura Vajgurore. Nga Bashkia do të kalojnë dy tubacione të rëndësishme kombëtare dhe ndërkombëtare të energjisë. Keta janë gazsjellësi TAP, i cili do të lidhë gazsjellësin Anatolian (TANAP) dhe rrjetin italian të gazit dhe dega e gazsjellësit IAP (WBR), që do të kalojë nëpër pjesën perëndimore të vendit (nga Fieri) dhe shkon deri në Malin e Zi dhe Bosnje-Hercegovinë dhe në Split Kroaci. Bëhet fjalë për infrastruktura energjetike kombëtare, të cilat integrojnë rrjetin kombëtar të energjisë në sistemin më të gjerë të energjisë të Ballkanit Perëndimor dhe Evropës. Në nivel Bashkie, këto sisteme do të mundësojnë vende pune dhe infrastrukturë rrugore shtesë. Lidhur me gazsjellësin TAP, më 20 dhjetor, 2012 (Vendim KKT

Nr.2/20.12.2012) AKPT-ja shpalli zonën që shtrihet në një gjerësi 250 metra në të dyja anët e tubacionit (500m gjerësi totale) si "hapësirë kombëtare" dhe të gjithë projektin, si një projekt me rëndësi kombëtare, duke pasur parasysh ndikimin multi-nivel të tij në vend. Së fundi, në bashki (vendbanimet e zonës përreth Çiflik dhe Arrëz) janë objektet të prodhimit të naftës. Nafta pompohet në Fier për përpunimi dhe për prodhim karburanti.

Monument	Kategoria	Sipërfaqja	Vendimi
Urë guri në qytetin Ura Vajgurore	I	Qyteti Ura Vajgurore	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës nr.,2509/1/30-6-1983
Ura e Frëngut ose (Kaurit)	I	vendbanimi Poshnjë	Vendimi i Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës nr.786/1
Zbulimet arkeologjike që i referohen qytetit të lashtë e Ilir "DIMALLON»	I	Zona Kala Krotinë, në afërsi të vendbanimit me të njëjtin emër	Ligji 609/24-5-1948 dhe vendimet 586/17-3-1948, 4874/29-9-1971
Kalaja e Mbjeshevës	I	Koda Xhaxhaj	Ligji 609/24-5-1948 dhe vendimet 586/17-3-1948, 4874/29-9-1971

Tabela 2.2.4.1: Elemente Te Mbrojtur / Zona Te Mjedisit Kulturor ne Bashkine Ura Vajgurore.

2.2.5. Shqyrtimi i standardeve ekzistuese kombëtare dhe normat

Me Vendimin Nr. 671, datë 29.7.2015 «PËR MIRATIMIN E RREGULLORES SË PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT» u përcaktuan rregullat / standarde për përmbajtjen, strukturën dhe procedurat e trajnimit, zbatimin dhe monitorimin e zbatimit të planeve territoriale të parashikuara nga Ligji 107/2014. Qëllimi është të arrihet uniformiteti në formën dhe strukturën e planeve territoriale të hartuara.

Në kreun e 2te të vendimit (KREU II) përcaktohen rregullat për procedurat e planifikimit (shpallja, hartimi, konsultimi publik, koordinimi, miratimi, etj). Gjithashtu janë caktuar për secilin lloj të planit territorial, objektivat, autoriteti kompetent zbatues, përmbajtja (strategjia territoriale, analiza e rrjedhjes metabolike, plani i zhvillimit territorial, rregullore, etj), materiali hartografik, etj.

Në Kreun e 3te (KREU III) ka të bëjë me ndarjen dhe organizimin e sipërfaqes së tokës së një Njësie Administrative për nevojat e projektimit. Përcakton pesë sistemet territoriale (Sistemet Territoriale), Sistemi urban (UB), Sistemi natyror (N), Sistemi bujqësor (B) Sistemi uhor (U) dhe Sistemi infrastrukturor (IN). Zona e studimit të një plani territorial organizohet në zona (Zona), dmth zonat më të gjera që kanë karakteristika të veçanta ose të ngjashme në drejtim të përdorimit të tokës. Zonat janë të ndara në dy ose më shumë njësi (Njësia), e cila është ndarja territoriale më e vogël. Përcaktohen 14 kategori themelore të përdorimit të tokës, gjithashtu dhe nën-kategoritë e përdorimit të tokës.

Në Kreun e 4te (KREU IV) përcaktohen treguesit dhe standartet e planifikimit (STANDARDE DHE TREGUES PLANIFIKIMI). Në mënyrë të veçantë, në SEKSIONIN I specifikohen standartet

dhe treguesit e planifikimit për territorin urban (STANDARDE DHE TREGUES PLANIFIKIMI PËR TERRITORIN URBAN), të cilat duhet të aplikohen në njësitë apo zonat, të cilat kanë qenë ose janë të destinuara për përdorim banimi.

Standardet e planifikimit janë të klasifikuara në bazë të popullsisë së secilës zonë të studimit në tri kategori (deri në 10,000 banorë, më shumë se 10.000 banorë, më shumë se 100.000 banorë). Standardet minimale të planifikimit për zonat e banimit dhe njësitë përcaktohen për treguesit e mëposhtëm të planifikimit (neni 81).

- Sipërfaqen bruto të banimit për banor (ambienti për të jetuar, për argëtim, për gjumë, gatim etj.).
- Hapësirën e gjelbër, sipas kësaj rregulloreje.
- Sipërfaqen për kopshte, çerdhe, shkolla 9-vjeçare, sipas kësaj rregulloreje.
- Sipërfaqen për struktura me përdorim publik për aktivitete fetare, sociale, shëndetësore, sanitare, administrative, jo në nivel qyteti.
- Sipërfaqen sportive, sipas kësaj rregulloreje.
- Sipërfaqen për parkim publik, sipas kësaj rregulloreje.
- Sipërfaqen për shërbime tregtare të kufizuara dhe zyra, jo në nivel qyteti. Kjo hapësirë mund të jetë në struktura të veçanta ose në strukturën e banimit.

Qendra te banuara	a) sipërfaqe bruto banimi	b) Hapësire e gjelbër	c) Kopsht, çerdhe, shkolla	ç) struktura për përdorim publik	d) territor sportiv	dh) parkim publik	e) Shërbim tregtar I kufizuar	ë) Gjithsej
	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor	m ² /banor
Deri 10000 banorë	25	5	4	2	1.6	6	5	48.6
Mbi 10000 banorë	25	9	4.5	2	1.6	6	5	53.1
Mbi 100,000 banorë	25	9	4.5	2	1.6	6	5	53.1

Tabela 2.2.5.1: Pjesë nga VKM 671/29-7-2015, tabela me Standardet minimale për treguesit në zonat e banuara.

Përveç sa parashikohet në nenin 81, identifikohen të dhëna më të hollësishme (vlerat dhe cilësimet për nënparagrafet, rregullore të tjera, shpjegime) për hapësirat e parkimit, arsimit, shëndetësisë, sportit, hapësirave publike dhe e gjelbërimit publik, në nenet 82 deri 86. Shkurtimisht përmendim në vijim:

- Për hapësirat e parkimit (neni 82) përcaktohen standarde plotësuese të tokës (m²/përdorues ose m²/familje ose apartment) për raste të veçanta.
- Në strukturat arsimore (neni 83), përcaktohen norma/standarde veçmas për çerdhe, kopshte, për shkolla fillore dhe 9-vjeçare dhe për shkolla të mesme. Janë përmbledhur shkurtimisht në tabelën e mëposhtme:

Nivele arsimit	Madhësia (llogaritet për)		Rrezja e shërbimit (m)	Shtrirja / përdorues m ² /përdorues	Shtrirja e parcelës m ²
	(banorë)	(përdorues)			
qerdhe	1,000	25-30 13-15 (zonat rurale)	200-300	25-30	900-1,500
kopshte	1,500		250-350 (zone urbane) 500-600 (zone rurale)	18-25	1,000-1,500
shkolla fillore dhe 9-vjeçare	6,000		500-600 (zone urbane) 1,000-1,500 (zone rurale)	20-25	1,500-7,000
shkolla të mesme	9,000		1,000-1,500 (zone urbane)	20-30	2,000-7,000
			2,000-4,500 (zone rurale)	25-35 dormitory 100-400 places	4,000-9,000

Tabela 2.2.5.2: Përmbledhje e standardeve për strukturat arsimore.

- Për strukturat shëndetësore (neni 83) përcaktohen si vijon:

Nr.	Emërtimi	Sipërfaqja (m2)	Treguesi " njësi/ nr. Banorësh"
1	Qendra shëndetësore	300-400	Një /250-1,500
2	Ambulanca- Konsultore marteniteti	400-6,000	
3	Ambulancë- Konsulore	700-1,000	Një / 1,500-2,000
4	Politeknike	2,000-5,000	
5	Dispanseri	3,000	
6	Drejtoria e Higjenës Epidemiologjike	2,000-3,000	
7	Qendër dezinfektimi, deratizimi	2,000	

Tabela 2.2.5.3: Pjesë nga VKM 671/29-7-2015, Tabela me standard për strukturat shëndetësore.

- Për struktura sportive (neni 84) përcakton si vijon:
 - Stadiume dhe pallate sporti me palestër, pishina e të tjera të kësaj natyre ndërtohen në nivel qyteti me normativë 1.5m²/ banor.
 - Struktura dhe territore në nivel territori urban më të madh se qyteti janë kur popullësia është e barabartë me ose mbi ≥ 100,000 banorë 2.6m²/banor dhe për popullësi <100,000 banorë 3.5 m²/banor.
- Për sa i përket gjelbërimit publik në territore urbane (neni 86), janë përmbledhur në tabelën 2.2.5.4.

Zonat e gjelbra në nivel territori urban	Standardet minimale
a. gjelbërimi i përgjithshëm publik	
për gjelbërim në nivel njësie, përfshirë kënde lojërash për fëmijë, pavarësisht numrit të popullsisë së njësive	2.5 m ² /banor
për gjelbërim masiv në parqe dhe lulishte brenda aglomeratit	1m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	4 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
për gjelbërim në rrugë, shëtitore, sheshe dhe brigje ujore	1.5 m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	2.5 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
për gjelbërim të zonës së pushimit park periferik.	8 m ² /banor në qendra deri në 10,000 banorë
	17 m ² /banor në qendra mbi 10,000 banorë
b. gjelbërimi publik i kufizuar	1 deri në 2 m ² /banor
c. gjelbërimi i veçantë	Në bazë të manualeve të projektimit, numrit të përdoruesve dhe aktiviteteve që parashikohen të kryhen në një zonë të tillë.

Tabela 2.2.5.4: Përmbledhje e standardeve për Gjelbërimi publik në territore urbane.

Në Seksionin 2 përcaktohen STANDARDS AND SECTOR PLANNING INDICATORS (STANDARDE DHE TREGUES PLANIFIKIMI SEKTORIAL). Për brezat mbrojtës sanitar të një zhvillimi (Brezi mbrojtës sanitar) (neni 87), që parashikohen në bazë të secilit veprimtari dhe aktivitet, përcaktohen standardet minimale për mbjellje (fidanë për shtrirje dhe lloji i mbjelljes) dhe sipërfaqja minimale e mbjelljeve për banorë dhe lloji i mbjelljes. Për distancat nga brezat mbrojtës sanitarë dhe atyre mbrojtës (Distancat e mbrojtjes dhe breza mbrojtës sanitarë) (neni 88) janë të vlefshme ato që janë përshkruar shkurtimisht në tabelën 2.2.5.5, përveç kur parashikohet ndryshe nga legjislacioni.

	Distancat minimale të mbrojtjes	Komente
objektet industriale, ato të prodhimit, transmetimit e shpërndarjes së energjisë elektrike	200 m (gjerësia minimale e zonës mbrojtëse sanitarë 50 m)	Rriten sipas llojit të objektit e teknologjisë së përdorur, si dhe shkallës së ndotjes së zonës industriale gjatë projektimit të saj
landfilleve apo të impianteve të tjera të trajtimit dhe përpunimit të mbetjeve të ngurta në nivel rajonal		Legjislacionit të posaçëm dhe dokumenteve të planifikimit dhe zhvillimit për çështje të rëndësishme kombëtare
krematorium	150 m	
fermë më e madhe se 10 njësi gjedhi, për shpendë, gjedhë, kuaj, derra, dhi dhe dhen	500 m	
impianetet mekanike/biologjike dhe lagunat e ajrosura për trajtimin e ujërave të zeza	200 m për kapacitet më pak se 5,000 banorë 1,000 m për kapacitet 1,000 – 50,000 banorë	
distancat e mbrojtjes nga ndërtimet	përcaktohen në përputhje me legjislacionin e posaçëm për rastet e : a) burimeve dhe trupave ujorë, përfshirë struktura për furnizimin me ujë të pijshëm b) aeroporteve, aerodromeve dhe fushave të fluturimit c) hekurudhave dhe autostradave ç) strukturave që krijojnë valë akustike dhe elektromagnetike d) strukturave dhe impianteve të rritjes së kafshëve dhe shpendëve në afërsi ose brenda zonave urbane dh) zonave dhe objekteve të trashëgimisë kulturore e) zonave të mbrojtura natyrore	
parqet eolike të prodhimit të energjisë	distanca minimale e kufirit të parkut nga kufiri i zonës së banuar 500m – 2,000m.	
nga bregu i liqeneve	20 m	ndalohej përdorimi i pesticideve, insekticideve, fungicideve, herbicideve dhe fertilizantëve.
nga bregu i rrjedhave ujore	6 m	
territori i varrezave	300 m. nga zonat e ndërtuara	

Tabela 2.2.5.5: Përmbledhje e standardeve për Distancat e mbrojtjes dhe breza mbrojtës sanitarë.

Në Seksionin 3 (nenet 89-98) përcaktohen kushtëzimet e detyrueshme sektoriale (KUSHTËZIME TË DETYRUESHME SEKTORIALE) për: përdorim industrial, zona spitalore, territore natyrore, ujëra dhe ligatina, territore bujqësore, zonat turistike, territoret turistike bregdetare, zona dhe objekte të trashëgimisë kulturore, antenat dhe përdorime të ndryshme. I referohet kondicioneve, kushteve dhe marrëveshjeve, gjithmonë me referencë të qartë se hartimi dhe zhvillimi në rastet e mësipërme i nënshtrohet legjislacionit të veçantë. Në vazhdim, standartet e përfshira në këto nene janë:

- Për spitale dhe objekte të tjera për shëndetin publik (objektet për spitalet dhe shëndetin publik) përcaktohet standardi minimal i tokës i barabartë me $1\text{m}^2/\text{banor}$. Për objekte spitalore vlen shkalla e mbulimit 15%.
- Në zonat turistike, në rast ndërtimi të rrjetit rrugor të kategorive «autostradë» dhe «rrugëve interurbane» pranë zonave të bregut, distanca minimale nga bregu përcaktohet nga legjislacioni për burimet e ujit dhe nuk duhet të jetë më pak se 300m.
- Gjerësia minimale e zonave mbrojtëse rreth monumenteve kulturore caktohet në 100 m. Nëse nuk është përcaktuar nga legjislacioni tjetër ose nga organi përgjegjës për ministrinë e trashëgimisë kulturore.
- Distanca minimale e kullave të telekomunikacionit me një lartësi $> 25\text{m}$, ndërsa nga prona më e afërt është 30 m.

Në lidhje me zonat e mbrojtura natyrore, Ligji 8906 / 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" janë përcaktuar gjashtë kategori të mbrojtura me kufizimet përkatëse dhe zonat buffer. Në mënyrë specifike:

- **Kategoria e I - Rezervat Strikt Natyror /Rezervat shkencor**
Bëhet fjalë për zona natyrore me sipërfaqe minimale 50 ha, me rëndësi periferike dhe kombëtare dhe zona tampon 100m nga kufijtë.
 - **Kategoria e II – parqe kombëtare**
Bëhet fjalë për zona të mëdha natyrore (me sipërfaqe minimale 1000 Ha), të rëndësishme në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar, me vlera ekologjike, shkencore dhe arsimore. Përcaktohet zonë tampon me gjerësi periferike të kufijve të tyre 50 m.
 - **Kategoria e III – monumente natyrore**
Monumentet natyrore janë formacione natyrore me sipërfaqe maksimale prej 50 ha, me gjeomorfologji të veçantë, ose me vlera të veçanta estetike ose shkencore, apo me specie të rralla të rrezikuara. Aplikohet niveli mbrojtës të kategorisë të parë, dmth zonë tampon 100 m.
 - **Kategoria e IV - Rezervat natyror i menaxhuar / zona të menaxhimit të habitateve dhe specieve.**
Kjo kategori përfshin bio-qendra dhe bio-korridore me rëndësi lokale dhe rajonale, zona me florë, faunë të jashtëzakonshme apo gjetje paleontologjike dhe zona me vlera kërkimore, edukative dhe kulturore. Përcaktohet zona tampon me gjerësi prej 50 m rreth kufijve të tyre.
 - **Kategoria e V - peizazhi i mbrojtur.**
Këto janë zona të mëdha me pamje harmonike, një shumëllojshmëri të ekosistemeve dhe monumenteve historike.
 - **Kategoria e VI - zonë e mbrojtur e burimeve të menaxhuara / zonë e mbrojtur me përdorime të shumta.**
Këto janë zona relativisht të izoluara apo zona me ndërtime jo të dendura, të cilat janë nën presion për banim dhe përdorim më të gjerë, të mbrojtura me zonë tampon 50 m.
- Për sa i përket burimeve ujore, nenit 84 i Ligjit 111/2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", përcakton që nga brigjet e lumenjve, përrrenjve, kanaleve, liqeneve dhe ujmbledhësve, lagunave dhe detrave lihet:
- Zonë e lirë territoriale për përdorim publik, me gjerësi prej 5 m deri 100 m. Gjerësia mund të zgjerohet më tej, kur kushtet topografike dhe hidrologjike të e kërkojnë për arsye të sigurisë të njerëzve dhe pronës. Aktivitetet e lejuara janë të përcaktuara nga aktet e Këshillit Kombëtar të Ujrave.

- Zone territoriale e lirë për zhvillimin e aktiviteteve të përcaktuara nga Këshilli Kombëtar i Ujërave, me një gjerësi prej 100 deri 200 m.

3. ANALIZA E DOKUMENTEVE TE PLANIFIKIMIT TE ISH NJESIVE TE QEVERISJES VENDORE

3.1. Rishikimi i planeve të Përgjithshme Lokale ekzistuese

Në vitin 2007 u hartuan për ish Bashkinë Ura Vajgurore Plani Strategjik i Zhvillimit. Kjo ishte përpjekja e parë e këtij lloji nën juridiksionin e pushtetit lokal. Objektivat e planit ishin:

- Analiza e thellë dhe shumëniveleshe e situatës aktuale të ish Bashkisë (mjedisit, ekonomisë, shoqërisë, infrastrukturës, etj) dhe disponueshmëria e saj mbi vendimmarrësit, institucionet publike dhe private, donatorët dhe palë të tjera të interesuara.
- Vlerësimi i zhvillimit të rasteve / mundësive.
- Përcaktimi i masave / projekteve prioritare për përmirësimin e situatës aktuale dhe zhvillimin e qëndrueshëm në tri fusha: ekonominë, shoqërinë, infrastrukturën-mjedisin.

Plani Strategjik i Zhvillimit është një mjet i rëndësishëm për pushtetin lokal, në përpjekjet e saj për të zbatuar me sukses programet e zhvillimit në rajon. Plani Strategjik i Zhvillimit nuk u miratuar zyrtarisht.

Në hartimin e Planit janë përfshirë ekspertë dhe përfaqësues të autoriteteve lokale dhe ekspertët e Institutit për Mjedisin dhe Zhvillimin Rural (Institutit për Mjedisin dhe Zhvillimin Rural). Për anketimin e situatës aktuale dhe formulimin e propozimit, ekipi i studimit ka krijuar një bazë të dhënash me informacion nga komunitetet lokale, infrastrukturën sociale dhe shërbimet e tjera komunale dhe ka organizuar diskutime publike / të hapura.

Zona e studimit është një zonë rurale e Qarkut Berat. Aktiviteti ekonomik i saj fokusohet në prodhimin bujqësor dhe blegtoral dhe pozita strategjike gjeografike favorizon rritjen ekonomike. Vëmendje e veçantë i është dhënë për të rritur të ardhurat e gjeneruara dhe përmirësimin e infrastrukturës teknike, veçanërisht në përmirësimin e rrjetit rrugor. Në kushtet e kohezionit social dhe prosperitetit, një çështje të rëndësishme përbën përmirësimi i strukturave dhe shërbimeve të arsimit dhe kujdesit shëndetësor.

Plani përcakton projektet prioritare, të cilat janë të grupuara në tri kategori:

- Projektet prioritare që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, si ndihmë për prodhimin bujqësor dhe blegtoral, zgjerimin e zonave të ujitura, etj. Përcaktohet nga veçoritë dhe nevojat e zonës, pozitën dhe rëndësinë e zhvillimit ekonomik në lidhje me zonën përreth dhe qendrën e prefekturës, Berati.
- Projektet prioritare që lidhen me zhvillimin social, veçanërisht në përmirësimin e standardit jetësor dhe infrastrukturës sociale (arsim, kujdesi social, kujdesit shëndetësor, kulturës). Përcaktohen duke filluar nga gjendja aktuale dhe nevojat e komunitetit lokal; kanë të bëjnë edhe me rehabilitimin e objekteve shkollore, përmirësimin e kujdesit social për të gjithë banorët, etj
- Projektet prioritare që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës dhe mbrojtjes së mjedisit, të tilla si zgjerimin dhe përmirësimin e rrjetit rrugor, kufizimin e shpyllëzimit etj. Këto projekte janë plotësuese dhe mbështetëse për vlerat e kategorive të tjera.

Projektet prioritare janë zgjedhur në bazë të: numrit të përfituesve, nevojës së tyre, plotësueshmërisë me projekte të tjera, mundësitë e investimeve, etj. Financimi i projekteve mund të bëhet nga buxheti i shtetit, programi CARDS, programet e Bankës Botërore, donacionet dhe organizatat e bashkëpunimit. Për realizimin e zbatimit të suksesshëm është e rëndësishme ndërgjegjësimi dhe pjesëmarrja aktive e aktorëve lokal dhe e komuniteteve.

Për çdo kategori të projekteve prioritare përcaktohen: vepra, veprimet e nevojshme, organet zbatuese, kushtet e zbatimit dhe rezultatet e pritura. Pastaj listohen në mënyrë të përmbledhur 17 projektet prioritare të propozuara, të grupuara në tri kategori:

ZHVILLIMI EKONOMIK

- Forcimi i prodhimit bujqësor dhe blegtoral.
- *Rezultatet e pritshme:* përmirësimi i kushteve të punës, rritja e të ardhurave etj.
- Shtimi i zonave të ujitura dhe modernizimi i sistemeve të ujitjes.
- *Rezultatet e pritshme:* shtimi i prodhimeve bujqësore, shtimi i të ardhurave etj.
- Rritja e vreshtarisë, ullishtave dhe sipërfaqeve të pemëve frutore dhe përmirësimi i cilësisë së farërave.
- *Rezultatet e pritshme:* rritja e të ardhurave, etj.
- Përmirësimi i shëndetit të kafshëve.
- *Rezultatet e pritshme:* rritja e të ardhurave, rritja e interesit për blegtorinë, etj.
- Mekanizimi-mekanizimin e proceseve të prodhimit.
- *Rezultatet e pritshme:* zvogëlimi i kostos së prodhimit, përmirësimin e kushteve të punës, etj.
- Rritja e përpunimit të produkteve blegtorale/ bujqësore.
- *Rezultatet e pritshme:* rritjen e të ardhurave, rritja e punësimit, etj.
- Rritja e marketingut të mallrave parësore dhe të prodhuara përmes krijimit të një qendre tregtare lokale dhe organizimin e një rrjeti tregtar të efektshëm.
- *Rezultatet e pritshme:* përmirësimi i kushteve të konsumit, rritja e të ardhurave nga taksat, duke kaluar në investimet publike etj.

ZHVILLIMI SOCIAL

- Restaurimi i ndërtesave të shkollave 9-vjeçare në qytetin Ura Vajgurore dhe ndërtimin e shkollave në vendbanimin Pashalli.
- *Rezultatet e pritshme:* përmirësimin e mjedisit shkollor, kushtet e mësimdhënies, etj.
- Përmirësimi i cilësisë së procesit pedagogjik mësimdhënës, forcimi i personelit pedagogjik mësimdhënës dhe të mësuarit në të gjitha shkollat.
- *Rezultatet e pritshme:* sigurimin e arsimit me cilësi të lartë, ulja e analfabetizmit etj.
- Mbulimi i të gjitha vendbanimeve me shërbimet e kujdesit shëndetësor dhe ndërtimin e strukturave të nevojshme shëndetësore.
- *Rezultatet e pritshme:* kufizimin sëmundshmërisë, përmirësimin e cilësisë së kujdesit shëndetësor, etj.
- Pajisja e të gjitha qendrave shëndetësore me mjekë me arsim universitar dhe me staf të trajnuar mjekësor brenda tre vjetësh.
- *Rezultatet e pritshme:* kufizimin e sëmundshmërisë, përmirësimin e cilësisë së kujdesit shëndetësor, etj.

- Krijimi i qendrës sportive, kulturore dhe argëtimi në qytetin Ura Vajgurore.
- *Rezultatet e pritshme:* forcimi i aktiviteteve kulturore etj.

8.3 PROJEKTET PRIORITARE TË ZHVILLIMIT SHOQËROR				
Projektet prioritare	Aksionet	Aktorët	Kushtet e realizimit	Rezultatet e pritura
Rehabilitimi i të gjitha shkollave 9 vjeçare, shkollës së mesme në qytetin e Urës Vajgurore si dhe ndërtimi i shkollës 9-vjeçare në fshatin Pashall.	Studim mbi prespektivën e pjesmarjes së fëmijëve në shkollë për një periudhë afatgjatë. Hartimi i projekteve për ato shkollë që nuk kanë projekt duke synuar kushtet optimale për një mësimdhënie normale për një periudhë 15 vjeçare. Rikonstruksioni dhe ndërtimi i tyre për një periudhë 3 vjeçare.	Bashkia Ura Vajgurore Drejtorja Arsimore Berat Organizata donatore për arsimin	Angazhimi i strukturave arsimore rajonale jo vetëm në pjesmarje studimore por edhe në kontribute programore. Pjesmarja e Bashkisë me kontribute direkte në rehabilitim. Bashkëpunimi me institucione dhe organizata donatore për angazhimin e tyre në investim duke paraqitur studimin dhe të ardhmon e arsimit në rajon.	Shkollë të reja pas tre vjeçesh dhe ambiente normale për shkolliun e fëmijëve. Cilësi më e mirë dhe kushte optimale për mbarevajtjen e mësimin marrjes dhe mësim dhënies.
Rritja e cilësisë të mësimdhënies, nëpërmjet kompletimit sasior e cilësor të mjeteve mësimore e didaktike dhe mesuesve në të gjithë shkollat e territorit të bashkisë.	Projekt për kompletimin e të gjithë klasave me infrastrukturën mësimore e didaktike me fonde të programeve europiane për arsimin dhe donatoreve të tjera. Plotësimi për një periudhë tre vjeçare me mesues me ngarkesë optimale deri 15 nxënës/klasë në shkollat 9 -vjeçare dhe 28 nxënës/klasë për shkollën e mesme. Projekt i veçantë për internetin.	Bashkia Ura Vajgurore Drejtorja Arsimore Berat Organizata donatore të BE dhe OJQ private	Pjesmarja e komunitetit të nxënësve e mesuesve në bashkëpunim me strukturat përgjegjëse të bashkisë dhe drejtorisë arsimore në zbatimin e projektit. Angazhimi i komunitetit të biznesit në cilësim dhe financimin e drejtimeve të caktuara të mjeteve mësimore e kryesisht internetin	Cilësi e lartë e edukimit të nxënësve në shkollat e territorit të bashkisë. Zhdukja e analfabetizmit. Rritje e numrit të arsimimit 9 -vjeçar që frekuenton arsimin e mesëm dhe atë të lartë. Krijimi i një brëzi të mirë arsimuar dhe plotësimit të objektivave të Misionit pr arsimin.

Figura 3.1.1: Pjesë nga tabela me veprat e propozuara për projekte prioritare (burimi: Plani Strategjik i Zhvillimit të Bashkisë Ura Vajgurore).

INFRASTRUKTURA - MJEDISI

- Hartimi i Projekt-planit të përgjithshëm urban për qytetin e Ura Vajgurore dhe programe/projekte të tjera në lidhje me organizimin e planifikimit urban, infrastrukturës teknike dhe sociale.
- *Rezultatet e pritshme:* krijimi i një mjedis funksional urban etj
- Përmirësimi i rrjetit rrugor.
- *Rezultatet e pritshme:* përmirësimin e aksesit dhe lëvizshmërisë etj
- Përmirësimi i sistemeve të furnizimit me ujë, kanalizime dhe energji.

- *Rezultatet e pritshme:* Furnizimi njëzet e katër orë në njëzet e katër orë me ujë dhe të energji elektrike për të gjithë banorët, përmirësimi i kushteve të jetesës, etj
- Ndërtimi i një qendre tranzit.
- *Rezultatet e pritshme:* përfitimet ekonomike për prodhuesit, transportuesit dhe konsumatorët, bashkinë: qendër e rëndësishme ekonomike për të gjithë rajonin, etj
- Përgatitja e planit gjithëpërfshirës për mbrojtjen afatgjatë të mjedisit në zonat urbane dhe zgjerimin e rryllëzimit.
- *Rezultatet e pritshme:* përmirësimin e cilësisë së mjedisit natyror, përmirësimin e standardeve të jetesës, etj.

Projektet e mësipërme të prioritetit kanë për qëllim forcimin e Bashkisë, si në nivel ekonomik dhe social ashtu edhe në nivel të infrastrukturës teknike dhe atë të mjedisit. Ne vlerësojmë se ato po ecin në drejtimin e duhur, pasi kanë si pikënisje nevojat dhe specifikat e rajonit dhe synojnë forcimin multinivelësh/global të tij. Në lidhje me rritjen e qëndrueshme ekonomike, ne besojmë se është e nevojshme të shfrytëzohet çfarëdo avantazhi krahasues dhe të forcohet aktiviteti /tradita /specializimi ekzistues në të tre zonat e prodhimit.

4. ANALIZA E ELEMENTEVE TË MJEDISIT – NIVELET E NDOTJES – ZONAT E MBROJTURA

4.1. Elementet e Mjedisit

4.1.1. Burimet ujore

Akuiferet granulare dhe karstike me mbajtje shumë të lartë uji kanë rëndësi të madhe në furnizimin e qendrave të mëdha rezidenciale me ujë të pijshëm. Në akuiferët kuaternarë përveç stacioneve të shpimit të kryera për furnizim me ujë të zonave rezidenciale pas studimeve të plota hidrologjike, është kryer një numër i madh shpimesh ilegale për përdorim privat. Një akuifer tjetër i rëndësishëm për furnizim me ujë është ai me porozitet fisur-karsti. Ura Vajguore dhe shumë fshatra furnizohen nga ky akuifer. Burimet nga ky akuifer plotësojnë nevojat e popullsisë për ujë të pijshëm. Disa nga kaptazhet kryesore që përdoren për furnizim me ujë të pijshëm në mënyrë të përqëndruar janë dhënë në tabelën

Vendndodja	Sasia që shfrytëzohet Q (l/s)	Pika ujore
Shpimi Banaj	25	Shpim
Kozare (F. Tullave)	50	Shpim
Ilk Cinar	26	Shpim
Sheq Gajde	21	Shpim
Perondi	20	Shpim
Arrez	10	Shpim
Burimi I Ures Vajguore	29	Shpim
Burimet e Poshnjes	50	Burim

Tabela 4.1.1.1 Resurset dinamike të shfrytëzimit të UN dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat, 2014")

Në tabelën vijuese po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferët kryesorë të qarkut dhe përdorimin e tyre.

Akuifer	UN Burimet dinamike, l / s	Përdorim i UN l / s UN = ujërave nëntokësore	Përdorim
Karst Akuifer Shpiragu	632	65-70	Furnizim me ujë të pijshëm

Tabela 4.1.1.2: Resurset dinamike të UN sipas akuiferëve dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat, 2014")

4.1.2. Resurset Natyrore

Morfologjia e zonës nuk është shumë e pasur pasi ajo karakterizohet kryesisht nga fusha shumë më pak zona kodrinore dhe gjysëm malore. Në këtë zonë nuk identifikohen masive malore, pasi vetëm një pjesë e vogël e malit Shpirag, me një lartësi maksimale prej 910m, i cili ndodhet brenda zonës së bashkisë, dhe konkretisht në juglindje të tij (shih. Foto 1).

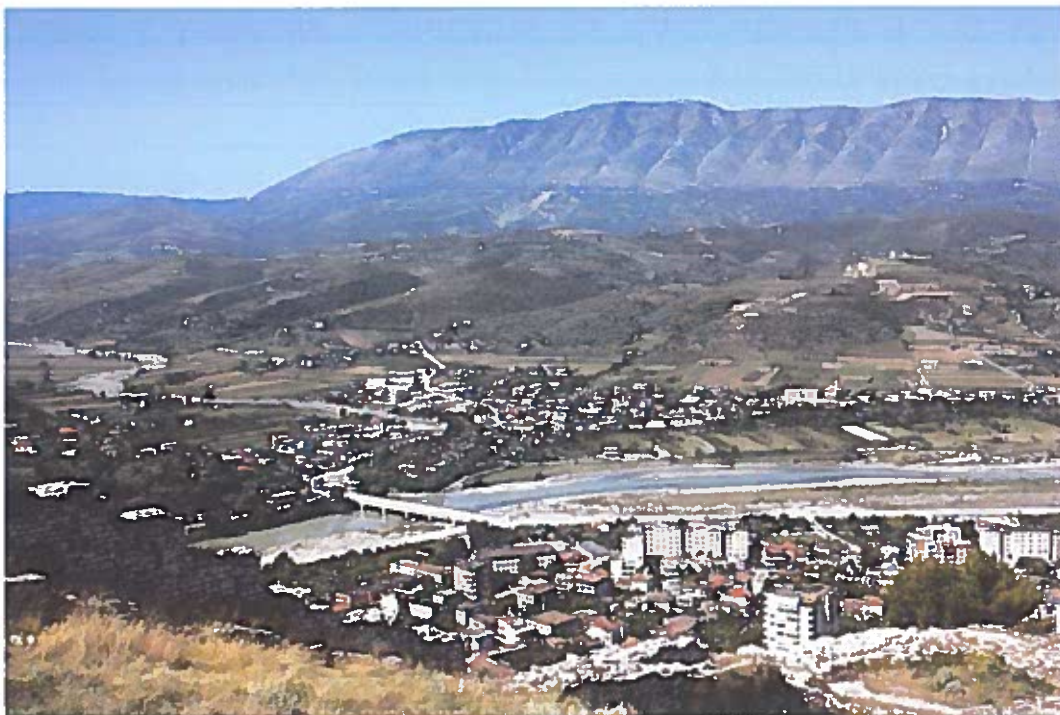

Foto 4.1.2.1: Pamje e malit të Shpiragut

Zona nuk karakterizohet nga një rrjet i dendur i lumenjve dhe përrenjve. Lumi më i madh që kalon nëpër pjesën lindore të zonës së studimit, përkatësisht nëpër qytetin Ura Vajgurore është Osum, i cili rrjedh në jugperëndim të Prefekturës së Korçës, në afërsi të fshatit Vithkuq në një lartësi prej 1,050m. Përgjatë lumit shtrihet vegjetacion bregor, ndërsa në disa vende shfaqen pjesë me gurë dhe zhavorr. Shtrati lumit karakterizohet kryesisht nga zhavorr, gurë dhe baltë, ndërkohe që identifikohen edhe disa lloje peshqish. Për sa i përket potencialit të ujërave sipërfaqësore të Bashkisë përveç lumit Osum, nuk identifikohen liqene natyrore të madhësisë të konsiderueshme, por vetëm disa liqene artificiale dhe disa rezervuar kryesisht përgjatë pjesës qendrore të Bashkisë që përdoren kryesisht për ujitjen e zonave të kultivuara.²⁴

Në zonën e studimit nuk ka pyje të mëdha, pasi vetëm disa zona të kufizuara identifikohen në pjesën jugore të komunës, të cilat karakterizohen kryesisht nga shpatet mesatare. Përveç pyjeve, si pasojë e sektorit mjaft të zhvilluar të blegtorisë në pjesën jugore të Bashkisë, ka disa livadhe dhe kullota, ndërsa në pjesën tjetër të Bashkisë identifikohen sipërfaqe të gjera të punuara me kultura komplekse.

Në Bashki ka mjaft zona ku kryhet nxjerrja dhe përpunimi mineraleve, kryesisht gurit gëlqeror. Këto zona janë të vendosura kryesisht në pjesën lindore të Bashkisë përkatësisht në jug të qytetit Ura Vajgurore dhe në jug të fshatit Poshnje Përveç kësaj, 1 km në veri të zonës Poshnje për shkak të afërsisë me lumin Osum lokalizohet nxjerrja e rërës, zhavorrit, argjilës dhe mineraleve të tjera sekondare. Në Bashki, dhe kryesisht në pjesën verilindore të Bashkisë, mbi selinë e saj, dallohen pusët e naftes, pompa të nxjerrjes të naftës dhe cisterna nga të cilat nafta transportohet në zonën e Fierit për përpunim dhe prodhim karburanteve²⁵.

²⁴ “Gjeoresurset dhe Gjeorrezizqet në Qarqet e Shqipërisë”, QARKU I BERATIT 2014

²⁵ “Gjeoresurset dhe Gjeorrezizqet në Qarqet e Shqipërisë”, QARKU I BERATIT 2014

4.1.3. Biodiversiteti

Shqipëria që prej vitit 2000 ka shënuar progres përse i përket mbrojtjes së bioshumëllojshmërisë, të tërësisë së ekosistemeve dhe llojeve biologjike që lokalizohen në një zonë, nëpëmjet zhvillimit dhe aplikimit të kuadrit ligjor dhe legjislativ. Më konkretisht, me qëllim që Shqipëria t'i përgjigjet detyrimeve që rrjedhin nga neni 6 i Konventës Ndërkombëtare për bioshumëllojshmërinë dhe të përmbushen synimet (të njohura si synime Aichi) të Planit Strategjik për Bioshumëllojshmërinë deri në vitin 2020 i cili u adoptua në Konferencën e fundit të Palëve të Konventës për Shumëllojshmërinë Biologjike (COP 10, Nagoya Japoni, 2010), hartoi një Plan Strategjik Veprimi me disa synime thelbësore:²⁶

- Përfundimin e kuadrit ligjor kombëtar për natyrën dhe bioshumëllojshmërinë.
- Zgjerimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri, me rritjen e sipërfaqes së tyre në 17% të sipërfaqes së zonave të ndjeshme të hapësirës serë dhe në 6% të zonave bregdetare dhe detare.
- Hartimin dhe zbatimin e planeve të administrimit të Zonave të Mbrojtura.
- Mbrojtjen dhe ruajtjen e ekotopeve.
- Regjistrimin dhe ndjekjen e bimësisë barishtore.
- Nxitjen dhe gjallërimin e rilindjes natyrale të hapësirave pyjore.
- Vlerësimin e burimeve gjenetike për përcaktimin e llojeve kryesore të pyjeve dhe ruajtjen e shumëllojshmërisë.
- Vlerësimin e bimësisë së kërcënuar që lokalizohet në ekotopet shkëmbore.
- Ruajtjen e vendbanimeve detare, lumore dhe liqenore dhe të llojeve të peshqëve të vendit.
- Ndjekjen e zonave të rëndësishme të mbrojtura.
- Kryerjen e regjistrimit dhe ndjekjen e zonave të kërcënuara me zhdukjen e llojeve të faunës.
- Krijimin e një baze elektronike të dhënash për regjistrimin e faunës
- Ndjekjen e të gjitha llojeve të peshqëve dhe regjistrimin e llojeve më të rëndësishme që lokalizohen në zonat detare, lumore dhe liqenore që janë në studim.
- Ndjekjen e zonave natyrale që mbyten nga stacionet hidroelektrike.
- Planin e veprimit për llojet e faunës së egër.
- Planet e veprimit për ruajtjen dhe mbrojtjen e peshqëve.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për identifikimin e llojeve për të cilat ekzistojnë të dhëna jo të plota.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për kuptimin e strukturës së organizmave lumorë dhe liqenorë.
- Trajnimin e qytetarëve dhe publicitetin e rëndësishë së çështjes.
- Kryerjen e kërkimeve për sensibilizimin e publikut në lidhje me bioshumëllojshmërinë.
- Parapërgatitjen e enteve që janë pjesëmarrëse në programe dhe vepra.
- Vendosjen e ligjeve.

Për shkak të hapësirave të kufizuara pyjore të Bashkisë, nuk lokalizohet florë e pasur në zonë. Hapësirat pyjore karakterizohen kryesisht nga pemë si ahe dhe pisha, ndërsa kryesisht vërehen livadhe tokësore dhe kullota, ku kryesisht mbizotërojnë shkurre. Bimësi vërehet edhe në gjatësinë e lumenjve dhe të përrenjve e cila përbëhet kryesisht nga plepa, shelgje dhe shkurre. Në një pjesë të

²⁶ Dokument i veprimit Strategjik për mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë, 2015

madhe të Bashkisë lokalizohen hapësira të gjera sintetike të kultivuara kryesisht perimesh dhe një sërë pemësh ulliri që lokalizohen kryesisht në pjesën qendrore dhe veriore të Bashkisë. I rëndësishëm është edhe numri i bimëve farmaceutike dhe aromatike të cilat lokalizohen në zonë por shumë prej të cilave janë shumë të njohura nga popullsia lokale dhe kanë traditë shumëvjeçare në mbledhjen e tyre, qoftë për përdorim personal dhe familjar apo për shitje.²⁷

Përsa i përket faunës së zonës, për shkak të mungesës së hapësirave pyjore dhe ekzistencës së shumë hapësirave të kultivuara, nuk lokalizohet numër i konsiderueshëm i gjitarëve të mëdhenj. Në zonat të cilat mbulohen nga kullota dhe kultivime, kryesisht, përveç deleve dhe dhive, lokalizohen gjitarë të vegjël dhe brejtës si lepuj dhe ktera, ndërsa në të gjithë zonën e Bashkisë lokalizohen kafshë shtëpiake si pula dhe rosa. Së fundmi, bimësia pranë lumenjve, në kombinim me hapësirat e kultivuara dhe kanalet e vaditjes që ekzistojnë, ofrojnë kushte mbijetese për insektet, zvarranikët amfibë, gjitarët e vegjël dhe zogjtë.²⁸

4.2. Zonat e mbrojtura natyrore

Bazuar në VKM 676/20.12.2002 u shpallën të mbrojtura një seri strukturash natyrore në gjithë Shqipërinë. Brenda kufijve të zonës në studim përfshihet vetëm Lisi i Pashallisë në komunitetin e vjetër Poshnje.

Në zonën e Bashkisë Urë Vajgurore nuk hasen zona të mbrojtura ekologjike. Zonat e mbrojtura më të afërta me Bashkinë janë si më poshtë:

- Parku Kombëtar i Tomorrit (Kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN), që përfshihet në zonën e gjerë të mbrojtur të biotopit Corine dhe Emerald, e cila bie në Bashkitë Skrapar, Poliçan dhe Gramsh. Ky park është larg nga kryeqendra e Bashkisë me një distancë prej rreth 24 kilometrash.
- Parku Natyror Bahollit (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) në Bashkinë Poliçan. Ai është larg nga kryeqendra e Bashkisë në një distancë prej rreth 31 kilometrash.
- Parku Natyror Bogovë (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) në Bashkinë Skrapar. Ai është larg nga kryeqendra e Bashkisë me një distancë prej rreth 40 kilometrash.
- Parku Kombëtar Divjakë-Karavasta (Kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës) në Bashkinë Divjakë. Ai është larg nga kryeqendra e Bashkisë me një distancë prej rreth 40 kilometrash.
- Parku Natyror Levan (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) në Bashkinë Fier. Është larg nga kryeqendra e Bashkisë me një distancë prej rreth 41 kilometrash.
- Peizazhi i Mbrojtur Vjose – Narte (Kategoria V sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) në Bashkinë Vlorë. Ai është larg nga kryeqendra e Bashkisë me një distancë prej rreth 46 kilometrash.

²⁷ Trans Adriatic Pipeline-TAP.Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline

²⁸ Trans Adriatic Pipeline-TAP.Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline
125

Vendndodhjet e zonave të mbrojtura të lartpërmendura në lidhje me Bashkinë Poliçan paraqiten në Figurën 4.2.1 më poshtë.

Figura 4.2.1: Zonat e mbrojtura më të afërta, në lidhje me kufirin e Bashkisë Ura Vajgurore.

4.3. Problem mjedisore – ndotja

4.3.1. Ndotja industriale

Në zonën e bashkisë së Urës Vajgurore nuk vërehet ndonjë nivel kritik i ndotjeje industriale. Ekzistenca e fabrikave kryesisht përgjatë zonës midis qytetit të Urës Vajgurore dhe Poshnjës, sjell si rezultat ndotjen e atmosferës nga gazrat që prodhohen nga fabrikat e djegjes edhe nga grimcat e emetuara, duke depozituar mbetje me ngarkesë të lartë në sipërfaqet ujore me të afërta, por edhe depozitim të nënprodukteve të ngurta duke krijuar problem mjedisore të moderuar, por edhe degradim të biodiversiteti.

4.3.2. Ndotja e Ajrit – Ndotja Akustike – Ndotje të Tjera

Në zonën e Urës Vajgurore nuk vërehet ndotje e ajrit, edhe pse nuk ka të dhëna zyrtare të bazuara në kërkime dhe informacione shtetërore. Theksojmë së mungesa e ndotjes lidhet ndushtë me karakteristikat e bashkisë dhe më konkretisht, lidhet me faktin se për një arsye ekzistojnë zona bujqësore dhe zona urbane pa burime të rëndësishme të ndotjes atmosferike. Niveli më i lartë i ndotjes ndodhet në qytetet Ura Vajgurore dhe Poshnjë, por edhe në zonat përreth tyre pasi në këto

zona ndodhen ndërime industriale dhe zona shfrytëzimi mineraresh dhe naftë, të cilat sjellin si rezultat nivelin më të lartë të gazrave.²⁹

Për sa i përket ndotjes akustike të zonës nuk është shumë e rëndësishme, aq sa të përbëjë rrezik, pasi ka kryesisht zona bujqësore në të cilat burimet e zhurmës nuk janë të theksuara. Nivele më të larta të ndotjes akustike identifikohen aty ku ndodhen zona më të mëdha urbane, të tilla si Ura Vajguore dhe Posnjë, për shkak të ekzistencës së fabrikave, minierave minerale dhe naftë, aktivitetit më të madh njerëzor dhe si pasojë edhe numrit më të madh të makinave dhe pajisjeve përgjatë rrugëve dhe shtigëve. Përveç kësaj, sektori i zhvilluar i bujqësisë dhe më pak i blegtorisë në gjithë sipërfaqen e bashkisë, mekanizimi i tyre ndikojnë në nivelet e ndotjes akustike.³⁰

Në të njëjtin studim përmendjet gjendja dhe vendndodhja e nxjerrjes së gurëve gëlqerorë.

Numri i liçensave për burimet jo-metalike është i madh, janë regjistruar në total 458 liçensa duke përfshirë shfrytëzimin dhe eksplorimin. Për kategori të ndryshme të gurëve gëlqerorë dhe gurëve dekorativë ka shumë liçenca dhe janë respektivisht 254 dhe 90 liçensa. Ndërmjet liçensave të metaleve jometalike, më shumë se gjysma e tyre (53% e liçensave të gurëve gëlqerorë dhe 58% e liçensave të gurëve dekorativë) nuk tregojnë prodhim në 2009. Përveç pak liçensave, shumica e atyre që nuk kanë prodhim nuk paraqesin investime dhe të punësuar. Ka shumë pronarë liçensash, qëllimi i shfrytëzimit të të cilëve në të ardhmen nuk është e qartë. Këto liçensa shfrytëzimi të fjetura pengojnë të ardhurit e rinj të fillojnë veprimtari shfrytëzimi dhe frenojnë zhvillimin e burimeve jo-metalike. Shumë liçensa me aktivitete shfrytëzimi për gurore janë lëshuar pa marrë mjaftueshëm në konsideratë aspektet natyrale, topografike dhe mjedisore dhe ka disa raste ekzistence të gurore të mëdha pranë zonave të banuara). Si rrjedhojë janë shkaktuar probleme të mjedisit natyror dhe probleme mjedisore për banorët. Në Urën Vajguore të Beratit, ka një gurore relativisht të madhe guri natyror pranë zonës së banuar dhe banorët janë ankuar për zhurma dhe shkatërrim të shtëpive nga veprimtaritë e shfrytëzimit si shpërthime në gurore.

I madh është presioni që ushtrohet në burimet natyrore të zonës, të cilat potencialisht mund të përbëjnë burim të rëndësishëm të ndotjes. Faktor i rëndësishëm i degradimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore të zonës është kombinimi i shumë aktiviteteve njerëzore. Në pjesën e lumit të Osumit, si edhe në pjesën tjetër të rrjetit me lumenj dhe përrenj më të vegjël që i takojnë bashkisë, ka një nivel të degradimit të cilësisë së ujit, pasi kalon nëpërmjet disa zonave urbane dhe industriale afër qytetit të Poliçanit dhe Urës Vajguore, duke sjell si rezultat depozitim të mbetjeve urbane dhe industriale në to. Rreziku qëndron edhe në faktin e zhvillimit të madh të sektorit të bujqësisë dhe ekzistencën e kullotave dhe tokave të punuara. Depozitimi i plehrave, insekticideve, pesticideve dhe mbetjeve të kafshëve në burimet ujore sipërfaqësore të bashkisë ndikojnë në ndotjen e ujit dhe në eutrofikimin e ekosistemeve ujore. Nën rrezik është edhe tabela e ujërave nëntokësore në të cilat ushtrohet presion. Urbanizimi i qyteteve dhe zonave fushore, kryesisht në dy dekadat e fundit, ekzistenca e industrisë dhe minierave, mungesa e deponimeve sanitare, kërkesa gjithnjë dhe në rritje e burimeve ujore për bujqësinë e zhvilluar edhe gjatë muajve të verës kur rezeravat janë të kufizuara, rritja e vazhdueshme e shpimeve private për të përmbushur nevojat për ujë të pijshëm dhe ujitje por edhe nxjerrja dhe përdorimi i gurëve gëlqeror në këtë zonë ndikojnë në degradimin

²⁹ Trans Adriatic Pipeline-TAP, Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline

³⁰ Trans Adriatic Pipeline-TAP, Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline

dhe prishjen e strukturës normale të akuiferit. Burim ndotje i rëndësishëm janë edhe deponimet e pakontrolluara të mbetjeve në një largësi përafërisht 600m në veri të qytetit të Urës Vajgurore.³¹

Së fundmi, burim potencial i ndotjes është menaxhimi i mbeturinave në nivel Bashkie. Bashkia është kompetente për mbledhjen e mbeturinave, magazinimin dhe asgjësimin e tyre në një vend varreze të caktuar. Ky menaxhim është i paorganizuar dhe jo në përputhje me udhëzimet e Ministrisë së Zhvillimit Urban, aktualisht venddepozitimi ndodhet në verilindje të vendbanimit të Poliçanit (në distancë rreth 1200 metra) dhe në veri të vendbanimit Plirez. Ai ndodhet në afërsi të përroit, fakt i cili përbën rrezik për situatën ekologjike të ujërave në këtë zonë. Burim i ndotjes janë dhe vendet e ndryshme të asgjësimit të mbeturinave të cilat janë lokalizuar, të shpërndara në sipërfaqen territoriale të Bashkisë.

4.3.3. Rreziqet- Ndikimet

Një nga problemet kryesore me të cilat përballët zona është erozioni i tokës, i cili shkaktohet si nga faktorë natyror, klimatike edhe nga aktivitetet njerëzore. Shpejtësia më e lartë e erës që i ushtrohet tokës, si dhe stuhitë e shumta, më të forta dhe më të zgjatura në kohë, në kombinim me temperaturat e larta ndikojnë në degradimin e tokës. Për sa i përket aktiviteteve njerëzore, ekzistenca e fabrikave dhe zonave minerave dhe nxjerrjes së naftës në zonat përreth qyteteve të Urës Vajgurore dhe Poshnjës, përdorimi i insekticideve dhe pesticideve në kultura dhe në kullotat që ndodhin në këtë zonë, ndikojnë në erozionin e tokës dhe gjithashtu në degradimin e biodiversitetit. Rezultat i erozionit janë përmytjet, të cilat në zonën e kësaj bashkie ndodhin kryesisht gjatë muajve të dimrit, përgjate lumit Osum, si rezultat i kësaj, kryesisht në afërsi të zonës së Çorovodës ka një devijim të vogël të rrjedhës së lumit.³²

Për shkak të ekzistencës së pakët të sipërfaqeve pyjore, nuk ka copëzim të theksuar të tyre dhe degradim nga aktivitetet njerëzore. Prerjet ilegale të pemëve, shfrytëzimi i tejkaluar i lëndës së parë të drurit dhe shpyllëzimi i pyjeve për të krijuar kullota, nuk janë fenomene të shpeshta por ndikojnë në intensifikimin e erozionit të tokës, duke sjellë si rezultat rrëshqitjet e tokës në disa sipërfaqe pyjore që janë kryesisht me shpatë të pjerrëta. Përveç kësaj, zjarret të cilat ndodhin për shkak të zjarrvënieve, pakujdesisë, kushteve klimatike dhe fenomeneve natyrore, dhe që ndikojnë në humbjen dhe zhatërrimin e sipërfaqeve pyjore, në degradimin e tokës dhe të biodiversitetit në përgjithësi të zonës, nuk shfaqen shpesh.

Për të trajtuar copëzimin e sipërfaqeve pyjore, vendi ka marrë disa masa, të tilla si ndalimi i eksportit të drurit, ndërsa në këtë drejtim kontribuojnë edhe të dhënat e përditësuara të Regjistrit të tokave Pyjore të vendit.³³

Një tjetër faktor që ndikon në degradimin e biodiversitetit, por që nuk haset shpesh në këtë bashki, është gjuetia e paligjshme që ka nisur kryesisht dy dekadat e fundit. Për shkak të situatës të

³¹ Trans Adriatic Pipeline-TAP, Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline & "Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë", QARKU I BERATIT 2014, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

³² Trans Adriatic Pipeline-TAP, Section 6- Environmental, Baza social-ekonomike dhe e Trashëgimisë Kulturore, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

³³ Gjeografia e Kriminologjisë në Shqipëri- Dëmtimi Prerja dhe Djegja e Pyjeve, Engjellushe Zenelaj, Myzafer Elezi dhe Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, 2015, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review

pakontrolluar, vendi morri masa, Këshilli i Ministrave miratoi ligjin nr. 10253, datë 11.3.2010 “Për gjuetinë” dhe ligjin nr. 7/2014 “Për shpajllën e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”, i cili ndalon gjuetinë në vend për dy vjet, deri në Mars të vitit 2016. Megjithatë kontrolli i gjuetisë së paligjshme përbën një çështje me rëndësi të lartë shtetërore.³⁴

4.3.3.1. Presioni i Akuifereve

Presioni i akuifereve në qarkun e Beratit kanë të bëjnë me:

- Ritmet e larta të urbanizimit të qyteteve si dhe të zonave fushore, sidomos në 2 dekadat e fundit.
- Kërkesën më të madhe për resurse ujore (industrinë dhe bujqësinë) në periudhën e thatë (Qershor- Shtator), kur resurset e ujërave nëntokësore janë në nivelet më minimale.
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar e të një numri të madh shpimesh private për furnizim me ujë të pijshëm dhe për vaditje;
- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion.

4.3.3.2. Rreziqet gjeologjike

4.3.3.2.1. Klasifikimi Gjeologo-lithologo-inxhinierik i shkëmbinjeve dhe dherave

Në territorin e qarkut, në sipërfaqe shfaqen shkëmbinj rrënjësorë, si dhe dherat e Kuaternarit të tipit mbulesor. Dherat e Kuaternarit, në fushëpërhapjen e tyre, kanë trashësi të tillë që nuk mund te neglizhohen gjatë kryerjes së ndërtimeve. Sipas Konomi N., 1988 (përpunuar nga studimi “Gjeoresurset dhe Gjeorrezimet ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat” të Sherbimi Gjeologjik Shqiptar), është adoptuar një klasifikim gjeologo – litologo – inxhinierik (Skema 4.3.3.2.1.1) të shkëmbinjeve dhe dherave. Në këtë klasifikim shkëmbinjtë ndahen në tre grupe:

Foto 4.3.3.1.1: Zhvillimi urban dhe ndotja e rrjetit hidrologjik.

- Shkëmbinj të fortë

³⁴ Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, 2015, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

- Shkëmbinj mesatarë
- Shkëmbinj të butë

Kriteri i ndarjes së tyre është rezistenca në shtypje një boshtore (Rsh), e cila për shkëmbinjtë e fortë ka vlera më të mëdha se 500 bar (ose kg/cm^2), për shkëmbinjtë mesatarë 50 – 500 bar dhe për shkëmbinjtë e butë < 50 bar. Dherat janë klasifikuar në tre grupe:

- Dhera pa kohezion
- Dhera me kohezion
- Dhera me veti të veçanta

Kriteri i ndarjes së dherave ka qenë kohezioni (lidhja midis kokrrizave përbërëse). Nëse dherat janë pa kohezion (rërat, zhavorret, etj), kokrrizat përbërëse të tyre lëvizin lirisht të pavarura nga njëra tjetra, në mënyrë të menjëhershme, sapo mbi to të veprojnë ngarkesa të lindura si rezultat i aplikimit të ndërtimeve mbi to. Kurse në dherat me kohezion (argjilat, suargjilat, surërat), kokrrizat përbërëse të tyre janë të lidhura me forca kohezive midis tyre, për pasojë sjellja e tyre ndaj ngarkesave të ndërtimeve të ngritura mbi to, është e ngadaltë, e shtrirë në kohë dhe ato paraqesin sjellje uniforme ndaj këtyre ngarkesave. Dherat me veti të veçanta janë dhera të dobët, ose dhera që paraqesin veti të ndryshme në drejtime të ndryshme të aplikimit të forcave mbi to. Nga pikëpamja gjeologjike – inxhinierike këto formime kërkojnë në mënyrë kategorike përmirësim të vetive gjeoteknike gjatë hapjes së themeleve për ndërtim. Përshkrimi është bërë mbi kritere thjesht litologjike, pavarësisht nga mosha dhe përkatësia në zonat tektoniko – faciale. Shpesh ndodh që e njëjta moshë gjeologjike të ketë përbërje të ndryshme litologjike, kjo në vartësi të përkatësisë së kujt zone tektoniko – faciale i përket. Në raste më të rralla, ndodhin ndryshime litologjike, në shtrirje, të të njëjtës moshë gjeologjike dhe të të njëjtës zonë tektoniko – faciale. Formacionet e Bashkisë Ura Vajgurore grupohen në bazë të sjelljes gjeoteknike të tyre si më poshtë (Skema 4.3.3.2.1.1):

A-Shkëmbinjtë e fortë, Rsh > 500 bar

Gëlqerorët (G): Në këtë kategori bëjnë pjesë formacionet e Kretakut (Cr_1) të poshtëm dhe depozitime paleocenike (Pg_1) dhe hiocenike (Pg_2) që i përkasin zonës gjeotektonike të Jonit.

Gëlqerorët silicorë (Gsi): Në këtë kategori bëjnë pjesë formacionet e Kretakut të sipërm (Cr_2) që i përkasin zonës gjeotektonike të Jonit

B-Shkëmbinjtë mesatarë, Rsh 50 – 500 bar.

Shkëmbinjtë flishorë dhe me pamje flishore (Fl): Kjo kategori përfaqësohet nga formacionet e Oligocenit (Pg_3^1 , Pg_3^2 , Pg_3^3), të Akuitanianit (N_1^1a) dhe formacionet e Burdigalianit (N_1^1b).

Mollasat argjilore (Ma): Kjo kategori përfaqësohet nga formacionet e Miocenit (Lagian N_1^2L , Seravalian N_1^2s , Tortonian N_1^3t , Mesinian N_1^3m) dhe të Pleocenit $\text{N}_2^1\text{-h}$.

Mollasat ranoro-konglomeratike (Mrk): Në këtë kategori bën pjesë një zonë shumë e vogël depozitash tetartogjenike (Qh) në kufirin perëndimor të Bashkisë Ura Vajgurore pranë fshatit Velmishti.

C-Dhera pa kohezion.

Zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale (P): Në këtë kategori bëjnë pjesë formacionet e Plistocenit-Olocenit (Q_{p-h}).

D-Dhera me kohezion.

Suargjila të vendosura mbi zhavorre (Szh): Në këtë kategori bëjnë pjesë formacionet e Olocenit (Qh) dhe përfaqësohen nga depozitimet aluviale të lumenjve Osum dhe Seman.

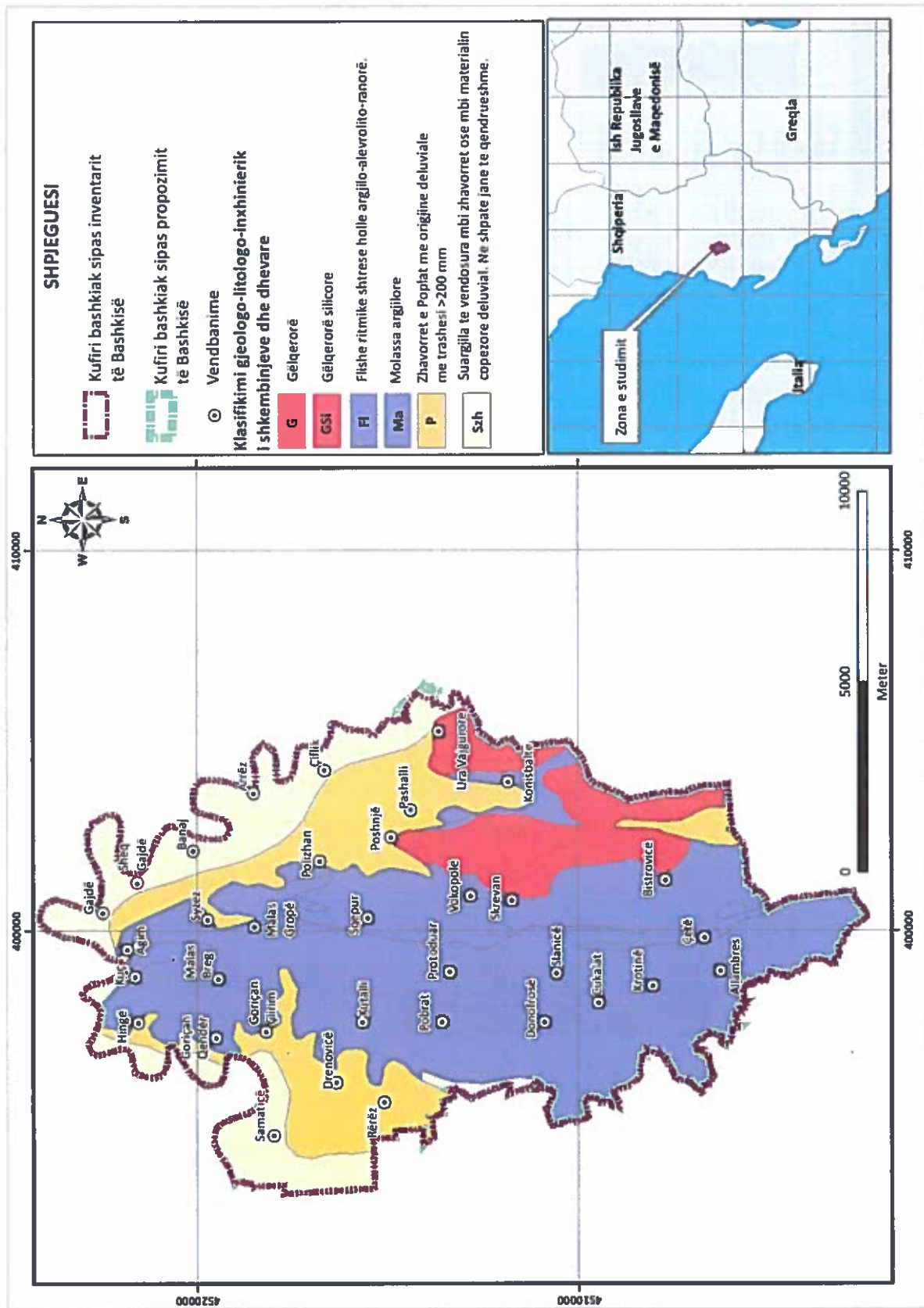

Figura 4.3.3.2.1.1: Klasifikimi Gjeologo-litologjiko-inxhinierik i shkëmbinjve dhe dhevare në Bashkinë Ura Vajgurove.

4.3.3.2.2. Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Në territorin e qarkut Berat (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat, 2014”) gjejnë përhapje shumë elementë të rrezikut gjeologjik, të cilat krijojnë shqetësime dhe dëmtime të veprave inxhinierike që kryhen në këtë territor. Më poshtë po përshkruajmë këto rreziqe, duke prezantuar dhe spektrin e përhapjes së tyre.

Rrëshqitjet. Janë një fenomen i përhapur në qark. Në hartën e përhapjes së rreziqeve gjeologjike, janë hedhur rreth 150 rrëshqitje të njohura, por duhet theksuar se evidentimi i plotë i tyre kërkon angazhim më të madh njerëzor dhe mbështetje financiare. Për këto rrëshqitje si edhe të tjera që mund të ndodhin vazhdimisht kërkohet azhurnim i vazhdueshëm.

Gjithashtu duhet theksuar se territore të ngjashme me ato ku kemi konturuar rrëshqitjet e njohura, janë po aq të rrezikshme sa ato në të cilat ende nuk ka ndodhur rrëshqitje, por me krijimin e kushteve edhe ato shpate rrezikohen nga i njeiti fenomen. Nga një analizë e kryer për të gjitha rrëshqitjet e ndodhura deri tani në qarkun e Beratit, rezulton se pjesa dominuese e tyre bien në formacionet flishore me dominim argjiloroalevrolitik, por dhe në formacionet e mollasave argjilore. Shpatet me pjerësi 5-20° janë ato ku konstatohen shumica e rrëshqitjeve, kjo për faktin se këtu përveç shhpyllëzimeve janë kthyer në toka bujqësore, apo sheshe ndërtimi, duke prishur ekuilibrin natyror. Më të ekspozuar për ndodhjen e rrëshqitjeve janë shpatet që janë më pak të ekspozuar nga dielli pasi kjo krijon mundësinë që të ketë më shumë lagështirë në mbulesa dhe prishet ekuilibri.

Foto 4.3.3.2.2.1: Rrëshqitje pranë Allambres.

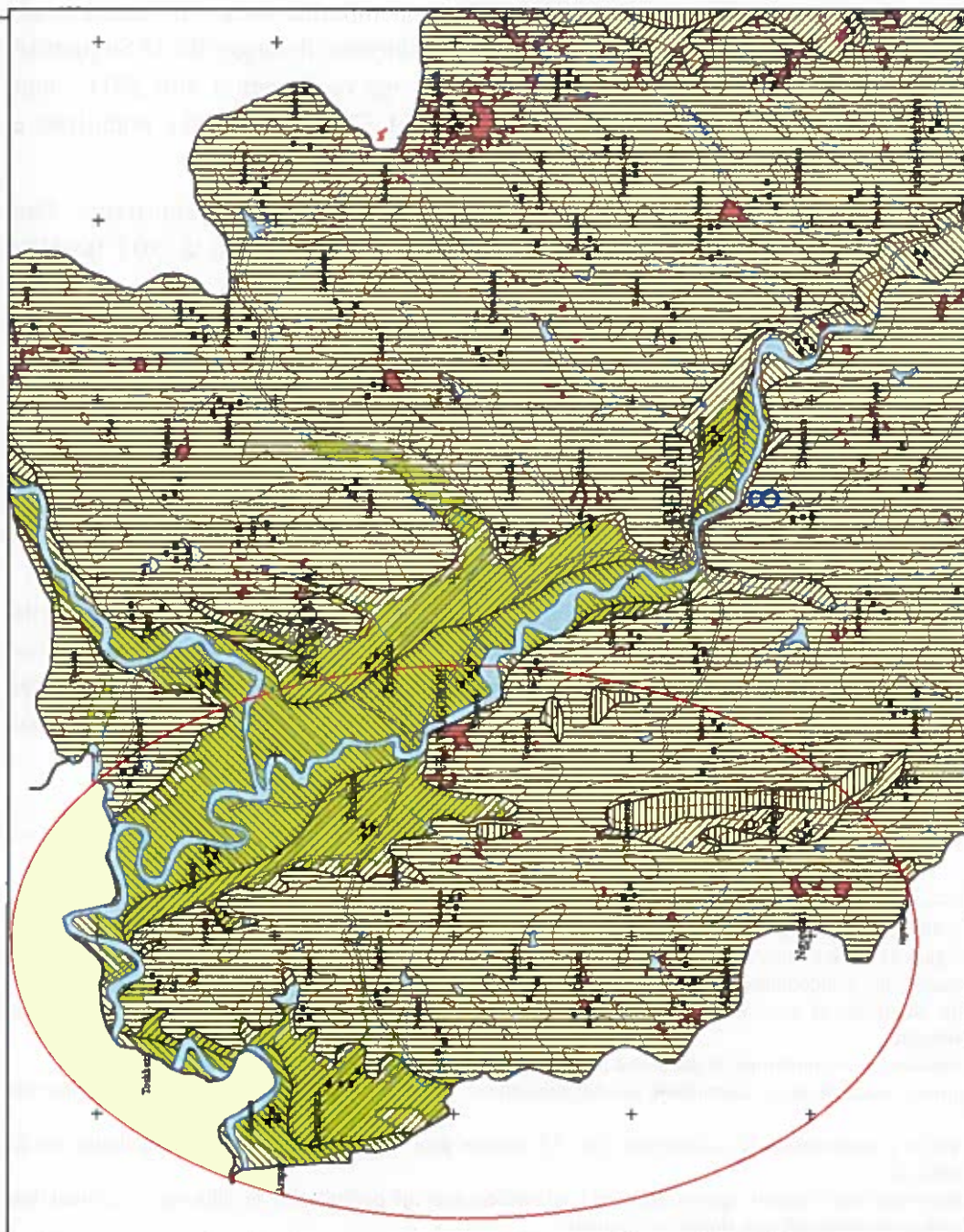
Zonat ku ky fenomen shfaqet janë fundet e shpateve pasi për shkak të gërryerjeve nga ujrat sipërfaqësore kemi prishjen e ekuilibrit të pjesëve të shpatit kryesisht në pjesët fundore.

Rrëshqitjet në të shumtën e rasteve janë dominuese kur rrafshi rrëshqitës ka prekur mbulesën e kuaternarit dhe shkëmbinjtë e bazamentit (Fig. 4.3.3.2.2.1), rrallë takohen rrëshqitje që rrafshi rrëshqitës të kalojë në kontaktin deluvione-shkëmbinj bazë. Faktorët kryesorë të ndodhjes së tyre janë pasive (ndërtimi gjeologjiklitologjia, pjerrësia e shpatit, struktura, tektonika,etj) dhe aktive (errozioni, përmbajtja e lartë e ujrave nëntokësore, rreshjet e dendura të shiut, ndërhyrjet e njeriut me ndërtime të ndryshme, etj.)

Rrëshkitjet. Ndodhin në zonën malore atje ku pjerrësia e shpatit i kalon 400, dhe ku kemi vendosje të shkëmbinjve më të fortë mbi ata më të butë në profilin e shpatit. Ky fenomen ndihmohet edhe nga zhvillimi i madh i tektonikave bllokore dhe ndrydhëse, të cilat e kanë coptuar së tepërmi bazamentin shkëmbor. Duke qenë se kryesisht jemi marrë me rrëshqitjet si fenomeni më shqetësues, fenomeni rrëzimit nuk ka qenë shumë në vëmendje, prandaj dhe nuk është pasqyruar.

Sipas Hartës së zonimit për përshtatshmërinë ndërtuese të trojeve ekstrakt i të cilit me legjendën e tij paraqitet në figura 4.3.3.2.2 zona e Bashkisë Ura Vajgurore paraqet fenomene gjeologjike të rrezikshme kryesisht pranë vendbanimeve Allabresi, Cukalati, në qytetin Ura Vajgurore dhe në juglindje të fshatit Vokopolë.

Harta e zonimit per pershtatshmerine ndertuese te trojeve

SHPJEGUESI

- Zona I - Shkëmbinj të fortë
- Zona II - Shkëmbinj mesatar
- Zona IV - Dhera pa kohëzoon
- Zona V - Dhera me kohëzoon

SEKTORI a - Pa zhvillim të fenomeneve të mezakut gjeologjik

SEKTORI b - Me zhvillim të vogël të fenomeneve të mezakut gjeologjik

SEKTORI c - Me zhvillim të madh të fenomeneve të mezakut gjeologjik

N/ZONA 1 - Tërmet 7 ballë

N/ZONA 2 - Tërmet 8 ballë

Figura 4.3.3.2.2.1: Kategorizimi i zonës në Bashkinë Ura Vajgurore në bazë të karakteristikave gjeoteknike të formacioneve dhe paraqitjen e fenomeneve gjeologjike të rrezikshme
(Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Gjirokastrës, 2014).

5. ANALIZA E VLERËSIMEVE DEMOGRAFIKE, ASPEKTET SOCIAL - EKONOMIKE DHE KULTURORE

5.1. Analiza e vlerësimeve demografike³⁵

Ky kapitull përfshin regjistrimin, analizën dhe vlerësimin e karakteristikave demografike të Bashkisë Urës Vajgurore dhe zhvillimin e tyre në kohë. Ky regjistrim, i gjendjes ekzistuese ashtu edhe i tendencave, jep mundësinë e përcaktimit të pozicionit përkatës të Bashkisë, në lidhje me totalin e territorit të Shqipërisë. Vlerësimi i analizës mund të jetë një udhëzues i dobishëm për formulimin e politikave të nevojshme për nxitjen e perspektivave të zhvillimit të Bashkisë në nivel organizimi dhe menaxhimi të territorit, por edhe në aspektin ekonomik dhe social. Informacioni që kemi në dispozicion rrjedh ekskluzivisht nga burimi kryesor të dhënave demografike të Shqipërisë (INSTAT). Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme nga regjistrimi i vitit 2011 japin informacion për ish Njësitë Administrative (bashkia/komuna-LGU373) dhe analiza e popullsisë e zonës në studimit bëhet duke u bazuar në Vendbanimet e zakonshme³⁶.

Bashkia Ura Vajgurore i përket Prefekturës Berat dhe përfshin ish njësitë administrative Ura Vajgurore, Cukalat, Kutalli dhe Poshnjë. Sipas të dhënave zyrtare të regjistrimit të 2011 Bashkia Ura Vajgurore ka 27,295 banorë.

Bashkia Ura Vajgurore përbën 19.23% të totalit të popullsisë së Prefekturës Berat dhe 0.97% të popullsisë totale shqiptare. Nga ish njësitë administrative që i përkasin Bashkisë Ura Vajgurore ajo me numrin më të madh të banorëve është zona Kutalli me 9.643, ndjekin zonat Poshnjë dhe Ura Vajgurore me 7.375 dhe 7.232 banorë respektivisht, ndërsa njësia më numrin më të vogël të banorëve është ajo Cukalat me 3.045 banorë. Në këto zona edhe ndërtesat ndjekin të njëjtën hierarki, dmth numri më i madh i ndërtesave ndeshen në zonën Kutalli dhe numri më i vogël në atë Cukalat (grafiku 5.1.1).

Nga ish Njësitë Administrative të Bashkisë Ura Vajgurore, përveç zonës me të njëjtin emër e cila karakterizohet periferike, pjesa tjetër janë zona rurale-bujqësore. Karakterizimi si zonë periferike për Ura Vajgurore rezulton nga studimi «Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography» (Tipologjia e Bashkisë dhe Harta e statistikave infra-urbane) cila u bazua në të dhënat nga INSTAT.

³⁵ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016).

³⁶ *Vendbanues i zakonshëm*: Vendbanuesit e zakonshëm janë të gjithë personat të cilët janë banues të zakonshëm në Shqipëri, pavarësisht shtetësisë së tyre ose nëse janë ose jo prezent në vendbanimin e zakonshëm në Momentin e Censusit apo përkohësisht

në mungesë. Pra, konsiderohen vendbanues të zakonshëm vetëm personat të cilët:

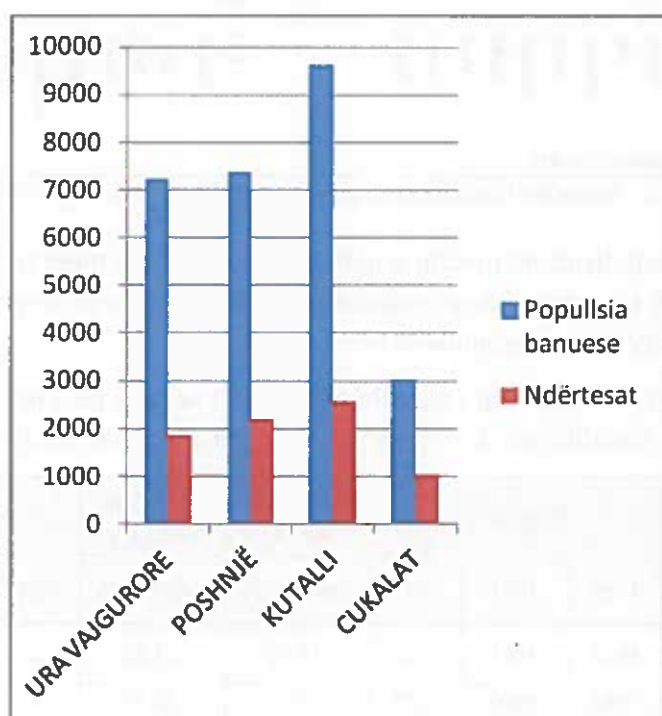
- kanë jetuar në vendin e vendbanimit të zakonshëm për një periudhë të vazhdueshme të paktën 12 muaj para Momentit të Censusit; ose

- kanë ardhur në vendin e vendbanimit të zakonshëm gjatë 12 muajve para Momentit të Censusit me qëllimin për të qëndruar atje të paktën një vit.

- personat të cilët mungojnë përkohësisht nga vendbanimi i zakonshëm prej një periudhe më të shkurtër se 12 muaj dhe që nuk kanë qëllim për të munguar për më shumë se 12 muaj.

	Banesat					
	Popullësia banuese	Ndërtesat	Banesat gjithsej	Banesa të zakonshme të banuara	Banesa të zakonshme jo të banuara	Banesa jo të zakonshme /
SHQIPËRIA	2800138	598267	1012062	706046	302197	3819
BERAT (Qarku)	141944	36488	53228	37945	15207	76
URA VAJGURE (bashkia)	27295	7700	8857	6772	2080	5
URA VAJGURE	7232	1875	2596	1931	665	-
POSHNJË	7375	2200	2372	1771	599	2
KUTALLI	9643	2575	2796	2328	467	1
CUKALAT	3045	1050	1093	742	349	2

Tabela 5.1.1: Popullësia banuese, ndërtesat për qëllime banimi dhe banesat sipas bashkisë/komunës dhe llojit të banesave.

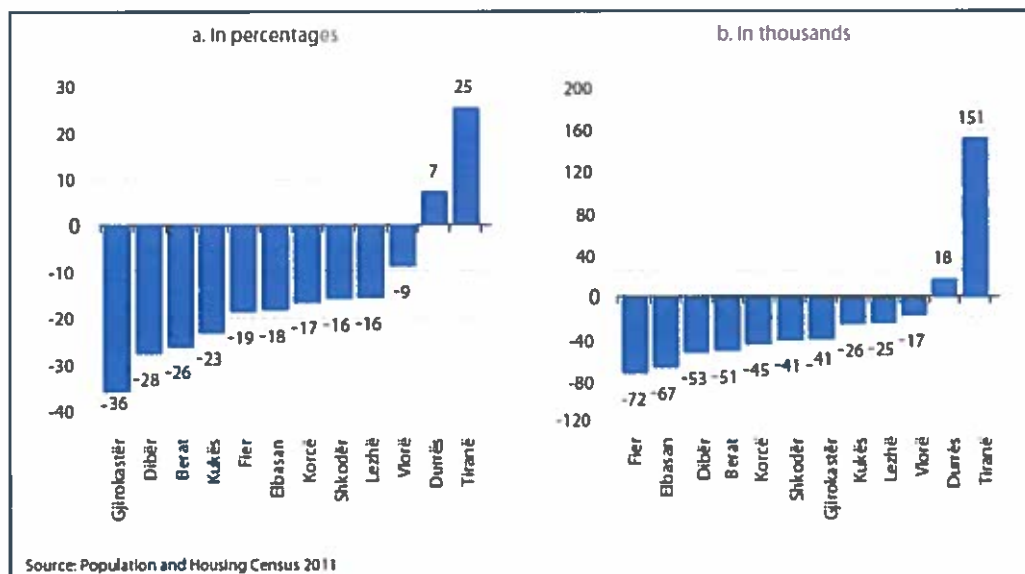

Diagrame 5.1.1: Popullësia banuese dhe ndërtesat

Nga tabela 5.1.1 vëmë rese Cukalati e cila është një zonë rurale e vogël, për nga popullësia, ka një përqindje të rëndësishme të banesave të pabanuar (31,93%), ndërsa në Kutalli cila është zona më e populluar, vihet re përqindje më vogël (16,7%) e banesave të pabanuara në krahasim me zonat e tjera të Bashkisë Ura Vajgure. Në rezultatet e mësipërme ka ndikuar tendenca e madhe që vihej re në vitet 1989-2011 në Shqipëri, për braktisje të zonave rurale dhe lëvizje drejt zonave urbane.

Popullsia e Shqipërisë në dy dhjetëvjeçarët e fundit (1989-2011), dhe pas rënies së sistemit të komunizmit, ka pësuar një ndryshim të madh. Përveç popullsisë në nivel kombëtar, e cila u pakësua me 3.182.417 (viti 1989) në 2.800.138 (viti 2011), u vu re një lëvizje e theksuar për jashtë vendit. Siç rezulton nga të dhënat e Institutit të Statistikave (INSTAT), duke krahasuar me dhjetëvjeçarin e kaluar, 10% e popullsisë sot jeton në një qytet apo fshat tjetër.

Nga 12 prefekturat e vendit 10 prej tyre (me përjashtim atë të Tiranës dhe të Durrësit) paraqesin një ulje të madhe midis dy regjistrimeve, atij të vitit 2001 dhe 2011 siç edhe vihet re në Grafikun e Institutit të Statistikave që vijon (shiko diagram 5.1.2).

Source: Population and Housing Census 2011

Diagrame 5.1.2 : Ndryshim i popullsisë në dhjetëvjeçarin 2001-2011 në nivel prefekturë.

Modeli i ndryshimit të popullsisë në nivelin e qarkut përkon, në një masë të madhe, me modelin e migrimit të brendshëm që tregon se, përveç migrimit dhe shtimit natyror, migrimi i brendshëm është një proces kryesor për ndryshimet e popullsisë në Shqipëri.

Për Bashkinë Ura Vajgurore, ndryshimi i popullsisë paraqitet negativ në 3 ish Njësitë administrative që e përbëjnë atë, përveç Kutallisë në të cilin ka pasur një rritje të lehtë, në dy dekadat 1989 - 2011.

bashkia/komuna	Popullsia			Ndryshimi '89-'11	Ndryshimi '01-'11	Klasifikimi		
	1989	2001	2011	absolute %	absolute %	1989	2001	2011
URA VAJGURORE	8815	9181	7232	-17.96	-21.23	2	2	3
POSHNJË	8104	8649	7375	-9	-14.73	3	3	2
KUTALLI	9303	11755	9643	3.65	-17.97	1	1	1
CUKALAT	4620	4057	3045	-34.09	-24.94	4	4	4

Tabela 5.1.2 : Ndryshimi i popullsisë ndërmjet viteve 1989-2011.

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se, një reduktim më të madh në popullësi paraqet zonqa e vogël rurale Cukalat. Zona Ura Vajgurore, edhe pse është një zonë periferike paraqet gjithashtu një rënie të madhe të numrit të popullsisë në dekadën 2001-2011 ndërsa ia vlen të përmendet se Kutallia është një nga zonat e Shqipërisë që paraqet një rritje të lehtë.

Nëse merret parasysh edhe faktori moshë, sipas të dhënave të INSTAT, në Bashkinë Ura Vajgurore në dekadën 2001-2011, u vu re rënie e popullsisë që i përket grupmoshës 0-14 vjeç dhe një rritje të vogël në grupmoshën mbi 65 vjeç (shiko tabelën 5.1.3).

Bashkia/Komuna	Ndryshime në moshën 0-14vjeç	Ndryshime në moshë mbi 65 vjeç
URA VAJGURORE	-12,22%	3,21%
POSHNJË	-13,35%	2,59%
KUTALLI	-12,45%	2,92%
CUKALAT	-13,46%	1,13%

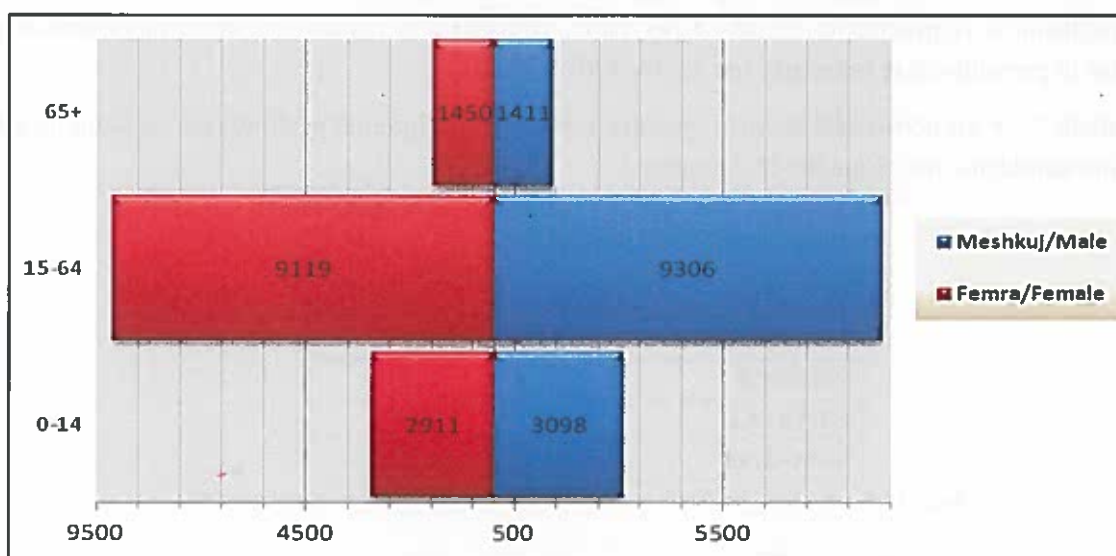
Tabela 5.1.3 : Ndryshime të popullsisë në lidhje me moshën dhe ndërmjet viteve 2001-2011.

Vlen të përmendet se gjatë regjistrimit të vitit 2011 gjenden 449 persona të rikthyer në Urën Vajgurore (6.2% e popullsisë së rajonit), 448 në Kutalli (4.65%), 310 në Poshtane (4.2%) dhe 160 në Cukalat (5.25%).

Nga totali i popullsisë së Bashkisë Ura Vajgurore 13,815 janë meshkuj dhe 13 480 femra. Në mesin e meshkujve përqindja më e lartë (67.36%) i përket grupmoshës 15-64vjeç, 22.42% në grupmoshat 0-14vjeç, ndërsa norma më e ulët ndeshet në moshat mbi 65 (10.29%). Në mënyrë të ngjashme, për gratë përqindja më e lartë (67.65%) ndeshet në moshat 15-64 vjeç, përqindje më e vogël (21.59%) në moshat 0-14vjeç ndërsa mosha mbi 65 vjeç mban 10.76%.

	Gjinia dhe grup mosha							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
BERAT (Qarku)	71460	14318	48828	8314	70484	13473	48146	8865
URA VAJGURORE (bashkia)	13815	3098	9306	1411	13480	2911	9119	1450
URA VAJGURORE	3649	766	2449	434	3583	686	2457	440
POSHNJË	3778	779	2630	369	3597	740	2471	386
KUTALLI	4823	1169	3178	476	4820	1146	3199	475
CUKALAT	1565	384	1049	132	1480	339	992	149

Tabela 5.1.4 : Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës bashkisë/komunës

Grafiku 5.1.3 : Piramida e moshave në Bashkinë Ura Vajgurore.

Për popullsinë për periudhën kohore të viteve 2013-2015, sektori i gjendjes civile të Bashkisë që ruan Regjistrin Bashkiak, disponon të dhënat e mëposhtme të cilat bazohen tek banorët e regjistruar duke bashkë përlllogaritur edhe emigrantët.

Nga tabela e mësipërme vëmë re se popullësia e Bashkisë paraqet një shtim të vogël (të nivelit të 100 personave në vit), ashtu si edhe numri i familjeve me përjashtim rajonin e Cukalat ku popullsia paraqitet me një reduktim të vogël.

	2013		2014		2015	
	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje
URA VAJGURORE (Bashkia)	39551	10501	39718	10701	39819	10975
URA VAJGURORE	11788	3373	11844	3422	11877	3540
POSHNJË	10205	2651	10259	2692	10255	2740
KUTALLI	13168	3309	13241	3409	13357	3519
CUKALAT	4390	1168	4374	1178	4330	1176

Tabela 5.1.5.: Popullësia dhe numri i familjeve gjatë periudhës kohore të viteve 2013-2015

Mundëm të bëjmë një vlerësim për popullatën e Bashkisë për vitin 2016, bazuar në parashikimin përkatës të popullësisë të INSTAT-it për rajonin e Beratit. INSTAT procedoi në tre raunde parashikimesh të popullësisë. Raundi i parë u bazua në regjistrimin e vitit 1989 dhe ka bërë parashikime për një horizont kohor prej 21 vjetësh. Parashikimet e popullësisë u përditësuan në bazë të regjistrimit të vitit 2001 dhe u shtrinë deri në vitin 2021 (raundi i dytë). Raundi i tretë i parashikimeve të popullësisë vlerëson popullësinë në vitin 2031 në nivel kombëtar dhe rajonal, me bazë regjistrimin e fundit, dhe ka qëllim informimin për të gjitha trendet e mundshme demografike dhe sfidat në të ardhmen. Sipas raportit që paraqet rezultatet e raundit të tretë (Parashikimet e Popullësisë Shqipëria 2011-2031, INSTAT), popullësia e rajonit Berat vlerësohet në 138 625 banorë për vitin 2016. Duke reduktuar në këtë përmasë popullësie përqindjen prej 19.23%, e cila është përqindja e popullësisë së Bashkisë në popullësinë e qarkut për vitin 2011, rezulton në vitin 2016 një popullës prej 26.658 banorë në këtë bashki. Duke krahasuar këtë vlerësim me popullësinë e regjistruar të Bashkisë për vitin 2011 (27 295 banorë) rezulton një vlerësim për reduktim të popullësisë të barabartë me 2.34% (2011-2016).

Nga tabela 5.1.6 ku përmendet numri i personave për km², arrijmë në përfundimin se Kutallia është rajoni me dendësinë më të madhe të banorëve.

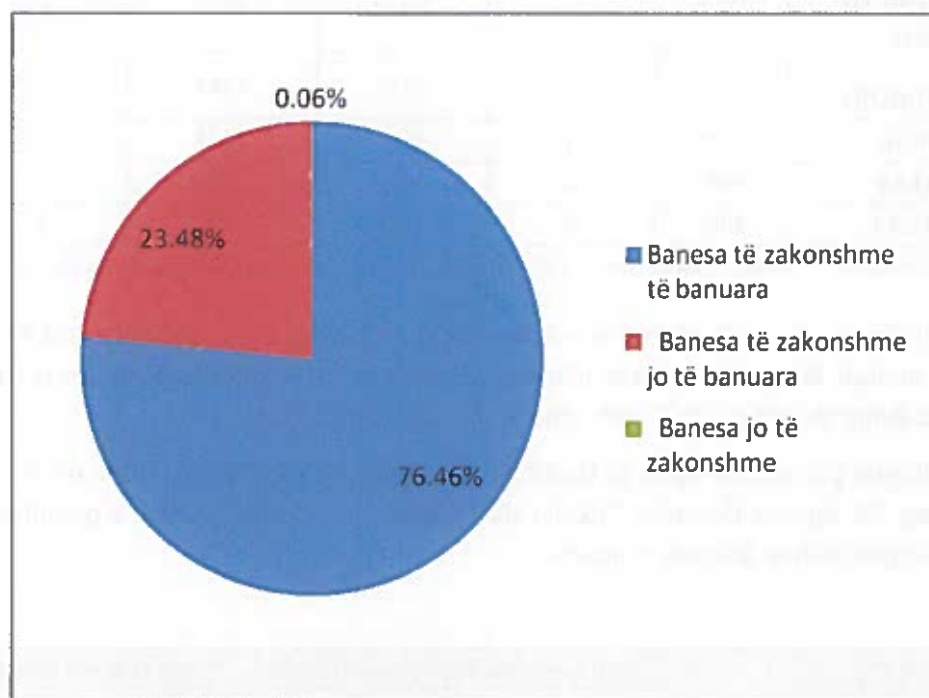
	Persona/km ²
URA VAJGURORE	166.98
POSHNJË	196.59
KUTALLI	217.39
CUKALAT	97.05

Tabela 5.1.6 : Persona për km2 në nivel vendi, Bashki, ish njësi administrative.

Sipas regjistrimit të INSTAT në lidhje me njësitë familjare dhe banesat, përdoret karakterizimi një banimi (banesat) e cila ndahet në «konvencionale» (banesa të zakonshme) dhe «jo konvencionale»

(non-conventional dwelling/banesa jo të zakonshme). Si banesë «konvencionale» përcaktohet banesa e cila, që në fillim, është ndërtuar për banim për gjatë gjithë vitit ose ka ndryshuar përdorimin e tij për këtë qëllim.

Bashkia Ura Vajgurore nga 8.857 njësi banimi vetëm 5 nga ato i përkasin kategorisë «jo konvencionale» ndërsa ato «konvencionale» 23,48% nuk banohen.

Grafiku 5.1.4 : Kategorizim i njësive të banimit në Bashkinë Ura Vajgurore

Në lidhje me njësitë familjare, në regjistrimin e vitit 2011, bëhet ndarja e tek ato që kanë një ose më shumë «bërthama» familjare (family nucleus/bërthamë familjare), në ato që nuk kanë një "bërthamë" familjare dhe në ato që kanë bërthamë "jo-konvencionale". Si bërthamë familjare përcaktohet forma që përbëhet nga dy apo më shumë persona që jetojnë në të njëjtën shtëpi dhe dy prej tyre kanë lidhje martesore apo janë prindër me fëmijë. Njësitë familjare që nuk kanë «bërthamë» familjare karakterizohen si jo "konvencionale".

Nga totali i popullsisë së Bashkisë Ura Vajgurore shumica e banorëve janë anëtarë të njësive familjare me një bërthamë. Por e rëndësishme është edhe përqindja e banorëve të çdo zone të cilët janë anëtarë të njësive familjare me dy apo me më shumë bërthama familjare.

Përqindjet janë 17,75% për Ura Vajgurore, 19.58% për Poshnje, 22.15% për Kutalli dhe 18,72% për Cukalat. Domethënë vëmë re një rritje në tendencën e strehimit të më shumë se një familje në një njësi familjare, dhe kjo ndoshta për arsye ekonomike. Në këtë rezultat arrin edhe fakti se në këto rajone, janë të konsiderueshme përqindjet e njësive familjare që kanë si burim të ardhurash pensionet (41,8% në Ura Vajgurore, 20,78% në Poshnjë, 27,78% në Kutalli dhe 21,55% në Cukalat).

	Lloji i NJEF-së				
	Gjithsej	NJEF-të pa bërthamë familjare	NJEF-të me një bërthamë familjare	NJEF-të me dy ose më shumë bërthama familjare	NJEF-të me bërthamë jo të vlefshme
BERAT (Qarku)	141797	3313	114117	22932	1435
URA VAJGURORE (bashkia)	27295	414	21124	5434	323
URA VAJGURORE	7232	137	5737	1284	74
POSHNJË	7375	135	5663	1444	133
KUTALLI	9643	106	7322	2136	79
CUKALAT	3045	36	2402	570	37

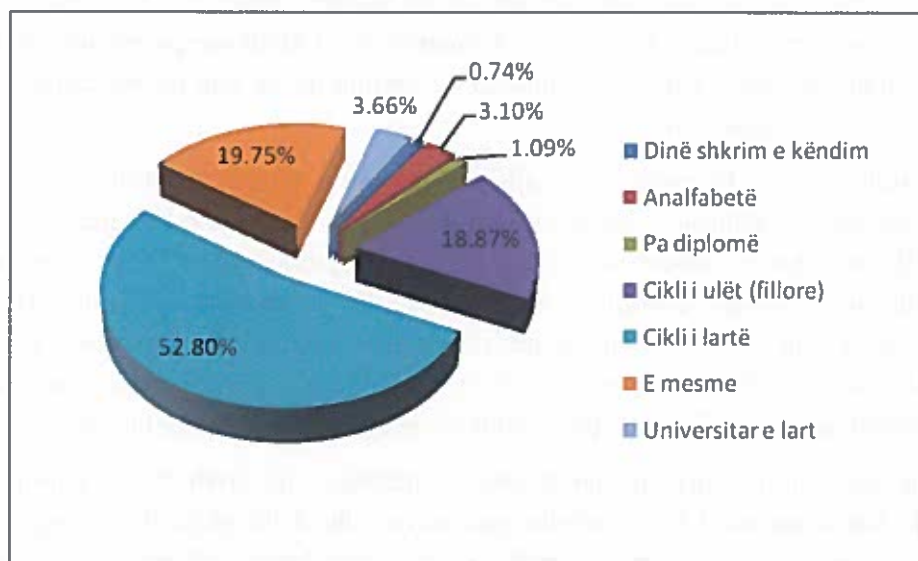
Tabela 5.1.7 : Numri i anëtarëve të NJEF-ve sipas bashkisë/komunës dhe llojit të NJEF-së

Lidhur me nivelin arsimor të banorëve në Bashkinë Ura Vajgurore, shumica (52.80%) i takon kategorisë së arsimit të mesëm, ndërsa përqindja e individëve të cilët kanë arsim të lartë si edhe atyre analfabet është shumë e ulët (3.66% dhe 3.10% respektivisht).

Tabela 5.1.8 tregon për secilin rajon të Bashkisë, të dhënat që kanë të bëjnë me nivelin arsimor të banorëve të saj. Në rajonet Poshnjë, Cukalat dhe Kutalli më shumë se 50% e popullsisë që është mbi 10 vjeç, ka përfunduar arsimin e mesëm.

Bashkia/ Komuna	Gjithsej	Ndjekja e shkollës dhe analfabetizmi / niveli arsimor aktual						
		Nuk kanë ndjekur asnjëherë shkollën		Kanë ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën / Diploma më e lartë e marrë				
		Dinë të shkruajnë e të lexojnë	Analfabetë	Pa diplomë	Arsimi bazë		E mesme	Universitar e lartë
URA VAJGURORE (bashkia)	23766	175	736	258	4484	12548	4694	871
URA VAJGURORE	6373	44	205	21	1178	2707	1825	393
POSHNJË	6494	66	180	57	1144	3526	1322	199
KUTALLI	8283	49	283	140	1614	4854	1144	199
CUKALAT	2616	16	68	40	548	1461	403	80

Tabela 5.1.8: Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë/komunës, ndjekjes së shkollës, alfabetizimit, dhe nivelit arsimor të arritur

Grafiku 5.1.5 : Niveli arsimor në Bashkinë Ura Vajgurore.

5.2. Analiza dhe problem për gjendjen e strehimit³⁷

Shqipëria pas rënies së regjimit komunist, ka përjetuar një migrim të brendshëm dhe të jashtëm në shkallë të gjerë. Ky fakt kishte si pasojë shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit, në kërkim të më shumë mundësive për arsimim dhe punësim dhe kushte më të mira strehimi dhe kujdesi mjekësor.

Si rezultat i kësaj zhvendosje të shpejtë dhe masive të popullsisë, ri-urbanizimi dhe mbipopullimi i qyteteve është bërë një problem i madh, duke çuar në varfëri me të madhe, papunësi, zhvillimin e tregut e zi dhe përkeqësimin e kushteve të jetesës. Në atë kohë, shfaqen probleme serioze të strehimit, infrastrukturës joadekuate, mungesës së ujit dhe energjisë elektrike dhe qasje të kufizuar në arsim dhe shëndetësi.

Shumica e njerëzve u zhvendos në kryeqytet dhe zonat bregdetare. Tirana ka marrë 61.5% të të gjithë emigrantëve, dhe zonat bregdetare Lushnja 7.5%, Durrësi 6%, Fieri 4%, Vlora 3.5% dhe Sarandë 2.3%. Kështu në rajonin Tiranë-Durrës në vitet 1991-1998 popullsia është rritur rreth 7%, përqindje që korrespondon me 30.000 persona apo 6.500 familjeve në vit. Përafërsisht një e treta e popullsisë është e përqendruar në këtë sektor gjeografik.

Sipas të dhënave të regjistrimit të popullsisë të vitit 2001 për dekadat e fundit, në vitin 2001, 47% të popullsisë së përgjithshme të vendit jetonin në zonat urbane, ndërsa në vitin 2011 kjo shifër u rrit në 54%. Për herë të parë, popullsia në zonat urbane e tejkalon popullsinë në zonat rurale. Kjo tregon se zhvendosja e brendshme e njerëzve ka vazhduar në nivele të larta në dekadën e fundit. Krahësuar me regjistrimin e vitit 1991, rreth 10.6% e popullsisë ka ndryshuar vendbanimin brenda vendit. Fluksi në Tiranë dhe qytetet bregdetare ka lënë shumë zona rurale me popullsi të rrallë dhe sot ka disa zona rurale, ku 50% e shtëpive janë bosh..

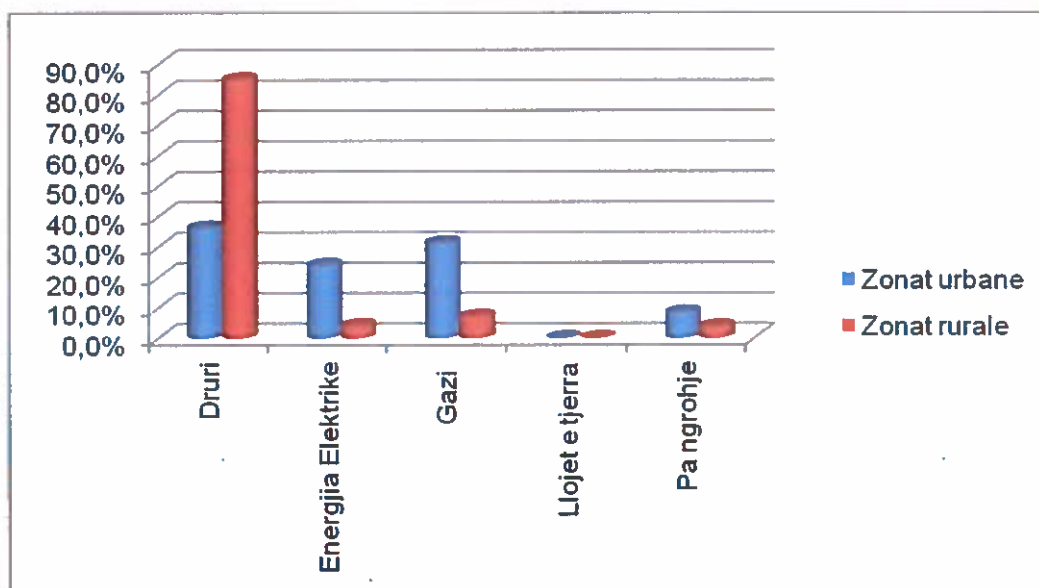
³⁷ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016).

Në vitin 2011, numri i ekonomive familjare private në Shqipëri ishte 722 262, nga të cilat 56.7% janë të vendosura në zonat urbane dhe 43.3% në zonat rurale. Lidhur me pronësinë e rreth 90.2% të ekonomive familjare private i përket banorëve që jetojnë në to, ose që paguajnë një hipoteke, kredi ose janë në proces legalizimi.

Sistemet e ngrohjes behet kryesisht me pajisje të veçantë. 63.3% e familjeve përdorin soba, kondicionerë ose ngrohje elektrike, ndërsa sistemi i ngrohjes qendrore është gjetur vetëm në 3.2% të familjeve. Djegia e druve vazhdon të jetë lloji kryesor i ngrohjes për 57.5% të familjeve, pasuar nga gazi natyror me 20.8% dhe energjia elektrike me 15.4%. Krahasuar me vitin 2001, përdorimi i druve të zjarrit është ulur me 12.3%, dhe është rritur numri i familjeve që përdorin gaz natyror për ngrohje me 14.9%. Në vitin 2001, rreth 30% e familjeve ka përdorur energjinë elektrike për ngrohje. Kjo tregon rënie prej 50.0% të përdorimit të energjisë elektrike për ngrohje.

Në zonat rurale, përdorimi i druve të zjarrit mbetet i përhapur, me rreth 85% e familjeve përdorin dru për ngrohje, krahasuar me 7.1% që përdor gaz natyror dhe 4.1% që përdor energji elektrike. Në zonat urbane, shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje është më e balancuar: rreth 36.3% e familjeve ngrohen me dru zjarri, 24.0% me përdorimin e energjisë elektrike dhe 31.3% me gaz.

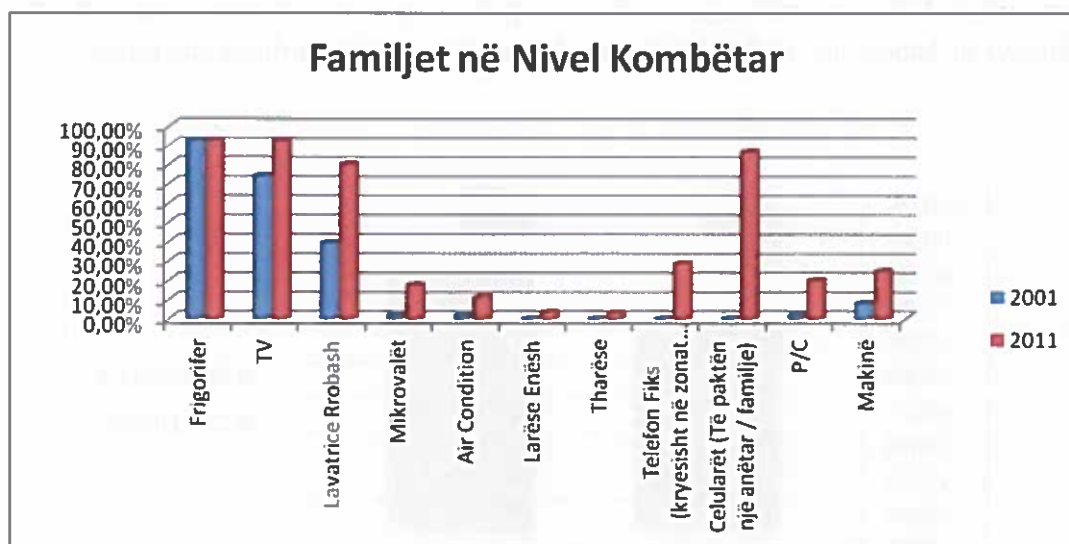
Shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje në zonat urbane dhe rurale duket në diagramin në vijim.

Diagrami 5.2.1: Lloji i energjisë së konsumuar për ngrohje nga familjet për Bashki / komuna.

Pothuajse të gjitha familjet në Shqipëri kanë në dispozicion lehtësitë themelore. 92.4% e familjeve kanë televizor, 92.4% frigoriferë dhe 80.2% makina larëse. Krahasuar me vitin 2001, numri i familjeve që kishin televizionin ishte pothuajse i njëjtë, ndërsa ka një rritje të konsiderueshme në numrin e familjeve që kishin frigoriferë dhe lavatriçe, të cilat normat ishin përkatësisht 74.1 për qind dhe 39.3 për qind. Megjithatë, përqindja e familjeve me pajisje të reja elektrike shtëpiake vazhdon të mbetet ende e vogël. 17.6% e familjeve kanë mikrovalë, 11.3% sistek klatizimi, 3.4% lavastovile dhe rreth 3.0% një tharëse rrobash. Në vitin 2001, numri i familjeve që kanë pasur

klimatizim ose mikrovalë ishte më pak se 2%. Rreth 28.5% e familjeve kanë një linjë fikse telefonike në shtëpi (që gjendet kryesisht në zonat urbane). 86.8% e familjeve kanë një telefon celular (të paktën një anëtar i familjes). Rreth 20.0% e familjeve në mbarë vendin pati një kompjuter nga të cilat rreth 82.3% janë në zonat urbane dhe 17.7% në zonat rurale. Në regjistrimin e vitit 2001, numri i familjeve që ka pasur një kompjuter ra me 2.0%. Gjithashtu, në vitin 2011, 24.8% e familjeve ka në pronësi makine, krahasuar me 8.0% në vitin 2001. Tabela e mëposhtme tregon shpërndarjen e ekonomive familjare në raport me pajisjet baze.

Diagrami 5.2.2: Përqindja e ekonomive familjare për bashki/ komunë që zoteronn të mira material dhe shërbime të mjaftueshme.

Në vitin 2011, numri i ndërtesave për qëllime banimi, në Shqipëri ishte 598,267. Mbi 80% ishin kryesisht shtëpi një-katëshe, me vetëm një banesë Vetëm 3.7% e tyre ishin pallate banimit, nga të cilat 31.3% ishin në zonën e Tiranës. Vetëm 1.0% e tyre ishin 6 kate ose më shumë, ndërsa 2.1% e totalit kishte 9 apo më shumë banesa. Ndërtesat me dy kate dhe dy ndërtesave të banimit ishte rreth 10.0% e ndërtesave të shfrytëzuara për qëllime banimi.

Ekzistonte një total prej 1.0124 milion shtëpi, nga të cilat, sipas klasifikimit sipas llojit, 99.6% ishin banesat kontraktuale dhe 0.4% jo-kontraktuale. Stoku i banesave mund të analizohet në ekonomi familjare private apo kolektive me normat përkatëse të 99.97% dhe 0.03%.

56.6% e të gjitha shtëpive të banimit (nuk përfshihen banesat kolektive) janë të përqendruara në zonat urbane dhe 43.4% në zonat rurale. Krahasuar me vitin 2001, ka pasur një rritje në numrin e shtëpive të banimit në zonat urbane me 24.7% dhe reduktimin e numrit të shtëpive të banimit në zonat rurale me 20.5%. Numri 12 përfaqëson shpërndarjen e banesave konvencionale dhe numrin e familjeve për zonë. Prefektura e Tiranës ka pasur përqindjen më të lartë të shtëpive dhe familjeve, 26.0% dhe 27.2% respektivisht.

Shtëpitë bosh ishin 21.7% e banesave konvencionale, nga të cilat 52.6% janë të vendosura në zonat rurale. Shtëpitë që përdoren si dytësore ose sezonale ishin 8.3% e banesave konvencionale dhe 52.3% e tyre kanë qenë në zonat rurale. Numri më i madh i banesave të lira konvencionale ndodhen në qarkun e Vlorës me një përqindje prej 32.4%, ndërsa shumica e shtëpive të përdoren si dytësore ose sezonale gjenden në qarqet Durrës, Vlorë dhe Gjirokastrë me 16.5%, 14.6% dhe 12.6% respektivisht.

Persa i përket qasjes në furnizimin me ujë, rreth 77.0% e banesave në Shqipëri ka pasur qasje në një sistem të furnizimit me ujë në shtëpi ose në ndërtesën ku ndodhet banesa. Në zonat urbane përqindja ishte 90.9% dhe në zonat rurale rreth 59.0%. Në shkallë kombëtare, 85.2% e shtëpive kanë pasur qasje në kanalizime brenda shtëpisë apo ndërtesës ku ato janë. Në zonat urbane kjo shifër ishte rreth 96.2%, ndërsa në zonat rurale ishte rreth 71.0%. Më shumë se gjysma e shtëpive të banimit në Shqipëri ka pasur qasje në të gjitha lehtësitë: sistem furnizimi me ujë, tualet, vaske / dush dhe ngrohje, ndërsa vetëm 1.1% e shtëpive të banimit kishin instalime baze.

Diagrami më poshtë tregon përqindjen e shtëpive që kanë qasje në sistemet e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve në banesë apo ndërtesën ku ndodhet banesa në zonat urbane dhe rurale.

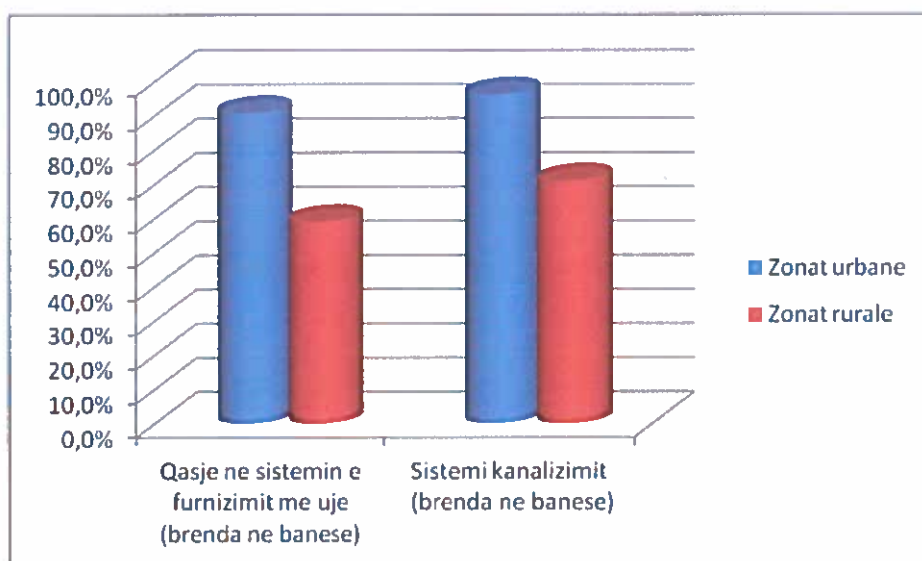

Figura 5.2.3: Qasja në sistemin e furnizimit me ujë dhe kanalizimit brenda në banesë apo në ndërtesën ku është e vendosur banesa në zonat urbane dhe rurale.

Në këtë kapitull jepet një informacion i detajuar rreth situatës së strehimit në Bashkitë Ura Vajgurore. Analiza e të dhënave për banesat dhe kushtet e jetesës të çon në përfundime të rëndësishme në lidhje me varfërinë dhe prosperitetin e popullatës.

Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në nivelin arsimor ashtu edhe në atë shëndetësor të popullsisë dhe në përgjithësi të statusit social dhe ekonomik të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizimet, ngrohje, pajisje shtëpiake, janë tregues të lidhur direkt me standardet e jetesës së banorëve dhe nxjerrjen e konkluzioneve mbi situatën aktuale.

Në Shqipëri, ashtu si në vende të tjera që janë në zhvillim, banorët kanë lëvizur për në zonat urbane me qëllim për të kërkuar më shumë mundësi arsimimi dhe punësimi, kushte më të mira strehimi dhe të kujdesit shëndetësor. Kjo solli si rezultat shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit.

Analiza e të dhënave³⁸ në lidhje me banesat dhe kushtet e jetesës do orientojnë në rezultate të rëndësishme në lidhje me nivelet e varfërisë dhe prosperitetin e popullsisë. Kushtet e jetesës dhe të

³⁸ «Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography», Alain Jarne, Zana Vokopola, Martin Schuler dhe «Albanian dwelling and living conditions», INSTAT.

strehimit kane një ndikim të drejtpërdrejtë si në shëndetësi gjithashtu dhe në nivelin arsimor të popullsisë dhe kështu e shtrire në gjendjen sociale dhe ekonomike të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizime, ngrohja, pajisjet në një shtëpi, janë tregues që tregojnë nivelin e jetesës së banorëve.

Në tabelat e mëposhtme jepet një pasqyrë e kushteve të jetesës për Bashkinë Ura Vajgurore siç rezultojnë nga të dhënat e Zyrës së Institutit të Statistikave të Shqipërisë (INSTAT) për regjistrimin e popullsisë të vitit 2011.

Bashkia/Komuna	Lloji i ndërtesës					Numri i Apartamenteve në ndërtesë			
	Gjithsej	Shtëpi individuale	Shtëpi pjesërisht e veçuar	Shtëpi të ngjitura	Pallate	1	2	3-4	5+
BERAT (Qarku)	36,488	31,674	2,810	962	1,042	32,221	2,722	684	861
URA VAJGURORE (bashkia)	7,700	6,925	617	87	71	7,006	577	75	42
CUKALAT	1,050	1,034	5	3	8	1,011	33	5	1
KUTALLI	2,575	2,468	84	15	8	2,379	176	16	4
POSHNJË	2,200	1,869	301	22	8	2,059	118	20	3
URA VAJGURORE	1,875	1,554	227	47	47	1,557	250	34	34

Tabela 5.2.1: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës dhe numrit të banesave në ndërtesë.

Nga Tabela 1 rezulton në përfundimin se shumica e ndërtesave në Bashkinë Ura Vajgurore janë shtëpitë njëkatëshe me një akomodim-apartament, ndërsa të pakta janë ato ndërtesa që kanë më shumë se dy apartamente (pallate). Përqindja më e madhe e pallateve (66.2%) në Bashkinë Ura Vajgurore, gjenden në zonën me të njëjtin emër.

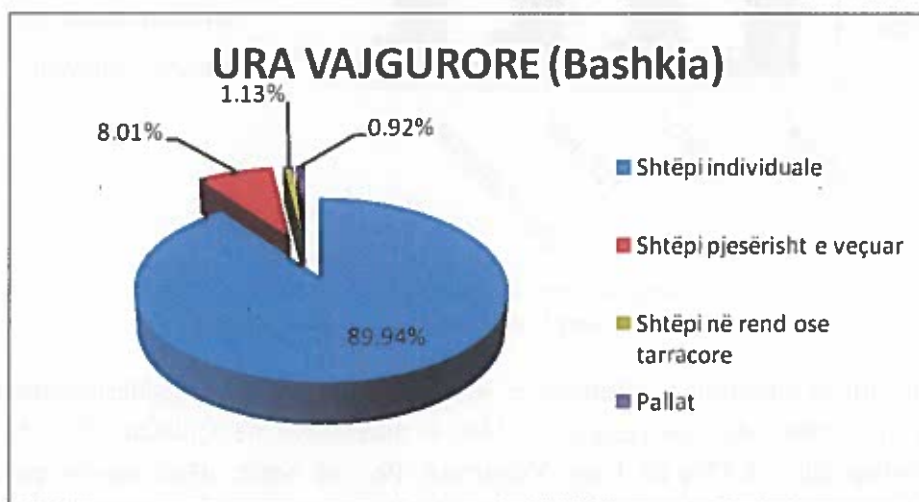

Figura 5.2.4: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës.

Nëse analizojmë ndërtesat e Bashkisë Ura Vajgurore në lidhje me katet e tyre, arrijmë në përfundimin se pjesa më e madhe (89.95%) përbëhet nga një kat. Në veçanti në zonën e vogël rurale Cukalat 98% e ndërtesave përbëhet nga një kat.

Bashkia/Komuna	Gjithsej	Numri i kateve			
		1	2	3-5	6+
BERAT (Qarku)	36488	32638	2884	825	141
URA VAJGURE (bashkia)	7700	6926	688	78	8
CUKALAT	1050	1026	21	2	1
KUTALLI	2575	2382	178	12	3
POSHNJË	2200	1918	265	14	3
URA VAJGURE	1875	1600	224	50	1

Tabela 5.2.2 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe numrit të kateve

Në Tabelën 2 vërejmë se përqindja e ndërtesave me më shumë se dy kate është shumë e vogla. Në mënyrë të veçantë për Cukalat është 0.29%, 0.58% për Kutalli, 0.77% për Poshne dhe 2.72% për Urës Vajgurore.

Te përmbledhur të gjitha si më lart mund të konkludohet se ndërtesat në Bashkinë Ura Vajgurore janë kryesisht shtëpi njëkatëshe që pasqyrojnë llojin e ndërtesave dhe të gjithë Qarkun e Beratit (në nivel Qarku 86.8% janë shtëpi private dhe 89,45 % e përbërë nga një kat).

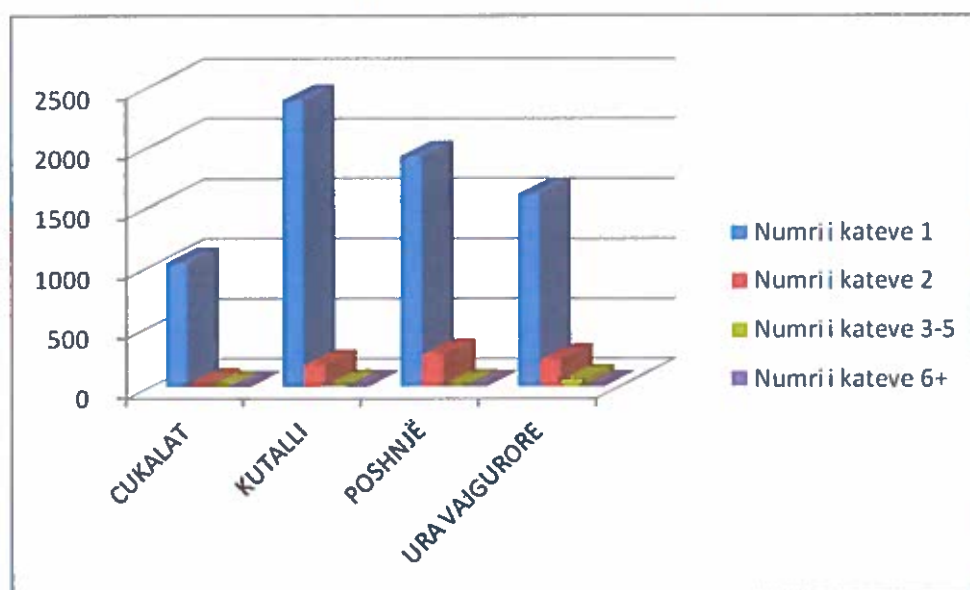

Figura 5.2.5: Numri i kateve në nivel ish bashki-komunë.

Për sa i përket vitit të ndërtimit të ndërtesave, shohim se një pjesë e konsiderueshme e atyre janë ndërtuar para vitit 1990, dhe në veçanti 41,14% e ndërtesave në Cukalat, 26,72% në Kutalli, 25.64% në Poshne dhe 34.72% në Urën Vajgurore. Për më tepër, nëse marrim parasysh se në regjistrimin e vitit 2011 një pjesë e madhe e të anketuarve u përgjigjën se ata nuk e dinë vitin e ndërtimit të shtëpisë së tyre, atëherë konstatojmë se përqindjet e mësipërme, në fakt, janë edhe më të mëdha.

Pas vitit 2001 vërehet se në ndërtesat e reja, fakt e cila është rezultat i krizës ekonomike dhe tkurrjen e sektorit të prodhimit të vërejtur që nga fundi i viteve nëntëdhjetë.

Bashkia/Komuna	Periudha e ndërtimit							
	Gjithsej	Deri më 1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	Nuk e di
BERAT (Qarku)	36488	2633	7238	5786	7319	2389	2015	9108
URA VAJGURORE (bashkia)	7700	243	930	1162	1864	756	624	2121
CUKALAT	1050	56	167	209	164	61	72	321
KUTALLI	2575	74	255	359	826	323	262	476
POSHNJË	2200	65	223	276	461	237	187	751
URA VAJGURORE	1875	48	285	318	413	135	103	573

Tabela 5.2.3 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe periudhë së ndërtimit.

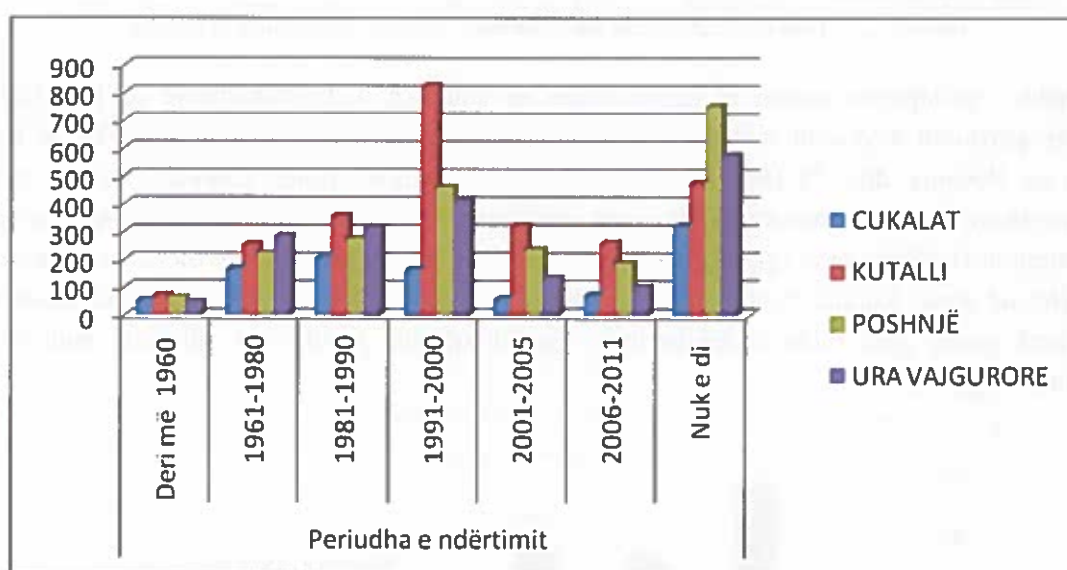

Figura 5.2.6: Periudha e ndërtimit të banesave në nivel Komunë.

Sipas Shërbimit Statistikor të Shqipërisë gjendja e ndërtesave në Bashkinë Ura Vajgurore është mesatare, me përjashtim të zonës me të njëjtin emër, ku ndërtesat janë në gjendje shumë të mirë.

Gjendja e Banesave Indikator nga komunë/bashki	
CUKALAT	Mesatare
KUTALLI	Mesatare
POSHNJË	Mesatare
URA VAJGURORE	I Lartë

Tabela 5.2.4 : Gjendja e Banesave Indikator nga komunë/bashki.

Tabela 5 veçon apartamentet në varësi të faktit nëse ato janë përdorur si rezidenca kryesore ose si dytësore për përdorim sezonal, apo janë të pabanuara dhe janë përdorur herë pas here nga persona që nuk janë objekt i regjistrimit por janë gjetur aty.

Bashkia/Komuna	Statusi i banimit të banesës			
	Gjithsej	Banesë e banuar nga persona me vendbanim të zakonshëm	Banesë e destinuar për qëllime dytësore apo sezonale	Banesë e pabanuar ose e banuar nga persona që nuk përfshihen në census
BERAT (Qarku)	53152	37945		13465
URA VAJGURE (bashkia)	8852	6772	298	1782
CUKALAT	1091	742	251	98
KUTALLI	2795	2328	26	441
POSHNJË	2370	1771	7	592
URA VAJGURE	2596	1931	14	651

Tabela 5.2.5: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se shumica e apartamenteve të Bashkisë Ura Vajgure përdoren kryesisht si banesa (68% e apartamenteve në Cukalat, 83,29% në Kutalli, 74,73% në Poshnje dhe 74,38% në Ura Vajgure). Përveç zonës Cukalat, ku një pjesë e konsiderueshme e apartamenteve (23%) janë rezidenca sekondare dhe me përdorim sezonal, në zona të tjera të Bashkisë të njëjtit lloj apartamente janë me nivel shumë të ulët (më pak se 1%). Paralelisht, në zonat Kutalli, Poshnje dhe Ura Vajgure të kënaqshme përqindjet e apartamente të lira që janë gjetur gjatë ditës së regjistrimit, njerëzit që nuk jetojnë atje dhe nuk janë objekt i anketimit të regjistrimit.

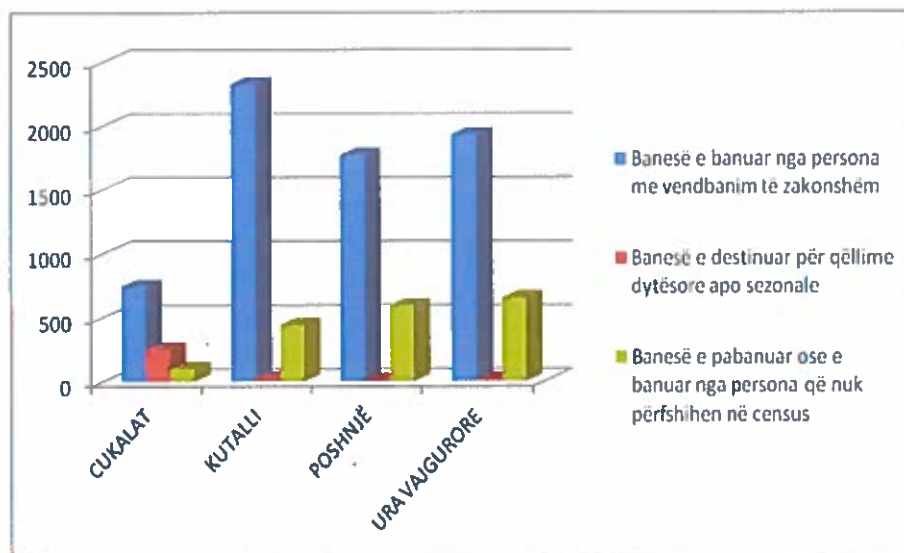

Figura 5.2.7 : Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

Për sa i përket pronësisë së shtëpive në Bashkinë Ura Vajgure, vihet re se pjesa më e madhe e tyre (mbi 95%) është në pronësi apo në proces marrje të pronësisë nga ai që e përdor atë.

Bashkia/Komuna	Gjithsej	Pronar ose duke u bërë pronar	Qiramarrës	Pa qera
BERAT (Qarku)	38493	36698	1053	742
URA VAJGURE (bashkia)	6813	6686	56	71
URA VAJGURE	1938	1865	41	32
POSHNJË	1785	1759	4	22
KUTALLI	2343	2324	7	12
CUKALAT	747	738	4	5

Tabela 5.2.6: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë /komunës dhe statusit të pronësisë së banesës.

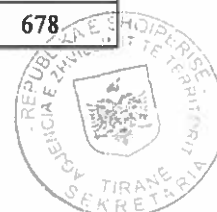
Tregues të dobishëm për të nxjerrë konkluzione në standardin e jetesës së banorëve të Bashkisë janë personat mesatare për familje, numri mesatar i dhomave për familje dhe numri i dhomave që i përket çdo personi, mesatarisht, dhe më në fund hapësira e dobishme e apartamentit që i përket çdo personi.

Bashkia/Komuna	Persona për Familje	Dhoma për Familje	Dhoma për Person	Kati dobishëm Hapësira e njësive të banimit për person (m ²)
URA VAJGURE	3.73	2.9	0.8	13.7 m ² /person
POSHNJË	4.08	2.9	0.8	13.7 m ² /person
KUTALLI	4.12	3	0.7	13 m ² /person
CUKALAT	4.13	3.1	0.6	10.9 m ² /person

Tabela 5.2.7: Persona për Familje, Dhoma për Familje & Dhoma për Person, Kati dobishëm Hapësira e njësive të banimit për person (m²).

Tabela e mësipërme tregon se familjet në Bashkinë Ura Vajgure kanë një shkallë mesatare hapësirë me zonën Cukalat që është në pozita më të këqija. Në mënyrë të veçantë, Cukalat që është një rajon i vogël rural ka numërin më të ulët të dhomave për person për shkak se atje familjet kanë mesatarisht më shumë persona. Tabela 5.2.8 më poshtë, ilustron komoditetin e çdo familje në nivel Bashkie/ Komune.

Bashkia/Komuna	BERAT (Qarku)	URA VAJGURE (bashkia)	URA VAJGURE	POSHNJË	KUTALLI	CUKALAT
Refrigerator	36184	6331	1828	1670	2156	677
Ngrirëse	1087	85	10	20	50	5
Lavatriçe	31089	4990	1573	1455	1563	399
Tharëse rrobash	461	78	24	23	30	1
Makinë pjatlarëse	439	26	9	11	5	1
Boiler elektrik	13903	1628	634	414	544	36
Mikrovalë	4874	342	182	92	64	4
TV	35804	6268	1831	1579	2157	701
TV dekoder	2399	252	70	126	43	13
Telefon fiks	11202	859	712	12	132	3
Celular	32785	5796	1652	1575	1891	678

Bashkia/Komuna	BERAT (Qarku)	URA VAJGURORE (bashkia)	URA VAJGURORE	POSHNJË	KUTALLI	CUKALAT
Kompjuter	4694	453	263	76	105	9
Lidhje internet	2817	227	163	19	43	2
Panel diellor	2354	640	168	219	230	23
Kondicioner	1823	115	72	12	29	2
Makina	7217	1419	434	403	482	100
Asnjë nga këto	1598	299	75	76	113	35

Tabela 5.2.8: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës, pajisjeve afatgjata dhe shërbimeve.

Nga te dhënat e INSTAT-it kanë informacionin se numri i përgjithshëm i ekonomive familjare është 1,938 për Urën Vajguore, 1,785 për Poshnjes, 2,343 për Kutalli dhe 747 për Cukalat. Kështu, tabela e mësipërme, nëse modifikohet për të treguar përqindjen e familjeve që kanë çdo pajisje, këtë e tregon Tabela 5.2.9.

Nga Tabela e mësipërme rezulton se shumica e familjeve kanë pajisje themelore të tilla si një frigorifer, makinë larëse rrobash, televizor dhe telefon celular. Është karakteristike, se telefon fiks kane familjet në Urën Vajguore në përqindje 36.74%, ndërsa në rajone të tjera të Bashkisë raportet janë të papërfillshme. Shumë e ulët, gjithashtu, është përqindja e familjeve që kane kompjuter dhe lidhje interneti.

Bashkia/Komuna	URA VAJGURORE	POSHNJË	KUTALLI	CUKALAT
Frigorifer	94.32%	93.56%	92.02%	90.63%
Ngrirëse	0.52%	1.12%	2.13%	0.67%
Lavatriçe	81.17%	81.51%	66.71%	53.41%
Tharëse rrobash	1.24%	1.29%	1.28%	0.13%
Makinë pjatolarëse	0.46%	0.62%	0.21%	0.13%
Boiler elektrik	32.71%	23.19%	23.22%	4.82%
Mikrovalë	9.39%	5.15%	2.73%	0.54%
TV	94.48%	88.46%	92.06%	93.84%
TV dekoder	3.61%	7.06%	1.84%	1.74%
Telefon fiks	36.74%	0.67%	5.63%	0.40%
Celular	85.24%	88.24%	80.71%	90.76%
Kompjuter	13.57%	4.26%	4.48%	1.20%
Lidhje internet	8.41%	1.06%	1.84%	0.27%
Panel diellor	8.67%	12.27%	9.82%	3.08%
Kondicioner	3.72%	0.67%	1.24%	0.27%
Makina	22.39%	22.58%	20.57%	13.39%
Asnjë nga këto	3.87%	4.26%	4.82%	4.69%

Tabela 5.2.9: Përqindja e familjeve sipas rajonit që mbajnë çdo lloj pajisjes.

Lidhur me makinat, familjet që i kanë janë rreth 1/5 e familjeve në çdo zonë, me përjashtim të Cukalat-it ku përqindja bie në 13.39%. Për më tepër, në Cukalat rreth gjysma e familjeve nuk kanë një makinë larëse rrobash.

Nga tabelat 5.2.10 dhe 5.2.11 vërejmë se mënyra kryesore e ngrohjes së familjeve është përdorimi i sobës me dru djegie. Si zgjedhje e dytë, pasi drurit, është përdorimi i gazit. Përqindja e familjeve që përdorin energji elektrike ose burim tjetër të energjisë për ngrohje është shumë e ulët (6.14% e familjeve në Urën Vajguore, 1,57% në Poshnë, 2,86% në Kutalli dhe 1.34% në Cukalat) ndërsa ka dhe familje pa ngrohje fare.

Bashkia/Komuna	Gjithsej	Dru	Energji elektrike nga rrjeti	Gaz	Lloj tjetër energjie (panel diellor, qymyr, naftë, etj)	Pa ngrohje
BERAT (Qarku/Prefecture)	38493	23655	3183	9016	110	2529
URA VAJGUORE (municipality)	6813	5449	207	729	17	411
URA VAJGUORE	1938	1290	114	385	5	144
POSHNJË	1785	1592	23	104	5	61
KUTALLI	2343	1841	61	236	6	199
CUKALAT	747	726	9	4	1	7

Tabela 5.2.10: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Bashkia/Komuna	Lloji i ngrohjes								
	Gjithsej	Ngrohje qëndrore në ndërtesë	Ngrohje qëndrore individuale në banesë	Stufë	Oxhak	Ngrohës elektrik	Kondicioner	Lloj tjetër ngrohje	Pa ngrohje
BERAT (Qarku)	38021	423	532	28469	872	2064	869	2305	2487
URA VAJGURORE (bashkia)	6777	39	98	5388	261	136	52	395	408
URA VAJGURORE	1931	3	69	1331	85	78	32	189	144
POSHNJË	1773	10	25	1566	27	14	2	69	60
KUTALLI	2329	22	3	1823	95	36	17	136	197
CUKALAT	744	4	1	668	54	8	1	1	7

Tabela 5.2.11 : Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të ngrohjes.

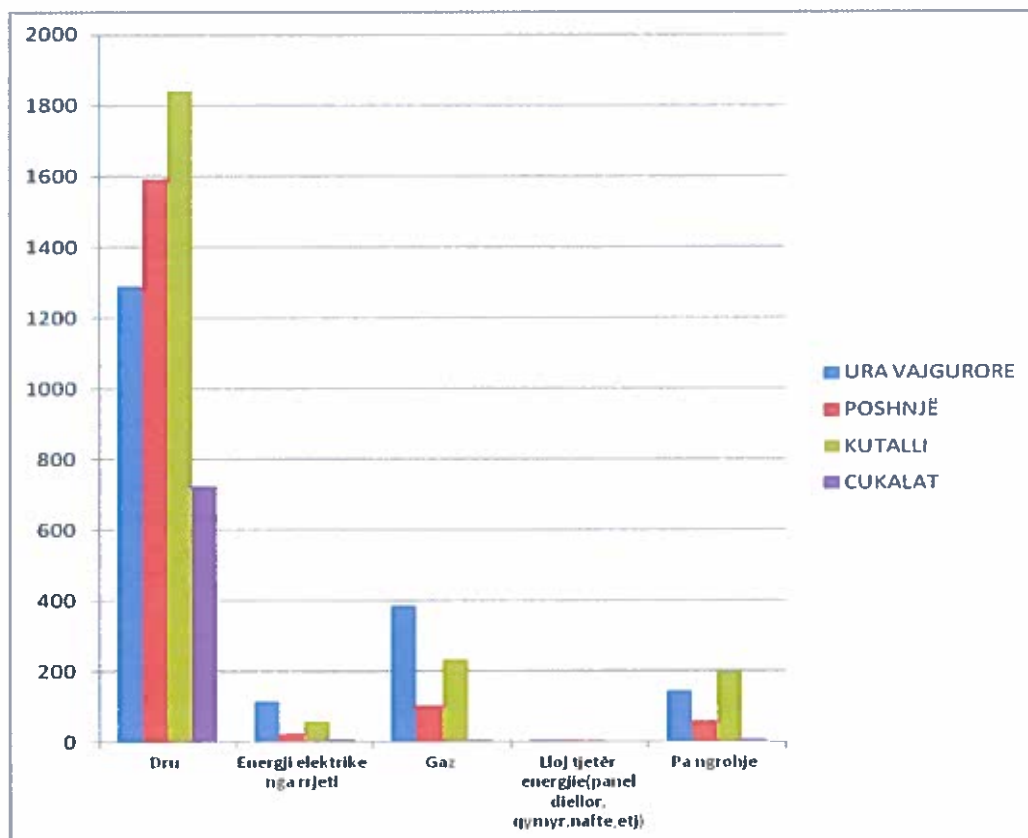

Figura 5.2.8: Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Lidhur me sistemin e furnizimit me ujë, pjesa më e madhe e banesave me sistemin e integruar të tubave brenda banimit e gjejnë në Urën Vajguore, e cila është dhe zone periferike. Në të kundërt, në Cukalat, e cila është më e vogël, si popullsi, zonë rurale e Bashkisë Ura Vajguore, shumica e shtëpive janë të furnizuar me mjete të tjera (p.sh. pusët).

Bashkia/Komuna	Sistemi i furnizimit me ujë					
	Gjithsej	Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës, por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi
BERAT (Qarku)	38021	26993	4007	3461	2939	621
URA VAJGURORE (bashkia)	6777	2765	1760	887	1102	263
CUKALAT	744	89	161	173	253	68
KUTALLI	2329	796	749	295	404	85
POSHNJË	1773	465	562	276	415	55
URA VAJGURORE	1931	1415	288	143	30	55

Tabela 5.2.12: Banesat e banuara sipas bashkisë/komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë.

URA VAJGURORE

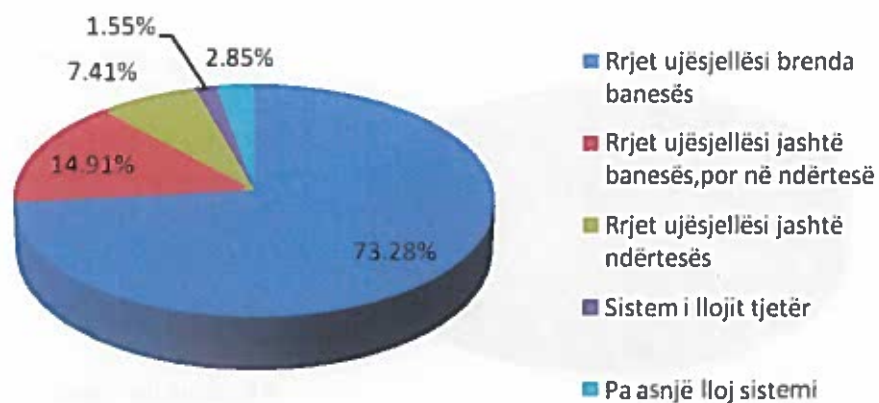

Figura 5.2.9 : Banesat e banuara dhe sistemit të furnizimit me ujë në Urën Vajgurore.

KUTALLI

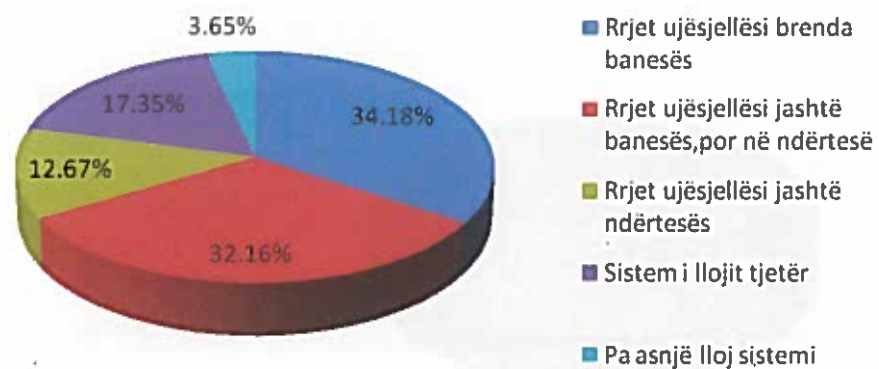

Figura 5.2.10: Banesat e banuara dhe sistemit të furnizimit me ujë në Kutalli.

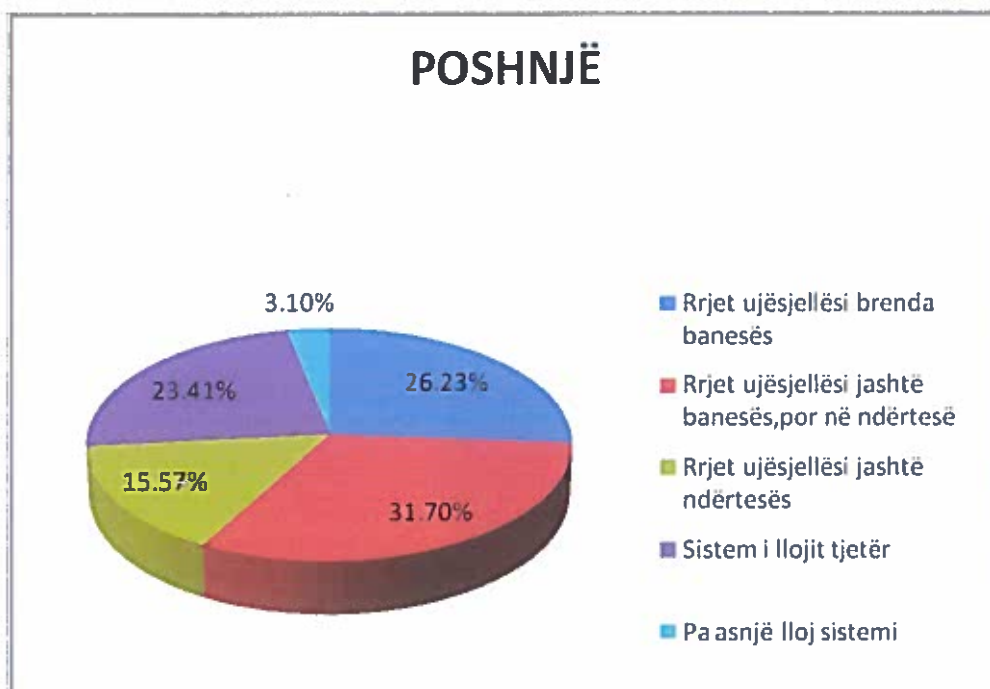

Figura 5.2.11: Banesat e banuara dhe sistemit të furnizimit me ujë në Poshnjë.

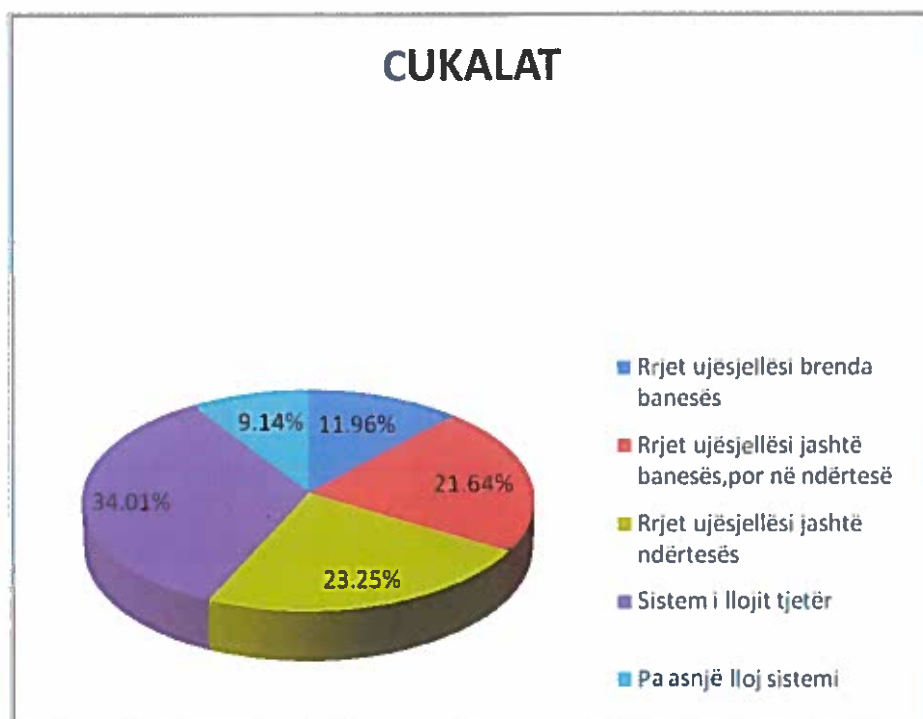

Figura 5.2.12: Banesat e banuara dhe sistemit të furnizimit me ujë në Cukalat.

Referuar grafikëve këto janë përfundimet e nxjerra në lidhje me llojin e tualetit, në zonat e analizuara. Në mënyrë të veçantë, në Cukalat përqindja 29.44% e familjeve kanë një tualet me shkarkim brenda ndërtesës, 29.3% kanë një tualet me shkarkim jashtë ndërtesës së banimit dhe 23.25% kanë një lloj tjetër tualeti. Për zona më të mëdha përqindja e familjeve që kanë tualet me shkarkim brenda tyre janë dukshëm më të mëdha.

Bashkia/Komuna	Lloji i tualetit					
	Gjithsej	WC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	WC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti
BERAT (Qarku)	38021	28770	3294	3450	2400	107
URA VAJGURORE (bashkia)	6777	3736	1311	912	782	36
CUKALAT	744	219	127	218	173	7
KUTALLI	2329	1228	588	366	125	22
POSHNJË	1773	870	345	198	358	2
URA VAJGURORE	1931	1419	251	130	126	5

Tabela 5.2.13: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit

URA VAJGURORE

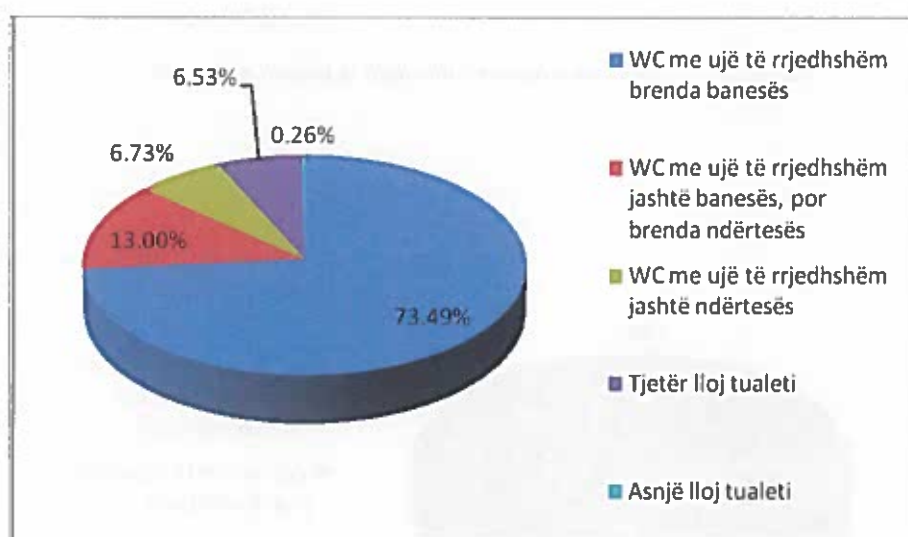

Figura 5.2.13: Banesat e banuara dhe llojit të tualetit në Urën Vajgurore.

KUTALLI

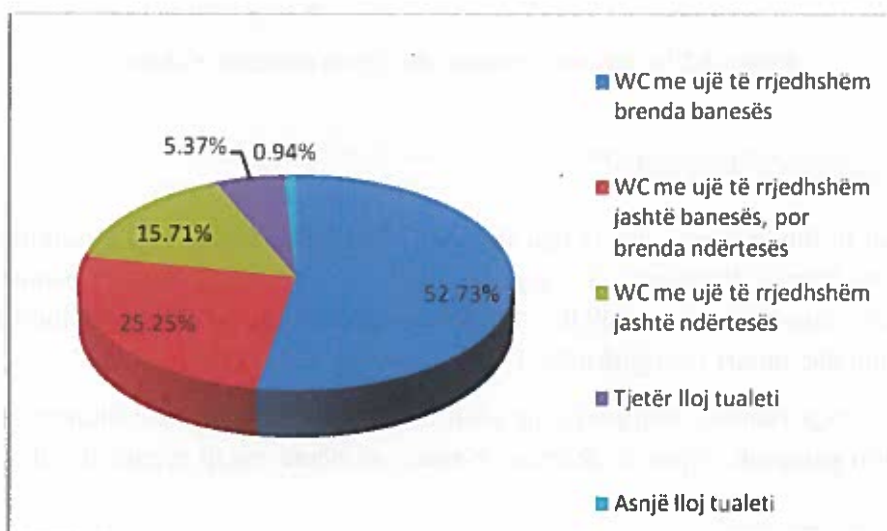

Figura 5.2.14: Banesat e banuara dhe llojit të tualetit në Kutalli.

POSHNJE

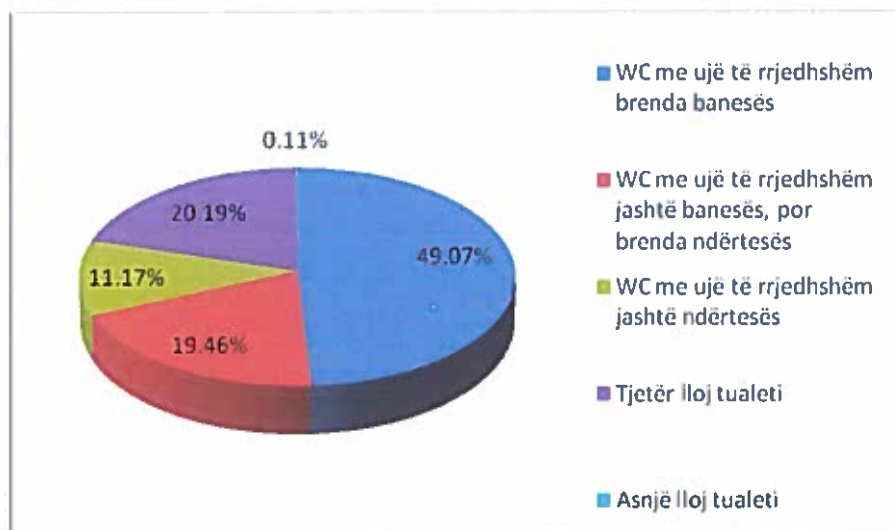

Figura 5.2.15: Banesat e banuara dhe llojit të tualetit në Poshnje.

CUKALAT

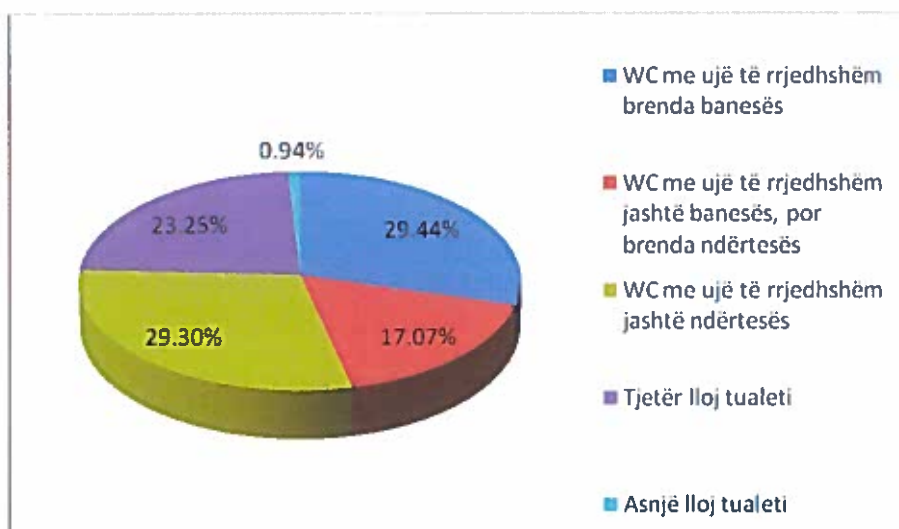

Figura 5.2.16: Banesat e banuara dhe llojit të tualetit në Cukalat.

5.3. Analiza e aspekteve ekonomike³⁹

Sipas regjistrimit të fundit (Tetor 2011) nga Instituti i Statistikave (INSTAT), popullsia shqiptare arrin në 2,831,741 banorë, krahasuar me regjistrimin e vitit 2001 me 3,069,275 banorë, nga të cilat 1,421,810 (50.2%) meshkuj dhe 1,409,931 (49.8%) femra. Fuqia punëtore në fund të vitit 2011 arriti në 1,070,000 dhe numri i përgjithshëm i të punësuarve në 928 052 persona.

Sipas vlerësimeve nga Banka e Shqipërisë në vitin 2014, rritja ekonomike e Shqipërisë ka qenë më e lartë se në vitin paraprak. Sipas të dhënave zyrtare, në nëntë muajt e parë të vitit 2014, shënoi

³⁹ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithëse për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016).

rritje të PBB-së prej 1.4%, kryesisht, për shkak të investimeve dhe konsumit privat, ndërsa për periudhën e ardhshme, pritët përshpejtimi i rritjes.

Sipas të dhënave të fundit, të publikuara në Qershor të vitit 2015 nga INSTAT mbi Prodhimin e Brendshëm Bruto për vitin 2012 dhe të përkohshëm për vitin 2013, norma e rritjes GDP në vitin 2013 arriti në 1.11% krahasuar me vitin 2012, ndërsa në vitin 2012 ishte 1.42% në krahasim me vitin 2011. Deflacioni i GDP u rrit në 0.2% në vitin 2013.

Situata ekonomike ndërkombëtare e pafavorshme dhe kriza e borxheve në eurozonë, te cilat në vitin 2013 ndikuan negativisht në zhvillimet ekonomike të partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë, kishin si rezultat ruajtjen e klimës së pasigurisë në vend dhe uljen e mëtejshme të normës së rritjes së ekonomisë shqiptare. Për më tepër, pavarësisht nga rritja e IHD-ve, si edhe një rënie të lehtë në të ardhurat nga turizmi, por edhe mbajtjen e një niveli të ulët të remitancave, kontributi i të cilëve për mbështetjen e ekonomisë shqiptare me kalimin e kohës është veçanërisht e rëndësishme, ka kontribuar në reduktimin e fuqisë blerëse dhe kërkesës konsumatore të shqiptarëve, si dhe hezitimin e sektorit privat për investime dhe të ngadalësimin e tregut.

Sipas vlerësimeve të fundit të Ministrisë së Financave të Shqipërisë, norma e rritjes së ekonomisë shqiptare (çmimet konstante) arritën në vitin 2013 në 0.7%, nga 1.5% në vitin 2012, ndërsa për vitin 2014 pritët përshpejtimi dhe konfigurimi i saj në 2.1%.

Vlerësimet e Ministrisë së Financave janë pothuajse të njëjta me ato të Fondit Monetar Ndërkombëtar dhe Bankën Botërore, Ndërsa Banka Evropiane është më e përmbajtur në vlerësimet për Rindërtimin dhe Zhvillimin.

Norma e rritjes së ekonomisë shqiptare (vlerësimet)			
Viti	2013	2014	2015
Ministria e Financave të Shqipërisë	324721	330475	330382
FMN / FMN	362752	376352	376244
Banka botërore	-38.031	-45.877	-45.862
ETAA / EBRD	58,52%	59,53%	61,51%

Tabela 5.3.1: Norma e rritjes së ekonomisë Shqiptare (burimi: Ambasada Greke, në Tiranë, Raporti Vjetor 2013).

Në bazë të vlerësimeve të Ministrisë së Financave të Shqipërisë, GDP nominale arriti në vitin 2013 në 1.37 trilion ALL (9,76 miliardë € përafërsisht).

Sipas sektorëve të aktivitetit ekonomik, me çmimet aktuale të GDP janë shpërndarë në vitin 2013 (të dhënat e përkohshme) në industri me 15.3%, në sektorin bujqësor me 22.2%, kontributi i të cilit në zhvillimin ekonomik të vendit, është duke u rritur me kalimin e kohës, dhe në shërbime me 50.2%. Rritja e regjistruar në vitin 2013, krahasuar me një vit më parë, me çmimet aktuale, degët e "Prodhimit Bujqësor" e "Industriës", të "ndërtimit", të "Tregtisë" dhe "shërbimeve të tjera", ndërkohë që degët e "Transportit" dhe të "Telekomunikacionit dhe shërbimeve postare" kanë shënuar rënie.

Sipas Bankës së Shqipërisë, kontributi i sektorit të shërbimeve (me kalimin e kohës përfaqëson rreth 60% të ekonomisë shqiptare) të GDP-së ka rënie deri në tremujorin e tretë të vitit 2013, duke rezultuar në një rënie të GDP-së me 0.5 pikë përqindjeje, ndërsa në vitin 2012 sektori i shërbimeve ka kontribuar në rritjen e GDP-së me 2.5 pikë përqindjeje.

Burimi i vetëm i rritjes të GDP-së ishte sektori produktiv (ndërtim, industri, bujqësi, gjueti, pylltari, peshkim), të cilat për dallim nga viti i kaluar, kanë kontribuar në rritjen me 0.9 pikë përqindjeje. Sektori i ndërtimit dhe industria kontribuan ndjeshëm në rritjen e vlerës së shtuar në sektorin e prodhimit.

GDP-ja për frymë në vitin 2013, arriti në 466.000 lekë (3.330 €), ndërsa në vitin 2012 ishte 460,000 lekë (3,276 €). Në kushtet e prodhimit, norma reale e rritjes ishte 0.67% për sektorin e "Bujqësisë, Gjuetisë dhe Pylltarisë", në 2.7% për "Sektorin e Industrisë dhe Ndërtimit" dhe 0.3% për "Shërbime". Shërbimet përfaqësojnë 44.6% të GDP -së në vitin 2013, pasuar nga sektori industrial dhe i ndërtimit me një pjesëmarrje prej 23% dhe bujqësia / pylltaria me një pjesëmarrje prej 19.6%.

Inflacioni mbetet i ulët gjatë gjithë vitit 2014, si dhe në vitin 2015. Sipas të dhënave zyrtare të Bankës Qendrore të Shqipërisë, inflacioni është i ulët për shkak të kërkesës së dobët globale në rënie të çmimeve të naftës dhe të mallrave bazë ushqimore, si dhe uljen e inflacionit të importuar nga partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë. Nga ana tjetër, rritja e normave të taksave të akcizës për kategori të veçanta të produktit, solli presionet inflacioniste. Inflacioni mesatar vjetor në vitin 2014 ishte 1.6%, shumë më poshtë se objektiv 3% i Bankës së Shqipërisë.

Ndarja e GDP -së sipas sektorëve të aktivitetit ekonomik në çmimet aktuale (në milion, gjithësej)							
	Prodhimi Bujqësor	Industri	Ndërtimet	Tregti (*)	Transport	Telefoni & Shërbime të postare	Shërbime të tjera
2010	222588	154368	157340	159360	38468	35180	310181
2011	237062	161240	163004	165101	46023	33245	328446
2012	252609	166948	140657	175186	43987	34693	343297
2013	262580	180307	145280	175456	38636	34271	344293
Ndryshimi 2012/2013	3.95%	8.00%	3.29%	15.00%	-12,17%	12.20%	0.29%
Përqindja e vitit 2013.	22.24%	15.27%	12.30%	14.86%	3.27%	2.90%	29.16%

Tabela 5.3.2: Ndarja GDP sipas sektorit të aktivitetit ekonomik me çmimet aktuale (burimi: Ambasada Greke, në Tiranë, Raporti Vjetor 2013).

Zvogëlimi i treguesve të çmimeve të konsumit, u regjistrua kryesisht në veshje dhe këpucë dhe më pak për qiratë, ilaçet dhe farmaceutike të tjera, dhe në ushqimore me sheqer. Në sektorë të tjerë janë regjistruar rritje, rritjet më të mëdha në vitin 2013 kanë të bëjnë me ushqin, pijet alkoolike dhe të produkteve të duhanit, hotelieris dhe arsimit.

Në vitin 2013 treguesi i koston në industrinë e ndërtimit (CCI) në Shqipëri është rritur me 0.98%, krahasuar me vitin e kaluar, për sa i përket treguesve individuale të CCI, rritja më e madhe është regjistruar te ajo e pagave (1.92%) dhe e koston të inxhinieris mekanike (1.82%) , ndërsa rritja më e vogël është regjistruar për transport (1.04%), të energjisë (0.21%) dhe të koston materiale (0.19%).

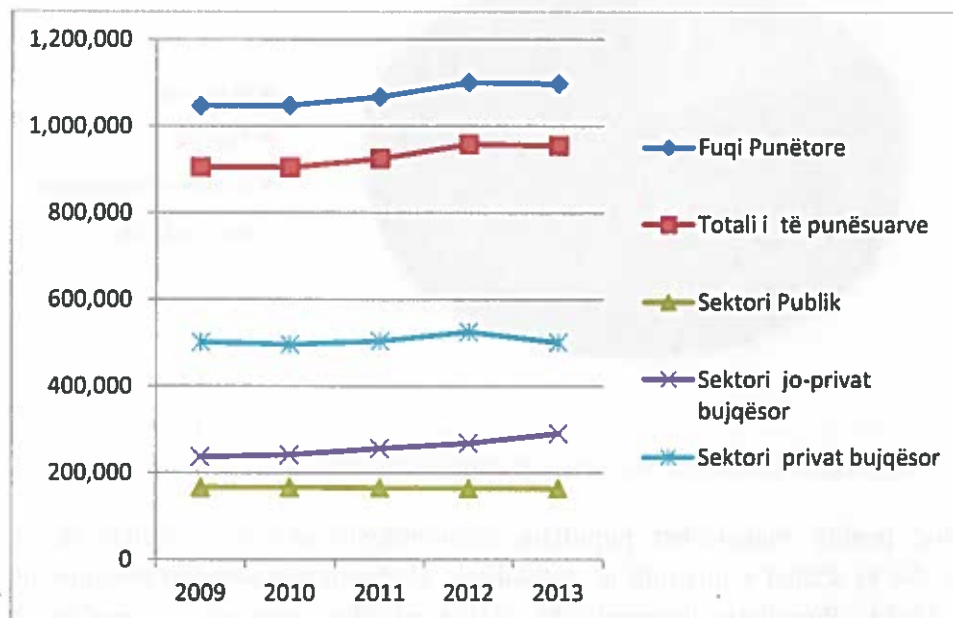
Sipas hulumtimeve të INSTAT në vitin 2014, 50.5% e popullsisë aktive të Shqipërisë punon nga mosha (15-64 vjeç), 11% janë të papunë dhe 38.5% ekonomikisht joaktiv.

Presionet e ulëta inflacioniste, si dhe rritja e ulët e zhvillimit, ndaluan vazhdimin e lirshëm të politikës monetare. Banka e Këshillit Mbikëqyrës të Shqipërisë uli normën bazë të interesit tre herë

në vitin 2014 (në Shkurt, Maj dhe Nëntor), i cili është caktuar në 2.25% në fund të vitit. Banka e Shqipërisë, e cila në vitet e fundit e bën ne vazhdim reduktimin e normës bazë të interesit (dy herë në vitin 2011, tri herë në vitin 2012 dhe katër herë në vitin 2013), për të ulur koston e huamarrjes, mbajtjen e inflacionit vjetor mesatarisht në 3%, stimulimin e kërkesës dhe rritjen ekonomike, në 28.1.2015, uli më tej normën bazë, e cila deri në Gusht të vitit 2015 ka mbetur në të njëjtin rekord të ulët prej 2%.

Papunësia zyrtare, sipas INSTAT, në vitin 2014 ishte 13.3%, ndërkohë që në bazë të një vlerësimit të burimeve njerëzore është llogaritur mesatarisht me 17.9% me papunësinë e të rinjve (15-29 vjeç) që prekë 32.49% (35.57% në meshkuj dhe 27.28% në femra). Papunësia, sipas sondazhit të mësipërm për grupmoshat 15-64 vjeç, është 17.9%, papunësia e meshkujve është 4.2 pikë përqind më i lartë se femrat. Krahasuar, me vitin 2013, papunësia u rrit në 1.5%. Numri i të punësuarve arriti në 1,037 mil., dmth 1.3% më shumë se në vitin 2013. Pjesën më të madhe të vendeve të punës e ka bujqësia me 42.7% dhe shërbimeve me 39.4%.

Siç mund të shihet, pjesa më e madhe e të punësuarëve janë punësuar në sektorin e bujqësisë, Në sektorin privat është e punësuar pjesa e dytë më e madhe, dhe në fund në sektorin publik është e punësuar pjesa më e vogël. Të gjitha më lart janë paraqitur në grafikun e mëposhtëm:

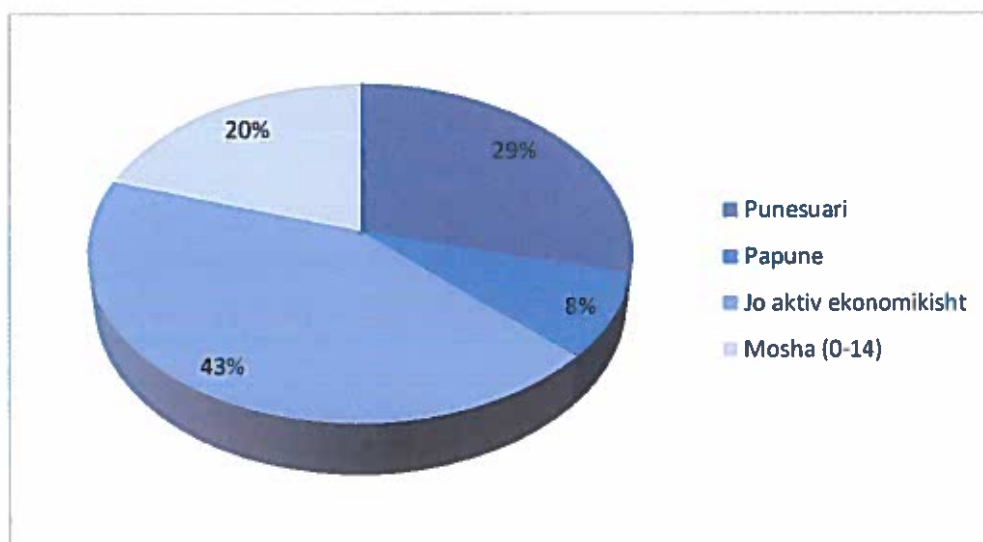
Grafiku 5.3.1: Shpërndarja e të punësuarve sipas sektorëve (burimi: INSTAT).

Ndërsa Tabela 5.3.3 tregon detajet e shpërndarjes së punonjësve sipas sektorit (Fushat kryesore).

Nga regjistrimi i popullsisë i kryer në vitin 2011, rezulton se popullsia e Prefekturës Berat ishte 141.944 persona. Siç paraqitet edhe në grafikun 5.3.1, nga totali i banorëve të prefekturës, përqindja e persona aktiv arrin në 37%, dhe më konkretisht 29% janë personat e punësuar dhe pjesa tjetër prej 8% janë persona të papunë, persona jo aktiv janë 43% e popullsisë dhe pjesa tjetër prej 20% janë fëmijë të moshës 0-14 vjeç. Shënohet se popullsi ekonomikisht jo aktive, konsiderohen nxënësit/studentët, shtëpiaket, pensionistët, personat me aftësi të kufizuar por edhe të papunët që janë dekurajuar dhe besojnë se nuk mund të gjejnë punë.

<i>Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit.</i>						
	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Totali i të punësuarve (në mm.)	1068	932	905	904	925	955
Sektori bujqësor	767	545	501	496	504	522
Industria minerare	9	6	6	6	8	10
Prodhimi	34	56	53	53	63	50
Energji elektrike	15	13	26	26	21	12
Ndërtim	13	52	40	39	35	29
Tregti	49	64	58	58	65	83
Hotele, restorante	19	15	12	13	22	21
Transportit, Telekomunikacionit	26	19	23	24	26	27
Stërvitje	47	47	40	42	41	42
Shëndetësor	23	24	26	27	28	27
Sektorë të tjerë	66	91	120	120	112	132

Tabela 5.3.3: Shpërndarja e të punësuarve sipas sektorëve (burimi: INSTAT).

Grafiku 5.3.2: Shpërndarja e popullsisë në totalin e Prefekturës Berat (Grafik të saj, të dhëna nga INSTAT 2011).

Në tabelat më poshtë regjistrohet popullsia ekonomisht aktive e Prefekturës Berat sipas grupmoshave. Në të dhënat e institutit të statistikave, si të rinj përcaktohen personat që i përkasin grupmoshës 15-24. Popullsia ekonomisht aktive përfshin persona të moshës 15-64 vjeç. Megjithatë, në fakt shohim se si popullsi ekonomisht aktive regjistrohen edhe persona të moshës 15+ (shiko tabela 5.3.4 dhe Tabela 5.3.5 që paraqiten më poshtë).

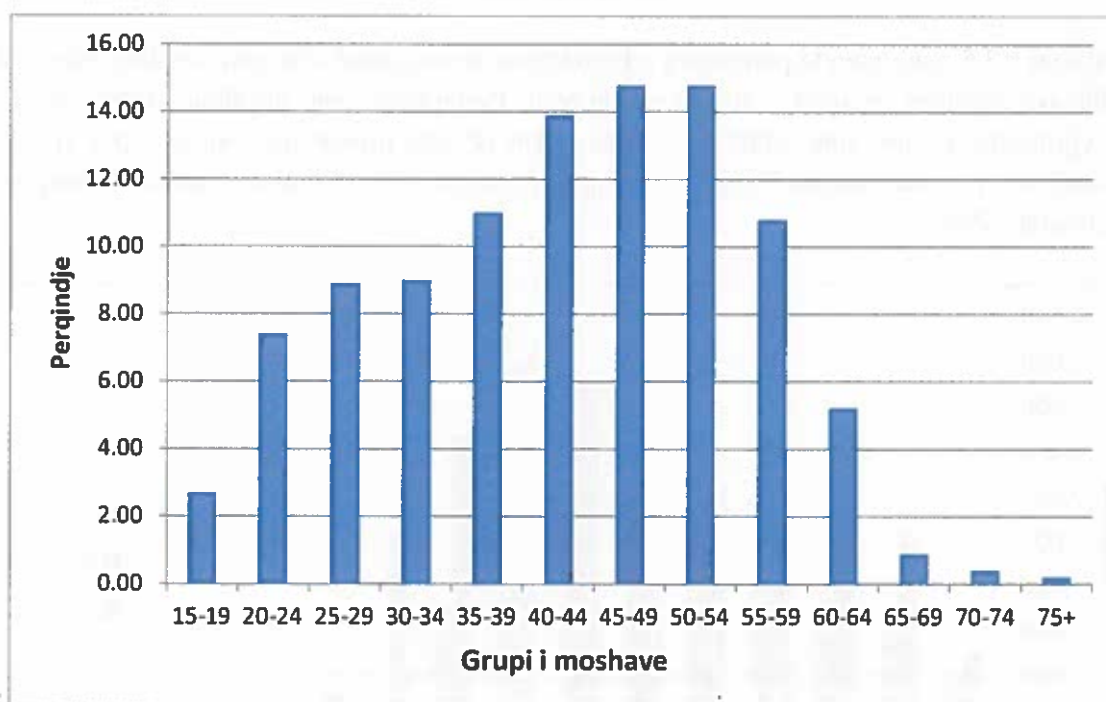
Nga përpunimi i të dhënave të Tabelave 5.3.4 dhe 5.3.5 rezultojnë dy grafikët e mëposhtëm. Në grafikun 5.3.2, paraqitet se në tregun e punës në Berat përqindja e punësimit është më e vogël tek të rinjtë, ajo rritet duke iu afruar grup moshave 40-54 dhe fillon gradualisht të ulet tek personat mbi 55 vjeç. Vetëm 10,1% e totalit të popullsisë së punësuar të Prefekturës janë të rinj të moshës 15-24 vjeç dhe 6,7 % persona të moshës 60 vjeç e lart. Nga ana tjetër, 54,5 % e të punësuarve i përket grup moshës së 35-54 vjeç.

Gjinia	Moshë												
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
Meshkuj	746	2121	2373	2207	2634	3283	3833	3978	3158	1979	340	132	67
Femra	390	944	1351	1528	1957	2529	2320	2172	1325	199	50	35	27

Tabela 5.3.4: Popullsia e punësuar nga 15 vjeç e sipër, sipas gjinisë dhe moshës në Prefekturën Berat (Të dhëna nga INSTAT 2011).

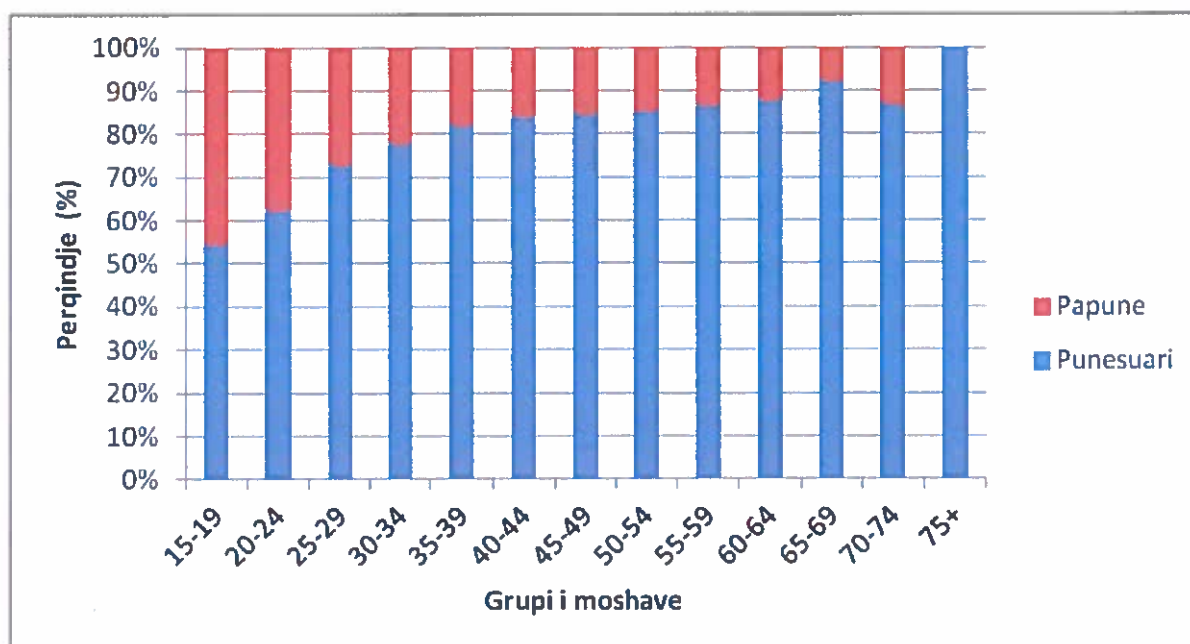
Gjinia	Moshë												
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
Meshkuj	630	1239	898	616	520	592	594	570	468	289	21	10	-
Femra	337	667	526	474	506	550	560	533	248	32	14	16	-

Tabela 5.3.5: Popullsia e papunë nga moshë 15 vjeç e sipër, sipas moshës në Prefekturën Berat (Të dhëna nga INSTAT 2011).

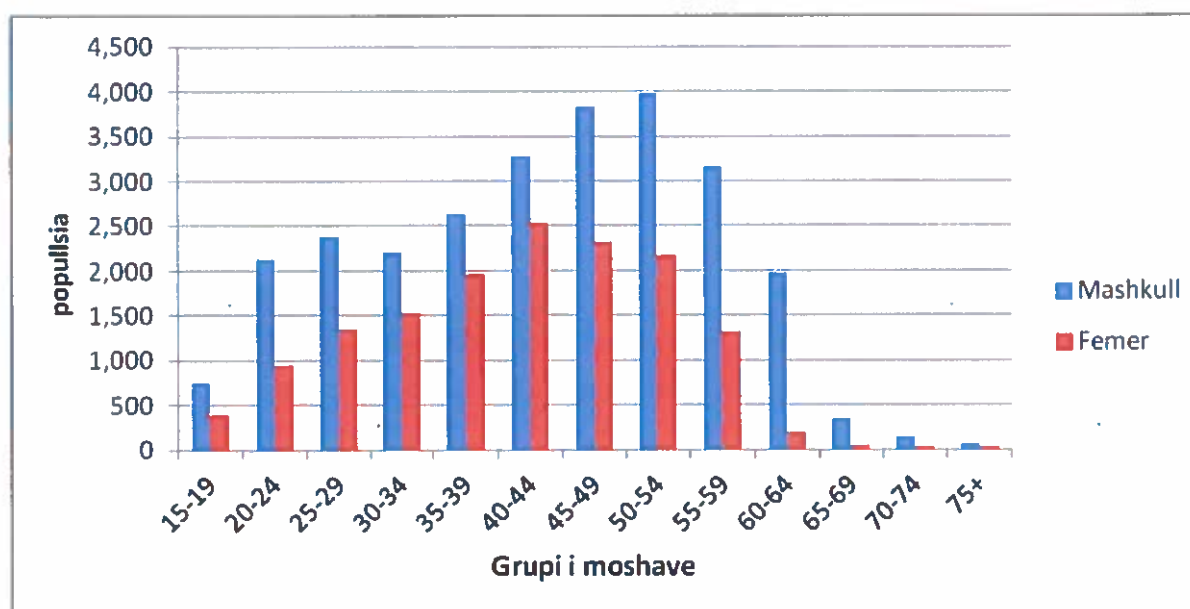
Grafiku 5.3.3: Popullsia e punësuar nga moshë 15 dhe lart, në Prefekturën Berat (Të dhëna nga INSTAT 2011).

Në Grafikun 5.3.4 që paraqitet më poshtë duket se pak më pak se 50% e personave që i përkasin grup moshës 15-24 vjeç janë të papunë. Sipas të dhënave të INSTAT të vitit 2011, ky motiv, në lidhje me papunësinë tek të rinjtë e moshës 15-24 vjeç të jetë në shifrën e 52.9%, përsëritet në gjithë Shqipërinë.

Grafiku 5.3.4: Popullsia ekonomikisht aktive (të papunë – të punësuar) sipas moshës në Prefekturën Berat (Të dhëna nga INSTAT 2011).

Në Grafikon 5.3.5, paraqiten të punësuarit e Prefekturës sipas gjinisë dhe grup moshës. Nga analiza e të dhënave rezulton se, 64% e fuqisë punëtore të Prefekturës janë meshkuj, ndërsa 36% janë femra. Gjithashtu ky fakt nuk është se ndeshet vetëm në këtë prefekturë konkrete, por vlen në të gjithë territorin e vendit. (Sipas INSTAT meshkujt përbëjnë 63% të fuqisë punëtore të Shqipërisë, ndërsa femrat 37%).

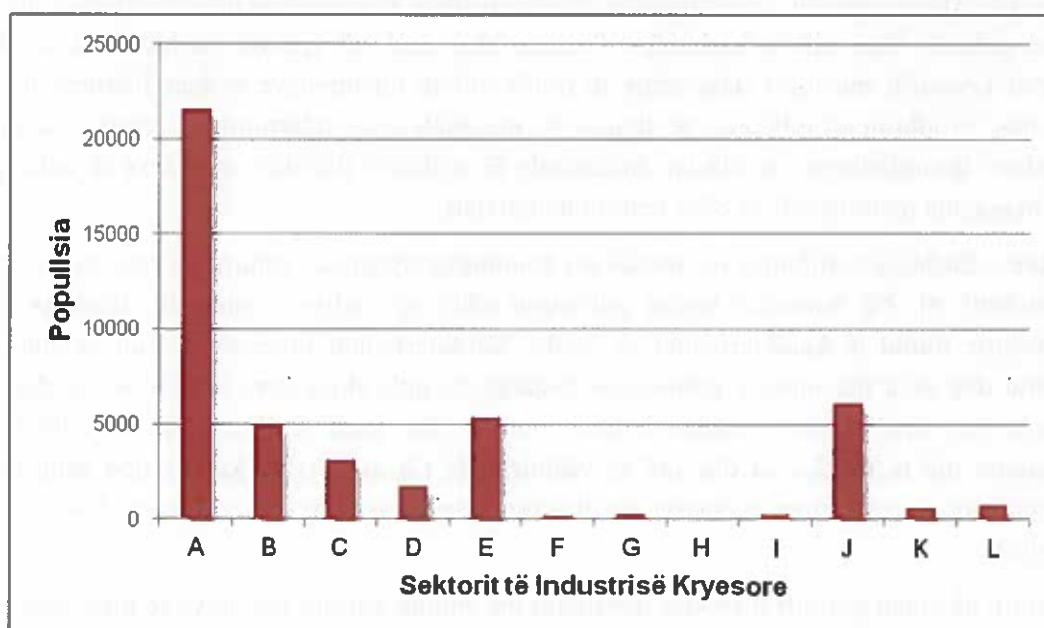

Grafiku 5.3.5: Popullsia e punësuar nga moshë 15 vjeç e lart, sipas gjinisë dhe moshës në Prefekturën Berat (Të dhëna nga INSTAT 2011).

Gjithashtu, diçka tjetër që rezulton nga regjistrimi i popullsisë është se pothuajse 52% e popullsisë së punësuar të prefekturës merret me sektorin e bujqësisë (bujqësi, blegtori, pylltari, peshkim), ndërsa 35% merren me sektorin e shërbimeve etj.

Industria kryesore		Popullsia në Prefekturën Berat
Bujqësia, Silvikultura dhe Peshkimi	A	21577
Industria nxjerrëse, përpunuese dhe industri të tjera	B	4919
Nga e cila: industria përpunuese	C	3108
Ndërtimi	D	1733
Tregtia me shumicë dhe pakicë, transporti dhe magazinimi, akomodimi dhe aktivitete të shërbimit të ushqimit	E	5378
Informimi dhe komunikimi	F	179
Aktivitete financiare dhe të sigurimit	G	231
Aktivitete të pasurive të patundshme	H	1
Aktivitete profesionale, shkencore, teknike, të shërbimit administrativ dhe ndihmëse	I	278
Administrata publike, mbrojtja, arsimi, aktivitete të kujdesit shëndetësor dhe shoqëror	J	6123
Other services/ (Shërbime të tjera)	K	558
Të panjohur	L	701

Tabela 5.3.6: Popullsia e punësuar sipas sektorit të industrisë kryesore (INSTAT 2011).

Grafiku 5.3.6: Popullsia e punësuar sipas sektorit të industrisë kryesore.⁴⁰

Në Qarkun e Beratit, siç duket në Tabelën 5.3.6 dhe më vizualisht në grafikun 5.3.6 është zhvilluar sektori primar gjë që duket se vlen dhe në Bashkinë Ura Vajgurore (Shih. Tabelën 5.3.7). Në qarkun e Beratit rezulton që 51.8% merret me sektorin primar ndërsa në Bashkinë Ura Vajgurore 67.3%.

⁴⁰ INTSTAT 2011

Bujqësia dhe blegtoria janë sektorët kryesorë të punësimit të banorëve të zonës. Në zonën e saj gjenden të kultivuara vreshta dhe pemë me agrume. Gjithashtu gjenden të shpërndara sipërfaqe të mbjella me ullinj dhe në mënyrë të veçantë në qendrën e Bashkisë.

EKONOMIA E BASHKIVE SIPAS SEKTORIT TË PRODHIMIT (2011)			
KOMUNA LOKALE (373)	BUJQËSI	INDUSTRI	SHËRBIME
URA (Bashkia)	67,3	10,6	22,1
CUKALAT	83,1	2,3	14,5
KUTALLI	77,3	8,0	14,7
POSHNJË	75,2	7,8	17,0
URA VAJGURE	35,9	21,7	42,4

Tabela 5.3.7. Aktiviteti ekonomik i komunave lokale në sektorët kryesorë të industrisë⁴¹

Sipërfaqe të kultivuara ndeshim pothuajse në çdo pjesë të territorit të Bashkisë me një shtrirje më të madhe kryesisht në pjesën Veriperëndimore të territorit të saj, ku edhe gjenden sipërfaqe të mëdha të kultivuara me serra. Kultivimet e serave janë kryesisht perime si psh domate, kastraveca etj. Prodhimi bujqësor, siç u përmend më lart, përbën sektorin bazë të jetesës së familjeve të Bashkisë si edhe blegtoria, e cila përqendrohet në rritjen e kafshëve shtëpiake si rosa dhe pula. Ky fenomen mund të karakterizojë dhe gjithë Bashkinë.

Në lidhje me aktivitetin sipërmarrës të Bashkisë, ai karakterizohet nga industri të pakta të cilat gjenden në hyrjen e qytetit Ura Vajgure dhe fokusohen kryesisht në njësi të tregtisë me shumicë dhe me pakicë. Nga njësia bashkiake Poshnje dhe deri në njësinë bashkiake Ura Vajgure ndeshemi kryesisht me njësi industriale të prodhimit të tubacioneve të kanalizimeve/të ujrave të shiut, njësi prodhimi të pllakave, të llojeve të materialeve të ndërtimit, të tregtisë së mobilie, materialeve termoizoluese, të njësive industriale të artikujve plastikë, serviseve të automjeteve të rënda, magazina materiale, si edhe restorante kafeteri.

Në selinë e Bashkisë e sidomos në qendër saj dominojnë dyqanet e ushqimit (kafë bar) veshje, pikat e karburantit etj. Në Samaticë hasim gjithashtu edhe një industri qumështi. Bashkia në vija të përgjithshme mund të karakterizohet si rurale. Karakteristikat kryesore të saj, të cilat përbëjnë gjithashtu dhe pika me interes, dominojnë dyqanet e vogla (kinkaleri, telefonisë celulare, dyqane fotografij, etj), zyrë postare, banka, kafene internet dhe tregti e llojeve të ndryshme. Në disa vendbanime më të mëdha, si dhe më të vështira për t'u arritur, ka kafene apo salla në të cilat mbledhen banorët e moshuar të fshatit. Në disa prej tyre ka ushqim dhe në veçanti fast food (ushqim të shpejtë).

Gjithashtu, në zonat përreth Bashkisë ndeshemi me shumë gurore, për arsye të gjeomorfologjisë së zonës, nga të cilat është nxjerrje një sasi e madhe guri, që përdoret kryesisht për ndërtimin e banesave.

Së fundmi shënojmë se në këtë zonë, në nëntokën e saj është gjendur edhe naftë, kryesisht në zonën veri-lindore, ku edhe janë instaluar pompa naftë edhe depozita.

⁴¹ INTSTAT 2011

Në sektorin e biznesit, sipas të dhënave nga Bashkia, bizneset në përgjithësi janë të vogla, nga madhësia, me numrin e tyre që shkon në 250. Shumica e shoqërive ofrojnë shërbime. Madhësia e bizneseve është e vogël për nga ambienti i përdorshëm, i cili shkon nga 60 m² deri në 100 m². Për shkak të madhësisë së vogël bizneset e vogla punësojnë 1-2 punëtorë dhe disa prej tyre punësojnë 5-10 punëtorë. Xhiroja e bizneseve të vogla në Bashki është rreth 400 milionë Lek dhe i të mëdha 1.1 miliardë lekë.

Në bashkitë bashkinë e Urës Vajgurore, jepet mundësia për pajisje me liçensa për shoqëritë e lëndëve djegëse. Këtu vlen të përmendet ekzistencën e një numri të madh taksish, që arrin në 65. Në Bashkinë Ura Vajgurore, ka disa biznese lokale që merren me gurore dhe me riciklimin e përpunimin e plastikës dhe llojeve të tjera. Gjithashtu ka një zonë industriale dhe parqe industriale që kontribuojnë në zhvillimin e zonës.

Duke u bazuar në të dhënat e mësipërme evidentohen avantazhet, mundësitë, dobësitë dhe kërcënimet e shtjelluara më poshtë dhe mund të përdoren si të dhëna për zhvillimin e Bashkisë, nëse merren parasysh dhe përdoren me qëllim zhvillimin dhe rritjen e nivelit të jetesës së zonës. Sipas analizës dhe vlerësimit ekonomik Bashkia Ura Vajgurore paraqet avantazhe dhe mundësi që mund të çojnë në zhvillimin ekonomik të zonës. Në veçanti avantazhe dhe mundësi përbëjnë: bollëku i burimeve natyrore dhe kushteve të favorshme për bletari, ruajtja e një numri të madh të rinjve në zonat rurale, mjedisin natyror i pasur (mal i pasur, lumenjtë, liqenet ndërkufitare dhe parqet me rëndësi të madhe ekologjike, rrjeti i pasur hidrografik, (sipërfaqe fushore) dhe biodiversiteti i pasur i zonës, burimet e pasura kulturore dhe ekzistenca e monumenteve historike, përvoja në rritje në teknikat e prodhimit modern, kushtet e favorshme për zhvillimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, mundësitë sektoriale, tregu në zhvillim, zgjerimi i mundësive të aksesit të tregut në tregjet e BE-së, forcimi i politikës së qeverisë në mbrojtjen e konsumatorëve, kërkesa në rritje për agroturizmin alternativ, shfrytëzimi i karakteristikave gjeomorfologjike të zonës, zgjerimi i Zonës Ekonomike Evropiane në Ballkan, hartimi dhe zbatimi i akteve të përbashkëta të politikës së zhvillimit rajonal në kuadrin e rrjeteve pan-evropiane të transportit, stabiliteti socio-ekonomike në zonat e studimit, pozita gjeografike e zonës është një portë hyrje – dalje e BE-së, lidhja me rrjetet transevropiane të transportit, lehtësimi i transportit të mallrave dhe udhëtarëve përmes përmirësimit të infrastrukturave, teknologjitë e reja për parandalimin e fatkeqësive natyrore, forcimin e bashkëpunimit ndërkufitar për përmirësimin e shërbimeve të ofruara për sektorin e shëndetësisë nëpërmjet përdorimit të teknologjive të reja, kostoja e punës relativisht e ulët, ekzistenca e pasurive minerare të pashfrytëzuara, perspektivat pozitive për integrimin e Shqipërisë në BE, pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asocimit.

Krahas pikave të forta dhe mundësive të zhvilluara në këtë bashki, ka edhe dobësi, por edhe kërcënime në lidhje me përqëndrimet – specifikat e forta të aktivitetit bujqësor në zona dhe rajone që varen nga lloje të vjetruara kulturash me rezultate joefikase, introversioni dhe kapaciteti i ulët konkurrues i produkteve të rëndësishme bujqësore, për shkak të dobësisë së paketimit dhe standardizimit të tyre, kontrollet e pamjaftueshme në nivelet e pesticideve dhe mbetjeve, degradimi i tokës bujqësore për shkak të erozionit të tokës, i shkaktuar nga teknikat e vjetruara dhe të papërshtatshme, pamundësia e imponimit të legjislacionit, ulja e popullsisë së zonave rurale, mundësitë e kufizuara të punësimit në zonat rurale, teknologjitë e vjetruara dhe mungesa e mekanizimit, ndryshimet klimatike me efekte negative në bujqësi, pyje dhe biodiversitetin, përkeqësimi i cilësisë së shërbimeve për popullatën rurale, ekzistenca e vendbanimeve

gjeografikisht largëta, rreziku i marginalizimit të zonës dhe vështirësia e përshtatjes së saj në kuadrin e zonës së njësuar evropiane, duke pasur parasysh shkallën e ndryshme të integritimit të vendeve të tjera, konsolidimi i shpërndarjes së ushqimeve i cili favorizon prodhuesit e mëdhenj dhe produktet e importuara, mungesa e financimit për zbatimin e strategjive të zhvillimit lokal, ulja e popullsisë së zonave rurale dhe braktisja e tokës, analfabetizmi teknologjik si një faktor në krijimin e shoqërisë së qytetarëve me dy shtresa, urbanizimi i pakontrolluar për shkak të zbatimit të dobët të rregullimit të territorit, shfrytëzimi turistik i tepruar dhe pa parim, i cili mund të dëmtojë kapacitetin mbajtës të bukurisë natyrore të zonës, vonimi i përfundimit të infrastrukturave bazë të qasjes dhe transportit të kombinuar, fqinjësia në Ballkan (konkurrenca potenciale në sektorin e infrastrukturës dhe shërbimeve), kriza ekonomike dhe pasojat në shfrytëzimin e fondeve kombëtare dhe të fondeve nga BE-ja, mungesa e mentalitetit dhe mekanizmave të formimit profesional të synuar në sipërmarrjet, mungesa e extroversitetit dhe aktiviteteve të eksportit, reklamimi dhe promovimi i pamjaftueshëm i produkteve lokale në tregun e brendshëm dhe ndërkombëtar, kuadri problematik i licencimit, për shkak të kompleksitetit legjislativ dhe vonësive administrative, produkti i brendshëm bruto veçanërisht i ulët i në krahasim me mesataren përkatëse evropiane.

Si konkluzion, duhen shfrytëzuar mundësitë dhe avantazhet në mënyrë që të nxitet rritja ekonomike dhe konkurrenca në rajon, gjë që do të çojë në rritjen e kapitalit të investuar dhe në zhvillimin e burimeve njerëzore e rritjen e të ardhurave në periudhën e ardhshme.

5.4. Analiza dhe probleme në situata të punës⁴²

Kuadri normativ që rregullon marrëdhëniet e punës në Shqipëri përbëhet nga "Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë", "Ligji për Sigurimet Shoqërore", "Ligji i Sigurimeve të Kujdesit Shëndetësor", "Ligji për nxitjen e punësimit" dhe "Ligji për Inspektimin e Punës". Shqipëria ka nënshkruar dhe ratifikuar të gjitha traktatet ndërkombëtare të të drejtave të punëtorëve.

Instituti i Sigurimeve Shoqërore (ISSH), i cili vepron në përputhje me ligjin nr. 7703 / 05.11.1993, është kompetent për sigurimet shoqërore. Të gjithë punëtorët në sektorin publik ose privat disponojnë numrin personal të sigurimeve shoqërore, i cili është lëshuar nga ISSH.

Këshilli Kombëtar i punës përbëhet nga zyrtarë të sektorit publik, përfaqësuesit e sindikatave, si dhe përfaqësues të shoqatave të punëdhënësve.

Për më tepër, është tërësuar teksti i Traktatit të Mirëkuptimit Social (Paktit Understanding Social), objektivi kryesor i të cilit është promovimi i dialogut social midis Qeverisë, punëdhënësve dhe punëmarrësve.

E drejta për të themeluar shoqata profesioniste dhe sindikaliste në të cilat mund të përfshihen punonjësit, pensionistët dhe të papunët, parashikohet shprehimisht si në Kodin e Punës ashtu dhe në Kushtetutë, e cila mbron të drejtën e punëtorëve për grevë.

Për krijimin e shoqatave profesioniste dhe sindikatave, numri minimal i kërkuar është njëzet (20) persona dhe parashikon organizimin e sindikatave, federatave dhe konfederatave.

⁴² Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016).

Si rregull, kontratat e punës hartohen për një periudhë të pacaktuar kohe. Kontrata e punës për një periudhë të caktuar kohe duhet të justifikohet me arsye objektive që lidhen me natyrën e përkohshme të punës për të cilën i punësuar do të punësohet. Nëse kohëzgjatja nuk është përcaktuar në mënyrë të qartë nga palët, ajo nënkuptohet si një kontratë të përhershme. Kontrata e punës mund të jetë verbale ose me shkrim. Ajo mund të ndryshohet vetëm me pëlqimin reciprok të të dyja palëve. Punëdhënësi është i detyruar të paraqesë kontratën e punësimit dhe mandatin e shlyerjes së kontributeve dhe pagesës së tatimit mbi të ardhurat në burim për punonjësin në Drejtorinë e Tatimeve Rajonale. Në çdo rast, është i detyruar të mbajë amzën e punonjësve, listën e pagave, tatimin e pagave në burim dhe kontributet e sigurimeve shoqërore.

Orari i zakonshëm i punës, me punësim të plotë, sipas legjislacionit shqiptar, është 40 orë në javë. Koha ditore e punës është maksimalisht 6 orë për punëtorët nën moshën 18 vjeç. Orari i punës natën bashkë me orarin e punës ditën që e pason atë nuk duhet të tejkalojë totalisht 8 orë dhe domosdoshmërisht duhet të shoqërohet me pushim. Punëdhënësi paguan pagën mujore të punonjësve, pasi të jenë bërë mbajtjet, të jenë depozituar tatimet dhe kontributet e sigurimeve shoqërore përkatëse.

Në prill 2015, Qeveria Shqiptare miratoi depozitimin e Projektligjit për ndryshimet në Kodin e Punës (L. 9125 / 29.7.2003), me qëllim sigurimin me më shumë mbrojtje dhe siguri për punëtorët, në përputhje me standardet evropiane. Projektligji i ri parashikon një sërë reformash në marrëdhëniet e punës ndërmjet punëtorëve dhe punëdhënësve, të tilla si kompensimi i punës për punë të rënda, punësim gjatë orëve të natës, lejen e lindjes, shëndetin në punë, punësimi i përkohshëm, tele-puna, leje të pushimeve vjetore dhe leje të tjera.

Totali i kontributeve për sigurimet shoqërore arrin 24.5% (15% nga punëdhënësi dhe 9.5% rëndojnë punonjësin) të pagës bruto. Për qëllim të llogaritjes së kontributeve të sigurimeve shoqërore, paga minimale mujore nga data 1.1.2015 arrin 22,000 lekë, ndërsa maksimale në 97.030 lekë. Thënë ndryshe, në qoftë se paga bruto është nën 22.000 lekë, kontributet llogariten mbi shumën e 22.000 lekë (pa marrë parasysh sasinë aktuale të pagesës). Në mënyrë të ngjashme, nëse paga e tejkalon sasinë e 97.030 lekëve, kontributet llogariten në sasinë e 97.030 lekëve.

Për të vetëpunësuarit, kontributet e sigurimeve shoqërore arrijnë shumën deri në 23% të shumës së dyfishtë të pagës së lartpërmendur minimale, përkatësisht në shumën prej 44.000 lekësh. Kontributet e sigurimeve shëndetësore arrijnë në 3.4% (1.7% nga punëdhënësi dhe 1.7% nga punonjësi) të pagës bruto, pa pasur limit maksimal. Për të vetëpunësuarit kontributet e sigurimeve shëndetësore arrijnë në 3.4% të dyfishit të shumës së pagës së lartpërmendur minimale, përkatësisht në shumën prej 44.000 lekësh.

	Kontributet e sigurimeve	Kontributet e sigurimeve shëndetësore
Punëdhënësi	15%	1,7%
Punëmarrës	9,5%	1,7%
Totali i kontributeve	24,5%	3,4%

Tabela 5.4.1: Struktura e kontributeve të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore.⁴³

⁴³ Burimi: Studim vjetor për strukturën Biznesit, 2000-2013

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme me një xhiro jo më shumë se 8.000.000 lekë (afërsisht 57,000 euro), regjistrohen si tatimpagues dhe kanë të drejtë për të paguar kontributet e sigurimeve shoqërore çdo tremujor.

Kompanitë e mëdha, me një xhiro prej më shumë se 8.000.000 lekësh (afërsisht 57,000 euro), kontributet e sigurimeve mbahen nga punëdhënësi nga paga mujore bruto e punëtorëve, dhe në vijim punëdhënësi është i detyruar të paguajë shumën totale për sigurimet shoqërore dhe shëndetësore në datën 20 të muajit në vijim.

Në tremujorin e katërt të vitit 2007, fuqia punëtore e Shqipërisë arriti në 1,081 mijë njerëz, duke shënuar një rritje prej 3000 frymë (0.3%) në krahasim me tremujorin e tretë. Kyndryshim ka rezultuar për shkak të rritjes së punësimit në sektorin privat jobujqësor, i cili ka neutralizuar rritjen e numrit të të papunëve të regjistruar, në masën 660 veta. Sektorët që kontribuan në rritjen e punësimit ishte industria manufakturale, e ndërtimit, veprimtaritë financiare dhe sektori i shëndetësisë. Numri i të punësuarve në sektorin publik dhe sektorin privat bujqësor ka mbetur i paluhatur.

Qeveria nuk ndërhyr në përcaktimin e pagave të sektorit privat. Nuk ka kufij maksimalë të pagave për kompanitë e së drejtës publike ose private. Negocimi i pagave në sektorin privat bëhet lirisht, pa ndërhyrjen e qeverisë. Nivelet e pagave nuk ekzistojnë më për kompanitë publike ose private. Paga bazë mujore në Shqipëri, e cila është përcaktuar nga vendimi Këshillit të Ministrave arrin në 22.000 lekë (rreth 155 euro) dhe i korrespondon kohës së plotë me 174 orë / muaj, të kryera në orar të punës. Paga mesatare mujore në vitin 2014, sipas INSTAT, në sektorin privat është 37.305 lekë (rreth 266 euro).

Kategori	Lek	Euro
Industria	37.646	269
Ndërtimi	35.113	251
Transporti & Komunikacioni	51.638	369
Tregtia	31.734	227
Shërbimet	34.447	246
Kategoritë të tjera	36.332	260

Tabela 5.4.2: Paga mesatare mujore për punëtor dhe aktivitetin.⁴⁴

Paga mesatare mujore në vitin 2014, në të gjithë sektorët ekonomikë, gjithmonë sipas INSTAT, arriti në 45.539 lekë (rreth 325 €). Kjo pagë u korrespondon të gjithë sektorëve dhe është llogaritur në bazë të deklaratave zyrtare të kompanive pranë Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve. Burrat rezultojnë të marrin 10% më shumë në krahasim me pagat e grave. Paga mesatare luhet në varësi të formës ligjore të kompanisë dhe pronësisë së saj. Në sektorin publik, rroga mesatare mujore bruto arrin deri në 54.981 lekë (rreth 390 euro). Në sektorë të tillë, si shërbimet financiare dhe të sigurimit, minierat, veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike, paga mesatare është më e lartë se mesatarja e përgjithshme. Përkundrazi, në sektorë të tillë si ndërtimi, tregtia me shumicë dhe pakicë, paga mesatare është më e ulët se mesatarja e përgjithshme. Ndryshim i rëndësishëm është vënë re në pagën mujore mesatare bruto në kompani të huaja, ku ajo arrin në 75.692 lekë (rreth 540 euro). Pesë profesionet me të ardhurat më të larta në vitin 2014 ishin: drejtorë administrativë dhe

⁴⁴ Burimi: Studim vjetor për strukturën Biznesit, 2000-2013

komerciale, menaxherët e prodhimit, specialistë të teknologjive të informacionit dhe telekomunikacionit, si dhe drejtorët, zyrtarët e lartë dhe juristët.

57% e popullsisë së Shqipërisë ndodhet nën moshën 35 vjeç (mosha mesatare është 31.6 vjet). Shqipëria ka një fuqi punëtore të kualifikuar. Më shumë se 1.000.000 veta kanë nivel të mirë arsimor, ngase çdo vit më shumë se 100.000 studentë regjistrohen në universitetet në Shqipëri. Gjuha angleze, italiane dhe greke flitet gjerësisht. Në mënyrë të veçantë, për shkak të migrimit në Greqi, një numër i konsiderueshëm i të rinjve ka marrë arsimim grek, të mesëm madje dhe të lartë.

Sipas ligjit nr. 9959/2008 "Për shtetasit e huaj", punëtorët e huaj si dhe sipërmarrësit të cilët synojnë për të punuar në Shqipëri duhet të jenë pajisur me leje qëndrimi dhe pune, të cilat duhet të jenë lëshuar nga autoritetet kompetente shqiptarë, me përjashtim të anëtarëve të misioneve diplomatike dhe të punonjësve të tyre, si dhe misionet e organizatave ndërkombëtare, etj, përfaqësues të OJQ-ve, drejtorë ekzekutivë dhe zyrtarë të lartë të biznesit të huaj që operojnë ose do të operojnë në Shqipëri, punëtorë dhe profesionistë të tjerë të kompanive të huaja që punojnë në filjale të biznesit në Shqipëri, ekspertët dhe specialistët për të cilët parashikohet përjashtim shprehimisht në bazë të marrëveshjeve dypalëshe, personel shkencor dhe akademik në rast se njohuritë e tyre speciale të ofruara ndaj totalit shoqëror janë të dosmosdoshme, përfaqësuesit e mediave të huaja dhe gazetarëve korrespondentë.

Gjithashtu, nuk lypset leje qëndrimi dhe pune për të huajt që punojnë në një kompani ose ent të huaj apo organizatë dhe që ushtrojnë për më pak se gjashtë muaj negociata dhe lidhjen e marrëveshjeve në sektorin e transportit, instalojnë apo dhe mirëmbajnë makineri ose punojnë në fushën e ndërtimi, ose kualifikojnë qytetarë shqiptarë.

Kërkesa për leje pune për shtetas të huaj depozitohen pranë autoritetit përgjegjës vendor, ose Ministrisë së Punës dhe Çështjeve Sociale, në pajtim me Ligjin 8492/1999 dhe vendimin nr. 680/1995 e Këshillit të Ministrave.

5.5. Analiza e tokës dhe çështja e pronës⁴⁵

Historia e administrimit të tokës në Shqipëri, përfshin 4 faza të ndryshme zhvillimi, periudhën e pushtimit otoman (shekulli i 15-të), periudhën pas shpalljes së pavarësisë deri në vitin 1945, periudhën e regjimit komunist 1945-1990 dhe periudhën e rivendosjes së demokracisë pas viteve 1990.

Në periudhën e pushtimit otoman sistemi i tokës nuk dëshmon ndonjë ndryshim dramatik, megjithë pesë shekujt e sundimit nga Perandoria Otomane.

Në periudhën pas shpalljes së pavarësisë deri në vitet 1945, shteti shqiptar nisi gradualisht të zëvendësonte legjislacionin turk për tokën, duke përcaktuar regjimin ligjor të tokës dhe të drejtave të pronarëve të saj, duke respektuar njëkohësisht Kanunin (E drejta Zakonore e shekullit të 15-të) që kryesisht ishte në fuqi në pjesën veriore dhe në disa zona të caktuara në jug (veçanërisht në Labëri).

⁴⁵ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithëse për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në ALUIZNI N.Pr. 256/2-10-2016)

Në periudhën e regjimit komunist 1945-1990, regjimi politik i periudhës 1945 – 1990 nga këndvështrimi i regjimit ligjor të tokës nisi me reformën agrare gjatë viteve 1945 – 1946, e cila kufizonte të drejtën e pronësisë së tokës (deri në 5 hektarë për pronarët e hapësirave më të mëdha), gjithashtu u ndaloheshin noterëve të ndërmermin veprime për blerjen dhe shitjen e tokës bujqësore. Partia Komuniste Shqiptare nisi krijimin e kooperativave shtetërore, me qëllimin që ish rrogëtarët të bëheshin punëtorët e shtetit. Ligji i Reformës Agrare i vitit 1945 çoi në rindarjen e më shumë se 170.000 hektarëve tokë nga pronarët e mëdhenj të tokës në 70.000 familje, ai atyre që më parë kishin qënë pa tokë, ashtu edhe atyre që kishin më pak se 5 hektarë tokë. Pronarë të mëdhenj dhe të vegjël të tokës kishin të drejtën të mbanin vetëm 5 hektarë tokë të lëvruar.

Së fundmi, në periudhën e rivendosjes së demokracisë pas viteve 1990 kushtetuta zyrtarizoi përpjekjet të shtetëzoheshin të gjitha pasuritë e patundshme me qëllimin të mos ekzistonte më pronë private e patundshme. Duke nisur që prej vitit 1991, pas programeve të ndryshme të privatizimit, u krijuan deri në vitin 2001 më shumë se 4 milion prona të reja. Afërsisht një e treta e këtyre pasurive të patundshme gjenden në zona urbane.

Në fillimet e dhjetëvjeçarit 1990, thuhet se pas pesëdhjetë viteve ekonomie të drejtuar nga shteti si pronari i vetëm i pasurive të patundshme, qeveria e Shqipërisë u angazhua të dekretonte një treg të lirë të pasurive të patundshme dhe një sistem politik demokratik. Një hallkë thelbësore e këtij kalimi është transferimi i pronësisë shtetërore, veçanërisht të pronës së patundshme, në pronësi private. Legjislacioni nxiti kuptimin e të drejtave të barabarta për të gjithë shqiptarët, përfshi edhe të drejtat për pronën private.

Ligjet më të rëndësishme të privatizimit (ligji 7501/1991, ligji 7512/1991, ligji 7652/1992, ligji 7698/1993, ligji 7699/1993, ligji 9235/2004) që nisi që prej vitit 1991 dhe kishte të bënte me kthimin e të drejtave të tokës pronarëve të mëparshëm (poseduesve para komunizmit ose pasardhësve të tyre). Kjo u realizua më shumë në qendrat urbane dhe pjesërisht në periferi; me ndarjen e pasurisë së patundshme si dëmshpërblim nga shteti për banorët që nuk kishin tokë; me legalizimin e pasurisë së patundshme, por edhe ndryshimet në marrëdhëniet përsa i përket qerasë.

Në fillimet e dhjetëvjeçarit 1990 vetëm privatizimi i tokës ishte i pamjaftueshëm të sigurohej krijimi i një tregu funksionues për tokën. Në veçanti, blerësit e mundshëm të pasurive të patundshme kërkonin të njihnin pronarët e vërtetë të pasurive të patundshme. Është i njohur fakti se në Shqipëri deri në vitin 1992 nuk ekzistonin institucione për ekzekutimin e këtij funksionimi, por ekzistonin informacione për përdorimin e tokës dhe për cilësitë e ndërtesave nga ente të ndryshme. Përveç kësaj, mundësia e shërbimit të shërbimeve publike kishte tejkaluar kufijtë për shkak të shumëndërlíkueshmërisë së privatizimit dhe numrit të madh të pronarëve të rinj. Pra, ekzistonte nevoja për një sistem të ri i cili do të regjistronte të drejtat e pronësisë.

Për këtë qëllim qeveria shqiptare që prej vitit 1992 kërkoi nga Shërbimi Amerikan i Zhvillimit Ndërkombëtar (USAID), të drejtonte çështjen e administrimit të tokës. USAID kërkoi nga «Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave» (Land Tenure Center-LTC) të Universitetit të Wisconsin-Madison (UW) të ndihmonte qeverinë shqiptare në parapërgatitjen e Planit të Veprimit të Blerjes së Pasurive të Patundshme të vitit 1993, dhe në vazhdim të administronte ndihmën ekonomike që i ofrohet planit në fjalë nga USAID. Për këtë arsye në vitin 1992 «Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave» (Land Tenure Center-LTC) e Universitetit të Wisconsin-Madison (UW) me mbështetjen financiare nga Shërbimi Amerikan i Zhvillimit Ndërkombëtar (USAID), ndërmori një program privatizimi të tokave në Shqipëri. Ky studim kishte si rezultat hartimin e një plan veprimi për

blerjen e pasurive të patundshme i cili u miratua nga qeveria në vitin 1993, dhe u financua nga Komuniteti European (EU), USAID, Banka Botërore, si edhe nga qeveria shqiptare.

Kështu, u krijua një Sistem Regjistrimi i Pasurisë së Patundshme, i cili posedon një lloj regjistri themeltar për çdo copë toke të pasurisë së patundshme e cila i përket pronarit. Sot, në Shqipëri, funksionon një sistem i dyfishtë regjistrimi i pasurisë së patundshme si në disa vende të cilat po kalojnë një fazë kalimtare (si Bullgari, Rumani, Kroaci, Serbi, etj.). Të drejtat e përdorimit ndahen në sistemin e ri dhe të vjetër të pronës. I pari është Qendra e Regjistrimit të Pronësisë së Tokave dhe i dyti është sistemi i vjetër i Hipotekave.

Problemet që shënohen në lidhje me çështjet pasurore përmbledhen si më poshtë vijon:

Trojet në të cilat shteti ka ndërtuar pallate, hapësirat e përbashkëta, instalimet e furnizimit me ujë, kanalizimet dhe instalimet elektrike, janë të përcaktuara ligjërisht se i bashkëtakojnë pronarëve të pallatit.

Shpesh pronarët janë jashtë shtetit, ose të paktën nuk është e lehtë të gjenden, dhe qeraxhinjtë nuk ndjehen të përgjegjshëm të kontribojnë në meremetimin e ndërtesave. Gjithashtu, disa pronarë të caktuar thjesht nuk janë në gjendje ose nuk dëshirojnë të kontribojnë në riparimin dhe mirëmbajtjen e elementëve të përbashkët pasurore, kështu kanë rezultuar vonesa dhe vështirësira.

Konstatohet zhvillim arbitrar për shkak të emigrimit agrar dhe dashurisë për qytetin, domethënë ka vijuar një vrull ndërtimi në qytete pas viteve 1992. Janë ndërtime arbitrare në zonat rreth qyteteve jashtë kufijve tradicionalë të qyteteve në të cilat më parë kishte prona dhe sipërmarrje të shtetit. Toka është banuar sepse fqinjësia e saj me qytetin u lejonte banorëve të rinj akses në rrjetet e transportit, furnizimin me ujë dhe rrymën elektrike, si edhe në shkollat për fëmijët e tyre.

Në bazë të këtyre që u përmendën më lart, megjithë problemet, programet e privatizimit kanë bërë ndryshime të rëndësishme në strukturën e tokës dhe të pronësisë e cila shfaqet si pjesë e një ndryshimi kulturor tërësor dhe të rëndësishëm. Por ekziston ende një mungesë besimi nga populli në kontrollin e shtetit. Sistemi i Regjistrimit të Pasurisë së Patundshme ka qënë i suksesshëm përse i përket «Regjistrimit Fillestar» të një përqindjeje të rëndësishme të tokave agrare. Ndërkohë, cilësia e regjistrimit veçanërisht në vitet 2000 dhe 2001, është reduktuar për shkak të burokracive të shtuara. Ekzistojnë disa të dhëna zhvillimi në rritjen e tregut të tokave agrare, por numri i transferimeve vjetore është i ulët. Që ekonomia të orientohet drejt një zhvillimi ekonomik nëpërmjet blerjes së pasurive të patundshme dhe të drejtave të pronësisë, do të duhet të bëhen investime në shërbimet publike, të cilat deri më sot janë të pakta. Përfundimi i procesit të regjistrimit të të gjitha llojeve të pronësisë dhe transferimeve është shumë i rëndësishëm që të sigurohet ligjshmëria.

Me rritjen e sigurisë / garancisë së pronësisë, duke lehtësuar regjistrimin e ligjshëm të pasurive të patundshme dhe duke krijuar një sistem efikas administrimi të tokës (veçanërisht në zonat agrare) do të rritet dëshira që toka të jepet me qera ose të transferohet. Gjithashtu, administrimi i tokës krijon një treg të zhvilluar në favor të të varfërve, duke eliminuar pengesat në «tregun kreditor» (blejre e borxhit/huave), duke siguruar përdorimin e certifikatave të pronësisë si garanci për huatë.

Në Bashkinë Ura Vajgurore shumica e hapësirës është private dhe vetëm rreth 3.4%, e hapësirës totale është pasuri e patundshme shtetërore-publike. Nga këto, pjesa më e madhe janë hapësira të kultivuara bujqësore (ullishte, vreshta, plantacione pemësh) përveç vendbanimeve dhe i përkasin

Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (AKKP). Këto pasuri të patundshme janë të shpërndara nga veriu në jug, kryesisht në pjesën qendrore të Bashkisë.

Nga pasuritë e patundshme publike brenda vendbanimeve, pjesa më e madhe kanë përdorime me qëllimin e shërbimeve të dobishme dhe janë shkolla (çerdhe, shkolla 9-vjeçare, gjimnaze), qendra shëndeti, ndërtesa të vetëadministrimit lokal, rajon policie, postë, dhe të tjera të cilat përshkruhen analitikisht në paragrafin e mëposhtëm.

Sepse procesi i marrjes të dhënave nuk është i plotë, të dhënat që do marrim në të ardhmen do të përfshihen në fazën e dytë të studimit.

5.6. Analiza e shërbimeve publike⁴⁶

Shërbimet për publikun e gjërë i referohen shërbimeve publike (qendrore apo vendore), arsimit, shëndetësisë, kulturës dhe sportit. Sipas kërkimeve të kryera dhe sipas dokumentacionit të Bashkisë, janë nxjerrë këto të dhëna.

Janë identifikuar një numër i vogël i funksioneve lidhur me administratën publike –lokale, pasi qyteti i Urës Vajgurore është një qendër lokale. Në sheshin qendror ka pamje nga Bashkia e cila është e ndërtuar me beton të përforcuar dhe është në gjendje mesatare, si dhe nga rajoni i policisë, që ndodhet në një dhomë afër bashkisë. Në Kutall dhe Cukalat ndodhen ndërtesat në të cilat kanë funksionuar komunat e mëparshme.

Në lidhje me shërbimet për arsimin, në qytetin e Urës Vajgurore përqendrohen njësite më të shumta dhe më të mëdha. Funksionojnë dy çerdhe (Sali Gjuka, 4 Shtatori) dhe një kopësht, tre shkolla 9-vjeçare dhe një gjimnaz. Njësi arsimore të të gjitha niveleve ka edhe në tre fshatra që funksionojnë si qendra të ish komunave: në Syzez, në Kutalli dhe në Cukalat. çerdhe ka në të gjitha fshatrat, përveç shtatë prej tyre që përdorin këto shërbime nga fshatrat fqinje edhe në Urën e Kucit e cila ndodhet në jug të Polizhanit. Në fshatrat me popullsi të madhe, siç është Pashalli, Poshnja, Samatica dhe Goriçani, ka më shumë se një çerdhe, me përjashtim të pesë fshatrave në ish komunën Poshnjë dhe një në komunën Kutalli (Protoduar). Nevojat e këtyre të fundit përmbushen nga fshatrat fqinje. Në Poshnjë ka dy shkolla 9-vjeçare. Njësitë e arsimit të mesëm, siç u tha më lartë funksionojnë në katër fshatra. Këto mjedise, janë në përgjithësi, me kushte të mira, por gjendja e tyre është edhe më e mirë në fshatrat më të mëdha, ku ndërtohen edhe objekte të reja.

Më konkretisht, njësitë arsimore brenda Bashkisë dhe numri i nxënësve për vitin 2015-2016 paraqitet në tabelen më poshtë.

	NR	VENDNDODHJA	KATE	GRUP	FËMIJË
CUKALAT	1	CUKALAT	1	1	20
	2	DONOFROSE	1	1	25
	3	ALLAMBREZ	1	1	25
	4	ÇETË	1	1	11
		TOTALI			81
KUTALLI	1	KUTALLI	1	1	32
	2	SOEPUR	1	1	14

⁴⁶ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016 dhe Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë N.Pr. 261/2-10-2016).

POSHNJE	3	SAMATICË PARASHKOLLOR	2	1	26
	4	SAMATICË 1	2	1	34
	5	SAMATICË 2	2	1	28
	6	POBRAT	2	1	31
	7	DRONOVICË	1	1	83
	8	RËRËZ	1	1	29
	9	GORICAN - 3 KOPËSHTE	2	3	64
		TOTALI			341
	1	SYZES	2	1	35
	2	HING	2	1	20
	3	URA E KUCIT	1	1	20
	4	CIFLIK	1	1	25
	5	ARRËZ	1	1	20
URË VAJGJORE	6	BANAJ	1	1	25
	7	MALAS GROP	1	1	18
	8	POSHNJE TE SHKOLLA GR 1	3	1	22
	9	POLIZHAN	1	1	17
	10	POSHNJE QËNDËR 1	1	2	32
	11	POSHNJE TE SHKOLLA GR 2	3	1	17
	12	GAJD	1	1	20
		TOTALI			271
	1	KONEZBALTË	1	1	35
	2	SALI GJUKA KOPESHTI QENDER	2	1	121
URË VAJGJORE	3	GURI I BARDHË	1	1	40
	4	CERDHE	2	1	35
	5	4 SHTATORI	1	2	53
	6	PASHALLI NR 1	1	1	23
	7	PASHALLI NR 2	1	1	21
	8	VOKOPOLË	2	1	15
	9	SKREVAN	1	1	24
		TOTALI			367

Tabela 5.6.1: Çerdhe-kopshte që funksionojnë.⁴⁷

	NR	EMRI I SHKOLLËS	KATE	KLASA	DREJTORI	SALLA	NR I NXËNËSVE
CUKALAT	1	E MESME E BASHKUAR CUKALAT	2	12	3	3	110
		9 VJECARE					82
	2	9 VJECARE DONOFROSE HAXHI RYSTEMI	2	8	1	5	133
	3	FILLORE SLANICË	1	1	0	0	14
	4	9 VJECARE ALLAMBREZ	2	9	1	5	167
	5	FILLORE ÇETË	1	2	0	0	23
	6	FILLORE KROTINË	1	2	0	0	42
		TOTALI		34			571
KUTA LLI	1	E MESME E BASHKUAR KUTALLI	2	26	1	2	396

⁴⁷ Të dhëna nga Bashkia e Urës Vajgure.

	NR	EMRI I	KATE	KLASA	DREJTORI	SALLA	NR I
		9 VJECARE					234
	2	9 VJECARE SAMATICE HAZBI SHEHU	2	13	1	2	322
	3	9 VJECARE POBRAT 3 DËSHMORËT POBRAT	2	9	1	2	154
	4	9 VJECARE DRONOVIC	2	16	1	3	427
	5	9 VJECARE RËRËZ	1	7	1	2	132
	6	9 VJECARE GORICAN	2	12	1	2	265
	7	FILLORE MALAS BREG	1	1	0	0	6
	8	9 VJECARE SQEPUR	1	2	0	0	26
		TOTALI		86			1,962
POSHNJE	1	E MESME E BASHKUAR SYZES - REAFT BANI 9 VJECARE	2	9	1	1	535
	2	9 VJECARE HING OSMEN SULA	2	12	1	2	140
	3	9 VJECARE CIFLIK	1	4	1	1	136
	4	FILLORE BANAJ REFAT BANI	1	4	0	0	63
	5	FILLORE MALAS GROF	1	2	0	0	15
	6	9 VJECARE POSHNJE ANDREA MBRICE	3	16	1	2	230
	7	9 VJECARE GAJDE	1	4	1	0	97
		TOTALI	11	51	5	6	1,216
URA VAJGURE	1	GJIMNAZI MUHAMER JANINA	2	10	1	2	465
	2	9 VJECARE SALI GJUKA	4	31	1	2	480
	3	9 VJECARE KONIZBALT LLUK MITA	2	10	1	1	80
	4	9 VJECARE 5 MAJ	1	9	1	2	215
	5	9 VJECARE BISTOVIC BAKI VELCANI	1	4	1	0	22
	6	9 VJECARE VOKOPOLE JOSIF ALEKSI	2	8	0	1	21
	7	9 VJECARE SKREVAN LAKO TOSKA	1	4	1	1	44

	NR	EMRI I SHKOLLËS	KATE	KLASA	DREJTORI	SALLA	NR I NJVËNËS
	8	FILLORE PASHALLI	1	5	0	0	74
		TOTALI	14	81	6	9	1,401

Tabela 5.6.2: Shkolla që funksionojnë⁴⁸

Duke u bazuar në të dhënat e mësipërme dhe duke marrë parasysh përmbajtjen e Planit Strategjik të Zhvillimit, vërtetohet rritja e numrit dhe plakja e popullsisë në ish bashkinë e Urës Vajgurore. Një ulje e rëndësishme është shënuar në periudhën 2005-2015, si në total (-26% ose nga 1.265 në 936 nxënës, përafërsisht) por edhe në shumicën e fshatrave (Ura Vajgurore:- 30%, Bistrovicë: -73%, Konisbaltë: - 29%, Vokopolë: - 43%). Rritje shihet vetëm në Skrevan (15%), ndërsa është ndërtuar një shkollë e re fillore në Pashalli, për të mbuluar nevojat e reja nga dhjetëvjeçari i fundit.

Foto 5.6.1 dhe 5.6.2: Qendra shëndetësore dhe një njësi arsimore në Urën Vajgurore (burimi: grupi i studimit).

Foto 5.6.3 dhe 5.6.4: Ambulanca në Arrëz dhe shkolla në Bistrovicë (burimi: grupi i studimit).

Për sa i përket infrastrukturës në shëndetësi, janë regjistruar të dhënat si më poshtë:

- Ambulancat, të cilat janë qendra që ofrojnë ndihmën e shpejtë, funksionojnë në shumicën e fshatrave të Bashkisë (përafërsisht 2/3). Në të shumtën e rasteve ato janë të vendosura në një ambient brenda shkollës 9-vjeçare ose çerdhes.
- Në Urën Vajgurore qendra shëndetësore ndodhet në një ndërtesë dykatëshe, relativisht e re.

⁴⁸ Të dhëna nga Bashkia e Urës Vajgurore

- Për raste të veçanta dhe më të specializuara banorët e Bashkisë I drejtohen Spitalit të Përgjithshëm të Beratit.

Nuk është zbuluar asnjë structure kulturore (p.sh qendër kulturore, teatër/kinema) dhe shërbimi social (p.sh qendër rinore, qendër për fëmijë). Në lidhje me infrastrukturën ekzistuese sportive, vërehet një mungesë e rëndësishme. Ekzistojnë dy fusha futbollit, një në Urën Vajgurore (në qendër, gjatë rrugës SH 72) dhe një në çiflik (ngjitur me shkollën), të cilat nuk janë në gjendje të mirë.

Foto 5.6.5 dhe 5.6.6: Fusha futbollit në Urën Vajgurore dhe në çiflik (burimi: grupi i studimit)

Së fundi, në përdorimet specifike të tokës përfshihen edhe vendet e varrezave. Pothuajse në çdo fshat ka një varrezë. Megjithatë, ka raste që fshatrat përdorin varrezat e fshatrave fqinjë (si p.sh çifliku dhe Arrëzi mbulohen nga Ura Vajgurore), raste fshatrash që kanë përdorim të përbashkët (p.sh Drenovica dhe Samatica, Gajdë dhe Sheq Gajdë) si dhe fshatra me 2 vendndodhje (Skrevan, Kutalli).

5.7. Analiza e aspekteve sociale⁴⁹

Sistemi arsimor në Shqipëri⁵⁰ përfshin edukimin parashkollor, arsimin e ulët fillor, arsimin e mesëm dhe arsimin e lartë. Edukimi parashkollor i përket arsimit për fëmijët e grupmoshave 3, 4 dhe 5 vjet, dhe nuk përbën kusht të arsimit të detyrueshëm. Që nga viti shkollor 2004-2005, është iniciuar zbatimi i sistemit të arsimit bazë nëntëvjeçar, i cili është i detyrueshëm. Arsimi i mesëm përfshin arsimin e përgjithshëm dhe atë profesional. Arsimi i lartë përfshin 56 institucione të larta arsimore nga të cilat 13 janë publike dhe 46 të tjerat i takojnë së drejtës private. Sistemi arsimor në Shqipëri, pas izolimit të plotë dhe stanjacionit gjatë periudhës së diktaturës komuniste të vendit, sistemi arsimor në Shqipëri gjendet në fazën e përshtatjes dhe në një përpjekje për njëtrajtësimin me sistemet evropiane arsimore. Kjo përpjekje është bërë më e theksuar pas nënshkrimit të Sistemit të Bolonjës.

⁴⁹ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithëse për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016 dhe Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë N.Pr. 261/2-10-2016).

⁵⁰ Interreg III: Programi i fqinjësisë Greqi – Shqipëri 2013, projekti «Studimi i shanseve investuese në sektorin primar, sekondar dhe terciar në Shqipëri» dhe Ministria e Ekonomisë dhe e Financave, 2007: Ofrim shërbimesh për hartimin e studimit strategjik të impakteve mjedisore të programit Shqipëri – Greqi të objektivit 3 «Bashkëpunimi evropian territorial».

Arsyetim	Viti shkollor 2011-2012	Totali i popullësisë	Popullësia në bazë të strukturës moshore të arsimit	Përqindje % në total të popullësisë	Përqindje % në bazë të strukturës moshore të arsimit
Numri i fëmijëve në çerdhe	80488	2895947	249727	2.78%	32.23%
Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të parë arsimor	403704	2895947	581319	13.94%	69.45%
Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të dytë arsimor	152182	2895947	315476	5.25%	48.24%
Numri i studenteve në institucionet e larta arsimore të nivelit të tretë	158963	2895947	270812	5.49%	58.70%
Institucione të larta arsimor (niveli i 3-të arsimor)	56	2895947	1417334		

Tabela 5.7.1: Arsimi në Shqipëri.⁵¹

Të dhënat e mësipërme janë paraqitur në diagramin në vijim 5.7.1, dhe jepen dhe të dhëna për vitin shkollor 2011-2012.

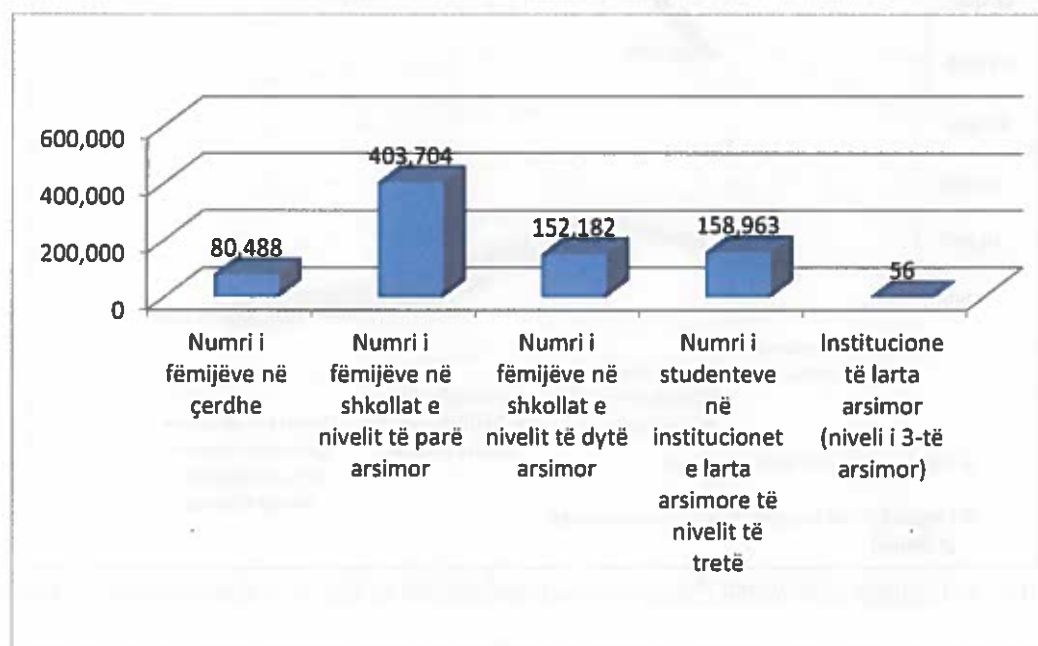

Figura 5.7.1: Numri i nxënësve gjatë vitit shkollor 2011-2012⁵²

Sipas të dhënave të Tabelës 5.7.1 konstatohet se numri i përgjithshëm i të gjithë të arsimuarve në të gjitha nivelet arsimore për vitin shkollor 2011-2012 arrinte në 795 337 nxënës / studentë, prej të cilëve 10,12% ose 80.488 nxënës kishin të bënin me nxënës të çerdheve, 50,76% ose 403.704 nxënës, kishin të bënin me nxënës të nivelit të parë arsimor, 19,13% ose 152.182 nxënës, kishin të bënin me nxënës të nivelit të dytë arsimor (shkollat e mesme) dhe së fundmi 19,99% ose 158.963

⁵¹ Të dhënat e raportit vjetor shqiptar, viti 2013.

⁵² Të dhënat e raportit vjetor shqiptar, viti 2013.

nxënës kishin të bënin me studentë të institucioneve të larta arsimore (niveli i tretë arsimor), siç duket dhe në diagramin 2 që vijon.

Në diagramin 5.7.2 paraqesim në përqindje (%) të arsimuarit për kategori në lidhje me totalin e popullsisë dhe në bazë të strukturës moshore të arsimit.

Sipas të dhënave të pranishme, numri i fëmijëve në kopshte, përbën 2.78% të popullsisë së përgjithshme dhe 32.23% në bazë të strukturës moshore të arsimit. Numri i fëmijëve në shkollat e nivelit të 1-rë arsimor përbën 13.94% të popullsisë së përgjithshme dhe 69.45% në bazë të strukturës moshore të arsimit. Numri i fëmijëve në shkollat nivelit të 2-të arsimor përbën 5.25% të popullsisë së përgjithshme dhe 48.24% në bazë të strukturës moshore të arsimit dhe së fundmi numri i studentëve në shkollat e nivelit të tretë arsimor përbën 5.49% të popullsisë së përgjithshme dhe 58.70% në bazë të strukturës moshore të arsimit.

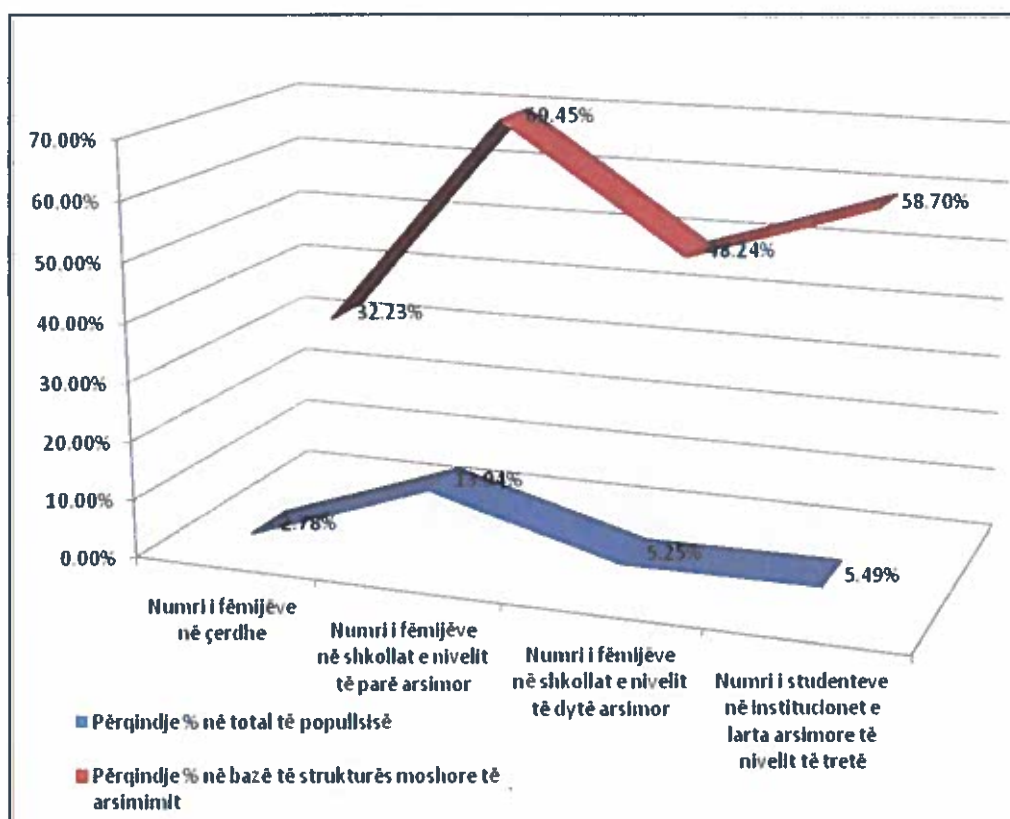

Figura 5.7.2: Përqindje të arsimimit (%) në totalin e popullsisë dhe në bazë të strukturës moshore të arsimit.

Sa i përket sistemit shëndetësor publik shqiptar,⁵³ funksionojnë 44 institucione spitalore, me dinamizëm të përgjithshëm 8.708 shtretër (2010) dhe me kohë mesatare trajtimi mjekësorë 5,7 ditë për shtrat, si dhe 475 qendra shëndetësore, 48 poliklinika, në të cilat në vitin 2010 u ekzaminuan totalisht 6,5 m. Raste. Në mënyrë të veçantë, në spitalet shqiptare u është ofruar shërbim mjekësor gjatë vitit 2010 më shumë se 258.000 pacientëve, ndërsa në vitin 2009 u realizuan pothuajse 55.000 ndërhyrje kirurgjikale.

⁵³ SHQIPËRIA, Raport vjetor 2013: Ambasada Greke në Tiranë, Zyra e Çështjeve Ekonomike dhe Tregtare Ambasada Greke në Tiranë, Zyra e Çështjeve Ekonomike dhe Tregtare, Shënime për sektorin e shëndetësisë në Shqipëri, 2011.

Rastet e shërbyera nga qendrat shëndetësore paraqesin një tendencë rritjeje vitet e fundit, ndërkohë që numri i rasteve të shërbyera nga poliklinikat mbetet relativisht i qëndrueshëm. Autoriteti qendror përgjegjës për çështje të sektorit përkatës, në Shqipëri është Ministria e Shëndetësisë,⁵⁴ e cila suportohet nga Instituti Shtetëror i Shëndetit Publik (Institute of Public Health) dhe nga të cilat varen drejtoritë vendore të shëndetit publik që funksionojnë në vend.⁵⁵ Gjithashtu, në qarqet në të gjithë vendin funksionojnë autoritetet shëndetësore si për shembull në mënyrë treguese në Tiranë Autoriteti Rajonal Shëndetësor i Tiranës.⁵⁶

Për më tepër, organe qeveritare shqiptare që merren me çështje të pjesshme të shëndetësisë, ndër të tjerë, janë: Qendra Kombëtare e Kontrollit të Barnave, Qendra Kombëtare e Sigurimit të Cilësisë dhe Akreditimit të Institucioneve Shëndetësore, Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut, Qendra Kombëtare e Kualifikimit të vazhdueshëm për Qendrën Profesionistëve të sektorit të shëndetësisë, Shërbimi shtetëror i Pajisjeve Mjekësore.

Në përmirësimin e sistemit shëndetësor publik dhe shërbimet të ofruara në vend, kontribuojnë në mënyrë aktive, me programe të financuara, organizata të zhvillimit të vendeve të huaja, të tilla si USAID e SHBA-së që implementon një program të gjerë të telemjekësisë dhe forumi respektiv Swiss Cooperation. Nevoja për të siguruar shërbime moderne, të besueshme dhe efikase shëndetësore në Shqipëri, paralelisht me përmirësimin e nivelit të të ardhurave dhe jetesës në vend, në mënyrë diakronike shton, kryesisht në ofrimin e shërbimeve të kujdesit parësor, analizat laboratorike, si elementë të teknologjisë mjekësore moderne.

Edhe pse, bazuar në të dhënat e Organizatës Botërore të Shëndetësisë, për vitin 2009 u disponua për sektorin e shëndetësisë në Shqipëri 6.9% të PBB-së së saj (rreth 80 miliardë Lekë ose 575 milionë €), nevojat e një moshë relativisht të re të një popullsie mesatare (më shumë se 1/3 ose 33% janë nga 0-19 vjet), formojnë një treg në rritje të shërbimeve moderne mjekësore dhe dentare, të cilat nuk mund të mbulohen nga sistemi publik.

Në tabelën 5.7.2 që vijon, paraqitet numri i spitaleve, qendrat shëndetësore, poliklinikat si dhe njësitë ambulancë. Në të njëjtën kohë dhe për vitet 2008-2013, paraqitet dendësia e vizitave në spitale, kohëzgjatja e qëndrimit si dhe numri i rasteve të pacientëve që u është ofruar shërbim nga ambulancat.

Sektori privat i shërbimeve të ofruara mjekësore, zgjerohet në mënyrë dinamike katërvjeçarin e fundit, në të gjitha nivelet e kujdesit shëndetësor. Si në Tiranë ashtu dhe në qytete të tjera të vendit, funksionon një numër i madh klinikash private, poliklinikash dhe institucioneve të tjera shëndetësore që ofrojnë shërbime mjekësore, dentare, laboratorike, etj, edhe pse në masë të madhe nuk disponojnë pajisjet e nevojshme moderne dhe personel të kualifikuar.

Sa u përket problemeve sociale që hasen në Shqipëri, ato kanë të bëjnë me papunësinë, krimin, grupet sociale të marginalizuara.

	2008	2009	2010	2012	2013
Numri i spitaleve	45	44	44	44	44
Numri i shtretërve në spitale	9092	8805	8707	8711	8410
Numri i të trajtuarve në spitale	260164	265200	258407	240562	247220

⁵⁴ <http://www.moh.gov.al/>

⁵⁵ <http://www.moh.gov.al/sherbime/dshpvlore.html>

⁵⁶ <http://www.ashtirane.gov.al/>

Koha mesatare e qëndrimit në spitale në ditë	5.90	5.70	5.80	5.70	6.10
Koha mesatare e ripërdorimit të shtratis spitalor (bed turn / ditë)	28.50	29.90	29.30	28.50	29.40
Numri i njerëzve të cilët iu nënshtruan një ndërhyrje kirurgjikale	55908	54553	52086	51163	50802
Qendra shëndetësore	580	616	475	456	421
Numri i vizitave të pacientëve në qendrat shëndetësore	2414036	2575726	3103102	2933835	3020925
Poliklinika	46	46	46	46	46
Numri i vizitave të pacientëve në poliklinika	2247675	2279865	2353440	2626077	2598309
Automjete ambulance	1877	1772	2079	1970	1946
Numri i rasteve që u shërbyen nga automjete ambulance	908403	893652	1094574	1365484	1340135

Tabela 5.7.2: Numri i spitaleve, Qendra shëndetësore.⁵⁷

Sipas të dhënave të fundit të publikuara të Entit Statistikor Shqiptar (INSTAT), popullsia shqiptare më 1.1.2014 arriti në 2,895,974 frymë, prej të cilëve 1,459,963 (50.41%) ishin meshkuj dhe 1,435,984 (49.59%) femra. Regjistrimi i fundit i popullsisë u krye në tetor 2011, ku popullsia evidentohet në 2,800,138 persona. Sipas vlerësimeve të Shërbimit Statistikor Shqiptar, në vitin 2013, fuqia punëtore arriti në 1.097.840 milionë njerëz dhe numri i përgjithshëm i të punësuarve në 955.192 njerëz. Numri i punëtorëve në sektorin e bujqësisë arrinte, në të njëjtën kohë, në 500.529 njerëz, nga 525.384 njerëz që ishin në vitin 2012, ndërsa numri i të punësuarve në pjesën tjetër të sektorit privat arrinte në 290.763 (nga 268.690 persona në vitin 2012). Numri i të punësuarve në sektorin publik, evidentuar me një rënie të lehtë, u kufizua në tremujorin e katërt të vitit 2012 në 163.900 persona (nga 164.400 njerëz në vitin 2012). Indeksi i papunësisë në vitin 2013 arriti në 12.99%, duke regjistruar një rritje të lehtë të normës së 12.95% në vitin 2012.

Numri zyrtar i të papunëve, pra vetëm i atyre që kërkojnë punë përmes zyrave të punësimit (duke përfshirë fermerët dhe të vetëpunësuarit, etj), arriti në vitin 2013 në 142.648 persona (nga 142.530 në vitin 2012). Kompensimi për papunësinë, të cilin e përfiton një përqindje e vogël e të papunëve është 6,850 lekë (49 € përafërsisht).

Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë					
	2009	2010	2011	2012	2013
Fuqia punëtore	1047156	1048086	1067726	1101004	1097840
Totali i punonjësve	905088	904210	925242	958474	955192
Spektori publik	166430	166338	165100	164400	163900
Spektori privat jo agrar	237231	241836	256288	268690	290763
Spektori privat agrar	501427	496036	503854	525384	500529

Tabela 5.7.3: Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë.⁵⁸

Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë						
	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Totali i punonjësve (në mijëra)	1068	932	905	904	925	955

⁵⁷ Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

⁵⁸ INSTAT: Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

Sektori agrar	767	545	501	496	504	522
Industria minerare	9	6	6	6	8	10
Industria e manufakturave	34	56	53	53	63	50
Energjia elektrike	15	13	26	26	21	12
Ndërtimi	13	52	40	39	35	29
Tregtia	49	64	58	58	65	83
Hotele, restorante	19	15	12	13	22	21
Transporti, Telekomunikacione	26	19	23	24	26	27
Arsimi	47	47	40	42	41	42
Shëndetësia	23	24	26	27	28	27
Sektorë të tjerë	66	91	120	120	112	132

Tabela 5.7.4: Shpërndarja e punonjësve sipas sektorit të veprimtarisë.⁵⁹

Sistemi politik i vendit është Republikë Parlamentare Presidenciale. Demokratizimi i vendit ka filluar në vitin 1992 me rënien e regjimit totalitar që sundoi për një kohëzgjatje të madhe. Nga rikrijimi i shtetit shiptar dhe në vijim qeveritë e ndryshme shiptare janë konsumuar kryesisht në krijimin e kuadrit normativ që do të lejojë vendin të funksionojë në një mjedis të globalizuar dhe të liberalizuar. Megjithatë, jeta e shkurtër e demokracisë në vend dhe trashëgimitë prapanike të së shkuarës shkaktojnë shqetësime në lidhje me shkallën në të cilën vendi operon në kushtet e demokracisë së vërtetë.

Në një studim të Bankës Botërore⁶⁰ për të matur shkallën e "kredencialeve demokratike të qeverisë", një nga aspektet në shqyrtim lidhet me liritë politike dhe pjesëmarrjen e qytetarëve në qeverisje, do me thënë mat shkallën në të cilën ato aplikohen"... aspekte të ndryshme të procesit politik, siç janë liritë dhe të drejtat civile dhe të njeriut, pjesëmarrja e qytetarëve në zgjedhjet e qeverisë..."⁶¹. Në këtë fushë Shqipëria mban një vend relativisht të mirë në raport me vendet e rajonit, por mjaft më të keq se Bullgaria ose se mesatarja e vendeve të Evropës Qendrore që u anëtarësuan në BE në vitin 2004.

Një aspekt tjetër që merr parasysh studimi i pranishëm me qëllim vlerësimin "cilësive demokratike" të vendeve, lidhet me nivelin e zbatimit të ligjeve. Ky tregues vlerëson "... shkallën e vlefshmërisë së kontratave, policinë dhe drejtësinë, si dhe dhunën dhe kriminalitetin..."⁶² por performanca e Shqipërisë në këtë fushë është ndër më të varftrat në të gjithë botën. Studimi vë në dukje se ky tregues ka mbetur në nivele të ulëta për shkak të trazirave sociale të vitit 1997 (me skandalin e "piramidave") ndërsa Këshilli i Evropës në vitin 2005⁶³ ka shprehur hapur shqetësimet e tij për lidhjet e dukshme të krimit të organizuar me kompani të ligjshme, edhe pse në vitin 2006, i njeh vullnetin politik qeverisë shqiptare për të zgjidhur këtë çështje. "Cilësitë demokratike" të qeverive lidhen me transparencën në zbatimin e ligjeve dhe rregulloreve. Studim respektiv i Agjencisë (Transparency International) e rendit Shqipërinë, në vitin 2006, në vendin 111 në 163 vendet që u studjuan. Performanca e vendit në luftën kundër korrupsionit mbetet e një shkalle të ulët diakronikisht, megjithatë, Agjencia beson se në të ardhmen kjo performancë do të përmirësohet në

⁵⁹ INSTAT: Të dhëna të raportit vjetor të Shqipërisë, viti 2013.

⁶⁰ Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore

⁶¹ Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore

⁶² Treguesit e Qeverisjes në botë, Banka Botërore

⁶³ Raport për gjendjen e krimit të organizuar, Këshilli i Evropës, Dhjetor 2005

mënyrë të konsiderueshme si rezultat si të masave të qeverisë shqiptare po ashtu edhe të njohjes së tyre jashtë vendit (nga organizatat ndërkombëtare, BE-në etj).

Për këtë arsye vitet e fundit pala Shqiptare ka bërë hapa të rëndësishme për realizimin e investimeve në vend. Për këtë arsye ajo u ka kushtuar resurse të konsiderueshme për të krijuar ambient miqësor dhe të sigurt për tërheqjen e kapitaleve investuese. Këto përpjekje shprehen në radhë të parë me qasjen e BE-së, në të cilën Shqipëria është tani vend kandidat për integrim, me integrimin e paradokohshëm të vendit në NATO si anëtar i plotë i saj, me nënshkrimin e marrëshjeve dypalëshe tregtare përfshirë edhe Greqinë, si dhe me përmirësimin e vazhdueshëm të legjislacionit të brendshëm. Më shumë detaje, gjithsesi, për politikën shqiptare, se si ajo u ravigëzua nga viti 1992 deri më sot, janë dhënë në pjesën vijuese të studimit të pranishëm.

Duke parë në grupet sociale në Shqipëri, përbërja e popullsisë tregon se shumica dërmuese e popullsisë janë shqiptarë me përqindje nga 86% në 97%. Grekët e Shqipërisë evidentohen nga 1% deri 12% ndërsa një përqindje nga 0.5% deri në 2% regjistrohet në kombësi të tjera, të tillë si vllahët, romët, serbët, dhe bullgarët sipas shifrave të korrikut 2005. Në Shqipëri ka tolerancë fetare, 60% - 70% e popullsisë deklaroi fenë myslimane, nga të cilat tre të katërtat janë sunitë dhe një e katërta Bektashi. Shqipëria ka komunitetin më të madh bektashian në të gjithë botën. Sipas vlerësimeve të organizatave ndërkombëtare, 20% deri 27% e popullsisë shqiptare është ortodokse dhe 10% në 13% katolike. Popullsia myslimane është shpërndarë pothuajse në të gjitha trevat shqiptare ndërsa ajo ortodokse është ngulitur kryesisht në jug dhe katolikët në veri të vendit.

Kriminaliteti i organizuar vazhdon të funksionojë në Shqipëri, edhe pse autoritetet policore kanë shënuar progres të konsiderueshëm për të luftuar tregtinë e lëndëve narkotike dhe të armëve të paligjshme.

Për këtë arsye siguri i sigurisë së qytetarëve vazhdon të shqetësojë konsiderueshëm qeverinë e vendit. Gjatë viteve të fundit janë rritur krimet që kanë të bëjnë me vjedhjet dhe hapjet me forcë, por edhe dhuna në familje. Kriminaliteti në rrugë lokalizohet kryesisht në zonat urbane gjatë orëve të mbrëmjes. Ndërkohë, vërehet reduktim i tentativave për vrasje dhe plaçkitjeve me armë.⁶⁴

Profili social e Bashkise është përshkruar nga shumë parametra, duke përfshirë edhe përshtatshmërinë dhe cilësinë e përfitimeve sociale (shëndetësore, mirëqenie) dhe shkallën e qasjes së banorëve në strukturat sociale.

Niveli i arsimit në Bashkinë e Urës Vajgurore është i kënaqshëm, pasi pjesa më e madhe ka mbaruar shkollën e mesme dhe përqindja e analfabetëve është i ulët. Objektet arsimore janë në gjendje relativisht të mirë. Është përmirësuar ndjeshëm imazhi i qytetit dhe pjesa më e madhe e banorëve kanë ndenjur në zonë. Qasja e nxënësve në shkolla është i kënaqshëm, por ka raste kur nxënësit frekuentojnë shkolla që gjenden në bashki fqinje.

Sa i përket infrastrukturës së kujdesit në Bashkinë e Urës Vajgurore, qendra shëndetësore në qytetin e Urës Vajgurore është në gjendje të mirë, pasi është ndërtuar rishtazi. Jashtë qytetit, të vendbanimeve të tjera ka mungesë në farmaci. Në përgjithësi dhe në përputhje me planin Strategjik të Zhvillimit të Bashkisë Ura Vajgurore (2007) shkalla e vdekshmërisë dhe normat e vdekshmërisë foshnjore janë të ulëta, e cila i referohet një nivel të mjaftueshëm të kujdesit shëndetësor. Ka

⁶⁴ Produkt i Qendrës së Mbështetjes së Hulumtimit & Informacionit (RISC), Shtetet e Bashkuara, Departamenti Amerikan i Shtetit (OSAC), Byroja e sigurisë diplomatike.

hapësirë për të përmirësuar shërbimet e kujdesit, veçanërisht në lidhje me gjendjen e infrastrukturës së ndërtimit dhe ekipimi të personelit.

Mangësitë e vërejtura duket që kanë në strukturat sociale. Nga vizita në terren pame që nuk ka qendra rinore, qendra të punësimit. Sipas planit Strategjik I Zhvillimit Bashkia Ura Vjgurore (2007) rreth 9% e familjeve të ish Bashkise përfiton nga skema e ndihmës sociale.

Zona është e vendosur në afërsi të kryeqytetit të Prefekturës Berat dhe në përgjithësi kanë qasje të mirë në qendrat urbane dhe shërbimeve të lartë. Nuk ka dukuri gjeografike izolimi, të cilat në një farë mase ndikon në izolimin social (p.sh. fshatra të largëta që nuk kanë qasje të mirë në infrastrukturë sociale).

Kriminaliteti i organizuar vazhdon të funksionojë në Shqipëri, edhe pse autoritetet policore kanë shënuar progres të konsiderueshëm për të luftuar tregtinë e lëndëve narkotike dhe të armëve të paligjshme.

Për këtë arsye sigurimi i sigurisë së qytetarëve vazhdon të shqetësojë konsiderueshëm qeverinë e vendit. Gjatë viteve të fundit janë rritur krimet që kanë të bëjnë me vjedhjet dhe hapjet me forcë, por edhe dhuna në familje. Kriminaliteti në rrugë lokalizohet kryesisht në zonat urbane gjatë orëve të mbrëmjes. Ndërkohë, vërehet reduktim i tentativave për vrasje dhe plaçkitjeve me armë⁶⁵.

Për shkak se procesi i marrjes të dhënave nuk është plotësuar, të dhënat që do marrim në të ardhmen do të përfshihen në fazën e dytë të studimit.

5.8. Analiza periferike

Roli i infrastrukturës në zhvillimin hapësinor ka rëndësi të veçantë. Qasja është e lidhur direkt me pabarazitë hapësinore. Prandaj është një faktor i rëndësishëm gjeografik dhe ekonomik rajonal.

Termi qasje shpreh "sa lehtë njerëzit në një zonë mund të arrijnë njerëzit në një zonë tjetër"⁶⁶ pra lehtësia me të cilën përafrohen aktivitetet dhe burimet e një rajoni. Rregullimi i infrastrukturës së transportit, karakteristikat dhe kapaciteti e të ciles është i rëndësishëm për përcaktimin e qasjes, përfshin administrimin e rrjeteve dhe nyjeve të transportit, plotësueshmërinë dhe koordinimin e tyre, si dhe ndërlidhjen e infrastrukturave të veçanta, duke synuar një transport me të shpejtë dhe të sigurtë si dhe transportin e masave të mëdha në mënyrë të qëndrueshme.

Përgjithësisht, është e pranueshme se përmirësimi i qasjes së një zone, e cila është rezultat i një sistemi bashkëkohor transporti, ka efektin e përmirësimit të aftësisë konkurruese dhe perballimin e problemeve të tilla si rritja e njëanshme ekonomike dhe braktisja e zonave rurale. Përveç kësaj, ekzistojnë efekte të tjera të drejtpërdrejta ose të tërthorta, me dimensione sociale, mjedisore dhe hapësinore (p.sh. madhësia dhe vendndodhja e bizneseve dhe banesave, lëvizshmëria e fuqisë punëtore, struktura e sistemit të banimit). Në anën tjetër, nuk mungojnë edhe pikëpamjet e kundërta. Sipas Programit të Zhvillimit Hapësinor Komunitar (P.ZH.H.K) përmirësimi i qasjes në zonat e largëta apo në zonat më pak të arritshme është një kusht i rëndësishëm, por që nuk garanton zhvillim të mëtijshëm ekonomik të këtyre zonave. Infrastruktura e re në këto regjione është e

⁶⁵ Produkt i Qendrës së Mbështetjes së Hulimitit & Informacionit (RISC), Shtetet e Bashkuara, Departamenti Amerikan i Shtetit (OSAC), Byroja e sigurisë diplomatike.

⁶⁶ ESPON, Territorial Observation 2, Territorial Dynamics in Europe: Trends in Accessibility, 2009

mundur në qoftë se ajo lehtëson përdorimin e burimeve endogjene nga rajone të largëta më të fuqishme, në mungesë të ndërhyrjeve të tjera (p.sh. duke shfrytëzuar avantazhet endogjene, forcimin e burimeve njerëzore).

Qasja ndikohet nga pozita dhe distanca që matet me kilometra dhe / ose kohë, për të llogaritur koston dhe energjinë që konsumohet. Ndërhyrjet në infrastrukturën e transportit synojnë reduktimin e kohës, duke rritur sigurinë dhe mundësitë e udhëtimit.

Duke parë situatën në nivel vendi, është e qartë se një nga problemet më të mëdha me të cilat përballlet ekonomia shqiptare në një përpjekje për të tërhequr fondet e investimeve për zhvillimin ekonomik, është infrastruktura e dobët në sektorin e transportit. Me gjithë investimet e bëra në vitet e fundit në sektorin e transportit, rrjeti rrugor konsiderohet ende i pamjaftueshëm, si në aspektin e mbulimit gjeografik edhe në aspektin e cilësisë.

Pavarësisht nga rrjeti relativisht i dendur rrugor në vend ($454 \text{ km} / 1000 \text{ km}^2$), koha që duhet të shpenzohet për transportin për në qendrat e mëdha financiare, tregon mosefektivitetin e lartë të rrjetit rrugor dhe cilësinë e pabarabartë të tij në të gjithë vendin, pasi rrugët kombëtare dytësore, të cilat përbëjnë shumicën e rrugëve, janë të cilësisë shumë më të ulët se rrugët kryesore kombëtare. Konkretisht, rrugët kombëtare kryesore përbëjnë 28% të rrjetit rrugor. Më poshtë listohen të dhëna për ndryshimet në përqindjet e rrugëve kryesore dhe dytësore kombëtare në raport me rrjetin e përgjithshëm rrugor dhe me dendësinë e rrjetit rrugor në nivel rajonal, midis viteve 2003 dhe 2008.

	Rrugët Kryesore Kombëtare 2003	Rrugët Kryesore Kombëtare 2008	Rrjeti total km / 1000 km ² 2003	Rrjeti total km / 1000 km ² 2008	Rrjeti Kombëtar km / 1000 km ² 2003	Rrjeti Kombëtar km / 1000 km ² 2008	Index 2003%	Index 2008%	Rrjeti Kombëtar Dytësor km / 1000 km ² 2003	Rrjeti Kombëtar Dytësor km / 1000 km ² 2008	Index 2003%	Index 2008%
Qarku Berat	29%	30%	276	282	80	85	67	68	344	238	63	60
Albania	28%	28%	429	454	119	125	100	100	197	197	100	100

Tabela 5.8.1: Totali, Rrugë Kombëtare Kryesore, Rrugë Kombëtare Dytësore, 2003-2008 (Burimi: INSTAT).

Sipas tabelës së mësipërme dhe "Rrjetit total km / 1000 km²", Qarku Berat është dukshëm nën mesataren kombëtare, me Gjirokastrën të grumbullojë një përqindje të klasit prej 64%, fakt që tregon se nuk janë bërë investime në rrjetin kombëtar rrugor të zonës së studimit.

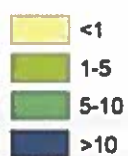
Distanca dhe koha e udhëtimit, përse i përket qasjes në qendrat e banuara të qarkut dhe qendrat ekonomike, janë faktorë përcaktues që përcaktojnë pabarazitë midis zonave periferike dhe qendrave ekonomike. Qarku Berat ka qasja në rrugët dytësore të cilësisë mesatare ose të keqe. Në tabelën e mëposhtme paraqiten distancat e Bashkisë nga qendrat e qarkut dhe qendrat kryesore financiare.

	Distanca nga Tirana (km)	Distanca nga Aeroporti Nene Tereza (km)	Distanca nga Porti Durrës (km)	Distanca nga Porti Vlorë (km)	Distanca nga Berati (km)
Qarku Berat					
Bashkia Ura Vajgurore	116	112	84,1	71,4	12,1

Tabela 5.8.2: Distancat e Bashkisë nga qendrat kryesore ekonomike (Burimi: INSTAT).

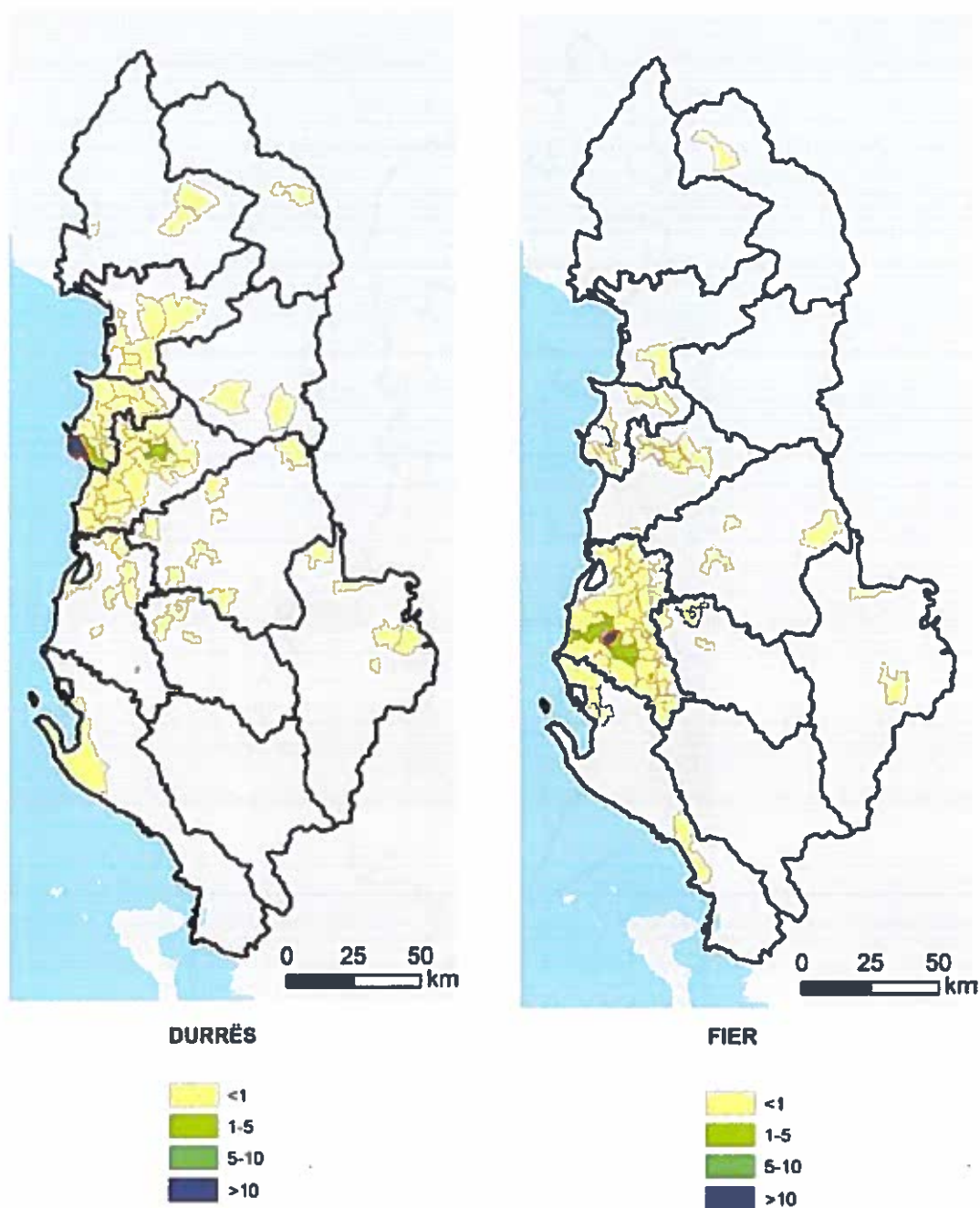

TIRANË

Pamja 5.8.1: Shpërndarja e përqindjes së të transferuarve të Bashkisë së Ura Vajgurore të cilët banojnë, në Tiranë për arsye pune ⁶⁷

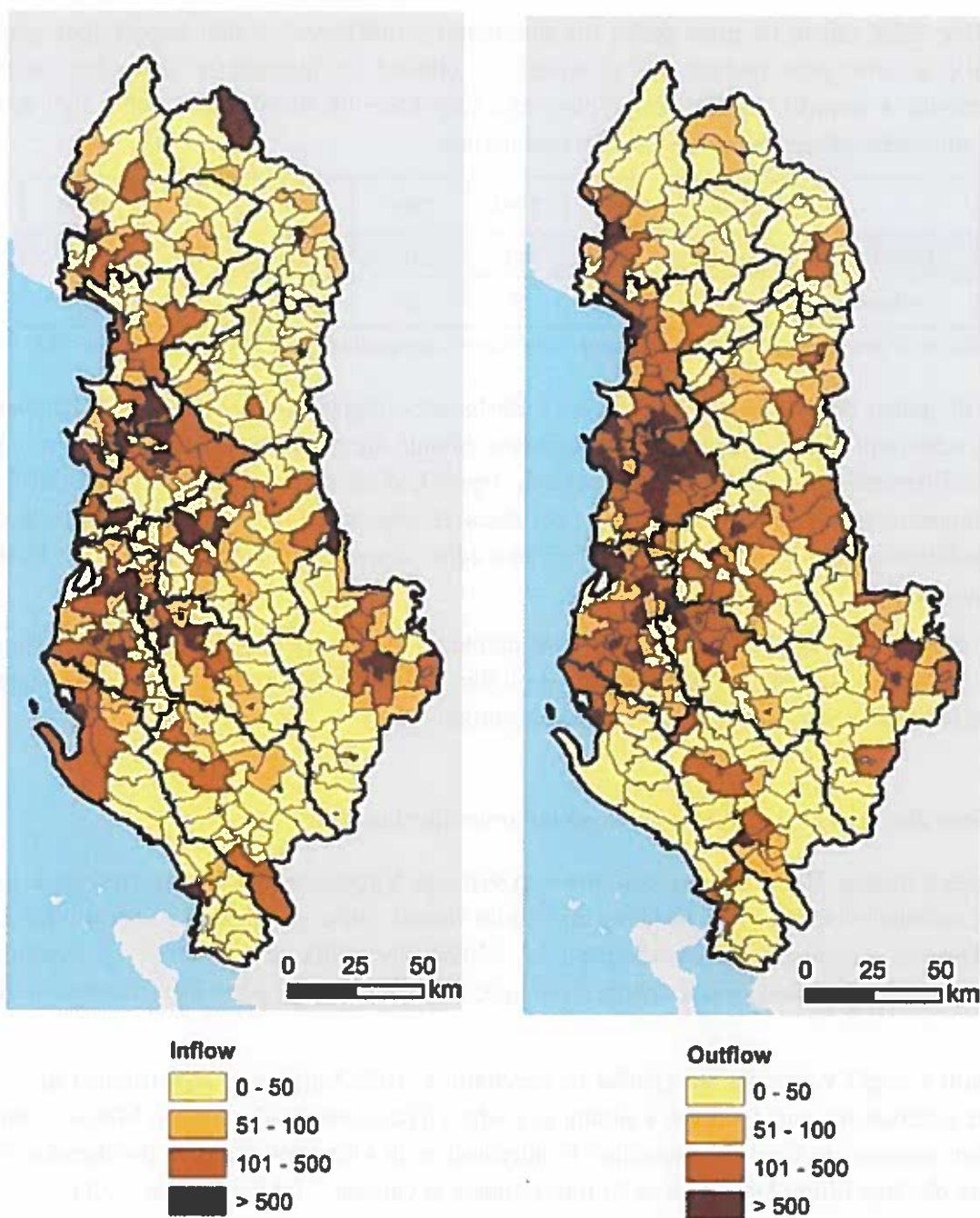
⁶⁷ Largësia nga shtëpia për të punuar, INSTANT, Republika e Shqipërisë Instituti i Statistikave, 2011 regjistrimi, maj 2014.

Pamja 5.8.2: Shpërndarje në përqindje të të transferuarve nga Bashkia e Ura Vajguore, ku banojnë, në drejtim të Durrës dhe Fier për arsye punësimi⁶⁸.

Në pamjet e mësipërme vihet re se nga Bashkia Ura Vajguore ka lëvizje me drejtim në qendrat e rëndësishme urbane fqinje dhe konkretisht popullësia lëviz për arsye punësimi drejt qytetit të Tiranës, Durrësit dhe Fierit, në një përqindje e cila është më e vogël se shifra 1%.

⁶⁸ Largësia nga shtëpia për të punuar, INSTANT, Republika e Shqipërisë Instituti i Statistikave, 2011 regjistrimi, maj 2014.

Pamja 5.8.3: Hyrjet dhe daljet e përditshme të popullsisë për çdo ish Bashki/komunë në Shqipëri⁶⁹

Bazuar në tabelat e mësipërme vëmë re rolin që luajnë disa qytete të mëdha, të tilla si Tirana dhe Durrësi, të cilat janë pole tërheqëse të popullsisë që lëviz. Fluksi i madh i popullsisë vihet re edhe në rajonin bregdetar të Vlorës. Në Bashkinë Ura Vajgurore vihet re se ka shumë lëvizje të popullsisë, qoftë për dalje ashtu edhe për hyrje. Koncretisht, hyrje të popullsisë shënohet në ish Bashkitë Ura Vajgurore, Poshnjë dhe Kutalli, ndërsa dalje të popullsisë vihen re në ish bashkitë Ura Vajgurore dhe Poshnjë. Në përgjithësi lëvizjet me drejtim për nga Bashkia Ura Vajgurore interpretohen si pasojë e pozitës së saj qendrore që ajo disponon dhe afërsisë me qendra të tjera të mëdha dhe më të vogla urbane.

⁶⁹ Largësia nga shtëpia për të punuar, INSTANT, Republika e Shqipërisë Instituti i Statistikave, 2011 regjistrimi, maj 2014.

Më poshtë është tabela në nivel qarku me mesataren e makinave / 1,000 banorë (për përdorim personal), të cilat janë përfaqësues të nivelit të cilësisë së indeksit të jetës dhe qasjes në lëvizshmërinë e pavarur. Vlerësohet se përqindja respektive në Bashki është më e ulët se ajo e Qarkut, duke bërë akoma më të kufizuar lëvizshmërinë.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Qarku Berat	28	32	34	36	46	48	50
Albania	48	56	57	62	71	75	70

Tabela 5.8.3: Automjete (përdorimit privat) për 1,000 banorë, mesatarja e viteve 2002-2008 (Burimi: INSTAT).

Bazuar në punën në terren dhe në të dhënat e Bashkisë, u llogaritën kurba kohore të barabarta në kohën e udhëtimit, dmth zonat që janë të arritshme brenda një periudhe të caktuar kohore nga një pikënisje fillestare (selia e Bashkisë) nëpërmjet rrjetit kryesor rrugor. E gjithë zona e Bashkisë të Urës Vajgurore është lehtësisht e arritshme për shkak të relievit të favorshëm dhe rrugëve të shtrira dhe të asfaltuara. Brenda më pak se 1 orë arrihen edhe zonat më të largëta nga selia e Bashkisë, dmth pjesa jugore.

Infrastruktura e transportit mund të mbështesë taktikat dhe levizjen e përditshme dhe të stimulojë apo rirregullojë mundësitë dhe fushat e punësimit dhe aktivitetet ekonomike dhe të mbushe qendrat e mëdha të banimit nga të cilat kalon trafiku interurban.

5.9. Zona dhe monumente të trashëgimisë kulturore dhe historike

Ne distancë thuajse 500m nga ura e sotme e qytetit Ura Vajgurore lokalizohen rrethimet e urës së gurtë që ndodhej në kohët më të hershme mbi lumin Osumi. Ura e gurtë daton në shekullin e 18 dhe u karakterizua monument, sipas vendimit nr 2509/1/30-6-1983 të Ministrisë së Arsimit dhe Kultures. Për shkak të devijimit të rrjedhës së lumit, rrënojat e urës së gurtë identifikohen brënda në fushë.

Në fshatin e vogël Vokopole, që gjendet në perëndim të Urës Vajgurore, identifikohet një kishë e shquar e ndërtuar nga gur i bardhë, e njohur si Kisha e Theotokut (Kisha e Shën Mërisë). Daton në periudhën otomane të vonë më raportime të ndërtimit rreth vitit 1760, ka plan drejtkëndor dhe tre korridore dhe nga fillimi i shekullit të 20 funksiononte si varreza.⁷⁰ (shiko figurën 5.9.1).

Vendbanimi i vogël i Poshnjës është një vendbanim fushor, i ndërtuar në veriperëndim dhe në një distancë të vogël nga fqinja Ura Vajgurore. Banorët merren tradicionalisht me sektorin agro-blegtoral. Në këtë fshat gjendet dhe në urë e vogël e gurtë njëharkore, që quhet Ura e Frengut ose e Kaurit dhe është e një vlerë arkeologjike të vecantë sipas vendimit nr 786/1 të Ministrisë së Arsimit dhe Kultures⁷¹ (shiko figurën 5.9.2). Dyshohet se përbente pjese të rrugës së lashtë, me gjurmët e para të ndërtimit të saj të reduktuara në reidhën Romake të vonë. Është e ndërtuar nga kombinimi i gurit, tullës dhe gurit gëlqeror dhe konsiderohet deri më sot si e vetmja urë e disponueshme e kesaj periudhe në vend. Është, gjithashtu, ura e parë që u ndërtua në luginën e lumit Osumi. Sot është e braktisur dhe gjendet brënda një prove private.

⁷⁰ https://sq.wikipedia.org/wiki/Kisha_e_Sh%C3%ABn_M%C3%ABris%C3%AB_n%C3%AB_Vokopol%C3%AB, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

⁷¹ <http://berat.kulture.org/?p=97>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

Figura 5.9.1: Kisha e Shën Mërisë.

Figura 5.9.2: Sektor I ures se gurte Ura e Frengut (ose e Kaurit).

Në zonën e ish bashkisë Cucalat dhe pikërisht në vëndbanimin Krotinë, afër vëndbanimit Cucalat, janë identifikuar zbulime të rëndësishme arkeologjike që i referohen qytetit të lashtë të Ilirise 'Dimale' (shiko figurën 5.1.9.3). Rrënojat e qytetit të lashtë, i cili përmbante dhe akropol, identifikoheshin në një zonë me emërtesën Kalaja Krotinë me lartësi 444m dhe janë karakterizuar

vënd arkeologjik, sipas Ligjit 609/24-5-1948 dhe Vëndimeve 586/17-3-1948 dhe 4874/29-9-1971. Mbetjet e vëndbanimeve u zbuluan pas gërmimeve arkeologjike që u realizuan gjatë Luftës së Parë Botërore nga arkeologu Austiak C. Prashniker dhe u publikuan në vitin 1922. Në gërmimet arkeologjike përfshiheshin zbulime të pasura të periudhës helene. Përshkrimet e Poliviusit dhe raportime të tjera historike, i referohen pushtimit të qytetit nga Romaket gjatë luftës së dytë Ilirike ng 220p.K deri në 219 p.K. Më vonë, përbënte objekt përplasjesh midis Maqedonasve nën sundimin e Filipit të V dhe Romakeve, të cilët përfundimisht e pushtuan.

Në mallet jugore të Bashkisë identifikohet kalaja e Mbjesheves. Eshtë e ndërtuar në veri të vëndbanmit me të njëjtin emër në, buzët e malit të Shpiragut, në një kodër të njohur si kalaja Xhaxhaj. Kalaja gjendet në lartësi 740m dhe mbulon një sipërfaqe rreth 11 akra, ndërsa muret perimetrike kanë gjatësi 500m. Përbëhet nga dy hyrje dhe katër kulla dhe daton në shekullin e 4 dhe të 5të. U karakterizua monument sipas komunikimeve(shpalljeve) nr 586/17-3-1948, 4874/23-9-1971 dhe Aprov. me Ligjin Nr. 609/24-05-1948.⁷²

Figura 5.9.3: Sektor I rrënojave të qytetit të lashtë në zonën e kalase së Krotinës.

Fund, me vlerë të madhe është dhe mbledhja e sendeve të periudhës së vonë Romake në zonën e Bashkisë Pshnje. Gjithashtu, në zonën e ish Bashkisë Cutalli, kanë shpëtuar sende që datojnë në kohet klasike, helene dhe romake.⁷³

⁷² <http://beratkulture.org/?p=108>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

⁷³ Trans Adriatic Pipeline, ESIA Albania, Annex 6.4.

5.10. Të dhëna për Personat me Aftësi të Kufizuar⁷⁴

Në regjistrimin e vitit 2011 u bë, për herë të parë, përpjekja e përcaktimit të numrit të personave me përgjegjësi të kufizuar dhe të llojit të aftësisë së kufizuar së tyre.

Tabelat e mëposhtme i referohen personave mbi 15 vjeç që shfaqin nivele serioze paaftësie.

Nga tabela 5.10.1 rezulton se në nivel Bashkie përqindja e meshkujve që shfaqin një lloj aftësie të kufizuar është 5.07% ndërsa përqindja përkatëse për femrat është 7.25%. Sipas INSTAT (Population and housing census 2011-Main results) fakti që femrat shfaqin aftësi të kufizuara në përqindje më të madhe se meshkujt, lidhet si me gjendjen civile, ashtu edhe me pleqërinë. Pra nga femrat me aftësi të kufizuara më të shumtat janë të martuara dhe të veja. Përveç kësaj, meqenëse paaftësia lidhet me moshën dhe duke qenë se personat e moshuar janë kryesisht femra, shpjegohet fakti që kanë përqindje të larta në lidhje me meshkujt.

Bashkia/komuna	Gjinia dhe gjendja e aftësisë së kufizuar			
	Meshkuj		Femra	
	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar
BERAT(QARKU)	53509	3633	52304	4707
URA VAJGURORE (BASHKIA)	10174	543	9803	766
CUKALAT	1100	81	1040	101
KUTALLI	3487	167	3437	237
POSHNJË	2861	138	2658	199
URA VAJGURORE	2726	157	2668	229

Tabela 5.10.1: Popullsia banuese 15 vjeç e lart sipas bashkisë komunës, gjinisë dhe gjendjes së aftësisë së kufizuar.

Në tabelën e mëposhtme 5.10.2 përshkruhet përqindja e personave, mbi 15 vjeç, që kanë një lloj aftësie të kufizuar, në nivel të ish Njesisë Administrative. Kjo tabelë komenton në thelb tabelën 5.10.1 me formën e përqindjes dhe pa dallim gjinie.

	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	Popullsia mbi 15 vjeç	Përqindja e personave, mbi 15 vjeç, të cilët kanë një lloj aftësie të kufizuar
CUKALAT	2140	182	2322	7.84%
KUTALLI	6924	404	7328	5.51%
POSHNJË	5519	337	5856	5.75%
URA VAJGURORE	5394	386	5780	6.68%

Tabela 5.10.2: Gjinia dhe gjendja e aftësisë së kufizuar.

Nga tabela e mësipërme vihet re se përqindja e personave me aftësi të kufizuara nuk paraqet devijime të mëdha për çdo ish-njësi administrative. Komuna Cukalat paraqet përqindjen më të madhe të personave me aftësi të kufizuara edhe pse ka popullsnë më të vogël. Në të kundërt,

⁷⁴ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithëse për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016).

përqindja më e vogël e personave me aftësi të kufizuara shënohet në ish komunën Kutalli, e cila është ish njësia më e populluar administrative.

Tabela 5.10.3 përmban numrin e personave që paraqesin një lloj aftësie të kufizuar konkrete. Nga tabela rezulton se shumica e personave me aftësi të kufizuar paraqesin paaftësi lëvizjeje, ndërsa po të krahasojmë tabelat 5.10.2 dhe 5.10.3 arrijmë në përfundimin se ka shumë persona që paraqesin më shumë se një paaftësi.

	Lloji i aftësisë së kufizuar					
	Në shikim	Në dëgjim	Në ecje	Në kujtesë	Në kujdesin ndaj vetes	Në komunikim
BERAT(Qarku)	3111	2174	4818	2559	2479	2090
URA VAJGURORE (Bashkia)	521	386	795	463	478	413
CUKALAT	66	65	118	50	66	49
KUTALLI	128	116	226	152	151	148
POSHNJË	140	113	228	159	163	140
URA VAJGURORE	187	92	223	102	98	76

Tabela 5.10.3: Popullsia bamuese 15 vjeç e lart sipas bashkisë/komunës dhe llojit të aftësisë së kufizuar

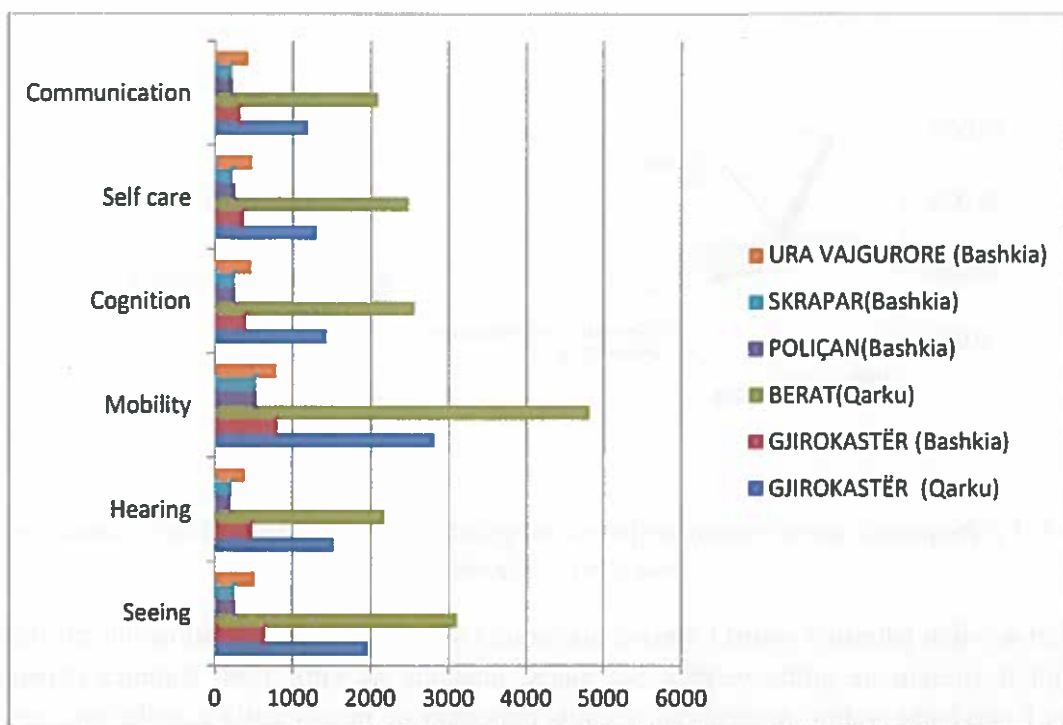
Nga të dhënat e regjistrimit rezulton gjithashtu se 55.6% e popullsisë me aftësi të kufizuar e moshës mbi 15 vjeç, ka përfunduar arsimin bazë (arsimin e mesëm të ulët) dhe 24.3% nuk ka frekuentuar fare shkollën. Ka dhe një përqindje të vogël të personave me aftësi të kufizuar (3.3%) që ka përfunduar arsimin e lartë dhe pasuniversitar. Duhet të theksohet se gjetjet e mësipërme të INSTAT i referohen të gjithë territorit shqiptar.

Tabela 5.10.4 përmban të dhënat e Bashkisë Ura Vajgurore në lidhje me persona me aftësi të kufizuar. Nga tabela duket që personat më të shumtë janë Personat me Aftësi të Kufizuar që punojnë (Me shtesë të Invalid pune) dhe pastaj vijnë ata me paaftësi (Paaftësia). Në tabelë shënohen përveç kësaj familjet që marrin asistencë për shkak të aftësisë të kufizuar, si dhe numri i nxënësve që kanë një paaftësi.

	Ura Vajgurore	Poshnje	Kutalli	Cukalat
Paaftësia	126 persona	117 persona	116 persona	40 persona
Te Verber	38 persona	47 persona	44	19
Para \ tetraplegjik	11 persona	15 persona	15	3
Me shtesë të Invalid pune	150 persona	94 persona	94	42
Familje në Nd, Ek	40 familje	10 familje	44 familje	32 familje
Nx. Në shkollë profesionale	3 nxenes	1 nxenes	2 nxenes	2 nxenes

Tabela 5.10.4: Informacion për personat me Aftësi të Kufizuar

Respektivisht në grafikun e mëposhtëm analizohet shpërndarja e individëve me nevojë të veçanta (INV) të zonës së studimit për kategori.

Grafiku 5.10.1: Të dhënat për grupe të veçanta të personave me aftësi të kufizuara të zonës së studimit (burimi: INSTAT - Të dhënat e shërbimit statistikor të Shqipërisë)

5.11. Të dhëna mbi arsimin profesional⁷⁵

Sistemi i arsimit në Shqipëri përfshin edukimin parashkollor, edukimi fillor, edukimi i mesëm dhe edukimi i lartë. Edukimi i mesëm përfshin trajnim të përgjithshëm dhe trajnimin profesional. Gjendja e arsimit profesional dhe të përgjithshëm në periudhën pas 1990 është si mëposhtje:

	1990	1992	1995
Shkolla të përgjithshme të mesme	26.00%	27.00%	52.00%
Shkolla profesionale të mesme	53.00%	17.00%	13.00%
Shuma	79.00%	44.00%	65.00%

Tabela 5.11.1: Përqindjet e njësive arsimore të Edukimit Profesional dhe të Përgjithshëm (burimi: Te dhëna ekspozite vjetore të Shqipërisë).

Sipas të dhënave të tabelës së mësipërme, ndërkohe që fillimisht shkollat profesionale përbejnë mazhorancën e edukimit të mesëm (përqindje 53%) kundër edukimit të përgjithshëm (26%), në dhjetëvjeçarin e '90 gjendja fillon të ndryshojë. Vecanerisht:

- Në vitin 1992 edukimi i mesëm profesional reduktohet në 17% të njësive shkollore, me arsimin e përgjithshëm të rritur në 27%
- Në vitin 1995 arsimi i mesëm profesional reduktohet në 13% të njësive arsimore, me arsimin e përgjithshëm të rritur në 52% duke përbërë drejtimin kryesor të sistemit shqiptar.

⁷⁵ Nuk janë gjetur të dhëna statistikore në nivel bashkie, apo njësie administrative, megjithatë për sigurimin e të dhënave ju është dërguar kërkesë zyrtare autoriteteve të mëposhtme (kërkesë në INSTAT N.Pr. 260/2-10-2016)

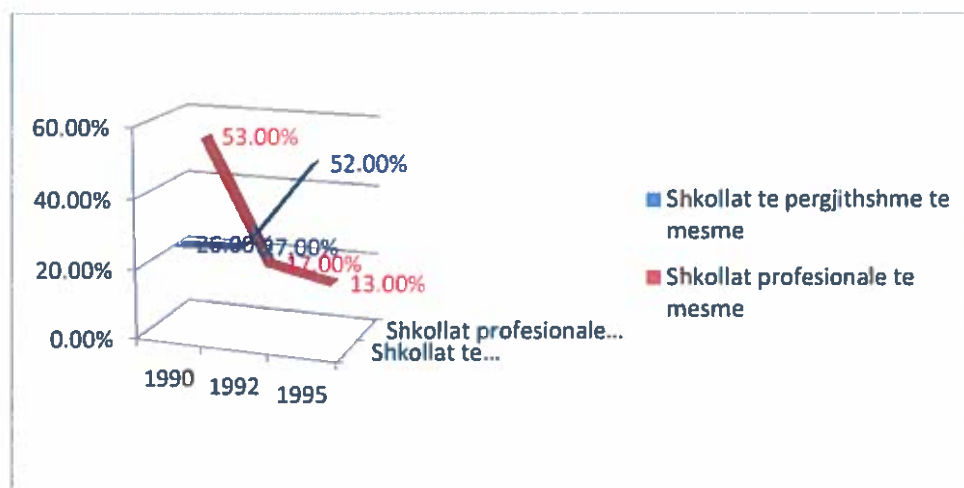

Figura 5.11.1: Përqindja e njësive arsimore në Arsim të Përgjithshëm dhe Profesional (Burimi: të dhëna vjetore të ekspozitës së Shqipërisë).

Në tabelën që vijon paraqitet numri i njësive arsimore, i shkollave të përgjithshme dhe profesionale, i edukimit të mesëm në gjithë vendin. Siç duket, ndëkohe në vitin 1990 shumica dërrmuese e shkollave i përkisnin arsimit profesional, gjendja ndryshon në pësevjeçarë të ardhshëm, kështu që në vitin 1995 numri i shkollave të përgjithshme rritet në 372 dhe i shkollave profesionale reduktohet në 70 njësi shkollore.

Viti	1990	1992	1995
Numri i shkollave të përgjithshme të mesme	47	60	372
Numri i shkollave profesionale të mesme	447	Pa të dhëna	70
Shuma	494	60	442

Tabela 5.11.2: Numri i njësive arsimore në Arsimin e Përgjithshëm dhe Profesional (Burimi: Të dhëna vjetore të ekspozitës së Shqipërisë).

Të dhënat e mësipërme paraqiten në diagramën e mëposhtme.

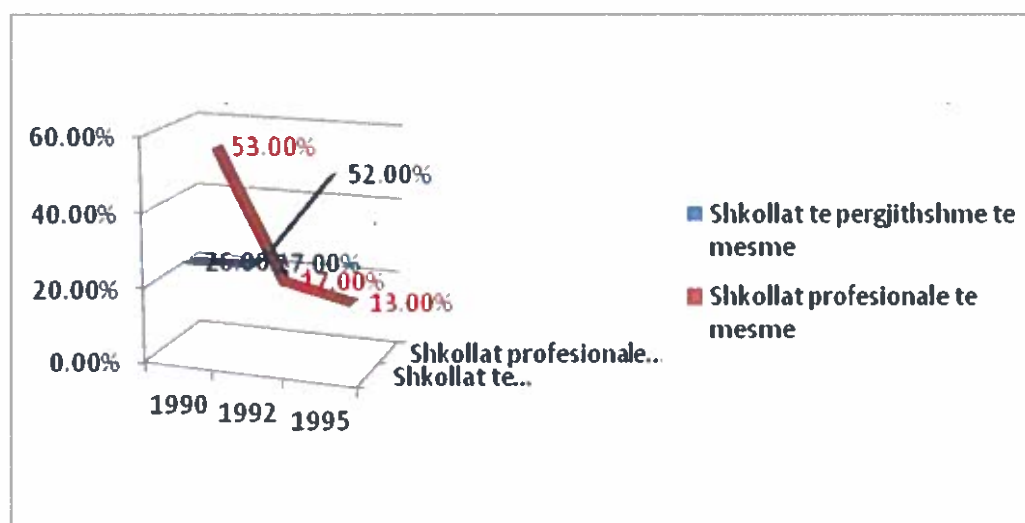

Figura 5.11.2: Numri i njësive arsimore në Arsimin e Përgjithshëm dhe Profesional (Burimi: Të dhëna vjetore të ekspozitës së Shqipërisë).

La vlen te permendet se reduktimi I perket teresisht arsimit te mesem professional, dhe vecanerisht shkollat bujqesore nga te cilat vetem 21 mbeten ne vitin 1995.

Ne zonen e studimit funksionojne tre shkolla (Shkolla e mesme e bashkuar) dhe vecanerisht ne Cukalat, Kutalli dhe Syzës, qe ofrojne arsim profesional dhe ne te cilat arsimohen nje numer I madh nxenesish.

EMRI I SHKOLLËS	KATE	KLASA	DREJTORI	SALLA	NR I NXËNËSVE
e mesme e bashkuar Cukalat	2	12	3	3	110
e mesme e bashkuar Syzës - Reaft Bani	2	9	1	1	535 *
e mesme e bashkuar Kutalli	2	26	1	2	396

* duke perfshire nxenesit e shkollave 9vjecare.

Tabela 5.11.3: Shkolla e mesme e bashkuar dhe numri I nxenesve (Burimi: Bashkia Ura Vajguore).

6. ANALIZA DHE VLERËSIMI I SHFRYTËZIMIT TË TOKËS DHE NDËRTIMI I MJEDISIT

Në këtë kapitull bëhet klasifikimi i përdorimit të tokës në pesë sistemet e përdorimit të tokës: sistemi natyror, ujqor, bujqësor, urban dhe i infrastrukturës. Tabela tregon përqindjen e tokës të mbuluar nga çdo sistem në Bashkinë e Ura Vajguore.

Sistemi i Përdorimit të Tokës	Përqindja (%)
Sistemi natyror i përdorimit të tokës	21.66
Sistemi ujqor i përdorimit të tokës	1.33
Sistemi bujqësor i përdorimit të tokës	62.87
Sistemi urban i përdorimit të tokës	12.75
Sistemi infrastrukturor i përdorimit të tokës	1.39

Tabela 6.1: Përqindjet e mbulimit të përdorimeve të tokës në Bashkinë e Ura Vajguore.

Tabela tregon se pjesa më e madhe e tokës në Bashkinë Ura Vajguore mbulohet nga kulturat bujqesore (me 62.87%), e ndjekur nga sistemi natyror me 21.66%. Vazhdon sistemi urban me 12.75%, ndërkohë që sistemi i infrastrukturës dhe sistemi ujqor mbulon më pak se 3% të sipërfaqes së Bashkisë.

6.1. Sistemi i përdorimit natyror të tokës

Sistemi natyror i përdorimit të tokës përfshin të gjitha ato përdorime në lidhje me zonat natyrore të mbrojtura dhe monumentet, pyje, kullotat dhe sipërfaqet djerrë. Ky sistem përfshin sipërfaqe të barabarta me rreth 22% të sipërfaqes së Bashkisë Ura Vajguore. Gjendet në pjesën juglindore të Bashkisë, relievi i së cilës karakterizohet kryesisht si gjysmëmalor.

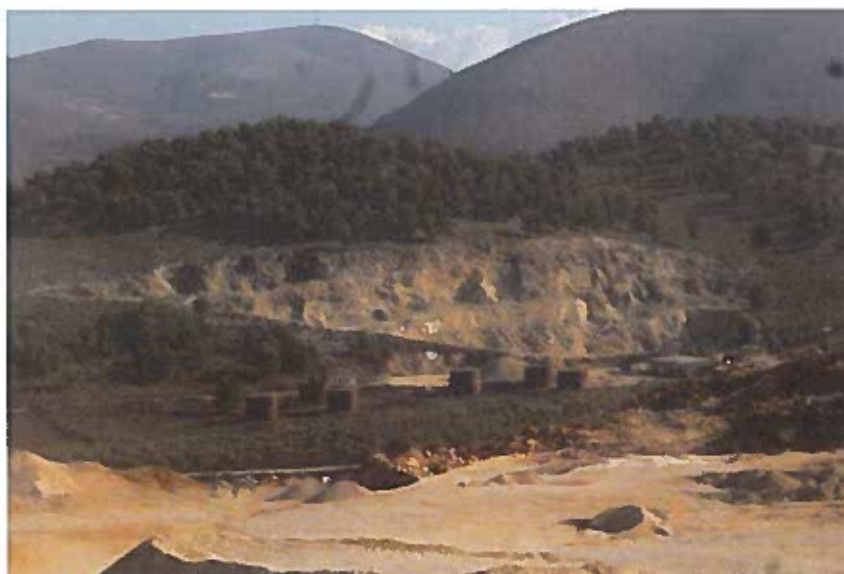

Foto 6.1.1: Pamje e kodrave me sipërfaqe pyjore dhe djerrë dhe vendodhja e guores (burimi: grupi i studimit)

Përbëhet kryesisht nga sipërfaqe shkurrore dhe djerrë, ndërsa ato pyjore janë shumë të kufizuara. Në të nuk përfshihen zona të mbrojtura. Qasja në zonat natyrore nuk është e lehtë për shkak të mungesës së rrjetit rrugor dhe kjo vështirësi kontribuon në ruajtjen e karakterit të zonave. Kullotat, të cilat shtrihen edhe këto në pjesën juglindore të Bashkisë, gjenden të shpërndara në zonat pyjore dhe shkurrore dhe përbëjnë zona që nuk japin ndonjë mundësi tjetër shfrytëzimi. Rreziqet më të mëdha për sistemin natyror të përdorimeve duket se janë shpyllëzimi, erozioni dhe gërmimet e minierave.

6.2. Sistemi i përdorimit të ujit të tokës

Sistemi ujqor i përdorimeve të tokës përfshin të gjitha ato përdorime që i përkasin liqeneve dhe lumenjve ekzistues. Zona nuk karakterizohet nga një rrjet hidrografik i dendur. Nga kufiri verior dhe verilindor i Bashkisë kalojnë dy lumenj kryesorë: Seman dhe dega e tij Osum, i cili kalon nëpër qytetin Ura Vajgurore. Në pjesën perëndimore të Bashkisë formohen përrenj të vegjël në shpatet e kodrave (p.sh. përr. Slanicës, Skrebanit, Mullirit), ndërsa në pjesën lindore përrenjtë e vazhdueshëm pothuajse mungojnë. Nuk ka liqene natyrore në zonën e Bashkisë, megjithatë janë krijuar rezervuare me argjinatura artificiale dhe diga. Këto gjenden kryesisht në ish komunat Cukalat dhe Kutalli në rrëzët perëndimore të kodrave, ku prurjet e përrenjve janë më të mëdha; gjithashtu ndërmjet sipërfaqeve me kultura bujqësore dhe në distancë të vogël nga zonat e banuara. Kjo afërsi dhe relievi gjeologjik i favorshëm kanë si rezultat qasjen e lehtë nëpërmjet rrjetit rrugor ekzistues.

Foto 6.2.1: Rezervuar pranë Allambres dhe lumi Osum pranë vendbanimit Ura Vajgurore (burimi: grupi i studimit).

I gjithë potenciali ujqor i Bashkisë kontribuon në mbulimin e aktiviteteve njerëzore, duke qenë se përdoret për furnizimin me ujë të zonave urbane, ujitjen e kulturave bujqësore dhe për mbulimin të gjitha nevojat tregtare dhe industriale. Duhet theksuar edhe problemet që lindin në sistemin ujqor të Bashkisë. Pompimi i ujërave gjithnjë në rritje, kryesisht nëpërmjet rritjes së shpimeve private të tokës, kontribuon në uljen gjithnjë e më të madhe të rezervave. Gjithashtu për t'u theksuar është

ndotja që vërehet në potencialin e ujit të Bashkisë. Fqinjësia me zonat urbane dhe industriale, zonat e nxjerrjes së mineraleve dhe mungesa e impianteve të organizuara të përpunimit të mbetjeve dhe ujërave të zeza, kanë si rezultat depozitimin e mbeturinave urbane dhe industriale, plehrave kimike, insekticideve, pesticideve dhe mbetjeve të kafshëve direkt në burimet ujore të Bashkisë (lumenj, përrenj, liqenë artificialë) dhe për pasojë degradimin e tyre.

Foto 6.2.2: Rezervuar pranë Allambrës dhe lumi Osum pranë vendbanimit Ura Vajguore (burimi; grupi i studimit).

6.3. Sistemi i përdorimit të tokës bujqësore

Në këtë sistem përfshihen të gjitha kulturat bujqësore që gjenden brenda kufijve të Bashkisë dhe që mbulojnë përqindjen më të madhe të shtrirjes së tij. Sipërfaqet e kultivuara shtrihen pothuajse në të gjitha zonat e Bashkisë, me përqendrim në pjesën veriperëndimore të tij, ku ka sipërfaqe të mëdha me sera. Kryesisht kultivohen me bimë foragjere dhe me perime (domate dhe kastraveca) që furnizojnë tregun lokal por edhe atë kombëtar. Kryesisht në pjesën qendrore të Bashkisë gjenden pjesë të shpërndara me ullishte, ndërkojë që ka dhe kultivime agrumesh dhe vreshtash. Në disa fusha rriten kafshët shtëpiake, si rosa dhe pula. Kulturat bujqësore kryesisht nuk janë të rrethuara dhe ujitja e tyre bëhet nga pusët private, lumenjtë, përrenjtë dhe rezervuarët. Për shkak të shpërndarjes së madhe të ndërtimeve si për banim, ashtu dhe për ambiente biznesit, të cilat i favorizon relievi gjeologjik dhe rrjeti i shtruar me asfalt me gjatësi të madhe, zonat bujqësore dikur të zgjeruara dhe të njësuara kanë tendencë të copëtohen dhe të tkurren.

6.4. Sistemi i përdorimit të tokës urbane të përgjithshme

Rrjeti i banimit të Bashkisë është i dendur dhe zhvillohet kryesisht në pjesën fushore, në mënyrë lineare përgjatë akseve rrugore kryesore që janë kryesisht të shtruara.

Vendbanimet, përveç Urës Vajguore, përbëhen nga banime të papërziera. Ato përfshijnë shërbime elementare minimale, si ambiente tregtare me artikuj ushqimor dhe lokale (kafene). Në vendbanime

të mesme dhe më të mëdha, numri i ambjenteve tregtare dhe restoranteve shpesh rritet, ndërsa në disa, në varësi të numrit të popullsisë dhe vendndodhjes, (p.sh. Drenovicë, Poshnje, Samaticë, Goriçan, Donofrosë) hasen më të shumta në numër dhe me përdorime më të specializuara p.sh. dyqan pesticidesh, riparim gomash, pikë karburanti. Brenda rrjetit të shumë vendbanimeve ka sipërfaqe të pandërtuara që kultivohen (vreshta, perime) në mënyrë tradicionale ose edhe më intensive (sera).

Qyteti Ura Vajguore përbën qendrën ekonomike të Bashkisë, duke qenë se është kryeqendra e saj dhe qendër e rëndësishme duke ofruar shërbimeve private dhe publike. Në zonën e gjerë rreth sheshit qendror, që është qendra e qytetit, janë përqëndruar funksionet më kryesore. Konkretisht atje gjenden shërbimet administrative (Bashkia, rajoni i policisë, posta), sektori i restoranteve (kafene, bare, restorante), dyqane të vogla tregtare që i shërbejnë nevojave lokale (p.sh. dyqane ushqimore, kinkaleri, furnizimet bujqësore), dyqane që ofrojnë shërbime të ndryshme (p.sh. telefoni celulare) dhe banka. Aktiviteti industrial është vendosur në hyrje lindore të qytetit, por që bëhet më i shpeshtë përgjatë rrugës SH72 dhe në segmentin për në Poshnjë. Industritë në këtë zonë i përkasin kryesisht fushës së ndërtimit dhe infrastrukturave (p.sh. tubacione shiu prej çimentoje, pllaka, materiale ndërtimi, materiale izoluese dhe artikuj plastikë). Njëkohësisht ka edhe servise të mëdha automjetesh si dhe impiante përpunimi dhe shitjeje të gurit dhe tullave. Në të njëjtën zonë, por me numër më të madh drejt qytetit, ka veprimtari tregtare me shumicë dhe pakicë, ku mbizotëron tregtia e mobiljeve. E zhvilluar është veprimtaria tregtare dhe industriale edhe në fshatin Poshnjë, për shkak të pozicionit të tij në kryqëzimin e dy rrugëve nacionale. Ka një tendencë për t'u përqëndruar përgjatë autostradës SH72 që lidh vendbanimin me selinë e Bashkisë. Në këtë zonë janë evidentuar magazina, industri të vogla, sipërmarrje tregtare, pikë karburanti, servise, zyrë postare, lokale ambjente argëtimi.

Foto 6.4.1: Impiante industriale dhe tregtare me pamje në rrugën nacionale SH72 (burimi: grupi i studimit).

Njësitë industriale gjenden edhe në vendbanimet e tjera. Në mënyrë të veçantë, në Samaticë funksionon fabrika e qumështit dhe aluminit, në Hingë, Kuç dhe Syzez ka fabrikë prodhimi vaji; në Gajde ka njësi të mbushjes së shisheve të ujit dhe në Agim ka fabrikë e cila prodhon dhe shet gur. Theksohet se disa nga magazinat dhe industritë brenda Bashkisë tani janë joaktive.

Të shumta dhe të ndryshme janë përdorimet specifike që hasen në zonën e studimit. Në zonë në jug të Urës Vajgurore, Pashalli dhe Poshnjë ka shumë gurore. Në to bëhet eksportim i sasive të mëdha të gurit gëlqeror që përdoret si në zonën e Bashkisë në ndërtimin e shtëpive e në mure rrethues ashtu edhe në zona të tjera. Gjithashtu, në disa vendbanime, kryesisht në ish-komunën Cukalat, ka infrastruktura rurale, si stalla (Allambres, Slanicë) dhe magazina bujqësore (Donofrosë). Së fundmi, janë regjistruar sipërfaqe të kufizuara ushtarake (p.sh. Poshnje). Varreza ka pothuajse në të gjitha vendbanimet e Bashkisë. Janë të vendosura në një pikë të skajshme të tyre, por zakonisht pranë shtëpive.

Foto 6.4.2: Impiante industriale dhe tregtare me pamje në rrugën nacionale SH72 (burimi: grupi i studimit).

Hapësirat publike dhe funksionet me interes publik në vendbanime janë specifike dhe të kufizuara në objektet arsimore, shëndetësore, sportive, administrative dhe në objekte kulturi. Numri dhe cilësia e tyre zakonisht varet nga madhësia dhe pozicioni i vendbanimit.

Për sa i përket arsimit, në qytetin Ura Vajgurore funksionojnë të gjitha nivelet arsimore, shumica e të cilave janë të vendosura në krahë të autostradës dhe jo në lagjet të cilave u shërbejnë. Për vendbanimet e tjera përmenden sa më poshtë:

- Në çdo vendbanim, me përjashtim të disave të vogla (Protoduar, Sheq Gajdë, Agim, Kuç, Malas Breg, Krotinë), funksionon një kopsht, i cili zakonisht vendoset në ambientet e shkollës 9-vjeçare.
- Shkollë 9-vjeçare ka në më të shumtat e vendbanimeve, por disa prej tyre janë aktualisht jashtë funksioni (Goriçan Qendër, Arrëz, Polizhan).
- Shkolla e mesme funksionon në vendbanimet Syzez, Kutalli dhe Cukalat.

Në lidhje me infrastrukturën shëndetësore në shumicën e vendbanimeve ka ambulancë, të cilat përbëjnë nivelin bazë të sistemit të përkujdesjes. Shpesh janë të vendosura në objektet e shkollave. Gjithashtu, në qytetin Ura Vajgurore funksionon qendra shëndetësore në ndërtime të mira, si dhe farmacitë.

Ka vetëm dy fusha publike futbolli, një në Urën Vajgurore dhe një në Ciflik, ndërkohë që janë regjistruar dhe tri fusha futbolli 5x5, në pronësi private.

Gjithashtu, objektet fetare janë shumë të kufizuara, duke qenë se është regjistruar vetëm një kishë ortodokse në Vokopolë, e cila është një ndërtesë historike e arkitekturës fetare me vlerë dhe një xhami në Pobrat.

Së fundmi, objektet e administratës pozicionohen lokalisht duke përfshirë Ndërtesën e Bashkisë (ku ndodhet edhe rajoni i policisë) dhe zyrat e vjetra komunale në kryeqendrat e komunave të vjetra.

Foto 6.4.3: Xhamia në Pobrat (burimi: grupi i studimit).

Foto 6.4.4: Kisha në Vokopolë (burimi: google earth).

6.5. Sistemi i përdorimit të tokës së infrastrukturave lokale

Sistemi i infrastrukturave përfshin kryesisht rrjetin rrugor brenda kufijve të Bashkisë, i cili shtrihet dhe ofron lidhje të mjaftueshme të të gjitha vendbanimeve. Rrjeti ndërrurban, kur nuk kalon nëpër vendbanime, përshkon në pjesën më të madhe të tij toka bujqësore dhe vetëm një gjatësi të kufizuar të tij kalon në zona me shkurre dhe të papunuara. Akset kryesore rrugore (SH72 dhe SH73) nuk përshkojnë vendbanime, përveçse në disa raste kur kalojnë në kufijtë e tyre (p.sh. Syzez, Poshnjë, Sqepur, Kutalli). Megjithatë, vende-vende janë zhvilluar përdorime anës rrugës, fakt që vështirëson funksionin kryesor të tyre (lidhjen).

Akset e rrjetit kombëtar (SH72 dhe SH73) dhe rrugët qendrore që lidhin vendbanimet me njëri-tjetrin ose me rrjetin kryesor janë të asfaltuara. E gjithë pjesa tjetër e rrjetit rrugor përbëhet nga rrugët të pashtuara dhe monopate. Gjendja e rrjetit rrugor të asfaltuar varion duke qenë se autostrada SH72 konsiderohet në gjendje mjaft të mirë, SH73 paraqet disa probleme, ndërsa rrugët e tjera të asfaltuara janë në gjendje mesatare deri të mirë. E gjithë pjesa tjetër e rrjetit rrugor përbëhet nga rrugë të pashtuara gjendja e të cilave konsiderohet e keqe, ndërsa në segmente të caktuara konsiderohet shumë e keqe. Në përgjithësi u konstatua se rrjeti është më i mirë në qytet dhe vendbanimet e mëdha në lidhje me të voglat, si dhe pjesën veriore (ish-njësi administrative Ura Vajgurore, Poshnjë dhe Kutalli) ndryshe nga komuna e vjetër Cukalat, ku lidhja me të, sidomos në vendbanimet Allambres dhe Çetë, është e vështirë.

Foto 6.5.1: Pamje karakteristike të rrjetit rrugor bazë, ndërrurban dhe lokal (burimi: grupi i studimit).

Në shumicën e rrugëve në fshatra nuk ka trotuare, përveç në disa raste (p.sh. Ura Vajgurore, Pashalli, Donofrosë, Drenovicë, Kutalli) dhe as rrugë biçikletash. Vlen të përmendet trotuari i ngritur në vendbanimin Arrëz, afër lumit Osum.

Përveç kësaj, ka impiante të nxjerrjes të naftës (me pompim) në pjesën verilindore të Bashkisë (vendbanimet Çiflik dhe Arrëz), nga ku nafta transportohet drejt zonës së Fierit për përpunimin e saj dhe prodhimin e karburanteve. Së fundmi, në Çiflik ka një nënstacion të vogël elektrik.

Foto 6.5.2: Pamje karakteristike të rrjetit rrugor bazë, ndërurban dhe lokal (burimi: grupi i studimit).

7. ANALIZA DHE VLERËSIMI I INFRASTRUKTURËS

7.1. Transporti

Përveç rrjetit rrugor kombëtar, Bashkia e Urës Vajgurore nuk lidhet drejtpërdrejtë me ndonjë infrastrukturë tjetër transporti. Veçanërisht përshkohet nga rrugët SH72 dhe SH73. SH72 e lidh me Lushnjen dhe SH4 me Durrësin, ndërkohë që SH73 e lidh me Fierin. Gjithashtu, SH72 në anën jugore e lidh me Beratin, Poliçanin dhe Çorovodën, por, gjithashtu, rruga SH74, e lidh me Terpanin dhe Këlcyrën dhe SH75 lidh Tepelenën, Përmetin dhe Çarshovën me kufirin Grek dhe Korçën. Kështu, cdo projekt që është nën zhvillim (Berati – Fier Shegan, Rogozhinë – Durrës) ose që do të ndërmerret për zhvillimin e këtyre rrugëve kontribuon në rritjen e aksesibilitetit të Bashkisë së Urës Vajgurore nga dhe për në zemrën e vendit, Tiranën dhe терминаlet kryesore nacionale (porti i Vlorës dhe Durrësit dhe aeroporti ndërkombëtar ‘Nënë Tereza’) dhe në rrjetën hekurudhore. Ndërtimi bypass-it të qytetit do të kontribuonte në përmirësimin e mjedisit të qytetit dhe të sigurisë rrugore, nëpërmjet devijimit të trafikut tranzit nëpër qytet. Përgjithësisht, sipas objektivave dhe aktiviteteve të parashikuara nga Strategjia Kombëtare e Transportit, është parashikuar që lidhjet e qytetit duhet të shtohen nga promovimi dhe implementimi i projekteve plotësuese dhe përmirësuese të rrjetës primare dhe sekondare; dhe përmirësuese të lidhjeve ndërkombëtare e rajonale nga projektet e mirëmbajtjes dhe përmirësimit të sigurisë rrugore. Përfundimisht, zhvillimi i një aeroporti në Jug të vendit do të mundësonte një alternativë të mirë të lidhjes të Bashkisë; por jo varet nga vendimi përfundimtar për vendin e pozicionimit të aeroportit, afersia dhe lidhjet me Bashkinë, shërbimet e mundësuar, itineraret dhe kostot.

Transporti - Vlerësimi i gjendjes ekzistuese në Urën Vajgurore.

Vlerësimi i infrastrukturës së transportit, dhe karakteristikat e saj, presupozojnë një regjistrim të situatës ekzistuese. Prandaj, Konsulenti, pas hulumtimeve në lidhje me transportin me fokus Bashkinë e Urës Vajgurore dhe sigurimit të të dhënave nga Institucionet Vendore (Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Instituti Rrugor Shqipëtar, Autoriteti Rrugor Shqipëtar etj), ka krijuar një pyetësor të strukturuar, i cili ju është dërguar autoriteteve të Bashkisë, për të fituar njohuri të thella për sistemin e transportit vendor.

Pyetësi kishte si qëllim mbledhjen e informacionit dhe të dhënave mbi karakteristikat ekzistuese fizike dhe operacionale të rrjetit të transportit, nevojat e transportit dhe shërbimet e transportit masiv, polet e interesit dhe qëllimet e udhetimeve, ashtu si dhe mbi kërkesat për përmirësim dhe projekte të planifikuara ose të propozuara. Pyetësi si një mjet mbledhës së të dhënave ishte kombinuar me vizitat e siteve, takimet me palët e interesuara dhe intervista/diskutime të shkurtra me popullatën vendase.

Përshkrimi i rrjetës rrugore bashkiake

Siç u përmend më sipër, Bashkia e Urës Vajgurore përshkohet nga rrugët SH72 e SH73, rrugë shtetërore primare, dhe nuk lidhet drejtpërdrejtë me ndonjë rrjet tjetër infrastrukturor.

Rruga SH72 që lidh Beratin me Tiranën, e kodifikuar si C1 nga Berati në Urën e Kuçit (23,68km) dhe C3 nga Berati në Urën e Plirzës (20,5km) është rruga kryesore dhe si e tillë është e shtruar dhe në gjendje të mirë. Ajo përshkon Komunën, ku gjithashtu ka një lidhje me SH91 (Rruga Stanislav

Zuber) drejt Kuçovës. Patja e një karakteri lidhës nga Juglindja në Veriperëndim, dhe në sajë të zhvillimit të përdorimit të tokës përgjatë gjatësisë së tij, SH72 ka rritur trafikun dhe vendbanimi i Urës Vajgurore është një nyje, jo vetëm për Bashkinë, por dhe për rajonin më të gjerë, dhe më në veçanti për Komunitet qendror të Beratit, Skraparit (dhe Çovorodës) që janë të lidhura në Shqipërinë qendrore nëpërmjet SH72 dhe SH74.

Rruga SH73, e kodifikuar si C2 nga Poshnja në Velmishte (9km), është rruga e dytë nacionale që përshkon Bashkinë. Për menaxhimin e trafikut, ka tre rrethrotullime: një në lidhjen e SH72 me SH73 verilindjes së Poshnjes, një në lidhjen me rrugën lidhëse SH72 me Çiflikun dhe Arrëzën në anën perëndimore të Urës Vajgurore. Dy rrethrotullimet e tjera përbëjnë pikat e fillimit dhe mbarimit të bypass-it të qytetit, i cili është në ndërtim, me një korsi për çdo drejtim dhe trotuare në dy anët e karrexhatës (shiko figurën më poshtë). Ndërtimi i bypass-it nuk ka mbaruar akoma; disa makina e përdorin nën përgjegjësinë e tyre.

Foto 7.1.1: Pamje e SH72 bypassi I ri rrugor.

Foto 7.1.2: Pamje e SH73 Rruga ne Kutalli

Këto rrugë (SH72 and SH73) janë lidhësit kryesorë midis vendbanimeve të Bashkisë (Moravë – Çiflik – Ura e Kuçit dhe Poshnje – Velmishe) dhe mundësojnë akses në rrjetën rurale që lidh Pobrat – Donofrosë dhe Donofrose – Velmishe në zonën e Kutallit dhe Velmishe – Cukalat – Çete në zonën e Cukalat, si dhe me rrjetën drejt veriut, në Drenovicë, Samaticë, Gorican dhe Malas-Breg.

Lidhjet më të rëndësishme janë nga Ura Vajgurore në Kutalli, Poshnje, Cukalat dhe Ura e Kuçit. Rrugët janë të asfaltuara midis Kutalli – Gorican – Hingë, Ura Vajgurore – Pashalli – Vokopolë, Skrevan – Bistrovicë dhe Ura Vajgurore – Poshnje – Syzez – Ura e Kuçit.

Një tjetër sistem rrugësh ekziston nga miniera e Urës Vajgurore, duke përshkuar kodrën dhe duke e lidhur me Vokopolën dhe Skrevanin. Nga Vokopola në Bistrovicë vetëm rruga kryesore është e asfaltuar dhe është në gjendje të mirë.

Pjesa tjetër e rrjetës rrugore në pjesën perëndimore të Komunës ka Donofrosën si vendbanim qendror. Donofrosa është e aksesueshme nga rruga për në Kutalli, që është në gjendje të keqe. Në mënyrë alternative, Donofrosa dhe Cukalati janë të aksesueshme nga një rrugë më e mirë, por më e gjatë, nëpërmjet SH73 dhe Velmishes.

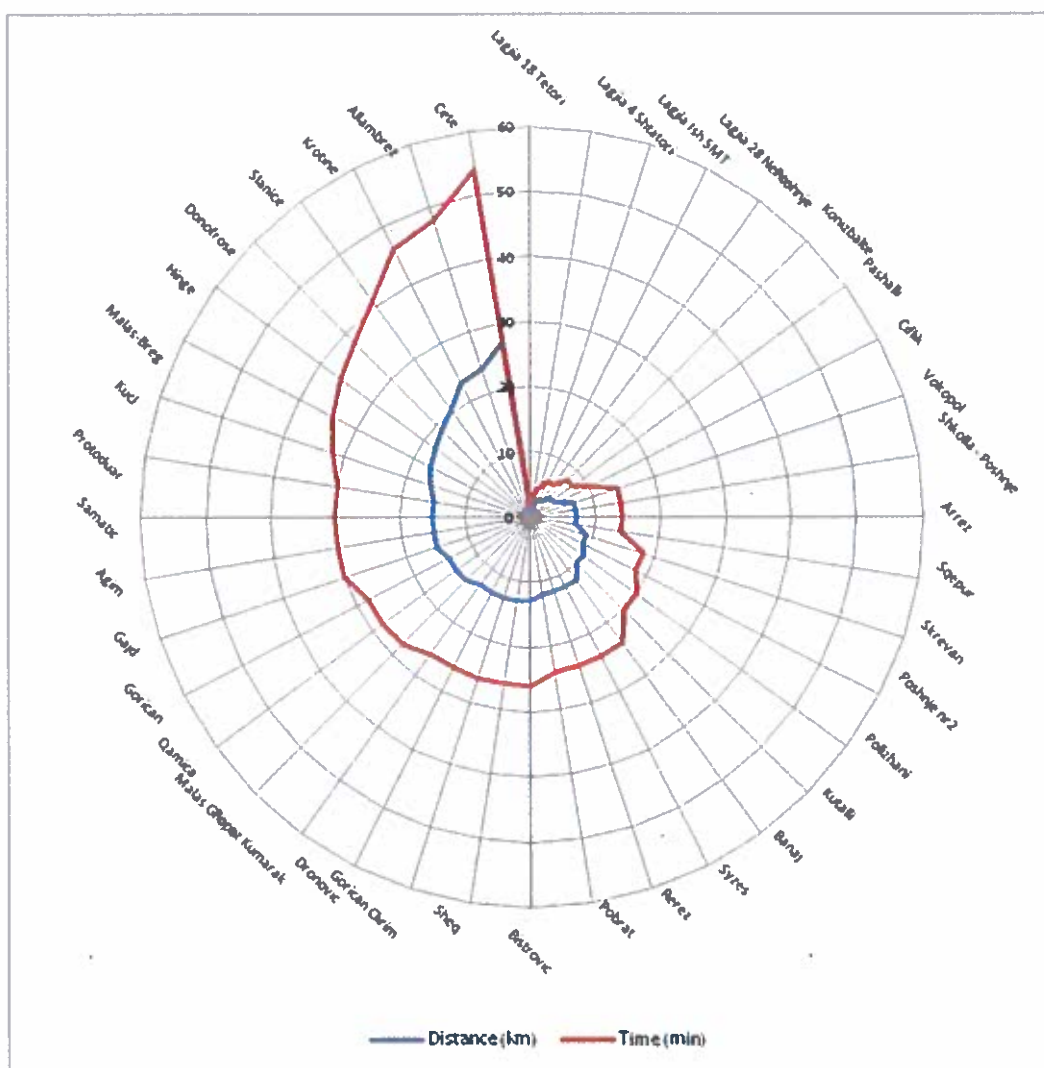

Figura 7.1.1: Distanca kohore nga Ura Vajgurore në vendbanimet e bashkisë

Drejt Cukalatit dhe rajonit jugor të Bashkisë, është e asfaltuar vetëm rruga kryesore përshkuese, ndërsa rrugët e tjera janë të pashtuara. E njëjta situatë është në pjesën veriperëndimore të rrjetit rrugor, p.sh vendbanimet e Samaticës, Drenovicës, Malas-Bregasit, Hinkës, Kuçit, Agimit, Sheqit and Banajit.

Duke konsideruar distancat e vendbanimeve nga qendra e Bashkisë, dhe duke supozuar një shpejtësi mesatare lëvizjeje prej 30km/h, koha e kërkuar e udhëtimit paraqitet grafikisht më poshtë (të renditura në bazë të afërsisë):

Trafiku dhe mjetet alternative të transportit

Trafiku përgjatë SH72 nga vendbanimet veriore të Bashkisë në daljen tek ura në Kuç, në Poshnjë dhe në Urën Vajgurore është më shumë se 5.000 automjete në ditë (Mesatarja vjetore e trafikut ditor). Trafiku përgjatë SH73 nga Velmishti në Kutalli është rreth 3.000 automjete/ditë. Nga Ura Vajgurore drejt Kuçovës (SH91) trafiku është rreth 4.600 automjete në ditë dhe drejt Beratit (SH72 në juglindje) 5.900 automjete në ditë. Përbërja e trafikut vlerësohet 67,5% makinat e pasagjerëve, 7,5% kamionë dhe 25% furgona dhe minibusë. Shpejtësia mesatare përgjatë SH73 është 50km/h dhe në SH72 60km/h. Trafiku rritet gjatë dimrit dhe në pushimet verore, ku popullësia e Bashkisë rritet me 20-30%, për shkak të vizitoreve nga jashtë kufijve ose nga qytete të tjera kryesore të Shqipërisë.

Tabela më poshtë përmbledh rrjedhën e lëvizjes së automjetit në njësi / orë, siç shfaqet nga transformimi i trafikut të automjeteve të njërive të makinave të pasagjerëve (NJKP), bazuar në përbërjen e trafikut dhe nga reduktimi i mesatares vjetore të trafikut ditor (MVTD).

Fillimi i Seksionit	Fundi i Seksionit	Kodi rrugor	Makinat e pasagjerëve MVTD	Kamionë MVTD	Furgona dhe mini-autobuza MVTD	Totali	NJKP - të/ ditë	NJKP -të/ orë
Ura Vajgurore	Kucove	SH91	2737	1003	309	4049	6017	421
Ura Vajgurore	Berat	SH72	4361	1958	493	6812	10488,5	734
Exit to Kuc	Posnje	SH72	3473	1273	393	5139	7638	535
Poshnje	Ura Vajgurore	SH72	3473	1273	393	5139	7638	535
Velmisht	Kutalli	SH73	845	310	96	1251	1860	130

Tabela 7.1.1. Rrjedha e lëvizjes së automjeteve në rrjetin e transportit kryesor në Ura Vajgurore (NJKP -të/ orë).

Rrugët, për të cilat të dhënat e trafikut janë paraqitur në tabelën e mësipërme, përqëndrojnë shumicën e trafikut brenda ose përmes bashkisë . Trafiku përgjatë pjesës tjetër të rrjetit rrugor, sipas vëzhgimit të bërë gjatë vizitave në terren të Konsulentit, konsiderohet i papërfillshëm, dmth shumë më pak se 100 automjete / orë dhe shumë herë më pak se 100 automjete / ditë. Arsye kryesore për këtë, përveç lëvizshmërisë të ulët të një pjese të popullatës (sidomos në fshatra), është edhe struktura e rrjetit, ku rrugët kryesore (SH) për lidhjen me pjesën tjetër të rrjetit kombëtar shërben dhe për lidhjen e fshatrave dhe vendbanimeve përreth me selinë e bashkisë apo pikat e tjera atraktive (Poshnje, Kutalli, etj) të cilat janë të vendosura kryesisht përgjatë rrjetit rrugor SH.

Rrugët përdoren më shpesh nga kamione sidomos ato që lidhin barrierat me Poshnjen nëpërmjet Urës Vajgurore (SH72), Velmishtës dhe Urës së Kuçit nëpërmjet Urës Vajgurore dhe Poshnjës (SH72 dhe SH73). Dy kthesat më të rresikshme për kamionët janë në Qafën e Sqepurit dhe në Kutalli.

Qëllimet kryesore të udhëtimeve të banorëve të Komunës janë më së shumti për pazar. Duke vizituar qendrat e vendbanimeve (Poshnje, Kutalli, Syzez) dhe tregjet javore në Poshnje (të Martave), në Urën Vajgurore (të Premteve) dhe në Kutalli (të Shtunave). Udhëtimet ndërqytetare përfshijnë transportin e produkteve agrikuturore dhe bujqësore nga fshatrat (Bistrovicë, Drenovicë,

Samaticë, etj.) në Lushnje, Fier dhe Tiranë për përdorim lokal ose eksport. Përgjatë fundjavave udhëtimet ndërqytetare bëhen kryesisht edhe nga studentet që vijnë nga Tirana, Elbasani dhe Vlora.

Pronësia private e makinave konsiderohet e ulët. Përgjithësisht, në mënyrë alternative nga mjetet e transportit individual, përdoren autobusat dhe kamionët. Shërbimet e autobusave janë në dispozicion çdo ditë (çdo 30' deri në 16:00) për në Fier (gjithësesi, informacioni nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës është i ndryshëm, duke përmendur 3 itinerare për ditë). Gjithësesi, afërsia e Komunës me Beratin dhe Kuçovën, mundëson më shumë zgjidhje për shërbimet e autobusave, në sajë të lidhjeve të përmirësuara të këtyre qyteteve drejt qendrës së vendit dhe rajoneve të tjera.

Në mungesë të një sistemi të transportit publik të integruar dhe pronësi e ulët private e makinave, disa operatore të shërbimit të pasagjerëve (taxi dhe minibus) janë aktive në Komune:

Njesia Komunale	Taxi (4+1 pasagjere)	Taxi (8+1 pasagjere)	Minibuse	Autobuse
Ura Vajgurore	6	9	2	-
Cukalat	-	2	3	1
Donofrose	-	1	-	1 (license e pezulluar)
Poshnje	-	3	-	2
Kutalli	2	-	5	3

Tabela 7.1.2. Taxi dhe license të operatoreve të autobusave në Komunen e Urës Vajgurore.

Destinacionet më të rëndësishme lokale nga Ura Vajgurore me transport masiv pasagjerësh janë Cukalati, Donofrosa dhe Bistrovica:

Lidhja Bistrovicë – Ura Vajgurore shërbehet nga 3 itinerare në ditë nëpërmjet një autobusit të mundësuar nga kompania “Bela Lisa”.

Nga zona e Cukalatit destinacionet kryesore të pasagjerëve janë për në Roskovec, Kutalli, Lushnje dhe Urën Vajgurore. Ka vetëm një itinerar në ditë për në Berat, nga Cukalati, Allambresi dhe Donofrosa.

Në Poshnje, autoritetet Komunale raportuan se mungon shërbimi i transportit të nxënësve nga Hingi, Kuçi dhe Gajde për në Liceun në Syzez.

Në Kutalli, itineraret kryesore janë midis Kutallit – Samaticës – Goricanit (transporti i nxënësve), Kutalli – Berat dhe Pobrati – Berat. Banorët vendas raportojnë se ka nevojë për itinerare midis Pobrati – Ura Vajgurore – Berat midis orës 7 të mëngjesit dhe orës 2 të pasdites. Banorëve u duhet të shpenzojnë gjysëm ose një orë duke pritur në Kutalli, Pobrati dhe Poshnje dhe veçanërisht nxënësit nga Rërëza dhe Pobrati (1km larg Kutallit) duhet të ecin ose të përdorin automjete kaluese.

Gjithashtu përdoren biçikletat dhe motoçikletat; gjithësesi, mungon infrastruktura e dedikuar dhe rrugët kryesore përdoren për udhëtime të tilla, gjë që redukton sigurinë e udhëtarëve.

Për vlerësimin e situatës ekzistuese, mund të konkludohet se, krahas vendbanimeve në afërsi të Urës Vajgurore, duke patur akses në rrugët SH72 dhe SH73, pjesa tjetër e vendbanimeve mund të konsiderohet e pashërbyer, në terma të aksesibilitetit direkt/efiçient, por veçanërisht në terma të parashikimit të cilësisë rrugore, varësisë në kushtet e motit (ndërkohë që përdoren rrugë të pashtruara) dhe në varësi të përdorimit të makinave private ose shërbimeve të autobusave të

kërkuara. Përgjithësisht, mungesa ose paefektshmëria e infrastrukturës rrugore shqetëson kryesisht zonat rurale ose fshatrat. Rrugët më problematike janë drejt Konizbaltës, Sheqit, Gajdes, Pobratit dhe Malas-Bregasit. Nuk ka lidhje me urë midis Urës Vajgurore dhe Gurit të Bardhë.

Duke marrë në konsideratë sigurinë rrugore, krahas kushteve të rrjetës rrugore në shumë raste, një çështje serioze përbëjnë shenjat rrugore. Një kalim me rrezik të lartë sipas ekspertëve lokalë është rrethrotullimi që bashkon SH72 me Çiflikun, ku mungesa e ndriçimit përbën shqetësim. Gjithashtu, kalimi i SH73 në Drenovicë është konsideruar si 'pika e zezë' (Instituti Shqipëtar i Transportit, 2015), ndërkohë që gjatë vizitave të siteve, rrëshqitjet e dherave ishin të dukshme përgjatë rrugës Donofrosë – Cukalat.

Duke marrë në konsideratë transportin e pasagjerëve, një nga problemet kryesore të raportuara nga nga autoritetet e përshtatshme të Komunës, është mungesa e itinerareve të mirëorganizuar për shërbimet e automjeteve 8+1, ku gjithashtu struktura ligjore ekzistuese nuk lejon liçensimin e tyre në të ardhmen. Midis problemeve të tjera, shqetësimi më i madh është mungesa e shërbimeve për nxënësit në disa fshatra, mungesa e një skeme të organizuar parkimi dhe të një terminali autobusash në Urën Vajgurore, si dhe distanca e madhe për pasagjerët që përdorin shërbimet transit të autobusave nga Berati. Në çdo situatë, çdo zhvillim, si dhe shërbime të reja autobusash brenda qytetit, duhet të jenë në koherencë me planin e qendrës së qytetit, ku qarkullimi i trafikut do të ndalohej.

Mbi të gjitha, Bashkia e Urës Vajgurore është një pike kyçe apo ura lidhëse mes Beratit, Kuçovës dhe Lushnjes. Rruga kryesore SH72 mundëson lidhjen me aeroportin e vjetër ushtarak të Kuçovës, i cili në të ardhmen mund të shfrytëzohet si një aeroport rajonal. Gjithashtu, mbështetje nga Bashkia plani për përmirësimin e ardhshëm të SH72 dhe përfundimisht transformimi në autostradë. Aktualisht nuk ka një Master Plan më të gjerë për transportin, por punime të ndryshme janë nën zhvillim për rikonstruksionin dhe përmirësimin e shërbimeve, për nevojën e rrugëve rurale të reja dhe të rehabilituara dhe rrugëve më të mira brenda vendbanimeve. Në këtë drejtim, Buxheti i aprovuar i Bashkisë parashikon disa përmirësime në rrugë, sheshe dhe hapësira publike dhe ndërtimin e sheshit qendror të Urës Vajgurore, me ndihmë ekonomike të mundësuar nga dhurues ndërkombëtarë dhe kompani private ndërtimi.

7.2. Sistemet e furnizimit me ujë

Zona e studimit, Bashkia Ura Vajgurore, shërbehet nga rrjeti i ujësjellësit. Furnizimi me ujë për të gjitha fshatrat e Bashkisë realizohet nga burimet dhe puset, nga ku pompohet ujin i cili më pas kanalizohet në cisterna nga të cilat furnizohen me ujë banesat. Disa fshatra si Hingë, Rërëz, Agim, etj kanë një pus qendror nga i cili furnizohen të gjitha banesat. Ndërsa në vende të tjera (p.sh. Gajde), çdo shtëpi ka pusin e vet nga i cili furnizohet me ujë.

Përsa i përket sistemit të ujitjes, sipas VKM 1108 / 30-12-2015 infrastrukturat e ujitjes dhe kullimit, stafi, pasuritë e luajtshme dhe të paluajtshme të bordeve lokale të kullimit transferohen nga Ministria e Bujqësisë në Bashki dhe Komuna. Në Bashkinë e Urës Vajgurore ka 13 objekte të rrjetit të ujitjes, si tanke të magazinimit të ujit, burime dhe stacione pompimi në mjaft zona në të gjithë territorin e Bashkisë (Goriçan, Sqepur, Allambres, Protoduar etj) me një gjatësi totale prej kanalit kryesor vaditës 148.6 km. Në Bashkinë e Urës Vajgurore ka 2 ujëmbledhes me sipërfaqe totale prej 3,420 Ha.

Foto 7.2.1: Liqeni artificial, ujrati e të cilit përdoren për vaditje në fshatin Malas Grope.

7.3. Sistemet e kanalizimeve

Qyteti i Urës Vajgurore dhe vendbanimet e tjera nuk disponojnë sistem kanalizimesh, por shërbehen nga gropa septike, ndërsa largimi i ujërave të zeza bëhet në rrjedhat më të afërta, fakt që ka efekt negativ në mjedis.

Për sa i përket mbetjeve të ngurta, vërehen shpesh dukuri të jenë të shpërndara në pjesë të ndryshme të Bashkisë, dhe shumë përfundojnë edhe në potencialin ujor të zonës (përrenj, lumenj, etj).

Foto 7.3.1: Plehra në përrua në fshatin Samaticë.

Foto 7.3.2: Plehra në përrua në fshatin Rërëz.

Foto 7.3.3: Plehra në afërsi të urës së lumit që kalon përmes fshatit Agim.

7.4. Sistemet e grumbullimit të ujrave të shiut

Në bashkinë e Urës Vajgurore, në shumicën e vendbanimeve takon një sistem të organizuar të rrjetit të grumbullimit të ujrave të shiut. Behet fjale për kanale të hapura të krijuara për të mbledhur ujin e shiut që më pas përfundojnë në lumenj ose përrenj. Mbi vijat e ujit janë vendodur platforma të pjerrëta që ndihmojnë banorët të hyjë në shtëpitë e tyre.

Foto 7.4.1: Grumbullimi i ujrave të shiut në fshatin Samaticë.

Foto 7.4.2: Grumbullimi ujarave të shiut në kanal paralel me rrugën në fshatin Syzez.

Foto 7.4.3: Kanal për grumbullimin ujarave të shiut paralel me rrugën në fshatin Pobrat.

7.5. Trajtimi i ujërave të zeza

Impiant për Trajtimin e Ujërave të Zeza (ITUZ) nuk ka në Bashki dhe as është bërë ndonjë studim.

7.6. Menaxhimi i mbeturinave komunale

Në qytetin e Urës Vajgurore dhe fshatrat e tjera të Bashkisë nuk ekziston mjedis për propozjen higjienike të mbeturinave. Grumbullimi i mbeturinave bëhet në fusha të veçanta, pa iu nënshtrur më pas përpunimit.

Foto 7.6.1: Zona ku bëhet grumbullimi i mbeturinave për qytetin e Urës Vajgurore.

7.7. Rrjetet teknologjike komunale

Të gjitha fshatrat e Bashkisë Ura Vajgurore furnizohet nga rrjeti i shpërndarjes të energjisë elektrike. Jashtë disa fshtrave të Bashkisë (p.sh. Kutalli) kalojnë shtyllat e tensionit të lartë.

Foto 7.7.1: Shtylla të tensionit të lartë në kontakt me fshatin Kutalli.

Foto 7.7.2: Puse naftë në Arrëz.

Në Bashkinë Ura Vajgurore në fshatin Arrëz ndodhen disa puse naftë (Foto 7.7.2), ndërsa pjesa tjetër ndodhen në zonën e Kucoves. Kjo zonë është e pasur me rezerva hidrokarbure siç tregohet nga ekzistenca e disa puseve. Nafta që pompohet nga pusët grumbullohet në depozita (Foto 7.7.3) dhe më pas transportohen nëpërmjet tubacionit në instalimet e Lushnjes ku dhe bëhet një përpunim final në mënyrë që të jetë gati për përdorim. Në këtë pikë duhet të theksojmë se disa puse nuk janë duke punuar.

Foto 7.7.3: Rezervuarët e depozitimit të naftës.

Në kuadrin e zhvillimit ekonomik të zonës Ura Vajgurore, Qeveria Shqiptare ka vijuar me dhënien e lejes për ndërtimin e Instalimeve-infrastrukturës kompanisë Sherwood International Petroleum për shfrytëzimin e hidrokarbureve në zonën, AZ-1002 në Arrëz (Foto 7.7.4.). Kompania do të ndërtojë objekte të reja bshkëkohore që nuk do të ndikojnë në mjedis. Gjithashtu do të hulumtojë mundësinë e kontaminimit të aquiferit horizontal nga ekzistenca e puseve të naftës në zonë dhe rrjeti tubacioneve nëntokësore të naftës.

Foto 7.7.4: Zona AZ-1002 ku ndodhen pusët e naftës në Arrëz.

Nëpërmjet Bashkisë Ura Vajguore për një distancë prej 13km do të kalojë Gazsjellësi Ndërshtetëror (TAP AG), i cili do të lidhet me gazsjellësin Anatolian (TANAP) pranë kufirit turk dhe do të kalojë nga Greqia Veriore, Shqipëria dhe Deti Adriatik para se të mbërrijë në brigjet e Italisë së jugut, ku do të lidhet me rrjetin italian të gazit. Ndërtimi i tubacionit në zonë nuk ka filluar ende. Ky është një projekt shumë i rëndësishëm, i cili do të stimulojë ekonominë lokale, duke punësuar shumë prej banorëve të zonave të Bashkisë. Tubacioni do të kalojë nëpër fshatrat e mëposhtme: Konisbaltë, Pashalli, Poshnje, Sqepur, Kutalli, Rërëz, Kumarak. Përgjatë tubacionit brenda qytetit të Urës Vajguore parshikohet të ndërtohet një stacion valvulash dhe një mjedis për magazinimit të materialeve të ndërtimit të tubacionit.

8. ANALIZA E INVESTIMEVE

Në kapitullin në fjalë shqyrtohen investimet e parashikuara, si edhe ato që janë në zhvillim e sipër. Fillimisht, paraqitet kuadri i përgjithshëm në nivel vendi dhe në veçanti investimet e drejtëpërdrejta të huaja gjatë viteve të fundit.

Shuma e inputeve të investimeve të drejtëpërdrejta të huaja shënoi në vitin 2013, në lidhje me vitin 2012, rritje të rëndësishme të vlerës së saj në 41.90% (në vazhdim të rritjes prej rreth 5.62% gjatë vitit të kaluar). Veçanërisht, vlera e inputeve të Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja në vitin 2013 ishte në vlerën prej 944,76 milion € ose afërsisht 10% të GDP-së.

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (IDH), 2007 - 2013, në miliona €							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inputet e IDH (flows)	481,13	665,15	716,91	793,33	630,35	665,78	944,76
Ndryshimi nga viti i mëparshëm	-	38,25%	7,78%	10,66%	-20,54%	5,62%	41,90%

Tabela 8.1: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja 2007 – 2013 (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

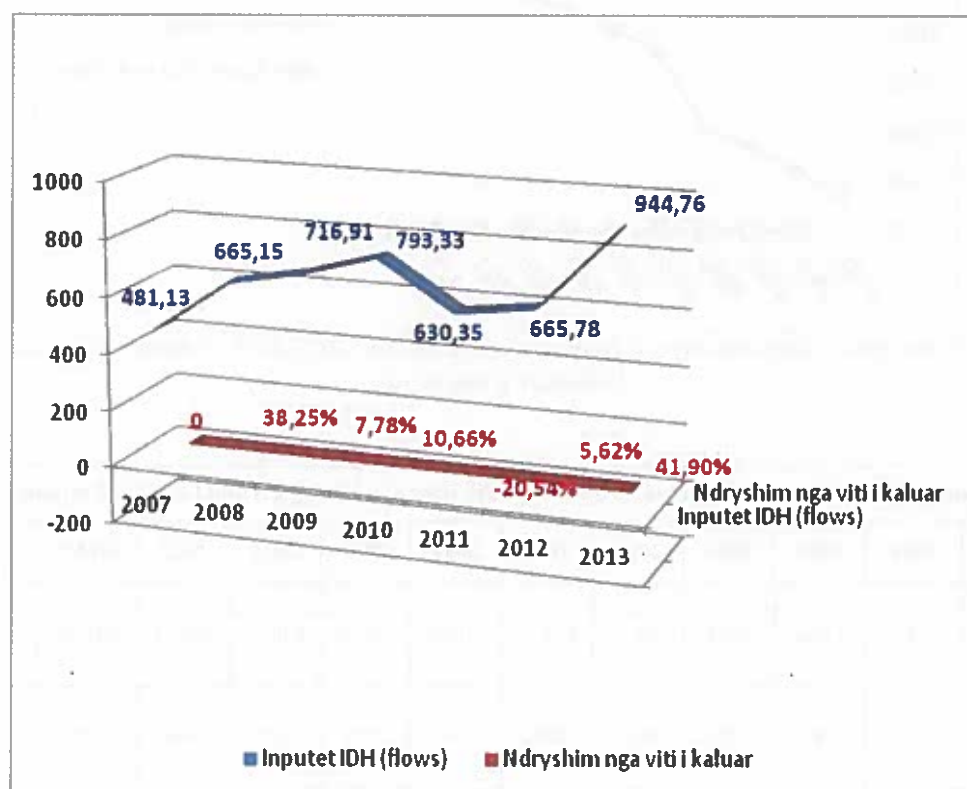

Figura 8.1: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja 2007 – 2013 (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Në përputhje me të dhënat e fundit statistikore që ka botuar Banka e Shqipërisë, shuma e rezervës së investimeve të drejtëpërdrejta të huaja (FDI stock) në Shqipëri në vitin 2013 arriti në vlerën prej € 4.2 miliardë, duke shënuar rritje prej 8% në lidhje me vitin 2012, ndërsa gjatë së njëjtës periudhë

inputet e investimeve të drejtëpërdrejta të huaja ishin në vlerën prej € 944.76 milionë, duke regjistruar rritje prej 42% në lidhje me vitin 2012.

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (IDH), 2007 - 2013, në miliona €											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
IDH (Stock)	382,33	614,22	865	1.056,98	1.829,58	2.061,15	2.261,44	2.435,97	3.399,90	3.892,90	4.187,51
Aks.% Vitit të Kaluar		61%	41%	22%	73%	13%	10%	8%	40%	15%	8%

Tabela 8.2: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (Stock) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

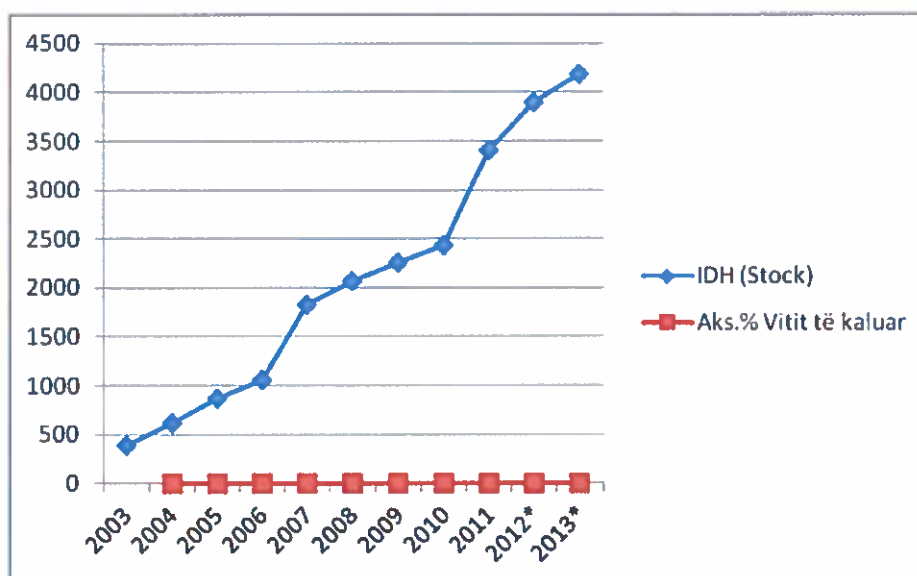

Figura 8.2: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (Stock) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona €											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013**	6-muj. 1-rë 2014
Inputet IDH (flows)	278.4	212.6	258.6	481.13	665.15	716.91	793.33	630.35	665.78	944.76	379.99
Aks. % Vitit të kaluar		-24%	22%	86%	38%	8%	11%	-21%	6%	42%	

Tabela 8.3: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

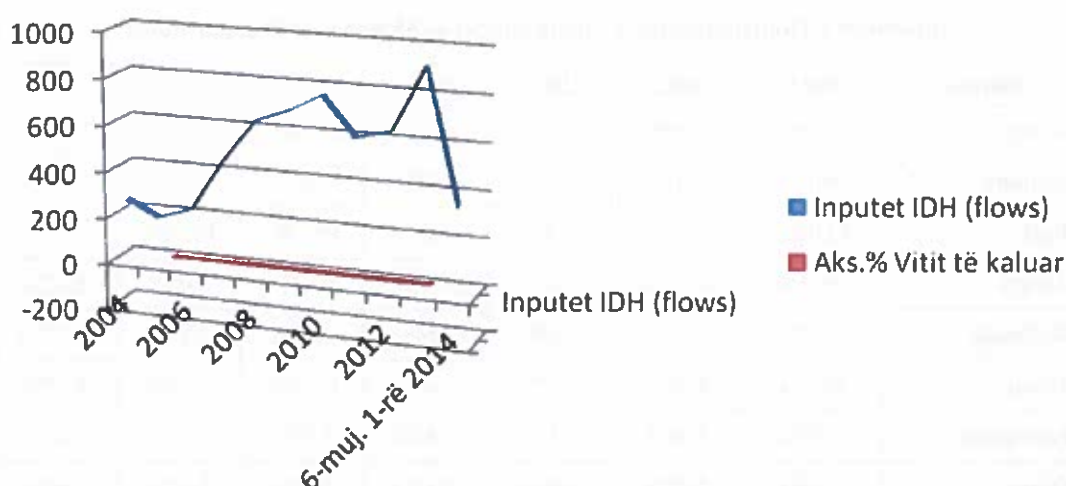

Figura 8.3: Inputet e Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja (flows) në Shqipëri 2003-2013, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë)

Vlen të përmendet fakti se gjatë dhjetëvjeçarit të fundit shuma e totalit të rezervave të Investimeve të Drejtëpërdrejta të Huaja është rritur me hapa galopante. Nga € 382,33 miliona në 2003, ka kaluar në € 4,2 miliarda në 2013. Edhe pse ritmi i zhvillimit të IDH në Shqipëri është në rritje, shfaq ulje dhe ngritje, sipas koniukturës ekonomike të brendshme dhe ndërkombëtare.

Burimi	2013	Ndryshim 2013/2012	2012	Ndryshim 2012/2011	2011	Ndryshim 2011/2010	2010	2009	2008	2007
Greqi	1.087,75	39,10%	782,01	54,11%	507,45	-15,57%	601,05	559,93	565,61	520,56
Kanada	797,44	13,17%	704,66	33,12%	529,36	96,12%	269,91	101,81	8,48	1,00
Itali	503,28	10,17%	456,84	6,90%	427,36	10,49%	386,79	347,86	321,46	220,10
Austri	424,98	8,81%	390,58	-11,95%	443,60	25,42%	353,69	220,54	186,42	146,72
Hollandë	390,14	15,59%	337,52	33,38%	253,05	13,64%	222,67	207,33	187,50	273,88
Turqi	369,78	12,50%	328,69	75,04%	187,78	0,60%	186,66	235,12	189,70	154,05
Gjermani	115,26	14,73%	100,46	20,17%	83,60	-0,29%	83,84	74,45	66,18	52,39
Qipro	110,18	4,15%	105,79	-18,12%	129,20	114,87	60,13	50,34	54,10	34,32
Svicra	98,36	-75,10%	395,02	-27,35%	543,74	696,81	68,24	108,28	136,54	13,92
Francë	83,37	-1,81%	84,91	66,52%	50,99	27,89%	39,87	26,21	23,96	19,40
Total 10-para	3.980,54	7,98%	3.686,48	16,80%	3.156,13	38,86%	2.272,85	1.931,87	1.739,95	1.436,34
Të tjera	206,97	0,27%	206,41	-15,33%	243,78	49,45%	163,12	329,56	321,20	393,24
I përgjithshë	4.187,51	7,57%	3.892,89	14,50%	3.399,91	39,57%	2.435,97	2.261,43	2.061,15	1.829,58

Tabela 8.4: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, në miliona € (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Vendet nga të cilat vijnë, kryesisht, kapitalet e huaja në Shqipëri si edhe madhësia e tyre përmenden në tabelën e mëposhtme.

Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, (njësia për shtet)							
Burimi	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Greqi	25,98%	20,09%	14,93%	24,67%	24,76%	27,44%	28,45%
Kanada	19,04%	18,10%	15,57%	11,08%	4,50%	0,41%	0,05%
Itali	12,02%	11,74%	12,57%	15,88%	15,38%	15,60%	12,03%
Austri	10,15%	10,03%	13,05%	14,52%	9,75%	9,04%	8,02%
Hollandë	9,32%	8,67%	7,44%	9,14%	9,17%	9,10%	14,97%
Turqi	8,83%	8,44%	5,52%	7,66%	10,40%	9,20%	8,42%
Gjermani	2,75%	2,58%	2,46%	3,44%	3,29%	3,21%	2,86%
Qipro	2,63%	2,72%	3,80%	2,47%	2,23%	2,62%	1,88%
Svicra	2,35%	10,15%	15,99%	2,80%	4,79%	6,62%	0,76%
Francë	1,99%	2,18%	1,50%	1,64%	1,16%	1,16%	1,06%
Total 10-para	95,06%	94,70%	92,83%	93,30%	85,43%	84,42%	78,51%
Të tjera	4,94%	5,30%	7,17%	6,70%	14,57%	15,58%	21,49%
I përgjithshëm	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Tabela 8.5: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, (njësia për shtet) (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Ashtu siç kuptohet, Greqia përbën investitorin e huaj më thelbësor në Shqipëri, duke zënë vendin e parë, që prej vitit 2007 deri në 2013, me përjashtim vitin 2011. Në vitin 2013 zinte 26% të totalit të rezervave të IDH (stock) në Shqipëri. Për të njëjtën periudhë vende të tjera me përqindje të rëndësishme në totalin e IDH (stock) janë Kanadaja (19%), Italia (12%), Austria (10%), Holanda (9%), dhe Turqia (9%).

Pjesa më e madhe e rezervave të IDH në tregun shqiptar i përket fushës së shërbimeve të transportit, magazinimit dhe komunikacioneve (27%), fushës së ndërmjetësisë financiaro-ekonomike (20%) dhe fushës së minierave dhe gurore (18%). Viojnë me përqindje më të vogla fushat e industrive të tjera (9%), të industrisë (8%), të real estate (7%), të ndërtimeve (3%), të tregtisë me shumicë dhe pakicë (3%), të hoteleve dhe restoranteve (2%), ndërsa fushat e tjera tejkalojnë ose nuk tejkalojnë 1% secila, ashtu si duket edhe në tabelë dhe në grafikët që vijojnë.

Bashkia Ura Vajguore ka përparuar në reduktimin e shpenzimeve funksionale dhe administrative në një përqindje prej 18,8 milionë Lekë, që në përqindje i korrespondon reduktimit prej afërsisht 19% të shpenzimeve administrative (shpërblime personeli dhe shpenzime funksionale) ose në 12% të shpenzimeve totale vjetore të Bashkisë. Politika në fjalë çon drejt rritjes së investimeve.

Bashkia ka arritur që brenda një kuadri shkurtimesh të kufizojë shpenzimet e personelit në afërsisht 30%, që ka si rezultat reduktimin e shpenzimeve për banor dhe për frymë nga 2.088 Lekë në 1.473 Lekë.

<i>Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €)</i>					
	2012	Aksion 2012	2013	Aksion 2013	Ndryshim 2013/2012
Shërbime Transporti, magazinimi dhe komunikimi	789,24	20,27%	1.143,91	27,32%	44,94%
Ndërmjetësimi financiar	752,62	19,33%	816,46	19,50%	8,48%
Miniera dhe gurore	810,03	20,81%	741,81	17,71%	-8,42%
Industri të tjera	616,05	15,82%	390,64	9,33%	-36,59%
Industri	334,57	8,59%	329,13	7,86%	-1,63%
Real estate	90,30	2,32%	310,90	7,42%	244,30%
Tregti me shumicë - pakicë	156,52	4,02%	141,27	3,37%	-9,74%
Ndërtimet	142,09	3,65%	137,03	3,27%	-3,56%
Hotelet dhe restorantet	63,41	1,63%	63,42	1,51%	0,02%
Organizatat ndërkombëtare	45,67	1,17%	59,74	1,43%	30,81%
Shërbime shëndeti dhe sociale	35,80	0,92%	31,67	0,76%	-11,54%
Shërbime të tjera sociale	18,41	0,47%	18,35	0,44%	-0,33%
Arsim	6,80	0,17%	8,03	0,19%	18,09%
Bujqësia, gjuetia dhe pyjet	1,09	0,03%	1,10	0,03%	0,92%
Furnizim Energji elektrike, gaz dhe ujë	30,30	0,78%	-5,93	-0,14%	-119,57%
Peshkimi	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%
Total	3.892,90	100,00%	4.187,53	100,00%	7,57%

Tabela 8.6: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €) (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

Menaxhimi i mirë i burimeve ekonomike jep mundësinë e rritjes së investimeve në rreth 50% çdo vit, që në lekë i korrespondon vlerës nga 37 milionë Lekë në 55,8 milionë Lekë për çdo vit, e cila mund të promovohet për investime. Rezultat i atyre që u përmendën më lart është ekzistenca e mundësisë së rritjes së investimeve nga 1.356 Lekë, në 2.044 Lekë për banor / vit, element i cili shumë qartë kontribuon në zhvillimit e zonës së studimit.

Si përfundim, reforma administrative i jep mundësinë Bashkisë të arrijë ekonomitë e shkallës, duke rishpërdarë më mirë burimet e saj, me qëllimin e zbutjes së pabarazive të të ardhurave ndërmjet zonave të mëdha të Bashkisë. Bëjnë përjashtim pasojat e profitabilitetit të rritur në administrimin e të ardhurave. Në përputhje me të dhënat, bashkimi i ri administrativ, pritet të arrijë një përqindje të rritur të ardhurash në vlerën prej 7%, që për banor dhe për frymë i korrespondon vlerës prej 2,242 Lekë. Kjo shumë është rritur në vlerën prej 31% në lidhje me mesataren e ish bashkive që ishte në vlerën prej 1,717 Lekë. Një konstatim i përbashkët është se në vitet e mëvonshme, bashkimi në fjalë do të krijojë ekonomitë e shkallës që do të kontribuojnë edhe ato në rritjen e investimeve dhe në rritjen e nivelit të jetesës së banorëve të zonës.

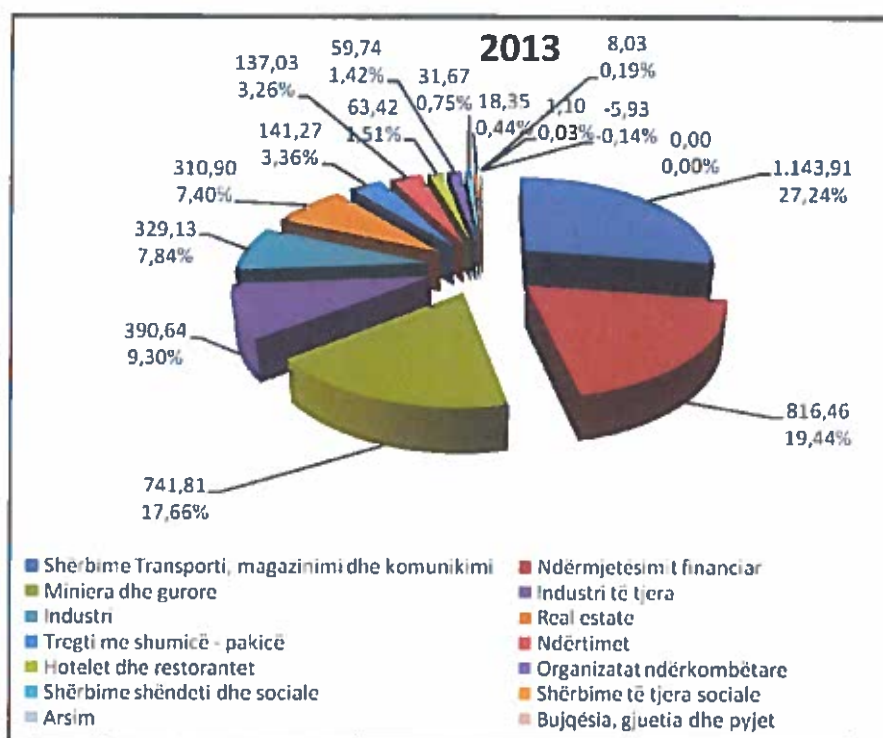

Figura 8.4: Investimet e Drejtëpërdrejta të Huaja (stock) në Shqipëri, sipas aktivitetit (në miliona €) (burimi: Banka Kombëtare e Shqipërisë).

9. STRUKTURA E QENDRAVE URBANE, FUNKSIONET EKZISTUESE, TIPOLOGJITË KRYESORE

9.1. Struktura e përgjithshme e qendrave urbane

Duke vërejtur në mënyrë të përgjithshme ndërtimin dhe marrëdhëniet midis ndërtesave, konstatohet se vendbanimet janë të shpërhapura kryesisht për shkak të pozicionit gjeografik kyç dhe tokës së favorshme (toka të sheshta, lartësi shumë të ulëta). Nuk ka zhvillim të organizuar të vendbanimeve sipas planit, përkundrazi, është spontan dhe organik. Si rrjedhojë mungon rregullësia e rrjetit të rrugëve, pozicioni dhe lartësia e ndërtesave, dendësia. Për shkak të kësaj shpërndarjeje, por edhe sepse toka bujqësore thellohet në brendësi të saj dhe gjendet edhe në indet më lidhës, nuk ka kufij të qartë të jashtëm të zonës së vendbanimit.

Vendbanimi me të njëjtin emër Ura Vajguore është rast i veçantë. Përbëhet nga tre zona banimi (lindore, perëndimore dhe veriore), në të dyja anët e lumit Osum, të cilat nuk janë të lidhura drejtpërdrejt.

Zona lindore, e cila përfshin funksionet më të rëndësishme është qendra urbanistike dhe pikë referimi e qytetit dhe njëkohësisht qendra e të gjithë Bashkisë. Ka prirje të zgjerohet në mënyrë lineare duke ndjekur rrugën SH72 dhe rrugën për Kuçovë. Ky sektor, ashtu si ajo perëndimor që zhvillohet me aksin e autostradës SH72 dhe në jug të saj, kanë shtrirje të vogël, struktura e së cilës zhvillohet në formë rrjete me strukturë relativisht normale. Përgjatë rrugës SH72 zhvillohen shumë përdorime të lidhura me ndërtimin, shtëpinë dhe automjetet (për pasagjerë dhe individuale). Këto janë të vendosura ose në katin përdhe të shtëpive ose në ndërtesa të ndara. Rajoni jugor ndahet nga qendra për shkak të lumit dhe komunikon me të përmes urës së vetme automobilistike, ndërsa ndërmjet saj dhe anës perëndimore është një zonë të madhe joaktive, ku ka pasur depozita të vjetra naftë. Kjo përbën zonën më të gjerë të banimit dhe është e ndërtuar dendur. Ajo ka strukturë urbanistike organike, në formë rrjete të parregullt, dhe rrjetit rrugor të dendur, me gjerësi të ndryshueshme dhe me mjaft rrugë pa dalje. Kjo është një zonë ekskluzive banimi, me ndërtesa moderne, kryesisht përdhese dhe çati të sheshtë.

Në të gjithë vendbanimin ndërtimi është i dendur dhe ka pak sipërfaqe të kultivuara dhe truall të pandërtuar, dhe këto kryesisht në periferi. Sidomos në pjesën mbi lumin Osum dhe poshtë autostradës SH72, në lartësinë e sheshit qendror, ka problem, sepse banesat janë ndërtuar tërësisht pa rregull dhe nuk ka rrugë që të çojnë në to. Në përgjithësi, në qytet nuk ka rrugë që të çojnë drejtpërdrejt në truall apo ndërtesë dhe shumica prej tyre janë rrugë të pashtuara. Ndërtesat janë të vendosura lirisht në truall, por me orientim nga rruga hyrëse. Kanë rrethim të ulët. Vetëm në bërthamën e vendbanimit, ndërtesat vendosen mbi vijën e ndërtimit dhe në kombinim me llojin e ndërtimit krijohet një mjedis më urban. Gjithashtu konstatohet se zona anash lumit është e izoluar nga qyteti kështu që është lënë pas dore. Së fundmi, theksohet se është në proces ndërtimi, rruga e unazës së qytetit, përmes së cilës do të anashkalohet qyteti në drejtim të veriut dhe trafiku ndërurban nuk do të kalojë përmes qendrës.

Në veçanti, në lidhje me tipologjinë e ndërtesave, dallohen grupet e mëposhtme:

- Pallate moderne masive, 6 kate e më shumë, të ndërtuara pas vitit 1990. Ato dallohen për ndryshimet e mëdha në volume dhe karakteristika morfologjike moderne urbane (p.sh. ballkone të mëdha dhe hapje, shumëllojshmëri të vëllimeve dhe formave gjeometrike). Këto ndërtime janë të pakta, ndodhen në pjesën lindore dhe janë në gjendje të mirë.
- Komplekse pallatesh, para vitit 1990, deri në 5 kate. Bëhet fjalë për njësi ndërtimi të organizuar, më të vogla në vëllim në krahasim me të mëparshmet, për shkak të lartësisë më të ulët dhe mbulimit më të vogël. Ato përbëhen nga volume të thjeshta drejtkëndore, me pak pjesë të dala-të futura dhe ballkone të kufizuar në numër dhe gjatësi. Janë në gjendje mesatare.
- Shtëpi private të reja të ndërtuara me materiale bashkëkohore dhe shumëllojshmëri karakteristikash tipologjike dhe morfologjike. Janë kryesisht 1-2 kateshe dhe me papafingo.

Foto 9.1.1: Pallat ndërtimi i ri në qendër të Urës Vajgurore (burimi: grupi i studimit).

Në bazë të regjistrimit që u zhvillua nga grupi i studimit në lidhje me lartësitë e ndërtesave brenda Bashkisë Ura Vajgurore, rezultoi tabela e mëposhtme (Tabela 9.1.1).

Foto 9.1.2: Komplekse pallatesh të vjetra në qendrën e Urës Vajgurore (burimi: grupi i studimit).

Në të gjitha vendbanimet shumica e ndërtesave kanë një kat, me përqindje që luhatet nga 60% deri në 100% (Protoduar). Ndërkohë, përqindja e ndërtesave dykatëshe në mjaft vendbanime është e

rëndësishme, si edhe përbëjnë $\frac{1}{4}$ ose $\frac{1}{3}$ rezervës ndërtimore. Përbërja përbën Poshnja, ku shumica e ndërtesave (60%) janë dykatëshe. Gjithashtu, vërehet se në thuajse në gjysmën e vendbanimeve, që janë të shpërndara në të gjitha ish Bashkitë dhe komunat, ndeshen ndërtesa trekatëshe, në përqindje të ulët. Për më tepër, ndërtesa me 4 kate ekzistojnë në qytetin Ura Vajgurore dhe në fshatin Pobrat, ndërsa pak ndërtesa me 5 kate vetëm në qytet. Në qytet ekziston dhe një ndërtesë me tetë kate. Në përgjithësi, ndërtesat më të larta janë të përqëndruara në vendbanimet më të mëdha.

Vendbanimet e tjera të ish-Bashkisë së Urës Vajgurore si dhe vendbanimet e ish-njësisë administrative Poshnje kanë karakteristika tipologjike dhe morfologjike të ngjashme, si në nivel vendbanimi ashtu dhe për sa i përket ndërtesave. Modelin më të zakonshëm e formojnë vendbanimet, me ndërtim koheziv dhe të dendur në bërthamë dhe me strukturë në formë rrjeti, qoftë edhe rudimentar. Blloqet e ndërtimit janë të mëdha e elementare dhe komunikimi mes tyre bëhet nëpërmjet rrjetit rrugor kryesor, duke qenë se dytësori është i kufizuar dhe në gjendje mesatare. Kur vendbanimet kanë madhësi mjaft të madhe, ndërtimi i tyre në periferi është i shpërndarë dhe zakonisht zhvillohet në mënyrë lineare (p.sh. Konisbaltë, Skrevan, Arrëz, Syzez), ndonjëherë në mënyrë mjaft të theksuar. Ka edhe raste vendbanimesh plotësisht të shpërndara, ku është e dukshme pamundësia e identifikimit të strukturës (p.sh. Çiflik). Zhvillohen si në fushë ashtu edhe anash lumit.

Stoku i ndërtesave është i shumëllojshëm në aspektin e tipologjisë dhe gjendjes së ruajtjes. Shumica e ndërtesave janë të reja, të ndërtuara me beton të armuar dhe janë në gjendje të mirë apo mesatare.

Ish Bashkia	Vendbanimet	Numri i kateve (%)				
		1	2	3	4	5
Ura Vajgurore	Ura Vajgurore	68	26	3	1	2
	Bistrovicë	99	1			
	Konisbaltë	82	15	3		
	Pashalli	73	26	1		
	Vokopolë	74	26			
	Skrevan	75	25			
Poshnje	Poshnje	36	60	4		
	Polizhan	81	19			
	Çiflik	90	10			
	Arrëz	86	14			
	Agim	60	37	3		
	Banaj	74	25	1		
	Gajdë	87	12			
	Malas Gropë	91	9			
	Syzez	85	14	1		
	Sheq Gajdë	67	30	3		
	Hingë	80	19	1		
	Kuç	93	7			
Kutalli	Kutalli	72	25	3		
	Sqepur	85	15			
	Drenovicë	79	20	1		
	Samaticë	74	25	1		
	Pobrat	84	13	2	1	
	Rërëz	87	13			
	Protoduar	100				

	Goriçan Qendër	69	28	3		
	Goriçan Çlirim	94	6			
	Malas Breg	87	13			
Cukalat	Donofrosë	80	15	5		
	Slanicë	75	25			
	Cukalat	75	25			
	Allambres	78	22			
	Krotinë	82	18			
	Çetë	97	3			

Tabela 9.1.1. Përqindja e numrit të kateve të ndërtesave në të gjithë vendbanimet e Bashkisë Ura Vajguore.

Zakonisht kanë çati me papafingo apo edhe çati me tjegulla. Numri i kateve varion nga 1 deri në 2 dhe rrallë hasen ndërtesa trekatëshe (p.sh. Agim). Në disa vendbanime, zakonisht në më të mëdhatë dhe ato në afërsi të Urës Vajguore (p.sh. Poshnje, Polizhan, Sheq, Malas- Gropë) shumica janë dykatëshe, ndërsa në të tjera mbizotërojnë ndërtesat një katëshe (p.sh. Pashalli, Çiflik, Arrëz , Banaj, Agim, Kuç, Syzes).

Foto 9.1.3: Shtëpi private moderne me përdorim të ndryshëm të katit përdhe nga ai për banim në hapësirën jashtë-urbane (dyqan në katën përdhe & banesë në katën e sipërm) (burimi: grupi i studimit)

Foto 9.1.4: Ndërtesa banimi të reja në hapësirën jashtë-urbane (në veri të vendbanimit Poshnje) (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.5 dhe 9.1.6: Ndërtesa banimi bashkëkohore në vendbanimet Polizhan dhe Gajde (burimi: grupi i studimit)

Foto 9.1.7: Ndërtesa banimi të reja në vendbanimin Banaj (burimi: grupi i studimit)

Foto 9.1.8: Pamje e vendbanimit Sheq me stokun modern të ndërtesave (burimi: grupi i studimit)

Foto 9.1.9: Panje shtëpie moderne në vendbanimin Hingë (burimi: grupi i studimit)

Struktura është zakonisht në formë rrjete ose degëzimesh, ndërsa shpesh nuk është e dallueshme për shkak të shpërndarjes ose numrit të vogël të ndërtesave. Vendbanimet janë më të vogla në shtrirje dhe shpesh nuk kanë një qendër urbane (p.sh. Cukalat, Rërëz, Protoduar). Përgjithësisht bëjnë disa vendbanime (Kutalli, Drenovicë) që janë fushore, brenda ose në kontakt të drejtpërdrejtë me tokë me produktivitet të lartë dhe më të mëdha në madhësi dhe në shtrirje, dhe janë të ngjashme me njësitë administrative të mëparshme të vjetra Poshnje dhe Ura Vajgurore.

Megjithatë, stoku i ndërtesave nuk ndryshon për nga karakteristikat e tij arkitektonike dhe pozicionin e tij në truall. Hasen edhe këtu shtëpi private tipike të reja, me skelet prej betoni të armuar. Pjesa më e madhe e tyre janë dykatëshe, pak trekatëshe dhe katërkatëshe (p.sh. Slanicë) dhe pjesa tjetër një katëshe. Mbulohen me çati me tjegulla ose papafingo dhe janë në gjendje të mirë ose mesatare. Megjithatë ekzistojnë së bashku me mjaft ndërtesa të vjetra, sidomos në vendbanimet Vokopolë, Cukalat dhe Skrevan, ku shumë hasen shumë ndërtesa prej guri, të ndërtuara me gurë që prodhohen në guroret përreth.

Krejtësisht e veçantë në lidhje me ndërtesat e tjera është tipologjia e objekteve arsimore, të ndërtesave publike më të zakonshme në vendbanimet, e cila është pothuajse e përbashkët për të gjitha vendbanimet. Ato përbëhen nga volume të thjeshta drejtkëndore dykatëshe, kanë shtrirje të madhe në rrjeshta, mbulohen me papafingo ose me çati me tjegulla dhe karakterizohen nga fasada dhe planimetri të rregullta e simetrike.

Foto 9.1.10: Panje e vendbanimit Cukalat, ku dallohen ndërtesa të arkitekturës tradicionale, të përziera me të reja (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.11 dhe 9.1.12: Ndërtesa të reja 2 dhe 4-katëshe përkatësisht në Pobrat dhe Kutalli (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.13: Pamje ndërtese të papërfunduar në periferi të vendbanimit Kutalli (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.14: Pamje ndërtësash të papërfunduata në vendbanimin Drenovicë (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.15 dhe 9.1.16: Pamje të vendbanimit Sqepur, ku dallohet rrethimi i truallit dhe karakteri i mbyllur (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.1.17: Pamje ndërtese të re me përdorim të ndryshëm në dy nivelet në vendbanimin Kutalli (burimi: grupi i studimit).

Përfundimisht janë vendbanimet e vogla dhe më të largëta, ku ndërtesat janë më të vogla në volum dhe sipërfaqe, më të thjeshta dhe me arkitekturë më tradicionale.

Foto 9.1.18 dhe 9.1.19: Ndërtesa shkolle në Vokopelë dhe në Samaticë (burimi: grupi i studimit)

Në tabelën e mëposhtme përshkruhet, në mënyrë të përmblendhur, gjendja në të gjitha vendbanimet e Bashkisë. Vihet re se totali i ndërtesave në 40% të tyre janë në gjendje të mirë, dhe në 25% janë në gjendje të mirë dhe të mesme, gjithashtu, në ¼ e vendbanimeve gjendja e përgjithshme u vlerësua e

mesme dhe në pjesën e mbetur prej 10% të tyre, që janë kryesisht vendbanime gjysmë malore, ndeshen ndërtesa në gjendje të mirë dhe të keqe.

Ish Bashkia	Vendbanimet	Gjendja e ndërtesave
Ura Vajgurore	Ura Vajgurore	E Mirë, Mesatare
	Bistrovicë	Mesatare, E Keqe
	Konisbaltë	Mesatare
	Pashalli	E Mirë, Mesatare
	Vokopolë	Mesatare, E Keqe
	Skrevan	E Mirë
Poshnje	Poshnje	E Mirë, Mesatare
	Polizhan	E Mirë
	Çiflik	Mesatare
	Arrëz	Mesatare
	Agim	E Mirë
	Banaj	E Mirë
	Gajdë	E Mirë, Mesatare
	Malas Gropë	Mesatare
	Syzez	E Mirë, Mesatare
	Sheq Gajdë	Mesatare, E Keqe
	Hingë	E Mirë
	Kuç	E Mirë, Mesatare
Kutalli	Kutalli	E Mirë
	Sqepur	Mesatare, E Keqe
	Drenovicë	E Mirë
	Samaticë	E Mirë
	Pobrat	E Mirë
	Rërëz	Mesatare
	Protoduar	E Mirë
	Goriçan Qendër	E Mirë, Mesatare
	Goriçan Çlirim	E Mirë
	Malas Breg	Mesatare
Cukalat	Donofrosë	E Mirë
	Slanicë	E Mirë
	Cukalat	E Mirë, Mesatare
	Allambres	Mesatare
	Krotinë	Mesatare
	Çetë	Mesatare

Tabela 9.1.2 Gjendja e ndërtesave për çdo vendbanim si rezultat i vizitës në teren nga skuadra e studimit.

Bashkia Ura Vajgurore				struktura hapësirë						lartësia	gjeomorfolo- gjia			rrejtë e planifikimit urban				tipi i ndërtesave(sipas modurit)				numri i kateve			gjendja e rezervave të ndërtimit			verëjtje			
ish-Bashkia / Komuna (LGU 373)	Qyteti / Fshatrat	nr.	emri	e shpërndare - pa qendër	e shpërndare- me një qendër	koherente - pa qendër	koherente me qendër (qendrore)	zona të banuara dalluese (lagje) me një qendër (satelitore)	zona dalluese (lagje), pa qendër (polinukleare)	te dhëna nga google earth	fushore	kodrinore (gjysmëmalo-	malore	linear	radial	si degezuar	rrejtë	tjetër	banesë njëkateshe e vjetër	banesë njëkateshe bashkëkohore-vile	grup ndërtesash - pallate (mbi 4 kate)	pallat i ri (mbi 4 kate)	1	2	mbi 3	e mire	e mesme	e keqe			
	Ura Vajgurore	1	Ura Vajgurore					•			•				•			•	tjetër	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	perfishin tre sektore me strukture të ndryshme	
Ura Vajgurore	Fshatrat	2	Bistrovicë	•						520 m.		•			•					•	•	•		•					•		
		3	Konisbaltë			•				40 m.	•				•			•		•	•			•	•			•			
		4	Pashalli			•				30 m.	•							•						•	•			•			
		5	Vokopolë			•				230 m.		•						•			•			•	•			•		•	
		6	Skrevan						•	300 m.			•			•				•	•			•	•			•			
	Poshnje	Fshatrat	7	Poshnje			•				30 m.	•						•							•	•			•	perfishin berthamen fillestare me rrejtë normal dhe në periferi ndërtesa të shpërndara, zakonisht në grumbuj.	
		8	Polizhan			•				40 m.	•						•							•				•			
		9	Çiflik	•						25 m.	•							munigese rrejtë të dukshme për shkak të shpërndarjes		•				•				•			
		10	Arrëz			•				25 m.	•				•					•	•			•				•			
		11	Agim			•				25 m.	•				•					•	•			•	•			•			
		12	Banaj			•				25 m.	•				•					•	•			•	•			•			
		13	Gajdë			•				20 m.	•				•					•	•			•	•			•			
		14	Malas Gropë			•				80 µ.	•						•			•	•			•				•			
		15	Syzez			•				25 m.	•				•					•	•			•				•			
		16	Shëq Gajdë			•				20 m.	•					•				•	•			•	•			•		•	
		17	Hingë	•						20 m.	•				•					•	•			•	•			•			
		18	Kuç	•						25 m.	•					•				•	•			•	•			•			

Bashkia Ura Vajgurore			struktura hapësinore						lartësia	gjeomorfolo- gjia			rrjeta e planifikimit urban						tipi i ndërtesave(sipas modulit)				numri i kateve			gjendja e rezervave të ndërtimit			verëjtje
ish-Bashkia / Komuna (LGU 373)	Qyteti / Fshatrat	nr. emri	e shpërndare - pa qendër	e shpërndare- me një qendër	koherente - pa qendër	koherente me qendër (qendrore)	zona të banuara dalluese (lagje) me një qendër (satelitore)	zona dalluese (lagje), pa qendër (polinukleare)	te dhëna nga google earth	fushore	kodrinore (gjysmëmalo-	malore	linear	radial	si degezuar	rrjet	tjetër	banesë njëkateshe e vjetër	banesë njëkateshe bashkekohore-vile	grup ndërtesash - pallate (mbi 4 kate)	pallat i ri (mbi 4 kate)	1	2	mbi 3	e mire	e mesme	e keqe		
Kutalli	Fshatrat	19	Kutalli				*		45 m.	*			*			*			*				*	*	*	*	*	*	ne berthamen fillestare formohet një rrjet me forme të rregullt, ndërsa sektoret me të rinj tentojnë të zhvillohen në mënyrë lineare dhe të shpërndare. Rekomandohen ndërtesa 3-4 kateshe.
		20	Sqepur	*					120 m.		*		*		*				*	*			*			*	*	*	ne berthamen fillestare formohet rrjet në forme të rregullt, ndërsa periferia ka ndërtim radial, ku ndërtesat priren të zhvillohen në mënyrë lineare.
		21	Drenovicë		*				15 m.	*				*		*	*		*	*			*	*	*	*	*	berthamë koherente me rrjet të gjere, shpërndarje ndërtimi në periferi dhe drejt gjithë drejtimeve, me forme lineare.	
		22	Samaticë			*			15 m.	*				*		*	*			*	*			*	*	*	*	berthamë koherente me rrjet të gjere, shpërndarje ndërtimi në periferi dhe drejt gjithë drejtimeve, me forme lineare.	
		23	Pobrat	*					50 m.	*				*		*	*			*	*			*	*	*	*	perfshin një bashkësi koherente dhe sektori tjetër me 1 madh është forte 1 shpërndare dhe 1 zgjeruar.	
		24	Rërëz	*					20 m.	*								munigese rrjetit të dallueshem për shkak të shpërndarjes së madhe të ndërtesave	*	*			*	*	*	*	*	perfshin një bashkësi koherente dhe sektori tjetër me 1 madh është forte 1 shpërndare dhe 1 zgjeruar.	
		25	Protoduar					*	135 m.		*							munigese rrjetit të dallueshem	*	*			*	*	*	*	*	berthamë koherente me prirje zhvillimi linear drejt lumit	
26	Goriçan Qendër				*		40 m.	*							*	*		*	*			*	*	*	*	*	berthamë koherente me prirje zhvillimi linear drejt lumit		
27	Goriçan Çirrim				*		20 m.	*							*	*		*	*			*	*	*	*	*			

Bashkia Ura Vajgurore			struktura hapësinore						lartësia	gjeomorfologjia			rrejtja e planifikimit urban						tipi i ndërtesave(sipas modulit)				numri i kateve			gjendja e rezervave të ndërimit			verëjtje
ish-Bashkia / Komuna (LGU 373)	Qytei / Fshatrat	nr. emri																											
		28	Malas Breg		e shpërndare - pa qender	e shpërndare- me një qender	koherente - pa qender	koherente me qender (qendrore)	zona te banuara dalluese (lagje) me një qender (satelitore)	zona dalluese (lagje), pa qender (polinukleare)	te dhena nga google earth	fushore	kodrinore (gjysmëmalo-	malore	linear	radial	si degezuar	rrjet	tjetër	banesë njëkateshe e vjetër	banesë njëkateshe bashkekohore-vile	grup ndërtesash - pallate (mbi 4 kate)	pallat i ri (mbi 4 kate)						
Cukalat	Fshatrat	29	Donofrosë				•				60 m.	•						•			•				•	•	•		
		30	Slanicë		•						100 m.	•					•			•					•	•	•		
		31	Cukalat							•	183 m.		•						•		•				•	•	•		
		32	Allambres				•				240 m.		•				•			•					•	•	•		
		33	Kroftinë		•						260 m.		•				•				•				•	•	•		
		34	Çetë							•	360 m.		•						munëgese rrejteti dallueshem	•	•				•	•	•		

Tabela 9.1.3: Tipologjia në nivel vëndbanimi dhe ndërtesave

9.2. Regjistrimi i hapësirave publike

Përsa i përket hapësirave publike dhe hapësirave të gjelbërta e të argëtimit, ja vlen të përmendet mungesa e dukshme sasiore e tyre si në selinë e Bashkisë, ashtu dhe në vendbanimet e tjera. Veçanërisht, në qytetin Ura Vajguore ekziston një shesh qendror, i organizuar dhe i ndërtuar kohët e fundit. Gjithashtu, është në ndërtim parku në lindje të saj dhe rruga që i lidh dhe në të cilin do të shtohen dukshëm hapësirat për kembësorët dhe gjelbërimi. Nuk ekzistojnë hapësira të tjera të ngjajshme në lagjet e tjera, as kënde lojrash.

Foto 9.2.1: Rruga nën ndërtim dhe sheshi qendror në Urën Vajguore (burimi: grupi i studimit).

Foto 9.2.2: Rruga nën ndërtim dhe sheshi qendror në Urën Vajguore (burimi: grupi i studimit).

Ne vendbanimet e tjera, kryesisht për shkak të madhësisë së vogël dhe të historisë së shkurtër, nuk ekziston hapësirë e organizuar e sheshit ose me funksion analog. Funksionet e takimit, grumbullimit të informacionit dhe shkëmbimit të ideve i përmbushin dyqanet private të argëtimit. Gjithashtu, mungon dhe një hapësirë gjelbërimi të organizuar ose lojrash, si një park ose një kënd lojrash.

Takohen pak hapësira publike, ku shpesh vendoset ndonjë monument, të cilat janë të patrajtuar (p.sh. pa patur ndonjë lëndë mbuluese) dhe krijojnë thjesht hapësira qëndrimi të cilësisë së ulët.

Foto 9.2.3: Hapësirë publike në vendbanimin Rërez (burimi: grupi i studimit)

10. DATABAZA TERRITORIALE

10.1. Analiza e situatës aktuale

10.1.1. Të dhëna të inventarit

Në lidhje me të dhënat e marra në kuadër të studimit, ato kryesisht përbëhen nga të dhëna që ruhen në Bashki (arkiv CAD, harta analoge dhe tekste – tabela në formë digjitale) si edhe materiale që Bashkia morri nga një fazë të mëparshme nga Autoriteti Shtetëror për Informacionin Gjeohapsinor (ASIG). Gjithashtu u përdor edhe informacion i dhënë nga AKPT përmes faqes së internetit ku u postuan të dhëna për gjithë territorin e Shqipërisë nga organizma si INSTAT, Shërbimi Kadastral etj

Në paragrafët e mëposhtëm paraqiten fillimisht një regjistrim i karakteristikave të burimeve njerëzore, logjistikës së Bashkisë, si hardware, software, pajisje periferike, mjete elektronike të magazinimit, të vendit të punës, automjeteve, etj Ky regjistrim u plotësua nga stafi i Bashkisë.

10.1.2. Hardware dhe software

Në regjistrimin e hardware dhe software të disponueshëm, u plotësuan të dhëna mbi llojin e modeleve të desktopave (emri i prodhuesit, modeli i pajisjes) si edhe të dhëna mbi cilësitë specifike të pajisjeve (tipi i procesorit, memoria RAM etj). Në tabelën 10.1.2.1 përmendet numri i pc ekzistuese. Ekzistojnë pc të markave të ndryshme të tilla si Dell, Hewlett Packard, Samsung, Terra, AGIS dhe ACER të cilat nuk janë të teknologjisë së fundit.

Tipi i PC	Numri
DESKTOP	31
LAPTOP	3

Tabela 10.1.2.1. Numri i PC ekzistuese.

Desktop-ët shoqërohen edhe me ekranet dhe konkretisht ekzistojnë 37 ekrane të llojeve të ndryshme të tilla si Dell, Hewlett Packard, Samsung, Terra, AGIS dhe ACER.

Në lidhje me Software e disponueshëm, sistemi funksional i PC është Windows XP dhe Windows 7, ndërsa bashkia disponon Microsoft Office 2007 dhe 2010, Autocad dhe software Asana.

10.1.3. Pajisje të tjera teknike

Pajisjet e tjera teknike përmendet kryesisht në pajisje periferike për pc. Ekzistojnë tre fotokopje, 29 printera, tre UPS, një skaner, një aparat fotografik, tre mikrofona, 10 USB - flash regjistrimi, 31 tastiera dhe 21 mouse.

10.1.4. Burime njerëzore

Në regjistrimin e të dhënave të HR të bashkisë u plotësuan të dhëna në lidhje me numrin e punonjësve, vitet e eksperiencës së punës, niveli i tyre arsimor, trajnimet që janë përfshirë dhe aftësitë të tjera të punonjësve.

Niveli i arsimimit	Nr i punonjësve
Arsimi i lart	56
Arsimi i mesëm	37
Arsimi 8 vjeçar	28
Totali	121

Tabela 10.1.4.1. Numri i të punësuarve të Bashkisë dhe ndarja e tyre sipas nivelit të arsimimit.

Në tabelën 10.1.4.1 paraqitet numri i punonjësve të Bashkisë dhe niveli i tyre i arsimimit. Punonjësit janë me arsim të lartë si psh inxhinierë, avokatë, financierë etj, kanë eksperiencë nga një deri në 25 vjet pune, disa prej tyre njohin gjuhën angleze, disa atë italiane ndërsa të gjithë kanë njohuri mbi pc. Nëpunësit e arsimit të mesëm kanë eksperiencë prej 12 deri në 35 vjet pune dhe nëpunësit me arsim tetëvjeçar kanë eksperiencë nga 7 deri në 35 vjet.

10.1.5. Telekomunikacioni

Ka qasje interneti në pc si edhe rrjet lokal ndërmjet pc. Shpejtësia e internetit arrin deri në 12mbps dhe ofruesi është Albtelecom. Për lidhjen me internet ka 10 modema dhe një router. Për rrjetin lokal përdoren 4 Switch. Ka edhe telefoni fikse e cila kryhet përmes 3 aparateve telefonike.

10.1.6. Çështje të lëvizshmërisë

Për punët e Bashkisë Ura Vagjurore disponohen këto automjete: tre makineri (ngarkues, gërmues), dy kamiona, dy makina plehrash dhe një autoveturë policie.

10.1.7. Veprimet e rekomanduara

Sa i përket shfrytëzimit maksimal të sistemit GIS, propozohet:

- Pasurimi i Shërbimit-Bashkisë me kompjuterë të mundësive respektive me hardware, software dhe pajisje përkatëse anësore (si GPS dore) si dhe
- Trajnimi i personelit në sistemet përkatëse përmes ndjekjes së seminareve të veçanta, njohjes me software GIS por edhe nëpërmjet seminareve që do të organizohen nga ana e administratës shtetërore qendrore për informacion në lidhje me menaxhimin e informacionit hapësinor në nivel kombëtar.

Propozohet që të gjitha të dhënat që ruhen në formë analoge, të digjitalizohen dhe të integrohen në sistemin GIS të bashkisë (digjitalizim të hartave, tabelave etj.). Gjithashtu, propozohet konvertimi i arkivave të digjitalizuara në arkiva të formës shape files (p.sh. arkiva .dxf ose .dwg). Qëllimi është që të gjitha të dhënat të jenë të organizuara në GIS në mënyrë që të jetë i mundur monitorimi të plotë, bashkëvlerësimi dhe, së fundmi, shfrytëzimi përfundimtar i informacionit. Së fundmi,

propozohet organizimi i të dhënave (.shp files) në unitete tematike, në ndryshim me ruajtjen e tyre të thjeshtë në një ose më shumë dosje. Organizimi i të gjitha të dhënave zyrtare në një sistem GIS është mjet i fuqishëm analize dhe menaxhimi.

10.2. Përditësim i të dhënave ekzistueses

Me marrjen e çdo të dhëne u realizua vlerësimi i cilësisë, tipit (digital - analoge) dhe plotësinë e informacionit.

U bënë transformime të sistemeve të projektimit pasi u konstatua se sistemi projektues i disa të dhënave primare ndryshon nga sistemi i ri i projektimit kombëtar (WGS 84 UTM 34N), ku u kërkuar, konvertim i arkivës CAD në dosje të përputhshme me programet e GIS (shapefiles), si edhe digjitalizimi i informacionit nga harta analoge. Arkiva u përditësua në përputhje me informatat e mbledhura nga kerkimet e kryera në terren për të identifikuar dhe për të rinovuar përdorimin e tokës dhe të dhënave të tjera.

Gjithashtu u realizuan edhe digjitalizimi i të dhënave nga shërbime hartografike web (WMS), me bazë Geoportalin ASIG⁷⁶ dhe IMK.⁷⁷

10.3. Krijimi i strukturës bazë e të dhënave (database)

a) Baza e të dhënave

Brenda përgatitjes e GLP dhe krijimit e materialeve dixhitale, lista ekzistuese e dosjeve skematike të bashkisë u analizua dhe transformua në formatin e regjistrimit kombëtar. Struktura e bazës e të dhënave u formua sipas udhëzimeve të caktuara AKPT në tre lloje kryesore e arkivi: shp files, gml files dhe xml metadata files.

Fillimisht, baza e të dhënave e administruar nga AKPT dhe cila është Regjistrimi i Integruar Territorial është i organizuar në një total prej 88 dosjesh shp të cilat janë të përfshira në kategoritë më të gjera të mëposhtme:

1. Adresa
2. Kufijë
3. Ndërtime
4. Kadastër
5. Plani Rajonal I Përgjithshëm
6. Përdorime të tokës
7. Natyra dhe mjedisi
8. Shërbime të përbashkëta
9. rrjete transporti
10. Karakteristika ekonomike dhe sociale

Në Regjistrin e Integruar Territorial mund të organizohet pothuajse gjithë informacioni i nevojshëm për Bashkinë me qëllim që të kontrollojë dhe menaxhojë tokat nën kompetencën e saj. Megjithatë, u konsiderua e përshtatshme të krijohen disa dosje të tjera shp ku organizohet informacion që nuk mund të përfshihet në modelin e AKPT ose përm arsye të natyrës së tij, ose për shkak të formës

⁷⁶ <http://geoportal.asig.gov.al/InfoandServices.aspx?lang=AL>

⁷⁷ <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

gjeometrike. Në mënyrë të dukshme vihet në dukje se edhe pse në 88 files shp është marrë parasysh përdorimet e tokës, me VKM 671/2015 sistemet territoriale janë të ndarë në 14 nën-kategori të përdorimit të tokës, të ndryshme nga ato të modelit. Më konkretisht shp-të që u krijuan përshkruhen në tabelën e mëposhtme:

EMRI	ABSTRAKT
Active_faults.shp	GABIME AKTIVE
Aluizni_zone.shp	ZONA TË NDËRTIMEVE PA LEJE-ALUIZNI
City.shp	QYTETE KRYESORE NË ZONËN E STUDIMIT
Drills.shp	SHPIM
Earthquakes.shp	TËRMETE TË REGJISTRUARA
FAULTS.shp	GABIME
Geo_Resources.shp	GJEO BURIME
Geology.shp	FORMIMI GJEOLGJIK
Geotechnical.shp	FORMIME GJEOTEKNIKE
Hydrogeology.shp	ELEMENTË HIDROGJEOLGJIK
Hydrographic_network.shp	RRJET HIDROGRAFIK
IrrigationSystem.shp	SISTEMI I UJITJES
LU_14.shp	PËRDORIME TË TOKËS BAZUAR NË KATEGORINË E 14-TË SIPAS VKM 671/2015
LU_Conflict.shp	TOKA TË REGJISTRUARA NË KONFLIKT
Oil_Extraction.shp	AMBIENTE TË NXJERRJES SË VAJIT TË ULLIRIT
Public_Infrastructure.shp	INFRASTRUKTURA PUBLIKE
Public_Property.shp	PRONA PUBLIKE
PublicSpaces.shp	HAPËSIRAT PUBLIKE
Roma_Settlement.shp	ROMA SETTLEMENTS
Soil_fertility.shp	PLLEMSHMËRIA E TOKËS
Soil.shp	KATEGORITË E TOKËS
Springs.shp	BURIME
UrbanAreas.shp	ZONA ME NDËRTIME SHITESË
Villages.shp	FSHATRA NË ZONËN E STUDIMIT

Sic vihet re informacioni ka lidhje kryesisht në të dhëna të natyrës gjeologjike, por edhe në vendosjen e vendbanimeve, zona të ndërtimit të paligjshëm, etj, domethënë informacione cila është veçanërisht e dobishme për Bashkitë, kryesisht për përgatitjen e studimeve në shkallën e tyre më të gjerë.

Në përgatitjen e fazës së dytë dhe të tretë të studimeve do të shqyrtohet se nëse është e nevojshme për të gjeneruar shape files me qllim që të përfshihet informacioni relevant me analizën, planet lokale të përgjithshme dhe përmasat urbane apo elemente të tjera që nuk parashikohen në hartimin e 88 shape files të Regjistrisë të Integruar Territoriale.

Dosjet shoqëruese metadata dorëzohen për secilën shape file dhe në përputhje me strukturën standarde të AKPT e cila ndjek standartin ISO 19115/2003. Vihet re se ky standard është rishikuar dhe zëvendësuar nga ISO 19115-1/2014 dhe konsiderohet i rëndësishëm të realizohet edhe përputhshmëria përkatëse nga struktura e AKPT. Megjithatë, në përgjithësi adaptimi i metadata që do ndjekin standarde të përhapura gjerësisht ISO ndihmon në ndërveprimin ndërmjet strukturave të ndryshme, pasi të gjitha platformat GIS disponojnë mjete për përshtatshmërinë e këtyre strukturave nga një formë në një tjetrën p.sh në përputhje me strukturën e Direktivës INSPIRE., e cila krijon kuadrin ligjor për krijimin dhe funksionimin e infrastrukturës për informacione gjeohapësinore në Europë me qëllim formulimin, zbatimin, menaxhimin dhe vlerësimin e politikave të BE-së në të gjitha nivelet dhe për të dhënë informacion për publikun.

Së fundi, të gjitha shp files dorëzohen edhe në një format të kodit të hapur gml (Geographix Markup Language) në mënyrë që të dhënat mund të ngarkohen në regjistrin e Regjistrin të Integruar Territorial përmes portalit elektronik.

Përveç kësaj, vlen të përmendet se struktura e zakonshme e të dhënave për të gjitha Bashkitë territorit shqiptar si edhe dosjet metadata që shoqërojnë shp files (sipas VKM Nr. 459 / 16.06.2010) lehtësojnë shkëmbimin e informacionit ndërmjet njësisë të ndryshme administrative, por dhe mbledhjen e informatave nga qeveria qendrore në çdo kohë. Objektivi përfundimtar i Regjistrin të Integruar të Territorit është inventarizimi i organizuar i përdorimeve ekzistues të tokës, infrastrukturës, pasurive natyrore, të dhënave të pronës etj sipas dispozitave të Planit të Përgjithshëm Urbanistik (në lidhje me sektorët, zonat e ndaluara, kushtet e ndërtimit, etj) të cilat do të rezultojnë gjatë fazës së tretë të këtij studimi.

Për të plotësuar shp files me informacion në përgjithësi është ndjekur procedura e mëposhtme:

1. Identifikimi i të gjithë të dhënave të disponueshme gjeohapësinore dhe kontrolli i saktësisë së informacionit nëpërmjet autopsisë dhe diskutimeve me autoritetet Bashkiake. Gjithashtu pastrimi i versione të ndryshme të të njëjtit informacion me ruajtje të versionin më të përditësuar.
2. Kategorizimi i informacionit në 10 kategoritë kryesore të Regjistrin të Integruar të Territorit
3. Plotësimi i fushave çdo shape files me të gjitha të dhënat e disponueshme

Vihet re se pasi të gjykohet e përshtatshme nga ana e Bashkive mund të shtohen fusha shtesë për çdo shp files për regjistrimin e informacionit ndihmës. Me këtë paraqitje dorëzohet në Bashki 88 shp files individuale, sepse edhe pse mund të mos ketë informatë relevante në këtë moment (p.sh. në dosje RT_RailwayLine) mundet që në të ardhmen të paraqitete nevoja për regjistrimin e të dokumentave të tilla.

Në çdo rast, parametrat bazë të Regjistrin të Integruar të Territorit (si psh përdorimi i sistemit reference WGS84 UTM34N, ruajtja e metadata etj), duhet të ruhen me patjetër edhe nëse edhe për shp files që nuk mund të përfshihen në të. Një rast i tillë janë edhe metadata të ndryshme shp files si pshs projekte të planifikuara për 5 vitet e ardhshme për Bashkinë. Shembull tipik është ndërtimi i një rruge të re e cila është deri sa të përfundojë dhe të klasifikohet bazë e kodit rrugor nuk mund të regjistrohet në shp RT_Road përkatëse.

b) Plani i veprimit për mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave në bazë të propozimeve të legjislacionit të planifikimit urban

Në mënyrë që bashkia të disponojë një bazë të plotë dhe të përditësuar të dhënash me të gjitha të dhënat me interes urban që lidhën me zonën e kompetencës, duhet të ndërmarrë veprimet e mëposhtme:

A) Ngritje fillestare e Bazës

- Së pari duhet të përcaktohet një seksion përgjegjës për mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave i cili do të duhet të drejtohet nga personel i trajnuar dhe ta pajisë me infrastrukturën e duhur (PC, software, etj). Shënohet se ky seksion do të kryesohet nga zyrtari përgjegjës, i cili do të ketë privilegje të veçanta të përdoruesit për bazën e të dhënave gjeohapësinore dhe do të jetë ai që do të jap miratimin përfundimtar për regjistrimin e organizuar të informacionit në bazën e të dhënave. Gjithashtu, në rastin kur ka të dhëna personale të ndjeshme do të jetë ai i cili mund të japë një leje shikimi, nëse kjo gjë konsiderohet e ligjshme dhe të përshtatshme.
- Më pas, duhet të hartohet një listë me të gjitha departamenteve që mbajnë të dhënat që kanë lidhje me zonën e tij të përgjegjësisë (ministri, Shërbime Teknike, Instituti Kombëtar i Statistikave, etj) dhe të krijohet një kanal komunikimi përmes korrespondencës për mbledhjen dhe përditësimin e të dhënave të Bashkisë. Para çdo kontakti me një palë të tretë, Bashkia duhet të sqarohet për secilin lloj të veçantë të informacionit, cila e dhënë kërkohet të regjistrohet përmes fushave ekzistuese të Attribute Table secili shapefile, por edhe në bazë të përvojës së tij përditshme dhe kërkesave.
- Më pas, Bashkia do të duhet të vlerësojë sistematikisht dhe të përditësojë të dhënat që veta ajo disponon të shpërndara në departamente dhe seksione të ndryshme të saj. Kjo fazë përfshin si punë zyre, e cila ka lidhje me njohjen dhe regjistrimin e versioneve të fundit të planeve dhe të gjithë informacionit relevant, ashtu edhe punë në terren, ku grupe të informuara për projektin do të dalin për të regjistruat të dhënat të cilat do të kalojnë më pas në bazën e të dhënave.
- Të dhënat e mbledhura nga Bashkia do të duhet të regjistrohen në shape files që përfshihen në Regjistrin e Integruar Territorial dhe në qoftë se kjo gjë nuk është e mundur do të duhet të regjistrohen shp files ndihmëse, të cilat do të duhet të respektojnë udhëzimet e regjistrit shtetëror të informacionit gjeohapësinor p.sh. në lidhje me sistemin e referimit, fushat dhe llojin e informatave të regjistruara në to etj.
- Të dhënat e grumbulluara duhet të shoqërohen edhe nga metadata file (ku psh regjistrohet burimi nga i cili ato kanë ardhur, data e hartimit, saktësia hapësinore që kanë) me qëllim që të mund të kuptojë çdo përdorues sa të fundit janë këto të dhëna të regjistruara dhe sa të vlefshme janë.

B) Mirëmbajtja e Bazës

- Gjithashtu, për të ruajtur bazën e të dhënave të përditësuar, propozohet së Bashkia të ndjekë një proces të brendshëm të përditësimit dhe një të jashtëm. Procesi i brendshëm i përditësimit do të përfshijë të dhënat të ardhura të cilat depozitohen direkt në Bashki dhe në thelb nga qytetarët. Kështu psh miratimi i një lejeje të re ndërtimi çon në krijimin e një regjistrimi të ri të ndërtesës dhe ndoshta në një ndryshim në përdorimin e tokës të parcelës, pra çon në të dokumenta të përditësuar. Për mbarëvajtjen sa më të mirë të procesit të përditësimit të të dhënave mirë është të caktohet një periudhë kohore në të cilën do të bëhet

përditësimi i të dhënave. Në çdo rast, Regjistrimi i Integruar Territorial përfshin edhe fushë në çdo shapefile në të cilin regjistrohet data e përditësimit të regjistrimit me qëllim të respektimit të elementeve historike. Në lidhje me procesin e përditësimit të jashtëm, duhet që Bashkia në periudha të caktuara kohore dhe periodikisht të paraqesë kërkesa të reja për institucionet e tjera, të cilat veprojnë në territorin e saj me qëllim për të mbledhur ndonjë të dhënë të re ose të përditësuar. Frekuenca e këtyre kërkesave në varësi të institucionit dhe të llojit të të dhënave mund të ndryshojë dhe të kryhet në periudha kohore në një gjashtëmujor apo në vit. Tabela e mëposhtme listohen të dhënat dhe Institucionet e kërimit të tyre.

- Theksohet se elementë të cilat kanë nevojë për përpunim dhe përfshirje në shapefiles mbahen edhe në Bashki, si të dhëna urbane, të dhëna mbi ndërtimin, liçensimin, etj, dhe duhet që në periudha kohore të cilat gjykohen si të nevojshme, të merren nga departamenti përkatës.
- Së fundi, duhet theksuar se të dhënat e bazës gjeohapësinore do të duhet të bëhen back-up javore një memorje të jashtme të bashkangjitur; dhe në bazë mujore në një hard disk të jashtëm, i cili do të mbahet në një vend të sigurt jashtë ndërtesës ku mbahen dhe ruhen të dhënat.

Nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
1	Instituti i Gjeoshkencave, Energjise, Ujit dhe Mjedisit (IGJEUM)	Të dhëna klimatike Të dhëna mbi kimikatat Të dhëna hidrologjike	Vjetore	Clima.shp, LU_ StandingWater.shp, LU_Swamp.shp
2	Drejtoria e administrimit dhe mbrojtjes së tokës (DAMT)	Të dhëna mbi bonitetin e tokës	Vjetore	NE_FoundationSoil.shp, soil.shp, Soil_fertility.shp
3	Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM)	Ndodja industriale Hidrografia Stacionet e Monitorimit të Ndojtjes Akustike, cilësi të ajrit, sipërfaqeve ujore	Vjetore	GLP_Plan.shp, GLP_RestrictedZone.shp, GLP_Sector.shp, GLP_Zone.shp, LU_AirTraffic.shp, LU_Cemetery.shp, LU_Dock.shp, NE_ChemicalsInStock.shp, NE_ContaminatedZone.shp, NE_GreenZone.shp, NE_RadonRiskZone.shp, NE_TransferStation.shp, NE_Tree.shp, LU_ Standing
4	Ministër Shteti për Çështjet Vendore (MCV)	Kufinjtë e shtrirjes së Bashkisë, kufinjtë administrativë	Vjetore nëse kërkohet për arsye të reformës administrative	
5	Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM)	Risurset natyrore / Zonat e mbrojtura Të dhëna mbi cilësinë e ajrit dhe zhurmën akustike Të dhëna mbi biodiversitetin Të dhëna mbi hidro-gjeologjinë	Vjetore	PU_Spring.shp, Springs.shp LU_FloatingWater.shp, LU_Heap.shp, LU_Landfill.shp, NE_DemolitionWasteSite.shp, NE_FloodRiskZone.shp, NE_GarbageContainer.shp, NE_LandFill.shp, NE_RadonRiskZone.shp, LU_ StandingWater.shp,
6	Ministria e Mjedisit (MM)	Mbetjet e ngurta, landfill-et	Vjetore	

Nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
7	Ministria e Zhvillimit Urban (MZHU)	Mbejdet e ngurta, landfill-et, hotspote	Gjashtëmujore	LU Swamp.shp AB YellowLine.shp, NE UrbanWasteSite.shp, LU Heap.shp, LU Landfill.shp, NE DemolitionWasteSite.shp, NE GarbageContainer.shp, NE LandFill.shp Housing_stock_condition.shp, LU 14.shp, LU Forest.shp
8	Enti Kombëtar i Banesave (EKB)	Të dhëna mbi situatën dhe problemet e strehimit	Vjetore	Roma_Settlement.shp
9	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR)	Mbrojtja shoqërore dhe varfëria Të dhëna mbi situatën e punesimit Të dhëna mbi arsimin profesional Të dhëna mbi personat me aftësi të kufizuara (PAK)	Vjetore	LU Monument.shp
10	Instituti i Monumenteve të Kulturës (IMK)	Të dhëna kulturore	Vjetore	SEC Kindergarden.shp, SEC_School.shp, SEC_University.shp
11	Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS)	Arsim	Vjetore	LU_Heath.shp, SEC_Clinic.shp, SEC_Hospital.shp
12	Ministria e Shëndetësisë (MSH)	Qendra shëndetësore Ambulancë	Vjetore	ECONOMIC.shp, Economic_Zones.shp, FLOORS_NUM.shp, POPULATION.shp, SOCIAL.shp, Spatial_Typology.shp, LU_Conflict.shp, Roma_Settlement.shp
13	Instituti i Statistikave (INSTAT)	Të dhëna demografike Të dhëna mbi situatën dhe problemet e strehimit Të dhëna mbi situatën e punesimit Ekonomia / zhvillimi dhe tendencat e zhvillimit e saj Levizjet e popullsisë brenda vendit: migrimi - lindjet, vdekjet Kultivimi, Bagëti (lloji tokës/ numri, speciet) Numri i banorëve dhe Numri i kateve për çdo godinë	Vjetore	Aluizni_zone.shp
14	Agjencia e Legalizimit, Urbanizimit dhe	Zonat dhe Ndërtimet Informale, Planet dhe Projektet	Vjetore	

Nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar për të Ardhmen	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
	Integritetit të Zonave Informale (ALUIZNI)			Protection_Sanitary_Protective Belts.shp, Spatial_Typology.shp
15	Instituti i Studimeve të Transportit (IST)	Listë e Rrugëve Egzistuese (gjerësi, gjatësi, kategori, plan), Harta e Dinamikës së Zhvillimit të Infrastrukturës Rrugore, Rrjetin rrugor Kombëtar dhe Pikat e Rrezikut.	Vjetore	AD_Address.shp, LU_Railroad.shp, LU_Way.shp, RT_BusRoute.shp, RT_BusStop.shp, RT_Junction.shp, RT_PublicParking.shp, RT_RailwayLine.shp, RT_Road.shp, RT_TaxiStop.shp, RT_TrafficLight.shp
16	Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARRSH)	Rrjeti rrugor egzistues dhe të dhënat bazë (gjerësi, gjatësi, kategori, plan)	Vjetore	PU_WLANHotspot.shp, AD_Address.shp, LU_Road.shp, RT_BusRoute.shp, RT_BusStop.shp, RT_Junction.shp, RT_PublicParking.shp, RT_RailwayLine.shp, RT_Road.shp, RT_TaxiStop.shp, RT_TrafficLight.shp
17	Qendra e Transferimit të Teknologjisë Bujqësore (QTTB) -Fushë Krujë	Parcelat e mbjella me Ullinjtë dhe Vreshta Klasifikimet e Tokës Erozioni	Vjetore	LU_Agriculture.shp, LU_Conflict.shp, NE_HillsideRiskZone.shp, NE_FoundationSoil.shp
18	Ajencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN)	Hidrocentralet dhe Parqet Eolike Zonat e Rrezikut	Vjetore	LU_ExcavationAndMining.shp , NE_Quarry.shp,

Nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
19	Zyra Qendrore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZQRPP)	Harta Treguese të Pronësisë Zona Kadastrale Pronësi Ndërtesë Harta e Parë e Regjistrimit Të dhëna të pronësisë	Vjetore	Oil_Extraction.shp, PU_Substation.shp, PU_TelecomLine.shp, PU_TelecomPoint.shp BD_Building.shp, CD_Block.shp, CD_Building.shp, CD_CadastralZone.shp, CD_Parcel.shp, Public_Infrastructure.shp, Public_Property.shp, PublicSpaces.shp, Roma_Settlement.shp, Villages.shp LU_IndustrialAndCommercial Zone.shp, TAP_Route_corridors.shp, TAP_Route_corridors_buffer.shp
20	Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHETS)	Të dhëna në lidhje me aktivitetin ekonomik në të gjithë sektorët Të dhëna në lidhje me të ardhurat bujqësore Të dhëna në lidhje me të ardhurat nga industria Të dhëna në lidhje me të ardhurat nga turizmi Të dhëna mbi punësimin-papunësimin Harta, harta konturesh, harta të vjetra historike, etj. Harta Ortofoto Departamenti Administrativ I Bashkisë/ Komunës Rrjeti Rrugor Ndërtesë	Vjetore	LU_Sea.shp, LU_Railroad.shp, PublicSpaces.shp AB_Border.shp, AB_LineOfConcern.shp, AB_MiniMunicipality.shp, UrbanAreas.shp Active_faults.shp, Earthquakes.shp, FAULTS.shp, Geo_Resources.shp, Geology.shp, GEOTECHNICAL.shp, HYDROGEOLOGY.shp, Hydrographic_Network.shp,
21	Instituti Gjeografik Ushtarak Shqiptar (IGJUSH)		Vjetore	
22	Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile (DPGJC)		Vjetore	
23	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH)	Të dhëna Gjeologjike Gabime gjeologjike Minerale dhe Fosile Të dhëna hidrogeologjike SHPIM dhe BURIME Të dhëna Gjeoteknike	Vjetore	

Nr	Shërbimi	Të dhënat për të kërkuar / shkarkar	Frekuenca e marrjes së të dhënave nga Shërbimi	Emri i skedarit
24	Agjencia e Shërbimit Arkeologjik (ASHA)	Të dhëna rreth hapësirave arkeologjike Të dhëna mbi monumentet Arkiva e pronësisë së institucioneve Dokumentimi Teknik në sektorin e ndërtimit	Vjetore	IrrigationSystem.shp, NE_SeismicRiskZone.shp, NE_SeismicStation.shp
25	Arkivi Qendror Teknik i Ndërtimit (AQTN)	Plani Rregullues, Projekte Infrastrukturore, ndërtesa sociale dhe industriale dhe banesa, etj.	Vjetore	LU_PublicFacility.shp, NE_DesolateIndustry.shp, NE_GasStation.shp, NE_PetrolStation.shp, NE_PharmaceuticalIndustry.shp, PU_PumpingStation.shp, PU_WaterDepot.shp, PU_WaterManhole.shp, PU_WaterPipe.shp, LU_Heath.shp, NE_WasteTreatmentSite.shp, PU_AntennaTower
26	Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore (DPBU)	Të dhëna mbi sistemin e ujësjellësit dhe kanalizimeve (I përket Ministrisë së Mjedisit)	Vjetore	Drills.shp, PU_SewageManhole.shp, PU_SewagePipe.shp
27	Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit (AKPT)	Të dhëna mbi Planifikimin Urban dhe Rajonal (Harta, legjislacioni, të dhënat GIS, etj.)	Vjetore	City.shp, LU_RecreationalZone.shp, LU_ResidentialZone.shp, LU_ShippingTraffic.shp, LU_Square.shp, LU_ZoneOfMixedUse.shp, NE_WasteTreatmentSite.shp, Protection_Sanitary_ProtectiveBelts.shp, PU_AntennaTower.shp, PU_Cable.shp, PU_ElectricPoint.shp, PU_Optic
28	Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (AKKP)	Të dhëna mbi Kthimin dhe Kompensimin e Pronave	Vjetore	

Theksohet se elementë të cilat kanë nevojë për përpunim dhe përfshirje në shapefiles mbahen edhe në Bashki, si të dhëna urbane, të dhëna mbi ndërtimin, licencimin, etj, dhe duhet që në periudha kohore të cilat gjykohen si të nevojshme, të merren nga departamenti përkatës.

- Së fundi, duhet theksuar se të dhënat e bazës gjeohapësinore do të duhet të bëhen back-up javore në një network attached storage dhe në bazë mujore në një hard disk të jashtëm, i cili do të mbahet në një vend të sigurt jashtë ndërtesës ku mbahen dhe ruhen të dhënat.

Si përfundim, vlen të theksohet se baza e të dhënave e Regjistrit të Integruar të Territorit përbën një pikënisje shumë të mirë për organizimin e informacioneve gjeohapësinore të Bashkisë në kategori me bazë standardet kombëtare. Megjithatë, struktura e ndarë e të dhënave në vetvete nuk zgjidh problemin ekzistues të ndarjes së informacionit në departamente të ndryshme dhe në arshiva të ndryshme, në thelb nuk kanë datë reference. Kështu duhet që, Bashkia duhet të studiojë me kujdes faktin se çfarë të dhënash duhet të regjistrojë dhe ti kërkojë ose në arkivën e vet ose në mënyrë të organizuar në terren përmes autopsive. Së fundi, përmes seminareve të familjarizimit me platformën GIS, nëpunësit e Bashkisë mund të përfshihen më drejtpërdrejt në procedurën e informimit dhe mirëmbajtjes së bazës dhe të largohen nga mentaliteti thjesht planifikues, që mbizotëron deri më sot në sektorin e planifikimit hapësinor.

Në kuadër të raportit të kapaciteteve të ndërtimit, që do të hartohet në një fazë të mëvonshme të studimit, do të hetohet dhe analizohet nëse ky model i regjistrimit, përpunimit dhe ruajtjes së informacionit, me organizimin e tij në files tematike të integruara në kategori më të mëdha, përmbush nevojat Bashkiake, ose kërkohet të konfigurohet në mënyrë të përshtatshme në nivel të të dhënave geodatabase. Në analizën e sipërpërmendur do të merret parasysh struktura ekzistuese e Bashkisë në lidhje me software, hardware dhe burimet njerëzore.

Duke pasur parasysh aplikimin e ardhshëm që ka lidhje me regjistrimin, mbikëqyrjen dhe menaxhimin e lejeve të ndërtimit, do të shqyrtohet mundësia e lidhjes së informacionit, ose në nivel shape file, ose në nivel geodatabase.

11. VLERËSIMI TË DHËNAVE, PROBLEMEVE DHE PERSPEKTIVAVE

Bazuar në atë që është paraqitur në kapitujt e mëparshëm, në analizën dhe vlerësimin e të dhënave, paraqiten më poshtë konkluzionet kryesore për gjendjen aktuale të Bashkisë, avantazhet e veçanta të Bashkisë, dobësitë e identifikuara, potenciali i zhvillimit dhe perspektivat e Bashkisë, si dhe dhe vështirësitë që mund të hasen nga Bashkia.

Gjetja kryesore e këtij studimi është se Bashkia ka përparësi të shumta të brendshme, të cilat nëse përdoret në mënyrën e duhur do të krijojnë kushte për zhvillimin e Bashkisë, ruajtjen e popullsisë dhe krijimin e një mjedisi të cilësisë urbane.

Avantazhet krahasuese të Bashkisë që u shënuan, paraqiten në mënyrë të përmbledhur më poshtë:

- Gjendet në një pozicion gjeografik kyç - afërsia me zonën funksionale Berat-Kuçovë dhe qendrat e mëdha urbane (Fier, Lushnjë, Vlorë).
- Disponon tokë bujqësore me cilësi të larta e cila tashmë shfrytëzohet në disa vende në mënyrë intensive (kultura të serave).
- Disponon një bazë mjaft të fortë dhe të gjerë ekonomike: bujqësi (me specializim në perime, kryesisht domate dhe tranguj), njësi artizanale përpunimi të produkteve bujqësore, gurorë, nxjerrja e naftës.
- Bashkia ka ruajtur popullsinë e saj, për faktin se tkurrja pas vitit 1990 është, në krahasim me bashkitë e tjera të vendit, më e kufizuar (nga 1989 deri në 2011: ulje 10%).
- Ka një shpërndarje relativisht të barasvlershme të popullsisë në të gjitha njësitë administrative.

Më poshtë paraqiten pikat e dobëta të Bashkisë dhe konkretisht:

- Janë konstatuar ndërtime të shpërndara, intensive vende vende me përdorime të shumëllojshme, çka ka si pasojë vështirësi të shërbimit nga rrjetet e infrastrukturës sociale dhe teknike dhe konsumit të panevojshëm të burimeve të tokës në dëm të bujqësisë dhe aktiviteteve të tjera ekonomike.
- Evidentohet ndotje e mjedisit (për shkak të mbetjeve të ngurta dhe të lëngshme) – tjetërsim të peizazhit (për shkak të aktivitetit minerar dhe shpërndarjes së ndërtimeve) dhe rreziku i shterimit të rezervave ujore për shkak të mbipompimit dhe shpimeve të pakontrolluara.
- Infrastruktura urbane teknike (furnizimi me ujë, kanalizimet, menaxhimi i mbeturinave) është e pamjaftueshme dhe gjendja e shërbimeve social (p.sh. kujdesi social, kultura, arsimit) nuk është plotësisht e kënaqshme.
- Nuk ka monumente të rëndësishme të mjedisit natyror dhe kulturor.
- Përmasat e vogla të pronësisë dhe niveli mesatar i pajisjeve dhe i kualifikimit të potencialit njerëzor janë një pengesë shtesë.

Mundësitë më të rëndësishme të zhvillimit janë përmbledhur në:

- Përmirësimi i rrjetit rrugor (ndërrqytetës dhe lokal), me theks të veçantë në përmirësimin e sigurisë.
- Shndërrim të ekonomisë në ekonomi me impakt të ulët ekologjik dhe rezistente ndaj ndryshimeve klimaterike.

- Shfrytëzimi i burimeve të rinovueshme të energjisë. Në zonën e studimit, përparësi duhet t'i jepet përdorimit të biomazës dhe energjisë diellore.
- Shfrytëzimi i praktikave evropiane për produkte të certifikuara ekologjikisht miqësore ndaj mjedisit, një element që duhet marrë parasysh në të gjithë sektorët dhe në veçanti në ata primarë.
- Kthimi i banorëve të cilët patën emigruar jashtë dhe/ose brenda vendit dhe mund të kontribuojnë me njohuritë e tyre ose dhe të ndihmojnë ekonomikisht në rimëkëmbjen e zonës.
- Shfrytëzimi i mjeteve financiare dhe burimeve nga shteti dhe/ose donatorët.

Megjithatë ekzistojnë dhe kërcënimet e mëposhtme të cilat mund të shfaqen në zhvillimin e ardhshëm të Bashkisë:

- Pamundësia për t'u përshtatur dhe për të aplikuar standarde moderne të ndërmarrjeve bujqësore (p.sh. kosto të lartë, mungesa e institucioneve përkatëse dhe praktikave, prona të vogla dhe të shpërndara)
- Financimi i pamjaftueshëm i ndërhyrjeve të synuara – paaftësia për të përdorur burimet e disponuara për shkak të mungesës së planifikimit hapësinor.
- Dobësi bashkëpunimi me bashki të afërta dhe forume të shoqërisë civile për çështjet që kërkojnë bashkëpunim ndërbashkiak, kryesisht për shkak të konflikteve të interesit.
- Degradim i cilësisë apo edhe shterim i burimeve ujore dhe të tokës për shkak të mbishfrytëzimit të luginës më të gjerë, disponim i mbeturinave të papërpunuara dhe mungesa e praktikave të përshtatshme bujqësore.

A KONSULTIMI PUBLIK

Në mënyrë që të realizohet takimi i parë lidhur me këtë studim, ditën e Martë 01/03/2016, u realizua një takim publik – diskutim për prezantimin e rezultateve të fazës së parë të studimit. Komunikimi i eventit u bë nga Bashkia nëpërmjet mediave elektronike dhe të shkruara, dhe në këtë event, përveç të qytetarëve, u ftuan të gjitha subjektet dhe shërbimet lokale të përfshira në përgatitjen e studimit.

Debati i parë publik u zhvillua në qendrën kulturore dhe përbëhej nga dy pjesë.

Pjesa e parë ishte e hapur për publikun dhe muarën pjesë edhe përfaqësuesit e AKPT, autoritetet bashkiake dhe punonjësit e Bashkisë, përfaqësuesit e kompanisë kontraktuese dhe qytetarë të shumtë. U bë një prezantim i detajuar nga ana e përfaqësuesve të kontraktorit në lidhje me temat e mëposhtme:

- Hyrje lidhur me studimin dhe procesin e prokurimit dhe perpilimit.
- Planifikimi hapësinor dhe PPV
- Rëndësia e procedurave pjesëmarrëse
- Fazat e PPV
- Përmbajtja e Fazës së I-re- Analiza
- Puna e bërë deri më tani nga studiuesit dhe pikat kryesore të analizës
- Analiza SWOT
- Konkluzionet dhe propozimet preliminare.

U zhvilluan bisedimet, në të cilat u ngritën çështjet si më poshtë vijon:

- Ura Vajgurore është një nyje lidhëse për zonën jugore të Shqipërisë. Nëse i referohemi të ashtuquajturit aksit të jugut, Ura Vajgurore do të ketë më shumë prioritet pasi do të kalojë në periferi të qytetit.
- Ka shumë problem me ujin e pijshëm në qytet. Edhe pse lumi i Osumit ndihmon për ta bërë të pastër, gjatë rreshjeve të shiut ndodhin përmytje të burimeve të ujit të pijshëm. Dhe kështu uji nuk është më i pijshëm.
- Ka problem mjedisore që lidhen me ndotjen nga përdorimi aktual i gurores. Dikur pylli ishte mushkëria e qytetit por tani është zhdukur për shkak të guroreve të cilat shkaktojnë shumë llojë ndotjesh.
- Nuk ka një qendër të përshtatshme kulturore për qytetin. Ajo ekzistuese është shumë e demtuar.
- Qytetarët kanë frikë nga dëmtet që mund të shkaktojë vendosja e antenave të mëdha në tarracat e ndërtesave të larta.
- Ka një pyll me sipërfaqe rreth 10 ha në komunën Syzeza që duhet të merret parasysh në mënyrë që të mbrohet dhe të propozohet si një park. Aktualisht ka shumë familje që e vizitojnë këtë zonë për piknik.
- Një pikë shumë e rëndësishme dhe e fortë e Urës Vajgurore është toka bujqësore. Ajo është baza ekonomike për momentin, por objekte të tjera duhet të propozohen në mënyrë që të tërheqë njerëzit për të shpenzuar kohe dhe para në qytet.

Njekohësisht, ju dhanë pyetësorët të gjithë të pranishmëve për të regjistruar mendimet dhe sugjerimet e tyre në lidhje me studimin. Në total u plotësuan 31 pyetësorë, të cilat do të vlerësohen dhe do të merren parasysh në fazën e ardhshme të studimit.

Më pas, u realizua një takim me "Forumin Këshillimor Vendor". Anëtarët pjesëmarrës (përfaqësues të AKPT, kuadro të Bashkisë dhe përfaqësues të Bashkive fqinje) dhe përfaqësuesit e kompanisë kontraktuese.

U be një diskutim i gjerë dhe u identifikuan çështjet e mëposhtme:

- Avantazhi i bashkisë së Urës Vajgurore si një urë lidhëse.
- Problemi me disponueshmërinë e të dhënave të regjistrimit dhe INSTAT-it.
- Çështjet lidhur me pjellorinë e tokës janë të disponueshme si harta ose raporte në Bashki.
- Problemet me mbetjet urbane. Gjithashtu, ka një projekt për një landfill, të propozuar në rajonin e Kuçovës-Urës Vajgurore-Beratit. Është propozuar që të vendoset në bashkinë e Urës Vajgurore.
- Është e rëndësishme të merret në konsiderate e ardhmje e rrugës Kuçovë- Elbasan, e cila duhet të jetë prioritet për 5 vitet e ardhme.
- Drejtuesi i rrethit tha se i gjithë qarku po lobon për rrugën nga Ura Vajgurore tek Guri i Bardhe.
- Projektet e TAP-it dhe IPA II duhet të merren në konsiderate (qëllimi është koridori Skrapar-Konicë).
- Veçantia e qyteti me lumin që kalon përmes tij.
- Duhet të propozohen parime të qarta për zhvillimin e tokës bujqësore dhe mundësine për rritjen e mundshme në të ardhme të popullsisë nëse ekonomia shkon mirë.
- Ka një projekt për lidhjen e bashkisë së Urës Vajgurore me Kuçovën me një shëtitore. Mundt të sugjerohet gjithashtu një rrugë për biçikleta.

- Në lidhje me problemin e përmbytjeve, është sugjeruar alokimi i popullsisë nga burimet e ujit të pijshëm. Ka një projekt për argjinatura dhe një tjetër projekt për revitalizimin urban nga bashkia. Janë ne pritje të fondeve për zbatimin e këtyre projekteve.
- Në të ardhmen qarku do të përfshijë bashkitë e Beratit-Elbasabit-Korçës (përfshirë Urën Vajgurore) dhe qendra do të jetë në Korçë.
- Ka shumë turistë në Berat që kalojnë përmes Urës Vajgurore. Pra, turistet duhet të kenë mundësi për të shpenzuar para në këtë bashki (p.sh duke ofruar ushqim bio, ferma bujqësore që kanë restorante).
- Serat (p.sh në ish komunën Kutalli), mund të përdorin Tap-in për tu ngrohur. Kjo do të ulë kostot e prodhimit dhe do të promovojë eksportin Në të ardhmen produktet bujqësore të zonës mund të marrin certifikim për produktet e tyre. Gjithashtu, Ura Vajgurore është afër Lushnjës ku janë vendosur depo të mëdha për ruajtjen e prodhimit bujqësor.
- Në lidhje me guroret është thënë se ofrojnë cilësinë më të mirë të materialeve të ndërtimit. Qyteti në vetvete u krijua rreth guroreve pasi punëtorët sollën familjet e tyre. Kështu që, është një vend i mirë ekonomik për tu rruajtur, por kompanitë private duhet ti nënshtrohet disa kufizimeve mjedisore. Teknologjia duhet të përmirësohet. Duhet gjithashtu të shihet me perspektivë zhvillimi në të ardhmen kur të ketë mbaruar përdorimi i guroreve, të vendosen në një vend tjetër ose afër vendit të tanishëm. Ripyllëzimi i zonës (I propozuar në VSM).
- Duhet të ketë një arsyetim të mirë për ndërtimin ose jo të landfillit, duke marrë parasysh landfillin e propozuar.
- Kujdes duhet ti kushtohet propozimeve për përdorimin e tokës në zonat kufitare me bashkitë e tjera. Kufijt e Urës Vajgurore janë përcaktuar me konsensus me kufijt e bashkive të tjera.
- Duhet të shihet lidhja e Urës Vajgurore me Fierin dhe Roskovecin, duke iu referuar projektit Adrion dhe Balkanmed.

PËRFUNDIMET KRYESORE

Pas vlerësimit të të dhënave, problemeve dhe perspektivave të Bashkise dhe duke marrë parasysh çfarë u tha në Konsultimin Publik të Parë të mbajtur në Bashki, u arriten në nivel paraprak akset e strategjisë së propozuar që do të finalizohet në stadin e ardhshëm:

- Menaxhimi i tërësuar i zonave rurale, me theks të veçantë në mbrojtjen e tokës bujqësore dhe natyrore dhe shfrytëzimi i tyre me respekt ndaj burimeve përkatëse (bujqësia, përdorimi i tokës në kufijt me bashkitë e tjera)
- Forcimi i aktiviteteve në sektorin sekondar që do të ndihmojnë prodhimin primar me theks të veçantë në origjinën dhe cilësinë.
- Zhvillimi i turizmit, me orientim kah formave alternative, avantazheve krahasuese të rajonit, si kur ato kanë të bëjnë me burimet natyrore, ashtu edhe me struktura dhe veprimtari tradicionale, po ashtu dhe me trashëgiminë arkeologjike dhe kulturore (ushqimet bio, fermat bujqësore etj).
- Përmirësimi i standardit të jetesës në zonat rezidenciale të rajonit të studimit nëpërmjet ofrimit të shërbimeve dhe infrastrukturës së nevojshme dhe të përshtatshme dhe forcimit të kohezionit social (shëtitore dhe rrugë për biçikleta).
- Mbrojtja e mjedisit natyror me theks të veçantë rezervat ujore (lumi Osum, çështje mjedisore, landfille, problem me përmbytje).
- Kontrolli i shtrirjes urbane.

- Shfrytëzimi i avantazheve të pozicionit kyç dhe lidhje sa më efikase me qendrat funksionale përreth të nivelit kombëtar (lidhja me Fierin dhe Roskovecin).
- Përdorimi i mjeteve dhe burimeve financiare nga shteti dhe instrumente të tjera financiare (p.sh. programet e BE-së, USAID etj) dhe / ose donatorët në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.
- Konsolidimi i bashkëpunimit në mes të të gjitha bashkive fqinje në mënyrë që të identifikohen problemet e përbashkëta dhe bashkëpunimi ndërmjet tyre.

STRATEGJIA TERRITORIALE

1. STRATEGJIA TERRITORIALE

1.1. Rezultatet për konsultimit me publikun

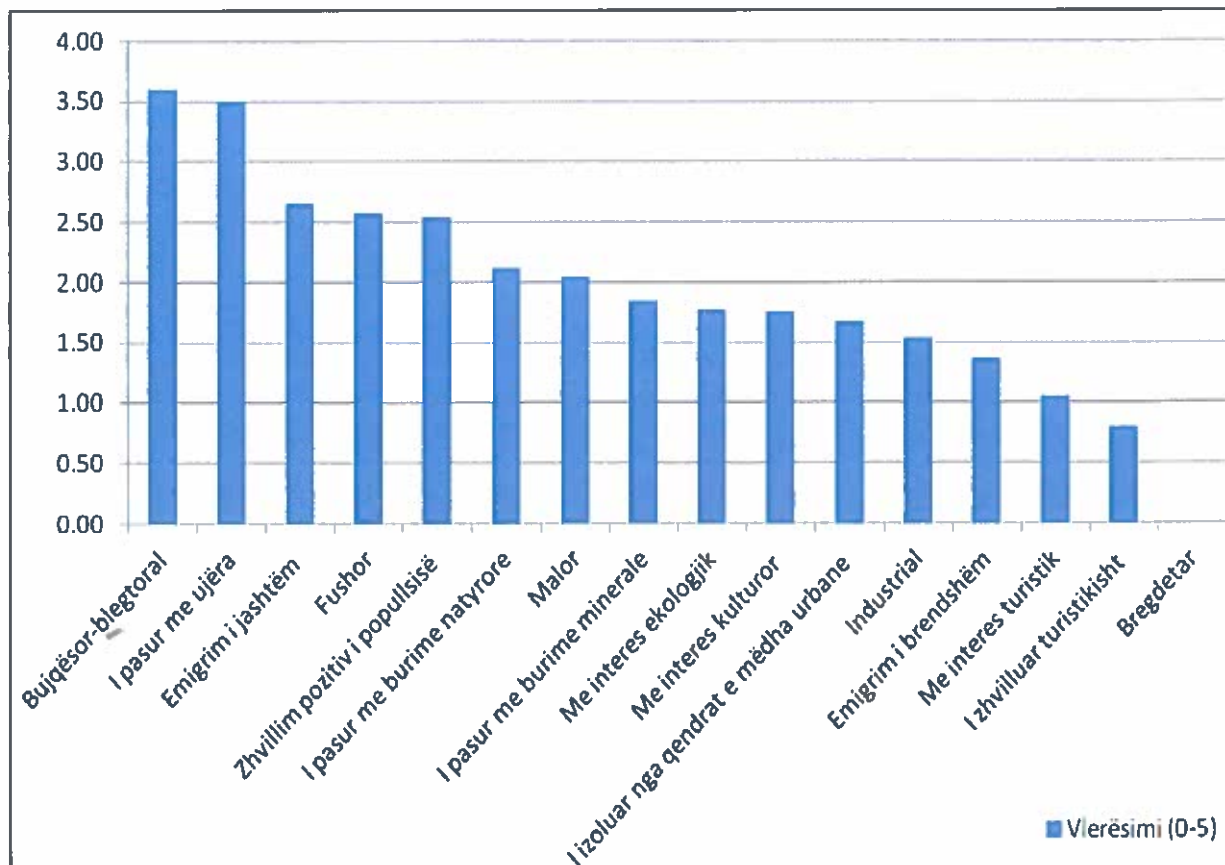
Gjatë fazës së parë të studimit dhe pak përpara përfundimit të tij, më datë 01-03-2016, u realizua në Bashkinë Ura Vajgurore konsultimi referuar ligjit 107/2014 “Per Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar si edhe VKM nr. 671, datë 29.07.2015 “Për miratimin e rregullores së planifikimit” për paraqitjen e përfundimeve të fazës së parë. Paralelisht me konsultimin, të pranishmëve iu dhanë pyetësorë për të regjistruar mendimet dhe propozimet e tyre në lidhje me studimin. Në total u plotësuan 31 pyetësorë, përfundimet e të cilëve shfaqen më poshtë.

Pyetësorët kishin 8 pyetje, disa nga të cilat ishin të mbyllura dhe shoqëroheshin me tabela me shkallë dhe disa prej tyre të hapura duke i dhënë mundësinë të interesuarit të përgjigjej lirshëm. Në pyetjen e parë u kërkua se cilat karakteristika përfaqësojnë Bashkinë. Në bazë të përgjigjeve që u dhanë rezultoi se qytetarët konsiderojnë si karakteristikë përfaqësuese të Bashkisë Ura Vajgurore bujqësinë, blegtorinë dhe pasurinë ujore. Në tabelën 1.1.1 dhe në skicën 1.1.1 që vijojnë paraqitet shkalla e vlerësimit që mori çdo karakteristikë.

Karakteristikat përfaqësuese	Rëndësia e karakteristikave Vlerësimi (0-5)
Bujqësor-blegtoral	3,60
I pasur me ujëra	3,50
Emigrim i jashtëm	2,65
Fushor	2,57
Zhvillim pozitiv i popullsisë	2,54
I pasur me burime natyrore	2,11
Malor	2,05
I pasur me burime minerale	1,85
Me interes ekologjik	1,76
Me interes kulturor	1,76
I izoluar nga qendrat e mëdha urbane	1,67
Industrial	1,53
Emigrim i brendshëm	1,37
Me interes turistik	1,05
I zhvilluar për turizëm	0,80
Bregdetar	0,00

Tabela 1.1.1: Shkalla e vlerësimeve të karakteristikave përfaqësues.

Për më tepër, duke iu përgjigjur pyetjes së pestë, në kombinim edhe me pyetjen e dytë, u theksua se ekonomia e Bashkisë bazohet kryesisht në bujqësi dhe në blegtori dhe në aspektin dytësor në arsimim, në shërbimet dhe në ndërtimet e ndërtesave (Tabela 1.1.2 dhe skica 1.1.2).

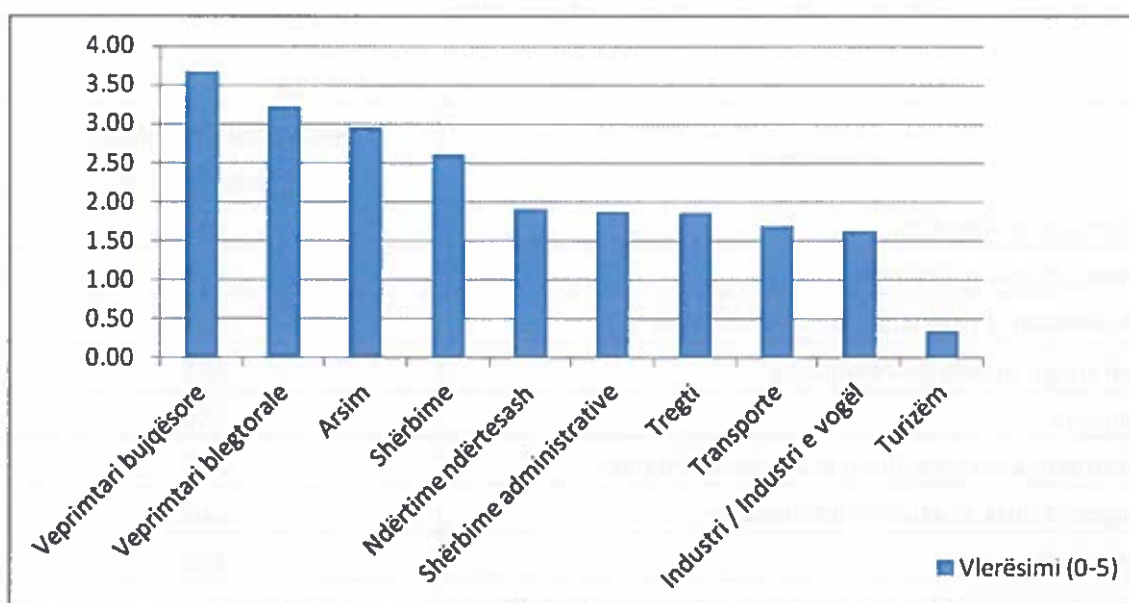

Skica 1.1.1: Shkalla e vlerësimeve të karakteristikave përfaqësuese të Bashkisë, sipas kërkimeve me pyetësorë.

Pyetjes se cilët sektorë do të mund të zhvilloheshin më shumë në vitet e ardhshme, të anketuarit u përgjigjën duke cilësuar sektorin e bujqësisë, turizmit, minierave dhe blegtorisë (Tabela 1.1.3 dhe skica 1.1.3).

Sektorët	Rëndësia çdo Sektori Vlerësimi (0-5)
Veprimtari bujqësore	3,67
Veprimtari blegtorale	3,23
Arsim	2,96
Shërbime	2,61
Ndërtime ndërtesash	1,91
Shërbime administrative	1,88
Tregti	1,86
Transporte	1,70
Industri / Industri e vogël	1,62
Turizëm	0,35

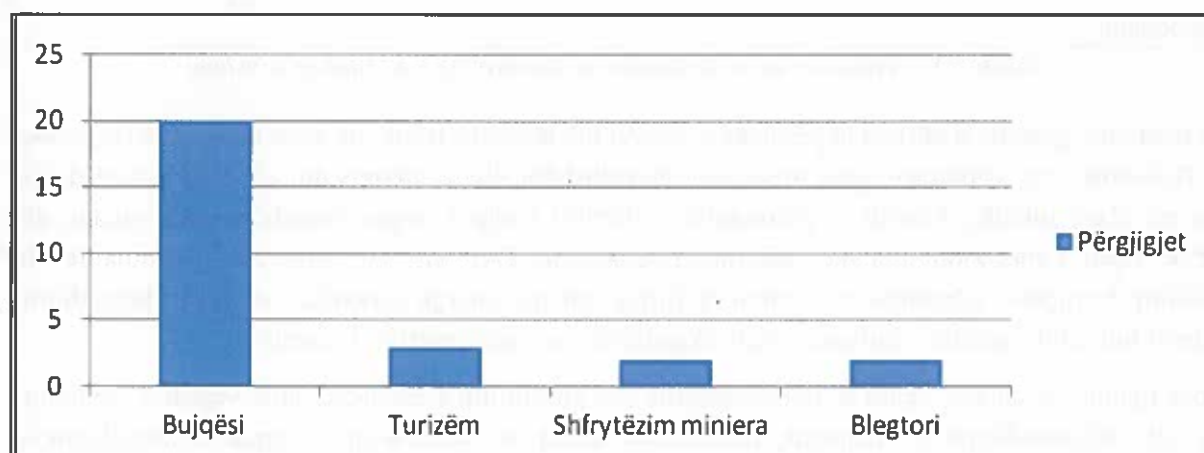
Tabela 1.1.2: Sektorët ku bazohet ekonomia e Bashkisë.

Skica 1.1.2: Sektorët ku bazohet ekonomia e Bashkisë.

Sektorët	Përgjigjet
Bujqësi	20
Turizëm	3
Shfrytëzim miniera	2
Blegtori	2

Tabela 1.1.3: Sektorët që do të mund të zhvilloheshin në vitet e ardhshme.

Skica 1.1.3: Sektorët që do të mund të zhvilloheshin në vitet e ardhshme.

Pyetjes së katërt për vlerësimin e sektorëve bashkiakë me problematikat kryesore, të anketuarit u përgjigjën kështu: mungesa në infrastruktura të furnizimit me ujë dhe të kanalizimeve, mungesa e infrastrukturave të përpunimit të plehrave kimikë, rrjet i pamjaftueshëm rrugor brenda vendbanimeve, papunësia, mungesa e infrastrukturave të administrimit të mbetjeve të ngurta,

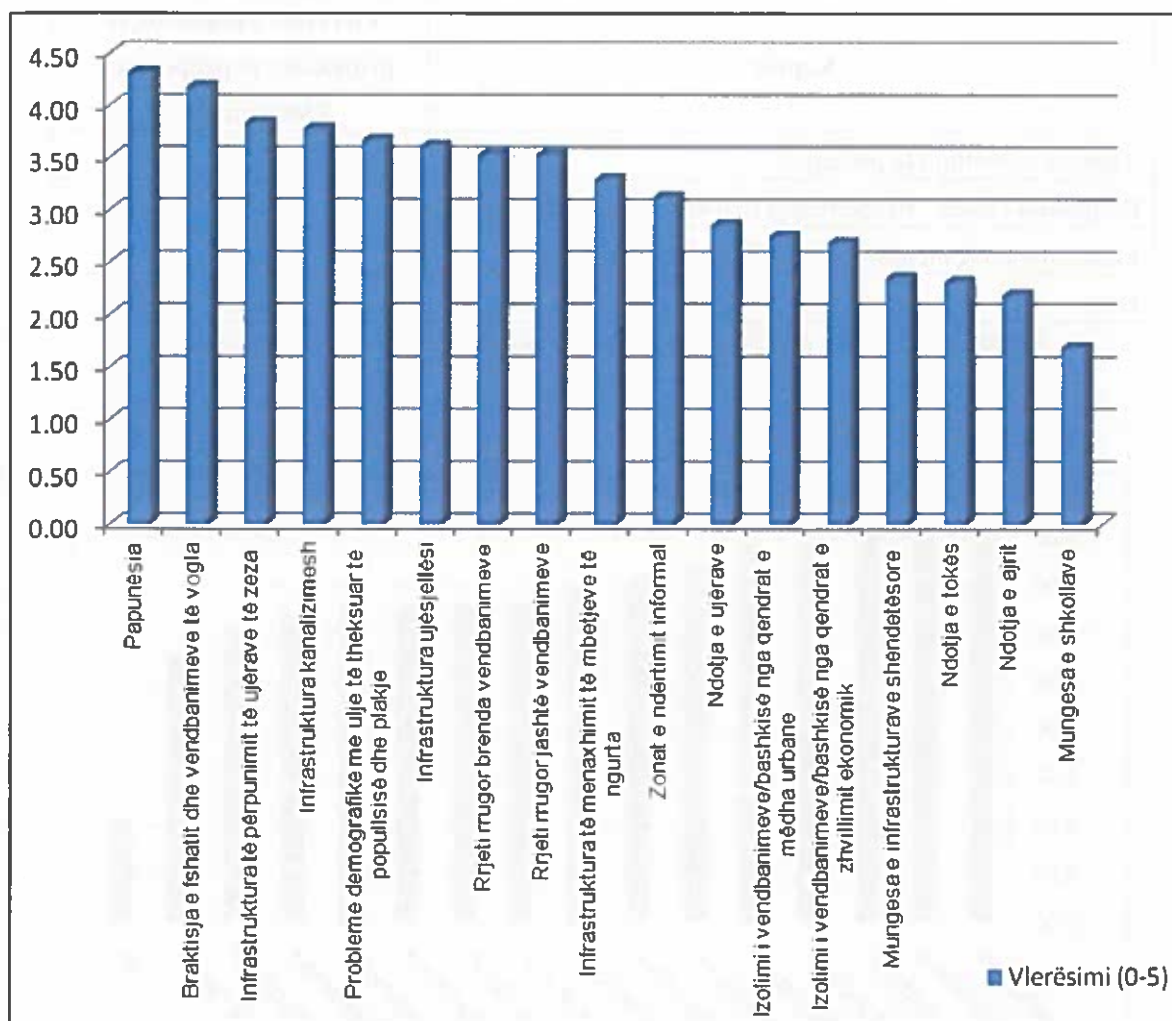
mungesa e infrastrukturave të shëndetit dhe ndotja e ujërave. Në tabelën 1.1.4 dhe në skicën 1.1.4 që vijojnë paraqitet shkalla e vlerësimit që mori çdo problem.

Problemet	Serioziteti i Problemeve Vlerësimi (0-5)
Infrastruktura ujësjellësi	3,88
Infrastruktura kanalizimesh	3,54
Infrastruktura të përpunimit të ujërave të zeza	3,42
Rrjeti rrugor brenda vendbanimeve	3,38
Papunësia	2,96
Infrastruktura të menaxhimit të mbetjeve të ngurta	2,87
Mungesa e infrastrukturave shëndetësore	2,65
Ndotja e ujërave	2,62
Probleme demografike me ulje të theksuar të popullsisë dhe plakje	2,57
Rrjeti rrugor jashtë vendbanimeve	2,52
Ndotja e ajrit	2,47
Mungesa e shkollave	2,08
Braktisja e fshatit dhe vendbanimeve të vogla	1,86
Ndotja e tokës	1,80
Zonat e ndërtimit informal	1,78
Izolimi i vendbanimeve/bashkisë nga qendrat e mëdha urbane	1,58
Izolimi i vendbanimeve/bashkisë nga qendrat e zhvillimit ekonomik	1,44

Tabela 1.1.4: Problemet më të rëndësishme të Bashkisë sipas kërimit që u zhvillua.

Në pyetjen e gjashtë, u kërkuar të përmendin veprat më të rëndësishme që parashikohet të realizohen në Bashkinë Ura Vajgurore gjatë trevjeçarit të ardhshëm dhe të përmendin edhe nëse janë dakort dhe në çfarë shkalle. Kështu, u përmendën, ndërtimi i rrjetit rrugor brenda zonave urbane dhe rurale, rrjeti i furnizimit me ujë, ndërtimi i tubacionit TAP, rrjeti i ndriçimit, mirëmbajtja dhe asfaltimi i rrugëve, përmirësimi i rrjetit të furnizimit me energji elektrike, veprat e drenazhimit, sistemi hidraulik, qendra e kulturës, rrjeti i kanalizimeve, administrimi i mbetjeve.

Sipas pyetjes së shtatë, vepra të domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë janë veprat e furnizimit me ujë, infrastrukturën e shëndetit, planifikimi urban në vendbanime, veprat e kanalizimeve, planifikimi i tokës në Bashki, përmirësimi i rrjetit rrugor brenda vendbanimeve, veprat e pastrimit, rrjetet hidraulike, infrastrukturën e përpunimit të ujërave të zeza, dhe përmirësimi i infrastrukturave urbane, infrastrukturën e arsimit, veprat e rregullimit të përrrenjve, rregullimi i tokës, infrastrukturën e administrimit të mbetjeve të ngurta dhe digat. Në tabelën 1.1.5 dhe në skicën 1.1.5 paraqitet shkalla e vlerësimit për çdo vepër e cila konsiderohet e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë.

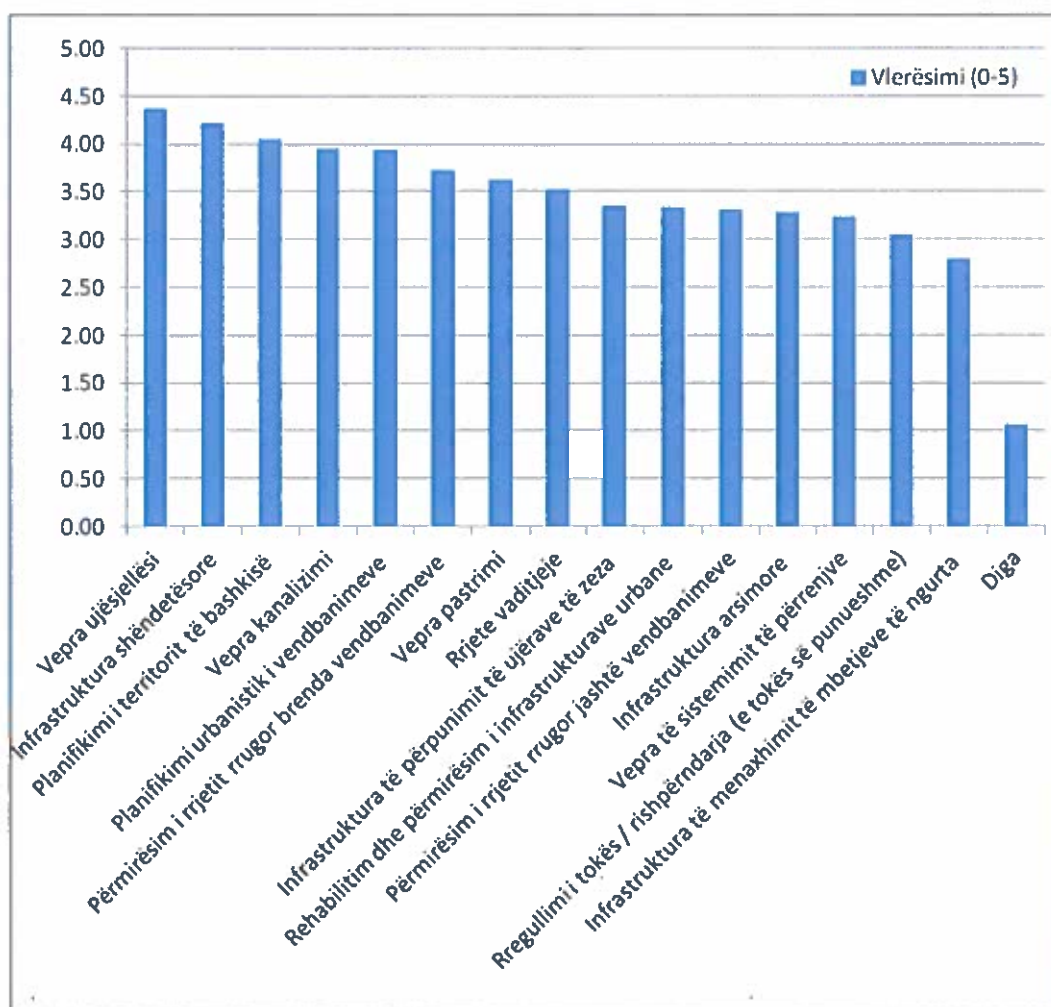

Skica 1.1.4: Problemet më të rëndësishme të Bashkisë sipas kërimit që u zhvillua.

Veprat	Vlerësimi i rëndësisë së projekteve të propozuara Vlerësimi (0-5)
Vepra ujësjellësi	4,36
Infrastruktura shëndetësore	4,21
Planifikimi i territorit të bashkisë	4,05
Vepra kanalizimi	3,96
Planifikimi urbanistik i vendbanimeve	3,94
Përmirësim i rrjetit rrugor brenda vendbanimeve	3,73
Vepra pastrimi	3,63
Rrjete vaditjeje	3,52
Infrastruktura të përpunimit të ujërave të zeza	3,35
Rehabilitim dhe përmirësim i infrastrukturave urbane	3,33
Përmirësim i rrjetit rrugor jashtë vendbanimeve	3,32
Infrastruktura arsimore	3,29

Veprat	Vlerësimi i rëndësisë së projekteve të propozuara Vlerësimi (0-5)
Vepra të sistemit të përrrenjve	3,24
Rregullimi i tokës / rishpërndarja (e tokës së punueshme)	3,05
Infrastruktura të menaxhimit të mbetjeve të ngurta	2,80
Diga	1,07

Tabela 1.1.5: Veprat e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë, sipas kërimit që u krye.

Skica 1.1.5: Veprat e domosdoshme për zhvillimin e Bashkisë.

Së fundmi, ishte edhe një pyetje e tetë, e cila kërkonte të përmendej çdo gjë tjetër që e konsiderojnë të rëndësishme, por që nuk është përmendur më lart. Kësaj pyetje pjesëmarrësit iu përgjigjën me nevojën për facilitete atletike, rregullimin e guroreve, ndërtimin e mureve mbrojtëse në lumenj dhe rindërtimin e shtratit të lumit për shkak të përmbytjeve, në monopolet.

1.2. Udhëzime të detyrueshme dhe dispozita

Planifikimi i Përgjithshëm Kombëtar është hartuar dhe pritët së shpejti të miratohet në instancat përkatëse. Ky plan përbën përpjekjen e parë të organizimit hapësinor të territorit kombëtar, bazuar në zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë dhe integrimin në BE me kushte konkurruese. Aktualisht draft-i78 që kemi në dispozicion paraqet vizionin e Shqipërisë për vitin 2030 me synimet strategjike si edhe politikat përkatëse. Edhe pse ende nuk është përfunduar dhe miratuar, është e nevojshme t'ju referohemi propozimeve të tij si edhe parashikimeve për zonat në studim. Ai përbën bazën për nivelin më të ulët të organizimit territorial dhe jep drejtime strategjike.

PPK ndikon zonën e studimit në dy nivele:

Jep drejtime kryesore (direktiva dhe dispozita) për çdo sistem hapësinor, që përbën aks referimi për organizimin e sistemeve hapësinore në brendësi të zonës së studimit.

Neni 73 "Sistemet territoriale" i VKM Nr. 671, datë 29.07.2015, "Për Miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit", përcakton: Njësitë e qeverisjes vendore, për qëllime planifikimi, ndahen në sisteme territoriale, si më poshtë: - Sistemi urban (UB); - Sistemi natyror (N); - Sistemi bujqësor (B); - Sistemi ujor (U); - Sistemi infrastrukturor (IN).

Për sistemin urban:

- Konsolidimi i zonave qëndrore dhe diversifikimi i atyre urbane e suburbane në mënyrë që të frenohet e kontrollohet shpërhapja e ndërtimit informale. Sipas përcaktimeve të PPK, Bashkia Ura Vajguore është qendër terciare.
- Synohet që qytet Shqiptare të jenë dinamike (ecja në kohë me zhvillimet e reja, përkrahja e inovacionit), atraktive (cilësi më e mirë jetese dhe vlerësim i aseteve natyrore vendase) dhe konkurruese në rajon (fokusimi në potencialet kryesore dhe investime në infrastrukturë e shërbime).
- Kontrolli i shtrirjes natyrore të zonave urbane dhe kufizimi i shpërnhapjes urbane
- Reduktimi i fenomenit të braktisjes së vendbanimeve duke lidhur infrastrukturën me aktivitetet ekonomike dhe shtimin e atraksioneve vendase.
- Përmirësimi i qasjes në sistemet multimodale dhe ekologjikisht miqësore të infrastrukturës.
- Nxitja i funksioneve mikse dhe plotësuese.
- Administrimi i zgjuar i ekosistemeve urbane: ujra, energji, mbetje.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i burimeve natyrore dhe kulturore, integrimi dhe aktivizimi i tyre në jetën urbane. Krijimi i Korridoreve Natyrore përgjatë luginave të lumenjve.

Politikat e PPK për sistemin bujqësor parashikojnë ruajtjen, konsolidimin dhe modernizimin, si më poshtë:

- Mbrojtjen maksimale të tokës bujqësore duke propozuar densifikimin e zonave urbane.
- Krijimi i një zinxhiri ekonomik bujqësor që nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi e tregtimi (treg rajonal bujqësor). Nevojitet bashkëpunimi i fermerëve.
- Uja e kostos së produkteve dhe shtimi i investimeve për modernizimin e teknologjisë dhe infrastrukturat përkatëse. Krijimi i rrjetit të kanaleve vaditëse e kulluese për tokat bujqësore.

¹ Drafti është paraqitur nga autoritetet kombëtare dhe lokale dhe postuar në faqen zyrtare të AKPT (www.planifikimi.gov.al).

- Sinergia me sektorë të tjerë, si psh turizmi, transporti, energjia.
- Krijimi i pikave të grumbullimit dhe specializimi sipas rastit.
- Çertifikimi i produkteve karakteristike vendase dhe specializimi në prodhim dhe përpunim (si bimët mjekësore, pemët frutore, ullishtet, vreshtat, produkte bujqësore). Prodhimi i produkteve bio (organike) dhe nxitja e funksionimit të fermave do të rriste konkurueshmërinë e këtyre produkteve në rajon.

Për sistemin ujqor propozohen politikat për:

- Përdorimin racional dhe i qëndrueshëm i burimeve ujore.
- Përmirësimi i teknologjive dhe jo përdorim intensive i burimeve ujore.
- Uljen e mbetjeve të prodhuara.
- Ruajtjen e biodiversitetit dhe ekosistemeve natyrore.
- Plotësimin e nevojave për përdorimin e ujit të pishëm, në bujqësi dhe për prodhim energjie. Menaxhimin e qëndrueshëm të këtyre kërkesave. Hartimi i planeve të menaxhimit të trupave ujorë (veçanërisht baseni i lumit Vjosa).
- Mbrojtjen e burimeve ujore përmes përcaktimit të Vijës Blu nga përdorimet e ndaluara dhe shfrytëzimi privat (200 m nga bredgeti, 100 m nga lumi, 1 km nga korridoret natyrore). Të trajtohet si zonë e mbrojtur dhe mbi të të respektohet legjislacioni në fuqi.
- Pajisjen me impiant të trajtimit të ujërave të ndotur të qendrave parësore e dytësore (minimalisht I).
- Mbulimi i plotë i zonave turistike e suburbane me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve.
- Krijimin e itenerareve lumore-liqenore.

Për sistemin natyror synohen politikat për:

- Mbrojtjen e mjedisit natyror në mënyrë të qëndrueshme.
- Rritjen e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në nivel kombëtar duke u bërë pjesë e Korridorit të Gjellbër European dhe Harkut Dinarik Ekorajonal. Aktualisht sipërfaqja e zonave të mbrojtura në Shqipëri është 15% dhe synohet të shkohet në 20% në tokë e 15% në det. Gjithashtu integrimi në rrjetin "Natura 2000" do të rrisje shkallën e ruajtjes së peisazhit natyror dhe biodiversitetit.
- Integrimin e sistemit natyror në zinxhirin e ekonomisë vendase si aset me vlerë. Kështu do të mund të përthitheshin më mirë burimet financiare vendase dhe të huaja. Gjithashtu mund të nxitet pyllëzimi aty ku tokat bujqësore nuk janë pjellore, apo krijimi i parqeve eolike ose fotovoltaike në rastin e tokave jo të mira bujqësore.
- Përmirësimin e cilësisë së jetës përmes rritjes së aksesueshmërisë ndaj zonave natyrore, por gjithmonë në mënyrë të qëndrueshme.
- Krijimin e hapësirave rekreative përgjatë luginave të lumenjve dhe krijimin e Korridoreve Natyrore përgjatë tyre.
- Krijimin e rrjetit kombëtar për biçikleta dhe krijimin e itenerarit duke lidhur qendrat me rëndësi kombëtare.
- Përmirësimin e sistemeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve për kufizimin e ndotjes së ujërave.
- Hartimin dhe zbatimin me rigorozitet i planeve të menaxhimit të ujërave, pyjeve, ajrit dhe mbetjeve (riciklimi).
- Mundësi për prodhimin e energjisë së rinovueshme.

Për sa i përket sistemit të infrastrukturës, drejtimet kryesore që jepen lidhen me:

- Zhvillimin e një sistemi transporti të plotë dhe miqësor ndaj mjedisit, i cili do të sigurojë qasje dhe lidhje me brendësinë e vendit dhe lidhje me rajonin Ballkanik dhe atë Evropian. Këtu përfshihen transporti publik, hekurudhor, detar e ajror. Megjithatë, Bashkia ura Vajgurore nuk preket nga asnjë nga këto rrjete.
- Zhvillimin e rrjetit të komunikimit përmes përmirësimit të telekomunikacionit.
- Përzgjidhet gjithashtu pavarësia energjetike dhe sigurimi i kushteve të sigurisë dhe të konkurrencës. Shqipëria shikohet si një Hub Energjetik me rëndësi në rajonin e Europës Jug-Lindore.
- Nxitjen e përdorimit të teknologjive miqësore me mjedisin, uljen e emetimit të gazrave në ambient.
- Krijimi i itinerareve alternative për rrugë këmbësore e biçikleta.
- Shfrytëzimin e rrjetit TAP dhe IAP të gazit për përdorim vendas.
- Mundësia e diversifikimit të energjisë përmes përdorimit të energjisë së rinovueshme apo alternativave të tjera.
- Bashkia Ura Vajgurore është pjesë e Boshtit rrugor Qëndror Elbasan-Berat-Gjirokastrë, i cili konsiderohet si projekt strategjik me prioritet parësor.

Në vija të përgjithshme, kuptime dhe synime të përbashkëta në shumicën e sistemeve dhe niveleve janë: Integrimi hapësinor, policentrizmi, shpërndarja e balancuar, qasja, lidhja, menaxhimi i qëndrueshëm, konkurrenca dhe integrimi në rajonin e Ballkanit dhe të Evropian me kushte konkurruese.

Krijon një kuadër kombëtar, një rrjet kombëtar polesh, aksesesh dhe rajonesh ku integrohet dhe ndikohet rajoni i studimit (6 pole ekonomike parësore, 12 qendra primare urbane, 9 qendra sekondare urbane, 39 qendra terciare urbane dhe 61 qendra lokale të specializuara). Në mënyrë të veçantë:

- Bashkia Ura Vajgurore gjendet afër dhe ka lidhje të mirë me qendrën e specializuar Berat. Gjithashtu, gjendet afër qendrës primare Fier. Qëllimi i qendrave primare është tu shërbejnë zonave urbane/rezidenciale në një distancë prej max 45 minutash. Krijimi i lidhjes Elbasan-Berat dhe Berat-Korçë do të shtonte mundësitë e zhvillimit ekonomik të Bashkisë Ura Vajgurore.
- Bashkia Ura Vajgurore ka qasje në rrjetin kombëtar rrugor dhe lidhet me të tre qendrat urbane pjesë e Poleve Ekonomike (Berat, Fier, Vlorë). Gjendet shumë afër me qendrat e specializuara Beratin (qendra e Qarkut) dhe Lushnje, afër Korridorit Tërthor Mbështetës Berat-Gramsh-Pogradec, afër Boshtit Qëndror Tiranë-Elbasan-Berat-Gjirokastrë dhe Korridorit Veri-Jug (lidhja me Greqinë e Malin e Zi). Me përfundimin e Aksit Qëndror Jugor pritet që të përmirësohet lidhja e saj me pjesën jugore të vendit dhe me Gjirokastrën.
- Nga Bashkia do të kalojë gazsjellësi TAP fakti i cili përcakton pozicionin e saj kyç në rrjetin kombëtar energjetik dhe në planifikimin përkatës të tij.

Panja 1.2.1: Fragment nga Draft-Vizioni I PPK (Burimi: Draft_Hartat, PPK).

Dy planet e tjera hapësinore në shkallë kombëtare, të cilat gjenden në stadin e hartimit janë:

- Plani i Integruar Ndërsektorial i Bregdetit (PINS_Bregdeti), i cili ka të bëjë me zbatimin e një modeli të plotë planifikimi në zonën bregdetare të vendit, me qëllim zhvillimin turistik polimorfik dhe integrimin në rrjetin e rajoneve mesdhetare me kushte konkurruese. Plani përcakton synime dhe politika për sistemet urbane, infrastrukturën, turizmin, energjinë, ekonominë, bujqësinë dhe mjedisin natyror. Bashkia Ura Vajgurore nuk përfshihet në rajonin e ndikimit të PINS_Bregdeti, pasi është pjesë e trungut të brendshëm të vendit.
- Bashkia Ura Vajgurore bën pjesë në brezin e tretë që ndodhet në brendësi të territorit (PINS_Bregdeti bën ndarjen e territorit në katër breza) dhe destinohet për shpërndarjen e aktiviteteve turistike me forma të buta duke vlerësuar maksimalisht perisazhin e mrekullueshëm vendas. Bashkia mund të përfitojë nga afërsia me poet turistike bashkëpunuese Berat-Tepelenë-Gjirokastër si edhe me atë ekonomik të Fierit përmes të cilit del edhe në plazhin e Semanit.
- Bashkia Ura Vajgurore gjendet në kufijtë lindorë të zonës së studimit të PINS_Bregdeti me drejtim për nga brendësia e vendit. Trajtohet si pjesa e brendshme e vendit e cila vjen menjëherë pas zonës bregdetare dhe përbën «pjesën lidhëse» në zinxhirin e propozuar të ndërlidhjes së turizmit bregdetar me pjesën e brendshme të vendit dhe me burimet turistike të tij (agrarë, kulturorë, mjedisorë); si pjesë e zonës 4 të propozuar për itinerare ndërlidhëse mes zonës bregdetare e brendësisë së vendit.
- Plani i Integruar Ndërsektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës (PINS_Durana), që po kryhet për rajonin ekonomik Tiranë-Durrës me vizion për tu bërë një pol konkurrues ekonomik në nivel Ballkanik dhe atë ndërkombëtar nuk ndikon drejtpërdrejt zonën e studimit.

Në lidhje me Planin Kombëtar Sektorial (PKS) që duhet të merret parasysh, në 2013 u miratua Plan Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik⁷⁹, në zbatim të Ligjit Nr. 10119, datë 23.04.2009, "Për Planifikimin e Territorit", i ndryshuar, VKM Nr. 481 datë 22.6.2011 "Për Miratimin E Rregullores Uniforme Të Instrumenteve Të Planifikimit". Tubacioni TAP do të kalojë nga rajoni i Bashkisë.

- Vendimi Nr. 2, datë 20.12.2012, i KKT, "Për Përcaktimin e Gazsjellësit Trans Adriatik (TAP) si Çështje të Rëndësisë Kombëtare në Planifikimin e Territorit", Këshilli Kombëtar i Territorit e shpalli TAP si çështje/ zonë të rëndësisë kombëtare, i cili shtrihet në gjerësi 250 m në të dyja anët e tubacionit (500 m gjerësia totale) si «rajon kombëtar» dhe gjithë sipërmarrjen si një vepër me rëndësi kombëtare, nisur nga fakti i ndikimit shumë nivelësh të tij në vend. Në nivel kombëtar, vepra nxit zhvillimin e infrastrukturës energjetike, nxit investimet, sipërmarrjen vendase, nxit punësimin dhe të ardhurat e gjeneruara, përgjigjet për krijimin e infrastrukturës shtesë dhe nxit rolin gjeostrategjik të rajonit.
- PKS kontrollon politika kombëtare, ndërkombëtare dhe rajonale, programe zhvillimi dhe kuadrin ligjor, si dhe analizon fakte për rajonin ndikues – korridor të 500 m, që kanë të bëjnë me përdorime të tokës, industri, sipërfaqe bujqësore, infrastruktura publike, burime natyrore dhe kulturore, zona të mbrojtura, zona ushtarake, etj.
- Në vitin 2016 u miratua VKM 62/27-1-2016 "Për miratimin e zbatimit të procedurës së thjeshtuar për ndryshimin e Planit Kombëtar Sektorial Për Gazsjellësin Trans Adriatik".
- Vendimi shoqërohet nga VKM 63/16-2-2016 "Për procedurat e hartimit të ndryshimeve të Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik, Projekti (TAP) në VKM Nr. 62, datë 01.27.2016". Rrugëtimi i TAP dhe i rrugëve të qasjes u ndryshuan lokalisht me qëllim që të përshtatet/të shmanget zona minierë i licencuar me Liçensën me Nr. L1577 në zonën veriperëndimore të qytetit të Beratit.

Panje 1.2.2: Projekti TAP rrugëtimi i aprovuar nga Vendimi Nr. 1, datë 04.07.2013.⁸⁰

⁷⁹ VKM nr. 1, datë 07.04.2013 të Këshillit Kombëtar të Territorit "Për miratimin e Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik (Projekti TAP)"

⁸⁰ Të dhëna për një ndryshim në Planin Kombëtar Sektorial të Projektit TAP.

1.3. Analiza e metabolizmit dhe vlerësimi i përgjithshëm i territorit të njësisë

1.3.1. Të përgjithshme

Struktura dhe dokumentet e Analizës Metabolike të flukseve dhe Analizës së Thelluar të Territorit përcaktohen në nenin 53 të VKM 671, datë 29.07.2015. Sipas nenit 2, pika 19, Vendimi i Këshillit të Ministrave nr.671, datë 29.07.2015 "Për Miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit, jepet përkufizimi i Metabolizmit të Territorit", metabolizmi i një zone është modeli teorik që e trajton qytetin si një ekosistem, dmth, konsiderohet se qyteti ka një strukturë dhe funksion të ngjashëm me atë të ekosistemeve natyrore. Sipas këtij paralelizmi, qyteti i shndërron (metabolizon) lëndët e para (p. sh. ujë, karburanti) dhe prodhon emetime ndotjeje dhe mbetje. Për herë të parë si metabolizëm urban u përcaktua "totali i materialeve dhe të mirave materiale që nevojiten për mbajtjen e banorëve të një qytetit në shtëpi, në punë dhe në argëtim"⁸¹. Përkufizimi i mëvonshëm thotë se është "shuma totale e proceseve teknike dhe socio-ekonomike që realizohen në qytete dhe janë përgjegjës për zhvillimin, prodhimin e energjisë dhe hedhjen e mbetjeve" (Kennedy et al., 2007)⁸². Bazohet në identifikimin dhe analizën e proceseve që ndodhin nëpërmjet inputeve dhe outputeve të energjisë dhe burimeve brenda kufijve të qytetit, përmes ndërveprimit të natyrës dhe shoqërisë, të qytetit dhe të fshatit. Objektivi është që të kuptohet sjellja e zonës së studimit dhe përshtatja e saj në një bazë më të qëndrueshme. Rezultatet që dalin janë veçanërisht të dobishme për formulimin e strategjive të qëndrueshme, planeve dhe politikave.

Për analizën e metabolizmit urban janë zhvilluar ndërkombëtarisht metoda dhe mjete të ndryshme (p.sh. metoda e monitorimit urban të integruar (IUME), metoda e gjurmës ekologjike, etj) si edhe u studiua Analiza Metabolike e flukseve dhe Analiza e Thelluar e Territorit të cilat trajtohen në nenin 53 të VKM 671, datë 29.07.2015. Tipar i përbashkët i të gjitha metodave është që të dhënat sasiore janë me rëndësi jetike, dhe gjithashtu duhet të raportohen në shkallë të përshtatshme. Nga kërkimi i kryer në zonën e studimit, u konstatua se diçka e tillë nuk është e realizueshme. Të dhënat statistike të gjetura janë të paplota dhe të paqarta dhe me vlefshmëri dhe përfaqësim të panjohur. Pjesa më e madhe e të dhënave janë në nivel Qarku ose vendi. Megjithatë, u gjykua që reduktimi i madhësive nga nivelet e larta në Bashkinë në studim do të çonte në përfundime të gabuara, sepse në to mbizotërojnë qendra urbane shumë më të mëdha, të cilat kanë metabolizëm shumë të ndryshëm (më linear), me konsum më të madh dhe më pak prodhim burimesh dhe materialesh, ndërsa pesha e popullsisë në totali e Qarkut është shumë e vogël. Përveç kësaj, dimensionet që përcaktojnë intensitetin e metabolizmit janë të shumta (p.sh. struktura e qytetit, sistemi i transportit, faktorët ekonomikë, qeverisja, mënyra e jetesës, klima) dhe bashkëveprojnë, duke krijuar një rrjetë komplekse marrëdhëniesh dhe ndikimesh në sistemin urban. Prandaj do të nevojitej studim i veçantë për përshkrimin dhe analizën e Bashkisë si ekosistem, duke përdorur mjete dhe tregues sasiore dhe cilësorë.

Megjithatë, më poshtë jemi përpjekur për të dhënë qasjen tonë për nivelin dhe tendencën e metabolizmit të zonës në studim nëpërmjet rrjedhjes së energjisë, ujit, materialeve dhe mbetjeve.

⁸¹ Wolman A (1965), "The metabolism of cities", Scientific American, vol. 213 (3), p.179-190.

⁸² Kennedy C., Cuddihy J. and Engel-Yan J. (2007), "The changing metabolism of cities", Journal of Industrial Ecology, vol. 11 (2), p.43-59.

1.3.2. Energjia

Një nga të mirat materiale më të rëndësishme që konsumohet nga njerëzit nëpërmjet komuniteteve të organizuara, është energjia. Energjia nuk humbet, por konvertohet nga një formë energjie në një formë tjetër. Për këtë arsye, në vijim i referohemi përdorimit të energjisë dhe burimeve natyrore të rinovueshme (ose jo) që konsumohen për konvertimin e energjisë nga një formë në një tjetër. Ka disa forma energjie si ajo elektrike, termike, të ndriçimit, mekanike (potenciale dhe kinetike), kimike, bërthamore dhe përdoret nga sektorë të ndryshëm brenda kufijve të një ndarje administrative, qoftë Shtet apo Bashki. Fushat kryesore të aplikimit janë sektori banimit, transportit, industrisë, shërbimeve dhe bujqësisë.

Sektori banimit dhe sektori i shërbimeve, përveç përqindjes të madhe të energjisë elektrike, konsumon edhe një pjesë të konsiderueshme druri dhe produkte të naftës për ngrohje. Megjithatë, sektori më intensiv në Shqipëri, është sektori i transportit. Në vitin 2008 ky sektor kapi 44% të përdorimit të përgjithshëm të energjisë. Nga viti 2000 e më pas ka një rritje të provuar të transportit, veçanërisht në lidhjet rrugore, që u shoqërua me një rritje në konsumit të karburantit.

Shpërndarja gjeografike e saj (Figura 1.3.2.1) tregon se 70% e totalit të energjisë përdoret në ultësirën bregdetare të Shqipërisë ku është përqëndruar pjesa më të madhe e popullsisë dhe e aktiviteteve të vendit.

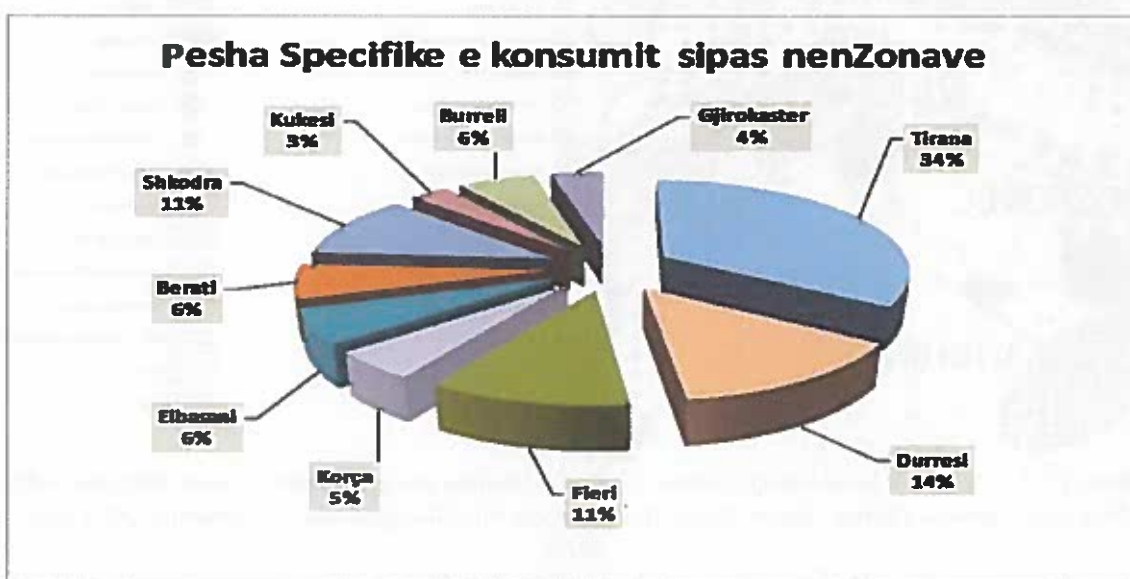

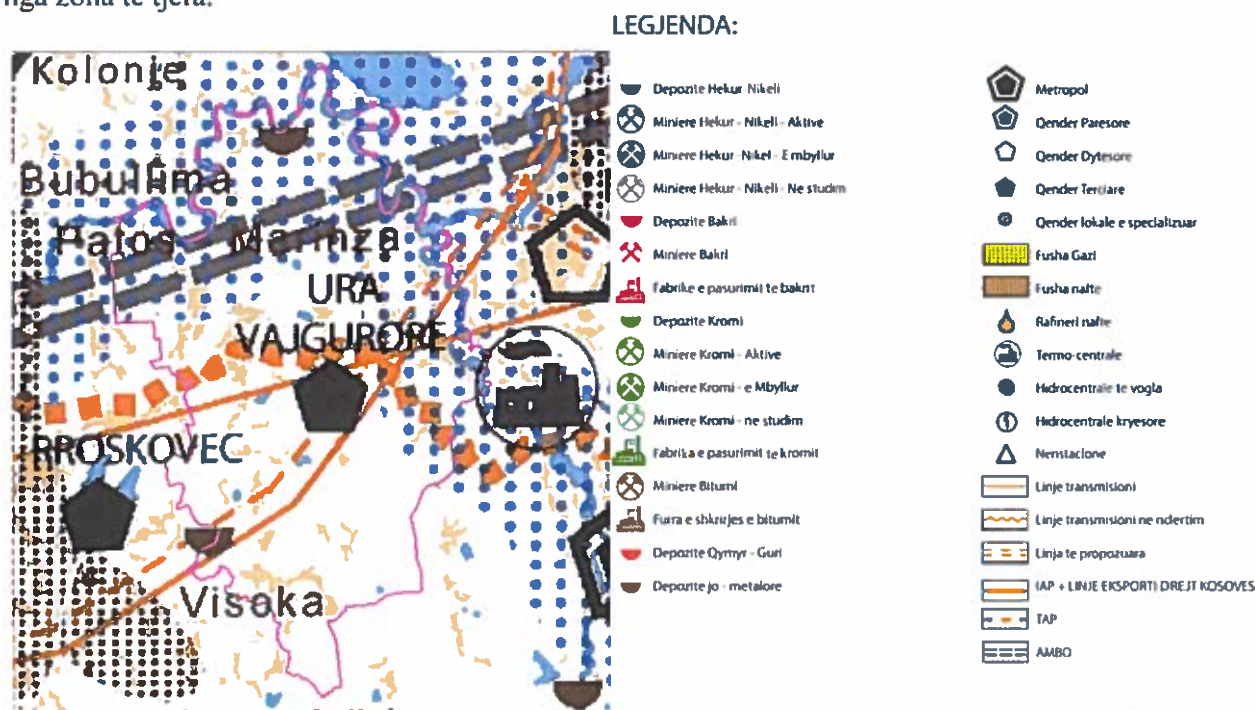
Figura 1.3.2.1: Shpërndarja e konsumit të energjisë sipas prefekturave të Shqipërisë (Burimi: Raport Vjetor, Gjendja e Sektorit të Energjisë dhe Veprimtaria e ERE-s gjatë Vitit 2010).

Energjia elektrike mund të prodhohet nga centralet me avull, hidrocentralet, centralet bërthamore, nga parqet eolike dhe ato diellore. Një bashki mund të prodhojë energji elektrike që futet në rrjetin elektrik të vendit dhe shpërndahet në përputhje me rrethanat sipas zonës. Energjia elektrike përdoret në funksionimin e pajisjeve elektrike shtëpiake, të ndriçimit, në sistemet e ngrohjes të mjedisit dhe të ujit, etj.

Për Shqipërinë është e rëndësishme të theksohet sasia e konsiderueshme e energjisë elektrike që prodhohet nga hidrocentralet. Brënda kufijve të bashkisë Ura Vajgurore, sipas AKBN, nuk

ekzistojnë koncesione për shfrytëzimin e ujit dhe energjisë hidroelektrike.⁸³ Megjithatë duket se planifikohen dy hidrocentrale të vegjël (Vokopolë, Arrëz).⁸⁴

Gjithashtu, nuk ka termocentrale dhe parqe eolike, pasi potenciali i burimeve natyrore (qymyrit dhe erës) në këtë zonë është i dobët. Në mënyrë të veçantë për potencialin e erës vihet në dukje se numri vjetor i orëve me erë është i ulët, po ashtu i ulët është edhe intensiteti vjetor i erërave. Së fundi, në zonë nuk janë regjistruar parqe të shfrytëzimit të energjisë diellore që mund të kontribuojnë në prodhimin e energjisë elektrike. Shënohet se potenciali për shfrytëzimin e energjisë diellore për shkak të numrit të lartë vjetor të orëve me diell është i rëndësishëm. Numri vjetor i orëve të kohës me diell është i lartë (2,500-2,700 orë), si në pjesën më madhe perëndimore bregdetare dhe fushore të vendit. Pozicion të ngjashëm ka dhe për sa i përket rrezatimit mesatar diellor (kategoria e 3-të më e lartë: 4.25-4.38 KWh/m²) (figura 1.3.2.4a & 1.3.2.4b). Nga analiza e mësipërme del se energjia elektrike e shpenzuar për nevojat e Bashkisë dhe banorët e saj furnizohet nga zona të tjera.

Skema 1.3.2.2: Fragment harite Energji Industri e AKPT me burimet energjetike dhe minerare. Shënohet kufiri i Bashkisë Ura Vajguore (Burimi: Raport Vjetor, Gjendja e Sektorit të Energjisë dhe Veprimtaria e ERE-s gjatë Vitit 2010).

Sipas të dhënave të Bankës Botërore, përdorimi i energjisë elektrike për frymë në Shqipëri, nga viti 1990 deri në 2012 (Figura 1.3.2.5) ka treguar një tendencë në rritje. Në mënyrë të veçantë për vitin 2012 përdorimi për frymë u luhet në 2,118.26 kWh. Përkatësisht për vitin 2011 përdorimi për çdo banor arrin në 2,195 kWh. Sipas regjistrimit të vitit 2011 Bashkia ka një popullësi prej 27,295 banorë. Për këtë, rezulton se në mënyrë proporcionale për këtë vit Bashkia ka përdorur në tërësi $27,295 * 2,195 = 59.9 * 106$ kWh energji elektrike. Gjithashtu Banka Botërore ka publikuar kohët e fundit edhe konsumin e energjisë elektrike për çdo banor për vitin 2013 dhe në rastin e Shqipërisë arrin në 2,531.3 kWh.

⁸³ <http://185.30.147.99/AKBNPortal/HE/Main.aspx>

⁸⁴ <http://riverwatch.eu/en/interactive-map>

272

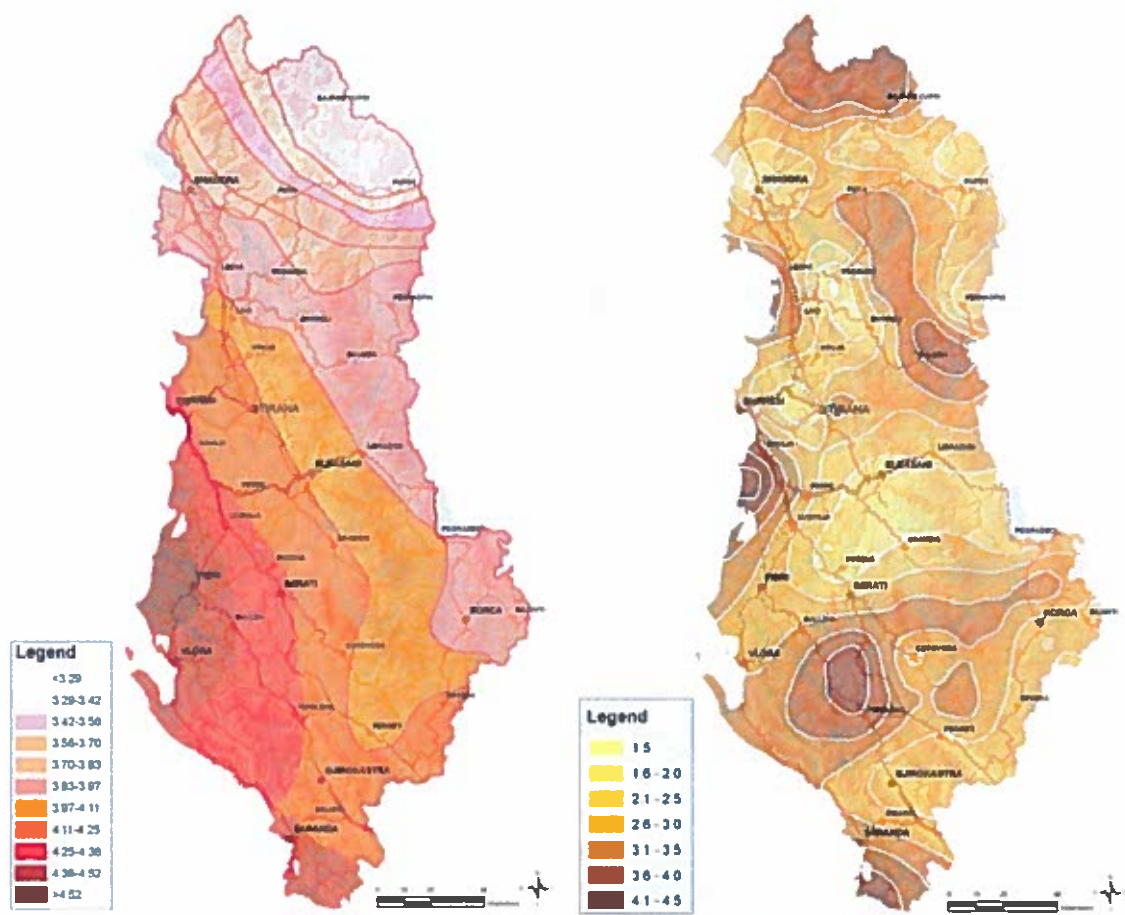

Figura 1.3.2.4a: Rrezatimi diellor mesatar vjetor
(burimi: Sustainable energy for Albania - <http://aea-al.org/>)

Figura 1.3.2.4b: Shpejtësia mesatare vjetore e erës
(burimi: Sustainable energy for Albania - <http://aea-al.org/>)

	Popullsia e përgjithshme 2011	Konsumi i energjisë elektrike (kWh)
Ura Vajguore	7232	15.87*10 ⁶
Poshnjë	7375	16.18*10 ⁶
Kutalli	9643	21.16*10 ⁶
Cukalat	3045	6.68*10 ⁶

Tabela 1.3.2.1: Konsumi i energjisë elektrike në Bashkinë Ura Vajguore bazuar në konsumin për çdo banor, në të dhënat e Bankës Botërore.

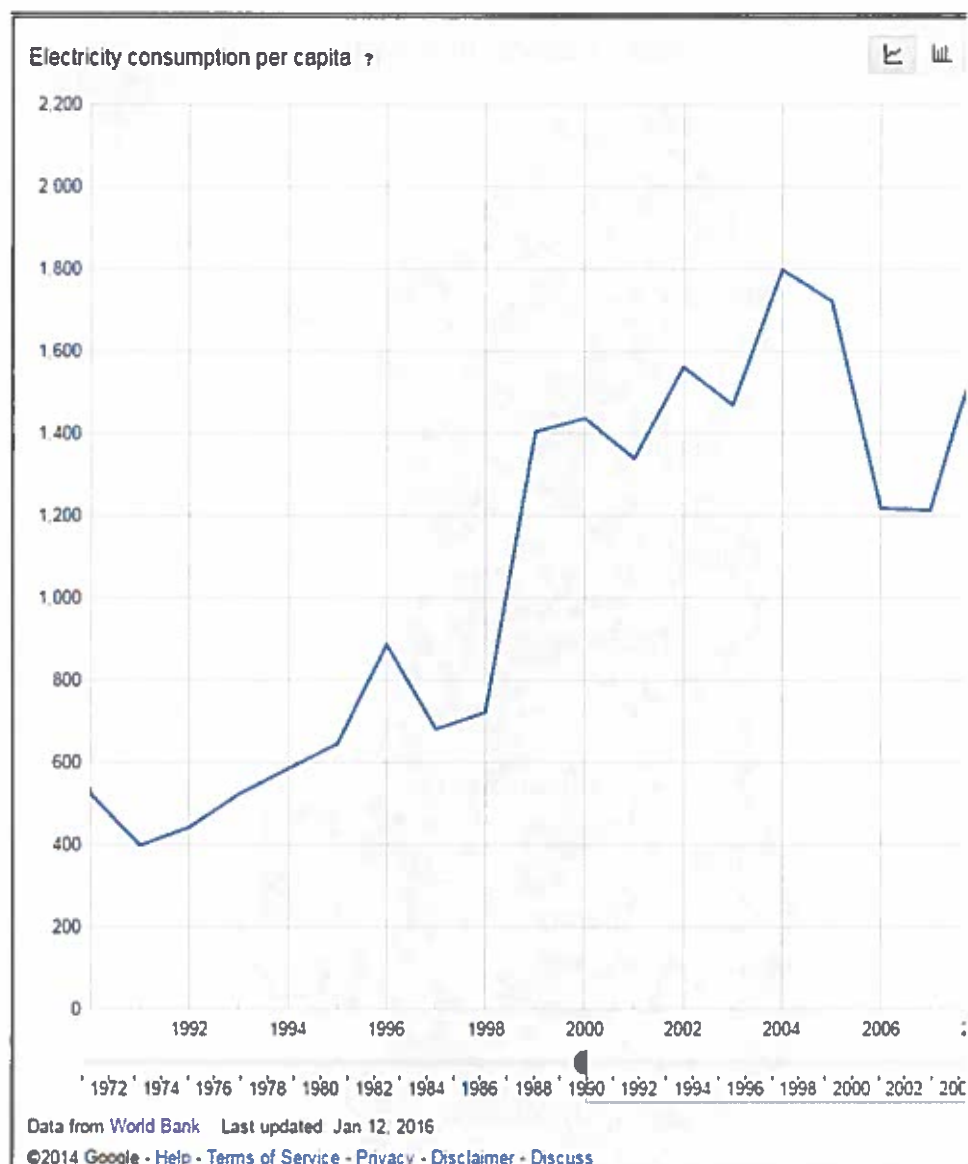

Figura 1.3.2.5: Evolucion i konsumit të energjisë elektrike për frymë në Shqipëri.. Shihet vlera për vitin 2011. (Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>).

Produkt kryesor që konsumohet për ngrohje është druri, i cili përdoret në rreth 80% të familjeve, me ndikim në mjedis dhe shëndetin publik nga emetimi i mikrogrimcave dhe blazës. Shpërndarja e drurit bëhet nga njësi shitje të licencuara por edhe direkt nga zonat pyjore dhe për këtë arsye llogaritja e sasisë mund të mos jetë e saktë. Gjithashtu nuk ka të dhëna për përqindjen e drurit të konsumuar si dhe përsa i përket origjinës (brenda apo jashtë bashkisë). Është konstatuar se origjina e produktit të drurit është kryesisht nga jashtë Bashkisë Urës Vajguore (Figura 1.3.2.6).

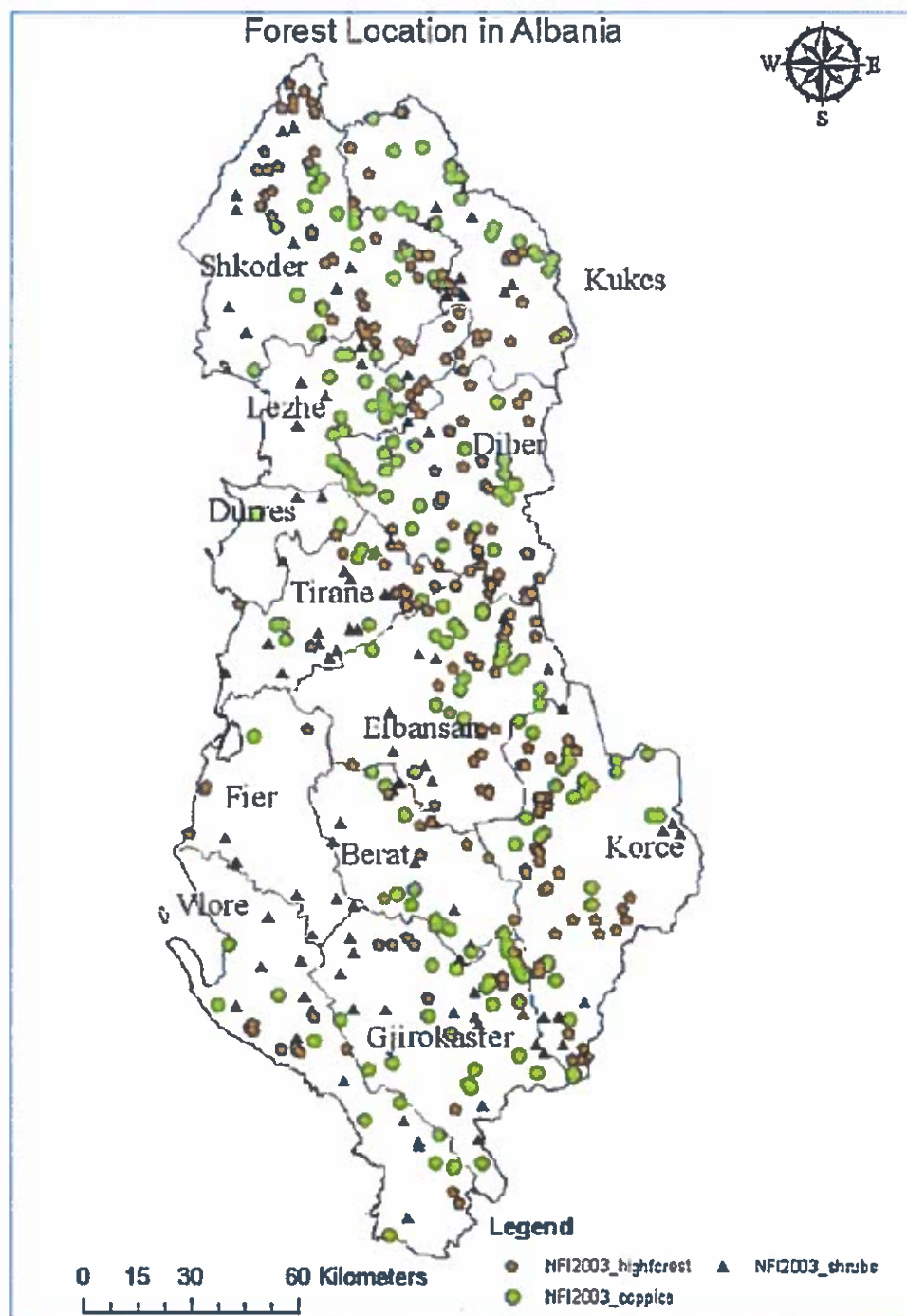

Figura 1.3.2.6: Zonat pyjore në Shqipëri (Burimi: Karaj sh., et al., "Analiza e potencialit të mbetjeve të biomasës për gjenerimin e energjisë elektrike në Shqipëri", Revista Elsevier Studime mbi energjinë e rivotueshme dhe të qëndrueshme 14 (2010) 493–499).

Në Shqipëri, dhe si rrjedhojë në zonën e studimit, zhvillimi i sistemit të gazit natyror për një afat të shkurtër, nuk është i mundur, pasi prodhimi vendas i gazit natyror është i papërfillshëm dhe nuk ekziston asnjë lidhje me rrjetin evropian të gazit. Për më tepër, në hapësirën e Bashkisë nuk identifikohen njësi të nxjerrjes të hidrokarbureve për prodhimin e lëndëve djegëse. Një pjesë e vogël e fushës së shfrytëzimit të hidrokarbureve (fushë Kuçovë) bie në pjesën lindore të Bashkisë dhe konkretisht në rajonin e gjerë të vendbanimeve Çiflik dhe Arrëz bëhet pompimi i hidrokarbureve

(naftë, gaz) nga shoqëria Sherwood. Bëhet fjalë për naftë që kanalizohet në zonën e Fierit për përpunim dhe prodhim karburanti (Figura 1.3.2.7).

Figura 1.3.2.7: Fusha e shfrytëzimit të hidrokarbureve Kuçovë (burimi:
<http://185.30.147.99/AKBNPortal/HC/Main.aspx>).

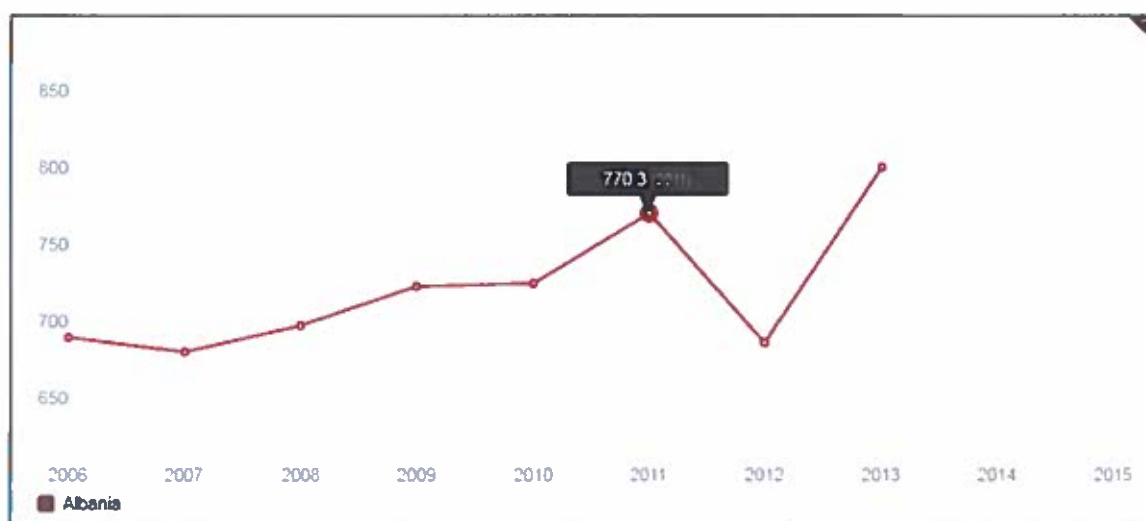
Në lidhje me konsumin e energjisë parësore, domethënë para transformimit të saj në produkt për përdorim përfundimtar, dhe e cila është e barabartë me prodhimin vendas plus importet dhe ndryshimet e rezervave, minus eksportet dhe karburantet që furnizojnë anijet dhe avionat, të dhënat rezultuan bazuar në konsumin në kg të naftës ekuivalente (OE) për çdo banor nga Banka Botërore për vitin 2011.

Sipas Bankës Botërore konsumi për çdo banor arriti në vitin 2010 në 724.6 kg të O.E., në vitin 2011 në 770.3 kg të O.E., në 685.9 kg O.E. në vitin 2012 dhe në 800.4 kg O.E. në vitin 2013.

	Popullsia e përgjithshme 2011	Konsumimi i energjisë në kg të OE
Ura Vajguore	7232	5570809.6
Poshnjë	7375	5680962.5
Kutalli	9643	21166385
Cukalat	3045	6683775

Tabela 1.3.2.2: Konsumi i energjisë parësore për Bashkinë e Ura Vajguore bazuar në konsumimin për çdo banor nga të dhënat e Bankës Botërore.

Në përfundim, sasia e madhe e energjisë së konsumuar vjen nga zona jashtë bashkisë, që ndodhen në një distancë shumë të afërt (hidrokarburet në zonën Fier dhe Kuçovë dhe hidrocentralet në zonën e Skraparit).

Skema 1.3.2.8: Konsumi i energjisë parësore në kg të karburantit ekuivalent për çdo person për vitin 2011
Burimi: <http://data.worldbank.org/indicator/EG.USE.PCAP.KG.OE/countries/AL?display=graph>

1.3.3. Uji

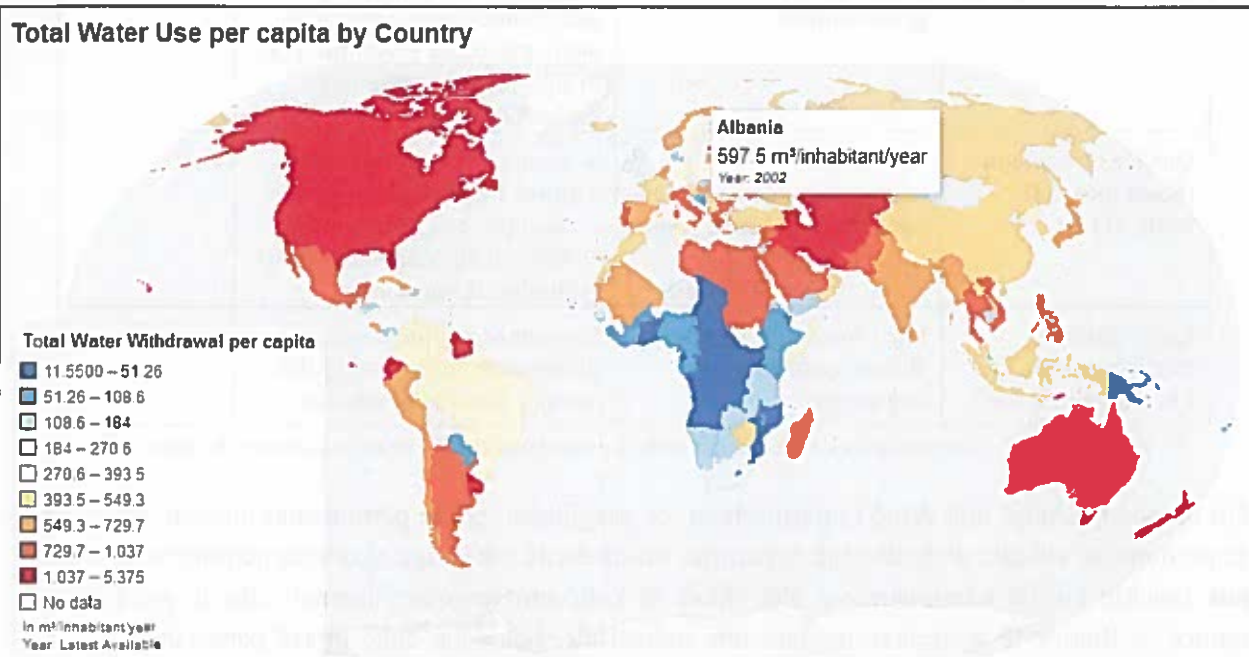
Uji i pastër është pasuria më e çmuar për jetën dhe mirëqenien e njeriut. Përdorimi i tij në sektorët e banimit, bujqësisë dhe industrisë është shumë i gjerë. Uji i pastër vjen nga ujërat nëntokësore, nga rrjedhat ujore ose nga rezervuarët.

Në Bashkinë Ura Vajgurore, potenciali ujqor për shkak të topografisë dhe gjeologjisë është i kufizuar në numër dhe burime. Lumi Seman dhe lumi Osum rrjedhin në pjesët verilindore dhe lindore të bashkisë. Uji si për furnizimin e familjeve edhe për përdorim industrial-komercial furnizohet nga burime e puse dhe së dyti nga lumi. Mbledhja e ujit të shiut nuk është një praktikë e zakonshme në vendbanime, edhe pse ajo ndihmon për të përmirësuar metabolizmin, qoftë dhe pjesërisht, sepse reshjet nuk janë shumë të shpeshta. Gjithashtu uji i lumenjve nuk përdoret më shumë as për vaditjen e sipërfaqeve të mbjella. Ka një rrjet vaditës të shtrirë në pjesën veriore fushore të zonës së studimit, por i cili për shkak të mungesës së mirëmbajtjes funksionon pjesërisht dhe, përveç kësaj për shkak të ndotjes së lumenjve, pothuajse është braktisur. Në vija të përgjithshme preferohen shpimet private të tokës, numri i të cilave është i madh, por nuk njihet, duke qenë se nuk ka ndonjë regjistrë të përgjithshëm në kombinim me rezervuarët (rezervuarë artificialë sipërfaqësorë). Në mënyrë më analitike, më parë u krijuan rezervuarë të shumtë, të vegjël brenda kufijve të Bashkisë dhe konkretisht në pozicione të përshtatshme në shpatet e malit të Shpiragut dhe të kodrave përreth tij që grumbullojnë nëpërmjet rrjedhave ujore të vogla ujë e ujëmbledhësve lokalë. Ata furnizojnë me ujë kryesisht sipërfaqet perëndimore të punëshme të Bashkisë.

Për të dhënat e burimeve u morrën të dhëna nga Harta Hidrogeologjike e Qarkut të Beratit, të Ministrisë së Energjisë dhe Industrisë, Shërbimit Gjeologjik Shqiptar, Drejtorisë së Përgjithshme. Në Urën Vajgurore ka shumë burime me furnizim me 1-10 l/s dhe 10-102 l/s. Burimi kryesor gjendet në zonën e Poshnjës. Nga i njëjti burim vijnë vendndodhjet dhe furnizimi i shpimeve. Në përgjithësi nuk gjenden të dhëna dhe informacion i detajuar, për arsye të mungesës së regjistrimeve dhe arkivave, por edhe për arsye të fragmentarizmit të strukturave.

Sipas të dhënave të Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjellës Kanalizimeve (www.dpuk.gov.al) në vitin 2011 janë shërbyer nga kompania lokale e furnizimit me ujë një numër i përgjithshëm prej 14,404 banorësh, nga të cilët 8,269 në zonat urbane dhe 6,134 në zonat rurale.

Nga ata, 9,937 banorë janë furnizuar me ujë nëpërmjet rrjetit të ujësjellësit me gjatësi 23,5 km. Një element i rëndësishëm është fakti se furnizimi me ujë nuk bëhet në mënyrë konstante gjatë 24 orëve. Për vitin 2011 numri mesatar i orëve që ka pasur furnizim me ujë nga rrjeti luhartet në 4,7 orë / ditë, ndërsa për vitin 2014 luhartet në 4,8 orë / ditë. Për vitin 2014, gjithashtu, shitja e ujit familjeve u luhet në 83 lt për person në ditë.

Last updated: 5 years ago
Category: Environment
Tags: World Water Withdrawal Usage

Country name	Total water withdrawal per capita (m³/inhab/yr)	Source Year
Afghanistan	1,055	2002
Albania	597.5	2002
Algeria	196.1	2002
Angola	42.24	2002
Antigua and Barbuda	79.37	1992
Argentina	864.5	2002
Armenia	920.2	2007
Australia	1,149	2002
Austria	452.4	2002

Skema 1.3.3.1: Konsumi i ujit për vitin 2002 në Shqipëri (Burimi: <http://chartsbin.com/view/1455>).

Në figurën 1.3.3.1 paraqitet në mënyrë të përmblendhur marrëdhënia midis qasjes në ujë dhe nivelit të shqetësimit për shëndetin. Në tabelat (1.3.3.2 & 1.3.3.3) në vijim paraqiten tregues të ndryshëm të konsumit të ujit.

Niveli shërbimit	Mënyra e qasjes	Nevojat e plotësuara	Niveli i shqetësimit shëndetësor
Nuk ka qasje (sasia e grumbulluar shpesh nën 5 l / c / d)	Më shumë se 1000m ose 30 minuta totali i kohës së grumbullimit	Konsumi- nuk mund të sigurohet-Higjena- jo e mundshme (në qoftë se nuk praktikohet)	Shumë i lartë
Qasje bazë (Sasia mesatare ka gjasa të tejkalojë 20 l / c / d)	Midis 100 dhe 1000m ose 5 deri 30 minuta totali i kohës së grumbullimit	Konsumi- duhet të sigurohet – higjena- larja e duarve dhe higjena bazë e ushqimit e mundshme-Larja e rrobave/ banja personale e vështirë për tu siguruar nëqoftëse nuk kryhet në burim.	i lartë
Qasje e ndërmjetme (Sasia mesatare rreth 50 l / c / d)	Ujë i furnizuar nëpërmjet një cezme në parcelë (ose brenda 100m ose 5 minuta totali i kohës së grumbullimit)	Konsumi-i siguruar, Higjena – e gjithë higjena personale dhe e ushqimit e siguruar. Larja e rrobave/ banja personale duhet gjithashtu të sigurohet	i ulët
Qasje optimale (Sasia mesatare 100 l / c / d dhe më lart)	Ujë i furnizuar nëpërmejt shumë cezmave pa ndërprerje	Konsumi-të gjithë nevojat të plotësuara-Higjena- të gjitha nevojat duhet të plotësohen	Shumë i ulët

Tabela 1.3.3.1: "Permbledhja e kërkesës për nivelin e shërbimit të ujit për të promovuar shëndetin".⁸⁵

Uji brenda Bashkisë nuk është i mjaftueshëm, në përgjithësi, për të përmbushur nevojat, duke qenë se përdoret në shkallë të madhe ujë nëpërmjet shpimeve të tokës nga akuiferët nëntokësorë, të cilët nuk ndjekin kufijtë administrative. Për shkak të kultivimit bujqësor intensiv dhe të gjerë dhe të numrit të shumtë të bizneseve tregtare dhe industriale, por edhe duke marrë parasysh tendencën pozitive të zhvillimit si dhe përmirësimin e synuar të standardit të jetës së banorëve, vlerësohet që mund të krijohen probleme të reduktimit të akuiferëve nëntokësorë dhe të pamjaftueshmërisë së ujit.

Nga sa më sipër dallohet nevoja për menaxhim më të mirë dhe më të plotë të burimeve ekzistuese ujore dhe racionalizimin e konsumit, por edhe informimin dhe sensibilizimin e banorëve dhe bizneseve, veprime që janë praktika të zakonshme europiane për përmirësimin e metabolizmit urban. Uji përbën pasurinë më të madhe për njeriun dhe rrjedhimisht menaxhimi optimal, si sasiore dhe cilësore, përbën objektin kryesor.

⁸⁵ BURIMI Howard G. & Bartram J., "sasia e ujit për përdorim familjar, Shërbimi, Niveli dhe Shëndeti", WHO/SDE/WSH/03.02, © Organizata Botërore e Shëndetësisë 2003.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/67884/1/WHO_SDE_WSH_03.02.pdf,
[iris/bitstream/10665/67884/1/WHO_SDE_WSH_03.02.pdf](http://iris.bitstream/10665/67884/1/WHO_SDE_WSH_03.02.pdf)

Treguesit 2006-2014		Ura-Vajgurore U sh.a									
Treguesit	Njesia e matjes	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
1.1 Mbulimi me Ujësjellës	%	67.47	67.83	64.62	67.24	64.25	69.90	70.72	70.74	70.76	
1.2 Mbulimi me Ujësjellës- Urbanë	%	55.37	55.72	55.89	60.32	72.44	72.34	72.40	72.25	72.40	
1.3 Mbulimi me Ujësjellës - Ruralë	%	83.61	83.87	76.67	76.78	52.97	66.62	68.44	68.69	68.52	
3.1 Prodhimi i Ujit (l.f.d.)	l/c/d	698.11	792.82	584.56	462.67	529.29	330.38	261.83	292.47	225.91	
3.2 Prodhimi i Ujit (m ³ lidhje.muaj)	m3/conn/m	68.31	93.33	69.70	54.35	66.00	39.01	30.26	33.82	27.22	
5.1 Shitjet e Ujit (l.f.d)	lcd	118.35	106.84	108.02	110.16	118.58	103.70	96.81	96.97	101.51	
5.2 Shitjet e Ujit (m ³ lidhje muaj)	m3/conn/m	11.58	12.58	12.88	12.94	14.79	12.25	11.19	11.21	12.23	
5.3 Shitjet e Ujit - Familjare (l.f.d.)	l/c/d	111.43	92.06	90.65	89.65	88.01	85.67	83.20	83.60	83.05	
7.1 Përqindja e lidhjeve me ujëmatës	%	29.69	24.32	23.65	27.35	37.76	41.41	47.06	57.37	66.31	
21.1 Vazhdimësia e Shërbimit (orë në ditë)	Hours/day	6.30	6.75	5.32	4.91	4.51	4.72	5.24	4.08	4.85	

Tabela 1.3.3.2: Treguesit e furnizimit me ujë për Urën Vajgurore (periudha 2006-2014)⁸⁶.

⁸⁶ burimi: http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info.php?idn=61

Të dhënat e agreguara për periudhën 2008-2011		2008	2009	2010	2011
të dhënat		për-vaigurore u sh.a			
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- në qytet		8203.2	8244.8	8250.7	8269.3
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- në fshat		6001.8	5974.8	5980.5	6133.8
popullësia që jeton në zonën e juridiksionit- total		14205.0	14219.7	14231.2	14403.2
popullësia që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- në qytet		4582.3	4727.3	5972.6	5982.9
popullësia që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- në fshat		4612.8	4585.9	3164.3	3954.3
popullësia totale që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- total		9195.2	9313.3	9136.9	9937.2
popullësia që shërbehet me lidhje në banesë		9195.2	9313.3	9136.9	9937.2
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me rrjedhje të lirë (000 m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me ngritje mekanike (000 m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
vëllimi total i ujit të prodhuar nga dy llojet e sistemeve (000 m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
vëllimi i ujit të blerë nga shoqëri apo njësi administrative të tjera (000 m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të shitur me shumicë (000 m3)		0.0	118.2	58.9	13.6
vëllimi neto i ujit në sistemin e shpërndarjes së zonës së shërbimit (000 m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
gjatësia totale e rrjetit të ujit (km)		23.4	25.5	23.5	23.5
nr. total i lidhjeve të ujit (me dhe pa matës) - total		2371.5	2437.8	2253.2	2587.6
nr. total i lidhjeve të ujit - qytet		1599.3	1641.8	1487.4	1499.5
nr. total i lidhjeve të ujit- fshat		772.3	796.1	765.8	1088.9
vëllimi total i ujit të faturuar tek klientët (me dhe pa matës)- total (000m3)		366.5	378.6	399.8	380.2
vazhdimësia e shërbimit - nr. mesatar i orëve të furnizimit		5.3	4.9	4.5	4.7

Tabela 1.3.3: Treguesit e furnizimit me ujë për Urën Vaigurore (periudha 2008-2011)⁸⁷.

⁸⁷ burimi:: http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info.php?idn=61

1.3.4. Materialet

Materialet përdoren në funksionimin dhe mirëmbajtjen e aktiviteteve, në përmbushjen e nevojave të popullsisë, në ndërtimin e infrastrukturave etj (p.sh. ushqim, ambalazhim, materiale ndërtimi) dhe pas përdorimit të tyre ose depozitohen si rezervë në sistemin urban, ose hidhen si mbetje. Për shkak të natyrës, shumëllojshmërisë të tyre si edhe të tregut të lirë, nuk është e mundur që të identifikohen flukset hyrëse në Bashki, ndërsa flukset dalëse janë më të njohura dhe të identifikueshme (si mbetjet, të cilat do të shqyrtohen në paragrafin e ardhshëm). Megjithatë ia vlen të përmendet produktiviteti i lartë i zonës së studimit, edhe pse nuk jepet një imazh i plotë i saj. Për shkak të gjeomorfologjisë dhe veprave të bonifikimit të tokave ka tokë bujqësore me gjeomundësi të lartë, ku mbizotërojnë kulturat intensive të perimeve. Një pjesë e tyre i nënshtrohet përpunimit në njësitë vendase. Gjithashtu, ka shfrytëzim intensiv të gurore për nxjerrjen e gurit. Një pjesë e madhe e produkteve të prodhuara të mësipërme i drejtohet tregjeve në të gjithë vendin.

Sipas studimit të Shërbimit Gjeologjik Shqiptar “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Beratit”, Tiranë 2014 në rajonin e Bashkisë u studiuan guroret e mëposhtme.

	Rezerva të vlerësuara (m ³)
Gurorja në Gorica	6,178,000
Gurorja në Kodra e Bedenave	20,027,000
Gurorja në Ura Vajgurore	19,124,000
Material Inerte të lumit Osum	95,000
Material Inerte të lumit Seman	145,000

Tabela 1.3.4.1: Rezerva të gurore dhe materialeve inerte në Bashkinë Ura Vajgurore.

1.3.5. Mbetjet dhe emetimet

Sistemi i administrimit të mbeturinave është i hershëm. Mbledhja, depozitimi dhe hedhja e mbeturinave është tashmë përgjegjësi e Bashkive. Në çdo njësi administrative është kërkuar që të përcaktohet një pozicion për hedhjen e tyre. Në Bashkinë Ura Vajgurore funksionon një vend i groposjes së mbeturinave (vend depozitimi), jo-sanitar dhe i paorganizuar, sipas Ministrisë së Zhvillimit Urban.⁸⁸ Gjendet në veri të vendbanimit me të njëjtin emër, shumë pranë tij, por edhe pranë lumit Osum.

Nuk njihen të dhënat cilësore (zona e shërbimit, viti, rrjedhat e mbetjeve etj) të regjistrimit të mësipërm, si rrjedhojë nuk mund të krahasohen drejtpërdrejt me të dhënat e INSTAT (në nivel Qarku) apo të tjera të ngjashme dhe nuk është e mundur të nxirren konkluzione të sigurta. (Tabela 1.3.5.1). Vlerësohet se popullsia e përmendur që përfiton është ajo e Bashkisë së vjetër Ura Vajgurore (popullsia INSTAT 2011: 7.232 banorë). Përveç mbetjeve urbane (inerte, masive, mbetje kultivimesh) në to mund të përfshihen edhe lloje të tjera. Gjithashtu, në bazë të analizave të kryera në të gjithë territorin e Bashkisë u konstatuan dhe vende të tjera të hedhjes së pakontrolluar. Pjesë

⁸⁸ <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

të konsiderueshme të mbetjeve vlerësohet se i zënë mbetjet organike për shkak të natyrës së ekonomisë lokale dhe shtëpiake, të cilat rëndojnë në masë më të vogël ujin dhe nëntokën, ndërkohë që është e mundur të shfrytëzohen me anë të kompostimit për prodhimin e plehrave, të dobishme në kultivimet. Së fundmi, theksohet se nuk bëhet riciklimi i ndonjë rrjedhe mbetjesh, as nuk funksionon ndonjë impiant për përpunimin e tyre.

Figurat 1.3.5.1 dhe 1.3.5.2: Pozicioni në lidhje me zonën e banimit dhe pamje e vendit të depozitimit të mbetjeve të Bashkisë.⁸⁹

Mbeturina të lëngëta ose të ngurta përfundojnë drejtpërdrejtë në rrjetin hidrologjik, ose në tokë, për shkak të mungesës së rrjeteve të organizuara të kanalizimeve dhe për këtë arsye nuk janë mbledhur të dhëna. Siç del nga të dhënat e Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjellës Kanalizimeve (www.dpuk.gov.al), edhe pse 14,403 banorë shërbejnë nga rrjeti i ujësjellesit vetëm disa orë në ditë, nuk ekzistojnë rrjetet respektive të kanalizimeve që të marrin shkarkimet e ujërave të zeza dhe t'i kanalizojnë në receptorë të përshtatshëm (Tabela 1.3.5.2). Duke pasur parasysh se inputet totale në sistem për vitin 2011 ishin 1,211.4 m³ del edhe madhësia korresponduese e shkarkimeve.

Së fundmi vlerësohet se emetimet e gazrave, për të cilat gjithashtu mungon regjistrimi analitik, janë të konsiderueshme. Me gjithë numrin e vogël të popullsisë, konsumin e ulët shtëpiak të energjisë dhe aktivitetet profesionale të kufizuara, atmosfera ngarkohet nga ngarkesa e trafikut që kalon në të dhe aktivitetet e zgjeruara të guroveve.

⁸⁹ burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

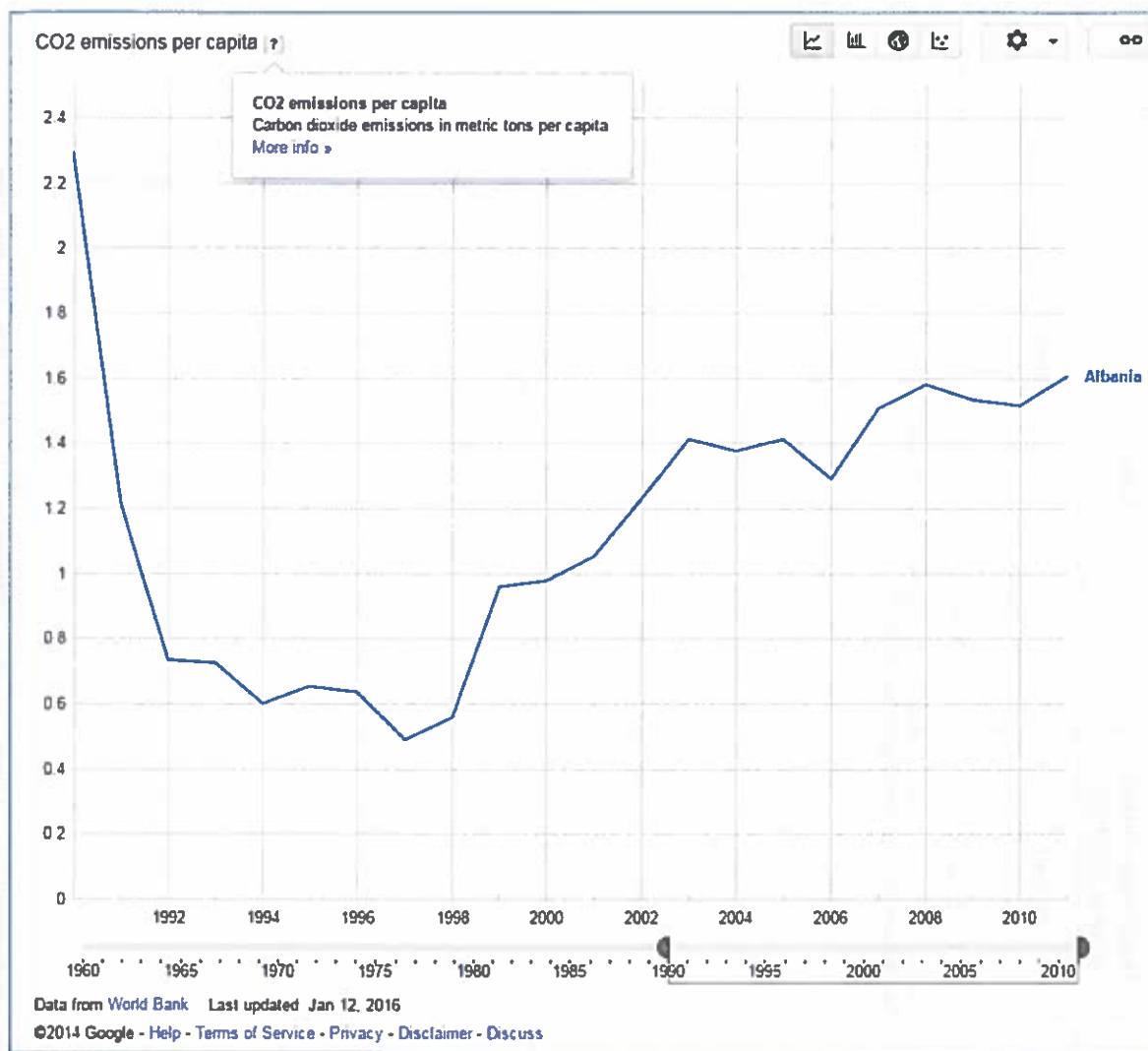

Figura 1.3.5.3: Evolucionit i emisioneve të dioksidit të karbonit për frymë në Shqipëri.⁹⁰

⁹⁰ Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>

Bashkia	Popullësia (banorët) që përfiton shërbim	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/ditë)	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/ banor/vit)	Mbetjet urbane & inerte në Qarkun Berat (2014) (tonë/banor/vit) në bazë të INSTAT	Popullësia	Sasia vjetore (Ton/ banore)	Sasia vjetore (Mb.urbane/ton)	Sasia vjetore / Mb.inerte/ton
		Burimi ⁹¹		Burimi ⁹²		Burimi ⁹³		
Ura Vajguore	8.000	9,8	0,45	0,327 & 0,14	11.816	0,3	3.553	360

Tabela 1.3.5.1: Sasia e mbetjeve të prodhuara në Bashki⁹⁴

⁹¹ <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

⁹² <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>

⁹³ Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013 (sipas inventarit te Bashkise)

⁹⁴ burimet: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>, <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>, "Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013", dhe përpunimi tyre

Të dhënat e agreguara për periudhën 2008-2011		viti			
		2008	2009	2010	2011
të dhënat		ura-vajguore u sh.a			
popullsia që jeton në zonën e juridiksionit- total		14205.0	14219.7	14231.2	14403.2
popullsia totale që faktikisht furnizohet me ujë nga shoqëria/nj.admn.- total		9195.2	9313.3	9136.9	9937.2
popullsia totale me lidhje në sistemin e kanalizimeve		0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në fshat		0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në qytet		0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me rrjedhje të lirë (000 m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit të prodhuar nga sistemet me ngrije mekanike (000 m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
vëllimi total i ujit të prodhuar nga dy llojet e sistemeve (000 m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
vëllimi neto i ujit në sistemin e shpërndarjes së zonës së shërbimit (000m3)		1983.4	1590.0	1784.5	1211.4
gjatësia totale e tubacioneve të kanalizimeve (km)		0.0	0.0	0.0	0.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve - total		0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit që faturuhet për kanalizimet – i matur - total (000m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar e kanalizimeve- total (000 lek)		0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar u&k- total (000 lek)		16054.2	17610.4	18327.2	18038.2
tarifa kanalizime- f (lek/m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- ep (lek/m3)		0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- in (lek/m3)		0.0	0.0	0.0	0.0

Tabela 1.3.5.2: Treguesit e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve për Urën Vajguore (periudha 2008-2011).⁹³

Sipas Bankës Botërore emetimet e CO₂ për frymë për vitin 2011 arritën në 1.61 tonë metrikë. Në bazë të popullatës së Bashkisë për vitin 2011, emisionet e dioksidit të karbonit janë vlerësuar në $27,295 \times 1.61 = 43,944.95$ tonë metrikë.

Nga të dhënat e popullsisë së Bashkisë për vitin 2011 në kombinim me të dhënat e Bankës Botërore për të njëjtin vit, u përlogaritën emetimet e CO₂ sipas njësive administrative në Bashkinë Ura Vajgurore.

	Popullsia e përgjithshme 2011	Emetimet e CO ₂ në ton metrik
Ura Vajgurore	7232	11643.52
Poshnjë	7375	11873.75
Kutalli	9643	15525.23
Cukalat	3045	4902.45

Tabela 1.3.5.3: Shpërndarje të emetimeve të dioksidit të karbonit sipas njësive administrative në Bashkinë e Ura Vajgurore.

Bazuar në sa më sipër, është vlerësuar se mënyra aktuale e menaxhimit të mbeturinave dhe të ujërave të zeza është faktori më i rëndësishëm i përkeqësimit të metabolizmit të Bashkisë. Shkaktohet ndotje e konsiderueshme si e tokës ashtu edhe e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, por edhe e atmosferës. Nevojitet, ndër të tjera, ndryshim i përgjithshëm i modelit të menaxhimit të mbetjeve të ngurta nga depozitim në riciklim dhe ripërdorim, në mënyrë që në të ardhmen depozitimi i mbetjeve të kufizohet në ato që teprojnë nga mënyrat alternative të menaxhimit. Theksohet se çdo vendepozitim sanitar i organizuar i mbetjeve mund t'i shërbejë më shumë se një bashkie dhe për këtë qëllim duhet të kryhen projekte menaxhimi. Në lidhje me përpunimin e mbetjeve të lëngshme do të bëhen propozime në fazat e mëvonshme, duke marrë parasysh popullsinë dhe relievin morfologjik të bashkisë, me qëllim menaxhimin e plotë dhe të realizueshëm të ujërave të zeza.

1.3.6. Konkluzione

Me rëndësi konsiderohet përmirësimi i përgjithshëm i metabolizmit urban, përmes ofrimit të një metabolizmi të qëndrueshëm dhe me cilësi. Metabolizmi urban përbën një mjet të rëndësishëm për analizën hapësinore dhe planifikimin. Megjithatë, studimet gjithëpërfshirëse që janë kryer deri më sot në nivel global janë të kufizuara dhe pilote. Pamundësi kryesore për zbatimin e modelit, gjerësisht dhe në veçanti në zonën e studimit, përbën mungesa e të dhënave dhe statistikave të vazhdueshme dhe analitike. Së fundmi, ka shumë parametra vendimtarë që bashkëveprojnë, si rrethanat ekonomike, fleksibilitet dhe shkalla e vetëmjaftueshmërisë e komunave, efikasiteti i burimeve dhe aksesit, që e bëjnë akoma më të vështirë zbatimin.

Perspektivë e rëndësishme është shfrytëzimi i disa burimeve të energjisë së ripërtërishe, potenciali i të cilave është i vlefshëm (diellorë dhe biomasa) në zonën e studimit, duke qenë se pritet rritje në kërkesën e energjisë, duke marrë parasysh planin kombëtar të veprimit për kursimin e energjisë (National Energy Efficiency Action Plan), por edhe sepse do të rritet qëndrueshmëria e zonës së studimit, pa rëndimin e metabolizmit të saj. Përparësi lokale duhet të jenë sektorët e banimit (p.sh. ujë i ngrohtë për përdorim, ngrohje), të bujqësisë (p.sh. vaditje) dhe të

infrastrukturave (p.sh. vaditje, kanalizime). Por nevojitet implementim dhe vendosje e kujdesshme, në mënyrë që të mos krijohen përplasje me aktivitete të tjera ose pasoja negative në elemente sensibil ose jo të ripërtërishme të mjedisit.

Së fundmi është i rëndësishëm është menaxhimi i përshtatshëm i mbetjeve (të lëngshme dhe të ngurta) shtëpiake, industriale dhe bujqësore.

1.4. Përcaktimi i territorit sipas pesë sistemeve

Metodologjia e përdorur nga grupi i punës për analizën e përdorimit të tokës është mbështetur në nenin 77, seksioni I, kreu III të VKM nr. 671 datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit". Bashkia e Urës Vajgurore zë pjesën veriperëndimore të qarkut të Beratit dhe është afër me qendra të mëdha urbane si Fieri, Lushnja dhe Berati. Është në thelb një bashki fushore, të cilën e përshkruajnë dy lumenj të mëdhenj, Semani dhe Osumi.

Në këtë kapitull, duke përmbledhur të dhënat analitike dhe gjetjet e fazës së parë, janë regjistruar pikat kryesore dhe karakteristikat e secilit prej pesë sistemeve të territorit të Bashkisë, duke u përpjekur për të bërë një vlerësim të parë.

Shpërndarja e përqindjeve të sistemeve territoriale vërteton relievin fushor dhe ndërhyrjen e fuqishme njerëzore në pjesën më të madhe të sipërfaqes së Bashkisë. Një përqindje shumë të lartë zë sistemi urban (13.76%), sistemi infrastrukturor (1.67%) dhe sistemi bujqësor i cili zë përafërsisht 2/3 e sipërfaqes. Paralelisht një pjesë të rëndësishme zë sistemi ujqor për shkak të lumenjve të mëdhenj që kalojnë në kufijtë e Bashkisë.

SISTEMET TERRITORIALE	(%)
SISTEMI URBAN (UB)	12.75
SISTEMI NATYROR (N)	21.66
SISTEMI BUJQËSOR (B)	62.87
SISTEMI INFRASTRUKTUROR (IN)	1.39
SISTEMI UJQOR (U)	1.33
	100.00

Tabela 1.4.1: Shpërndarja e përqindjeve të sistemeve territoriale (burimi: grupi I studimit)

1.4.1. Sistemi Natyror

Morfologjia e zonës së studimit nuk është shumë e pasur dhe është e shumëllojshme pasi karakterizohet kryesisht nga sipërfaqe fushore, të kultivuara, me ndërhyrje të forta antropogjene dhe më pak nga sipërfaqe kodrinore dhe gjysëm malore natyrore. Rrjeti i lumenjeve dhe përrënjeve nuk është i dendur, por në kujtë të tij përshkruhet nga lumenjtë Seman dhe Osum, të cilët janë nën presion të madh. Nuk ka sipërfaqe pyjore të konsiderueshme, por vetëm disa të kufizuara në pjesën jugore të Bashkisë, ku vërehen disa livadhe dhe kullota, ndërsa në pjesën tjetër të Bashkisë janë identifikuar sipërfaqe të kombinuara dhe të përhapura të kultivueshme. Për shkak të habitateve natyrore të kufizuara nuk ka florë dhe faunë të pasur në këtë zonë.

Në këtë Bashki ka disa zona, me miniera dhe kryhet përpunimi i minerareve, kryesisht gëlqeror. Këto zona ndodhen në anën lindore të bashkisë dhe më konkretisht në jug të qytetit të Urës Vajgurore dhe të fshatit Poshnjë. Sipërfaqet pyjore, tashmë të pakësuara, për shkak të terrenit, janë pakësuar akoma më shumë për shkak të nxjerrjes së minerareve, të kultivimit intensiv dhe prerjeve ilegale. Kështu u shkaktua një ndikim i drejtpërdrejtë në mjedis (shiko erozioni i tokës), në biodiversitetin dhe në cilësinë e jetesës.

Vlen të përmenden kushtet e favorshme (numri i lartë i orëve me diell në vit dhe rezatimi mesatare diellor), të cilat mbeten të pashfrytëzuara, pavarësisht faktit që një pjesë e madhe e prodhimit të energjisë elektrike në Shqipëri vjen nga burime të ripërtëritshme.

Së fundi, duhet të theksohet se në drejtim të planifikimit të përgjithshëm të PINS-B, së bashku me veprime të tjera (të cilat përfshihen në sisteme të tjera) përbën përdorimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore.

Burimet kryesore të degradimit të mjedisit për zonën e studimit janë përmbledhur në vijim:

- Mungesa e infrastrukturës urbane, p.sh kanalizimeve, përpunimit të ujrave të zeza, përpunimi i mbetjeve të ngurta etj, të cilat janë përgjegjëse për shkarkimin e ujit dhe mbetjeve nga banesat, mbetjeve industriale etj.,
- Aktiviteti intensiv bujqësor vepron në dëm të peisazhit (p.sh bonifikimi i tokave me bimësi breg liqenore, përdorimi i pesticideve etj.),
- Aktiviteti i gjerë i minierave ndikon në reduktimin e zonave pyjore, në dëm të zonave bujqësore dhe banimi por edhe në ndryshimin e peisazhit,
- Aktivitete të tjera të njeriut, të tilla si hedhja e mbeturinave, prerjet ilegale të pyjeve zjarret, gjuetia ilegale etj.

1.4.2. Sistemi Ujor

Siç u përmend më lart, potenciali ujor i zonës është i kufizuar në lidhje me numrin dhe furnizimin e burimeve. Ujërat e dy lumenjeve (Seman dhe Osum) të cilët përshkruajnë Bashkinë shfrytëzohen për furnizimin me ujë dhe ujitjen pavarësisht ndotjes së tyre. Në këtë zonë nuk ka liqene natyrore, megjithatë janë ndërtuar një munër i madh rezervuaresh me argjinaturë dhe diga artificiale, por për shkak të rritjes së nevojave të zonës nuk janë në gjendje të mbulojnë nevojat për furnizim me ujë të pijshëm dhe ujitje. Pjesa më e madhe e popullsisë është drejtuar drejt shfrytëzimit të puseve në mënyrë private, të cilat ofrojnë ujë me sasi dhe cilësor. Rezultat i kësaj është rënia e nivelit të ujërave nëntokësore, ndërsa ndotja gjithnjë dhe në rritje e burimeve ujore çon drejt degradimit të ujërave sipërfaqësore, duke rënduar ndjeshëm akuiferin. Konsiderohet e nevojshme menaxhimi i integruar dhe ruajtja e burimeve ekzistuese ujore si dhe racionalizimi i konsumit, por edhe informimi dhe ndërgjegjësimi i banorëve dhe bizneseve.

1.4.3. Sistemi Bujqësor

Në bashkinë e Urës Vajgurore është e madhe përqindja e sipërfaqes që përdoret për kultura bujqësore. Është pjesë e një rajoni më të gjerë me karakteristika të favorshme për zhvillimin e bujqësisë: terren fushor, toka pjellore, rrjet rrugor i dendur, infrastrukturë ujitje-kullim. Zonat e kultivuara shtrihen pothuajse në të gjitha zonat e bashkisë, duke u fokusuar në pjesën

veriperëndimore dhe verilindore, ku ndodhen sipërfaqe të mëdha me sera, bimë blegtorale dhe perime (domate-kastraveca). Në pjesën qendrore, kryesisht, të Bashkisë gjenden zona me ullishte të shpërndara, por ka edhe të mbjella me agrume dhe vreshta. Produktet e bashkisë furnizojnë si tregun lokal edhe atë kombëtar. Përveç kësaj, në këtë zona janë gjetur edhe një numër i madh bimësh mjekësore dhe aromatike, të cilat mbledhen ose për përdorim vetjak ose për qëllime tregtare.

Nga njëra anë bujqësia intensive ushtron presion në mjedisin natyror, duke përfshirë edhe sistemin ujor. Nga ana tjetër krijohen konflikte në dëm të tokës bujqësore nga ndërtimet e përhapura dhe të shpërndara si për banim edhe për ambiente biznesi.

Në udhëzimet e planit PINS_Bregdeti, është përfshirë, së bashku me veprime të tjera që përfshihen në sisteme të tjera, shfrytëzimi i aktiviteteve bujqësore. Më konkretisht, propozohet integrimi i Bashkisë në Parkun Agrokulturor (njihet si zonë e mesmë), e cila propozon fuqizimin dhe promovimin e aktiviteteve bujqësore të cilat janë mjaft të zhvilluara në rajon.

Në Bashki ka mundësi të konsiderueshme dhe perspektivë zhvillimi të sektorit bujqësor, por nëpërmjet diversifikimit të prodhimit drejt çertifikimit, produkte ekologjikisht miqësore dhe menaxhimit të integruar të burimeve natyrore (toka, uji).

1.4.4. Sistemi Urban

Popullsia e bashkisë së Urës Vajgurore, krahasuar me regjistrime të mëparshme (1989 dhe 2001) ka vazhduar të ulet dhe shihet plakje graduale e popullsisë. Megjithatë, gjatë regjistrimit të fundit, janë identifikuar raste, edhe pse të kufizuara, banorësh që kthehen nga emigracioni. Bashkia ndodhet afër Beratit dhe ka një qasje të mirë drejt qendrave urbane të mëdha në të cilat ndodhen shërbime të niveli më të lartë. Pra, minimizohen fenomenet e izolimit social.

Niveli arsimor i popullsisë është i kënaqshëm, pasi pjesa më e madhe ka mbaruar shkollën e mesme dhe përqindja e analfabetëve është e vogël. Infrastruktura arsimore është në gjendje të mirë dhe frekuentimi i nxënësve në shkolla është në nivel të kënaqshëm.

Në sektorin e shëndetësisë, edhe pse brenda territorit të bashkisë nuk ka asnjë spital, ka një qendër shëndetësore relativisht të re në qendrën e Bashkisë dhe në çdo fshat ka ambulancë, ku ka nevojë për përmirësim në lidhje me përmirësimin e gjendjes së objekteve. Jashtë qytetit të Urës Vajgurore, në vendbanime ka mungesë në ilaçe.

Diçka tjetër që vërehet është mungesa e planifikimit të territorit dhe rregullave të ndërtimit, që ka çuar në ndërtime kaotike dhe të shpërndara dhe në mungesën e kufijve të qartë midis zonave urbane dhe rurale. Fenomen i shpeshtë është zhvillimi i banesave përgjatë rrugës kryesore, duke bërë të vështirë në disa raste përdorimin e saj.

Zhvillimi i banesave është i parregulluar me planifikim urban problematik dhe infrastrukturë sociale joadekuate, kryesisht në sektorin kulturor, mirëqënies dhe sportit. Për më tepër, vërehet mungesa e hapësirave të organizuara publike dhe të gjelbërta. Megjithatë, kanë nisur tashmë ndërhyrjet për rinovim urban në qytet të cilat do të rrisin gjelbërimin, do të nxisin levizjet me mjete alternative dhe jetën shoqërore. Ndërtesat, janë në përgjithësi në gjendje mesatare, dhe janë më mirë në vendbanimet e mëdha sesa ato më të vogla si dhe ndërtesat e reja në periferi. Gjithashtu, problem janë identifikuar edhe në ndërtesat publike.

Nivel i lartë i ndotjes akustike vërehet në vendbanimet e Urës Vajgurore dhe Poshnje, fakt që lidhet me disa faktorë, të tilla si ndërtesat industriale, guroret, por edhe për shkak të veprimtarive njerëzore (lëvizjet e automjeteve etj).

Së fundi, për sa i përket trashëgimisë kulturore, janë identifikuar dy vende arkeologjike të shpallura me vendime ministrash, qyteti i lashtë Dimale dhe Kalaja e Mbjeshevës, të cilat mund të jenë atraksion turistik dhe të stimulojnë ekonominë e zonës, mjafton që të përdoren në mënyrën e duhur.

1.4.5. Sistemi Infrastruktural

Sistemi i transportit përfshin, rrjetin rrugor lokal, ndërrurban që është i përhapur gjërësisht dhe siguron lidhjen e nevojshme të të gjithë vendbanimeve dhe atë ndër rajonal me rëndësi për të gjithë qarkun (SH72 dhe SH73). Rrugët dytësore nuk përshkruajnë vendbanimet, përveç disa rasteve ku janë në kontakt me kufijtë e tyre (p.sh Syzez, Poshnjë, Sqepur, Kutalli). Pjesa tjetër e rrjetit rrugor përbëhet nga rrugë me zhavor dhe shtigje që janë në gjendje nga mesatare tek e keqe. Në përgjithësi ka një lidhje të kënaqshme midis vendbanimeve dhe qendrave urbane kryesor të vendit, por janë të nevojshme përmirësimet për të rritur aksesin dhe sigurinë.

Rrjeti i furnizimit me ujë, në ato vendbanime që ekziston, nuk funksionon plotësisht. Furnizimi me ujë bëhet me ndërprerje, vetëm për disa orë në ditë. Në ato vendbanime që nuk ka një rrjet të tillë, mbulimi i nevojave për ujë bëhet nëpërmjet puseve, në të cilat shpesh nuk merren parasysh masat e nevojshme për mbrojtjen nga ndotja, etj. Shumica e vendbanimeve nuk ka rrjet kanalizimesh të organizuar, ndërsa në shumicën prej tyre ka rrjet për shkak të terrenit relativisht të sheshtë. Infrastruktura për përpunimin e mbetjeve nuk ekziston.

Theksohet se në bashki ka një rrjet të gjërë të ujitjes, i cili nuk përdoret tashmë ose për shkak të vjetërsisë së tij dhe nevojitet mirëmbajtja e tij, ose për shkak se ujërat e lumenjëve janë burim ndotjeje. Nevojat për ujitje mbulohen kryesisht nga rezervuarët e vegjël që ndodhen në zonë dhe nga shpimet e private, të cilat vitet e fundit janë shtuar.

Jo shumë larg nga qyteti i Urës Vajgurore funksionon vend depozitimi i mbetjeve, i cili përbën burim ndotje për zonën dhe duhet të rehabilitohet.

Në sistemin territorial të infrastrukturës të Bashkisë së Urës Vajgurore përfshihen objektet e pompimit të naftës, të cilat ndodhen në pjesën verilindore. Nafta që prodhohet kalon në zonën e Fierit për përpunim dhe prodhimin e karburantit.

Stimul për ekonominë lokale, pasi pritet që të krijojë vende të reja pune, është kalimi i gazsjellësit TAP dhe IAP. Për më tepër, në këtë zonë janë planifikuar ndërtime të objekteve moderne për nxjerrjen e naftës që do të jenë në përputhje me rregullat ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit.

Së fundi, mund të shfrytëzohej dielli nëpërmjet ndërtimit të fermave diellore dhe instalimin e paneleve diellore në shtëpia.

1.5. Identifikimi i nevojave, potenciali dhe kufizimet

Bazuar në gjetjet e analizës (faza A); karakteristikat kryesore të zonës së studimit, çështjet kryesore të identifikuar në diskutimin e parë publik, dhe programet e menduara e që po përpunohen dhe projektet që ndikojnë në zonën e studimit, kemi paraqitur analizën SWOT për secilin nga pesë sistemet territoriale, si më poshtë:

- Përparësitë krahasuese, faktorët e dobishëm endogjenë (Përparësitë)
- Mangësitë, probleme të qenësishme (Mangësitë).
- Mundësitë e jashtme dhe perspektivat (Mundësitë).
- Kërcënimet ekzogjene të origjinës dhe kërcënimet (Kërcënimet).

Analiza SWOT është bazë për planifikimin e strategjisë së zhvillimit territorial. Në bazë të analizës SWOT, strategjia i jep prioritet:

- Shfrytëzimit të përparësive të brendshme (S) për:
 - Përdorimin efektiv të mundësive (O) që ofron mjedisi i jashtëm.
 - Përballimit të kërcënimeve të jashtme (T).
- Përballimit të dobësive të brendshme (W) dhe veçanërisht të atyre që:
 - Pengojnë shfrytëzimin e mundësive të jashtme (O).
 - Rrisin kërcënimet e jashtme (T).

1.5.1. Analiza SWOT e Sistemit Natyror

Efekti pozitiv - faktorët përforcues		Efekte negative - faktorëve frenues	
Pikat e forta		Dobësitë	
Depozitat e hidrokarbureve. Numër i madh i orëve me diell në vit. Një numër i konsiderueshëm i sipërfaqeve me bimë medicinale dhe aromatike.		Numër i kufizuar i pyjeve dhe faunës dhe florës të kufizuar. Mikrogrimca të rrezikshme dhe bllozë në atmosferë për shkak të djegies së drurit. Hedhja e pakontrolluar e mbetjeve në shretërit e lumenjve dhe përrënjeve. Përkeqësimi i peizazhit nga shfrytëzimi i gjerë i minierave. Shfrytëzimi intensiv bujqësor në dëm të peisazhit natyror (p.sh. bonifikimi i tokave breglumore) Në qytetet Ura Vajguore dhe Poshnjë ekzistojnë probleme të ndodjes akustike dhe ndodjes së ajrit për shkak të shfrytëzimit të gjerë të minierave dhe djegies të lëndës drusore..	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjenë		Kërcënimet - Rreziqet	
Mundësitë - Perspektivat			
Marrja e masave për fragmentimin e sipërfaqeve pyjore (p.sh. ndalimi i eksportit të lëndës drusore). Ecje në natyrë në veri të Bashkisë (PPK): lidhja e plazheve perëndimore me rrethinat rurale Informimi, edukimi dhe trajnimi i aktorëve lokalë në çështjet ekonomike dhe të turizmit dhe zhvillimit specifik të formave alternative që përdorin burimet mjedisore, traditat dhe produktet lokale.		Financim i pamjaftueshëm i ndërhyrjeve të synuara - pamundësia për të përdorur burimet në dispozicion.	
Mjedisi jashtëm - variabla			

1.5.2. Analiza SWOT e Sistemit Ujor

Efekti pozitiv - faktorët përforcues		Efekte negative - faktorëve frenues	
Pikat e forta	S	Dobësitë	W
Zonën e përshkojnë lumenj të mëdhenj (Semani, Osumi).		Pamundësia e plotësimit të kërkesave të larta për furnizim me ujë (ujë të pijshëm / për ujtje). Shpimi pa kriter i puseve private.. Ndojta e konsiderueshme e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga: -Shfrytëzimi intensiv bujqësor – përdorimi i pesticicideve, insekticideve. -Mënyra e administrimit të mbejve të lëngëta dhe të ngurta . -Mbeturinat e sjella nga zona në rrethet dhe sipërme dhe nga vetë Bashkia. -Degradimi i ujërave ndërsa kalojnë nga zonat urbane dhe industriale.	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene			
Mundësitë – Perspektivat	O	Kërçënimet - Rreziket	T
Shfrytëzimi i instrumenteve financiare dhe financimeve nga shteti, si dhe burime të tjera (p.sh. programet e BE-së, USAID etj dhe / ose donacioneve në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar).		Zvogelimi i akuferit. Pamundësia e bashkëpunimit me bashkitë fqinje dhe organizatat e shoqërisë civile në çështje që kërkojnë bashkëpunim ndër-bashkiak (p.sh. menaxhimi i ujërave).	
Mjedisi jashtëm - variabla			

1.5.3. Analiza SWOT e Sistemit Bujqësor

Efekti pozitiv - faktorët përforcues		Efekte negative - faktorëve frenues	
Pikat e forta	S	Dobësitë	W
Sipërfaqe e gjerë e kulturave bujqësore ku dominon kultivimi intensiv i perimeve. Prodhimi produkteve bujqësore / hortikulturës. Qasje e lehtë në kulturat bujqësore për shkak të rrjetit të shtrirë rrugor.		Problemet në ujtje. Mungesa e informacionit dhe trajnimit dhe mbështetja e pamjaftueshme teknike për prodhuesit. Dëshimi për të adoptuar metoda bashkëkohore dhe standarde bujqësore dhe ferma blegjorale. Përballimi i pafektishëm i meziqueve natyrore, të tilla si erozioni, fakt që mund të ndikojë negativisht në cilësinë e tokave dhe të kulturave bujqësore. Konfliktet e përdorimit të tokës: zhvillimi i zonave rezidenciale - komerciale në kurriz të zonave rurale.	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene		Kërcënimet - Rreziqet	
Mundësitë - Perspektivat	O	T	
Mundësia e përfshijes së sektorit rural të Bashkisë në Parkun Bujqësor të Zonës së Mesme (PPK). Shfrytëzimi i trendeve evropiane për prodhimin e produkteve të certifikuara, miqësore me mjedisin. Adaptimi i metodave bashkëkohore të prodhimit të integruar dhe miqësor me mjedisin nga prodhuesit vendas. Shfrytëzimi i instrumenteve financiare dhe financimeve nga shteti, por edhe e instrumentave të tjera financiarë ose donacioneve në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Preferenca e konsumatoreve për prodhimin vendas. Zgjerimi i bazës së prodhimit dhe investimeve në kantinat e verës dhe prodhimit të verës. Mundësia e zgjerimit të kulturave të serave. Mundësia e zhvillimit të bujqësisë dhe blegtorisë organike të certifikuar.		Pamundësia e bashkëpunimit me bashkitë fqinje dhe organizatat e shoqërisë civile në çështjet që kërkojnë bashkëpunim ndër-bashkiak (p.sh. menaxhimin e ujit). Vonesa e ndryshimeve të nevojshme strukturore në prodhimin bujqësor që mund të shkaktojë tkurrje.	
Mjedisi jashtëm - variabla			

1.5.4. Analiza SWOT e Sistemit Urban

Efekti pozitiv - faktorët përforcues		Efekte negative - faktorëve frenues	
Pikat e forta	S	Dobësitë	W
Qasje e mirë e zonave të ndryshme të Bashkisë në qendrat e mëdha urbane fqinje. Zona urbane Ura Vajgurore-Poshnje: pjesë e zonës funksionale urbane të Beratit. Përqindje të vogla të analfabetizmit- shumica e popullsisë ka përfunduar arsimin bazë. Pjesa më e madhe e popullsisë i takon grupmoshës 15-64 (popullësi ekonomikisht aktive). Qasje e mirë e nxënësve në shkolla. Një nivel i kënaqshëm i objekteve të kujdesit shëndetësor. Kthimi migrantëve të brendshëm / të jashtëm → Me njohuri të dhe / ose financat e tyre mund të kontribuojnë për rimëkëmbjen ekonomike në zonë. Ekzistenca e vendeve me vlerë arkeologjike (qytei i lashtë Dimale dhe Kalaja e Mbleshovës). Vepra të planifikuara dhe në ndërtim e sipër, rinovimi urban dhe mbrojtjes në qytein Ura Vajgurore. Bazë e fuqishme dhe e gjerë ekonomike: bujqësia, njësitë e agrobiznesit, një numër i madh guroresh dhe njësisish të nxjerrjes së gurit.		Mungesa e kufijve të qartë të zonave rezidenciale / përzierje e tokës për banim dhe asaj bujqësore. Zhvillimi arbitrar i zonave të banimit, ndërtimi intensiv dhe i përhapur në të dyja anët e rrjetit rrugor. Mungesa e zonave të gjelbra të organizuara. Mungesa e objekteve kulturore dhe të mirëqenies sociale. Mungesa e hapësirave sportive komunale në fshatrat periferike të Bashkisë Objektet sportive komunale në qytein e Urës Vajgurore janë në gjendje të keqe. Plakja graduale e popullsisë (treth 1/4 e popullsisë ka burimi kryesor të të ardhurave pensionet). Ka shumë biznese të vogla familjare të cilat nuk janë në gjendje për të arritur ekonomi nivel. Parazitje dhe promovim i ulët i produkteve vendase në tregun e brendshëm dhe ndërkombëtar. Izolimi dhe kapacitet i ulët konkurrues i produkteve të rëndësishme bujqësore, për shkak të pamundësisë së standardizimit dhe certifikimit. Probleme serioze në marrjen e statusit ligjor të pronësisë, qiridhënies ose dhënies së tokës në përdorim. Pengesa ligjore dhe probleme të organizimit të shërbimeve të transportit publik të pasagjerëve. Probleme të qasjes në arsim për nxënësit-banorët e disa vendbanimeve. Mungesë e Planit tëTransportit.	
Mjedisi i brendshëm - origjina endogjene		Mjedisi jashtëm - variabla	
Mundësitë - Perspektivat	O	Kërcënimet - Rreziqet	T
Pozicion gjeografik kyç i bashkisë (në afërsi të qendrave të mëdha urbane si Fier, Lushnje, Vlorë). Shfrytëzimi i instrumenteve financiare dhe burimeve nga shteti, por edhe e instrumentave financiarë apo donacioneve në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.		Mungesa e planit rregullues territorial. Mungesë e Planit të Transportit. Pamundësia e bashkëpunimit me bashkitë fqinje dhe organizatat e shoqërisë civile në gëshjet që kërkojnë bashkëpunim ndër-bashkiak (p.sh. menaxhimi ujërave, menaxhimi mbeturinave, rrjetet e transportit me mjete alternative). Vazhdimi i rënies së popullsisë dhe migrimit në qendrat e mëdha urbane.	

1.5.5. Analiza SWOT e Sistemit Infrastrukturor

Efekti pozitiv - faktorët përforcues		Efekte negative - faktorëve frenues	
Pikat e forta	S	Dobësitë	W
Pozicion qendror - Afërsi me qendrat e mëdha (Berat, Lushnje, Kuçovë) në lidhje me zonën përreth. Lidhje adekuate e bashkisë me kryeqytetin dhe qytetet e bukura nëpërmyet dy akseve kryesore rrugore SH72 dhe SH73. Në masë të madhe – një rrjet i asfaltuar rrugor i shtrirë rural, i cili lidh të gjitha vendbanimet e Bashkisë. Vepra ujtiqeje dhe kullimi. Mbujimi i pjesës më të madhe të bashkisë me rrjetin e ujësjetësit. Mbroyja nga përmbujtet me rrjetet e grumbujimit të të ujërave të shiut. . Një numër i madh i rezervuarëve.		Gjendja e dobët e rrjetëve të ujtiës . Pamundësi e plotësimi të kërkesës së madhe për ujë të pijshëm dhe për ujtiqe nga rrjeti / numri i madh i puseve private . Funksionim i vendgrumbujimit të groposjes jo higjienike të mbeturinave pranë qytetit Ura Vajgurorë Mungesa e aktivitetëve të riciklumi. Vendbanimet shërbehen nga puset, pa marrë mbroyje nga burime të mundshme të ndojës Gjendje e keqe e një pjese të rrjetit rrugor rural – Nivel i ulët i shërbitumi të mirëmbajjes së rrugëve dhe shërbitumi të transportit të udhëtarëve, kryesisht në lidhje me vendbanimet e largëta. Niveli i ulët i sigurisë rrugore në rrjetin primar dhe rural - Rrezikshmëri e disa rrugëve rurale për shkak të rrëshqitjeve të dheut. Mungesa e kanalizimeve dhe e një Impiani të Trajtimi të Ujërave të Zeza.	
Mjedisi jashtëm - variabla	O	Kërcënimet - Rreziket	T
Pozicion Kyc i Bashkisë në nivel energjetik - kalimi i TAP (Gazsjellësi Trans Adriatik) dhe dega e IAP (Gazsjellësit Jonian Adriatik). Objekte bashkëkohore të pompimit të naftës në përputhje me standardet ndërkombëtare për mbroyjen e mjedisit . Mundësia e përdorimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë (energjisë diellore dhe biomasës). Shfrytëzimi instrumenteve financiare dhe financimeve nga shteti, si dhe burime të tjera (p.sh. programet e BE-së, USAID etj dhe / ose donatorët në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar) Zhvillimi veprimëve dhe mekanizimeve të parashikuara në strategjitë përkatëse kombëtare për infrastrukturën .		Pamundësia e bashkëpunimit me bashkitë fqinje dhe organizatat e shoqërisë civile në çështjet që kërkojnë bashkëpunim ndër-bashkiak. Rreziku i dëmtimit të vendbanimeve fqinje dhe tokës bujqësore nga shfrytëzimi i gjerë i minerave .	

1.6. Vizioni i Zhvillimit & Strategjia

1.6.1. Vizioni i zhvillimit

Duke marrë parasysh faktet reale, si edhe kërkesat që ato paraqesin, siç u pasqyruan dhe u vlerësuan në fazën A' të studimit dhe përfshihen në analizën SWOT të mëparshme për çdo sistem territorial, përcaktohet vizioni i zhvillimit të Bashkisë për vitin 2030. Vizioni i zhvillimit të Bashkisë ka si synim të përballojë dobësitë dhe rreziqet që u identifikuan në zonën e studimit dhe të vlerësojë avantazhet, si ato natyrore, ashtu edhe ato të përfituara si edhe mundësitë që paraqiten. Vizioni i Zhvillimit të Bashkisë së Ura Vajgurore për vitin 2030 paraqitet si më poshtë:

Bashkia Ura Vajgurore, e ndodhur mes qendrave të rëndësishme urbane si Fieri, Elbasani e Berati, do të funksionojë si një Bashki me karakter bujqësor modern e konkurues, duke prodhuar produkte konkurruese, duke respektuar mjedisin dhe mbrojtur burimet natyrore. Duke u bazuar në pozicionin kyç lidhës e kalimtar të bashkisë, logoja e saj mund të jetë "Ne jemi URA".

Propozohet menaxhimi i plotë i hapësirës bujqësore, me theks të veçantë nxitjen e aktiviteteve bujqësore me drejtim prodhimin dhe përpunimin e produkteve cilësore, dhe paralelisht menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore, dhe në mënyrë të veçantë menaxhimin efikas të ujit për ujitje dhe sipërfaqes së kultivueshme të tokës. Nxitja e aktiviteteve bujqësore do të mbështetet në metodat miqësore mjedisore të prodhimit, të mbrojtjes së tokës bujqësore nga aktivitetet ndotëse, si edhe në veprat e infrastrukturës, me theks të veçantë në projektet për sektorin bujqësor. Zhvillimi i mëtejshëm i veprave të infrastrukturës dhe i shërbimeve sociale do të kontribuojë maksimalisht në përmirësimin e nivelit të jetesës së banorëve.

Bashkia Ura Vajgurore do të duhet të nxisë më tej dhe të mbështetet në zhvillimin ekonomik të sektorit bujqësor, përmes menaxhimit të qëndrueshëm të përdorimeve të tokës, eliminimin e çdo konflikti të mundshëm të tokës dhe mbrojtjes së tokës bujqësore, por edhe të mjedisit. Për prodhimin bujqësor, tipar kryesor i tij duhet të jetë prodhimi i produkteve cilësore bujqësore, me drejtim kultivimin organik të tyre, standardizimin dhe gjurmueshmërinë e tyre, si edhe përdorimin e qëndrueshëm të tokës dhe të burimeve ujore që do të mbështesin prodhimin bujqësor.

Për më tepër, mbështetje duhet të jepet edhe për sektorin e përpunimit, paketimit dhe standardizimit të prodhimeve bujqësore me qëllim prodhimin dhe sigurimin e tyre në mënyrë të organizuar.

Drejt këtij objektivi synon edhe sigurimi i projekteve të nevojshme të infrastrukturës dhe menaxhimi i integruar i tyre, me qëllim që të ketë rritje të cilësisë së jetës së banorëve, përmirësim të standardeve të jetesës së tyre dhe njëkohësisht, respekt për mjedisin.

Në të njëjtën kohë, pozicioni kyç i Bashkisë, i cili përbën një nga përparësitë krahasuese të tij, duhet të ruhet dhe të forcohet me projektet e nevojshme të transportit, me qëllim që Bashkia të përbëjë element kyç të rajonit funksional urban Berat - Kuçovë - Ura Vajgurore.

1.6.2. Strategjia e Zhvillimit dhe Objektiva

Për arritjen e vizionit të Bashkisë Ura Vajgurore janë zhvilluar katër qëllime strategjike të cilat synojnë zhvillimin e zonës gjatë viteve të ardhshëm.

Objektivi strategjik 1:

Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik. Qëndrueshmëria e mëtëjshme e zhvillimit ekonomik të zonës do të mbështetet në një model vlerësimi të prioriteteve krahasuese të Bashkisë në tre sektorët e prodhimit, në ekuilibër dhe sinergji me Bashkitë fqinje.

Kështu, në lidhje me sektorin parësor, do t'i jepet vëmendje e veçantë forcimit të aktiviteteve bujqësore me rritje të performancave bujqësore dhe blegtorale të zonave bujqësore, e cila do të vijë: nga vlerësimi më i mirë i shfrytëzimeve bujqësore, tendenca drejt teknologjive bashkëkohore, mbështetjes shkencore të sektorit bujqësor, sigurimit të cilësisë së tokave dhe kufizimit të ndotjes së tyre, mbështetjes së aktiviteteve nga vepra të domosdoshme teknike, psh. rezervuare dhe vepra ujitjeje, instalime bashkëkohore serash, si edhe nga tendenca e dëshirueshme drejt kultivimeve cilësore organike, të paktën për lloje të caktuara kultivimesh. Në nivel fshatar, do të duhet të bëhet përpjekje për të minimizuar konfliktet e përdorimeve të tokës, kryesisht përdorime shtëpiake dhe tregtare, në kurriz të sipërfaqeve bujqësore.

Sektori dytësor do të mbështesë sektorin parësor nëpërmjet promovimit të standartizimit dhe kërkimit të produkteve bujqësore, me veprime të përshtatshme përpunimi, ambalazhimi, standartizimi dhe të formave alternative të turizmit, me synim kthimin dhe ruajtjen e popullsisë së migruar drejt qendrave të mëdha urbane. Sektori dytësor përfshin edhe vlerësimin e vendburimeve të naftës në zonë, fakt i cili sigurisht është me rëndësi kombëtare, dhe jo lokale, dhe atëherë në sektorin në fjalë, strategjia kombëtare e vendit për vlerësimin e burimeve minerale do të përcaktojë zhvillimin e sektorit konkret dhe Bashkia do të marrë përfitimet e saj.

Sektori terciar do të mbështetet nga tregtimi i produkteve bujqësore lokale, në kombinim me zhvillimin e sektorit të transporteve, si edhe gjithashtu me promovimin e formave alternative të turizmit që do të vlerësojnë burimet mjedisore dhe kulturore, si edhe produktet lokale dhe do të tregojnë elementët e traditës. Në këtë drejtim, do të duhet të ekzistojë informim i përshtatshëm dhe trajnimi i profesionistëve, me qëllim që të promovohet më tej sektori i turizmit, por edhe të zhvillohen sinergji ndërmjet tij, sektorit parësor dhe tregtimit të produkteve bujqësore.

Objektivi strategjik 2:

Promovim i veprave dhe veprimeve të zhvillimit bujqësor. Veprat e propozuara dhe veprimet përkatëse të këtij qëllimi strategjik lidhen me ç'ka mund të mbrojnë tokën bujqësore, të inkurajojnë prodhimin bujqësor, të mbrojnë dhe të sigurojnë cilësinë e tokave që përdoren për kultivime, të forcojnë administrimin e drejtë të ujit për ujitje, të kontribuojnë në prodhimin e produkteve bujqësore cilësore, etj.

Meqë sektori parësor është veçanërisht i rëndësishëm për Bashkinë, nevojitet të inkuadrohet nga një tërësi veprash dhe veprimesh që do ta mbrojnë dhe do ta promovojnë më tej. Në këtë kuadër, janë të nevojshme: (a) zbatimi i programeve dhe veprave të administrimit të qëndrueshëm, të ujit për ujitje, me krijimin e rezervuarëve të vegjël, por edhe të rrjeteve të përshtatshme të ujitjes nëpërmjet të cilave do të minimizohet shpërdorimi i ujit, (b) përfundimi i veprave të rindarjes së tokave, (c) promovimi i kompostimit i plehrave organike (me ose pa krimbat e tokës) të mbetjeve organike dhe urbane, të mbetjeve «të gjelbra» plehrave dhe të mbetjeve bujqësore, që të prodhohet një kompost cilësor që do të kontribuojë në rigjallërimin e tokave të përpunuara dhe në minimizimin e përdorimit të plehrave kimikë, (d) organizimi i fermerëve në kooperativa të shëndetshme për përballimin e përbashkët të problemeve të tyre, ekonomizimin e investimeve të nevojshme në

pajisje teknologjike, si edhe forcimin e ndërhyrjeve shkencore me këshillime dhe udhëheqje nga agronomë, dhe (e) informimi i të rinjve për të gjitha çështjet në lidhje me sektorin parësor të prodhimit dhe shanset që shfaq për zhvillimin e punësimit dhe të sipërmarrjes.

Objektivi strategjik 3:

Përmirësim i nivelit të jetës së banorëve.

Ky qëllim do të arrihet nëpërmjet krijimit të hapësirave të organizuara të gjelbërimit dhe të infrastrukturave të tjera sociale të domosdoshme (qendrave kulturore, atletike, të kujdesit, etj.), të vlerësimit të hapësirave arkeologjike (qyteti i lashtë Dimale, kështjella e Mvjeshovës) për promovimin e formave alternative të turizmit që do të kontribuojnë në zhvillimin ekonomik të zonës dhe nëpërmjet zhvillimit të veprave të nevojshme të infrastrukturës teknike. Paralelisht, është i nevojshëm krijimi i shanseve për pjesëmarrjen e të gjithë qytetarëve në aktivitetet ekonomike, nëpërmjet informimit dhe formimit profesional të të gjithë profesionistëve, nëpërmjet kultivimit të bashkëpunimit dhe të solidaritetit, si të enteve prodhuese, edhe të të gjithë qytetarëve ndërmjet tyre, me qëllim që të ekzistojë zhvillim ekonomik në zonë me përfitim të përbashkët për të gjithë qytetarët, por edhe promovim i veprave të nevojshme të infrastrukturës dhe shërbimeve sociale. Kështu, propozohet të krijohen shanset e përshtatshme për të gjithë qytetarët që të mund të marrin pjesë në aktivitetet ekonomike në zonën e Bashkisë. Do të duhet të ekzistojë formimi i duhur profesional dhe informimi i të gjithë qytetarëve për teknologjitë e reja dhe veprimet novatore të mundshme, që të jenë në gjendje të aktivizohen në shanset ekonomike që paraqiten, por edhe t'u jepet rasti të zhvillojnë ata vetë këto raste. Paralelisht promovimi i infrastrukturave të përshtatshme, si sociale ashtu edhe teknike, për përmirësimin e cilësisë së jetës dhe kushteve të mbijetesës së banorëve, kultivimi i ndjenjës së solidaritetit dhe i pjesëmarrjes aktive të të gjithë qytetarëve në veprime të përbashkëta për përballimin e problemeve dhe forcimin e zhvillimit ekonomik të zonës, konsiderohen veçanërisht një faktor të rëndësishëm për formimin e komuniteteve të qëndrueshme dhe sigurisht varet edhe nga faktorë të tjerë që lidhen me arsimimin e qytetarëve dhe veçanërisht të të rinjve, por edhe mentalitetet që kultivohen dhe promovohen.

Objektivi strategjik 4:

Vlerësim i pozicionit kyç gjeografik të Bashkisë.

Bashkia është pranë qendrave të mëdha urbane në zonë, psh. Fier, Lushnje dhe Vlorë, rrjedhimisht, me përmirësimin edhe të infrastrukturave rrugore, është efikas promovimi i mëtejshëm i lidhjeve tregtare të bashkive të sipërpërmendura. Kjo do të forcohet nga zhvillimi i mëtejshëm i sektorit bujqësor dhe aktiviteteve transformuese në Bashki, si edhe nga instalimi i një parku industrial (një nën-njësi e përcaktuar për funksione industriale apo ekonomike me qëllim zhvillimin e industrisë së lehte apo zhvillimin e aktiviteteve tregtare, gjelbërim etj.). Por edhe anasjelltas, lëvizshmëria e sigurt dhe akses i shpejtë në tregjet periferike, shërbimet dhe në qendrat e mëdha urbane si Berat dhe Fier do të nxisë më tej sektorët prodhues të zhvillimit të Bashkisë.

1.6.3. Parimet dhe politikat kryesore

Në këtë paragraf formulohen prioritetet për secilin prej objektivave strategjike, të cilat shqyrtoam në paragrafin e mësipërm, si dhe politikat për të arritur këto objektivat.

Objektivi strategjik 1 "Zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik" përfshin prioritetet dhe politikat për

arritjen e këtyre objektivave në vijim:

Prioriteti 1: Forcimi i ekonomisë lokale nëpërmjet mundësisë për të punuar në sektorin primar dhe në prodhimin e kulturave vendase, duke siguruar stimuj, veçanërisht për fermerët e rinj, për të lehtësuar vendosjen e tyre fillestare dhe rregullimin strukturor të pronave të tyre.

Politikat kryesore që mbështesin Boshtin Prioritar 1 kanë të bëjnë me:

- Prodhimin e produkteve bujqësore, konkurruese në tregjet brenda dhe jashtë vendit, përmes nismave investuese. Rritja e të ardhurave nga fermat arrihet kryesisht duke ulur kostot e prodhimit, rritjen e konkurrencës dhe tregtueshmërinë e produkteve.
- Fokusimin në alternativa të reja të produkteve bujqësore organike, me bimë të pamodifikuara që prodhojnë produkte me vlera të larta ushqyese; si edhe tregtimin e atyre medicinale vendase.
- Ruajtja dhe përkujdesja për shumëlloshmërinë e produkteve lokale (bimë foragjere, bimë terapeutike dhe aromatike, etj).
- Zhvillimi i kulturave të reja dinamike, të organizuara në biznese dhe baza bashkëpunuese, duke aplikuar teknologji bashkëkohore si në prodhim dhe në aspektin e trajtimit, përpunimit dhe tregtimit të produkteve.
- Krijimi i kooperativave për të përballuar bashkërisht problemet e fermerëve, ekonomizimin në menaxhimin e tyre, si dhe porositë për pajisjet, plehrat, pesticidet, etj, por dhe për informimin dhe trajnimin e përbashkët të tyre.
- Mbështetja e prodhuesve nga institucionet shkencore / kërkimore (p.sh. eksplorimi i kulturave të reja me rendimet të lartë, cilësisë të tokës, përdorimit të qëndrueshëm të ujit, masave për përmirësimin e cilësisë të produkteve).

Prioriteti 2: Fuqizimi i sektorit të punimit të produkteve primare.

Ky prioritet mbështetet nga këto veprime:

- Krijimi i njësive të përpunimit, standardizimit dhe paketimit do të ndjekë standardet specifike të cilësisë dhe për pasojë do të mundësojë certifikimin e produkteve vendase ("Made in Albania").
- Promovimi i produkteve të tyre në bizneset vendase (p.sh. restorante, hotele, dyqane), por edhe në tregjet vendore fqinje dhe në bashkitë e rajonit më të gjerë.

Prioritet 3: Shfrytëzimin i avantazheve krahasuese të Bashkisë për të nxitur sektorin e prodhimit terciar.

Ky prioritet mbështetet nga këto veprime:

- Shfrytëzimi i qëndrueshëm racional i burimeve kulturore (p.sh. vendbanimi i lashtë Dimale) dhe natyrore (ekziston një shteg natyror që lidh bregdetin perëndimor me rethinat rurale i cili duhet të promovohet më tej dhe të bëhet pjesë e itinerareve këmbësore turistike), kryesisht me veprime dhe forma në kuadër të turizmit alternativ.
- Fuqizimi i agroturizmit, krijimi i strukturave komplekse me funksione shtesë p.sh. fermë që prodhon, përpunon, shet dhe që mund të vizitohet nga turistët, etj.
- Zhvillimi i mëtejshëm i sektorit të përpunimit të gurit, një material ndërtimi lokal, duke respektuar mjedisin dhe kriteret për vendosjen racionale të guroreve.
- Konfigurimi i programeve të bashkëpunimit ekonomik me Bashkitë fqinje për zhvillimin e aktiviteteve të përbashkëta në fushën e agroturizmit dhe bashkëveprimi për promovimin e

projekteve të përbashkëta me bashkitë e Qarkut të Beratit, bazuar edhe në përcaktimin e Urës Vajguore si porta veriore e Qarkut.

Objektivi strategjik 2 “Mbrotjtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i bujqësisë” përfshin prioritetet e mëposhtme:

Prioritet 4: Përmirësimi i prodhimit bujqësor, me qëllim harmonizimin me standardet evropiane dhe përmbushjen e kërkesave të tregut ndërkombëtar.

Bujqësia, përveç funksionit të saj themelor (prodhimi i ushqimit dhe produkteve të tjera) është multi-funksionale dhe ndikon në shumë nivele, të tilla si mundësitë e punësimit dhe mbështetjen e popullatës lokale, në formulimin e peizazhit, mbrojtjen e burimeve natyrore, etj. Propozohet adaptimi i një modeli të prodhimit bujqësor që do të sigurojë mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve natyrore. Për më tepër, propozohen veprimet e mëposhtme:

- Mbrojtja e tokës nga erozioni në faqet e kodrave dhe në sipërfaqet e kultivueshme.
- Mbrojtja nga përmytjet dhe veprat ndërtimore për rregullimin e përrrenjve.
- Mënjanimi i problemeve që bien në kundërshtim me përdorime urbane ose industriale (p.sh. përgjatë rrugëve kryesore).
- Riformulimi i ndarjes së parcelave dhe konsolidimi i tyre duke synuar bashkimin e parcelave të vogla të disa pronarëve. Kjo skemë do të rrisë mundësitë e përdorimit të tokës në mënyrë më productive dhe ka mundësi më të mirë menaxhimi.
- Përmirësimi i aksesit në ferma duke ndërtuar rrugët e nevojshëm rurale.
- Përdorimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë në bujqësi p.sh. për ngrohjen e paneleve diellore gjatë muajve të dimrit.
- Minimizimi i përdorimit të plehrave kimike dhe pesticideve, përdorimi për një kohë të gjatë i të cilave ndikon jo vetëm në ndotjen e burimeve ujore, por edhe në uljen e cilësisë së tokave, të cilat bëhen më pak productive.

Prioriteti 5: Menaxhimi efektiv i ujit për vaditje.

Për menaxhimin efikas të ujit për vaditje propozohen:

- Shfrytëzimi racional i burimeve ujore, si nëpërmjet projekteve të përmirësimit për kursimin e ujit për vaditje, edhe duke zbatuar praktikën bujqësore që synojnë përdorimin e reduktuar të ujit.
- Aplikimi i teknikave bashkëkohore të ujitjes, për të reduktuar sasinë e ujit për vaditje që humbet nga avullimi ose nuk përfundon direkt në rrënjën e bimëve të kultivuara.
- Ndërtimi i rezervuarëve për depozitimin e ujit, me qëllim përdorimin e reduktuar të ujit nga burime sipërfaqësore apo nëntokësore.
- Kontrolli i puseve private për të shmangur përdorimin e tepruar të ujërave nëntokësore dhe respektimi i rregullave të një praktike të drejtë.
- Krijimi i regjistrit të kulturave dhe vlerësimi i nevojave totale të tyre për ujë, në mënyrë që të njihet nevoja e tokave të kultivuara për ujitje.

Objektivi strategjik 3 “Përmirësimi i standardeve të jetesës të banorëve” përfshin prioritetet e mëposhtme:

Prioriteti 6: “Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimi me ujë, kanalizimet, energjia, menaxhimi i mbeturinave) në qytet dhe në vendbanimet e tjera.

Në lidhje me rrjetet e shërbimeve urbane, propozohen si më poshtë:

- Përmirësimi / modernizimi i rrjeteve urbane të shërbimeve (furnizimi me ujë, kanalizimet, energjia, menaxhimi i mbeturinave) në qytet dhe në vendbanimet e tjera të Bashkisë. Studimet Rajonale të Menaxhimi të Mbetjeve do të bëjnë vlerësimin e sasisë së prodhimit të mbeturinave nga të dhëna të besueshme (e cila është shumë e rëndësishme) dhe do të zbatojnë objektivat strategjike të Planit Kombëtar të Mbetjeve për landfill-et, riciklimin dhe kompostimin. Për këtë arsye, do të përcaktojnë numrin dhe vendndodhjen e landfill-eve të nevojshme që do të ndërtohen dhe do të përcaktojnë objektivat për parandalimin e mbetjeve, minimizimin e mbetjeve, riciklimin dhe kompostimin e tyre. Theksohet se bashkitë duhet të bashkëpunojnë në procesin e Studimit Rajonal të Menaxhimit të Mbetjeve për disa arsye: ky studim rajonal duhet të pranohet nga shoqëria, duke mbuluar në mënyrë të qëndrueshme nevojat e të gjitha qyteteve për administrimin e mbetjeve dhe studimi rajonal do të zbatohet duke ndërtuar të gjithë infrastrukturën e nevojshme për të mirën e bashkive dhe komuniteteve vendase. Prandaj, është propozuar që duhet të bëhen pështatjet e nevojshme ligjore në mënyrë që bashkitë të mund të formojnë ndërmarrjet bashkiake për menaxhimin e mbetjeve në nivel vendor.
- Projektimi dhe ndërtimi i rrjeteve të furnizimit me ujë për të plotësuar nevojat e tanishme dhe të ardhshme të të gjitha vendbanimeve të Bashkisë dhe për të siguruar 24 orë furnizim me ujë.
- Projektimi dhe ndërtimi i rrjeteve të kanalizimeve, atje ku është ekonomikisht e lejueshme. Pjesa tjetër mund të funksionojnë me gropa septike, të cilat duhet patjetër të mirëmbahen dhe hidroizolohen.
- Projektimi dhe ndërtimi i veprave kulluese drenuese, në bazë të intensitetit dhe kohëzgjatjes së reshjeve, frekuenca e rimëkëmbjes nga përmytjet dhe koeficienti balotazhit të sipërfaqeve. Është e nevojshme të merren parasysh kushtet ekstreme të motit të paraqitura në vitet e fundit si rezultat i ndryshimeve klimatike globale dhe në rast të të dhënave të mangëta të reshjeve, propozohet përdorimi i metodave të logjikës së paqartë (fuzzy logic), për të vlerësuar me besueshmëri balotazhin e ujrave të shiut.
- Sistemet bashkëkohore të trajtimit të ujërave të zeza të përshtatshme për të shërbyer vendbanime me popullsi të vogël.

Prioriteti 7: Përmirësimi i infrastrukturës sociale (arsim dhe shëndetësi).

Objektiva për të përmbushur Aksin e Prioritetit 7 janë:

- Përmirësimi i infrastrukturës arsimore dhe infrastrukturës teknike ekzistuese në mënyrë që të sigurojnë mundësi të mëtejshme zhvillimi në fushën e arsimit dhe akses më të mirë në arsim.
- Ofrimi i nivelit të lartë të shërbimeve publike, bashkiake dhe private.
- Sigurimi i drejtësisë dhe mundësive të barabarta për qytetarët në punësim, arsim, shëndetësi, siguri, rekreacion, kontaktet me natyrën.
- Organizimi i mirë i infrastrukturës sociale, si rezultat i cilësisë së lartë të ndërtimeve dhe mjedisit natyror.
- Zhvillimi i ekonomisë lokale dhe nxitja e inovacionit.

Arritja e prosperitetit në kuptimin e ekonomisë lokale të lulëzuar dhe inovative.

Prioriteti 8: Ndërhyrjet urbane dhe planifikimit –Konsolidimi zonave urbane.

Objektivat për të përmbushur Aksin të Prioritetit 8 janë:

- Rehabilitimi i hapësirave të lira duke krijuar sheshe të reja dhe mjedise të përbashkëta të organizuara (p.sh. parqe urbane, trotuare, rrugë për biçikleta, mjedise parkimi, rigjenerimi i bregut të lumit në qytetin e Urës Vajgurore).
- Përmirësimi dhe rivlerësimi (estetik dhe energjetik) i stokut të ndërtesave ekzistuese.
- Forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social e solidaritetit të banorëve të Bashkisë, të cilët do të aktivizohen për të marrë pjesë në mënyrë aktive në konsultime për hartimin e projekteve të zhvillimit dhe do të zhvillojnë ndjenjat e ndërsjellta të ndihmës, besimit, në shërbim të qëllimit të përbashkët për formësimin e qëndrueshëm të komuniteteve.

Prioriteti 9: Përmirësimi lëvizshmërisë dhe të transportit publik në nivel Bashkie.

Objektivat për të përmbushur Aksin 8 të Prioritetit janë:

- Përmirësimi i rrjetit rrugor primar me vepra asfaltimi, ndërtimi dhe mirëmbajtja e rrugëve për të lehtësuar lëvizjen e njerëzve e mallrave dhe për të përmbushur kërkesat e qytetarëve për të punuar, për të pasur akses në shërbime, arsim, argëtim.
- Përmirësimi i komunikimit të vendbanimeve midis tyre duke përmirësuar infrastrukturën rrugore që lidh vendbanimet.
- Përmirësimi dhe modernizimi i sistemit të Mjeteve të Transportit Publik me orare të shpeshta, për lidhjen e vendbanimeve midis tyre madje edhe me zonat më të largëta.
- Përmirësimi i rrjetit rrugor për akses më të shpejtë, më të lehtë dhe më të sigurtë nga nxënësit në shkolla.
- Përdorimi i sistemeve inteligjente për të lejuar qytetarët të planifikojnë më mirë lëvizjet e tyre.
- Ofrimi i stimuljeve për përdorimin brenda qytetit, të mjeteve alternative të transportit të tilla si biçikleta dhe mjetet që përdorin lëndë djegëse alternative (p.sh. hidrogjen, biokarburante).

Prioriteti 10: Qeverisja elektronike dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike.

Qeverisja elektronike i referohet futjes të teknologjive të informacionit në administratën publike me qëllim që trajtimi, menaxhimi dhe arkivimi i dokumenteve të bëhet në mënyrë elektronike. Nëpërmjet këtij procesi do të minimizohen kostot dhe koha e dërgimit dhe marrjes së dokumentave midis organeve publike, në mënyrë që të luftohet burokracia, të rritet transparenca, ndërsa qytetarët dhe bizneset do të shërbehen më mirë dhe më lehtë, sidomos në zonat e largëta të Urës Vajgurore dhe vendbanimet përth. Për këtë qëllim, duhet:

- Ofrimi i infrastrukturës së internetit në të gjitha vendbanimet e Bashkisë.
- Forcimi i infrastrukturës logjistike në lidhje me teknologjinë dhe kompjuterat për shërbimet Bashkiake dhe të Qarkut.
- Zhvillimi i programeve software të përshtatshme për zbatimin e qeverisjes elektronike.
- Trajnimi i personelit të Bashkisë dhe Qarkut për të përdorur softwarët.
- Modifikimi i kuadrit ligjor të Shqipërisë, për të lejuar dhe për të inkurajuar përdorimin e teknologjive të reja në shërbimet publike midis tyre dhe me qytetarët dhe investitorët.
- Formimi në çdo seli të ish bashkive të vjetra të Bashkisë të re të Urës Vajgurore të një shërbimi publik për t'i shërbyer qytetarëve, për tu siguruar që të gjithë qytetarët dhe banorët e zonave të largëta të kenë qasje në sistemet e qeverisjes elektronike, pavarësisht nga mosha dhe niveli i arsimimit të tyre.

- Shfrytëzimi i zyrave postare të shpërndara nëpër vendbanime të largëta për të mundësuar marrjen e vërtetimeve të ndryshme apo kryerjen e pagesave shtetërore nëpërmjet zyrave postare.

Prioriteti 11: Shfrytëzimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë.

Një prioritet i rëndësishëm për Bashkinë është shfrytëzimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë. Ky është një sistem për të cilin nevojitet një ndërhyrje aktive, ndërkohë që është një metodë miqësore me mjedisin. Përveç kësaj, pajisjet që përdoren mund të jenë thjesht në ndërtim dhe mirëmbajtje dhe kanë një jetëgjatësi të madhe. Në bashkinë Ura Vajgurore është i mundshëm shfrytëzimi i energjisë diellore, për shembull, nëpërmjet parqeve fotovoltaike të shkallës të vogël dhe të madhe. Gjithashtu, menaxhimi i qëndrueshëm i përpunimit të mbeturinave blegtorale dhe shfrytëzimi i tyre nëpërmjet tretjes anaerobe, është efektiv për të prodhuar biogaz për ngrohje apo energji.

Objektivi Strategjik 4: "Shfrytëzimi i pozitës gjeografike kyçe të Bashkisë" përfshin prioritetet e mëposhtme:

Prioriteti 12: Përmirësimi dhe forcimi i infrastrukturës së transportit ndërbashkiak.

Bashkia Ura Vajgurore kufizohet me qendra të mëdha urbane të tilla si Berati, në jug të Bashkisë, Fieri në veriperëndim (përmes rrugës SH73) por edhe me zonën bregdetare të Vlorës si dhe me Lushnjën në veri. Rekomandohet:

- Përmirësimi i infrastrukturës rrugore ndërbashkiake në mënyrë që të lejojë qasje (akses) të shpejtë në qendrat e mëdha urbane të Beratit dhe Fierit, dhe më tej të promovojë marrëdhëniet tregtare me këto rajone.
- Përmirësimi e karakteristikave gjeometrike të rrugëve për të krijuar kushte për lëvizshmëri të sigurtë.

Prioriteti 13: Promovimi i partneriteteve me bashkitë fqinje të Qarkut Berat për të zhvilluar veprimtari të përbashkëta.

Ura Vajgurore konsiderohet si portë për lidhjen e Beratit me Shqipërinë Qendrore e Veriore si dhe me kryeqytetin, Tiranën. Duhet të ketë bashkëpunim të ngushtë me bashkitë fqinje të Qarkut të Beratit si në nivel planifikimi (studime të planifikimit që aktualisht përpilohen), por edhe për zhvillimin e veprimtarive të përbashkëta, për të vepruar si një njësi e vetme zhvillimi, me sinergji, elemente dhe veprime plotësuese. Gjithashtu duhet marre parasysh edhe bashkëpunimi ndërkufitar për përfitimin e fondeve IPA.

1.6.4. Parashikime demografike

Në këtë seksion paraqiten të dhënat demografike për Bashkinë Ura Vajgurore që nga viti 2001 deri në vitin 2011 (regjistrimi i fundit). Në veçanti në tabelat e mëposhtme renditen të gjitha të dhënat demografike me kalimin e viteve, nga ku konfirmohet një ulje e madhe e popullsisë. Të dhënat e mësipërme ju paraqiten në diagramet 1.6.4.1 dhe 1.6.4.2. Nga të dhënat e tabelës 1.6.4.1, por dhe nga paraqitjet grafike dallohet tendenca rënëse e popullsisë në nivel totali të Bashkisë së Ura Vajgurore dhe Prefekturës së Beratit. Kjo ulje i atribuohet problemeve akute që paraqiten në ekonominë e vendit, si edhe mungesës së infrastrukturës bazë dhe investimeve si në shkallë kombëtare ashtu edhe në shkallë Bashkie, fakte që ndikuan në rritjen e emigracionit të qytetarëve

drejt vendeve fqinje apo në qendrat e mëdha urbane të vendit në kërkim të kushteve më të mira për jetesë si dhe gjetjes së punës.

Në mënyrë analitike, në tabelën e mëposhtme (Tabela 1.5.4.1) shënohet një ulje e popullsisë së Bashkisë Ura Vajgurore gjatë regjistrimit të vitit 2011 në krahasim me atë të vitit 2001 dhe konkretisht: -24.83% në komunën Cukalat, -18,19% në ish komunën Kutalli, -14.88% në ish komunën Poshnje ka -21,41% në ish Bashkinë Ura Vajgurore. Përsa i përket prefekturës Berat së cilës i përket Bashkia Ura Vajgurore, vihet re një ulje e shkallës prej -26.78%, më e madhe nga ajo që paraqitet në ish Bashkinë/komunat e Bashkisë Ura Vajgurore.

Bashki/ Komuna Vendore	Regjistrimi 2001	Regjistrimi 2011	Ndryshimi 2001-2011 (%)
BERAT	44191	36496	-17.41
BOGOVË	1898	1098	-42.15
GUKALAT	4051	3045	-24.83
ÇEPAN	1553	740	-52.35
ÇOROVODË	6744	4051	-39.93
GJERBËS	1824	813	-55.43
KOZARE	6605	5622	-14.88
KUÇOVË	18100	12654	-30.09
KUTALLI	11787	9643	-18.19
LESHNJË	915	496	-45.79
LUMAS	6313	3981	-36.94
OTLLAK	12352	9218	-25.37
PERONDI	10866	9005	-17.13
POLIÇAN	6618	4318	-34.75
POSHNJË	8664	7375	-14.88
POTOM	1571	897	-42.90
QENDËR SKRAPAR	4878	2545	-47.83
ROSHNIK	4607	2513	-45.45
SINJË	5078	3351	-34.01
TERPAN	3685	1716	-53.43
URA VAJGURORE	9202	7232	-21.41
VELABISHT	11075	8453	-23.67
VENDRESHË	1935	984	-49.15
VERTOP	7405	4919	-33.57
ZHEPË	1938	779	-59.80
TOTAL	193855	141944	-26.78

Tabela 1.6.4.1: Të dhëna demografike të Bashkisë Ura Vajgurore (regjistrimet 2001 & 2011)⁹⁶

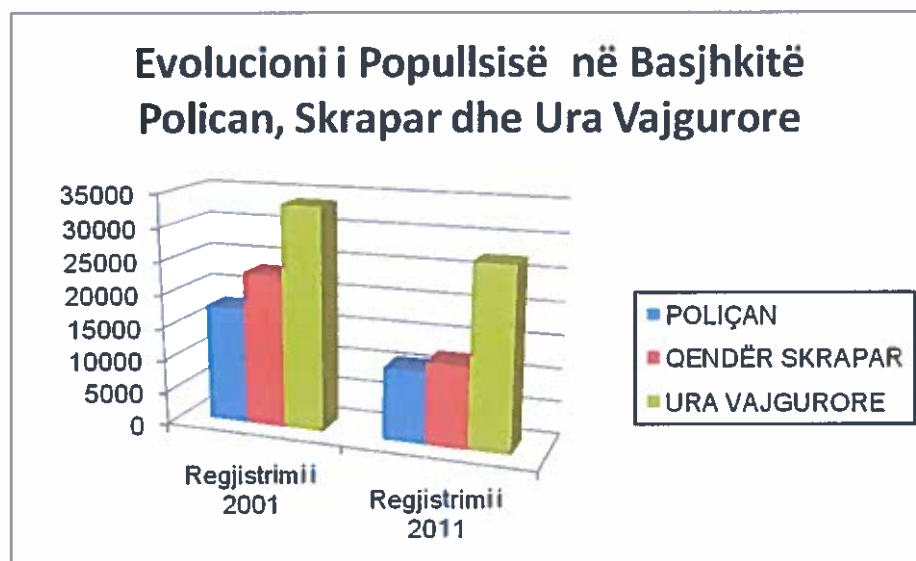

Diagrama 1.6.4.1: Zhvillimi i Popullsisë së Bashkisë së Urës Vajgurores, në lidhje me Bashkitë Skrapar dhe Poliçan⁹⁷.

Sipas të dhënave të INSTAT-it, në lidhje me parashikimet për popullsinë në thellësi 15vjeçarit shumica e Prefekturave parashikohet të përballen me një reduktim të numrit të lindjeve. Në lidhje me rritjen e vdekjeve në të gjithë Shqipërinë, parashikohet përballja me një rënie natyrore të popullsisë në të ardhmen. Në rajonin e Beratit, pavarësisht nga niveli negativ i rritjes natyrore, reduktimi i vazhdueshëm i popullsisë parashikohet ti atribuohet kryesisht migrameve të brendshme dhe emigracionit ndërkombëtar (dominimi i njërit mbi tjetrin varet nga hipoteza në lidhje me nivelin dhe fokusin hapësinor të migrimit të brendshëm).

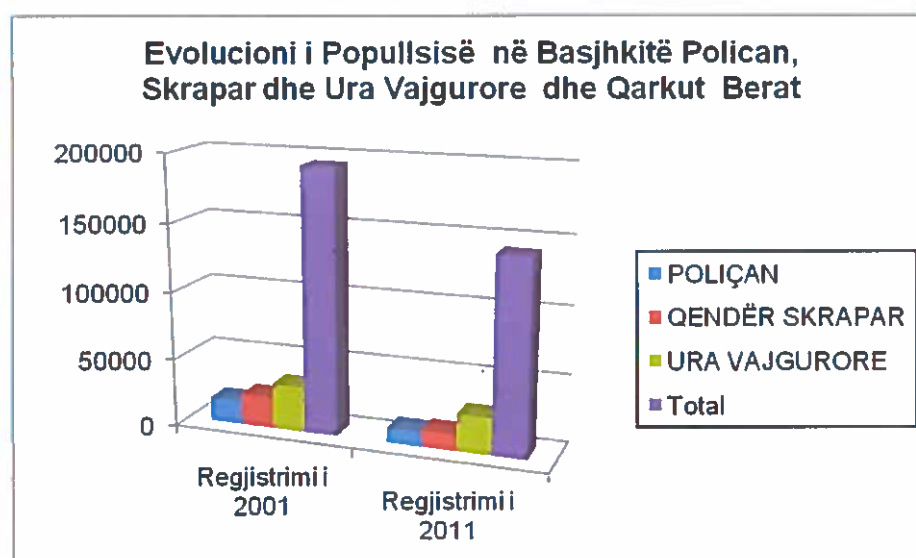

Diagrama 1.6.4.2: Ecuria e Popullsisë së Bashkisë së Urës Vajgurores në lidhje me prefekturën.⁹⁸

⁹⁷ INSTAT

⁹⁸ INSTAT

Sipas INSTAT-it, ulja e normës së emigrimit ndërkombëtar me vetëm 1/3 në të gjitha rajonet, nga 1990 deri në vitin 2031, e kombinuar me një rënie të butë të lindjeve, do të zvogëlojë popullsinë në 40% në shumicën e rajoneve.

Më poshtë po paraqitet një tabelë në nivel Prefekturë Berat, ku pasqyrohet prirja e popullsisë në thellësi të 20vjeçarit përmes tre (3) skenarëve.

	2011	Skenari i vitit 2031					
		Përqëndrim i lartë	Shpërqëndrim i lartë	Përqëndrim konstant	Shpërqëndrim konstant	Përqëndrim i ulët	Shpërqëndrim i ulët
		MMMHC	MMMHD	MMMcC	MMMcD	MMMLC	MMMLD
Popullsia	149,672	109,584	114,084	113,370	116,762	117,049	119,211
Raporti i popullsisë 2031 me popullsinë 2011		0.73	0.76	0.76	0.78	0.78	0.80
% e popullsisë Shqiptare	5	4	4	4	4	4	4

Shënim: HC=migrimet e brendshme të larta dhe të përqendruara në hapësirë, HD=migrimet e brendshme të larta dhe të shpërqendruara në hapësirë, CC= migrimet e brendshme konstante dhe të përqendruara në hapësirë, LC= migrimet e brendshme të ulëta dhe të përqendruara në hapësirë, LD= migrimet e brendshme të ulëta dhe të shpërqendruara në hapësirë.

Tabela 1.6.4.2: Parashikime të popullsisë në thellësi të 20vjeçarit për qarkun Berat⁹⁹.

Sipas tabelës së mësipërme, qarku Berat mund të përballet me rënie të popullsisë prej 20.35% në 21.80% në skenarin optimist, nga 21.99% deri në 24.01% në skenarin mesatar dhe 23.78% në 26, 78% në skenarin negativ.

Edhe pse, si në qarkun, ashtu edhe në bashkitë që janë nën studim, regjistrohet pakësim i popullsisë në kalimin e viteve, konsiderohet e nevojshme të merret parasysh mundësia e një rritjeje të vogël dhe graduale e popullsisë dhe në fakt që të simulohej skenari më i keq u përdor tipi i rikapitalizimit për parashikimin e prirjeve të popullsisë në të ardhmen. Mbulimi i skenarit më të keq konsiderohet i nevojshëm, pasi prirja e popullsisë do të përcaktojë nevojat e tashme dhe të ardhshme të strehimit. Kështu parashikimi për një kërkesë më të madhe në të ardhmen do të mbulojë një kërkesë të mundshme të ulët, ndërsa e kundërta nuk mund të ndodhë, dhe në të kundërt do të krijojë probleme serioze.

Duke kombinuar rezultatet e INSTAT-it, të cilat treguan një rënie të popullsisë dhe dëshirën për të mbuluar skenarin më të keq parashikohet një rritje e përqindjes vjetore rritje prej + 0.5% për të gjitha bashkitë dhe vendbanimet. Përgjithësim përbëjnë disa vendbanime për të cilat merret një përqindje rritje më e madhe e barabartë me + 1,0% dhe + 1,5%. Kjo i atribuohet faktit se këto vendbanime kanë një popullsi më të madhe dhe diferencohen ekonomikisht dhe nga ana sociale në raport me të tjerët. Në mënyrë të veçantë, ushtrojnë përdorime të ndryshme të aktiviteteve ekonomike (laboratorë profesionale, industri të vogla, dyqane, shërbime, etj) në krahasim me vendbanimet e tjera të cilat kanë karakter plotësisht rural.

Në lidhje me Bashkinë Ura Vajguore, vlerësohet se ish Bashkitë kanë karakteristika ekonomike dhe sociale të përbashkëta dhe parashikohet të kenë një përqindje rritjeje prej 0,5%.

⁹⁹ INSTAT

Formula e rikapitalizimit jepet nga ekuacioni i mëposhtëm matematikor:

$$E_v = E_0 \cdot (1 + \rho)^v$$

ku

Ev: popullsia e parashikuar

Eo: popullsia gjatë viti të regjistrimit

ρ : shtimi vjetor i popullsisë

v: vitet për të cilat do të kryhet parashikimi

Siç u përmend më lart parashikimet e projeksionit të popullsisë bëhen për çdo pesë vjet duke filluar nga viti bazë 2011, me projeksionin e parë për vitin 2016 dhe më pas pas në 15 vitet e ardhshme, domethënë deri në vitin 2030. Prandaj parashikimi i popullsisë me formulën e rikapitalizimit do zbatohet me bazë vitin referencë (2011 të dhëna të regjistrimit) fillimisht për vitin 2016 (si situatë aktuale) dhe pastaj për dhjetëvjeçarin e ardhshëm deri në vitin 2026 (faza A') dhe në 15 vitet e ardhshme deri viti 2030 (faza B').

Nga Tabela 1.6.4.1 e këtij seksioni merren vlerat e popullsisë së vendbanimeve që përbëjnë zonën e studimit për vitin bazë 2011. Më poshtë është paraqitur në mënyrë analitike përlllogaritja e cila është bërë duke zbatuar formulën e rikapitalizimit, për ish-Njësinë Administrative të Bashkisë së Urës Vagjurore:

E_0 = numri i banorëve

$\rho = 0.5\%$

$v_1 = 2016 - 2011 = 5$ (situata aktuale)

$v_2 = 2026 - 2011 = 15$ (faza A')

$v_3 = 2030 - 2011 = 19$ (faza B')

$$E_{2016} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^5 = A$$

$$E_{2026} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^{15} = B$$

$$E_{2030} = \text{banorë} \cdot \left(1 + \frac{0.5}{100}\right)^{19} = F$$

Rezultatet parashikimit të popullsisë së ish Njësi Administrative të Bashkisë nga aplikimi i formulës së rikapitalizimit janë paraqitur në tabelën e mëposhtme (Tabela 1.6.4.3).

Bashkitë/ Komunat Lokale	Regjistrimi 2011	Parashikimi	Parashikimi	Parashikimi	Rritja vjetore e popullsisë (p)
		2016	2026	2030	
CUKALAT	3045	3122	3364	3699	0.5%
KUTALLI	9643	9886	10655	11714	0.5%
POSHNJË	7375	7561	8149	8959	0.5%
URA VAJGURORE	7232	7415	7991	8785	0.5%
TOTALI	27295	27984	30158	33156	

p: rritja vjetore e popullsisë (0,5%, 1% ka 1,5%)

Tabela 1.6.4.3: Parashikimi i popullsisë për Bashkinë e Urës Vajgurore me formulën e rikapitalizimit.

1.6.5. Rezervat e strehimit

Në tabelën më poshtë paraqiten të dhëna të krahasueshme bazuar në skenarët që u analizuan më lartë për sa i përket zhvillimit të popullsisë dhe gjendjes së strehimit në Bashkinë Ura Vajgurore. Më tepër, llogaritet ritmi i shtimit vjetor të popullsisë, në mënyrë që të mbulohet mjaftueshmëria e banesave në një periudhë 20 vjeçare.

Në tabelën 1.6.5.1 paraqiten të dhëna për Ura Vajgurore në nivel rajonal dhe bashkiak. Në nivel rajonal, sipas studimit në Institutit shqiptar të Statistikave (INSTAT), popullsia mund të jetë reduktuar nga 20.35% deri në 26.78%. Me mjaftueshmërinë e tanishme të banesave, llogaritet se në 2011 përputhet një (1) banesë për 2.81 banorë, ndërsa për një periudhë dhjetëvjeçare raporti parashikohet të arrijë nga 2.24 deri në 2.06 banorë për banesë. Kjo do të thotë që do të ketë një shtim të banesave boshe në gjithë bashkinë. Gjithashtu, me mesataren e anëtarëve për familje (3,73 banues/familje), u llogarit zhvillimi i familjeve, si edhe raporti midis banorëve dhe familjeve për një periudhë 20vjeçare.

Nga kjo tabelë duket se në 2011, rreth 72% të banesave që ekzistojnë në rajon përdoren për qëllime strehimi. Kjo përqindje mund të arrijë nga 60% deri në 55%, në një periudhë 20vjeçare, duke shënuar përkatesisht reduktim -12% dhe -17%.

Për më tepër, për Bashkinë Ura Vajgurore u krijuan dy skenarë. Skenari i parë ndjek motivin e zhvillimit të popullsisë së studimit të INSTAT, me një përqindje reduktimi të popullsisë me nivel -0.5%, ndërsa skenari i dytë është skenari më i keq në të cilin parashikohet shtim vjetor i popullsisë me 0.5%. Me shënjimin e motivit të zhvillimit të popullsisë në nivel bashkiak, u gjet se përqindja e banesave që përdoren sot, dhe është 77%, mund të reduktohet në 68% duke shënuar një ndryshim të nivelit -9% në një periudhë 25 vjeçare. Përkundrazi, sipas skenarit të keq, nga i cili parashikohet shtim i popullsisë përqindja e përdorimit të banesave pritet të shtohet nga 77% në 87% duke shënuar një rritje të nivelit 10%.

Edhe pse, sipas skenarit më të keq dallohet një shtim i përdorimit të banesave, ka një përqindje të banesave të nivelit 13%, që ngelen të pashfrytëzuara. Në mënyrë, që të bëhet vlerësim i përgjithshëm i riskut, për sa i përket mjaftueshmërisë së banesave bazuar në shtimin e popullsisë në një periudhë 25 vjeçare, u llogarit ritmi i ndryshimit të popullsisë, në mënyrë që të ketë një mbulim të përgjithshëm të banesave në një periudhë 25 vjeçare, i cili do duhet të arrijë 1.06% për Bashkinë Ura Vajgurore.

PËRFUNDIME

Popullsia në qarkun Berat, si dhe në Bashkinë Ura Vajgurore, parashikohet të reduktohet ndjeshëm në një periudhë 20 vjeçare (të dhëna nga INSTAT), për shkak të reduktimit të lindjeve dhe atij natyror të popullsisë, si dhe për shkak të emigrimit dhe migrimit, drejt qendrave të mëdha ekonomike. Krahas reduktimit të madh që parashikohet për një periudhë 20vjeçare, u gjykua e nevojshme simulimi i skenarit më të keq me përdorimin e interes të përbërë për parashikimin e zhvillimit të popullësisë në të ardhmen. Mbulimi i skenarit më të keq konsiderohet i nevojshëm, pasi parashikimi për një kërkesë më të madhe do të mbulojë një kërkesë të vogël të mundshme, ndërsa e anasjellta nuk mund të ndodhë sepse në të kundërt do të krijonte probleme më të mëdha.

	2011	Skenari 2031						
		Përqënd. i lartë	Shpërqënd. i lartë	Përqënd. konstant.	Shpërqënd. - konstant.	Përqënd. i ulët	Shpërqënd. - i ulët.	
		MMMHC	MMMHD	MMMCC	MMMCD	MMMLC	MMMLD	
Popullsia Totale	149,672	109,584	114,084	113,370	116,762	117,049	119,211	
Të gjitha banesat				53,228				
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	2.81	2.06	3.07	3.05	3.15	3.15	3.21	
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar				3.73				
Totali i K/ Familjarëve	38,493	32,421	33,753	33,541	34,545	34,630	35,270	
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.72	0.61	0.63	0.63	0.65	0.65	0.66	
URA VAJGURORE								
	2011	Projektimi 2016		Projektimi 2026		Projektimi 2036		p
Popullsia Totale (projektimi me -0,5)	27,295	26,619		25,318		24,080		-0.5%
Të gjitha banesat		8,852						
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	3.08	3.01		2.86		2.72		
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar		4.01						
Totali i K/ Familjarëve	6,813	6,638		6,314		6,005		
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.77	0.75		0.71		0.68		
Popullsia Totale (Projektimi me 0,5)	27,295	27,984		29,415		30,920		0.5%
Të gjitha banesat		8,852						
Raporti i të gjitha banesave të popullsisë	3.08	3.16		3.32		3.49		
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar		4.01						
Totali i K/ Familjarëve	6,813	6,979		7,335		7,711		
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.77	0.79		0.83		0.87		
Popullsia Totale (Projektimi me 0,5)	27,295	28,773		31,972		35,528		1.06%
Të gjitha banesat		8,852						
Raporti i të gjitha banesave të	3.08	3.25		3.61		4.01		

popullsisë				
Raporti aktual i anëtarëve të familjes për K/ familjar	4.01			
Totali i K/ Familjarëve	6,813	7,175	7,973	8,860
Raporti I të gjitha banesave K/ Familjarët	0.77	0.81	0.90	1.00

p: rritja vjetore e i popullsisë

Tabela 1.6.5.1: Rezultate të krahasueshme popullsi-banesa me ritëm ndryshimi të popullsisë (-0,5% dhe 0,5%), zgjerim i popullsisë për mbulim të banesave për Bashkinë Urës Vajgurore.

Në menyre analitike, parashikohet të reduktohet popullsia në qarkun Berat në 20vjeçarin e ardhshëm nga 20.35% deri 26.78%. Sipas gjendjes aktuale strehimit në qarkun Berat, ekzistojnë mjaftueshëm banesa boshe me 28.57% mbi numrin e përgjithshëm të banesave. Nga ky fakt duket se përqindja e banesave boshe do të rritet. Perkundrazi, në 20vjeçarin e fundit u vu re një rritje në ndërtimin e banesave, i cili duke u kombinuar me reduktimin e madh të popullsisë, intensifikoi situatën ekzistuese të strehimit në Bashkinë nën studim.

Bazuar në skenarin më të keq, mjaftueshmëria e banesave për familje, mbetet në 13% për Urën Vajgurore. Gjithashtu, për vlerësimin total të riskut dhe kuptimin më të mirë të nevojave të ardhshme të strehimit, u llogarit ritmi i zhvillimit të popullsisë në një periudhë 25 vjeçare, në mënyrë që të ketë strehim të plotë në nivel bashkiak. Përsa i përket bashkisë Ura Vajgurore, ritmi i ndryshimit të popullsisë do të duhej të arrinte 1.06% në mënyrë vjetore në menyre që të ekzistojë strehim i plotë në ndërtesat që përdoren për qëllime strehimi. Siç mund të parashikohet, ritmi i ndryshimit që u llogarit është shumë i madh dhe nuk përputhet me zhvillimet aktuale të popullsisë në Shqipëri.

Pra, përmbledhtazi, sipas të dhënave të INSTAT, por dhe me metodologjinë dhe analizën që u ndoq në unitetet e mësipërme, përsa i përket zhvillimit të popullsisë në krahasim me banesat ekzistuese, për një periudhë 20vjeçare, duket se nuk ka nevojë rindërtimi të banesave, për të mbuluar nevojat e ardhshme të strehimit. Megjithatë duhet të kihet parasysh koha e ndërtimit të objekteve dhe gjendja e tyre, që janë faktorë kryesore që ndikojnë në mjaftueshmërinë dhe cilësinë e banesave dhe funksionojnë negativisht me kalimin e kohës.

1.6.6. Parashikimet financiare

Në vazhdim të të dhënave të analizes, pretendohet se GDP e Bashkisë Ura Vajgurore do të rritet gjatë viteve të ardhshme dhe për këtë do të kontribuojë pozitivisht planifikimi që po përgatitet. Gjithashtu, pretendohet se do të ketë aktivitete të reja ekonomike, do të ndërtohen vepra të reja infrastrukture dhe do të vijnë investime të reja në zonë. Si rezultat, do të krijohen vende të reja pune dhe Bashkia do të njohë prosperitet. Disa nga veprat e mësipërme do të financohen nga programet e mëdha siç paraqiten më poshtë:

- Në programet europiane (psh. Interreg, Balkan Med, etj.) që do të implementohen sipas programit në të ardhmen, buxheti është 82 m. € dhe parashikohet që investimet në zonën në studim të arrijnë 15 m. €

- Në ndërtimin e gazsjellësit TAP, për transportin e gazit, ku buxheti total është 1 b € dhe parashikohet që investimet në zonën në studim do të arrijnë 5% të buxhetit total, si rezultat të parashikohen investime të paktën 50 m. €. Avantazhet e gazsjellësit TAP janë në shkallë totale për ekonominë Shqipëtare dhe nuk mund të përcaktohen për çdo Bashki në vaçanti.
- Në investimet nga programi i investimeve publike që pritet të bëhen, parashikohet që do të arrijnë vlerën 20 m. €.
- Në investimet e reja që pritet të bëhen në periudhën e ardhshme, me anë të rrugëve të tjera (p.sh. Banka Botërore e Investimeve, investime Shqiptaro-Greke, investime Shqiptaro-Italiane etj.) ku investimet totale shqiptare arrijnë 4,2 b € dhe parashikohet që investimet për zonën në studim do të arrijnë 110 m. € me 130 m. € në fund.
- Në investimet e bashkisë për zonën në studim që do të vijnë ng atë ardhura të njejta, me anë të formës së reciprocitetit pritet të arrijnë pothuajse 15 m €.

1.6.7. Struktura e ndërtimeve

Bazuar në analizën dhe vlerësimin e strukturës urbane (faza A' dhe analiza SWOT) modeli i organizimit të sistemit urban përfshin rrjetet e vendbanimeve ekzistuese të sistemit "qytetit të hapur", dmth vendbanimeve të plotësuar reciprokisht. Për shkak të afërsisë dhe përqendrimit të një numri të madh shërbimesh dhe aktiviteteve ekonomike rekomandohet funksionimi i diversifikuar (me dy pole) i zonave Ura Vajgurore - Poshnje dhe Drenovicë - Kutalli.

Ruhen vendbanimet ekzistuese dhe përcaktohen në mënyrë rigorozë, duke u përpjekur për të nderprerë një zonë të vazhdueshme urbane që konsumon burimin më të vlefshëm të zonës së studimit, ndërpret sistemin e fermave dhe korridoret natyrore.

Synohet një kufizim i rreptë i zonave të banimit dhe kufizimi i zonave të reja për zhvillim vetëm në vende të përshtatshme, me qëllim kryesor plotësimin e nevojave të veçanta (p.sh. aktiviteteve të reja ekonomike).

Synohet rentabiliteti i urbanizimit, në një masë më të madhe ose më të vogël në varësi të madhësisë dhe strukturës të çdo vendbanimi, përmes (a) krijimi i qendrave të orientuara me hapësirat publike (p.sh. sheshi) dhe shpërndarja e përdorimeve, (b) tërheqja e aktiviteteve në përputhje me banesën dhe nevojat e shërbimit të përditshëm dhe (c) restaurimi dhe dhënia në përdorim të përbashkët të hapësirave joaktive dhe të mbetura. Në të njëjtën kohë, dhe për shkak të mungesës së zonave të gjera të mjedisit natyror, synohet krijimi i peizazhit rekreativ dhe parqeve rrethqytetëse, të cilat do të jenë të qasshme përmes mjeteve alternative (çiklizmit, ecjeve), për të krijuar qendra rekreative dhe zgjerimin e biodiversitetit. Në veçanti njesia Ura Vajgurore - Poshnjë, ku madhësitë janë më të mëdha dhe problemet janë më të theksuara, është e dëshirueshme fuqizimi i gjelbërimit si brenda zonave të banuara, edhe krijimi i zonave të gjelbra në zone për izolimin nga aktivitetet shqetësuese ngjitur me to.

1.6.8. Nivelet e cilësisë së mjedisit

Me ndërtimin e rezervuarëve dhe liqeneve në vende ku gjeomorfologjia, gjeologjia dhe tektonika e lejon, bëhet përqendrimi i një vëllimi të madh të ujit të përdorur për nevojat e njeriut për ujë, furnizimin me ujë, prodhimin e energjisë elektrike. Ndërtimi i tyre bëhet kryesisht duke bllokuar

rrjedhjen e një lumi apo rrjedhe me barrierë fleksibël ose të ngurtë. Para ndërtimit të tyre duhet të llogaritet kursi i valës së përmytjeve në rast carje të argjinaurs duke siguruar masat e duhura mbrojtëse për zonat në drejtim të rrymës. Sjellja e tyre duhet të monitorohet me monitorim të vazhdueshëm nga specialistë inxhinierë me përvojë për të siguruar jetën dhe funksionimin e sigurtë të tyre.

Rezervuarë në zonën e bashkisë ka disa. Disa prej tyre kanë zhvillimin e tyre në drejtim të rrymës banesore, zonave të kulturave bujqësore apo serave dhe njësive të tjera të prodhimit. Në mënyrë të veçantë, referohen rastet e mëposhtme:

- Rezervuari në përruan e Allambrezit në veri të fshatit me të njëjtin emër.
- Rezervuari në përruan e Slanicës pranë fshatit me të njëjtin emër.
- Rezervuari në përruan e Malthikës në veri të fshatit Pobrat.
- Rezervuari në veri perendim të Poshnjës.
- Rezervuari në përruan e Madh në afërsi të fshatit Çlirim.
- Rezervuari në përruan e Gropës në veri të fshatit Malas-Gropa.

Rezervuarët e ndërtuar në zonat e Bashkisë duhet të hulumtohen për sigurinë e tyre dhe në rast dështimi të konsiderohen si zona të papërshtatshme për zhvillimin banesor dhe përdorime të tjera të ngjashme ndërtimi dhe të mbrohen me masa të përshtatshme për të parandaluar përmytjet, dëmtimin e pronës dhe humbjen e jetëve.

Mbrojtja e tokës ka rëndësi të madhe për zhvillimin ekonomik të Bashkisë, pasi është baza mbi të cilën zhvillohet ekonomia rurale dhe pasuria pyjore. Erozioni i tokës çon në pakësimin e prodhimit bujqësor dhe zhdukjen e burimeve pyjore. Erozioni i tokës në bashki vërehet përgjatë lumit Osum dhe Seman. Lumenjtë në Bashki shfaqin formë karakteristike meandering (gjarpërimi). Gjatë gjarpërimit, energjia e ujit që rrjedh në drejtim të rrymës, gërryen anën e jashtme të një gjarpërimit (meandri) me depozitim të njëkohshëm të sedimenteve në të. Kështu, tokat bujqësore dhe zonat e banuara që janë të vendosura në anën e jashtme të gjarpërimeve duhet të mbrohen me masa të duhura teknike përforcuese të brigjeve dhe heqjen e sedimenteve nga shtretërit e lumenjve. Erozioni i tokës paraqitet i fragmentuar edhe në zonat gjysëmkodrinore të Bashkisë. Në këto vende vërehet mungesa e bimësisë pyjore dhe barishtore, vija karakteristike gykash dhe rrallë rrëshqitjet e tokës. Fenomeni i erozionit në zonat kodrinore ka dy shkaqe natyrore dhe antropogjene. Antropogjene, shpyllëzimi i pakontrolluar i bimësisë për shkak të mbikullotjes dhe prerjeve ilegale, trajtohet me mekanizma të kontrollit dhe menaxhimit të përgjithshëm të mjedisit natyror. Erozioni nga shkaqe natyrore, të tilla si gjeologjia dhe klima, duhet të perballohet në shkallë lokale (të madhe) dhe veçanërisht kur propozohen projekte të infrastrukturës dhe ndërtimit të banesave ose me zhvillime të ngjashme ndërtimore.

Mjedisi natyror i bashkisë kërcënohet nga faktori ndotjes. Pothuajse në të gjithë zonën përgjatë brigjeve të lumit Osum dhe Seman vëzhgohet depozitimi intensiv i mbeturinave komunale dhe industriale. Mbeturinat transporohen nga uji dhe ajri dhe shpërndahen në një masë më të madhe, duke dhënë një imazh të keq për banorët dhe vizitorët në zonë dhe përhapjen e ndotjes më lehtë dhe me shumë pasoja të dimshme për njerëzit dhe habitatet. Kështu kapitulli "menaxhimit të mbetjeve" duhet të synojë jo vetëm në asgjësimin e duhur të mbeturinave në landfille, në përputhje me të gjitha kushtet e nevojshme mjedisore, por edhe në pastrimin e të gjithë territorit të Bashkisë nga ndotësit që janë depozituar në zona të ndryshme prej shumë vitesh.

1.7. Ndryshime të mundshme të sistemeve

Duhet të kuptohet se strategjia e propozuar territoriale, e cila ka si objekt kryesor zhvillimin e qëndrueshëm të Bashkisë, ka si rezultat të mundshëm ndryshimin e sistemeve ekzistuese territoriale (bujqësor, natyror, ujqor, urban dhe infrastrukturor), siç ato përcaktohen në VKM 671 / 2015 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit". Ky ndryshim është i dëshirueshëm pasi synon mbrojtjen e mëtejshme të mjedisit (natyror, kulturor, urban) dhe të natyrës, zgjidhjen e konflikteve, sigurimin e përputhshmërisë dhe plotësueshmërisë së përdorimit të tokës dhe infrastrukturës. Për reduktimin dhe kufizimin e ndikimeve të mundshme negative, të cilat do të vlerësohen në fazën e ardhshme nga VSM, parashikohen masat e duhura.

Këto ndryshime në sistemet territoriale mund të ndodhin bazuar si në projektet/veprimet e propozuara ashtu edhe bazuar në angazhimet institucionale që lindin nga legjislacioni i veçantë ose sektorial përkatës (p.sh. mjedisi natyror, ujërat, infrastruktura). Finalizimi i tyre bëhet me përcaktimin përfundimtar të përdorimit të tokës dhe infrastrukturës. Duke aplikuar vizionin e zhvillimit të Bashkisë dhe objektivat strategjike, përmes projekteve të propozuara, në shpërndarjen ekzistuese të sistemeve territoriale rezultojnë ndryshimet e mundshme, siç ato shpjegohen më poshtë.

Për shkak të pozicionit të rëndësishëm të Bashkisë dhe të ndërtimit intensiv dhe të shpërndarë të banesave, propozohet infrastrukturë e re teknike, në mënyrë të veçantë në sektorin e ujësjellësit, menaxhimit të mbeturinave dhe kanalizimeve. Pozicionimi i tyre bëhet ose në tokë bujqësore ose në atë urbane. Pozicionet dhe rrugëkalimet që shënohen në hartën H.03 janë treguese dhe për finalizimin e tyre do të kërkohen studime të specializuara. Të rëndësishme priten të jenë ndikimet në sistemin urban rreth qytetit Ura Vajguore dhe në rajonin e saj më të gjerë, pasi bazuar në strategjinë pritet të pranojë një popullsi të re dhe aktivitete të reja ekonomike. Propozohet rregullimi i ndërtimeve të shpërhapura në mënyrë të çrregullt, integrimi i infrastrukturës së re e të planifikuar dhe përmirësimi i shërbimeve të ofruara dhe i mjedisit urban. Zona kritike, e cila sot është kryesisht bujqësore, vihet re në pjesën Veriore të qytetit, në pjesën ndërmjet tij dhe unazës së re.

Në vija të përgjithshme, ndryshimet janë të kufizuara dhe në pika të caktuara, me qëllim që të mos ndryshohet karakteri i zonës, të mbrohen sipërfaqet bujqësore dhe të mos ndikohet funksionimi i sistemit natyror dhe ujqor.

2. METODOLOGIA DHE PROGRAMI PËR KONSULTIM PUBLIK

Në fund të fazës B' të studimit «PLANI PËR HARTIM TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)» të Bashkisë Ura Vajgurore, në përputhje me Termat e Referencës, por edhe me VKM 671/2015, do të duhet të kryhet konsultim publik me palët e interesuara, si institucione dhe qytetarë.

Objektivi kryesor i konsultimit publik në procesin e vendimmarrjes është krijimi i transparencës dhe i besimit, ndërmjet qytetarëve dhe autoriteteve publike para marrjes së çdo vendimi për zhvillimin e rajonit. Në përputhje me bazën ligjore sipas përcaktimeve të ligjit 107/2014 “Per Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar dhe VKM nr. 671, datë 29.07.2015 “Per miratimin e rregullorese së planifikimit”, konsultimi publik organizohet në mënyrë që të ketë pjesëmarrje të përfaqësuesve më të fuqishëm nga të gjitha sferat e shoqërisë, të cilët ose jetojnë ose punojnë në këtë rajon. Të interesuarit do të duhet të jenë të pranishëm për tu informuar në lidhje me atë që projekti propozon për këtë rajon, në këtë fazë të studimit. Fillimisht, në bashkëpunim me Bashkinë do të bëhet identifikimi dhe regjistrimi i të gjithë anëtarëve të interesuar, të cilët do të jenë në pjesën më të madhe të tyre persona që e njohin rajonin, ose jetojnë në të, ose janë profesionistë të cilët e njohin planifikimin, të tillë si inxhinierë, arkitektë, etj., persona nga institucione dhe ministri të lidhura me planifikimin hapësinor, persona nga bashki fqinje, organizata ndërkombëtare etj. Shembujt përmenden si në vijim:

- Persona që banojnë në këtë rajon që po studiohet apo që mund të ndikohen nga propozimet e planifikimit.
- Urbanistë, arkitektë, inxhinierë.
- Specialistë në çështje mjedisore, apo persona që punojnë në institucione që kanë lidhje me mjedisin.
- Specialistë në çështje të ndërtimit të rrugëve dhe infrastrukturës.
- Institucione/ Organizma për mbrojtjen e shëndetit publik.
- Institucione/Organizma për mbrojtjen e tokës bujqësore.
- Institucione/Organizma që kanë lidhje me planifikimin dhe infrastrukturën.
- Përfaqësues të administratës dhe të vetë Bashkisë apo edhe të Bashkive fqinje.
- Përfaqësues nga Ministri përgjegjëse.
- Përfaqësues nga institucione ndërkombëtare.
- Përfaqësues nga organizata jo qeveritare të cilat kryejnë aktivitetin e tyre në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe të trashëgimisë kulturore.
- Përfaqësues nga Universitete dhe institucione kërkimore.
- Të interesuar nga organizma të sektorit privat/përfaqësues të sektorit sipërmarrës.

Në varësi të madhësisë së listës së palëve të interesuara dhe faktit se sa karakteristika të përbashkëta ata kanë, apo interesa të përbashkëta ata disponojnë, mund të organizohen më shumë se një konsultim publik. Në këtë rast, do të duhet që pjesëmarrësit të ndahen në grupe sipas disa karakteristikave të përbashkëta të tyre, me qëllim që të mbulohen gjithë fushat e shoqërisë dhe kështu të mund të ketë një vizion për rajonin, i cili do të krijohet duke kompozuar mendimet dhe këndvështrimet e ndryshme të çdo grupi.

Pasi të jenë regjistruar të gjithë palët e interesuara dhe të vendoset nëse do të organizohet një ose më shumë konsultime publike, të paktën 10 ditë para prezantimit, Bashkia duhet të publikojë propozimin e dorëzuar të fazës B' me çdo mjet të mundshëm, elektronik apo të shtypur, me qëllim që të interesuarit të marrin dijeni në kohë në lidhje me përmbajtjen dhe të kenë mundësi për të marrë pjesë në diskutimin përkatës të njoftuar. Për më tepër, të interesuarit pjesëmarrës duhet të njoftohen në kohë për vendin dhe kohën e diskutimit publik.

Gjatë konsultimit publik, paralelisht me fjalimin, do të ketë edhe një prezantim të pikave kryesore të kësaj faze të studimit, duke përfshirë edhe disa tabela dhe harta, me qëllim që tema që do të trajtohet të bëhet sa më e kuptueshme të jetë e mundur për publikun pjesëmarrës. Pasi të përfundojë prezantimi, të interesuarit pjesëmarrës mund të paraqesin pyetjet e tyre dhe në vazhdim do të shpërndahen pyetësorë me qëllim të regjistrohen pikëpamjet e tyre, në mënyrë që të merren në konsideratë në fazat e ardhshme të studimit.

Në vazhdim të sa më lart përmendur, përfundon procedura e konsultimit e fazës B', e cila është një pjesë e rëndësishme përbërëse e studimit. Rezultatet e saj do të merren parasysh në fazën e ardhshme C'.

Paralelisht me procesin e mëparshëm, do të kryhet edhe konsultimi publik për studimin paraprak VSM bazuar në Ligjin Nr. 91, datë 28.02.2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor" dhe VKM Nr. 219, datë 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor". Qëllimi është informimi në lidhje me objektivat dhe përmbajtjen e VSM dhe grumbullimi i opinioneve dhe të dhënave për gjendjen mjedisore dhe sfidat me të cilat përballlet zona e studimit. Bashkia do të ndjekë një procedurë të veçantë (p.sh. ftesë përkatëse për palët e interesuara, duke përfshirë edhe Ministrinë përgjegjëse të Mjedisit, material prezantues i çështjeve për diskutim). Takimi do të mbahet brenda 10 ditëve nga shpallja publike e cila do të bëhet me mjete elektronike dhe të shkruara. Rezultatet e këtij procesi do të merren parasysh gjatë hartimit të studimit paraprak VSM.

Dëgjesa publike e përshkruar më lartë, u zhvillua sipas përshkrimit. Procedura, rezultate finale, komentet dhe diskutimet janë paraqitur në mënyrë analitike në Aneksin "Raport për konsultimin publik të studimit «Hartimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) të Bashkisë Ura Vajguore»".

Së bashku me procesin e analizës, planifikimit dhe hartimit të strategjisë, pas dëgjësës publike u pa e nevojshme kontaktimi me institucione të tjera publike, agjenci, institute apo entitete të tjera për të diskutuar, shpjeguar, për të ndarë ide dhe marrë përshtypje që do të ndihmonin në plotësimin e kornizës dhe daljen në pah të Strategjisë së Bashkisë. Këto takime dhe rezultatet e tyre janë paraqitur në mënyrë analitike në Aneksin "Mbledhjet me autoritetet e Qarkut dhe institucionet rajonale".

3. ANEKS

Termat e Referencës (1)

Studimi: Zhvillimi i zonave të reja sipërmarrëse/ekonomike në veri të qendrës së qytetit Ura Vajgurore

HYRJE

Në zonën e bashkisë Ura Vajgurore është i zhvilluar sektori parësor, me bujqesinë dhe blegtorinë që përbëjnë sektorët kryesore të banesave jetësore. Sipërfaqet e kultivuara, për shkak dhe të morfologjisë së tokës, shtrihen thuajse në gjithë sektorin e Bashkisë me qendër sektorin Veriperëndimor ku ekzistojnë sipërfaqe kultivuese me sera. Gjithashtu në zonë kuzistojnë sipërfaqe të mëdha të mbuluara me vreshta, pemishte dhe ullishte. Përsa i përket sektorit sekondar, aktiviteti kryesor industrial i Bashkisë lokalizohet në sektorin verior të qytetit. Ja vlen të përmendet që në zonë ka mungesë të njësive të përpunimit të produkteve bujqësore.

Përsa i përket aktivitetit sipërmarrës industrial, ai gjendet në hyrjen lindore të qytetit por bëhet më i theksuar përgjatë SH72 dhe me drejtim për në perëndim. Veçanërisht, në hyrjen veri-perendimore të qytetit gjenden struktura industriale të cilat lidhen me tregëtinë me shumicë e pakicë, me tregëtinë e mobiljeve që mbizotëron. Në drejtim të Poshnjes takojmë industri që aktivizohen në sektorin e ndërtimit dhe të infrastrukturës, ku ndërtojnë dhe tregëtohen lëndë ndërtuese, lëndë izoluese dhe plastike, pllaka, tuba çimentoje, tubacione të ujërave të zeza etj.

Vihet re që zhvillimi i sipërmarrjeve bëhet kryesisht në mënyrë lineare gjatë gjatësisë së SH72, pasi është një rrugë në gjendje të mirë dhe siguron ndërhyrje më të thjeshtë dhe më të sigurt të forcës punëtore dhe të makinerive të rënda. Mungesa e rrjetës rrugore në kombinim me mungesën e planifikimit hapësinor drejtoi në tkurrjen dhe fragmentimin e tokës bujqësore. Sigurisht, problem kryesor që paraqet grumbullimi i sotëm industrial është mungesa e infrastrukturave teknike që çon në funksionimin e padëshirueshëm të njësive (psh. Mungesa e rrjetave telekomunikative moderne) dhe si pasojë në presionin e mjedisit përreth, natyror dhe të ndërtuar (psh. menaxhimi i mangët i mbetjeve të lëngëta të njësive të ndryshme, që përfundojnë të papërpunuara në lumin Osumi duke i shndërruar ujërat të papërshtatshme për shfrytëzim).

Një nga qëllimet strategjike të Bashkisë është rigjenerimi ekonomik i zonës i drejtuar nga parimet e zhvillimit jetësor. Në kuader të kësaj sugjerohet Zhvillimi i Zonave Ekonomike në sektorin Verior të Bashkisë. Këto do të zhvillohen kryesisht në zona me grumbullim por dhe në sektorë të rinj të pandërtuar.

Synimi/Qëllimi i Studimit

Në kuadër të aplikimit të Planifikimit Territorial Kombëtar dhe të PPV të Bashkisë Ura Vajgurore, sugjerohet zhvillimi dhe organizimi i dy zonave ekonomike në sektorin verior të qytetit Ura Vajgurore me qëllim zhvillimin ekonomik dhe sipërmarrës të rajonit, mbrojtjen e mjedisit, promovimin e zhvillimit të gjelbër dhe të sipërmarrjes dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve.

Do të ketë formën e një parku sipërmarrës. Parqet e sipërmarrjes janë totale strukturash, shërbimesh dhe infrastrukturash të integruara në mënyrë organike, të cilat krijohen dhe operojnë për zhvillimin e aktiviteteve në sektorët sekondarë dhe ato terciarë. Mund të përbëjnë shtyllën kryesore të zhvillimit të modelit prodhues të një vendi, pasi kontribuojnë në:

- Në zhvillimin rajonal dhe në mbrojtjen e mjedisit në kontekstin e zhvillimit të qëndrueshëm.

- Në krijimin e kushteve të duhura për nxitjen e zhvillimit të gjelbër dhe për mbështetjen e sipërmarrjes dhe punësimit.
- Në përmirësimin e aftësisë konkurruese të sipërmarrjeve të krijuara.
- Në mbrojtjen dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të zonave fqinje të banuara dhe ndikon pozitivisht në formimin e vlerave të qëndrueshme të pronës së patundshme në zonën më gjerë.
- Në sigurimin e kushteve për një mjedis optimal të punës për punonjësit në këto sipërmarrje.
- Në rregullimin e vendosjes pa rregull të sipërmarrjeve dhe problemeve që sjellin në komunitetet lokale.
- Në zbatimin/ripërdorimin e ndërtesave ekzistuese industriale, të cilat, nëse nuk mirëmbahen/përmirësohen, ato do të kthehen në një gjendje plotësisht të papërdorshme, si ndërtesat, ashtu edhe infrastruktura industriale.
- Në tërheqjen e sipërmarrjeve. Në çdo investitor ofrohet mundësia të dijë që më parë se çfarë saktësisht ai mund të bëjë, në çfarë kushtesh dhe rregullash si dhe në afate kohore plotësisht të kontrolluara.

Gjithashtu, është e mundur të organizohet si park eko-industrial. Synimi janë ndërveprimet e sipërmarrjeve mes tyre dhe i sipërmarrjeve me mjedisin, me qëllim përdorimin më të mirë të burimeve natyrore, të energjisë, reduktimin e mbeturinave industriale dhe në një periudhë afatgjatë zvogëlimin e shpenzimeve për mjedisin.

Rajoni i Studimit – Gjendja Aktuale

Zonat e studimit lokalizohen në sektorin verior të qytetit Ura Vajgurore. Sipërfaqja totale është 20,7 ha. Sipërfaqja në sektorin veri-perëndimor llogaritet thuhet 11 ha dhe kufizohet në jug me rrugën kombëtare SH 72, në lindje me lumin Osumi, dhe në veri e perëndim me sipërfaqe bujqësore. Sipërfaqja në sektorin veri-lindor llogaritet thuhet 9,7 ha dhe kufizohet në jug dhe perëndim me rrjeten urbane dhe pjesërisht me sektor të SH72 dhe në veri e lindje me rrugën e re të bashkisë.

Dokumenti për analizën e zonës/njësisë

Studimi «Zhvillimi i zonës ekonomike Urës Vajgurore» është në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe planifikimin më të gjerë territorial. («General National Territorial Plan»). Në pjesën e parë do të kryhet një analizë e thellë e cila do të duhet të përmbajë:

Kuadrin më të gjerë hapësinor dhe ligjor

Metodologjinë

Përshkrimin e gjendjes aktuale të qytetit të Urës Vajgurore.

- Caktimin e kufijve të zonës së studimit dhe dokumentimin e zgjedhjes specifike
- Përshkrim i detajuar i situatës aktuale të zonës e cila do të përfshijë:
 - Punësimin ekonomik-Lokal: Të shënohet aktiviteti ekonomik aktual i zonës së studimit.
 - Të shënohen kufijtë e parcelave dhe të regjistrohet statusi pronësor i tyre.
 - Të shënohen përdorimet aktuale të tokës, karakteristikat operative dhe qarkulluese.
 - Të përshkruhet peizazhi natyror dhe regjistrim i problemeve ekzistuese mjedisore.

- Regjistrim i infrastrukturës ekzistuese teknike (rrjetet e shërbimeve, rrugët, etj) dhe gjendjes së tyre.
- Regjistrim i infrastrukturës sociale dhe hapësirave publike ekzistuese në zonën e studimit.
- Cilësia e ndërtesave ekzistuese dhe diagnostikim i vevojave për mirëmbajtje/ rinovim/ restaurim.
- Eksplorim Gjeologjik: Të kontrollohet përshtatshmëria gjeologjike e zonës së studimit, me qëllim që të shënohet nëse toka është e përshtatshme, e papërshtatshme ose e përshtatshme nën disa kushte, me qëllim për të siguruar mjedis të strukturuar nga rreziqet natyrore ose rreziqet që vijnë nga ndërhyrjet dhe aktivitetet e njeriut.
- Vlerësimi i ndërhyrjeve të mëparshme, lokale apo më gjerë.
- Dokumentim e homogjenitetit të zonës, rezultate të kërkimeve.
- Analiza SWOT: përparësitë, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet për mjedisin e brendshëm dhe të jashtëm.

Raporti teknik i studimit duhet të shoqërohet me tabelat e nevojshme dhe grafikët të cilët do të ilustrojnë elementet kryesore të analizës.

Baza kartografike do të përfshijë të paktën si më poshtë vijon:

- Harta të shkallës 1: 500 deri 1: 2.000, ku do të reflektohet situata aktuale, parcelat e tokës, përdorimet ekzistuese të tokës, ndërtesat dhe infrastruktura (rrjete të ujësjellësit, energjisë, rrugëve, etj), kufijtë, përmasat dhe emërtimet.

Këto harta do të shoqërohen edhe nga tabela kadastrale ku do të shënohet pronësia aktuale.

- Përveç kësaj do të dorëzohen edhe harta, në të cilat do të përshkruhen përshtatshmëria e tokës dhe gjendja ndërtesave ekzistuese.

Është e nevojshme që raportin teknik të shoqërohet edhe me analiza fotografike e zonës së studimit.

Strategjia e zhvillimit të zonës/njesisë

Bazuar në analizën dhe vlerësimin e situatës aktuale, zhvillohet strategjia e propozuar për zhvillimin ekonomik të Urës Vajgurorës, në përputhje me kuadrin e planifikimit të miratuar vendor (PPV). Zhvillohet strategjia e propozuar për zonën e ndërhyrjes, ku specifikon, drejton, plotëson rekomandime të PPV. Identifikohen objektivat strategjike dhe specifike dhe identifikohen zona, fushat në të cilat studimi do të ndërhyjë.

Propozime me përkufizime territoriale

Në pjesën e tretë do të duhet të analizohen propozime për zhvillimin ekonomik të zonës së studimit që do të shoqërohet me hartat përkatëse. Më konkretisht:

- Përdorimet e propozuara të përdorimit të tokës dhe përdorime specifike, funksionimet/aktivitete nënkategoritë e tyre pas riorganizimit të parcelave (nëpërmjet segmentimit ose bashkimit).

- Propozimet për infrastrukturën e nevojshme: rrjete rrugore, rrjete të furnizimit me ujë, rrjete të ujitjes, kanalizime, rrjetet të zjarrfikësive, rrjete të ndriçimit elektrik, sisteme të ujitjes së gjelbër, impiante të trajtimit të ujërave të zeza, menaxhim energjetik, ndërtesë për administratën e sipërmarrjeve të parkut, projekte të konfigurimit etj.
- Propozimet për zona të përbashkëta (p.sh. parqe të gjelbërta, hapësira sheshesh, hapësira për parking, rrugë, trotuare dhe zona të instalimit të infrastrukturës) dhe infrastrukturë sociale (p.sh. ndërtesë të administratës, stacion për zjarrfikëse, ekspozita produktesh, hapësira për organizimin e prezantimeve, kopësht për fëmijët e punëtorëve në zonë, etj). Shënohet se duhet të sigurohet qasje e barabartë dhe e pavarur për të gjithë
- Propozimet për përmirësimin e ndërtesave ekzistuese me dokumentacionin përkatës. Do të shënohen cilat ndërtesat do të shkatërrohen dhe cilat do të rinovohen/rikonstruktohen.
- Vendndodhjet e propozuara të ndërtesave dhe vëllimet e tyre indikative
- Sugjerimet për shpërndarjen dhe intensitetin e ndërtimit, koeficientin e ndërtimit, distancat minimale dhe lartësitë e ndërtesave sipas Rregulloreve përkatëse.
- Aplikim të mjeteve të zhvillimit në përputhje me ligjet dhe rregulloret në fuqi.

Rregullorja e PDV

Në Rregullore do të duhet të përmbahet:

- Përcaktimi i rregullave që do të përdoren.
- Shpjegimet e kodeve që do të përdoren për kategoritë/nënkategoritë e përdorimit të tokës, sistemet, subjekte dhe kategori të tjera.
- Do të duhet të përcaktohen dhe analizohen faktorët dhe variablat e zhvillimit (rregulla të integritetit, distanca, lartësia maksimale, zona minimale, etj) dhe të vendosen linjat e ndërtimit,
- Rregullat e mbrojtjes së mjedisit dhe peizazhit, të burimeve natyrore, të vendndodhjes, në mënyrë që të sigurohet se zhvillimi i propozuar nuk do të ndikojë negativisht.
- Përcaktimi i zonës së mbrojtjes së elementeve ujorë që gjenden në zonën e studimit dhe në këtë rast të lumit Drino
- Rregullat për zhvillimin e zonës së studimit: kushtet e rritjes, kategoritë/nënkategoritë e përdorimit të tokës, përdorimet e lejuara, kushtet dhe kufizimet, etj
- Rregullat e segmentimit dhe bashkimit të gjeoparcelave në çdo seksion, në mënyrë që të mos humbasë integriteti i gjeoparcelës së tokës.
- Të drejtat dhe kufizimet, siç ato burojnë nga kuadri i propozuar i zhvillimit
- Rregullat për rrjetin rrugor dhe rrjetin e transportit. Do të duhet të përcaktohen kategoritë e rrjetit rrugor, karakteristikat e tyre teknike dhe të përcaktohen parametrat e lëvizshmërisë dhe transportit.
- Së fundi, do të duhet të ketë përdorim të lirë të ambienteve edhe nga persona me aftësi të kufizuara.

Vlerësimi ekonomik dhe financiar për zbatimin e PDV (studimi i fizibilitetit)

Në këtë pjesë do të duhet të analizohet problemi i sipërmarrjes, të përcaktohen aktivitetet e sipërmarrjes të cilat do të mbështesë sistemi dhe të konstatohet nëse ato mund të zgjidhen në mënyrë efektive. Aspektet funksionale, ekonomike dhe teknike janë pjesë e kësaj faze.

Rezultatet e studimit të fizibilitetit janë dokumentimi i kushteve të nevojshme dhe të përcaktohen prioritetet. Ekzistojnë dy kategori të opsioneve: opsioni i sistemit të sipërmarrjes që përcakton funksionalitetin e zgjidhjes dhe sistemi teknologjik i sipërmarrjes që përcakton mjedisin teknologjik për implementimin e sistemit. Rezultatet e kësaj faze do të përcaktojnë se sa është e mundur zgjidhja nga të gjitha aspektet e mësipërme dhe sa ajo mund të zbatohet.

Hapat themelore që duhet të ndiqen në kryerjen e kësaj faze janë:

1. Përcaktimi i problemit
2. Identifikimi i zgjidhjeve alternative për përballimin e problemit
3. Vlerësimi i fizibilitetit të zgjidhjeve alternative dhe cila është më e përshtatshme
4. Formulimi i propozimeve për vazhdimin e projektit
5. Hartimi i planit të veprimit për vazhdimësinë e projektit

Shënohet se për të gjitha njësitë e më lart përmendura do të hartohen gjithë hartat e nevojshme, në një shkallë prej 1 : 500 deri më 1 : 2.000.

Studimi i vlerësimit të ndikimit nga zhvillimi dhe ndikimit në mjedis

Do të kryhet vlerësim mjedisor i ndikimit të ndërhyrjeve të propozuara në fusha të ndryshme mjedisore (p.sh. atmosferë, ujë, shëndet), me qëllim që të parandalohet ndotja e burimeve natyrore, të sigurohet shëndeti publik dhe qëndrueshmëria ekonomike e investimeve dhe të ruhet ekuilibri ekologjik.

Plani i Veprimit dhe Plani i Investimeve

Do të regjistrohet në një tabelë plani i veprimit të studimit që do të përfshijë projekte/veprime/ndërhyrje konkrete, me referencë koston e vlerësuar, burimet e financimit, grupet e përfshira të interesit, prioritetet, diagramën kohore të zbatimit, treguesit e vlerësimit/monitorimit dhe vëzhgime të tjera. Në përputhje me planin e veprimit do të hartohet plani i investimeve kapitale me kosto ndërtimi dhe operative për infrastrukturën e propozuar.

Indikatorët për monitorimin e zbatimit të PDV

Për të monitoruar zbatimin e projektit dhe vlerësuar performancën e tij, në krahasim me objektivat dhe qëllimet e saj, do të duhet të përcaktohet, gjatë planifikimit të projektit, një grup treguesish (tregues financiarë, tregues shpenzimesh, rezultatesh dhe ndikimesh). Këta tregues mund të jenë masa sasiore por dhe vëzhgime cilësore dhe do të përcaktojnë mënyrën me të cilën do të matet performanca e projektit.

DIREKTIVAT PËR PLANET SEKTORIALE (1)

STUDIMI: Krijimi i rrjetit të plotë të hapësirave të gjelbërta dhe argëtimit në Ura Vajgurore

1. HYRJE – ZONA E STUDIMIT

Rrjeti urban i bashkisë Ura Vajgurore karakterizohet nga strukturë e dendur, rrjet i dendur rrugor dhe një game rezervë ndërtimore. Përbehët nga tre zona që ndahen nga autostrada SH72 dhe lumi Osum dhe nuk lidhen direkt. Krahas sheshit kryesor të ndërtuar kohët e fundit dhe parkun në ndërtim në lindje, nuk ekzistojnë hapësira të tjera publike, si parqe, kënd lojrash etj. Gjithashtu, zona përreth lumit, që përbën një pikë kryesore/karakteristike natyrore, duket e lënë pas dore dhe nuk lidhet në mënyrë harmonike me funksionimin e qytetit. Mungesa e hapësirave publike është e dukshme, me pasojë negative, si për estetikën, dhe për funksionimin e qytetit.

Rruga në rikonstruktion dhe sheshi qendror në Urën Vajgurore

Lumi Osum dhe zona afër lumit

2. QËLLIMSHMËRIA DHE REZULTATE TË PRITSHME TË PLANIT SEKTORIAL

Qëllimi i planit është krijimi i një rrjete të plotësuar të hapësirave të gjelbërta dhe të argëtimit, që do t'i shërbejë një gamë aktiviteteve. Rrjeta do të mbulojë të treja zonat e qytetit, do të varet direkt nga funksionet urbane dhe do të lidhet me pikat, monumentet, infrastrukturën publike etj. Qëllimet janë:

- Zgjerimi i mundshëm, mbrojtja, formimi i përshtatshëm dhe promovimi i hapësirave të përbashkëta.
- Përmirësimi i aksesit në rrjetin e hapësirave të përbashkëta për të gjithë (dhe invalidët).
- Përmirësimi i hapësirës urbane.
- Lidhja natyrore dhe funksionale e pikave/zonave karakteristikave urbane, si ajo e bërthamës historike me zonat më të reja të banuara dhe luginën e lumit Drino, të ndërtesave publike e, zonave me funksionet qendrore, etj.
- Lidhja funksionale e të gjitha hapësirave të përbashkëta ekzistuese, si edhe të atyre që do të ndërtohen, ndërmjet tyre, psh. ndërmjet rrugës për biçikleta apo trotuarit.

Në rezultatet që priten në sektorin e planifikimit përfshihen transporti i sigurt i banorëve dhe veçanërisht i fëmijëve dhe i personave me aftësi të kufizuara, nga njëra hapësirë publike në tjetrën, përmirësimi i mikroklimës urbane dhe ndryshimi i përgjithshëm i imazhit të qytetit. Do të ndikojë

pozitivisht në zhvillimin turistik (turizmi urban) dhe do të permiresojë cilësinë e jetës së banorëve dhe në mënyrë sekondare të vizitorëve.

3. OBJEKTI I PLANIT SEKTORIAL

Për arritjen e përfitimeve maksimale, gjelbërimi urban duhet të planifikohet në formën e rrjetit/sistemit të hapësirave të hapura që lidhen me njëra-tjetrën. Në kuadrin e përballjes së gjelbërimit urban si “infrastrukturë urbane” do të propozohet një rrjet me hapësira të hapura si i domosdoshëm për funksionimin normal të qytetit, i aksesueshëm për të gjithë dhe shumëfunksional (shëtitje, argëtim, lojëra në natyrë, shfaqje, etj.). Elementët strukture të rrjetit do të jenë:

- Hapësira / sektorë të gjelbërimit urban, domethënë sheshe, qendra, kënde lojërash etj.
- Zona lidhëse, korridore të gjelbërta që do të lidhin hapësirat e përbashkëta ndërmjet tyre me sektorë të organizuar / qendrorë / karakteristikë të rrjetit urban: hapësira të hapura lineare në kombinim me rrjetet qarkulluese, zonat e gjelbërta që ndjekin boshte kryesore strukture (rrugore ose ujore), elementë linearë vegjetacioni, monopate, kanale ujorë me trotuarë në të dyja anët, etj. Përveç lidhshmërisë, do të funksionojnë si zona dispersioni bioshumëllojshmërie, filtra biologjikë për papastërtitë, gardhe natyrore, do të përcaktojnë natyrisht zona të veçanta urbane, etj.
- Pjesë e rrjetës do të jetë zona para lumit, që do të përfshijë rrugën ambulatorë, rrugën e biçikletave, hapësirat publike të rimodeluara dhe hapësira rekreacioni në sektorin lindor më të gjerë, vepra teknike për rregullimin e rrjedhjes dhe mbrojtjen nga fenomene përmblyjeje, ura lidhëse të zonave urbane etj. Qëllimi është të përbëjë sektor të organizuar të qytetit dhe xhep gjelbërimi-rekreacioni.

Plani sektorial do të përfshijë edhe propozimet për formimin e hapësirës mjedisore së ndërtesave publike, meqënëse këto ndodhen në korridorin e lidhjes së hapësirave të përbashkëta ndërmjet tyre, si edhe gjithashtu propozime për një tipologji unike dhe morfologji të fasadës së ndërtesave private të cilat ndodhen në korridorin e sipërm, që të mos shfaqet “anarki” në përzgjedhje, psh. e ngjyrave dhe e materialeve në fasadat e ndërtesave, të cilat ndikojnë në imazhin e hapësirës publike.

4. PËRMBAJTJA E STUDIMIT

Në pjesën e parë do të realizohet regjistrim analitik dhe vlerësim i situatës ekzistuese dhe e problemeve ekzistuese. Në pjesën e dytë do të bëhet propozim i plotë për rrjetin e hapësirave të përbashkëta.

PJESA I : Analiza - Vlerësimi

Do të studiohen elementët e mëposhtëm:

- Referimi në kuadrin ligjor – rregullues dhe në planifikimin ekzistues të hapësirave
- Përshkrim i përgjithshëm i rrjetit, cilat dhe sa do të jenë hapësirat e përbashkëta, zonat e shërbimit, mënyrat e lidhjes, etj.
- Përshkrim analitik i hapësirave të përbashkëta (i atyre që tashmë funksionojnë dhe i atyre që propozohen nga PPV): historik – prejardhja, regjimi pronësor, kufijtë, pozicioni në rrjetin urban, tipografia, të dhënat e tokës, llojet e bimësisë, situata bioklimatike, vepra ekzistuese dhe të programuara formulimi, etj.

- Vlerësim i situatës dhe funksionimit të hapësirave të përbashkëta, vlerësim i nevojave përkatëse të popullsisë lokale, eksplorim për zona dhe nevoja të veçanta (psh. sektorë të strukturuar në mënyrë të dendur me mungesë të hapësirave të lira, sektorë të pjerrët, etj.) etj.
- Regjistrim i fasadave të ndërtesave private në korridoret e lidhjes së hapësirave të përbashkëta, përsa i përket tipologjisë dhe morfologjisë së tyre, përshtypje indikative të fasadave dhe dokumentim fotografik. Kategorizim i fasadave në grupe, sipas karakteristikave të tyre të përbashkëta.
- Raporti teknik do të shoqërohet nga tabela/diagrama të përshtatshme, buletine teknike dhe dokumentim i hollësishëm fotografik. Sfondi hartografik do të përfshijë plane me formulim topografik, etj.

PJESA II : Propozimi

Do të përmbajë:

- Paraqitje të plotë dhe dokumentim të rrjetit të propozuar, psh. lloje/kategori të hapësirave të përbashkëta, nevoja që mbulojnë, zona-rreze shërbimi, etj.
- Përshkrim të zonave/korridoreve të gjelbërta lidhëse, dokumentim të mënyrës së lidhjes, shoqërim me boshte strukturore, etj.
- Vepra të propozuara dhe infrastruktura që do të jenë të nevojshme për realizimin e propozimit të planit sektorial, psh. formulimi i tokës (punime tokësore, vepra strukturore), masa për përmirësimin e tokës, përshtatje arkitektonike e hapësirave, bimësi natyrore ose artificiale e propozuar, ndriçim, vepra të furnizimit me ujë, vepra ujitjeje dhe zjarrfikëse, etj.
- Përfitime të vlerësuar mjedisore, sociale dhe ekonomike në funksion të qytetit nga rrjeti i propozuar.
- Masa të propozuara administrative për funksionimin e duhur të rrjetit.
- Propozime për tipologjinë dhe morfologjinë e fasadave të ndërtesave.
- Njësi të veçanta me shfaqje të plotë do të përbëjnë dy vende të organizuara dhe më të gjera, parku buzë lumit dhe parku buzë liqenit.
- Raporti teknik do të shoqërohet nga tabelat/diagramat e nevojshme, buletinët teknikë dhe dokumentim i hollësishëm fotografik. Sfondi hartografik do të përfshijë harta me shfaqje të plotë të rrjetit, lidhje, të dhëna cilësie, etj.

5. KRONODIAGRAMA

Kronodiagrama për realizimin e planit sektorial mbulon në total shtatë muaj me konsultimet dhe analizohet si më poshtë vijon në stadtet individuale:

- **STADI I:** Analiza dhe Vlerësimi i situatës ekzistuese.
- **STADI II:** Plani i propozimeve.

Veprimet individuale të kronodiagramës totale dhe sekuenca e tyre kohore jepet si më poshtë vijon:

Stade dhe veprime individuale	MUAJ											
Stadi I												
Regjistrim dhe vlerësim i situatës ekzistuese												
Konsultim paraprak												
Stadi II												
Plani përcaktues i propozimeve												
Konsultim mbi planin e përcaktuar												
Formulim i planit përfundimtar të organizimit qarkullues												
Formimi												

RAPORT PËR KONSULTIMIN PUBLIK

Raport për konsultimin publik të studimit «Hartimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) Të Bashkisë Ura Vajgurore»

A. Prezantimi i 2^{të} Publik për studimin e PPV (faza e dytë) dhe prezantimin i 1^{të} për studimin e V.S.M.

Data e zhvillimit: 15/04/2016

Vendi i zhvillimit: Qendra Kulturore (kinema/teatër) Bashkia Ura Vajgurore

Sipas Ligjit 107/2014, VKM 671/2015 dhe ToR i studimit, u zhvillua konsultimi publik për fazën e dytë të studimit të PPV-së. Konsultimi i dytë publik përfshin strategjinë territoriale, vizionin e zhvillimit të Bashkisë, objektivat e përgjithshme strategjike, por edhe akset e prioritetit për çdo sistem territorial, planin e veprimit dhe projektet prioritare. Qëllimi i konsultimeve publike janë (a) regjistrimi i pikëpamjeve të gjithë banorëve dhe në përgjithësi të gjithë atyre që preken nga zbatimi i projektit, si edhe të grupeve të interesit, (b) arritja e transparencës në kryerjen e procesit të studimit dhe (c) njohja e stafit të Bashkisë me procedurat e organizimit dhe zbatimit të planifikimit pjesëmarrës dhe qeverisjes urbane.

Në pjesën e parë u krye prezantimi i fazës së dytë të studimit «Hartimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) të Bashkisë Ura Vajgurore» nga anëtarët e grupit studimor të kompanisë GALA Sh.a MELETON, Elton Toska dhe George Bella, zëvendës drejtor i përgjithshëm.

Fillimisht, u krye një raport i shkurtër, por i gjithëpërfshirës në:

(A) analizën SWOT për secilin sistem të territorit i cili nxjerr në pah pikat e forta dhe të dobëta të Bashkisë, mundësitë dhe rreziqet për zhvillimin e ardhshëm

(B) vizionin për zhvillimin e qëndrueshëm gjatë 15 viteve të ardhshme

(C) synimet e përgjithshme strategjike për realizimin e vizionit

(D) objektivat specifike për sistemin territorial

(E) planin e hollësishëm të veprimit që përcakton dhe zbaton objektivat e mësipërme dhe i cili përmbledh në një tabelë 30 vepra, duke përshkruar, ndër të tjera, prioritetin, fazën e zbatimit, koston dhe burimin e financimit.

(G) programet pilot, duke shpjeguar përmbajtjen, përfitimet dhe pasojat.

(A) termat të referencës (TR) për PDV dhe udhëzimet për hartimin e projekteve sektoriale lokale.

Në vazhdim u shpjeguan hapat e ardhshëm për përfundimin e Planit të Zhvillimit të Territorit.

Në pjesën e dytë u zhvilluan konsultime për çështjet me të cilat përballlet V.S.M., në përputhje me Ligjin 91/2013, VKM 219/2015 dhe ToR e studimit. Në veçanti, u krye raportim në lidhje me qëllimin dhe përmbajtjen e Vlerësimit Strategjik Mjedisor dhe në lidhje me detajet dhe në parametrat kryesore mjedisore të Bashkisë që duhet të merren parasysh nga ana e studimit.

Në mënyrë të veçantë, qëllimi i V.S.M. është hetimi i vlerësimit të ndikimeve mjedisore të P.P.V., në mënyrë që anashkalohen apo të minimizohen. V.S.M. përmban si në vijim:

(A) Fizibiliteti i planit të propozuar dhe marrëdhënia e tij me plane dhe programe tjera, si edhe strategjitë kombëtare të Shqipërisë dhe qëllimeve Evropiane.

(B) Skenare alternative për projektin e propozuar.

(C) Përshkrimi i planit të propozuar.

(D) Përshkrimi i gjendjes aktuale të mjedisit (tokës, florës, faunës, biodiversitetin, ujin, ajrin, etj ekosistemet e ndjeshme).

(E) Vlerësimin strategjik mjedisor të Planit.

(G) Formulim i propozimit për masat e përballimit të ndikimeve mjedisore

(G) Formimi i programit të monitorimit të ndikimeve mjedisore.

Në të njëjtën kohë, u theksua rëndësia e integritetit të përmasave mjedisore në planifikimin hapësinor si edhe mbledhjes së pikëpamjeve, sugjerimeve dhe komenteve nga publiku dhe ekspertët në lidhje me çështjet mjedisore në zonën e studimit, të dhënat e vlefshme dhe të ndjeshme dhe nevojat e menaxhimit dhe mbrojtjes së mjedisit.

U zhvillua një diskutim dialogues, gjatë së cilës u paraqitën çështje të ndryshme. Vazhdon krahasimi i tyre si edhe mënyra e trajtimit të tyre nga studimi PPV.

	Çështja që u shtrua	Mënara e trajtimit/integritetit nga studimi
1	Ka nevojë për të krijuar një rrjet i cili të lidhë vendbanimet me njëri-tjetrin dhe ti shërbejë mbledhjes dhe ruajtjes së produkteve bujqësore.	Rrjetëzimi i prodhuesve, krijimi i një qendre transit, bashkëpunimi me Bashkitë fqinje (p.sh. Lushnje) dhe krijimi i përbashkët i objekteve të magazinimit/mirëmbajtjes, janë pjesë e strategjisë së projekt për Bashkinë dhe për këtë arsye, projekte përkatëse tashmë janë të përfshira në programin e studimit.
2	Paraqiten probleme me kanalizimet e ujrave të zeza të vendbanimit Poshnjë.	Përmirësimi / Modernizimi i rrjetit të kanalizimit në Poshnje përfshihet tashmë në Planin e Veprimit.
3	Në rajonin më gjerë të Poshnjës ka probleme të qasjes në territoret e rajoneve me tokë bujqësore, ku ka vetëm tre ura të izoluara	Projekti i përmirësimit të rrugëve rurale dhe i projekteve shoqëruese të aksesit do të përfshihen në Projektin e Veprimit të fazës së dytë të rishikuar.
4	Në vendbanimin Skreva fermerët kërkojnë kushte më të mira të infrastrukturës rrugore dhe mundësi për ujitje të tokës së kultivuar. Gjithashtu, mendojnë se ndërtimi i landfillit në afërsi të vendbanimit të tyre do ta rëndojë atë në mënyrë të konsiderueshme, ndërsa ende ndikohet negativisht nga operimi i guroreve.	Në bashkëpunim me Bashkinë do të shqyrtohet çështja e potencialit të ujitjes. Në lidhje me landfillin do të studiohet një vendndodhje e re, e largët nga fshati Skreva, në Programin e Veprimit të fazës së dytë të rishikuar. Në lidhje me çështjen e menaxhimit të mbetjeve të ngurta, sidomos në zonat urbane, duhet të zbatohet Plani Kombëtar i Shqipërisë, me ndihmën e projekteve sektoriale në nivel rajonal. Planet sektoriale do të vendosin landfillet dhe do të

	Çështja që u shtrua	Mënara e trajtimit/integrimit nga studimi
		vendosin kornizën për riciklimin e materialeve (plastike, letër, qelqi, metali), menaxhim i qëndrueshëm i materialeve të ndërtimit me rimëkëmbjen e tyre, si edhe kompostimin e mbetjeve organike të ngurta. Projektet sektoriale do të zhvillojnë kërkimin edhe për sasitë prodhuese dhe zhvillimin e tyre në të ardhmen dhe do të vendosin qëllimet e riciklimit dhe kompostimit të tyre për të ardhmen. E qëllimshme është përgatitja e projekteve pilot dhe informimi i banorëve në lidhje me nevojën për të zbatuar programet e riciklimit dhe kompostimit, por edhe arsimimi i tyre rreth këtyre çështjeve
5	Në rajonin e vendbanimeve të fshatit Syzez rrjeti i ujësjellësit është i vjetër dhe shumë i konsumuar. Afër vendbanimit ka një burim i cili ka mundësi që të furnizojë me unë të pijshëm këtë vendbanim. Është gjithashtu e rëndësishme për të krijuar një depozitë.	Do të propozohet përmirësim i furnizimit me ujë dhe përdorimi i burimit në Planin e Veprimit të fazës së dytë të rishikuar. Krijimi i depozitës periferike tashmë përfshihet në Planin e Veprimit.
6	Në vendbanimin Banaj hapësira e sheshit është zaptuar nga një ndërtim pa leje dhe ka nevojë për programim dhe veprim.	Më bashkëpunim me Bashkinë propozohet një ambient i ri sheshi më një pozicion qendror, në territore të pa ndërtuara. Projekti përfshihet tashmë në Programin e Veprimit
7	Sheshet e vendbanimeve do të krijohen pas konsultimit me banorët të çdo fshati dhe do të ndërtohen në ato zona ku realisht grumbullohen banorët dhe që u shërben atyre.	Krijimi i sheshit në të gjithë vendbanimet përfshihet në Programin e Veprimit
8	Infrastruktura e shëndetit të vendbanimeve është në përgjithësi në gjendje jo të mirë.	Do të propozohet përmirësim i gjithë strukturës shëndetësore në Programin e Veprimit të fazës së dytë të rishikuar.
9	Mbi shfrytëzimi i guroreve shkakton një ndotje të madhe të mjedisit. Atmosfera është e rënduar me pluhur e cila është shumë e dëmshme për banorët.	Çështja e ndotjes së ajrit është tashmë konstatuar dhe regjistruar. Programi i Veprimit propozon miratimin e programit të monitorimit të parametrave të ajrit dhe të ndotësve. Çështja do të trajtohet më tej në kuadrin e studimit në fazën pasardhëse (faza c), duke vendosur kriteret për vendosjen e guroreve (p.sh. distancat minimale nga vendbanimet) por edhe metodologjinë e rehabilitimit të tyre. Sidomos për rehabilitim të tyre, propozohet në Programin e Veprimit të fazës B të rishikuar përgatitja e studimit pilot për krijimin e kornizës së rehabilitimit të guroreve, në varësi të karakteristikave të tyre.

	Çështja që u shtrua	Mënara e trajtimit/integrimit nga studimi
10	Zona e banimit Kutalli nuk mjafton dhe kërkon zgjerim të kufijve të saj.	Rajonet e zhvillimit të banimeve do të përcaktohen në fazën e ardhshme (Faza C).

Fotografia 1

Fotografia 2

Fotografia 3

B. Prezantim për studimin e PPV (faza e 2të) në grup të veçantë të të interesuarve

Data e zhvillimit: 14/04/2016

Vendi i zhvillimit: Bashkia Ura Vajguore

U zhvillua konsultimi publik për fazën e dytë të studimit «Hartimi Planeve të Përgjithshme Vendore PPV të Bashkisë Ura Vajguore» drejtuar grupeve të interesit (nëpunës të administratës së Bashkisë), pas kërkesës së bërë nga Bashkia, nga persona të grupit të punës së studimit të kompanisë GAIA Sh.a MELETON, Elton Toska dhe George Bella, Drejtor Ekzekutiv.

U paraqitën:

(A) Analiza SWOT për secilin sistem të territorit i cili nxjerr në pah pikat e forta dhe të dobëta të Bashkisë, mundësitë dhe rreziqet për zhvillimin e ardhshëm.

(B) Vizionin për zhvillimin e qëndrueshëm gjatë 15 viteve të ardhshme.

(C) Synimet e përgjithshme strategjike për realizimin e vizionit.

(D) Objektivat specifike për sistemin territorial.

(E) Planin e hollësishëm të veprimit që përcakton dhe zbaton objektivat e mësipërme dhe i cili përmbledh në një tabelë 30 vepra, duke përfshiruar, ndër të tjera, prioritetin, fazën e zbatimit, koston dhe burimin e financimit.

(G) Programet pilot, duke shpjeguar përmbajtjen, përfitimet dhe pasojat.

Në diskutimin që u zhvillua u theksuan çështjet si më poshtë, ndërsa u propozua mënyra e trajtimit të tyre nga studimi në fjalë PPV.

Çështje që u trajtuan		Mënyra e trajtimit/integrimit në studim
1	Vendodhja e propozuar e landfillit nuk është e përshtatshme për arsye të llojit të tokës.	Do të propozohet një vend i ri për landfillin, në bashkëpunim edhe me Bashkinë, në fazën B të rishikuar.
2	Rajoni është shumë i ngarkuar për arsye të gurore. Si rrjedhim funksionimi i landfill do të degradojë më tepër rajonin e Bashkisë.	Në fazën e dytë të rishikuar do të propozohet një vend i ri për landfillin i cili do të shërbejë nevojave të Bashkisë. Aftësia për të shërbyer rajonit më gjerë duhet të shqyrtohet në nivel rajonal dhe në bashkëpunim me Bashkitë e interesuara dhe në lidhje me propozimet e PPV të këtyre Bashkive. Për më tepër, ndikimi i funksionimit të landfillit do të merren parasysh nga ana e V.S.M. Gjithashtu, gjatë projektimit dhe ndërtimit të vendit do të merren të gjitha masat e imponuara nga legjislacioni kombëtar dhe evropian me qëllim për të kufizuar ndikimin. Në lidhje me çështjen e menaxhimit të mbetjeve të ngurta, sidomos në zonat urbane, duhet të zbatohet Plan i Kombëtar i Shqipërisë, me ndihmën e projekteve sektoriale në nivel rajonal. Planet sektoriale do të vendosin landfillet dhe kornizën për riciklimin e materialeve (plastike, letër, qelqi,

Çështje që u trajtuan		Mënyra e trajtimit/integritimit në studim
		metali), menaxhim i qëndrueshëm i materialeve të ndërtimit me rimëkëmbjen e tyre, si edhe kompostimin e mbetjeve organike të ngurta. Projektet sektoriale do të zhvillojnë kërkimin edhe për sasi të prodhuese dhe zhvillimin e tyre në të ardhmen dhe do të vendosin qëllimet e riciklimit dhe kompostimit të tyre për të ardhmen. E qëllimshme është përgatitja e projekteve pilot dhe informimi i banorëve në lidhje me nevojën për të zbatuar programet e riciklimit dhe kompostimit, por edhe arsimimi i tyre rreth këtyre çështjeve
3	Landfill është më mirë të ndërtohet në Bashkinë fqinje.	Është e nevojshme që landfilli të vendoset brenda kufijve të Bashkisë, i cili do ti shërbejë nevojave rajonale me qëllim që të mos transportohen në distanca të largëta (kosto).
4	U shpreh shqetësimi në lidhje me cilat janë bimët më të përshtatshme - produktet me qëllim që të arrihet diversifikimi dhe forcimi i sektorit të bujqësisë.	Drejttime të tilla të veçanta do të rezultojnë përmes studimeve të specializuara në nivel kombëtar dhe rajonal.
5	Nuk bëhen rehabilitime të guroreve edhe pas periudhës së funksionimit të tyre (rreth 30 vjet) peizazhi do të ketë ndryshuar në mënyrë të pakthyeshme.	Studimi do të përfshijë në fazën B të rishikuar të Programit të Veprimit përgatitjen e studimit pilot për të përcaktuar kuadrin e rehabilitimit të guroreve, në varësi të karakteristikave të tyre. Në fazën e ardhshme (c) do të shqyrtohen masat e zhvillimit të qëndrueshëm të veprimtarisë së guroreve (p.sh. distancat minimale nga vendbanimet, mjedisi natyror dhe monumentet kulturore, etj *).
6	Në vendbanimin Skrevan ka një nevojë të madhe për zgjerim të zonës së banimit	Rajonet e zhvillimit të banimit do të përcaktohen në fazën e ardhshme (faza C).
7	Kërkohet parashikimi i krijimit të zonës perimetrike në të gjitha fshatrat, ku do të jetë i mundshëm zhvillimi i vendbanimeve.	

Gjatë zhvillimit të këtyre dy takime të mësipërme janë shpërndarë pyetësorë për të pranishmit në mënyrë që të kërkojmë mendimet dhe sugjerimet e tyre në lidhje me studimin. Në total, u plotësuan 30 pyetësorë, rezultatet e të cilave janë paraqitur më poshtë.

Pyetësori ka pasur 5 pyetje. Një nga këto kishte të bënte me fazën e dytë, ishte i tipit të mbyllur, dhe përbëhej nga tabelë për të vlerësuar prioritetet e programit të veprimit. Pjesa e mbetur prej 4 pyetjesh, kishin të bënin me konsultimin paraprak për V.S.M. dhe rezultatet e përpunimit të tyre do të përfshihen në studimin paraprak të V.S.M. që do të kryhet në fazën e ardhshme (C).

Fotografia 4

Fotografia 5

Bazuar në përpunimin e përgjigjeve në lidhje me pyetjen 1 rezultojnë përfundimet e mëposhtme:

Në takimin e hapur qytetarët qytetarët (23 përgjigje) konsiderojnë si veprime të rëndësishme ato që lidhen me rritjen e prodhimit bujqësor (p.sh. përmirësimi i rrjetit të ujitjes, rritje/diversifikim i prodhimit bujqësor) dhe përmirësimin e ambienteve të përbashkëta (rigjenerim i zonave bregore,

Rezultatet përfundimtare janë pasqyruar në Figurën 3. Në krye janë: (1) Rehabilitimi- modernizimi i rrjeti të ujitjes kolektive, (2) Përmirësimi/ndërtimi i rrjeteve të kanalizimit në zonat e banuara (a) Ura Vajgurore - Poshnje dhe (b) Kutalli-Drenovicë, (3) forcimi -diversifikim i prodhimit bujqësor, (4) rinovim i pjesës bregore të lumit të Osumit në qytetin Ura Vajgurore/forcimi i shpateve për mbrojtje nga përmbytjet, (5) Ndërtimi i një landfilli të ri, (6) Ndërtimi i 2 impianteve të trajtimit të ujërave të zeza për zonat e banimit (a) Ura Vajgurore - Poshnje dhe (b) Kutalli-Drenovicë.

1. Vlerësoni shkallën e proritetit të projekteve për Bashkinë tuaj nga 1-5 (1 – e uet, 5 – prioritet të lartë)		
baza	TITULLI I PROJEKTEVE	SHKALLA E PRIORITETIT
1	Përmirësim i rrugës SH73 dhe anëtarit të Fierit dhe ndërtimi i peshqerisë në rrugën Drenovica	
2	Ndërtim i adheps së re rrugore Donatose - Shtevan	
3	Përmirësim i rrugës "Qyteti Ura Valgurore" - vendi i propozuar për landfill "Bela"	
4	Mirënjohje / përmirësim i gresëve të rrugëve rurale në kuzad të TAPR	
5	Ndërtim i stacionit të autobusave	
6	Përmirësim - modernizim i rrjetit të vadipe në përgjithësi.	
7	Ndërtim i një Landfill të ri	
8	Përmirësim/Ndërtim i rrjetit të kanalizimeve në qendrat e banorave (a) Ura Valgurore - Poshnje (b) Kufiri-Drenovica	
9	Ndërtim i 2 kapaciteteve të pishumit të mirëpritjes të urave të ujërave për qendrën e banorave (a) Ura Valgurore - Poshnje (b) Kufiri-Drenovica	
10	Përmirësim - Modernizim i rrjetit të ujërave të pijshme në qytetin Ura Valgurore Sistemi urban i qendrës së qytetit Ura Valgurore/Ndërtim i pedonaleve qendrore dhe një parku fëmijësh dhe një shtesë të shprehur të ndërimit / shprehur të brendshme pranë qendrës kulturore (faza e dytë) përmirësimi / shprehur belone të godinave tregtare (faza e tretë) Rigjenimi i rrugës të lumit Ozum në zonën e qytetit Ura Valgurore: traji i një rruge për tërësisht të ndërimit / përmirësimi / shprehur për mirëmbajtjen nga peshqeritja	
11	Ndërtim i rrugës për tapetizim brenda në qytetin Ura Valgurore	
12	Ndërtim i kusurrisë dhe rrugës për tapetizim në kuzad të Kusurrisë	
13	Ndërtim i dy urave për komunikimin me turistin Ozum në qytetin Ura Valgurore	
14	Zgjatim - Përmirësim i Shkollës dhe funksionit i saj si one stop shop	
15	Ndërtim i një qendre të re kulturorë në qytetin Ura Valgurore	
16	Krijimi i parave urbane - vende pushimi të gjelbra në qytetin Ura Valgurore dhe fëmijë dhe një mënyrë alternative të jetesës	
17	Ndërtim i ambienteve të gjelbra publike (shesh-parkje; në qendrat e banorave - Alambas - Bana - Cret - Citra - Gorican Ceneter - Herg - Kavarsani - Krotinë - Kufiri - Pashan - Polari - Poshnje - Stanice	
18	Një zonë e quajtur mbrojtur natyrisht nga qytetet në jug të qytetit Ura Valgurore	
19	Krijimi i një pylli të vogël tërësisht pushimi në Blyaz	
20	Pyllëzimi i zonave të kodrave në jug të Pashvës	
21		
22		

3. Çfarë shihni si elementet më të rëndësishme për mjedisin tuaj vendor?

4. Çfarë shihni si problemet më të rëndësishme mjedisore në bashkitë tuaj?

5. Cila nga projektet e mësipërme ju mendojnë se do të shkaktojë efekte të konsiderueshme në mjedis?

Figura 1: Faqe të pyetësorit

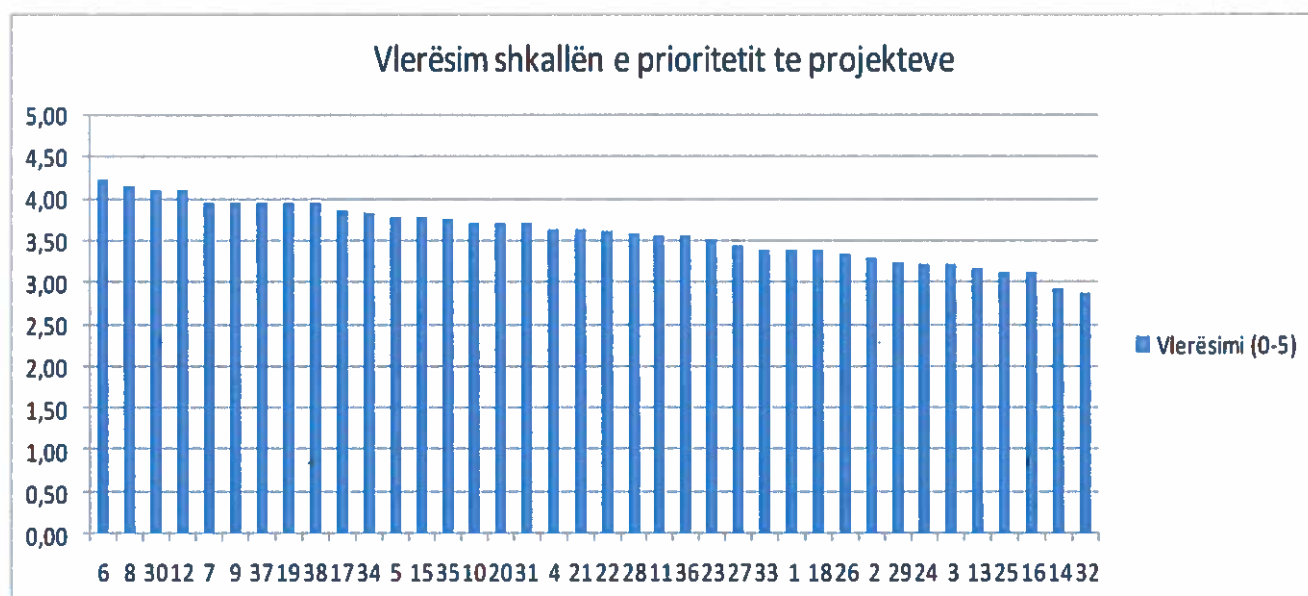

Figura 2: Shkalla e vlerësimit të prioritetit të projekteve të propozuara nga Programi i Veprimit

		Vlerësimi (0-5)	Nr. i pyetësorëve
6	Përmirësim – modernizim i rrjetit të vaditjes në përgjithësi.	4,23	28
8	Përmirësim/Ndërtim i rrjetit të kanalizimeve në qendrat e banuara (a) Ura Vajgurore – Poshnje dhe (b) Kutalli-Drenovicë.	4,14	28
30	Forcimi dhe diversifikimi i prodhimit bujqësor: (a) stimulimi dhe lehtësimi i krijimit të fermave organike - , (b) kualifikimi dhe informimi i bujqëve dhe blektorëve, (c) modernizimi, (d) promovimi në komunitetin local.	4,12	28
12	Rigjenerimi i bregut të lumit Osum në zonën e qytetit Ura Vajgurore: krijimi i një rruge për këmbësorët & ndërtimi / përforcimi i skarpateve për mbrojtjen nga përmytjet.	4,11	28
7	Ndërtim i një Landfilli të ri.	3,96	27
9	Ndërtimi i 2 impianteve të përpunimit të mbetjeve të ujrave të zeza për qendrat e banuara (a) Ura Vajgurore – Poshnje dhe (b) Kutalli-Drenovicë.	3,96	26
37	Kursim energjia në ndërtesat publike dhe në infrastrukturën publike: (a) vendosja e paneleve diellore në çatinë e Bashkisë, shkollave, banesave, (b) Vendosje izolimi dhe xhamave energjitik në godina, (c) vendosja e llambave që kursejnë energji në brendësi të godinave dhe në rrjetin e rrugëve të ndriçuara, (d) Bashkëngjitja i burimeve e ripërtëritshme të energjisë në rrjetet e ujit të pijshëm dhe ato të vaditjes.	3,96	28
19	Ndërtimi i ambienteve të gjelbërta publike (sheshe-parqe) në qendrat e banuara:	3,96	28
38	Rindarje e tokës bujqësore.	3,96	28
17	Ndërtim i një qendre të re kulturore në qytetin Ura Vajgurore.	3,85	28
34	Mbrojtja e brigjeve të lumit Osum nga erozioni.	3,82	28
5	Ndërtimi i stacionit të autobuzave.	3,78	28
15	Ndërtimi i dy urave për këmbësorët mbi lumin Osum në qytetin Ura Vajgurore.	3,78	28
35	Krijimi i sistemit GIS për menaxhimin e sistemeve tokësore brenda kufijve të bashkisë.	3,77	27
10	Përmirësim – Modernizim i rrjetit të ujit të pijshëm në qytetin Ura Vajgurore.	3,71	27
20	Një zonë e gjelbër mbrojtjeje izolimi nga guroret në jug të qytetit Ura Vajgurore.	3,70	28
31	Përmirësimi i shërbimeve të transportit publik (sistemi i qarkullimit brenda bashkisë).	3,70	27
4	Mirëmbajtje / përmirësim i pjesëve të rrugëve rurale në kuadër të TAPit.	3,64	28
21	Krijimi i një pylli të vogël teknik pushimi në Syzez.	3,64	25
22	Pyllëzimi i zonave të kodrave në jug të Poshnjës.	3,62	27
28	Krijimi i zonës ekonomike të Urës Vajgurore.	3,58	28
11	Sistemimi urban i qendrës së qytetit Ura Vajgurore, ndërtim i pedonale qendrore dhe një parku (faza e parë), zgjerim i sheshit trekëndor dhe ndërtimi i sheshit të brendshëm pranë qendrës kulturore (faza e dytë) përmirësimi i faqeve ballore të	3,57	26

	godinave rreth sheshit (faza e tretë).		
36	Ngritja e një sistemi monitorimi të parametrave të natyrës.	3,56	28
23	Përmirësimi i kushteve të banimit për popullsinë rome.	3,50	27
27	Zhvillim urban në zonë të re në veri të qytetit të Urës. Vajguore.	3,44	26
33	Përmirësimi i sigurisë rrugore në nyjen SH73 drejt Ciflikut.	3,40	27
1	Përmirësimi i rrugës SH73 (në drejtim të Fierit) dhe ndërhyrjet për sigurinë rrugore në nyjen Drenovicë.	3,39	27
18	Krijimi i parqeve urbane –vende pushimi të gjelbëruara në qytetin Ura Vajguore dhe lidhja e tyre me mjete alternative qarkullimi.	3,39	26
26	Riorganizimi urban i pjesës jugore të qytetit Ura Vajguore.	3,33	25
2	Ndërtim i lidhjes së re rrugore Donofrosë – Skrevan.	3,29	26
29	Krijimi i një qendre shpërndarjeje.	3,24	27
24	Aktivitet për integrimin e popullsisë rome.	3,22	24
3	Përmirësimi i rrugës “Qyteti Ura Vajguore –vendi i propozuar për landfill- Berat”.	3,21	25
13	Ndërtim i rrugës për biçikleta brenda në qytetin Ura Vajguore.	3,18	28
25	Mirëmbajtje –restaurim dhe promovimi i vendit arheologjik në Dimal.	3,12	26
16	Zgjerim – Përmirësim i Bashkisë dhe funksionimi i saj si one stop shop.	3,11	27
14	Ndërtim trotuari dhe rrugë për biçikleta që lidhet me Kuçovën.	2,93	27
32	Përmirësimi –sistemimi i skarpateve në rrugën Donofrose - Cukalat.	2,88	23

Figura 3: Tabela përfundimtare e vlerësimit të shkallës së prioritetit të projekteve të propozuara në shkallën 1-5 (1 = e ulët, 5 = prioritet të lartë)

C. Forumi i Bashkërendimit të Planifikimit në nivel Vendor (FBPV)

Data e zhvillimit: 15/04/2016

Vendi i zhvillimit: Bashkia Ura Vajgurore

Pas konsultimit të dytë për përgatitjen e Planit i Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Ura Vajgurore, mbledhet Forumin i Bashkërendimit të Planifikimit në nivel Vendor (FBPV), në përputhje me nenet 2 dhe 5 të VKM 671/2015.

Në këtë takim morën pjesë: përfaqësues të Bashkisë Ura Vajgurore, përfaqësues të kontraktuesit GAIA Sh.a STUDIMESH, të AKPT dhe përfaqësues nga Bashkitë fqinje Roskovec, Lushnje, Berat dhe Kuçovë.

Forum i mbledhet për të koordinuar planifikimin për Bashkinë Ura Vajgurore dhe zbulimin apo zgjidhjen e konflikteve me Bashkitë fqinje.

Në këtë Forum u diskutuan çështjet e mëposhtme:

	Çështje që u shtruan	Mënyra e trajtimit/integrimit nga studimi
1	Inkurajimi i fermerëve për të përdorur fara jo-gjenetikisht të modifikuar dhe pleh organik.	Këto udhëzime janë përfshirë në objektivat strategjike të studimit (prioriteteve 3 dhe 5).
2	Ushtrim i kontrollit të mëtejshëm të sasisë së përdorimit të pesticideve në produktet bujqësore.	
3	Nevoja për trajnim të fermerëve.	
4	Ujitje të sipërfaqeve të kultivuara me ujë të pastër.	
5	Duke u nisur nga fakti se hapësira e vjetër landfillit është e pamjaftueshme dhe është e nevojshme të krijohet një hapësirë e re për qytetin.	Është propozuar një hapësirë e re sanitare për mbetjet dhe mbeturiat. Pozicioni i kësaj hapësire do të rishqyrtohet në fazën e dytë të rishikuar.
6	PPV do të ishte mirë që parashikojë vizionin dhe strategjinë e menaxhimit të gurore, në mënyrë që të mos dëmtojë mjedisin.	Studimi do të përfshijë në Planin e Veprimit të fazës B të rishikuar përgatitjen e një studimi pilot për mbrojtjen plotë të peizazhit dhe integrimin e gurore në të, siç u përmend edhe më parë. Në fazën e ardhshme (të tretë) do të shqyrtohen masat e zhvillimit të qëndrueshëm të veprimtarisë së gurore, siç u përmend më parë.
7	Në varësi të rrugës që lidh qytetin Ura Vajgurore - Kuçovë, të propozohet një rrugë që të lidh qytetin e Beratit, jo vetëm si një lidhje për makina por edhe për biçikleta.	Do të shqyrtohet në fazën e ardhshme (të tretë), në bashkëpunim me Bashkinë fqinje të Beratit e cila ndikohet direkt.
8	Do të duhet të arrihet një marrëveshje bashkëpunimi për menaxhimin e përbashkët të burimeve ujore në mes të Bashkive që ndajnë këto burime ujore. Në këtë rast	Drejtimi përkatës do të përfshihet në fazën B të rishikuar

	mund të themelohet një organ me kompetenca të përbashkëta me qëllim ruajtjen e burimeve ujore të lumit.	
9	Propozohet futja e një logoje-slogan për qytetin, si "Ne Jemi Ura", që mund të përdoret si një fushatë ndërgjegjësimi.	Do të shqyrtohet në fazën B të rishikuar
10	Është propozuar të rriten sipërfaqet e zonave të mbrojtura natyrore, nëse është e mundur praktikisht.	Në një qasje paraprake nuk është konstatuar asnjë rast i tillë brenda zonës së Bashkisë. Do të shqyrtohet më tej në fazën e ardhshme.
11	Të propozohet një plan për të ricikluar mbeturinat dhe të studiohet se si ajo mund të transformohet në aktivitetin ekonomik. Aktualisht, qarku ka aplikuar për një projekt për ndarjen e mbetjeve në burim në çdo shkollë të Prefekturës. Projekti pritet të miratohet së shpejti. Në përgjithësi, vlerësohet e një rëndësie të madhe bashkëpunimi me Bashkitë fqinje për projekte të përbashkëta.	Në lidhje me çështjen e manaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe në mënyrë të veçantë atyre urbane, duhet të aplikohet Plani Kombëtar i Shqipërisë, me ndihmën e projekteve sektoriale në nivel rajonal. Planet sektoriale do të vendosin landfillet dhe do të vendosin kornizën për riciklimin e materialeve (plastike, letër, qelqi, metali), menaxhim i qëndrueshëm i materialeve të ndërtimit me rimëkëmbjen e tyre, si edhe kompostimin e mbetjeve organike të ngurta. Projektet sektoriale do të zhvillojnë kërkimin edhe për sasitë prodhuese dhe zhvillimin e tyre në të ardhmen dhe do të vendosin qëllimet e riciklimit dhe kompostimit të tyre për të ardhmen. E qëllimshme është përgatitja e projekteve pilot dhe informimi i banorëve në lidhje me nevojën për të zbatuar programet e riciklimit dhe kompostimit, por edhe arsimimi i tyre rreth këtyre çështjeve
12	Fermerët dhe aktorët socialë duhet të jetë i pranishëm në organizimin e programit. Ka edhe operatorë të tjerë lokalë, të cilët mund të marrin pjesë në këto konsultime, të tilla si Departamenti i Shërbimeve Sociale ose nga Drejtoria Rajonale e Mjedisit.	Bashkia dhe kontraktori i japin rëndësi të madhe organizimit dhe pjesëmarrjes së konsultimeve publike dhe bëjnë çdo përpjekje për suksesin e tyre.
13	Duhet të merret parasysh ruajtja e pasurive të qytetit me qëllim që ato të mos degradohen.	Studimi ka dokumentuar gjendjen e mjedisit të ndërtuar dhe natyror dhe thekson rëndësinë e ruajtjes së cilësisë së tij, duke propozuar projekte për rigjenerimin urban, mirëmbajtjen dhe përmirësimin e infrastrukturës komunale.
14	Gazi natyror mund të përdoret për industrinë,	Në Programin e Veprimit, faza (B) e

	bujqësinë dhe për ngrohje.	rishikuar do të propozohen veprime për të shfrytëzuar gazin natyror për përdorim rezidencial dhe produktiv në të ardhmen.
15	Identifikimi i vendeve për mbjelljen e produkteve të ndryshme bujqësore, sipas klasifikimit të bërë nga Ministria e Bujqësisë dhe inkurajim të tregtisë së produkteve brenda brenda dhe jashtë vendit. Në këtë kontekst, të bashkëpojmë me Bashkinë e Lushnjës, pasi ajo është klasifikuar si zonë rurale, ku do të zhvillohen programe për të krijuar zona grumbullimi të prodhimeve bujqësore.	Zhvillimi i kulturave të reja, të rëndësishme, dinamike, prodhimi i produkteve bujqësore konkurruese në tregjet e brendshme dhe të jashtme dhe bashkëpunimi me Bashkitë fqinje (p.sh. Lushnje) tashmë përfshihen në objektivat strategjike të studimit.
16	Prefektura ka aplikuar për fonde financimi për përmirësimin e rrugës Ura Vajgurore - Guri i Bardhë, segment i cili duhet të përdoret.	Vepra është tashmë përfshirë në Programin e Veprimit
17	Qyteti Roskovec lidhet me Urën Vajgurore, përveç segmentit të rrugës kryesore edhe me shumë rrugë rurale të cilat do të duhet të asfaltohen. Kjo infrastrukturë është e rëndësishme sepse ajo lidh zona me sipërfaqe të kultivuara.	Projekti i përmirësimit të rrugëve rurale dhe i projekteve shoëqruese të aksesit do të përfshihen në fazën e dytë të rishikuar të Planit të Veprimit.

Mbledhjet me autoritetet e Qarkut dhe institucionet rajonale

U organizuan takime me një sërë institucionesh të rajonit, me qëllim informimin e tyre në lidhje me përmbajtjen dhe objektivat e studimit PPV, të shprehin pikëpamjet e tyre në lidhje me çështje që ata preken dhe ndikohen, si dhe për mënyrën e trajtimit të tyre nga PPV, të paraqesin projektet opjesërisht të zbatuara dhe ato të planifikuara. Pas një prezantimi të shkurtër hyrës nga ana e përfaqësuesve të shoqërisë, në vazhdim u bënë pyetje dhe u shprehën qëndrime nga ana e përfaqësuesve të këtyre institucioneve dhe shërbimeve.

Shënohet se pjesa më e madhe e pjesëmarrësve kanë marrë pjesë në të dyja prezantimet publike të studimit.

Drejtoria Rajonale e Kulturës Kombëtare Berat

U krye takim me inxhinierët e Drejtorisë, gjatë të cilit u përmendën projektet dhe prioritetet e Institucionit.

Pavarësisht nga prioriteti që i jepet qytetit të Beratit, u nënvizuan përpjekjet për mbrojtjen e të gjitha monumenteve dhe deklarimi dhe mbrojtja, në mënyrë efektive, i monumenteve të reja, por pa qenë në zhvillim ndonjë regjistrim i ri në katalogun kombëtar.

Për vendin arkeologjik Dimal u theksua se programi i gërmimeve dhe kërkimeve drejtohen nga Shkolla Arkeologjike Gjermane.

Fotografia 1

Fotografia 2

Agjencia Rajonale e Mjedisit Berat

U realizua takim me zyrtarët e Agjensisë, me Petrop Toli (Drejtor), Jonida Lleshi dhe Xhako Lamçellari, ku u diskutuan çështjet më të rëndësishme që kanë të bëjnë me mjedisin në Qarkun e Beratit.

- Problemet kryesore mjedisore paraqiten nga menaxhimi jo i përshtatshëm (a) i mbetjeve, (b) i guroreve dhe (c) i ujit.
- Guroret kanë krijuar një problem të rëndësishëm, për shkak të kontrolleve të munguara dhe të dobëta dhe të kriterëve jo të qarta për rikuperimin e mjedisit të dëmtuar prej aktivitetit të tyre. Në Bashkinë Ura Vajgurore është krijuar një problem i madh, veçanërisht për sa i përket ndotjes së ajrit, edhe pse nuk ka stacion matës si edhe matje të kohëve të fundit. Për fat të keq, stacionet matëse janë të vendosura vetëm në qytete të mëdha dhe Agjencia nuk disponon pajisje të përshtatshme. Ripyllëzimi mund të ndihmonte për rikuperimin pjesor të mjedisit të dëmtuar. Propozohet ndryshimi i legjislacionit në interes të mbrojtjes së mjedisit.
- Duhet të krijohet infrastruktura e përshtatshme për menaxhimin e duhur të mbeturinave dhe të rritet ndërgjegjësimi i qytetarëve në lidhje me to.
- Probleme të ndotjes mjedisore shkaktojnë instalimet e pompimit të nxjerrjes së naftës në Bashkinë Ura Vajgurore.
- Një parametër shumë i rëndësishëm për mbrojtjen e mjedisit është roli dhe veprimtaria aktive e qytetarëve.
- Projektet e Agjensisë gjatë kësaj periudhe aktuale kanë të bëjnë kryesisht me çështje të shkëmbimit të njohurive dhe përvojave sesa me zbatimin e programeve dhe projekteve të veçanta.

Fotografia 3

Fotografia 4

Agjensia e Basenit Ujëmbledhës Seman

Nga diskutimi me përfaqësues të institucionit rezultuan çështjet e mëposhtme:

- U sqarua hierarkia e shërbimeve të administratës :
 - Këshilli Kombëtar i Ujit
 - Sekretariati i KKU
 - Këshilli i Basenit Ujor (Është një Këshill për çdo lumë, në këtë rast për basenin e Semanit, i përbërë nga 29 anëtarë, një nga çdo bashki, ku lumi e përshkon (20 bashki

për Semanin) plus shtatë përfaqësues nga institucione të tjera. Prefekti është kryetar i këshillit.).

- Agjencia e Basenit Ujëmbledhës Seman (ky është trupi teknik i vlerësimit të projekteve të cilat kanë nevojë për leje.).
- Si probleme më shqetësuese u përcaktuan mbetjet e papërpunuara ujore dhe shpimet e pakontrolluara. Gjithashtu ka edhe ndotje nga industri të vjetra dhe ato ekzistuese si në zonën e shtratit ashtu edhe në zonën anash lumit.
- Agjencia është në proces të hartimit të Kadastrës Ujore dhe Strategjisë Ujore (Sekretariati), ku do të identifikohen të gjitha zonat e propozuara për ndërhyrje. Pas miratimit, ata do të duhet të përputhen me strategjinë.
- Një kompani e huaj ka fituar tenderin për planin e menaxhimit për të gjithë basenin e lumit, pas një konkursi nga Ministria e Bujqësisë, dhe tani ndodhet në procesin e hartimit. Pas miratimit të tij do të përcaktohen projektet e nevojshme dhe prioritetet.
- Institucioni nuk planifikon dhe nuk harton aktualisht ndonjë projekt për basenin e lumit.
- Është miratuar Rregullorja për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm (VKM 379, datë 25.05.2016), por nuk është autoriteti kompetent për këtë qëllim. Në nivel lokal përgjegjës është Drejtoria e Shëndetësisë së çdo Bashkie dhe në nivel kombëtar është Drejtoria përkatëse në Ministrinë e Mjedisit. Për më tepër, Shërbimi Gjeologjik Kombëtar është përgjegjës për licencimin e shfrytëzimit të ujërave nëntokësore dhe mbitokësore.
- Bordet e Kullimit (BK) kanë përgjegjësinë për të identifikuar dhe për të mbrojtur zonat e ndjeshme nga përmbytjet. Pasi projekti kryhet, ata fillimisht e adresojnë atë në ABU për kontroll nëse ndërhyrja është kryer sipas ligjit. Atëherë procesi shkon në Ministrinë e Mjedisit/Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore (DPBU). Deri më tani BK ka punuar për mbrojtjen e lumit Seman duke ndërtuar një "penel".

Drejtoria Rajonale e ALUIZNI-t Berat

Çështjet e mëposhtme janë diskutuar gjatë takimit me Agjencinë:

- Në Bashkinë Ura Vajgurore ka një sasi të konsiderueshme ndërtimesh informale. Përveç zonës informale në qendër të qytetit, shumë ndërtesa informale janë përqëndruar në lagjen Guri i Bardhë dhe në zonën pranë fushës së futbollit.
- Sa i përket procedurës, së pari Agjencia bën legalizimin sipas ligjit dhe kriterëve të ndryshme, të cilat ndryshojnë në brenda dhe jashtë zonës ligjore informale. Pastaj, bashkia kujdeset për urbanizimi e zonës. Distanca nga rruga është çështje me rëndësi. Kriteret e tjera janë përcaktuar nga PPV.
- Agjencia ka punuar me Bashkitë për të identifikuar zonat / ndërtimet. Pas miratimit të PPV, asnjë legalizim do të ndodhë në qoftë se nuk është në përputhje me PPV, sipas deklaratës së Agjencisë. Është e rëndësishme të mos jepen leje / legalizime deri kur plani të miratohet.
- Kushti për distancën nga shtrati i lumit, sipas legjislacionit në fuqi, është tashmë 200m (në vend të 100 m sipas së cilës ka funksionuar më parë).

REFERENCAT

- Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, Tiranë, 2015.
- Instituti Gjeologjik të Shqipërisë, Hartës Gjeologjike të Rajonit të Beratit, në shkallën 1: 100.000.
- Konomi N., Harta gjeologo-inxhinjierike e Shqipërisë në shkallë 1:200.000, 1998.
- Ministria e Mjedisit, Strategjia dhe Plani I Veprimit për Biodiversitetin, 2015.
- Planifikimi dhe zhvillimi i territorit në Shqipëri, Manual Teknik, USAID, 2015.
- Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin, draft plani 2015.
- Plani i Përgjithshëm Kombëtar, Draft 2015.
- Plani i Integruar Ndërsektorial për Zonën Ekonomike Tiranë-Durrës, Draft 2015-2030.
- Plani Strategjik I Zhvillimit të Bashkisë Ura Vajguore.
- Sherbimi Gjeologjik Shqiptar, Harta Hidrogjeologjike e Qarkut të Beratit, Shkalla 1:100.000.
- Sherbimi Gjeologjik Shqiptar “Gjeoresurset dhe Gjeorreziket në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat”, Tirane, 2014.
- Zdruli P., Lushaj S., Burimet e tokave dhe dhevare të Shqipërisë, 2007.
- Aliaj S., Dushi E., Seismogenic models for Albania, Overview of relevant data, First workshop for the NATO science for piece project no 983054. Harmonization of seismic hazard maps for the western balkan countries, Slovenia, 2007.
- Aliaj S., et al., Seismicity, seismotectonics and seismic hazard assessment in Albania, Academy of science of Albania, Tirane, 2010.
- Cara Magdalena, Jordan Merkuri, Murtezan Ismaili, Miranda Huta, Bora Qesja, The Water Quality of Osum River and Its Impact on the Agricultural Soils. *Universal Journal of Environmental Research and Technology*. Volume 3, Issue 1: 61-71, 2013.
- Council of Europe, Organized Crime Situation Report, December 2005.
- Çullaj A., Miho A., Baraj B., Hasko A. Bachofen R., Brandl H., Schanz F., Preliminary water quality report for some important Albanian Rivers. *Jurnal of Environmental Protection and Ecology (JEPE)*. Special Issue: 5-11, 2003.
- Deininger, K., Carletto, G. and Savastano, S., Land Market Development and Agricultural Production Efficiency in Albania, World Bank, Washington DC and Ministry of Economic Development, Government of Italy, Rome, 2007.
- Demek, J., Manual of detailed geomorphological mapping. Academia, Prague, 344 p., 1972.
- Dikau, R., The application of a digital relief model to landform analysis. Taylor and Francis, London, pp. 51 – 77, 1989.
- DIKTAS, Protection and Sustainable Use of the Dinaric Karst Transboundary Aquifer System, Country report, Albania, 2012.
- European Commission, Indicative Strategy Paper for Albania 2014-2020, IPA II.

Jarne Alain, Vokopola Zana, Schuler Martin, Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography.

Jazoj, A., Stanfield, D. και Barry, T., Albania Land Market Action Plan, Land Tenure Center - University of Wisconsin - Madison (1997).

INSTAT, Albanian dwelling and living conditions.

INSTAT, Albania Population and housing census, 2011.

INSTAT, Albania Population and population dynamics new demographic horizons.

INSTAT, Economic Characteristics, Population and housing census (2011).

INSTAT, Labour Market Dynamics 2001- 2011, 2011.

Kennedy C., Cuddihy J. and Engel-Yan J. The changing metabolism of cities. Journal of Industrial Ecology, vol. 11 (2), p.43-59, 2007.

Konomi N. 1998.Harta gjeologo-inxhinjerike e Shqipërisë në shkallë 1:200.000.

Koprencka, L. και Muharremi, O., Land Market in Albania - Unresolved Property Ownership Rights, Faculty of Economics - University of Vlora (Ismail Qemali), 2010.

Kossotaki M., project coordinator of the report "INTERISK A2 Action: Identifications Needs Report".

Ledio Allkja, Changing Planning Cultures - The Case of Albania, July 2012.

Ministria e Zhvillimit Urban dhe Turizmit, National Draft Strategy for Tourism 2014-2020.

Ministry of Agriculture, Rural Development and Water Administration, Rural Development Program 2014-2020, IPA, 2015.

Muço B. et al., Seismic zonation in Albania using a deterministic approach, Tectonophysics 344 (2002) 277-288, 2000.

National Strategy for Development and Integration 2014-2020, Draft, June 2013.

Rabe Paul, Rudina Toto, Sibora Dhima, Policy Brief, Analyzing the Likely Impact of European Union Policies on Territorial Planning in Albania, March 2013.

Sallaku, F., Shehu, A., Assessment of mass valuation methodology for compensation in land reform process in Albania, 2004.

Sherko, R., An Insider's View on Establishing an Immovable Property Registration System in Albania, Land Tenure Center - University of Wisconsin – Madison, 1997.

Stanfield, D., The Creation of an Immovable Property Registration System in Albania, Land Tenure Center - University of Wisconsin – Madison, 2004.

Telo Velaj, New ideas on the tectonic of the Kurveleshi anticlinal belt in Albania, and the perspective for exploration in its subthrust, Review article, Ke Ai journal, Petroleum 1 (2015) 269-288.

The study for the master plan for promoting the mining industry of Albania, Ministry of Economy, Trade and Energy (METE), Republic of Albania, November 2010, Japan International Cooperation Agency.

Trans Adriatic Pipeline, ESIA Albania, 2013.

Valletta, W., Hamza, E., Laha, M. και Kelm, K., Status of Land Reform and Real Property Markets in Albania, The World Bank Office in Tirana, 2006.

Zhang, Y., Land and Shelter Challenges in Albania, 2005.

Zdruli P., Lushaj S., The status of soil survey in Albania and some of its major environmental findings, CIHERAM, 2001 69-89 Options Mediterraneennes: Serie B. Etudes et Recherches; n.34, 2001.

Zdruli P. Lushaj S., “Overview of soil information and soil protection in Albania” (ppt).

Zdruli P., Lushaj S., Burimet e tokave dhe dhevare te Shqipërisë, 2007.

Wheeler, S. R., Waite, M., Property Rights and Land Markets, Land Tenure Center, 2003.

Wolman A., The metabolism of cities, Scientific American, vol. 213 (3), p.179-190, 1965.

Worldwide Government Indicators, World Bank.

Γκούγκα Αιμιλιάννα ,Το Κτηματολόγιο της Αλβανίας: Η Ανάπτυξη της Αγοράς Ακινήτων στην Αλβανία, Πτυχιακή Εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, (2012).

Δελλάρης, Κ., Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδα – Αλβανία, Επιμελητήριο Ιωαννίνων, 2008.

Θεοδώρου Γ., Η μελέτη του αστικού μεταβολισμού σε ελληνική πόλη: η περίπτωση της Θεσσαλονίκης, διπλωματική εργασία ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2014.

Λιόντος, Σ., Ο κατασκευαστικός τομέας στην Αλβανία - Το φορολογικό καθεστώς της Αλβανίας, Πρεσβεία της Ελλάδος στα Τίρανα, 2007.

Μελέτη επενδυτικών ευκαιριών στον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα στην Αλβανία, Interreg III: Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδα – Αλβανία (2013).

Παροχή υπηρεσιών για την εκπόνηση της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του προγράμματος Ελλάδα – Αλβανία του στόχου 3 «Ευρωπαϊκή Χωρική Συνεργασία», Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007.

Πρεσβεία της Ελλάδος, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Ετήσια Έκθεση 2013.

Πότσιου, Χ. Α., Urban Development in Europe - Experiences from Albania and Greece, 2010.

Πρεσβεία της Ελλάδος, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, Σημείωμα για τον τομέα υγείας στην Αλβανία, 2011, ALBANIA.

Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδα - Αλβανία, Άξονας 2 – Μέτρο 2.1, Interreg III Επιμελητήριο Ιωαννίνων, 2008.

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Αλβανίας, Εμπόριο, εστίαση, ξενοδοχεία, 2007- 2013.

Bledi, S., Ιδιοκτησία. Η λειτουργία του συστήματος καταγραφής της ακίνητης περιουσίας στη Δημοκρατία της Αλβανίας, καθώς και τα άλλα θεσμικά όργανα που σχετίζονται με την ακίνητη περιουσία, διπλωματική στη Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών - Τομέας Γεωδαισίας, 2009.

GJATA, G., Τοπογραφικά έργα κτηματολογίου και τυποποίηση κατά τη διάρκεια εργασίας σε μια Ζώνη Κτηματολογίου, διπλωματική στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών - Τομέας Γεωδαισίας, 2009.

<http://185.30.147.99/AKBNPortal/HC/Main.aspx>
<http://aea-al.org/>
<http://akzm.gov.al>
<http://albania.usaid.gov/>
<http://www.ashrtirane.gov.al/>
<http://beratkulture.org/?p=97>
<http://diss.rm.ingv.it>
<http://www.glina.com/english.htm>
<http://www.instat.gov.al/al/home.aspx>
<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>
<http://www.moh.gov.al/>
<http://www.moh.gov.al/sherbime/dshpvlore.html>
<http://www.planifikimi.gov.al/?q=content/planet>
<http://www.qsu.gov.al/>
<http://www.qkev.gov.al/en/about-as?start=5>
http://www.qkcsaish.gov.al/index_en.htm
<http://www.qkkb.gov.al/>
<http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>
<http://www.instat.gov.al/en/Home.aspx>
<http://instatgis.gov.al/#!/prefectures/population/prefpop1>
<http://riverwatch.eu/en/interactive-map>
http://www.swiss-cooperation.admin.ch/albania/en/Home/News/News_Detail?itemID=206962
https://sq.wikipedia.org/wiki/Kisha_e_Sh%C3%ABn_M%C3%ABris%C3%AB_n%C3%AB_Vokopol%C3%AB
<http://www.tap-ag.com>

